

جمعِ پریشان

طبقهبندى موضوعي اشعار حافظ

به کوشش علی اکبر رزّاز

ویراسته بهاءالدین خرمشاهی سلسله انتشارات نشر قطره ـ ۷۴۸

هنر و ادبیات ایران ـ ۲۰۹

سرشناسه: وزاز، على اكبر، گرد آورنده.

موان و پدیدآور: جمع پریشان: طقه ندی موضوعی اشعار حاط /

به کوشش طی اکبر رزازهٔ ویراسته بهاه الدین خرمشاهی

مشخصات ناشر: منهوان، نشرقطوه، ۱۳۸۵.

مشخصات ظاهری: ۷۲۸ ص.

قروست؛ سلسك انتشادات تشولطره؛ ۷۴۸. منز ز ادبیات ایران ا

4.4

غابك: 978-964-341-639-3

بادداشت: ليا -

بادداشت: چاپ قبلی: انشارات علمی، ۱۳۹۸ (۲ ح).

باددائت: چاپ درم.

مرضوع: حافظه شمسالدين محمده ٢٩٧ ق. ـ فهرست ...

مطالب.

موضوع: شعر فارسي ـ قرن ٨ ق.

شناسه افزودد: ﴿ خَرِمَنَّاهِي، بِهَاءَالِدِينَ ١٣٢٩ _ ﴿ وَيِوَاسْتَارَ.

شنامه افزوده: حافظه شمس الدين محمد، ٧٩٢ ق. ديران.

ردهبندی کنگره: ۱۳۸۵ ۴۴ (۴۳۸ PIR ۵۴۳۳ ردهبندی دیری: ۲۲ / ۱۱ ۱۸

شمارة كتابخانة على: ٣٦٩٣٧ ـ ٨٥م

شایک: ۱SBN: 978-964-341-639-3 ۱۷۸ ۱۶۲۱ ۲۲۱ ۶۲۹ ۲

جمع پريشان

به کوشش: علی اکبر رزّاز ویراسته: بهاءالدّین خرمشاهی

چاپ اول: ۱۳۸٦

ليتوگرافي: طاووس رايانه

ر چاپ: نیکا

تىراژ: ۱۱۰۰ نسخه

بها: ۸۵۰۰ تومان

حق چاپ برای نشر قطره محفوظ است.

آدرس: خیابان فاطمی، خیابان ششم، پلاک ۹ ـ دورنگار: ۸۸۹۶۸۹۹۶ تلفن : ۸۸۹۵۶۵۳۷ و ۸۸۹۵۲۸۳۵ و ۸۸۹۷۲۵۱۳۷ صندوق پستی ۲۸۳ ـ ۱۳۱۲۵ Printed in The Islamic Republic of Iran

فهرست

اهريمن (ديو/ شيطان/ غول)	مقدمهٔ چاپ دوم
ایلکانی (احمد و اُویس)۴	مقدمه
باد صبا (کارساز و گرهگشا) ۶۵	یادآوری چند نکته۱۱
بادصا (پیک عاشقان)	آتش عشق
باده (آزاد ی دختر رز)۷۰	آخرتاندیشی ۷
بادهٔ ازل	آدم۱۸۱۸
یاده و ساده۷۳	آشتی جو ثی و نوازشطلبی۲۰
باده (بادهنوشی آشکار)۷۵	آشنا و بیگانه۲۳۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰
باده (باده نوشی پنهان)۷۶	آواز (سرود: نغمه، گلبانگ، زمزمه) ۲۵
باده (پادرهر ریا)۷۷	آهنگ چنگ
باده (حیات بخش)،	أه و نالهٔ عشاق (تهدید به آه سحر) ۲۲۰۰۰۰
باده (درمان غرور)۷۹	برو (کمان ابرو)۲۵
باده (شادی و خوشدلی)۸۰	ختيار
باده (شراب و شاهد)۸۱	ستغناء
بادهٔ صبوحی ۸۲	شک (سیل اشک) ۴۱
باده (غمزدایی)به	شک غمّازنالیک غمّاز
بادهنوشی (آیین بادهنوشی)۸۹	شک (کارسازی اشک)
بادهنوشی (تحقیر عقل)۹۳	عتدال و میانه روی
بادهنوشی (رهائی از شک) ۹۴	میدواری و خوش بینی۴۶
بادهنوشی (ستایش باده)۹۵	نتظار بازگشت

توپه در بهار ۱۷۵	بادەنوشى (علىرغم مخالفان) ٩٤
توپه و پرهيز۱۷۶	باده توشی (کشف راز)ه
توكّل	بادهنوشی (مستی و بیخبری) ۲۰۰
جاذبهٔ جمال	بخت يد
جام جم	بخت بيدارب
جانسپاری (دیدار یار)۱۸۲	بُخل (ذم بخیلان)
جبر (تقدیر)	برهانالدين (خواجه فتحالله ابوالمعالي). ١٠٨
جبر و سرنوشت۱۸۷	بنده/ بندگی (غلام/ غلامی؛ چاکر/
جرعة كأسُ الكِرام١٩١	چاکری)
جفای یار۱۹۳۰	پوس و آغوش
جلالالدين تورانشاه١٩۶	بوی آشنا
جمال (جلوهٔ جمال)	بهار (فصل طرب)
جهان (آزار جهان)	بهشت نقل
جهان (بدعهدي و بيوفائي)۲۰۲	بیخبری / بیخبران۱۲۹
جهان (زوال قدرتها)	بیخوابی عاشق۱۳۱
جهان (فانی بودن و بیاعتباری) ۲۰۶	بیماری عاشق و معشوق (عیادت) ۱۳۲۰۰۰۰
جهان (فریب جهان)	
	پاداش و کیفر ۱۳۷
چاه زنخدان۲۱۱	پادشاه/ شاه/ خسرو۱۴۰
چشم یار (چشم جادو)	پشیمانی
چشم یار (چشم و نرگس)۲۱۳	پند (پندپذیری)۱۴۹
چهرهٔ معشوق۲۱۴	پندناپذیری۱۵۱
چهرهٔ معشوق (نسبت به خروشید و	پیر (لزوم گزینش پیر)۱۵۲
ماه)	پیر ماگفت:۱۵۴
چهرهٔ معشوق (مقایسه باگل) ۲۱۷	پيرِ مغان (لزوم اطاعت) ۱۵۶
	پیک و پیام۱۵۸
حاجي قوام (قوامالدين حسن) ٢١٩	
حال ومقام	تحمّل بلا
حجاب (حجاب خود)	ثرک تعلُق،،،،،۱۶۴
حسنخلق (خوشخوئی) ۲۲۶	ثرک شکایت۱۶۸
ځسن طلب (تقاضاي وظیفه)۲۲۶	تسلیم و رضا ۱۶۹
ځسن فروشان۲۳۰	تصفية درون١٧١
محسن و ملاحت۲۳۱	تنهائی (رنج تنهائی)۱۷۴

دوست (غمخراری)۲۴	حقشناسی ۲۳۲
دوست (مقام دوست) ۲۱۵۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰	حوادث (فتنه و بلا)۲۳۶
دوست و دشمن۷۱۷	حيرت (پأس فلمفي)۲۴۰
دوستی و صلح ۲۱۹	خاتم سليماني ۲۴۳
دهان و لپ	خالخال
	خاموشی ۲۴۵
راز پوشیدن۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰	خانقاه (از خانقاه به میخانه) ۲۴۸
رستگاری	خدا (نور خدا/ توحید)۲۵۱
رقابت با صبا ۲۲۸	خرابات (میخانه، میکده، دیرمغان) ۲۵۲
رقیب (جور رقیب)	خرقهٔ (دلق، پشمینه)۲۶۶
رقص و سماع ۲۳۱	خرقهٔ (رهن می و مطرب) ۲۶۹
رمضان (روزه، ماه و عید صیام) ۳۳۲	خرقهسوزي (آتش زدن به خرقه) ۲۷۰
رندی،،،،،،،،،،،،،،۲۳۴	خرقه (شستوشوی خرقه با می) ۲۷۰
رؤيت (ديدهٔ حقبين)	خط
ریاستیزی (مبارزه با ریاکاری) ۲۲۸	خلوتگزینی و انزوا۲۷۳
	خلوتنشینی (ترک خلوت / دم خلوت) ۲۷۴
زاهد، زاهد، ۲۴۵	خواجه
زلف (دام زلف) ۲۴۸	خوبان /خوبرويان
زلف یار (بنفشه و سنبل)۲۵۱	خوشباشی۲۸۱
زمانه (آزردگی از مردم و زمانه) ۲۵۲	خيال معشوق۲۸۴
زوال حال ۴۵۸	
زهد ستیزی ۴۵۹	درد بی درمان ۲۸۷
	درمان دل ۲۸۸
ساقی (جمال و جاذبه)۳۶۱	درویشان و درویشی۲۹۰
ساقی (مخاطبات) ۳۶۴	دريغ و اقسوس۲۹۲
سرنوشت (بازی غیرت)۲۷۲	دعا (آه و نالهٔ شبانه)۲۹۵
سروش (هاتف، فرشته، ملک)	دعای اهل نظر ۲۹۵
سلطنت فقر (گنج در گدائی) ۲۷۶	دعای سحر (کارسازی) ۲۹۹
سلوک (آیین سلوک)۳۷۸	دلبری (اَثین دلبری) ۲۰۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰
سلوک (ترک آسایش و تنعم) ۳۸۱	دل شيدا و زنجير زلف ٢٠٣٠٠٠٠٠٠٠
سلوک (واماندگی و کاهلی) ۲۸۲	دل عاشق و زلف معشوق
سلیمان و داود۸۵	دنیا و آخرت
سوختن و ساختن۲۸۷	دوستان و یاران ۲۰۷

طعن حسودان ۲۲۷	سوز دل
طلب ۲۲۷	سوک عزیزان۳۹۱
عاشقان (طالبان يار)	
عافیت ستیزی	شاه شجاع (جلال الدين) ٣٩٥
عدل	شاه شيخ (ابواسحق) ٢٩٧
عزم سفر ٤۴۵	شاه منصور (شجاعالدين)
عشق (آسان نمائی)	شاه یحیی (نصرةالدین) ۴۰۳ ۴۰۳
عشق (آموزگار سخن)	شب زنده داری
عشق (ازلی و ابدی)۴۴۸	شب وصل ۴۰۶
عشق (بار امانت)	شراب و خرقه ۴۰۸
عشق (بیانناپذیری)	شعر حافظ
عشق (ثبات قدم)	شعر حافظ (آب زندگی)۴۱۱
عشق (دشواریها) ۴۵۶	شعر حافظ (اوجگرائی)۴۱۱
عشق (دولت عشق) ۴۵۸	شعر حافظ (جدال با مدّعی)۴۱۲
عشق (راه بی نهایت)	شعر حافظ (جهانگرائی)۴۱۳
عشق (عامل رستگاری) ۲۶۲	شعر حافظ (شعر خونبار)۴۱۴
عشق (غم عشق) ۲۶۲	شعر حافظ (كلك شكرافشان)
عشق و پارسائی	شعر حافظ (گوهر منظوم) ۴۱۵
عشق و تجلی۷۰۰۰	شکّ و تردیدشکّ و تردید
عشق و جانبازی	شمع و پروانه۴۱۷
عشق و رندی	شيخ خانقاه ۴۱۹
عشق و زیبائی ۴۷۳	شيرازشيراز
عشق و شیدائی	شیرین و فرهاد ۴۲۲
عشق و صابری۷۷۰	
عشق و عقل ۴۷۹	صاحب عيار (قوام الدين محمّد)
عشق (وفاداری)	صبر و ثبات ۴۲۵
عشق و مفلسی۴۸۳	صدق و اخلاص
عفو و رحمت الهي ۴۸۵	صوفی (بیاعتباری خرقه)
على ابن ابيطالب (ع) ، ٧٨٦	صوفی (ریاکاری)
عمر (اتلاف عمر) ۴۸۸	صوفی (شاهدبازی)
عهد الست	صوفي (شرباليهود)
عهدشكني	صوفی (شطح و طامات)
عهد طرب (یاد و دریغ از گذشته) ۲۹۱	صوفي (فساد و آلو دگي)۴۳۴

گل و بلبل	عهد و وقا (پای بندی)۴۹۵
گناهکاری۵۶	عيّاري
	عفوگناه (خطاپوشی)۴۹۷
لطف حق	عيبجوڻي (ذمّ عيبجويان) ۴۹۹
	عيسيٰ (مسيح)
مجلس انس۵۶۳	
مجلس خاص ۵۶۹	غربت (غم غربت)
محتیب ،	غرور و خودفروشی۵۰۷
محراب ابرو	غم پرستی۵۰۸
مدرسه (قرار از مدرسه) ۵۷۷ مدرسه	غم (پرهيز از غم)م
مدعیان ارشاد ۷۹ مدعیان ارشاد	غم دل
مرگاندیشی (جهان پس از مرگ) ۸۸۰۰۰۰۰	غمزه (تير غمزه)
مژگان (ناوک مژگان)۵۸۳	غيرتِ عشق ماه
مسعودشاه (جلال الدين)	
معرفت۵۸۴	فراق
معشوق (بازگشت معشوق) ۵۸۸	فقر (سلطنت فقر)
معشوق (سرکشی و عاشقکُشی) ۵۹۱	فيض ازلانکت
معشوق (بینشانی) ۵۹۷	
معشوق (بیوفائی)۹۸	قامت یار (سروِ چمن) ۵۲۷
معشوق (خاک پای معشوق)	قرآنقرآن
معشوق (سنگدلی)	قحط وجود
معشوق (عمربخشی)۴۰۴	تناعت
معشوق مذكّر	قوس صعود قوس صعود
معشوق (وصف معشوق) ۶۰۸	قوس نزول توس نزول.
معشوقِ يگانه	كعبه (حج، قبله)
مغنّی	کم آزاری۵۲۸
ملامتکشی۴۱۹	کوی دوست (آرزوی رسیدن) ۵۳۹
موس <i>نی ، ، ، ، ، ، ، ، ، ، ، ، ، ، ، ، ، ۶</i> ۲۰	کوی دوست (خاک کویش) ۵۴۰
موسیقی ۶۲۱	کوی دوست (دامنگیری)۵۴۱
میان (کمر)	کوی دوست (ستایش کوی او) ۵۴۳
•	عری درست رسی ت توی دی. ۱۹۹۰ ۱۹۹۰
ناز معشوق	گفت و شنودها ۵۴۷
ناکامیناکامی	گل (آمدن و رفتن گل)۵۰

هجران	نام و بدنامی (پرهیز از نام و ننگ) ۶۴۹
هدایت ۴۸۱	نظریازینظریازی
همت عالی ۶۸۲	نفی خواطر ۴۵۳
همنشین بد ۴۸۵	نوای مطرب ۴۵۵
هنو (نامرادی هنرمند)	نياز عاشق ۴۵۷
یاد دوست (فراموشی)۴۹۱	واعظ و فقیهواعظ و فقیه
یاران ب اون ا ۶۹۲	وحدت وجود
یاران بی و قا ۶۹۳	ورع (موسم ورع / روزگار پرهیز) ۶۶۵
يار سفركرده۴۹۴	وصال (آرزوی وصال)
ياري ناتوان ۶۹۵	وصال دوست ۶۶۹
يوسفّ ۲۹۷	وقت پرستی (اغتنام فرصت)

.

«به نام خداوند بخشندهٔ مهربان»

مقدمهٔ جاپ دوم

چل سال بیش رفت که من لاف می زنم کز چاکران پیر مغان کمترین منم

مؤانست چهل ساله با دیوان حافظ و ارادت عمیقی که به این عارف وارسته داشتهام سبب گردید که تمامی اشعار حافظ را بی هیچ تلاشی از حفظ شوم و به دلایلی که پیش از این در لزوم طبقه بندی در چاپ اول کتاب برشمردم درصدد برآمدم از این ذخیرهٔ ذهنی به تجزیه و فصل بندی شعر حافظ براسامی مشابهتها و ارتباطهای موضوعی و معنایی بپردازم. این کار طی چندین سال و در چندین مرحله انجام پذیرفت که مراحل مختلف آن و نحوهٔ استفاده از این اثر در مقدمهٔ چاپ اول کتاب آمده است.

فصل های مختلف این اثر در یک نظم الفبایی سراسری درج شده اند. مراجعه به این کتاب همانند مراجعه به کتاب های لغت یا فرهنگ ها و دایرة المعارف، الفبایی رایج است. این کتاب هم برای مطالعه است هم برای صراجعه و در واقع جزء کتب مرجع حافظ پژوهی است. لذا برای استفاده و افزایش کبارآئی بیشتر از فهرست راهنمای موضوعی که در آخر کتاب آمده است استفاده شود. هدف از تهیهٔ این مجموعه این است که ابیات مستقل المعنی را از سایر ابیات جدا نموده با ابیات مشابه و قریب المعنی در جای معین قرار دهیم. در این کتاب علاوه بر دیوان حافظ مصحح استاد خانلری از کشف الابیات و کشف اللغات آقای انجوی شیرازی مدد خواسته ام.

یاد و سیاس

دوست عزیز و دانشمندم حافظ شناس فرزانه آقای بهاه الدین خرمشاهی ویراستاری این اثر را پذیرفتند. قدردانی از زحمات ایشان در ویرایش و مقدمات طبع آن در نشرقطره از زبان بنده ساخته نیست از آقای مهندس بهرام فیاضی مدیر محترم مؤسسهٔ نشرقطره که قبول زحمت فرموده و چاپ دوم این کتاب را به عهده گرفتند نهایت امتنان را دارم. در پایان از همسرم روح انگیز غلامعلی پور و فرزند عزیزم شبلی رزّاز که به علت ضعف بینایی و حافظهٔ بنده، در کار این کتاب بسیار مرا یاری داده اند ممنون و سپاسگزارم.

على اكبر رزّاز، مهر ماه ١٣٨٥

مقدمه

جمع کن به احسانی حافظ پریشان را

شکر خداکه فراغت از کار قضا به این بندهٔ ضعیف فرصت داد تا از سراچهٔ محدودهٔ قیل و قال به موطن اصلی خود که دنیای ذوق و حال است بازگردم و حاصل این بازگشت که گهگاه با نگرانی و پریشانی همراه بود کتاب جمع پریشان است که تألیف آن برای آشنایی با اندیشه های حافظ و تسهیل کار حافظ پژوهان ضروری می نمود و در این مقدمه دربارهٔ آن سخن خواهیم گفت.

دیوان حافظ نه تنها از حیث فصاحت و بلاغت در جهان ادب کمنظیر است، شاید در زبان فارسی کتابی را نتوان سراغ گرفت که از لحاظ تنوع مطالب و وفور معانی با دیوان حافظ به نسبت حجمش برابری کند.

در زمینهٔ معارف گوناگون نظیر فلسفه و کلام، مذهب و عرفان، اخلاق و ادب، اسطوره و تاریخ و امثال و حکم... به تدرت نکتهٔ نغز و ظریفی را می توان یافت که در این اثر والا به گونه ای انعکاس نیافته باشد. شاید به همین دلیل است که حافظ شناسان شعر حافظ را آئینهٔ روح و عصارهٔ فکر و فرهنگ مردم ایران شمرده اند. و بی تردید مراد حافظ از این که شعر خود را بیت الغزل معرفت می نامد بیان این نکته است که دیوان شعرش نخبهٔ حکمت و برگزیدهٔ فوهنگ و معرفت قوم ایرانی است.

کثرت کتابها و رساله ها و مقالات بی شماری که تاکنون راجع به زندگی حافظ و شعر او انتشار یافته و نیز فهرست الفبایی این مجموعه شاهد گویایی بر صحت این مدعاست. متأسفانه پراکندگی انبوه معانی و عدم انسجام ظاهری آنها که از خصایص شعر حافظ است بررسی و پژوهش شعر و اندیشهٔ او را با دشواری روبه رو ساخته است.

لزوم طبقه بندى

تجزیه و تقسیم بندی پدیده ها اعم از مادی و معنوی از نظر تأثیر مثبتی که در امکان شناخت پدیده ها و بسررسی آنها دارد از قدیم الایام توجه اندیشمندان را خاصه در زمینه های علمی به خود معطوف داشته است و امروزه نیز در تمام رشته های علمی نخستین شرط تحقیق، جمع آوری و دسته بندی پدیده های گوناگون است. این شیوه از بررسی به پژوهشگر امکان می دهد تما از تسرکیب و آمیزش مطالب دسته بندی شده مقدمات لازم را به منظور کشف مطالب جدید و مجهولات علمی آماده سازد، علوم ادبی از جمله حافظ شناسی نیز از این قاعدهٔ کلی بیرون نیست. فصل بندی مفاهیم و مضامین شعر حافظ، مقولات اصلی و کلیدی فکر و فرهنگ او را بهتر می نمایاند و مطالعهٔ جهان فکری او را آمان تر می سازد.

استقلال ابيات و تنوع مضامين

یکی از مختصات غزل حافظ، استقلال ابیات و تنوع مضامین با حفظ وحدت درونی آنهاست. برای خوانندهٔ عادی که در فضای غزل حافظ به گشت و سیاحت می پردازد، تنوع مضامین لذت آور است، امّا همین تنوّع و فقدان انسجام ظاهری چنانکه گفته شدکار تحقیق در شعر و اندیشهٔ حافظ را با دشواری روبهرو ساخته است.

کار خوانندهٔ عادی با پژوهشگر قابل قیاس نیست اگر دیوان حافظ را به دریا تشبیه کنیم خوانندهٔ عادی کسی است که در سطح دریا شناوری میکند و از دیدن سناظر زیبا لذت می برد امّاکار اصلی محقق غوّاصی در اعماق دریاست تا از گوشه و کنار دردانهای که به کار تحقیق می خورد به چنگ آرد.

اگر مواد لازم در یک جا فراعم آید، عمر گرانبهای پژوهشگر در راه جست وجو تلف نخواهد شد و به آسانی می تواندگمشده های خود را بازیابد.

شعر حافظ به صورتی که در دیوان او هست، طبق سبک انقلابی حافظ در غزل، «پاشان» وگسسته نما است. در مجموعهٔ حاضر به اندیشه های او ترتیب و تبویب منطقی داده شده است. تدوین حاضر به روشنی نشان می دهد که زیر ظاهر گسسته نمای شعر حافظ، پیوستگی و انسجام و اتساق فکری نهفته است.

ویژگیهای این پژوهش

این مجموعه برای محقّق در حکم بایگانی منظمی است که دستیابی به مدارک با شواهد مورد لزوم را به سهولت امکانپذیر میسازد. فرهنگوارهٔ حاضر حافظ پژوهان را در تفسیر متن به متن که یکی از مهمترین شیوههای تفسیر شعر حافظ و راهیابی به اندیشههای اساسی اوست یاری خواهد رساند؛ چه در مورد شعر حافظ اسناد تاریخی اندک است و آن چه هست چندان قابل اعتماد نیست لذا مطمئن ترین راه تفسیر شعر حافظ و حلّ معضلات آن مقایسهٔ ابیات مشابه است که در این مجموعه جمع آوری و طبقه بندی شده است.

مطالعهٔ این مجموعه برای خوانندگانی که نه به قصد تحقیق، بلکه برای حظ هنری در شعر حافظ تأمل میکنند نیز سودمند است. از این طریق به شیوهای صریح تر و سریع تر از مطالعهٔ عادی دیوان با مفاهیم کلیدی و پیامهای اصلی حافظ آشنا خواهند شد. از آنجا که فصول این کتاب بر پایهٔ مشابهت و ارتباط ابیات نهاده شده، این ارتباطها و مشابهتها می تواند خواننده را در فهم بسیاری از ابیات مشکل حافظ راهنمایی کند.

سابقة تأليف

دربارهٔ زندگی حافظ و شمر او از جهات گوناگون آثار عدیده و ارزشمندی تألیف یافته است لیکن در زمینهٔ طبقه بندی معانی و مفاهیم شعر او تا آن جاکه نگارنده اطلاع دارد تاکنون کار مهمی صورت نگرفته است.

در سال ۱۳۰۷ شمسی عبدالحسین هژیرکتابی با نام حافظ تشریح انتشار داد، این کتاب تقسیم بندی موضوعات دیوان حافظ است. مؤلف در مقدمهٔ مفید و مبسوط خود چنین نوشته است:

«از آنجا که حافظ یک دنیا مطلب را در زیر چند هزار بیت شعر قرار داده است، استفاده از اشعار او در صورتی عام خواهد شد که فضلای ذیفنون و مجرّب به دقت کلمات آن را زیر ذره بین تحقیق آورده، حقایق آن را بیرون کشیده دسته دسته کنند و در دسترس عامّه بگذارند و البته این کار هم مثل سایر امور وامانده و دست نخوردهٔ ما روزی به همّتِ دانشمندان دلسوز انجام خواهد گرفت. امّا بنده تصور می کنم که در آن روز میمون اگر اشعار مختلفهٔ خواجه بر طبق سنخیّت و شباهتی که با هم دارد دسته دسته و از یکدیگر جدا ضبط شده باشد کار فضلای محقیق ما را تا اندازه ای سهل تر خواهد کرد لذا درصدد برآمدم مجموعه ای را که موافق نظر مزبور ترتیب داده بودم صورت طبع بدهم که مشکلی را آسان کند و خدمتش در راه ترویج ادب پسند افتد...»

هر جند اثر یاد شده نخستین قدم در راه تقسیم بندی موضوعات دیوان حافظ است که

به همّت مؤلف فاضل آن برداشته شده و ابتكار و فضل تقدّم از آنِ ایشان است لیكن اثر مذكور از همان آغاز انتشار چنانكه باید مطلوب اهل نظر واقع نشد و به تعبیر یكی از نویسندگان معاصر الین كتاب نتوانست دوستداران حافظ را كه می خواستند حافظ را در شنون مختلفهٔ فكری بنگرند راضی كند» (كاخ ابداع، ص ۱۰).

به نظر نگارنده جهاتی که باعث گردیده اثر مزبور از اقبال علاقه سندان حافظ برخوردار نشود از این قرار است:

۱. در دیوان حلاظ حدود پانصد غزل ضبط شده که مجموع ابیات غزلها به استثنای قصاید و قطعات و رباعیات و غیره کمابیش مشتمل بر پنج هزار بیت است که از این مقدار مؤلف مذکور تنها به انتخاب و تقسیم بندی ۱۵۷۰ بیت اکتفاکرده و در صورتی که ابیات الحاقی (که بعدها از آن سخن خواهد رفت) و حدود ۲۴۰ بیت است از رقم مذکور کسر شود، معلوم خواهد شد تقریباً بیش از بیا ابیات اصیل حافظ در این طبقه بندی قرار نگرفته است و این نقص بزرگ که مؤلف هم در مقدمهٔ کتاب به آن اشاره کرده بدون شک در ارزیابی اهل نظر بی تأثیر نبوده است.

7. از آن جاکه اثر مورد بحث در سال ۱۳۰۷ شمسی، حدود شصت سال پیش، تألیف یافته و در آن هنگام نسخهٔ مُصحّحی از دیوان حافظ وجود نداشته است مؤلف ناگزیر چنانکه خود میگوید از تنها نسخه ای که در موقع جمع و ترتیب این اشعار دردست داشته سیعنی دیوانی که در سال ۱۲۹۴ شمسی در تهران به طبع رسیده بوده است استفاده کرده و از این رهگذر چنانکه پیش از این گفته شد حدود ۲۴۰ بیت الحاقی در این مجموعه راه یافته و پارهای ابیات هم به صورت نادرست ضبط شده است. مؤلف خود در این باره نوشته است.

«این نکته را هم تذکاراً باید بگویم که بالمرّه وارد این موضوع نشده ام که کدام غزل واقعاً از حافظ است و کدام یک از او نمی باشد زیرا تحقیق در این باب نظر به مشکلاتی که دارد نمی توان مطمئن بود که ما را به نتیجهٔ قطعی برساند وانگهی هر کس با طمأنینهٔ خاطر دانست که چند غزل مختلف فیها از دیگری است به سهولت می تواند چند شعری را که شاید از آن غزلها در این مجموعه آمده است حک کند.»

اثر مورد بحث در سالهای ۱۳۴۳ و ۱۳۴۵ تجدید چاپ شده است با این که در سالهای مذکور امکان حذف ابیات الحاقی و تصحیح اغلاط از روی نسخههای مصحّح کاملاً مهیّا بوده و اذن کتبی مؤلف نیز وجود داشته کوششی در این زمینهها صورت

نگرفته است.

۳. ابیاتی که در این مجموعه زیر یک عنوان درج شده بعضاً با عنوان خود بیگانه است و با سایر ابیات همگروه ارتباط معنایی نزدیک ندارد و در پارهای موارد به کلی بی ارتباط به نظر می رسد. انسجام و سنخیّت ابیات که انگیزهٔ اصلی تألیف بوده در همه جا رعایت نشده است. برای نمونه بیت زیر تحت عنوان «میخوارگی» در آمده است.

سلطان ازل گنج غم عشق به ما داد _ تا روی در این منزل ویرانه نهادیم

(صفحهٔ ۷۷کتاب)

و یا زیر عنوان «خودمتایی» ابیاتی درج شده که بوی خودستایی شاعر از آنها شنیده نمی شود:

ـ مــىدهد هــر كسش افسونى و معلوم نشد

كسه دل نازك او مايل افسانه كيست

ـ در اندرون من خسته دل ندانم كيست

که من خموشم و او در فغان و در غوفاست

دعای صبح و آه شب کلید گنج مقصود است

بدین راه و روش می رو که با دلدار پیوندی (صفحهٔ ۱۰۳ همان کتاب)

و عجب تر آنکه ابیاتی که مشوق خوشباشی و بهره گیری از حیات است زیر عنوان «پشت یا به دنیا» رفته است:

ـ بــه بـاغ تـازه كــن آئـين ديـن زردشـتى

كسنون كسه لاله بسرافسروخت أتش نسمرود

ـ شب صحبت غنيمت دان و داد خوشدلي بستان

که مهتابی دل افروز است و طرف لالهزاری خوش

به غفلت عمر شد حافظ بيا با ما به ميخانه

کے شنگولان سرمستت بیاموزند کیاری خوش (صفحات ۱۲۵ -۱۲۶)

نمونه ها بسیار است با اینهمه حافظ تشریح کتابی مفید و خواندنی است به ویژه مقدمهٔ پخته و عالمانهٔ مؤلف که خود در حکم رساله ای مستقل است و تا حد زیادی کمبودهای متن را جبران کرده است. «انظر الی ما قال و لاتنظر الی من قال».

روش تدوين مجموعة حاضر

مؤانست چهل ساله با دیوان حافظ علاوه بر امتیازات فراوان، برای نگارنده این فایده را نیز در برداشت که اکثریت قریب به تمامی اشعار حافظ را بی هیچ تلاشی از حفظ شدم و به دلایلی که پیش از این در لزوم طبقه بندی بر شمر دم در صدد بر آمدم با بهره گیری از این ذخیرهٔ ذهنی به تجزیه و فصل بندی شعر حافظ بر اساس مشابهتها و ارتباطهای موضوعی و معنایی بپردازم. این کار طی چندین سال و در چند مرحله انجام پذیرفت: از آنجا که با نسخهٔ حافظ قزوینی الفت دیرینه داشتم استفاده از نسخهٔ مزبور را برای انجام منظور مناسب تر یافتم و اساس کار خود را بر آن نسخه نهادم. در نسخهٔ مرحوم قزوینی غزلها با شماره های پیاپی مشخص شده است، نگارنده برای سهولت کار ابیات هر یک از غزلها را جداگانه شماره گذاری نموده تا در جریان بررسی به جای درج عین ابیات، از شمارهٔ آنها استفاده شود. نظیر شمارهٔ (۵/۸۰) تا عدد سمت چپ نشانهٔ بیت مورد نظر و عدد سمت راست نمایندهٔ غزلی باشد که بیت مورد نظر به آن تعلق دارد. کار مرحلهٔ نخست از غزلها آغاز شد. نخست بیت اول از نخستین غزل را «الا یا کار مرحلهٔ نخست از غزلها آغاز شد. نخست بیت اول از نخستین غزل را «الا یا ایهاالساقی ادرکاساً و ناولها...» خوانده سپس در ذهن خود به جست و جوی ابیات مشابه پرداختم، منظور از ابیات مشابه ابیاتی است که با هم ارتباط معنایی و یا اتحاد موضوعی دارند. ابیات زیر به خاطرم آمد و آنها را در صفحه ای جداگانه ثبت کردم:

_ تحصیل عشق و رندی آمان نمود اول جانم بسوخت آخر در کسب این فضایل _ مبین به سیب زنخدان که چاه در راه است کجا همی روی ای دل بدین شتاب کجا

من از دست غمت مشکل برم جان ولی دل را تسو آسان بردی از من سپس شمارهٔ هر یک از ابیات بالا را در حاشیهٔ بیت نخست (بیت مورد بررسی) یادداشت نمودم و شمارهٔ بیت نخست را که با عدد (۱/۱) مشخص شده بود در کنار ابیات مشابه نوشتم و بیت بررسی شده را با علامت (×) مشخص کردم.

در این مرحله به ترتیبی که گفته شد اکثریت غزلهای حافظ بررسی و مشخص گردید. در خلال این بررسی، با ابیاتی مواجه شدم که بیت مشابهی نداشت و یا عجالهٔ بیت مشابهی به خاطرم نمی آمد این گونه ابیات را بی درنگ رها کرده بررسی آنها را به دور بعد موکول نمودم.

مرحلة دوم

دورهٔ دوم مطالعهٔ دبوان حافظ از قصاید شروع شد. مقدمهٔ قصاید که اصطلاحاً تشبیب نامیده می شود مانند خزلها بررسی و شمارهٔ ابیات مشابه را در کنار آنها یادداشت نمودم

و چون ابیات قصاید شمارهٔ معلومی از پیش نداشت ناگزیر مصراع اول بیت بررسی شده را در حاشیهٔ ابیات مشابه در قسمت غزلها درج نمودم ضمناً برای اینکه حجم این مجموعه افزوده نگردد از بررسی بقیهٔ ابیات قصیده که در مسایش ممدوح است چشم پوشی نموده و تنها به بررسی چند بیت از جمله ابیاتی که نام ممدوح در آنها تصریح شده اکتفاگردید. در این مرحله چون از شیوهٔ کار خود تجارب کافی اندوخته بودم کار با سرحت و آمادگی ذهنی بیشتر پیش میرفت، چنانکه در بررسی مجدد تعداد ابیات مشابه فزونی میگرفت و اکثر ابیات که دور نخست از قلم افتاده بود مورد استفاده قرار گرفت. بررسی قسمت پایانی دیوان نیز که شامل مثنویات و قطعات و رباعیات است به ترتیبی که گذشت پایان پذیرفت.

مرحلة سوم

در این مرحله به استخراج و جمع آوری ابیات همگروه که از پیش مشخص شده و در سراسر دیوان پراکنده بود پرداختم برای انجام این منظور حدود چند دفتر پربرگ تهیه کردم. سپس ابیات مشابه هرگروه را از ابتدای دیوان تا انتهای آن استخراج و هرگروه را در یک یا چند صفحه به طور مجزا ثبت و فصل بندی نمودم.

مرحلة جهارم

در این مرحله ابیات کتابت شده را که از پانصد صفحه متجاوز بود مورد مطالعهٔ دوباره قرار دادم، طی این بررسی ابیاتی که با ابیات همگروه بی تناسب می نمود حذف گردید و ابیاتی که احیاناً از قلم افتاده بود اضافه شد و بعضی ابیات که تنها از یک وجه آن استفاده شده و سایر وجوه آن از نظر دور مانده بود مورد توجه قرار گرفت. ضمناً برای هر فصل عنوانی مناسب از متن ابیات حافظ انتخاب گردید. بعضی از گروه ها که ابیات آن از صدها بیت تجاوز می کرد طولانی و ملال انگیز می نمود لذا با در نظر گرفتن اینکه پاره ای از ابیات آن گروه شباهت ها و خصوصیات مشترکی دارند به گروه های فرعی و پاره ای از ابیات آن گروه شباهت ها و خصوصیات مشترکی دارند به گروه های فرعی و کرچکتر تجزیه و تقسیم شدند نظیر ابیات مربوط به باده و باده گساری که با عناوین فرعی از قبیل (تحقیر عقل)، (رهایی از شک) (ستایش باده)، (بادهٔ ازل)، (کشف راز)، (بادهٔ مور)، (بادهٔ ازل)، (درمان غرور)، (غم صبوح)، (آثین باده نوشی)، (باده نوشی پنهان)، (باده نوشی آشکار)، (درمان غرور)، (غم زدائی)، (پادزهر ریا) و غیره در این مجموعه مشخص گردیده است.

نحوة استفاده از اين اثر

ساختمان و تدوین جمع پربشان، ساده و آسانیاب است. عناوین فصلهای مختلف این اثر در یک نظر الفبایی سراسری درج شدهاند. لذا مراجعه به کتاب، همانند مراجعه به کتابهای لفت یا فرهنگها و دایرةالمعارف الفبایی رایج است. این کتاب، هم برای مطالعه است، هم برای مراجعه. و در واقع جزو کتب مرجع حافظ پژوهی است. لذا برای افزایش کارایی و جوابگویی آن، یک فهرست راهنمای موضوعی در پایان کتاب افزوده شده است. در این فهرست از همهٔ سرادفات و مشابهتهایی (که در متن کتاب عنوان قرار نگرفته است) ارجاع داده قرار نگرفتهاند)، به مدخل اصلی (که در متن کتاب، عنوان قرار گرفته است) ارجاع داده شده است. فی المثل از معاد، فردا، روز بازخواست، حشر، قیامت (که با حروف نازک چیده شده است) ارجاع داده شده است) ارجاع داده شده است. ارجاع داده شده است.

یاد آوری چند نکته

الف) چنانکه پیش از این نیز اشاره شد مبنای کار منحصراً دیوان مصحّع مرحوم قزوینی است و ابیاتی که در این مجموعه آمده با ضبط نسخهٔ مزبور مطابقت دارد. موارد زیر از این قاعده مستثنی است:

۱. با این که نسخهٔ مرحوم قزوینی در میان نسخههای کهن از شهرت و اعتبار خاص برخوردار است چندین غزل مشکوک و الحاقی در آن راه یافته است. این غزلها را امتاد خانلری در جلد دوم نسخهٔ مصحح خود شناسایی و معرفی نمودهاند، ابیات غزلهای مشکوک و الحاقی در این مجموعه نیامده است.

۲. ابیائی که مضمون مشابه نداشت یا ابیائی مشابه آن از چند مورد تجاوز نمی کرد و
 قابل فصل بندی نبوده نادیده گرفته شده است.

۳. ابیاتی از قصاید که شامل متایش ممدوح است ولی نام یا لقب یا عنوان ممدوح در آنها نیامده است، منظور نگردید.

۴. غزلها و ابیاتی که تعلق آنها به حافظ متفق علیه است و از نسخهٔ مرحوم قزوینی ساقط شده است. این ابیات از نسخهٔ دیوان حافظ، تصحیح و طبع دکتر خانلری انتخاب و با علامت اختصاری (خ) از سایر ابیات متمایز گردیده است.

ب) هدف از تهیهٔ این مجموعه به طور کلی تجزیهٔ ابیات غزلهای حافظ نبوده بلکه نیت اصلی این بوده است که ابیات مستقل المعنی را از سایر ابیات جدا نموده با ابیات مشابه و قریب المعنی در جای معین قرار دهیم. بدین لحاظ غزلهایی را که ابیات آن بههم ارتباط نزدیک و یا وحدت موضوعی داشته اند و تعداد آنها در دیوان حافظ کم نیست عیناً در موضع خود نقل کرده ایم و چندانکه توانسته کوشیده ایم ارتباط میان ابیات حفظ شود لذا از میان ابیات یک غزل یا قصیده و غیره تنها به جدامازی ابیات مستقل اکتفا

نموده سایر ابیات را ولو ارتباط اندکی با هم داشتهاند به حال خود نگاه داشته ایم.

ج) ابتدا درنظر داشتیم در آغاز هر فصل مقدمه یا شرح کوتاهی که مناسب با ابیات آن فیصل باشد با استفاده از متون عرفانی و فلسفی و تاریخی بنگاریم تا خوانندهٔ متوسطالحال را در فهم معانی ابیات یاری دهد. مقدمات این کار هم تا حدی فراهم آمده بود لیکن به صوابدید بعضی از دوستان صاحب نظر که معتقد بودند درج هر نوع نوشته ای از این دست شعر حافظ را مقید خواهد ساخت و از شمول و کلیت آن خواهد کاست و مفهوم شعر حافظ را تا حد یک واقعهٔ گذران تاریخی تنزّل خواهد داد و این اقدام با شیوهٔ شاعری حافظ که «می خواسته است به گفته های خود کسوت کلیت بوشاند تا این آثار رنگ حوادث گذران و وقایع روز به خود نگیرند و با موارد و مصادیق کلی قابل انطباق باشند» (مقدمهٔ دیوان حافظ تصحیح و طبع ابوالقاسم انجوی شیرازی) مغایرت داشت از درج آن نوشته ها چشم پوشیدیم.

د) تا آنجا که مقدور بود در گزینش عنوانها از متن ابیات هر فصل و از کلمات و اصطلاحاتی که در شعر حافظ به کار رفته استفاده شده است؛ لیکن در پارهای موارد استفاده از عبارات و الفاظ متن ابیات میسر نبود. چه در زبان کنائی و استعاری حافظ کلمات غالباً در معنای حقیقی خود به کار نرفته است. فی المثل در موضوع «جبر و اختیار» کلمهٔ اخیر تنها سه بار و کلمهٔ نخست تنها یک بار آنهم به معنای «جبران» در شعر حافظ استعمال شده، در حالی که حدود صد بیت در دیوان حافظ به مسألهٔ «جبر و اختیار» اختصاص یافته است و اثری از این اصطلاح در آنها دیده نمی شود. هم چنین است اصطلاح «وحدت وجود» که حتی یک بار هم در شعر حافظ به کار نرفته ولی مفهوم این اصطلاح به اشکال مختلف در دیوان حافظ انعکاس یافته است لذا در اینگونه موارد این اصطلاح او اصطلاحاتی که در زبان امروز رایج و متداول است عنوانی مناسب هر فصل برگزیدیم.

ه) آن چه در این مجموعه تحت حدود سیصد عنوان جمع آوری شده بدون شک شامل همهٔ معانی و مفاهیم شعر حافظ نیست چه در زبان رمزی و نمادین حافظ نمادها و سمبلهای فراوان به کار رفته و نقش بسیاری از این سمبلها تاکنون به طور قطع روشن نشده است. از سوی دیگر در شعر کنائی حافظ صدها تلمیح تاریخی و اشارات دقیق عرفانی نهفته است که بخش عمدهٔ آنها هنوز مورد تحقیق و توجه اهل نظر واقع نشده است. هنوز در مورد پارهای از ابیات معماگونهٔ حافظ اختلاف نظر هست و به صورت

نهایی حل نگردیده است. لذا در تدوین این مجموعه برداشت نگارنده از ابیات حافظ به طور کلی بردلالت ظاهر الفاظ و عبارات متکی بوده و هر چه از این طریق به ذهن وی انتقال یافته مورد استفاده قرار داده و به قدر وسع خود کوشیده است که از شعر چند بعدی حافظ و معانی و مفاهیم گریزان و لغزندهٔ آن چیزی از قلم نیفتد و به هیچ وجه مدعی نیست که به همهٔ معانی و گوشههای ظریف و رازناک شعر حافظ دست یافته و مجموعهای بی نقص و عیب به بازار ادب عرضه کرده است.

تـرا چنانکه تـویی هـر نـظر کـجا بـیند به قدر دانش خود هر کــی کـند ادراک این مجموعه زمانی صورت کمال خواهد پـذیرفت کـه مـورد عـنایت و نـقد و نـظر صاحبنظران واقع شود.

و) در تدوین کتاب علاوه بر استفاده از دیوان حافظ مصحّع مرحرم قزوینی و دیوان حافظ مصحع اسناد خانلری، گهگاه که حافظ یاری نمی کرد از «کشف الابیات» و «کشف اللغات» آقای انجوی شیرازی مدد خواسته ام. زمانی که واژه نمای حافظ تألیف خانم دکتر مهین دخت صدیقیان انتشار یافت کار تألیف این مجموعه تقریباً به پایان رسیده بود. با اینهمه در تنظیم پاره ای از قصول و جبران ابیاتی که از قلم افتاده بود از آن بهره برداشته ام.

یاد و سپاس

حافظشناس فرزانه آقیای بهاه الدین خرمشاهی زحمت ویراستاری این اثر را پذیرفتند. نظرات و نکته آموزی های ایشان در تنقیح و تکمیل فصول کتاب تأثیر فراوان داشت. قدردانی از زحمات ایشان در ویرایش و آماده سازی کتاب و فراهم آوردن مقدمات طبع آن در «انتشارات علمی» و نظارت مستمر در حسن انجام کیارها در کلیهٔ مراحل چاپ از دمت و زبان قاصر بنده ساخته نیست. آنچه فی الجمله می توانم گفت این است که: اگر یاری و پایمردی ایشان که انگیزه ای جو صفای نیّت و عشق و ارادت به حافظ نداشت، در میان نبود کار جمع پریشان به این زودی ها به سامان نمی رسید.

آقای قوام الدین خومشاهی ابتدا ابیات هر فصل را به ترتیب الفبای قافیه مرتب و سپس همه را به خط خوانا و شیوای خود بازنویسی کرد. و اغلب ابیات متن را بار دیگر با ضبط دیوان حافظ مصحح علامه قزوینی مقابله و سهوالقلمها را برطوف کرد. فهرست راهنمای موضوعی کتاب نیز یادگاری از همکاری همدلانهٔ ایشان است.

آقای اصغر علمی مدیر عامل انتشارات علمی، از راه لطف این اثر را در برنامهٔ

١٢ / جمع پريشان

انتشاراتی موسسهٔ نشر خود گنجاند و هیأت آراستهٔ کتاب، نتیجهٔ حسن سلیقهٔ ایشان است.

در پایان از همسرم روحانگیز خلامعلی پور که با وجودگرفتاریهای توان فرسا، سکوت و آسایشی راکه تألیف هرکتاب نیاز بآن دارد فراهم آورد سپاسگزارم.

و بالله التونیق و علیهالتکلان علی اکبر رزاز مهرماه ۱۳۶۷

آتش عشق

ـ سينه از آتشِ دل در غـمِ جـانانه بـسـوخت

آتشس بود درین خانه که کاشانه بسوخت

تسنم از واسطهٔ دوري دلسر بگداخت

جــانم از آتشِ مــهر رخِ جـانانه بـــوخت

از آن بسه دیسر مخانم عنزیز می دارند

که آتشی که نمیرد همیشه در دل ماست

ـ برق عشق ارخر من پشمينه پوشي سوخت سوخت

جبور شباه کامران گر بر گدایی رفت رفت

_زيـن آتين نهفته که در سينهٔ منست

خورشید شعلهایست که در آسمان گرفت

دل شكسته حافظ به خاك خواهدبرد

چــو لاله داغ هــواپـي كــه بـر جگــر دارد

_بـرقى از مـنزلِ ليـلى بـدرخشـيد سـحر

وه کــه بــا خـرمن مجنونِ دل افگار چـه کـرد

فكر عشق آتش غم در دلِ حافظ زد و سوخت

یار دیسرینه بینید که با یار چه کسرد

_من چو از خاک لحد لاله صفت برخیزم

داغ سودای ترام سرر سویدا باشد

_ آتش آن نیست که از شعلهٔ او خندد شمع

آتش آنست كسه در خسرمنِ پسروانه زدند

_ بگشای تسربتم را بسعد از وفسات و بسنگر

كــز آتش درونــم دود از كــفن بــرآيــد

_سينه كو شعلة آتشكدة فارس بكُش

ديــده گــو آبِ رخ دجــلهٔ بــغداد بـبر

4

ـ رشتهٔ صبرم به مقراضِ خمت ببریده شد

همچنان در آتش مهرِ تو سوزانم چو شمع

در میانِ آب و آتش همچنان سرگرم تست

ايسن دلِ زارِ نسزارِ اشكسارانم جسو شمع

كوهِ صبرم نرم شد چون موم در دستِ غمت

تا در آب و آتشِ عشقت گدازانم چو شمع

آتشِ منهر تسرا حنافظ عجب در سنر گرفت

آتشِ دل کسی به آب دیده بنشانم چو شمع

٠

ـ من که از آتشِ دل چون خُـم مِـی در جـوشم

مُمهر بسر لب زده خون ميخورم و خاموشم

ـ چـون لال مـي مـبين و قدح در ميانِ كـار

ایس داغ بین که بسر دلِ خونین نهاده ایم

رز دلگرمی حافظ بر حدد باش

کے دارد سےنهای چےون دیگ جےوشان

گرچه تب استخوان من کود ز مهر گرم و رفت

همچو تبم نميرود آتشِ مهر از استخوان

_ چــراغ صـاعقة آن سـحاب روشــن بـاد

كه زد بسه خسرمن مسا آتشِ محبّت او

أخرتانديشي

_ تسرسم که صرفهای نَبَرَد روز بازخواست

نـــان حــلالِ شــيخ ز آبِ حــرام مــا

_حافظ از مسعتقدانت گرامس دارش

زانک بخشایش بس روح مکرم با اوست

_ســـر زمـــــتى بـــرنگيرد تــا بــه صـبح روز حثــر

هرکه چون من در ازل یک جرعه خورد از جام درست

ـ حديث هول قيامت كه گفت واعظ شهر

كسنايتي است كمه از روزگار همجران كمفت

_قسدم دريسغ مسدار از جسنازهٔ حسافظ

كه گرچه غرق گناهست مىرود به بهشت

_ فسرداك بيشگاه حقيقت شود بديد

شرمنده رهبروی که عنمل بنر مجاز کرد

_ آن نیست که حافظ را رندی بشد از خاطر

كاين سابقة پيشين تا روز بسين باشد

- نصیب ماست بهشت ای خداشناس برو

كسه مستحق كسرامت كسناهكارانسند

_ واعظان کاین جلوه در محراب و منبر میکنند

چون به خلوت میروند آن کارِ دیگر میکنند

گسسونیا بساور نسمی دارنسد روز داوری

کاین همه قبلب و دغیل در کیار داور میکنند

ـ حافظ این خرقه که داری تو ببینی فردا

کے چے زنار ز زیرش بے دخا بگشایند

ـ چشمم أن دم كه ز شوقي تو نهد سر به لحد

تا دم صبح قيامت نگران خواهد بود

ـ تـرسم كــه روز حشــر عـنان بـر عـنان رود

تسبيح شيخ و خسرقهٔ رنبدِ شرابخوار

ـپياله بـركـفنم بـند تـا سـحرگـهِ حثـر

بسه مسى ز دل بسبرم همولِ روزِ رمستاخيز

ـ هست اميدم كـ عـلى رغم عـدو روز جزا

فسيض عفوش ننهد بارگنه بر دوشم

از نامهٔ سیاه نیترسم که روز حشر

با فیض لطف او صد ازین نامه طی کنم

این جانِ عاریت که به حافظ سپرد دوست

روزی رخش بسینم و تسلیم وی کسنم

_خاک کوی تو به صحرای قیامت فردا

همه بسر فسرقِ سسر از بنهرِ مناهات بسريم

_فردا اگرنه روضه رضوان به ما دهند

فلمان ز روضه حور ز جنت بدر کشیم

عشرت كبنيم ورنبه بمحسرت كشندمان

روزی کے رختِ جان به جهانی دگر کشیم

ـ فرصت شمار صحبت كز اين دو راهه منزل

چون بگذریم دیگر نتوان بهم رسیدن

_فردا شراب کوثر و حور از برای ماست

و امسروز نسیز مساقی ممهرو و جمام مسی

آدم

ای دل شباب رفت و نجیدی گلی ز عیش

پیرانه سر مکن هنری ننگ و نام را

در عیش نقد کوش که جون آبخور نماند

آدم بـــهشت روضه دارالسلام را

_خالِ مشكين كه بدان عارضِ گندم كونست

سِرٌ آن دانه که شد رهزنِ آدم با اوست

نه من از پردهٔ تقوی بدر افتادم و بس

پىدرم نىيز بىھئىتِ ابىد از دستِ بِنھئىت

*

در ازل پسرتو حسنت ز تعلی دم زد

عشق پیدا شد و آتش به همه صالم زد

جلوهای کرد رخت دید ملک عشق نداشت

عينِ آتش شد ازين غيرت و بر آدم زد

مدعی خواست که آید به تماشاگهِ راز

دست غیب آمید و بسر سینهٔ نامحرم زد

_ جانِ علوی هومِ چاهِ زنخدانِ تو داشت

دست در حلقهٔ آن زلفِ خَم اندر خَم زد

ـ دوش دیدم که ملایک در میخانه زدند

گِـــل آدم بـــرشتند و بــه پــيمانه زدنــد

آسسمان بسار امانت نتوانست كشيد

قرمهٔ فال به نام من دینوانه زدنند

ـ بر در میخانهٔ عشق ای ملک تسبیح گوی

كاندر أنجا طينت آدم ملخمر ميكنند

_شعر حافظ در زمان آدم اندر باغ خُلد

دفستر نسسرين و گلل را زيسنتِ اوراق بود

_ فرشته عشق نداند که چیست ای ساقی

بحواه جام وگلابی به خاک آدم ریز

•

_طاير گلشن قدسم جه دهم شرح فراق

كه درين دامكم حادثه چون افتادم

من ملک بودم و فردوس برین جایم بود

آدم آورد دریسن دیسر خسراب آبسادم

سایهٔ طوبی و دلجوبی حور و لب حوض

به هواي سر كوى تو برفت از يادم

•

ـ پدرم روضهٔ رضوان به دوگندم بفروخت

من چرا ملک جهان را به جوی نفروشم

_مسن آدم بسهشتی ام امّا دریس سفر

حالى اسير عشق جوانانِ مهوشم

_حافظا خُلد برين خانة صوروث منست

اندرين منزل ويرانه نشيمن چكنم

ديـده دريـاكنم و صبر به صحرا فكنم

وندر این کار دلِ خویش به دریا فکنم

از دلِ تـــنگ گـنهكار بــرآرم آهــی

كاتش اندر كسنه آدم و حوا فكنم

_دام سختت مگر يار شود لطف خدا

ورنه آدم نَبرد صرفه ز شیطان رجیم

_ آدمی در عالم خاکی نمی آید به دست

عالمی دیگر باید ساخت وز نو آدمی

ـ جائی که برقِ عصیان بر آدم صفی زد

ما را چگونه زیبد دعوی بیگناهی

ای دل گر از آن جاهِ زنخدان بدر آئی

هــر جــاكـه روى زود پشــيمان بـهدر آئـى

هشدار که گر وسوسهٔ عقل کنی گرش

آدم صفت از روضه رضوان بهدر آئى

آشتی جوئی و نوازش طلبی

اگر آن تُرکِ شیرازی به دست آرد دلِ ما را

به خالِ هندویش بخشم مسمرقند و بخارا را

_گ_رت ز دست بسرآید سرادِ خاطر ما

به دست باش که خیری بجای خویشتن است

_يارِ من باش كه زيبِ فلك و زينتِ دهر

از مله روی تلو و اشک چلو پسروین منست

_عنان كشيده رو اى شهسوار كشور حسن

که نیست بر سر راهی که دادخواهی نیست

_ز خوفِ هجرم ایسن کن اگر امید آن داری

که از چشم بدائدیشان خدایت در امان دارد

_ مسحترم دار دلم کساین مگیر قمندپرست

تا خريدارِ تو شد فرِ همايي دارد

از عسدالت نسبود دور گرش پسرسد حال

بادشاهی که به همسایه گدائی دارد

ستم از ضمزه میاموز که در مذهب عشق

همر عمل اًجمري و همر كمرده جزايمي دارد

#

_تـوكـز مكـارم اخـلاق عـالم دكـرى

وفساي مسهد من از خاطرت بدر نرود

_ای شاہِ حسن چشم به حال گدا فکن

كاين گوش بس حكايتِ شاه و گدا شنيد

•

_ صبا ز منزلِ جانان گذر دریغ مدار

وزو بـــه عـــاشقِ بـيدل خـبر دريــغ مــدار

به شکر آن که شکفتی به کام بخت ای گل

نسيم وصل ز مرغ سحر دريغ مدار

حریف عشق تو بودم چو ماه نو بودی

كسنون كسه ماهِ تسمامي نظر دريغ مدار

جهان و هر چه درو هست سهل و مختصرست

ز اهــل مـعرفت ايـن مـختصر دريـغ مـدار

كمنون كمه چئسمة قمنديست لعمل نوشينت

سخن بگوی و زطوطی شکر دریغ مدار

مكارم تو به آفاق مى برد شاعر

از او وظیفه و زادِ سفر دریسغ مسدار

چو ذکر خیر طلب میکنی سخن اینست

که در بهای سخن سیم و زر دریغ مدار

غبار غم برود حال خوش شود حافظ

تـو آبِ دیده ازین رهگذر دریغ مدار

_ای گل به شکر آن که توثی پادشاهِ حُسن

با بلبلانِ بيدلِ شيدا مكن خرور

_همچو چنگ ار به کناری ندهی کام دلم

از لبِ خمویش جمو نمی یک نفسی بنوازم

_ آنکه بی جرم برنجید و به تیغم زد و رفت

بازش آرید خدا راکه صفائی بکنیم

4

ـ مى فكن بر صف رندان نظرى بهتر ازين

بسر در مسکده میکن گذری بهتر ازیس

در حتق من لبت این لطف که می فرماید

ملخت خربست وليكن قُدُري بهتر ازين

آنک فکرش گره از کنار جهان بگشاید

گر درین نکته بفرما نظری بهتر ازین

4

ای نبوبهار ما رخِ فبرخنده فیالِ تو آرام جیان و میونسِ قبلیِ رمیدهای از تبوکبرشمهای و زخسیرو عنایتی و واصیلنی عیلی رغم الاعیادی برخاست بوی گل ز در آشتی در آی از من جدا مشوکه توام نور دیدهای دانی مراد حافظ ازین درد و غصّه چیست بنگارا بسر مسن بسیدل بسخشای

عاشقان را ز بَرِ خویش جدا می داری به امیدی که درین ره به خدا می داری به از این دار نگاهش که مرا می داری ما تحمّل نکنیم ار تو روا می داری شد شخص ناتوانم باریک چون هلالی ای شکنج گیسویت مجمع پریشانی گر نگاهی سوی فرهاد دل افتاده کنی

ای که مهجوری عشاق روا می داری تشنه بادیه را هم به زلالی درباب دل ببردی و بحل کردمت ای جان لیکن ساغرِ ما که حریفانِ دگر می نوشند درحم آر بر دلِ من کز مهرِ روی خوبت حمع کن به احسانی حافظ پریشان را داجرها باشدت ای خسروِ شیرین دهنان

آشنا و بیگانه

ـ همه شب درین امیدم که نسیم صبحگاهی

بـــه پــيام آشــنايى بـنوازد آشــنا را

كشتى شكستگانيم اى باد شرطه برخيز

باخد که باز بینم دیدار آشنا را

ای که در زنجیر زلفت جای چندین آشناست

خوش فتاد آن خالِ مشكين بر رخ رنگين غريب

گــفت حـافظ آشـنايان در مـقام حـيرتند

دور نبودگر نشیند خسته و مسکین غریب

_ آشنائی نه غریب است که دلسوز منست

چون من از خویش برفتم دلِ بیگانه بسوخت

_معشوق عيان ميگذرد بر تو وليكن

اغسیار هسمی بسیند از آن بسته نقابست

رازی کے بَرِ غیر نگفتیم و نگوئیم

با دوست بگرئیم که او محرم رازست

_دیدم وآن چشم دل سیه که تمو داری

جانبِ هيچ آشنا نگاه ندارد

ـ حديث دوست نگويم مگر به حضرتِ دوست

كـــه آشـنا مــخنِ آشـنا نگـه دارد

_ مـــن از بـــيگانگان ديگــر نــنالم

کے با من هر چه کرد آن آشنا کرد

ـ بـجز ابروي تو محراب دلِ حافظ نيست

طاعتِ خير تو در مذهب ما نتوان كرد

_سالها دل طلبِ جام جم از ما می کرد

آنسچه خسود داشت ز بسیگانه تسمنا مسیکرد

گوهری کز صدفِ کون و مکان بیرونست

طــلب از گــمشدگانِ لب دریـا مــیکرد

_ چه راه میزند ایس مطرب مقامشناس

كن در ميان غرل قول آشا آورد

_مسغبچهای مسیگذشت راهنزن دین ودل

در پی آن آشنا از همه بیگانه شد

ـ بــر خـاکِ راهِ بـار نـهاديم روى خـويش

بـــر روی مـا رواست اگـر آشـنا رود

ـ بـوى خـوش تو هر كه زباد صبا شنيد

از يسار أثان مسخن آشنا شنيد

ای صبا نکهتی از خاک ره یار بیار

بــــبر انــدوه دل و مسردهٔ دلدار بــيار

بے وفای تو کہ خاک رہ آن یار عزیز

بی خباری کے پدید آید از اخیار بیار

گردی از رهگذر دوست به کوری رقیب

بسهر آسايشِ ايسن ديده خونبار بيار

*

ـ جانا تراكم گفت كه احوال ما مبرس

بــيگانه گـــرد و قــصّـهٔ هــيچ آشــنا مــپرس

هيچ آگهي ز عالم درويشيش نبود

آنکس که با تو گفت که درویش را مپرس (خ)

ـ مسريد طساعتِ بسيكانگان منسو حافظ

ولى مسعاشر رندانِ آشا مسىباش

تا نگردی آشنا زین پرده رمزی نشنوی

كوشِ نامحرم نباشد جاي پيغام سروش

*

ــزلف بــر بـاد مـده تـا نـدهی بـر بـادم

نسماز بسنیاد مکسن تا نکسنی بسنیادم

مىمخور بىا ھىمە كىن تىا نىخورم خونِ جگر

سر مکش تا نکشد سر به فلک فریادم

یسار بسیگانه مشمو تما نمبری از خمویشم

فسم افسيار مسخور تسا نكسني ناشادم

شمع همر جمع مشو ورنه بسوزی ما را یساد هما و مکن تا نمروی از یادم

_ آشـــنايان رهِ عشـــق گــرَم خــون بــخورند

ناكسم گر به شكايت سوي بيگانه روم

_ای پسیکِ راسستان خسبرِ یارِ ما بگو

احسوالِ گل به بلبل دستانسرا بگو

سما محرمانِ خلوتِ انسيم غم مخور

بــا يـار آشـنا سـخن آشـنا بگـو

ـ حافظا در دل تنگت چو فرود آمد يار

خانه از غییر نیرداختهای یعنی چه

_ أشــنايانِ رهِ عشــق دريـن بـحرِ عـميق

غرقه گشتند و نگشتند به آب آلوده

مسن غربب ز غیرت زیا فتادم دوش

نگار خویش جو دیدم به دستِ بیگانه

ــ من این حروف نوشتم چنانکه غیر ندانست

تو هم زِ روی کرامت چنان بخوان که تـو دانـی

ـ سخن غير مگو با من معشوقه پرست

کـز وی و جـام مِیم نیست به کس پروایی

آواز (سرود: نغمه، گلبانگ، زمزمه)

ـ در حلقهٔ گل و مل خوش خوانند دوش بلبل

هالسكارا يسا ايسهاالسكارا

دلم ز پرده برون شد کجائی ای مطرب

بنال هان كه ازيس برده كار ما بنواست

ـ دلت به وصل گل ای بلبل سحر خوش باد

ك در جمن همه كلبانك عاشقانه تست

سرود منجلست اكنون فلك به رقص آرد

كه شعر حافظ شيرين سخن ترانة تست

- ناگشوده گل نقاب آهنگ رفتن ساز كرد

ناله كن بلبل كه گلبانگ دل افكاران خوشست

مرغ خوشخوان را بشارت باد كاندر راهِ عشق

درست را با نالهٔ شبهای بیداران خوشت

_گرم ترانهٔ چنگ صبوح نیست چه باک

نبوای من به منحر آهِ عندرخواهِ منست

ـ بلبلی برگ کلی خوشرنگ در منقار داشت

وندر آن برگ و نوا خوش نالههای زار داشت

گفتمش در عین وصل این ناله و فریاد چیست

گفت ما را جلوهٔ معشوق بر این کار داشت

ـ تـا مـطربان ز شـوقِ مـنت آگـهی دهـند

قبول و غیزل به سیاز و نیوا می فرستمت

حافظ سرود منجلين منا ذكسر خير تست

بشتاب هان که اسب و قبا می فرستمت

ـ مـرغ زیسرک نشود در چمنش نغمهسرای

هـر بـهاری کـه بـه دنباله خزانی دارد (خ)

ـ مـ طرب عشـق عـجب ساز و نوائی دارد

نقشِ هر پرده که زد راه به جائی دارد

عـــالم از نالهٔ عثاق مـبادا خالي

که خوش آهنگ و فرحبخش نواتی دارد

ـ چه مستى است ندانم كه رو به ما آورد

كسه بمود مساقى و ايمن بماده از كسجا آورد

تو نیز باده به چنگ آر و راهِ صحراگیر

كه مرغ نغمه سرا ساز خوشنوا آورد

ــ به قولِ مطرب و ساقی برون رفتم گه و بیگه

كىز آن راه گران قاصد خبر دشوار مى آورد

_رق_صيدن سرو و حالتِ كل

بسيى صوت هسزار خروش نساشد

_ مطربا مجلس انس است غزل خوان و سرود

چند گوئی که چنین رفت و چنان خواهند شند

ـ بــركش اى مــرغ سـحر نــغمهٔ داودى بــاز

كسه سليمانِ كسل از سادِ هوا ساز آمد

_صبابه تهنیتِ پیرِ می فروش آمد

که موسم طرب و عیش و ناز و نوش آمد

هسوا مسیح نفس گشت و باد نافه گشای

درخت سبز شد و مرغ در خروش آمد

ـ سرود مبجلس جمشيد گفتهاند اين بود

کے جام بادہ بیاور کہ جے نخواهد ماند

_ چـو گــل ســوار شـود بـر هـوا ســليمان وار

مسحر کسه مسرغ در آید به نفمهٔ داود

به باغ تازه کن آئین دین زردشتی

كسنون كسه لاله بسرافسروخت أتش نسمرود

ـ صفير مرغ برآمد بطِ شراب كمجاست

فغان فتاد به بلبل نقاب گیل که کشید

دیگر ز شاخ سرو سهی بلبل صبور

گلبانگ زد که چشم بد از روی گل به دور

_ فكسند زسزمهٔ عشق در حجاز و عراق

نسواى بانگ غسزلهاى حسافظ شيراز

- غــزلسرايــی نـاهید صــرفهای نــبرد

در آن مسقام که حافظ برآورد آواز

ــ زبور عشق نوازی نه کار هر مرغیست

بيا و نـوگل ايـن بـلبلِ خـوشالحـان باش

دوشم ز بلبلی چه خوش آمد که می مرود

كل گوش پهن كرده ز شاخ درختِ خويش

کای دل تو شاد باش که آن بار تندخو

بسيار تُسندُرُوْي نشيند ز بختِ خويش

ـ ساقى به صوتِ اين غزلم كاسه مى گرفت

مسیگفتم ایسن سسرود و مِسیناب مسیزدم

ـ عـاشق و رنـدم و مـیخواره بـه آواز بـلند

ويستهمه مستصب از آن حبورٍ پسريوش دارم

ــمــن آن مـرغم كــه هــر شــام و سـحرگاه

ز بـــام عــرش مـــی آید صفیرم

ــز چنگ زهره شنیدم که صبحدم سیگفت

غــــلام حــــافظِ خــوش لهــجة خــوش آوازم

ــچو در دستست رودی خوش بزن مطرب سرودی خوش

که دستافنسان غزل خوانیم و پاکوبان سراندازیم

ـ دلم از پرده بشد حافظ خوشگوی کجاست

تا به قبول و غنزلش سناز نوائس بكنيم

_نسوای بسلبلت ای گلل کسجا بسند افستد

كه گوش هوش به مرغان هرزه كو دارى

- خسود در زنسده رود انسداز و مسى نوش

بـــه گـــــــــانگ جـــوانـــانِ عـــراقـــى

بساز ای مطربِ خوش خوانِ خوش گو

به شعر فارمی صوتِ عاراتی

سبه صوت بلبل و قمری اگر نوشی می

عملاج كسي كسنمت اخسرالدواء ألكسي

جو گل نقاب برافكند و مرغ زد هوهو

منه ز دست پیاله چه میکنی هی هی

銌

-- رفستم به باغ صبحدمی تا چنم گلی

آمـــد بگــوش نـاگـهم آواز بــلبلي

مسكين چو من به عشق گلي گشته مبتلا

واندر چمن فكنده ز فسرياد غلفلي

چسون کرد در دلم انسر آواز عسندلیب

گشتم چانکه هیچ ناندم تحمّلی

خواجه تقصیر مفرماگلِ تـوفیق بـبوی رگش بـــخراش تـــا بـخروشم از وی حـــدیثِ بــــیزبانان بشــــنو از نــــی گوش بگشای که بلبل به فغان میگوید ببزن در پرده چنگ ای ماهِ مطرب زبانت در کش ای حسافظ زمسانی

杏

میخواند دوش درسِ مقاماتِ معنوی تا از درخت نکتهٔ توحید بشنوی تا خواجه میخورد به غزلهای پهلوی بلیل زشاخ سرو به گلبانگ پهلوی یعنی بیاکه آتشِ موسی نمودگُل مرغانِ باغ قافیه سنجند و بذلهگوی

آهنگ چنگ

_ چه نسبت است به رندی صلاح و تقوی را

سماع وعظ کسجا نسخمهٔ رساب کسجا حجه ساز بودکه در پرده می زد آن مطرب

که رفت عمر و هنوزم دماغ پر ز هواست

ـ در كـنج دماغم مطلب جاى نـصيحت

كماين خمانه پسر از زسنزمه چنگ و ربابست

مطرب چه پرده ساخت که در پردهٔ سماع

بسر اهمل وجد و حال در های و هو ببست

-اگر چه باده فرحبخش و باد گلبیزست

به بانگِ چنگ مخور میکه محتسِب نیزست

_گوشم همه بر قول ني و نغمهٔ چنگست

جشمم همه بر لعلِ لب وگردش جامست

ـ قدح مگير جو حافظ مگر به نالهٔ چنگ

كه بستهاند بر ابريشم طرب دل شاد

_چنگ خمیده قامت می خواندت به عشرت

بئسنو كمه پند پيران هيچت زبان ندارد

_این مطرب از کجاست که ساز عراق ساخت

و آهسنگ بسازگشت ز راه حسجاز کسرد

ــمــطربا پـــرده بگـردان و بــزن راهِ عــراق

کسه ازیس راه بشد یار و ز ما یاد نکرد

ـ مژدگانی بده ای دل که دگر مطرب عشق

راهِ مستانه زد و چسارهٔ مسخموری کسرد

-- جــه راه مــىزند ايــن مـطرب مـقامشناس

كسه در مسيان غرل قرل آشسنا آورد

_منکه شبها رهِ تقوی زدهام با دف و چنگ

ایس زمان سر به ره آرم چه حکایت باشد

- آن کیست کز روی کرم با من وفاداری کند

بر جای بدکاری چو من یکدم نکوکاری کند

اول به بانگِ نای و نی آرد به دل پیغام وی

وانگه به یک پیمانه می با من وفاداری کند

ـ داني که چنگ و عود چه تقرير ميکنند

پےنھان خسورید بادہ کے تعزیر میکنند

ـ مطرب از دردِ منحبت عملی می پرداخت

كه حكيمانِ جهان را سره خون پالا بود

-بىنوش جام صبوحى به نالهٔ دف و چنگ

ببوس ضبغب ساقى به ننغمه نبى و عود

به دورگل منشین بیشراب و شناهد و چنگ

کے ہمچو روز بقا ہفتهای بود معدود

ـ بـ وقتِ مسرخوشي از آه و نالهٔ عشاق

به صوت و نغمهٔ چنگ و چغانه یاد آرید

ما می به بانگ چنگ نه امروز میکشیم

بس دُوْر شدكه گنبدِ چرخ اين صدا شنيد

رباب و چنگ به بانگ بلند می گویند

کے گوش ہوش بہ پیغام اھل راز کنید

- چسه ره بسود ایسنکه زد در پسرده مسطرب

كسه مسى رقصند بسا هم مست و هشيار

ــمي خور به بانگِ چنگ و مخور غصه وركسي

گوید تراک باده مخور گو هوالغفور

_چنگ بنواز و بساز ار نَبُود عود چه باک

آتشم عشق و دلم عبود و تبنم مبجمر گیر

در سماع آی و ز سر خرقه برانداز و برقص

ورنه باگوشه رو و خبرقهٔ ما در سرگیر

حافظ آراسته كن برم و بگو واعظ را

كمه بمبين مسجلسم و تسرك مسبر مسبر گير

ـ صوفي گلي بچين و مرقع به خار بخش

وین زهیدِ خشک را به می خوشگوار بخش

طــامات و شــطح در رهِ آهـنگِ چـنگ نِـه

تسبیع و طیلسان به می میگسار بخش

_كـيست حافظ تا ننوشد باده بى آوازِ رود

عاشق مسكين جرا جندين تجمل بايدش

_بــه بــانگِ چـنگ بگــوئيم آن حكــايتها

کے از نےفتن آن دیگ سینه سیزد جرش

•

شمع خاور فِکند بر همه اطراف شعاع ارفنون ماز کند زهره به آهنگِ سماع جام در قهقهه آیدکه کجا شد مَنّاع بامدادان که زخلوتگه کاخ ابداع در زوایای طربخانهٔ جمشید فیلک چنگ در غلغله آید که کجا شد منکر

7

ـ ببين كه رقصكنان ميرود به ناله چنگ

كسى كه رخصه نفرمودى استماع سماع

ــ سن به خیال زاهدی گوشه نشین و طرفه آنک

مُنبچهای ز هر طرف میزندم به چنگ و دف

*

ـ چشمم به روی ساقی و گوشم به قولِ چنگ

فالى به چشم و گوش درين باب ميزدم

ساقى به صوتِ اين غزلم كاسه مىگرفت

مسی گفتم ایس سرود و مسی ناب مسیزدم

خـوش بـود وقتِ حـافظ و فـالِ مراد و كـام بـر نـام عـمر و دولتِ احـباب مـيزدم

廢

_پردهٔ منظریم از دست بسرون خواهند برد

آه اگــر زانکــه دریـن پـرده نـباشد بـارم

_مــبادا جــر حـــاب مــطرب و مــی

اگـــر نــقشی کشـد کـلکِ دبــيرم

ـ گر ازین دست زند مطرب مجلس رهِ عشق

شعر حافظ ببرد وقت سماع از هوشم

_ مطرب كجاست تا همه محصولي زهد و علم

در کارِ چنگ و بسربط و آوازِ نی کنم

ای نسرر چئسم مستان در عین انتظارم

چنگی حزین و جامی بنواز یا بگردان

ــ بردم از ره دل حافظ به دف و چنگ و غــزل

تا جزای من بدنام چه خواهد بودن

ـ بسرگ نسوا تسبه شد و سساز طسرب نماند

ای چنگ ناله برکش و ای دف خروش کن

ـ چنگ در پوده همی میدهدت پند ولی

وعيظت آنگاه كند سود كنه عاقل باشي

ــ جـــوانـــی بــاز مـــی آرد بــه یــادم

سسماع چنگ و دستافشانِ مساقی

ــمى ده كه مــر به گوش من آورد چنگ و گفت

خـوش بگـذران و بشمنو ازیمن پمیر منحنی

_بــزن در پــرده چــنگ ای مـاهِ مـطرب

رگش بـــخراش تـــا بـخروشم از وی

*

ـ نـواي مـجلس مـا را چـو بـركشد مطرب

گهی عسراق زنید گاهی اصفهان گسیرد

آه و نالهٔ عشاق (تهدید به آه سحر)

ـ دودِ آهِ ســينهٔ نــالانِ مــن

مــــوخت ايــــن افــــردگانِ خـــام را

با دلِ سنگينت آيا هيچ درگيرد شبي

آه آتشسناک و سموزِ سمينهٔ شمسبگيرِ مما

_گفتم ای شام غریبان طرّهٔ شبرنگ تو

در سحرگاهان حذر كن چون بنالد اين غريب

- عبدو جو تيغ كشد ما سپر بيندازيم

که تیر ما بجز از نالهای و آهی نیست

_ت_ا جــه كــند بـا رخ تـو دودِ دلِ مـن

آیسنه دانسی کسه تساب آه نسدارد

_عالم از نالهٔ عشاق مادا خالی

که خوش آهنگ و فرحبخش هوایی دارد

_يـــارب تـــو آن جـــوانِ دلاور نگـــاهدار

كــز تــيره آهِ گــوشهنشينان حــذر نكـرد

ـ رقیب آزارها فرمود و جای آشتی نگذاشت

مگر آهِ محرخيزان سوي گردون نخواهد شد

ای کسه در کشتن ما هیچ مدارا نکنی

سنود و مسترمایه بنسوزی و متحابا نکتی

دردمسندانِ بسلا زَهسرِ هسلاهِل دارنسد

قبصدِ اين قبوم خبطا بناشد هان تنا نكني

ے خسم ایسن دل بسباید خسورد نساچار

وگـــرنه اوبـــنی أنــــچت نشـادی

ـ نـــمىترسى ز آهِ آتــينم

تـــو دانــي خـرقهٔ بشمينه داري

_مرو چو بخت من ای چشم مستِ یار به خواب

کے در ہی است ز هر سویت آهِ بیداری

_سرشکِ گوشه گیران را چو دریابند دُر پابند

رخ مهر از سحرخیزان نگردانند اگر دانند

ـ حافظ ز شوق مجلس سلطان غياث دين

غافل مشوكه كارِ تو از ناله مى رود

_مانعش فُلغلِ چنگست و شکر خوابِ صبوح

ورنبه گسر بشنود آهِ سسحرم باز آيد

سبه وقتِ مسرخوشي از آه و نالهٔ عشاق

به صوت و نغمهٔ چنگ و چفانه یاد آرید

گر تو زین دست مرا بی سر و سامان داری

مسن بسه آهِ سسحرت زلف مشوش دارم

- از دلِ تــــنگِ گــنهكار بــر آرم آهـــى

كساتش انسدر گسنه آدم و حسرًا فكسنم

ــ مست بگذشتی و از حافظت اندیشه نبود

آه اگــر دامــن حُــن تـو بگـيرد آهـم

_حافظ ايس خرقة بشمينه بيندازكه ما

از پے قافلہ با آتشِ آه آمده ایے

در ره نفس كرو سينه ما بتكده شد

تير آهي بگشاييم و ضزايي بكنيم (خ)

_مك__ن ك_ز سينهام آهِ جگرسوز

بـــرآيــــ هـــمچو دود از راهِ روزن

ابرو (کمان ابرو)

ـ خمي که ابروي شوخ تو در کمان انداخت

بع قسصد جانِ من زارِ ناتوان انداخت

رز چشسم شرخ تو جان کسی توان بُسرد

کے دائے باکے مان اندر کے مینست

رز چشمت جان نشاید بُرد کز هر سو که میبینم

کمین از گوشهای کردست و تیر اندر کمان دارد

ـ خـم ابسروی تـو در صنعتِ تـیرانـدازی

بسرده از دست هسر آنکس که کسمانی دارد

ك تسير چشم آن ابسروكمان كرد

ــ عفى الله چينِ ابرويش اگر چــه نــاتوانــم كــرد

به عشوه هم پیامی بر سر بیمار می آورد

_از چشم شوخش ای دل ایمان خود نگهدار

كان جادوى كمانكش بر عزم غارت آمد

_پيشِ كـمانِ ابسرويش لابه همى كنم ولى

گوش کشیده است از آن گوش بمن نمی کند

ـ دل که از ناوک مژگان تو در خون میگشت

باز مشتاق کمانخانهٔ ابروی تو بود

در كمينگاهِ نظر با دل خويشم جنگ است

ز ابسرو و غسمزهٔ او تسیر و کسمانی بسمن آر

ـ كمانِ ابروى جانان نمي پيجد سر از حافظ

ولیکن خنده می آید بدین بازوی بی زورش

_كـــمانِ ابـرويت راگــو بــزن تــير

كسسه بسيش دست و بازويت بسميرم

_بــمردمى كــه دل دردمــند حـافظ را

مسزن به ناوک دلدوز مسردم افکس چشم

حمرا چشمیست خونافشان ز دستِ آن کمان ابرو

جهان بس فتنه خواهد دید از آن چشم و از آن ابرو

اگر چه مرغ زیرک بود حافظ در هواداری

به تیرِ غمزه صیدش کرد چشم آن کمان ابرو

ـ بـا چشم و ابروی تو چه تدبیر دل کنم

وه زیسن کسمان کسه بسر مسن بسیمار میکشی

دل زناوی چشمت گوش داشتم لیکن

ابسروي كسماندارت مسىبرد به پيشاني

حجشم تو خدنگ از سپر جان گذراند

بسيمار كه ديدست بدين سخت كماني

اختيار

سپيوندِ عنمر بنته به موليست هوشدار

غمخوارِ خویش باش غمِ روزگار چیست

مستور و مست هدر دو چو از یک قبیلهاند

ما دل به عشوهٔ که دهیم اختیار چیست

حعاقبت دست بدان مسرو بلندش برسد

هـركـه را در طلبت همّتِ او قاصر نيست

ـ هرکه خواهد گو بیا و هر چه خواهد گو بگو

کبر و ناز و حاجب و دربان در این درگاه نیست

ــمــباش در پي آزار و هــر چــه خــواهـي كـن

که در طریقتِ ما غیر ازین گناهی نیست

ـ عیب رندان مکن ای زاهدِ پاکیزه سرشت

كه گناهِ دگوان بو تو نخواهند نوشت

من اگر نیکم وگر بد تو برو خود را باش

هـر كـيى آن دِرَوَد عاقبت كار كـ كِشت

ـ چو در روی زمین باشی توانایی خنیمت دان

کے گمردون ناتوانی ہا بسی زیرِ زمین دارد

*

نفس به بوی خوشش مشکبار خواهم کرد بطالتم بس از امروز کار خواهم کرد طریق رندی و عشق اختیار خواهم کرد که خاکِ میکده کُحلِ بَصر توانی کرد که خدمتش چو نسیم سحر توانی کرد که سودها بری از این سفر توانی کرد کجا بکوی طریقت گذر توانی کرد به شاهراه حقیقت گذر توانی کرد

- چو باد عزم سر کوی یار خواهم کرد
بهرزه بی می و معشوق عمر میگذرد
نفاق و زرق نبخشد صفای دل حافظ
- به سرِّ جامِ جم آنگه نظر توانی کرد
گل مرادِ تو آنگه نقاب بگشاید
به عزم سرحلهٔ عشق پیش نه قدمی
تو کز سرای طبیعت نمی روی بیرون
گر این نصیحتِ شاهانه بشنوی حافظ

_ شبانِ وادی ایسن گهی رسد به مراد

كه چند سال به جان حدمتِ شعيب كند

_جـناب عشــق بـلندست هـمتى حـافظ

كه عاشقان ره بسيهمتان به خود ندهند

_واعظِ شهر چو مهر ملک و شحنه گزید

من اگر مهر نگاری بگزینم چه شود

ـ ذرّه را تـا نـبود هـمتِ عـالي حافظ

طالب چشمه خورشيدِ درخشان نشود

ـ دست از طلب ندارم تاکام من برآید

یا جان رسد به جانان یا جان ز تن برآید

مكن ز غصه شكايت كه در طريق طلب

بهراحتى نبرسيد آنكه زحمتى نكشيد

ـ سعی نابرده درین راه به جایی نرسی

مسزد اگسر مسى طلبى طاعتِ اسستاد بسبر

گئیستهام در جسسهان و آخسرِ کسار

دلسسری بسسرگزیدهام کسسه مسپرس

دل به رغبت می سپارد جان به چشم مست یار

گرچه هشياران ندادند اختيارِ خود به كس

_گےرچے وصالئی نے بے کیوشش دھند

هـر قَدر ای دل کـه تـوانـی بکوش

_قــدر وقت ار نشـنامـد دل و کــاری نکــند

بس خمجالت كم ازين حاصل اوقات بريم

_غــبار راهِ طــلب كــيمياى بــهروزيست

ـ ما نگوييم بـ د و مـيل بـ ه نـاحق نكـنيم

جـــامهٔ کس ســـيه و دلق خــود ازرق نکــنيم

عیب درویش و توانگر به کم و بیش بَدست

كاربد مصلحت آنست كه مطلق نكنيم

_ جــوانــا ســر مــتاب از پــندِ پــيران

كسمه راى پسير از بسختِ جسوان بسه

8

در سسرای مسغان رُفسته بسود و آب زده

نشسته پیر و صلائی به شیخ و شاب زده

سلام کردم و با من به روی خندان گفت

کے ای خیمارکیش میفلیں شیراب زدہ

که این کند که تو کردی به ضعف همت و رای

زگسنج خسانه شده خسمه بسر خسرابزده

حافظ از پادشهان پایه به خدمت طلبند

معی ناکرده چه امیدِ عطا میداری

_ دلا هـــمیشه مــزن لاف زلف دلبـندان

جر تیره رای شری کی گشایدت کاری

النيل مراد برحسب فكر و همت است

از شهاه نه در خمیر و زنه وفیق یه اوری

_ دَعالتُكاسُل تَسفْنَمْ فَسقدْ جسرىٰ مَسَثَلُ

كمه زاد راهمروان چمستى است و چمالاكمى

_ تکیه بسر جای بسزرگان نتوان زد بگزاف

مگــر اســبابِ بــزرگی هـمه آمـاده کـنی

•

ای دل به کوی عشق گذاری نمیکنی

اسباب جسمع داری و کساری نسمیکنی

چــوگان حکــم درکـف و گـوئی نـمیزنی

باز ظیفر به دست و شکاری نمیکنی

ایس خبون کمه موج میزند اندر جگر ترا

در کسارِ رنگ و بسوی نگساری نسمیکنی

مشکین از آن نشد دم خُلقت که چون صبا

بسر خاکِ کوی دوست گذاری نمیکنی

تسرسم کسزین چسمن نبری آستین گل

كــز گــلشنش تــحملِ خــارى نـمىكنى

ساغر لطیف و دلکش و می افکنی به خاک

وَأُنسديشه از بلاي خسماري نسميكني

ـ دهقانِ سالخورده چه خوش گفت با پسر

كاى نىور چشم من بجز از كشته نَدُرُوى

ـ تـودم از فـقر نـدانـی زدن از دست مـده

مسند خبواجگي و مبجلين تبورانشاهي

حافظ خام طبقع شبرمي ازين قصه بدار

عملت چیست که فردوسِ برین میخواهی

_مـزاج دهـر تـبه شـد دريـن بـلا حـافظ

کے جاست فکر حکیمی و رای بُرهمنی

_ز غمر بَرخورَد آن کس که در جمیع صفات

نسخست بسنگرد آنگسه طسريق آن گسرد

استغناء

ــز عشــقِ نــاتمام مــا جـمال يـار مـــتغنى است

به آب و رنگ و خال و خط چه حاجت روی زیبا را

ـ به مشک چين و چگِل نيست بـوي گـل مـحتاج

کسه نسافه هاش ز بسندِ قبای خریشتن است

- بــــارگاه استفنا

چه پاسبان و چه سلطان چه هـوشنیار و چـه مــت

این چه استغناست بارب وین چه قادر حکمتست

كاين همه زخم نهان هست و مجالِ أه نيست

در نسمی گیرد نیاز و ناز سا با حسن دوست

خرم آن كىز ئىازنينان بىخت بىرخوردار داشت

ـ سخن در احتیاج ما و استغنای معشوق است

چه سود افسونگری ای دل که در دلبر نمیگیرد

ـ خدا را محتسب ما را به فریادِ دف و نی بخش

كه ساز شرع ازين افسانه بي قانون نخواهد شد

ـ كـوهر پــاكِ تــو از مدحتِ مـا مـــتغنى است

فكسر مشاطه چه با حسن خداداد كند

-بــهوش بــاش كــه هــنگام بـاد استغناء

هــزار خــرمنِ طـاعت بـه نـيم جـو نـنهند

ـ مكن به چشم حقارت نگاه در من مست

كسه أبسروى شسريعت بسدين قسدر نسرود

ساگر چه حسن تو از عشق غیرمستغنی است

من آن نسیم که ازین عشقبازی آیم باز

_گریهٔ حافظ چه سنجد پیشِ استغنای عشق

كاندرين طوفان نمايد هفت دريا شبنمي (خ)

المساقى به بى نازى رندان كه مِن بده

تا بنسوى زبانگ مُسفنى هَسوالغسنى

ـ بــياكـــه رونــق ايـن كـارخـانه كــم نشــود

به زهید همچو توئی یا به فِسق همچو منی

كه خورشيدِ غنىٰ شدكيسهپرداز

ـ نيازِ من چه وزن آرد بدين ساز

که صد من خونِ مظلومان به یک جو بِـــدان تـــا کــودکان آتش فــروزند تعالیالله چـه استغناست آنجا (خ) درین وادی به بانگِ سیل بشنو پسرِ جسبریل را آن جا بسوزند سخن گفتن که را باراست آنجا

اشک (سیل اشک)

_ چندان گریستیم که هر کس که برگذشت

در اشکِ ما چو دید روان گفت کاین چه جوست

ـ تـا بـه دامـن نـنثيند ز نسيمش گـردی

سیل خیز از نظرم رهگذری نیست که نیست

آب چشمم که بس او منتِ خاک در تست

زیر صد منتِ او خاکِ دری نیست که نیست

ـ تـو خـود ای گـوهرِ یکدانه کـجایی آخر

كسز غسمت ديسدهٔ مسردم هسمه دريسا بساشد

از بــــنِ هـــر مــــــر مـــــــر انست بــــــا

اگسرت مسیل لب جسوی و تسماشا بساشد

_ بیشِ جشم کمترست از قطرهای

ايسسن حكسايتها كسه از طسوفان كسنند

-مسردم چشسم به خون آغشته شد

در کے ایسن ظلم بسر انسسان کے نند

بسر روی ما ز دیده چگویم چها رود گر خود دلش ز سنگ بود هم ز جا رود زان رهگذر که بر سسر کویش چرا رود راز دیده خونِ دل همه بر روی ما رود سیلست آبِ دیده و هر کس که بگذرد ما را به آبِ دیده شب و روز ساجراست

_ آنــــجنان در هـــوای خــاک ِ درش

مسسىرود آبِ ديسدهام كسه مسپرس

_پاک کن چهرهٔ حافظ به سر زلف ز اشک

ورنسه ايسن سيل دمادم ببرد بنيادم

_سحر سرشکِ روانم سرِ خرابی داشت

گرم نه خرنِ جگر میگرفت دامنِ چشم

بیاکه لعل وگهر در ننار مقدم تو

زگنج خانهٔ دل میکشم به روزنِ چشم

ـ ســوز دل اشك روان آءِ سـحر نـالهٔ شب

ايسنهمه از نسظر لطف شما مى بينم

ـ سيل اين اشكِ روان صبرِ و دلِ حافظ برد

بَلِغَ الطِّاقَةُ يا مُتَقَلَّةَ صينى بينى

اشك غمّاز

_اشک غمّاز من از سرخ برآمد چه عجب

خجل از کردهٔ خود پردهدری نیست که نیست

ـ اشکِ حافظ خرد و صبر به دریا انداخت

جه كند سوزِ غم عشق نيارست نهفت

_ تــرا صــبا و مـرا آب ديـده شـد غـمّاز

وگرنه عساشق و مسعشوق رازدارانسند

_ترسم که اشک در خمم ما پردهدر شود

ویسن راز سس یسه شهر به عالم سَسمر شود

_چـه گويمت که ز سوږ درون چه ميينم

ز اشک پرس حکایت که من نیم غمّاز

گر گمیتِ اشکِ گلگونم نمبودی گرم رو

کی شدی روشن به گیتی رازِ پنهانم چر شمع

ـ سِـر سـودای تـو در سـینه بماندی پنهان

اشکِ تسبو دامسن اگبر فساش نکسردی رازم

_ مسرشكم آمد و عيبم بگفت روى بروى

شكايت ازكه كنم خانگيست غمّازم

ـ بــبار ای شــمع اشک از چشم خونین

کــه مـــوز دل شــود بــر خـلق روشــن

_گــفتم بــه دلتي زرق بــپوشم نشــانِ عشــق

غـــماز بـــود اشک و عـــيان کـــرد رازِ مــن

ر برده نالهٔ حافظ برون کی افتادی

اگسر نبه هسمدم مسرغانِ صبحخوان بسودی

ـ سيل اين اشک روان صبر و دلِ حافظ برد

بَلِغَ الطَّاقَةُ يا مُشْقَلَةً عيني بيني

اشک (کارسازی اشک)

ـ حافظ ز دیده قطرهٔ اشکی همی فشان

باشدکه مرغ وصل کند قصدِ دام سا

_ بيار مى كه چو حافظ هزارم استظهار

ب گریهٔ سحری و نسیاز نیمشبیست

ــ اشكـــم احـرام طـوافِ حَـرمت مـىبندد

گرچه از خونِ دل ریش دمی طاهر نیست

ـ گر طمع داری از آن جام مرصع می لعل

ای بسیا در که به نوک مؤهات باید شفت

_صد جوی آب بستهام از دیده بر کنار

بسر بسوی تسخم منهر کنه در دل بکنارمت

مسیگریم و مسرادم ازیسن سیل اشکبار

تسخم مسجبست کسه در دل بکسارمت

_ز سروِ قدِ دلجویت مکن محروم چشمم را

بر این سرچشمهاش بنشان که خوش آبی روان دارد

_چشم من كرد به هر گوشه روان سيل سرشك

تسا مسهى سسرو تسرا تازهتر آبس دارد

- چشمهٔ چشم مرا ای کل خندان دریاب

کے ہے امیدِ تو خوش آب روانی دارد

_گريهٔ شام و سحر شكركه ضايع نگشت

قسطرة بساران مساكسوهر يكدانه شد

_گـــریه آبـــی بــه رخ ســوختگان بــازآورد

ناله فريادرس عاشق مكين آمد

۔ دارم امید بر این اشکی چو باران که دگر

بسرق دولت کسه بسرفت از نظرم بساز آید

ـ فـبارِ غـم بـرود حـال بــهٔ شــود حـافظ

تسو آبِ دیده ازیس رهگذر دریغ میدار

به یک دو قبطره که ایشار کردی ای دیده

بسساکه بسر رخ دولت کنی کسرشمهٔ ناز

ـ بـر بـوى كـنار تو شدم غرق و اميدست

از مسوج سسرشکم که رساند به کسنارم

_ حافظا شاید اگر در طلب گوهر وصل

دیده دریاکنم از اشک و در او غوطه خورم

_من این مراد ببینم بخود که نیم شبی

بــجای اشکیِ روان در کــنار مــن بــاشی

دیدهٔ ما چو به امید تو دریاست جرا

بے تفریج گے ذری بے لب دریا نکئی

جویها بستهام از دیده به دامان که مگر

در کـــنارم بــنشانند سـهی بـالایی

اعتدال و میانه روی

_ مباش در پی آزار و هر چه خواهی کن

که درطریقت ما غیر ازین گناهی نیست

ـ صوفی ار باده به اندازه خورد نوشش باد

ورنه اندیشهٔ ایس کار فیراموشش باد

آنکه یک جرعه می از دست تواند دادن

دست با شاهدِ مقصود در آغوشش باد

_ دلا معاش چنان کن که گر بلغزد بای

فسرشتهات به دو دستِ دعا نگه دارد

گرت هواست که معشوق نگسلد پیمان

نگــاهدار سَـررشته تـا نگـه دارد

ـ عیب می جمله بگفتی هنرش نیز بگوی

نفی حکمت مکن از بهر دلِ عامی چند

ـ ساقى بـ عدل بده باده تاكدا

غيرت نياوردكه جهان پر بالاكند

_زیادتی مطلب کار بر خود آسان گیر

صراحي مي لعل و بني چو ماهت بس

ـ نگويمت كه همه ساله مىپرستى كن

سه ماه میخور و نه ماه پارسا میباش

ـ دلا دلالتِ خـيرت كـنم بـه راهِ نـجات

مکن به فسق مباهات و زهد هم مفروش

*

ـ دوش با من گفت پنهان كاردانى تيزهوش

وز شما پسنهان نشساید کرد سِسرٌ مِی فروش

گفت آسان گیر بر خود کارهاکز روی طبع

سخت میگردد جهان بر مردمانِ سخت کوش

بر بساط نکته دانان خود فروشی شرط نیست

یا سخن دانسته گو ای مرد عاقل یا خموش

*

دوشم زبلبلی چو خوش آمدکه سیمرود

گل گوش پهن كرده ز شاخ درختِ خويش

کای دل تو شاد باش که آن بار تندخو

بسيار تندروی نشيند ز بختِ خويش

خواهی که سخت و سستِ جهان بر تو بگذرد

بگذر ز عهدِ سست و سخنهای سختِ خویش

دور فسلكي يكسره بسر مستهج عدلست

خوش باش که ظالم نبرد راه به منزل

ــ سـالها پــيروى مــندهب رنــدان كـردم

تا به فتوی خرد حرص به زندان کردم

_مسراکه نیست ره و رمسم لقسمه پرهیزی

چــرا مـــلامت رنــد شــرابـخواره كـنم

_حافظ نه حدِّ ماست چنین لافها زدن

پای از گلیم خویش چرا بیشتر کشیم

.

_ما نگوئیم بدو میل به ناحق نکنیم

جامهٔ کس سیه و دلق خود ازرق نکنیم

عیب درویش و توانگر به کم و بیش بَدَست

كاربد مصلحت آنست كه مطلق نكنيم

حافظ از خصم خطا گفت نگیریم بر او

وربه حق گفت جدل با سخن حق نكنيم

*

درین بازار اگر سودیست با درویش خرسندست

خدایا منعم گردان به درویشی و خرسندی

_عـــروسی بس خــوشی ای دخــتر رز

ولی کے ۔ کے است اوار طالاقی

ـ خيال چنبو زلفش فريبت مي دهد حافظ

نگر تا حلقهٔ اقبالِ ناممكن نجنباني

امیدواری و خوشبینی

ـ ساقى به نور باده برافروز جام ما

مسطرب بگوکه کار جهان شد به کام ما

سا در پاله عکس رخ پار دیده ایس

ای بسیخبر ز لذّت شهربِ مهدام مها

_نـاامـيدم مكسن از سابقهٔ لطفِ ازل

تو پیِں پردہ چه دانی که که خوبست و که زشت

ـ بهار عمر خواه اي دل وگرنه اين چمن هر سال

چو نسرین صدگل آرد بار و چون بلبل هزار آرد

درین باغ ار خدا خواهد دگر پیرانهسر حافظ

نشیند بسر لب جمویی و سروی در کنار آرد

_دلا چـو غـنچه شكايت زكار بسته مكن

كــه بــادِ صــبح نســيم گــره گشــا آورد

صبابه خوش خبری هدهد سلیمانست

كسه مسرده طسرب از كسلشن سبا آورد

_ نسيم بادِ صبا دوشم آگهي آورد

که روز محنت و غم رو به کموتهی آورد

ـ بـ مسطربانِ صـبوحي دهـيم جـامهٔ چـاک خ

بدين نسويد كسه بساد سسحرگهي آورد

*

_نفس باد صبا مشكفشان خواهد شد

عمالم پير دگرباره جوان خواهد شد

ارغوان جام عقيقي به سمن خواهد داد

جشم نرگس به شقایق نگران خواهد شد

ایس تطاول که کشید از خم هجران بلبل

تا سرابردهٔ گل نعرهزنان خواهد شد

مطربا مجلی انس است خزلخوان و سرود

جند گوئی که چنین است و چنان خواهد شد

*

ــروزِ هــجران و شبِ فــرقت يـــار آخــر شــد

زدم این فال و گذشت اختر و کار آخر شد

شكر ايىزدك به اقبال كُله گوشه كل

نخوتِ باد دی و شرکتِ خار آخر شد

صبح امید که بُد معتکف پردهٔ غیب

گیر برون آی که کیار شب تیار آخیر شد آن پیسریشانی شیبهای دراز و غیم دل

همه در سایهٔ گیسوی نگار آخر شد

دوش از جناب آصف پیک بشارت آمد

كمز حضرتِ سليمان عشرت اشارت آمد

خاکِ وجرد ما را از آب دیده گِل کن

ويسرانسسراى دل راگساه عسمارت آمد

奏

سباده صافی شد و مرغانِ جمن مست شدند

مرسم عساشقى وكسار به بنياد آمد

بسوی بسهبود ز اوضاع جهان می شنوم

شادی آوردگل و بادِ صبا شاد آمد

ای عسروس هنر از بخت شکایت منما

حــجلهٔ حُـــن بــيارای کــه دامِـاد آمـد

8

- مـرده ای دل کـه دگـر بـادِ صـبا بـاز آمـد

هدهدِ خوشخبر از طُوْفِ سبا باز آمد

برکش ای مسرغ سبحر ننغمهٔ داودی باز

كه سهايمان كل از باد هوا باز آمد

مردمي كمرد وكمرم لطفي خداداد به من

كسان بتِ ساءرخ از راهِ وفسا بساز آمسد

لاله بسوى مى نوشين بنسنيد از دم صبح

داغَــدل بـود بـه امّـيدِ دوا بـاز آمـد

چشم مسن در ره ایسن قسافلهٔ راه بسماند

تسا بسه گسوش دلم آواز درا باز آمسد

گرچه حافظ در رنجِش زد و پیمان بشکست

لطف او بین که بلطف از در ما باز آمد

_ صحبا به تهنیت پیر می فروش آمد

که موسم طرب و عیش و ناز و نوش آمد

هوا مسیح نفس گشت و باد نافه گشای

درخت سبز شد و مرغ در خبروش آمد

به گوش هوش نیوش از من و به عشرت کوش

که این سخن سحر از هاتفم به گوش آمد

ز فکــر تـفرقه بـاز آی تـا شـوی مـجموع

به حکم آنکه چو شد اهرسن سروش آمد

ـ سـحرم دولتِ بـيدار بــه بـالين آمـد

گفت بسرخیز که آن خسرو شیرین آمد

قدحی در کش و سر خوش به تماشا بخرام

تا ببینی که نگارت به چه آیسین آمد

گـــریه آبــــی بـــه رخ ســوختگان بـــاز آورد

ناله فريادرس عاشق مكين آسد

ساقیا می بده و غم مخور از دشمن و دوست

كه به كام دل ما آن بشد و اين آمد

#

_رسید مرده که ایا عم نخراهد ماند

چنان نماند و چنین نیز هم نخواهد ماند

مسن ارجه در نظر یار خاکسار شدم

رقسيب نبيز جنين محترم نخواهم ماند

چه جای شکر و شکایت ز نقش نیک و بدست

جو بر صحيفة هستى رقم نخواهد ماند

ز مسهربانی جسانان طسمع سَسبُر حسافظ

كــه نقشِ جور و نشانِ ستم نخواهد ماند

¢

_دوش وقت سحر از غصه نجاتم دادنـد

ونـــدران ظـــلمتِ شب آب حــياتم دادنــد

چه مبارک سحری بود و چه فرخنده شبی

آن شبِ قدر که این تازه براتم دادند

هاتف آن روز به من مؤدة این دولت داد

كه بسرين جسور و جسفا صبر و ثباتم دادند

_طاير دولت اگر باز گذاري بكند

يار باز آيد و با وصل قرارى بكند

دوش گفتم بكند لمل لبش جارة من

هاتفِ غیب ندا داد که آری بکند

حسافظاگسر نسروی از در او هسم روزی

گــذری بـر سَـرت از گـوشه کـناری بکـند

ŧ

ـ دلبر که جان فرسود ازو کام دلم نگشـود ازو

نومید نتوان بود ازو باشد که دلداری کند

ŧ

ـ دیدم به خوابِ خوش که به دستم پیاله بود

تعبير رفت وكسار به دولت حبواله بود

چل سال رنج و غصه كشيديم و عاقبت

تسدبير ما به دست شرابِ دو ساله بود

آن نسافهٔ مسراد که میخواستم ز بخت

در چــينِ زلفِ آن بتِ مشكـين كُــلاله بـود

از دست بسرده بسود خُسمار غمم سمر

دولت مساعد آمسد و مسى در پساله بسود

*

سكفتم ضم تو دارم كفتا ضمت سر آيد

كفتم كه ماه من شوكفتا اكر برآيد

_بسلبل عاشق تسو عسمر خسواه كمه أخسر

باغ شود سبز و شاخ گل به بَو آید

_مسؤده ای دل کسه مسیحانفسی مسی آید

که ز انفاس خوشش بوی کسی می آید

از غمم همجر مکن نماله و فمریادکه دوش زدهام فهمالی و فمریادرسی مملی آید(خ)

_بسیا کــه رایتِ مستصورِ پادشاه رسید

نویدِ فتح و بشارت به مِهر و ماه رسید

جـمال بـخت ز روی ظـفر نـقاب انـداخت

كمال عدل به فرياد دادخواه رسيد

سپهر دورِ خوش اکنون کند که ماه آمد

جهان به کام دل اکنون رسد که شاه رسید

عسزيزِ مسصر بسه رغسمِ بسرادرانِ غيور

ز قسعرِ چساه بسرآمند بنه اوج مناه رسنید

4

ــ يوسفِ گمگشته باز آيد به كنعان غـم مـخور

كلبة احزان شود روزي گلستان غم مخور

ای دلِ غمدیده حالت بِهٔ شود دل بد مکن

وین سرِ شوریده باز آید به سامان غم مخور

گر بهار عمر باشد باز بر تخت چمن

چترِ گل بر سرکشی ای مرغ خوشخوان غم مخور

دور گردون گر دو روز بسر مرادِ ما نرفت

دائماً يكسان نباشد حالِ دوران ضم مخور

هان مشو نومید چون واقف نـــتی از سِــرٌ غــیب

باشد اندر پرده بازیهای پنهان غم مخور

ای دل ار سیل فینا بنیادِ هستی برکند

چون ترا نوحست کشتیان ز طوفان غم مخور

در بیابان گر به شوق کعبه خواهی زد قدم

سرزنشها گر كند خار مغيلان غم مخور

گر چه منزل بس خطرناکست و مقصد بس بعید

هیچ راهی نیست کانرا نیست پیایان غم مخور

حالِ ما در فرقت جانان و ابرام رقبيب

جمله می داند خدای حال گردان غم مخور

حافظا در کنج فقر و خلوتِ شبهای تار

تا بود وردت دعا و درسِ قرآن غم مخور

辛

_ حافظ شكايت از غم هجران چه مىكنى

در هــجر وصــل بــاشـد و در ظــلمتست نــور

- باغبان گر پنج روزی صحبتِ گل بایدش

بر جفای خار هجران صبر بلبل بایدش

ای دل انسدر بسندِ زلفش از پسریشانی مسنال

مرغ زيرك چون به دام افتد تحمل بايدش

*

که دورِ شاه شجاعست می دلیر بنوش هزارگونه سخن در دهان و لب خاموش که از نهفتنِ آن دیگ ِ سینه می زد جوش به روی یار بنوشیم و بانگ ِ نوشانوش

-سحر زهاتف غیبم رصید مؤده به گوش شد آنکه اهلِ نظر بر کناره می رفتند به صوت چنگ بگوییم آن حکایتها شرابِ خانگیِ ترسِ محتیب خورده

兽

گسفت بسبخشند گسنه مسی بنوش مسردهٔ رحسمت بسرساند مسروش کسه به ما مسیرسد زمانِ وصال بیاکه بوی ترا میرم ای نسیمِ شمال به شکرِ آن که برافکند پرده روزِ وصال خیرمقدم چه خبر دوست کجا راه کدام که ازو خصم به دام آمد و معشوقه به کام

- هاتفی از گوشهٔ میخانه دوش لطف الهی بکند کیارِ خویش الهی بکند کیارِ خویش الهی بخوش ای نیسم شمال شمت برق وصال حکایتِ شبِ هجران فروگذاشته به مرحا طایرِ فرخیی فرخنده پیام یارب این قافله را لطفِ ازل بدرقه باد

#

هرگه که یاد روی تو کردم جوان شدم بر منتهای همّتِ خود کامران شدم با جام می به کام دلِ دوستان شدم بازآکه س به عفو گناهت ضمان شدم - هر چند پیر و خسته دل و ناتوان شدم شکر خدا که هر چه طلب کردم از خدا در شاهراه دولتِ سرمد به تختِ بخت دوشم نوید داد عنایت که حافظا

_ بشرى إذالسلامة حلّت بذى سلم لِلَّهِ حَسَمُدُ مُسَعْتَرِفٍ غَسَايَةَ النِّسَعَم آن خوش خبر کجاست که این فتح مژده داد

تا جان فشانمش چو زر و سیم در قدم

خصم از میان برفت و سرشک از کنار هم

ـ دیدار شد میسر و بوس و کنار هم از بخت شکـر دارم و از روزگار هم زاهد بروكه طالع اگر طالع منست جامم به دست باشد و زلف نگار هم آن شد که چشم بد نگران بودی از کمین

_ چـون بـرآمـد دولتِ شبهای وصل بگـــذرد ایـــام هـــجران نـــيز هــم

_ بیا تاگل برافشانیم و می در ساغر اندازیم فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو در اندازیم

اگر غم لشكر انگيزدكه خونِ عاشقان ريزد

من و ساقی بهم تازیم و بنیادش براندازیم چو در دستست رودی خوش بزن مطرب سرودی خوش

که دستافشان غزل خوانیم و پاکوبان سراندازیم

کز دم صبح مدد یابی و انفاسِ نسیم نوبد دادكه عامست فيضِ رحمتِ او یادم از کشتهٔ خویش آمـد و هـنگام درو گفت با این همه از سابقه نومید مشو آتش زنبد بنه خبر من غنم دودِ آهِ تو کز عکیں روی او شب هجران سر آمدی ای کاش هر چه زودتر از در درآمدی

_غنچه گو تنگدل از كار فرو بسته مباش بياكه دوش به مستى سروش عالم غيب _مزرع سبز فلک دیدم و داسِ مه نو گفتم ای بخت بخفتیدی و خورشید دمید ـ حافظ طمع مُبُر ز عنایت کـه عـاقبت دیدم به خواب دوش که ماهی برآمدی تعبير رفت يار سفر كرده مى رمد

_ أتَتُ روائِــ رُنْــ دِالحِــمىٰ و زاد خرامى فدای خاک در دوست باد جان گرامی

پیام دوست شنیدن سعادتست و سلامت

مَسنِ المُسبِلِّغ عنى الى سُعادٌ سلامى

بسى نىماندك روزِ فىراقِ يار سر آيىد

رَأَيتُ مِن هنضباتِ الحِميٰ قِبابِ خيام

امید هست که زودت به بختِ نیک ببینم

تو شادگشته به فرماندهی و من به غلامی

豑

رخ از امید متاب به سختی رخ از امید متاب

که مغز نغز مقام اندر استخوان گیرد

شِكر كمالِ حلاوت پس از رياضت يافت

نخست در شکن تنگ از آن مکان گیرد

در آن مقام که سیل حوادث از چپ و راست

جنان رسید که امان از میان کران گیرد

چه غم بود به همه حال كوهِ ثابت را

کے موجهای چنان قبلزم گران گیرد

اگر چه خصم تو گستاخ می رود حالی

تو شادباش که گستاخیش چنان گیرد

که هر چه در حتی این خاندان دولت کرد

جــزاش در زن و فرزند و خانومان گيرد

انتظار بازگشت

ـ حافظ نه غلاميست كه از خواجـه گـريزد

صلحی کن و بازآ که خرابم ز عنایت

ـ ماجراكم كن و بازآكه مرا مردم چشم

خرقه از سر بدر آورد و بشکرانه بسوخت

_بازآی که باز آبد عمر شدهٔ حافظ

هر چند که ناید باز عمری که بشد از دست

گر بادِ فتنه هر دو جهان را بهم زند

مــا و چـراغ چشم و ره انـنظار دوست

ـ باز آی که بی روی تو ای شمع دلافروز

در بسزم حسريفان اثمو نمور و صفا نيست

_ يارب سببى سازكه يارم به سلامت

باز آید و برهاندم از بندِ ملامت

خاک رو آن یار سفر کرده بیارید

تا چشم جهانبین کنمش جای اقامت

*

ای غایب از نظر به خدا می سپارمت

جانم بسوختی و به دل دوست دارمت

تا دامن کفن نکئے زیر پای خاک

باور مکن که دست ز دامن بدارمت

مسحرابِ ابسرویت بسنما تا مسحرگهی

دستِ دعـا بـرآرم و درگـردن آرمت

گر بایدم شدن سوی هاروتِ بابلی

صد گونه جادوئی بکنم تا بارمت

خواهم که پیش میرمت ای بیوفا طبیب

بسیمار بسازپرس کسه در انستظارمت

صد جوی آب بستهام از دیده بر کنار

بسر بسوی تسخم مِسهر که در دل بکارمت

خونم بريخت وزغم عشقم خلاص داد

مسنت پسذير غسمزة خسنجر كسذارمت

مسی گریم و مسرادم ازیس سمیل اشکسار

تهخم مسحبتت کسه در دل بکارمت

بارم ده از کرم سوی خود تا به سوز دلً

در پای دُم بِدم گهر از دیده بارمت

حافظ شراب و شاهد و رندی نه وضع تست

فى الجمله مى كنى و فرو مى گذارمت

_پس از چندین شکیبایی شبی آیا توان دیدن

که شمع دیده افروزیم در محرابِ ابرویت

اگر تراگذری بر مقام ما افتد اگر زروی تو عکسی به جام ما افتد بود که پرتو نوری به بام ما افتد کسی اتفاق مسجالِ سلام ما افتد بود که قرعهٔ دولت به نام ما افتد

حمای اوج سعادت به دام ما افتد حبابوار براندازم از نشاط کلاه شبی که ماه مراد از افق شود طالع به بارگاه تو چون باد را نباشد بار به ناامیدی ازین در مرو بزن فالی

_عماری دار لیلی را که مهدِ ماه در حکم است

خدایا در دل اندازش که بر مجنون گذار آرد

_طاير دولت اگــر بـاز گــذارى بكـند

یار باز آید و با وصل قراری بکند

دیسده را دستگه دُرّ و گهر گرچه نماند

بسخورد خسونی و تسدبیر نسٹاری بکند

دوش گفتم بكسند لعلل لبش جاره من

هاتف فیب ندا داد که آری بکند

كس نسيارد بسر او دم زدن از قسصهٔ مسا

مكسرش بساد صباكسوش كنذارى بكند

دادهام بساز نسظر را بسه تسذروی پسرواز

باز خواند مگرش نقش و شکاری بکند

یا وف یا خبر وصل تو یا مرگ رقیب

بود آیاکه فلک زین دو سه کاری بکند

حافظاگـــر نـــروی از در او هـــم روزی

گــذری بـر سـرت از گـوشه کـناری بکـند

_ يارب اندر دلِ آن خسرو شيرين انداز كه به رحمت گذرى بر سر فرهاد كند

_زهی حجسته زمانی که یار باز آید به کام خسردگان غسمگسار باز آید

بدان امید که آن شهسوار باز آید ز سر نگویم و سر خود چه کار باز آیـد مقیم بر سر راهش نشسته ام چون گرد بدان هوس که بدین رهگذار باز آید گهان میر که بدان دل قرار باز آید به بنوی آنکه دگر نوبهار باز آید که همچو سرو به دستم نگار باز آید

به پیشِ خیل خیالش کشیدم ابلق چشم اگر نه در خم چوگان او رود سر من دلی کے با سر زلفین او قراری داد چه جورها که کشیدند بلیلان از دی ز نقش بند قضا هست امید آن حافظ

ساکسر آن طایر قدسی ز درم ساز آید

عسمر بگذشته بسه پسیرانه مسرم باز آید دارم امسید برین اشک چو باران که دگر

بسرقِ دولت که بسرفت از نظرم باز آید

آنکه تاج سر من خاکِ کفِ پایش بود

از خسدا مسىطلبم تسا بسسرم بساز آيسد

خواهم اندر عقبش رفت به يارانِ عزيز

شحصم ارباز نیاید خبرم باز آید

گــر نــثار قــدم يـار گـرامـی نکـنم

گـوهر جـان بـه چـه كار دگـرم باز آيـد

كسوس نبودولتى از بام سعادت بنزنم

گسر ببینم که مه نبوسفرم باز آید

مانعش غلغل چنگست و شکرخواب صبوح

ورنسه گسر بشسنود آهِ سسحرم بساز آيسد

آرزومسندِ رخ شماهِ جمو ماهم حمافظ

هسمتی تسا بسسلامت ز درم باز آید

اى خسرم از فسروغ رخت لاله زار عسمر

بسازا کے ریخت سیگل رویت بھارِ عمر

از دیده گر سرشک چو باران چکد رواست

کاندر ضمت چنو بنرق بشد روزگار عمر

ایس یکندو دم که مهلت دیدار ممکنت

دریاب کار ساکه نه پیداست کار عمر

_ يوسف گمگشته باز آيد به كنعان غم مخور

كلبة احزان شود روزي گلستان غم مخور

ای دلِ ضمدیده حالت به شود دل بد مکن

وین سر شوریده باز آید بسامان غم مخور

گر بهار عمر باشد باز بر تختِ جمن

چترِگل در سرکشی ای مرغ خوشخوان غم مخور

دور گسردون گر دو روزی بر سراد ما نگشت

دائماً يكسان نماند حالي دوران غم مخور

حالِ ما در فرقتِ جانان و ابسرام رقبيب

جمله میداند خدای حال گردان غم مخور

ای صبا نکهتی از کوی فلانی به من آر زار و بیمارِ غمم راحتِ جانی به من آر ار

قلب بیحاصل ما را بنزن اکسیر مراد یعنی از خاکِ در دوست نشانی به من آر

نکته ای روحفزا از دهن دوست بگو نامهٔ خوش خبر از عالم امرار بیار

خامی و ساده دلی شیوهٔ جانبازان نیست خسبری از بسر آن دلسر عیار بسیار

ای صبا نکهتی از خاکِ رهِ یار بیار بسبر اندوهِ دل و مردهٔ دلدار بیار

گسر مساعد شودم دایسرهٔ چرخ کبود

هـــم بــه دست آورمش بــاز بــه پــرگار دگــر

-ای صبا گر بگذری بر ساحل رود ارمی

بوسه زن بر خاکِ آن وادی و مشکین کن نفس

محمل جانان ببوس آنگه بزاری عرضهدار

كنز فنراقت سنوختم اي منهربان فنريادرس

_باز آی و دل تسنگ مرا مونی جان باش

وين سنوخته را منجرم استرارِ ننهان بناش

دلدار کے گھتا ہے تسوام دل نگرانست

گو میرسم اینک به سلامت نگران باش

خون شد دلم از حسرتِ آن لعل روانبخش

ای درج محبت به همان شهر و نشان باش

تا بسر دلش از خسصه خسباری نسشیند

ای سیل مسرشک از عقبِ نامه روان باش

•

ــ آن سفر کرده که صد قافله دل هـمره اوست

همركمجا همت خدايا به سلامت دارش

•

بیاکه بوی ترا میرم ای نسیمِ شمال که نیست صبر جمیلم ز اشتیاقِ جَمال بشکر آنکه برافکند پرده روزِ وصال کشیدهایم به تحریرِ کارگاهِ خیال توان گذشت ز جورِ رقیب در همه حال به خاکِ ماگذری کن که خونِ مات حلال

- شَمَعتُ روح وداد و شِمتُ برقِ وصال آحادِیاً بِحِمال الحبیبِ قِنفُ وانزِل حکایتِ شب هجران فرو گذاشته به بیاکه پردهٔ گلریزِ هفت خانهٔ چشم چو یار بر سر صلح است و عذر می طلبد قتیل عشق تو شد حافظِ غریب ولی

•

_مرحبا طاير فرخيى فرخينده پيام

خيرمقدم چه خبر يار كجا راه كدام

يارب آن قافله را لطف ازل بدرقه باد

که ازو خصم به دام آمد و معشوقه به کام

گُــل ز حــد بــرد تــنعُم نـفسى رخ بــنما

سرو مینازد و خوش نیست خدا را بخرام

*

- بئرى إذِالسلامة حَلَّتْ بِذَى سَلَمْ لِيَالِمُ السَّامَ عَلَيْهِ النَّامِ النَّامِ النَّامِ النَّامِ النَّامِ

آن خوش خبر کجاست که این فتح مؤده داد

تا جان فشائمش چو زر و سیم در قدم

از بازگشت شاه دریس طرفه منزلست

آهسنگ خسم او به مسراپسردهٔ عدم

بيمان شكن هر أينه گردد شكسته حال

إنَّ العسهودَ عسند مسليك النَّسهي ذِمَم

مى جىت از سىجاب امىل رحمتى ولى

جىز ديدهاش معاينه بيرون ندادنم

در نیل غم فتاد و سپهرش به طنز گفت

الان قد تَدِمتَ و مما يسنفع النّدم

*

ـ یارب آن آهوی مشکین به ختن باز رسان

وان سهی سرو خرامان به چمن باز رسان

دلِ آزردهٔ مسا را بسه نسسیمی بسنواز

یعنی آن جانِ زتن رفته به تن باز رسان

ماه و خورشید به سنزل چو به امر تو رسند

یار مهروی مسرا نیز به من باز رسان

ديسده ها در طبلب لعبل يتماني خون شيد

یارب آن کوکب رخشان به یسمن باز رسان

برو ای طایر میمونِ همایون آثار

پیش عنقا سخن زاغ و زغن باز رسان

سخن اینست که ما بی تو نخواهیم حیات

بشنو ای پیکِ خبرگیر و سخن باز رسان

آنكمه بمودي وطمنش ديدة حافظ يارب

به مرادش ز غریبی به وطن باز رسان

#

دیدم به خواب دوش که ماهی برآمدی

کے عکیں روی او شب ہےجران سے آمدی

تسعبير رفت و يسار سفر كرده مي رسد

ای کاش هر چه زودتر از در درآمدی

ذكرش بخير ساقي فرخنده فال من

کسز در مسدام با قدح و ساغر آمدی

خوش بودی ار به خواب بدیدی دیار خویش

تا یاد صحبتش سوی ما رهبر آمدی

آن عسهد يساد بساد كسه از بام و در مسرا

هسر دم پسیام یسار و خسطِ دلسر آمدی

بازآکه چشم بد ز رخت دور میکند ای تازه گل که دامن ازین خار میکشی

فدای خاکِ در دوست باد جانِ گـرامــی مَن المُبلِغ عني الى سُعاد سَلامي بسانِ بادهٔ صافی در آبگینهٔ شامی فللا تَنفَرَّدُ عن رَوضِها أنينُ حَمامي رَأيتُ مِن هَضَاتِ الحِميٰ قِبابَ خيام قَـدِمتَ خَـير قُـدُوم نَزَلتَ خَيرَ مقام اگر چه روی چو ماهت ندیدهام به تمامی فما تطیّب نفسی و ما استطاب منامی تو شادگشته به فرماندهی و من به غلامی

ــاَتَتْ روائِحُ رَنْدِ الحِـميٰ وَ زادَ خرامي پیام دوست شنیدن سعادتست و سلامت بيا به شام غريبان وآب ديده من بين اذا تَعفَرُدُ عن ذِي الأراك طايرُ خير بسی نماند که روز فراق بار سر آید خوشا دمی که در آئی وگوبمت بسلامت بَعِدتُ منك و قـد صـرت ذائباً كَـهِلالِ وَ إِن دُميتُ بِخُلدٍ و صِرتُ ناقض عَهدٍ امید هست که زودت به بختِ نیک ببینم

ـ جان مي دهم از حسرتِ ديدار تو چون صبح

باشد که چو خورشیدِ درخشان بدر آئی

چندان چو صبا بر توگمارم دم همت

کز خنچه چوگل خرم و خندان بدر آئی

بر رهگذرت بستهام از دیده دو صد جوی

تا ہوکہ تو چون سرو خراسان بدر آئی

حافظ مكن انديشه كه آن يوسف مهرو

بساز آیسد و از کملبهٔ احمزان بمدر آشی

ای پادشه خوبان داد از غم تنهائی

دل بی تو به جان آمد وقتست که بــاز آئــی

مثناقی و مهجوری دور از تو چنانم کرد

كر دست بخواهد شد پايان شكيبائي

ساقی چمن گل را بیروی تو رنگی نیست

شمشاد خرامان كن تا باغ بياراثى

ای دردِ تسوام درمان در بستر ناکسامی

وی یادِ توام مونس در گوشهٔ تنهائی

حافظ شب هجران شد بوی خوش وصل آمد

شادیت مبارک باد ای ماشق شیدائی

اهريمن (ديو/شيطان/غول)

_دورست ســـر آب ازيــن بــاديه هشـدار

تا غرل بابان نفريبد به سرابت

ـ پـرى نـهفته رخ و ديـو در كـرشمهٔ حسن

بسوخت ديده ز حيرت كه اين چه بوالعجبست

در ازل پـــرتو حـــنت ز تــجلّی دم زد

عشق پیدا شد و آتش به همه عالم زد

مدّعی خواست که آید به تماشاگه راز

دستِ غسیب آمید و بسر مسینهٔ نمامحرم زد

_مسن آن نگینِ مسلیمان به هیچ نستانم

كه كهاه كه بر او دستِ اهرمن باشد

_ زاهد ار ارندی حافظ نکند فهم چه شد

دیں بگریزد از آن قسوم کے قسرآن خوانند

_اسم اعظم بكند كار خود اى دل خوش باش

كمه بمه تمليس و حميل دينو مسلمان نشود

ـ خـلوتِ دل نـيست جـاى صحبت اضداد

ديــو چـــو بـــيرون رود فـــرشته در آيـــد

۔ ز جورِ چرخ چو حافظ بــه جــان رســيد دلت

به سوی دیسو منحن ناوی شنهاباننداز

#

_مرا در خانه سروی هست کاندر سایهٔ قدش

فراغ از سرو بستانی و شمشاد چمن دارم

سـزدكـز خـاتم لعـك زنـم لافِ سـليمانى

چو اسم اعظمم باشد چه باک از اهرمن دارم

•

ـ دامن دوست به دست آر و ز دشمن بگسل

سرد یسزدان شسر و فسارغ گددر از اهسرسنان

ـــدر راهِ عشــــق وســـوسـهٔ اهــرمن بَســيست

پیش آی و گوشِ دل به پیام سروش کن

ـخاتم جم را بشارت ده به حسن خاتمت

كاسم اعظم كرد از او كوتاه دستِ اهرمن

شيطانِ غم هر آنچه تراند بگر بكن

مسن بسردهام بسه بساده فروشان پسناه ازو

#

_ازین مىموم كه برطرف بوستان بگذشت

عجب که بـوی گـلی مـاند و رنگِ نـــترنی

به صبر کوش تو ای دل که حق رها نکند

جنین عزیز نگینی به دستِ اهرمنی

#

سبسر اهسرمن نشابد انسوار اسسم اعسظم

ملک آنِ نست و خاتم فرمای هر چه خواهی

#

ـای معرّا اصل عالمی جوهرت از حرص و آز

وی مبرًا ذات میمون اخترت از زرق و ریسو

در بسزرگی کی روا باشد که تشسیفات را

از فرشته بازگیری آنگهی بخشی به دیو

ایلکانی (احمد و اویس)

- من از جان بندهٔ سلطان اویسم به تاج عالم آرایش که خورشید

اگر چه یادش از چاکر نباشد چنین زیبندهٔ افسر نباشد

ببرد اجر دو صد بنده که آزاد کند چه شود گر به سلامی دلِ ما شاد کند گر خرابی چو مرا لطفِ تو آباد کند که به رحمت گذری بر سرِ فرهاد کند قدر یکساعته عمری که درو داد کند تا دگر باره حکیمانه چه بنیاد کند فکرِ مشاطه چه با حسن خداداد کند خرم آن روز که حافظ ره بغداد کند

حکلکِ مشکین تو روزی که ز ما یاد کند قاصدِ منزل سلمی که سلامت بادش امتحان کن که بسی گنجِ مرادت بندهند یارب اندر دلِ آن خسرو شیرین انداز شاه را به بود از طاعتِ صد ساله و زُهد حسالیا عشوهٔ ناز تو ز بنیادم بُرد گوهرِ پاک تواز مدحتِ ما مستغنی است ره نبردیم به مقصود خود اندر شیراز

احسمد شیخ اویس حسن ایلخانی
آنکه میزیبد اگر جانِ جهانش خوانی
مرحبا ای به چنین لطفِ خدا ارزانی
دولتِ احسمدی و مسعجزهٔ سبحانی
چشمِ بد دور که هم جانی و هم جانانی
بخشش و کوشش خاقانی و چنگزخانی
بخشش و کوشش خاقانی و چنگزخانی
مستد مسنزل نبود در سیفر روحانی
حسبدا دجلهٔ بغداد و مسی ریسحانی
کی خلاصش بود از محنتِ مسرگردانی
کی خلاصش بود از محنتِ مسرگردانی

داحسمد الله على معدلة السلطان خانبن خان و شهنشاه شهنشاه نزاد ديمده ناديده به اقبال تو ايمان آورد ماه اگر بي تو بوآيد به دو نيمش بزند جلوه بخت تو دل مي برد از شاه و گدا برشكن كاكل تركانه كه در طالع تست گرچه دوريم به ياد تو قدح مي گيريم از گل پارسيم خنچه عيشي نشكفت مي عاشق كه نه خاكي در معشوق بود اي نسيم سحري خاكي در يار بيار بيار

باد صبا (کارساز وگرهگشا)

دای صب امشیم مدد فرمای

كبيه سيحركه شكيفتنم هيوس است

ـزكار ما و دلِ غنچه صد گره بگشود

نسیم گل چو دل اندر پی هوای تو بست

-از صبا هر دم مشام جان ما خوش می شود

آری آری طیب انفاسِ هواداران خوشست

_دلِ ضعيفم از آن ميكشد به طرف جسن

که جان ز مرگ به بیماری صبا ببرد

_ خــوشش باد آن نسيم صبحگاهي

كـــه درد شب نشينان را دواكسرد

_صباكر چاره دارى وقت وقت است

كسه درد اشتياقم قسصد جان كرد

ـ دلا چو غنچه شکایت زکار بسته مکن

كسه بساد مسبح نسيم گرهگشا آورد

ــ صبا وقتِ سحر بوئی ز زلفِ یار می آورد

دلِ شموریدهٔ ما را به بو در کار می آورد

_از صبا پوس که ما را همه شب تا دم صبح

بوی زلفِ تو همان مونیِ جانست که بود

_ چو برشکست صبا زلف عنبرافشانش

به هر شکسته که پیوست تازه شد جانش

_ غنچه گو تنگدل از كار فرو بسته مباش

كـزدم صبح سدديابي وانفاس نسيم

_یارب کی آن صبا بوزد کز نسیم او
گردد شرمامهٔ کرمش کارسازِ من
رد کوی یار می آید نسیم باد نوروزی
ازین باد ار مددخواهی چراغ دل بیفروزی

بادصبا (پیک عاشقان)

_صـبا بـ لطف بگو آن خزالِ رعنا را

که سیر به کوه و بیابان تو داده ای ما را

ـ همه شب در این امیدم که نسیمِ صبحگاهی

بسه پسیام آشسنایی بسنوازد آشسنا را

-ای صباگر به جوانانِ چمن باز رسی

خدمت از ما برسان سرو وگل و ریحان را

-ای صبا با ساکنانِ شهر یزد از ما بگو

کے سسر حت ناشناسان گوی میدان شما

گر چه دوریم از بساطِ قرب همت دور نیست

بندهٔ شاءِ شمائيم و نسناخوانِ شما

ای بساد اگر به گهشن احباب بگذری

زنهار عسرضه ده بسرِ جسانان پسيام سا

گر نام ما زیاد به عمدا چه می بری

خسود آیسد آن که ساد نیاری ز نامِ سا

-ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست

مسنزل آن بت عساشقكش عسيار كسجاست

شب تسارست و رهِ وادی ایسمن در پسیش

أتش طيور كيجا وعيدة ديبدار كبجاست

_ صبا اگر گذری افتدت به کشور دوست

بسیار نسفحه ای از گسیسوی مسعنبر دوست

به جان او که به شکرانه جان برافشانم

اگــر بســوی مــن آری پــيامی از بــرِ دوست

وگــر چـنانکه در آن حـضرتت نـباشد بـار

بسرای دیسده بسیاور غباری از در دوست

_ای هـدهد صبا به سبا سے فرستمت

بالكركسة ازكسجا بالهكسجا مسى فرستمت

حیفست طایری چو تو در خاکدانِ غم

زيسنجا بسه آشيان وفسا مسىفرستمت

ـ همیشه وقتِ تو ای عیسی صبا خوش باد

كـ عان حافظ دلخسته زنده شد به دُمت

ـ دوش آگهی زیار سفر کرده داد باد من نیز دل به باد دهم هر چه باد باد كارم بدان رسيد كه همراز خود كنم همر شام برق لامع و هر بامداد باد از دست رفته بود وجودِ ضعیف من صبحم به بوی وصل تو جان باز داد باد

_ بسوخت حافظ و كس حال او به يار نگفت

مگر نسیم پیامی خسدای را بسبرد

_صبا از عشق من رمزی بگو با آن شه خوبان

که صد جمشید و کیخسرو غلام کمترین دارد

_صــبا در آن سـر زلف ار دلِ مـرا بـنی

ز روی لطف بگویش که جا نگهدارد

- صبا به خوش خبری هدهدِ سلیمانست

كسه مسرده طسرب از گسلشن سبا آورد

_نسيم بادِ صا دوئهم آگهي آورد

که روز محنت و غم رو به کوتهی آورد

بسه مسطربان صبوحي دهيم جامة ساك

بدین نسوید کسه بساد سسحرگهی آورد

حکس نسیارد بسر او دم زدن از قسمهٔ مسا

مگرش باد صبا گوش گذاری بکند

ـ هـم عـفى الله ز صبا كز تو پيامى مىداد

ورنسه در کس نسرسیدیم کسه از کبوی تو بود

ـ بسم حکایتِ دل هست با نسیم سحر

ولى بسه بختِ من امشب سنحر نسمى آيد

ـ صـــبا ز مــنزلِ جـانان گــذر دريــغ مــدار

وزو بسه عساشتي بيدل خبر دريغ مدار

_ای صبا نکهتی از کوی فلانی به من آر

زار و بسیمار ضمم راحت جانی به من آر

ای صبا نکسهتی از خاک رو یار بیار

بسبر انسدوه دل و مسؤدهٔ دلدار بسيار

نكستهٔ روحفزا از دهن دوست بگر

نسامة خسوش خسير از عسالم اسسرار بسيار

تا معطّر كنم از لطفِ نسيم تو مشام

شهای از نفحاتِ نفیس یار بیار

بسه وفای توکه خاکِ رهِ آن پار عزیز

بسی غباری کسه پسدید آید از اغیار بیار

گردی از رهگذر دوست به کوری رقیب

بسهر آسایش ایسن دیدهٔ خونبار بیار

خامى و ساده دلى شيوه جانبازان نيست

خسبری از بسر آن دلبسر مسیّار بسیار

شکر آن راکه تو در عشرتی ای مرغ چمن

بعة اسميرانِ قسفس مسرُدهُ كسلزار بيار

کام جان تلخ شد از صبر که کردم بی دوست

عشوهای زان لبِ شیرینِ شِکَربار بیار

.

ای صباگر بگذری بر ساحل رود ارس

بوسه زن بر خاکِ آن وادی و مشکینکن نفس

منزلِ سلمیٰ که بادش هر دم از ما صد سلام

پر صدای ساربانان بینی و بانگ برس

محمل جانان ببوس آنگه بزاری عرضه دار

كر فراقت سوختيم اى مهربان فريادرس

÷

جمه داري آگهي چونست حالش

_صبا ز آن لولی شنگول سرمست

گر به سر منزل جانان رسی ای باد صبا چشم دارم که سلامی برسانی ز منش به ادب نافه گشایی کن از آن زلفِ سیاه جای دلهای عزیزست بهم برمزنش مسحترم دار در آن طره عنبر شکنش

گو دلم حق وفا با خط و خالت دارد

كه به ما سىرسد زمانٍ وصال مسرحبا مسرحبا تعال تعال أيسن جيراننا وكيف الحال

_ خوش خبر باشى اى نسيم شمال يا بريد الحسمى حماك الله مسا لِتسلمي و مَنْ بندي مَسلّم

- چون ترا در گذر ای باد نمی یارم دید

باکه گویم که بگوید سخنی با بارم

سای نسیم منزل لیلی خدا را تا به کی

رَبِع را بر هم زنم أطلال را جيحون كنم

_حافظ ز غصه سوخت بگو حالش ای صبا

با شماهِ دوستپرور دشمنگداز من

ای ہسیک رامستان خبر سار ما بگو

احسوال گلل به بابل دمستانسرا بگو

ما محرمانِ خلوتِ انسيم غم مخور

با يار آشينا سيخن آشينا بكو

بر هم چو سیزد آن سر زلفین مشکبار

با ما سر چه داشت ز بهر خدا بگو

گر دیگوت بر آن در دولت گذر بُود

بعد از ادای خدمت و عرض دعا بگو

هر چند ما بدیم تو ما را بدان مگیر

شاهانه مساجرای گسناه گسدا بگسو

بر ایس فقیرنامهٔ آن مسحتشم بخوان

با این گدا حکایتِ آن بادشاه بگر

جانها ز دام زلف چو بر خاک می فشاند

برآن غرببِ ما چه گذشت ای صبا بگو

جمان پرورست قسصهٔ ارباب معرفت

رمسزی بسرو بہرس حمدیثی بیا بگو

*

ای صبا سوختگان بر سرِ ره منتظرند گر از آن یارِ سفر کرده پیامی داری در در در سباند نوازشِ قلمی کجاست پیکِ صباگر همی کند کرمی

毋

ـ نسيم صبح معادت بدان نشان كه تو داني

گذر به کوی فلان کن در آن زمان که تو دانی

تو پیکِ خلوت رازی و دیده بر سر راهت

به مردمی نه به فرمان چنان بران که تو دانی

بگو که جانِ عزیزم ز دست رفت خدا را

ز لعلِ روحفزایش ببخش آن که تـو دانـی

#

دانم دلت ببخشد بر عجز شبنشينان گر حال ما بپرسي از بادِ صبحگاهي

#

سِرِّ دلِ سن به صد زبانش میگو میگو سخنی و در میانش میگو ای باد حدیثِ من تهانش میگو میگو نه بدانسان که ملالش گیرد

باده (آزادی دختر رز)

- ساقیا آمسدنِ عسید مبارک بسادت

و آن مواعید که کردی مرواد از یادت

در شگفتم که در ایس مدتِ ایّام فراق

بسرگرفتی ز حسریفان دل و دل مسیدادت

بسرسان بندگی دختر رز گو بدر آی

كسه دم هسمت ماكسرد زبسند آزادت

شادی منجلمیان در قندم و مقدم تست

جای غم باد هر آن دل که نخواهد شادت

شکرِ ایزدکه ز تاراجِ خزان رخنه نیافت

بوستان سمن و سرو و گل و شمشادت

چئے بید دور کز آن تفرقهات باز آورد

طــــالع نــــامور و دولتِ مـــادرزادت

حافظ از دست مده صحبتِ این کشتی نوح

ورنسه طسوفانِ حوادث ببرد بنيادت

*

ـ دوستان دختر رز توبه ز مستوری کرد

شد بَسرِ مسحتسب و کار بدستوری کرد

آمد از پرده به مجلس عرقش پاک کنید

تما نگمویند حمریفان که چرا دوری کرد

مؤدگانی بده ای دل که دگر مطرب عشق

راهِ مسمعانه زد و چارهٔ ممخموری کمرد

نه به هفت آب که رنگش به صد آتش نرود

آنچه با خبرقهٔ زاهد مِیانگوری کرد

که دورِ شاه شجاعست می دلیر بنوش هزار گونه سخن در دهان و لب خاموش که از نهفتن آن دیگ سینه می زد جوش به روی یار بنوشیم و بانگ نوشانوش امام شهر که سجّاده می کشید به دوش مکن به فسق سباهات و زهد هم مفروش

-سحر زهاتف غیبم رسید مؤده به گوش شد آنکه اهل نظر بر کناره می رفتند به صوتِ چنگ بگوئیم آن حکایتها شرابِ خانگی ترس محتسِب خورده زکوی میکده دوشش بدوش می بردند دلا دلالت خیرت کنم به راهِ نجات

بادة أزل

ــمـــا در پــــاله عکسِ رخ يــــار ديــــدهايــــم

ای بسیخبر ز لذّتِ شُسربِ مسدام مسا

_ساقی به چند رنگ می اندر پیاله ریخت

ایس نقشها نگوکه چه خوش در کدو ببست

ـ به دُرد وصاف ترا حکم نیست خوش درکش

كه هر چه ساقي ما ريخت عين الطافست

_بــه هـــيچ دور نـخواهـند يـافت هشـيارش

جنين كم حافظ ما مستِ باده ازلست

_ آنــچه او ريــخت بـه پـيمانهٔ مـا نـوشيديم

اگسر از خسم بسهشتست وگسر از بسادهٔ مست

ـ بـرنگيرد سـر ز مستى تا بـه صبح روزِ حشر

هرکه چون من در ازل یک جرعه خورد از جام دوست

_آن روز شــوق سـاغر مــى خــرمنم بـــوخت

کاتش ز عکی عارض ساقی در آن گرفت

ـ عكي روى تــو چــو در آيــنه جـام افـتاد

عسارف از پسرتو مسی در طسمع خسام افستاد

ایسنهمه عکس مسی و نبقش نگارین که نسمود

یک فسروغ رخ سساقیست کسه در جسام افستاد

مشکل خوبش بر پیر منان بر دم دوش

كسوبه تأبيدِ نظر حلِّ سعمًا مىكرد

ديسدمش خسرم و خسندان قسدح بساده بسه دست

وندران آیسنه صد گدونه تماشا می کرد

گمفتم این جام جهان بین به توکی داد حکیم

كفت آن روزكم ايسن كنبدِ مينا مىكرد

#

ـ خـــرم دلِ آنکــه هــمچو حــافظ

جـــامی ز مـــی الست گــــیرد

مكرشمة تو شرابي به صاشقان پيمود

که علم بی خبر افتاد و عقل بیحس شد

_ بــــيا اى شـــيخ و از خـــمخانهٔ مـــا

شرابی خسورکه در کوثر نباشد

شرابسی بسی خمارم بخش بارب

کے باوی میچ دردِ سر نیباشد

دوش وقتِ سحر از ضصّه نجاتم دادند

وندر آن ظلمتِ شب آبِ حیاتم دادند

بسيخود از شمعشعهٔ پسرتو ذاتم كسردند

باده از جام تجلّی صفاتم دادند

ـ دوش دیدم که ملایک در میخانه زدند

محسلِ آدم بسرشتند و به بسمانه زدند

مساكمنانِ حرم ستر و عنفافِ ملكوت

با مسن راهنشین بادهٔ مستانه زدند

- در ازل دادست ما را ساقی لعل لبت

جرعهٔ جامی که س مدهوشِ آن جامم هنوز

مزان باده که در مصطبهٔ عشق فروشند

جامی دو سه لبریز دِه و گو رمضان باش

ـ مـىكشم از قــدح لآله شــرابـى مـوهوم

چشم بد دور که بی مطرب و می مدهوشیم

ـ نـديم و مـطرب و مساقى هـمه اوست

خـــــيالِ آب وگِـــــل در ره بـــهانه

سزان می عشق کزو پخته شود هر خامی

كسرچمه ماهِ رمضانست بياور جمامي

ـ زان می که داد حسن و لطافت به ارضوان

بیرون فکند لطفِ مزاج از رخش بـه خـوی

باده و ساده

-بسسر رخ مسساقی پسسری پسیکر

همجو حسافظ بسنوش بسادة نساب

ـ ساقى ر مطرب وگل جمله مهيّاست ولي

عييل بعيار منهيا نشود ينار كجاست

ـ ما را ز خيال تو چه پرواي شرابست

خم گو سرِ خودگیر که میخانه خرابست

گر خمرِ بهشت است بریزید که بی دوست

هر شربت عَـذبَم که دهـی حین عـذابست

ـ در مـذهبِ مـا بـاده حـلالست وليكن

بسیروی تسوای مسرو گلندام خرامست

ـ نـغز گفت آن بتِ تـرسابچة بـادهپرست

شادی روی کسی خور که صفائی دارد

-گــل بـــىرخ يــار خــوش نــباشد

ب____ باده ب__هار خسوش نسباشد

طـــرف چــمن و طـواف بـــتان

بـــى لاله عـــــذار خــوش نــباشد

باغ گُـل و مُـل خـوش است ليكـن

بــــى صحبتِ يــار خــوش نــباشد

٠

ـ ز دستِ شاهد نازک صدار عیسیدم

شراب نوش و رهاكن حديثِ صاد و ثمود

ـ مـی دو ساله و مـحبوب چارده ساله

همين بس است مرا صحبتِ صغير وكبير

- فتوى پير مغان دارم و قوليست قديم

که حرامست می آنجا که نه یارست ندیم

-خوش هوائيست فرحبخش خدايا بفرست

نازنینی که به رویش می گلگون نوشیم

به جهان تکیه مکن گر قدحی می داری

شادي زهـرهجبينان خـور و نـازک بـدنان

ـ حافظ دگر چه می طلبی از نعیم دهر

مسی مسیخوری و طّـرّهٔ دلدار مسیکشی

کرده ام توبه به دستِ صنم باده فروش

كسه دگسر مسى نخورم بسيرخ بسزم آرائسى

باده (بادهنوشی آشکار)

ـ حدیثِ حافظ و ساغر که میکشد پنهان

چه جای محتسب و شحنه پادشه دانست

ـ آن شد اکنون که ز ابنای عوام اندیشم

مسحتسب نسيز درين حيشِ نهاني دانست

ـ شراب و عیش نهان چیست کار بی بنیاد

زدیم بر صفِ رندان و هر چه باداباد

قدح مگير چو حافظ مگر به ناله چنگ

كه بستهاند بر ابريشم طرب دل شاد

ـ مـا بـاده زيـر خـرقه نـه امـروز مـيكشيم

صد بار پیر میکده این ماجرا شنید

ما میبه بانگِ چنگ نه امروز میخوریم

بس دور شد که گنبدِ چرخ این صدا شنید

ـ سحر ز هاتف غيبم رسيد مژده به گوش

که دور شاه شجاعست می دلیر بنوش

شد آنکه اهل نظر برکناره میرفتند

هزار گونه سخن بر دهان و لب خاموش

ب صوتِ چنگ بگوییم آن حکایتها

که از نهفتنِ آن دیگ ِ سینه میزد جوش

شراب خانگی ترسِ محتسِب خورده

به روی بار بنوشیم و بانگِ نوشانوش

ـز باده خوردنِ پنهان ملول شد حافظ

به بانگ بربط و نبی رازش آشکاره کنم

حصاشق از قصاضی نترسد می بیار

بلکه از برغوی سلطان نیز هم

محسب داندكه حافظ عاشقست

و آصف مسلك مسليمان نسيز هم

ـ سرم خوشست و به بانگ بلند میگویم

کے من نسیم حیات از پیاله میجویم

۷۶/ جمع پریشان

باده (بادهنوشی پنهان)

-اگر چه باده فرحبخش و بادگلبیزست

بهبانگِ چنگ مخور می که محتسب تیزست

صراحئي و حريفي گرت به چنگ افتد

به عقل نوش که ایام فتنهانگیزست

در آستين مسرقع پسياله پسنهان كن

که همچو چشم صواحی زمانه خونریزست

به آب دیده بشوئیم خرقهها از می

کسه مسوسم وَرَع و روزگار پسرهیزست

حديثِ حافظ و ساغركه مى زند پنهان

چه جای محتیب و شحنه پادشه دانست

_ آن شد اکنون که ز ابنای صوام اندیشم

محتبب نیز درین میشِ نهانی دانست

- صراحی میکشم پنهان و مردم دفتر انگارند

عجب گر آتشِ این زرق در دفتر نمیگیرد

سدانی که چنگ و عود چه تقریر می کنند پنهان خورید باده که تعزیر می کنند ناموس عشق و رونق عشاق میبرند حیب جنوان و سرزنش پیر میکنند گویند رمز عشق مگوٹید و مشنوید مشکل حکایتیست که تقریر میکنند جز قلبِ تیره هیچ نشد حاصل و هنوز باطل دربن خیال که اکسیر میکنند

دی عزیزی گفت حافظ می خورد پنهان شراب

أى عزيز من نه عيب آن به كـه پـنهاني بـود

ـ بــيار بـاده و اول بـه دستِ حـافظ ده

به شرطِ آنکه ز مجلس سخن به در نرود

سما باده زيىرِ خرقه نه امروز مىكشيم

صد بار پیر میکده این ماجرا شنید

ـ حافظ به زير خرقه قدح تا به كى كشى

در بـزم خـواجـه پرده زكارت برافكنم

ــز بـاده خـوردنِ بـنهان مـلول شــد حـافظًـ

به بانگ بربط و نی رازش آشکاره کنم

باده (پادزهر ریا)

ـ دلم ز صومعه بگرفت و خرقهٔ سالوس

کها کسجاست دیس مسفان و شسراب نساب کهجا

- ساغرِ مسی بَسر کسفم نسه تا زبر

بـــركشتم ايـــن دلقِ ازرقفــام را

_حافظا می خور و رندی کن و خوش باش ولی

دام تسزویر مکسن چسون دگسران قسرآن را

ـ تـرسم كـه صرفهاى نبرد روز بازخواست

نــانِ حــلال شـيخ ز آبِ حــرام مــا

_بادهنوشی کسه درو روی و ریایی نبود

بسهتر از زهدفروشی که درو روی و ریاست

_بسیار باده که رنگین کنیم جامهٔ زرق

كه مستِ جامِ خروريم و نام هشياريست

ــز زهــد خشک مـلولم کــجاست بادهٔ ناب

کے بسری بادہ سدامے دماغ تسر دارد

_زاهد و محجب و نماز و من و مستى و نياز

تا ترا خود زمیان باک منایت باشد

ـ مى خوركه صدگناه زاغيار در حجاب

بسهتر ز طاعتی که به روی و ریا کنند

-اگسر به بادهٔ مشکین دلم کشید شاید

کے بسوی خسیر ز زهندِ ریسا نسمیآید

ـ خوش مىكنم به بادهٔ مشكين مشام جان

كسز دلق پسوش صومعه بسرى ريا شنيد

ـ تـرسم كــه روز حشــر عــنان بـر عـنان رود

تمسبيح شميخ و خمرقة رنمد شمرابحوار

_دلتي حافظ به چه ارزد به ميش رنگين كن

وانگهش مست و خمراب از سمر بمازار بمیار

ــ مـــن و هـــمصحبتي اهــل ريــا دورم بــاد

از گـرانـان جـهان رطـل گـران مـا را بس

ــ جــــامِ مـــــــگيرم و از اهـــلِ ريـــا دور شـــرم

يسعنى از خسلقِ جهان پاكسدلى بگرينم

_بيار مى كى به فتوى حافظ از دلِ پاك

غــبار زرق بــه فـيضِ قـدح فـرو شـويم

_گرچـه با دلق ملمع می گلگون عیبست

مكانم عليب كسزو رنگ ريسا مىشويم

دریسن خسرقه بسسی آلودگسی هست

خـــوشا وقتِ قــــای مــــیفروشان

_به میپرستی از آن نقش خود زدم بر آب

ك تا خراب كنم نقشِ خود پرستيدن

ــزاهـــد چـو از نـماز تـو کــاری نـمیرود

هـــم مســتى شـــبانه و راز و نــيازِ مــن

_حافظ گرت به منجلین او راه سیدهند

مى نىوش و تىرك زرق بىراى خىدا بگو

ـ دلم گـرفت ز مـالوس و طـبل زيـر گـليم

بــه آنکـه بر در میخانه برکشم علمی

ــ دل بــه مــی دربــند تــا مــردانـهوار

گـــردنِ سـالوس و تــقوى بشكــنى

ـ در بــحرِ مــائی و مــنی افــتادهام بــيار

مسى تا خسلاص بسخشدم از مسائى و مسى

ـ ساقی بسیار آبی از چشمهٔ خرابات

تا خرقهها بشوثيم از عُجب خانقاهي

...مى صوفى افكن كنجا سى فروشند

كـــه در تـابم از دستِ زهــدِ ريـائى

باده (حیات بخش)

_مــعنی آبِ زنــدگی و روضــهٔ ارم

جز طرف جویبار و میخوشگوار چیست

دل راکه مرده بود حیاتی زنو رسید

تا بویی از نسیم مِیکش در مشام رفت

_ آبى كسه خفر حيات از او يافت

در مـــيکده جــو کـه جـام دارد

سررشتهٔ جان به جام بگذار

كـــاين رشــــه ازو نـــظام دارد

_بــه فــربادم رس ای پـیر خـرابـات

بے یک جرعہ جوانے کن کے پیرم

ــ سرم خوشست و به بانگِ بـلند مــیگویم

که من نسیم حیات از پیاله می جویم

_لبش مــیبومیم و در مــیکشم مــی

بـــه آب زنـــدگانی بــردهام پــی

نــجوید جـان از آن قـالب جـدایـی

کے باشد خونِ جامش در رگ و پی

ـ چو هست آبِ حياتت به دست تئينه ممير

فسلاتمت و من الماء كل شيء حي (خ)

_ بوی جان از لب خندان قدح می شنوم

بشنو ای خواجه اگر زانکه مشامی داری

_ساقیا باده که اکسیر حیاتت بیار

تا تن خاكس من عين بقا گرداني

باده (درمان غرور)

ـ بـاده در ده چــند ازبــن بـادِ خـرور

خاک بسر مسر نفین بدفرجام را

ـ بـيار بـاده كـ رنگين كـنيم جامة زرق

که مستِ جام ضروریم و نام هشیاریست

ـ فـضولِ نـفس حكـايت بــــى كـند مــاقي

تو کار خود مده از دست و می به ساغر کن

سبه می پرستی از آن نقشِ خود زدم بر آب

كـ تـ خراب كنم نقش خود برستيدن

ـ چـون ز جام بيخودي رطلي كشـي

كسم زنسى از خسويشتن لافي مسنى

در بسحر مائی و منی افتادهام بیار

مىي تا خىلاص بىخشدم از مائى و منى

ـ ساقی بیار آبی از چشمهٔ خرابات

تا خرقهها بشوئيم از صُجب خانقاهي

باده (شادی و خوشدلی)

گفتا خوش آن کسان که دلی شادمان کنند سساغر لاله گسون نسبوید بساز سجرعهٔ جام بدین تختِ روان افشانم فلفل چنگ دریس گنبدِ مینا فکنم

گفتم هوای میکده خم میبرد ز دل ـ نگشــايد دلم چــو غــنچه اگــر مز آفتابِ قدح ارتفاع عيش بگير چراكه طالع وقت آنجنان نمي بينم

سبیا تاگل برافشانیم و می در ساغر اندازیم

فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو در اندازیم

اگر غم لشكر انگيزدكه خون عاشقان ريزد

من و سناقی بهم تنازیم و بنیادش براندازیم

شراب ارضوائس راگلاب اندر قدح ریزیم

نسیم عطر گردان را شکر در مجمر اندازیم

چو در دستست رودی خوش بزن مطرب سرودی خوش

که دست افشان غزل خوانیم و پاکوبان سراندازیم

بهشتِ عدن اگر خواهی بیا با ما به میخانه

که از پای خمت روزی به حوض کوثر اندازیم

ـ خشک شد بيخ طرب راهِ خرابات كجاست

تسا در آن آب و هموا نشسو و نسمایی بکسنیم

_ بسده کشتی مسی تا خوش براثیم

ازیسسن دریسای نسساییدا کسرانسه

ـ می ده که سر به گوش سن آورد چنگ و گفت

خـوش بگــذران و بشــنو ازیــن پــیرِ منحنی

ـ نوبهارست در آن کوش که خوشدل باشی

که بسی گل بدمد باز و تو در گِل باشی

من نگویم که کنون باکه نشین و چه بنوش

که تو خود دانی اگر زیرک و عاقل باشی

باده (شراب و شاهد)

ـ من نخواهم كرد تركِّ لعلِّ يار و جام مي

زاهدان معذور داريدم كه اينم مذهبست

_ صراحتي و حريفي گرت به چنگ افتد

ب عقل نبوش که ایام فتنهانگیزست

_خــندهٔ جـام مــى و زلف گــرهگــير نگــار

ای بسیا توبه که چون توبهٔ حافظ بشکست

ـ حافظ مئتين بي مي و معشوق زماني

كايّام كل و ياسمن و عيدِ صيامست

ـ بـرو مـعالجتِ خـود كـن اي نصيحت گو

شــراب و شـاهد شـیرین کـرا زیانی داد

ــ به هنزره بی سی و معشوق عنمر میگذرد

بطالتم بس از امسروز كار خواهم كرد

ـ دلم جــز مهر مهروبان طريقي برنميگيرد

ز هر در میدهم پندش ولیکن در نمیگیرد

خدا را ای نصیحتگو حدیثِ ساغر و می گو

که نقشی در خیال ما ازین خوشتر نمیگیرد

ــ مرا مهرِ سيه چشمان ز سر بيرون نخواهد شد

قضای اسمانست این و دیگرگون نخواهد شد

شراب لعل و جای امن و یار مهربان ساقی

دلاکی به شود کارت اگر اکنون نخواهد شد

ـ شرابِ بيغش و ساقي خوش دو دام رهند

كسه زيسركان جسهان از كمندشان نرهند

حکام خود آخرِ عمر از می و معشوق بگیر

حيفِ اوقات كه يكسر به بطالت برود

- صرف شد عمر گرانمایه به معشوقه و می

تا از آنم چه به پیش آید ازینم چه شود

ـ مـــىدو ســاله و مـحبوب چـارده سـاله

همين بسست مسرا صحبتِ صغير وكبير

ـ به صدر مصطبه بنشین و ساغر می نوش

كه اينقدر زجهان كسب مال و جاهت بس

_زيادتي مطلب كاربر خود آسان كن

صراحي مي لعل و بتي چو ماهت بس

_گـوش مـن و حـلقهٔ گـيسوى يـار

روی مــــن و خــــاکِ در مــــیفروش

_مـقام امـن و مـى بـيغش و رفيق شـفيق

گسرت مسدام مسيسر شود زهي توفيق

بسياكمه تسويه زلعمل نگار و خنده جمام

تصوریست که عقلش نمیکند تصدیق (خ)

ـ من نه آن رندم كه تىرك شاهد و ساغر كنم

محتسب داند که من این کارها کمتر کنم

ـ حاشاکه من به موسم گل ترکِ مِی کنم

من لافِ عقل میزنم این کار کی کنم

از قیل و قال سدرسه حالی دلم گرفت

یکسچند نیز خدمتِ معشوق و مِسی کنم

از جار چیز مگذر گر صاقلی و زیرک

امن و شراب بیغش معشوق و جای خالی

بحست و ژاله مسی چکد از ابسر بسهمنی

بسرگ صبوح ساز و بده جام یک منی

خسونِ پياله خوركه حلالست خونِ او

در کسار پسار بساش کسه کساریست کسردنی

كردهام توبه به دستِ صنم بادهفروش

كسه دگسر مسىنخورم بسىرخ يىزم آرائسى

سلخن غير مگو با من معشوقه پرست

کنز وی و جام میم نیست به کس پروائی

ــمى خواه وگلافشانكن از دهر چه مىجوئى

این گفت سحر که کل بلبل تو چه می گوئی

مسند به گلستان بسر تا شاهد و ساقی را

لب گیری و رخ بوسی می نوشی و گل بوئی

مدلب باز مگیو یک زمان از لب جام تسا بستانی کام جهان از لب جام در جام جهان چو تلخ و ځیرین بهمست ایس از لبِ بار خواه و آن از لبِ جام

کنجی و فراغتی و یک شیشهٔ می

ـ با شاهدِ شوخ و شنگ و با بربط و نی چون گرم شود ز باده ما را رگ و پی مِنت نبریم یک جو از حاتم طبی

بأدة صبوحي

ـ صبح دولت مي دمد كو جام همچون آفتاب

فرصتی زین به کجا باشد بده جام شراب

المسبوح المسبوح يسا اصحاب

_ بــصفای دلِ رنـدانِ صـبوحی زدگان

بس در ِ بسته به مفتاح دعما بگشایند

ـ یاد باد آنکه صبوحی زده در مجلس انس

جـز مـن و يار نبوديم و خدا با ما بود

یاد باد آنکه در آن بزمگه خُلل و ادب

آنکه او خندهٔ مستانه زدی صهبا بود

در شب قدر ار صبوحی کردهام عیبم مکن

سر خوش آمد یار و جامی بر کنار طاق بود

_بنوش جام صبوحي به نالهٔ دف و چنگ

ببوس غبغب ساقی به نغمهٔ نی و صود

بخواه جام صبوحي به ياد آصفِ عهد

وزيسر مسلكي سليمان عماد ديمن محمود

_ تاکی می صبوح و شکرخوابِ صبحدم

هشيار گرد هان كه گذشت اختيار عمر

_ صباح الخير زد بلبل كجايي ساقيا برخيز

که غوغا میکند در سر خیالِ خواب دوشیتم

_تـا هـمه خلوتيان جام صبوحي گيرند

چنگ صبحی به در پیر مناجات بریم

_صبحست ساقیا قدحی پر شراب کن

دور فسلک درنگ نسدارد شستاب کس

۔ ساقی چراغ می به رہِ آفتاب دار

كسو بسرفروز مئسملة صبحكاه ازو

ـ بكوش خواجه و از عشق بي نصيب مباش

که بنده را نخرد کس به عیب بی هنری

_مى صبوح و شكر خوابِ صبحدم تا چند

به عندر نیمشبی کوش و گریهٔ سحری

_صبحست و ژاله می چکد از ابر بهمنی

بسرگ مسبوح ساز و بده جام یک سنی

باده (غمزدایی)

ــ ســــاقيا بـــــرخـــيز و در ده جـــام را

خــاک بــر ســر کــن غــم ايــام را

- ألا يــا ايـهاالسـاقي ادركاساً و نـاولها

كه عشق آسان نمود اول ولى افتاد مشكلها

ـ حافظ از دست مده صحبتِ این کشتی نوح

ورنمه طموفان حمودات بسبرد بسنيادت

ـ چـون نقش غـم ز دور ببيني شراب خـواه

تشخيص كسردهايسم و مداوا مقررست

_ز دور باده به جان راحتی رسان ساقی

کے رنج خاطرم از جورِ دور گردونت

÷

ـ مى خوركه هركه آخركار جهان بديد

از خسم سسبک بسرآمید و رطبل گران گرفت

خراهم شدن به کری مغان آستین فشان

زين فتنه هاكه دامن آخر زسان گرفت

فسرصت نگسر كمه فستنه چلو در عالم اوفتاد

صوفی به جام می زد و از غم کران گرفت (خ)

ø

_غمم كهن به مي مسالخورده دفع كنيد

كه تخم خوشدلي اينست پير دهقان گفت

دى پىير مِسىفروش كى ذكسرش بىخىر باد

گهفتا شهراب نهوش و غهم دل بهبر زیهاد

منه از دست که سیل خمت از جما بسرد

_مباش بی می و مطرب که زیر طاق سپهر

بدین تسرانیه غیم از دل بیدر تیوانی کیرد

دمی با غم بسر بردن جهان یکسر نمی ارزد

به می بفروش دلقِ ماکنین بهتر نمی ارزد

_ فــم دنـیای دنـی چند خوری باده بخور

حيف باشد دلِ داناكه مشوش باشد

گسفتم هسوای میکده ضم میبرد ز دل

گفتا خوش آن كسان كه دلى شادمان كنند

.

ديدم به خوابِ خوش كه به دستم پياله بود

تحبير رفت و كسار به دولت حبواله بهود

جل سال رنج و غصه كشيديم و عاقبت

تـــدبير مــا بــه دست شــرابِ دو مـــاله بــود

از دست بسرده بسود خسمار فسمم سسحر

دولت مساعد آمسد و مسى در بساله بسود

•

ـ خواهم شدن به میکده گریان و دادخواه

كـز دستِ غم خلاصِ من أنجا مكر شود

از غسریبی و فسراق و غسم دل پسیر شدم

ماغر می زکفِ تازه جوانی به من آر

ــ می خور به بانگِ چنگ و مخور غصه ورکسی

گوید تراکه باده منخور گو هوالغفور

_پــياله بــر كــفنم بـند تــا ســحرگه حشــر

بے مسی ز دل بےرم ہول روزِ رستاخیز

_كـرم كـمين بگشايد غـمى زگـوشهٔ دل

حسريم درگسه پسيرِ مسغان پسناهم بس

ـشراب تلخ مىخواهم كه مردافكن بُوّد زورش

که تا یکدم بیاسایم ز دنیا و شر و شورش

_ فـــــم گـــــتی گـــر از پــایم در آرد

بـــجز ساغر كــه بـاشد دســتگيرم

قسراری بستهام بسا مسی فروشان

كسم بسجز مساغر نكسيرم

- خوردهام تیر فلک باده بده تا سرمست

عسقده در بسندِ کسر تسرکشِ جسوزا فکستم

جسرعة جسام بسرين تسختِ روان افشانم

غملغل چسنگ بسر ایسن گنیدِ مینا فکستم

- غسم زمانه که هیچش کران نمی بینم

دواش جےز مے جون ارغوان نے بینم

ز آفستابِ قسدح ارتسفاع مسيش بگسير

چـــراكـــه طـــالع وقت آنـــچنان نـــمىبينـم

- خاطر به دستِ تفرقه دادن نه زيركي است

مسجموعهای بخواه و صسراحتی بسیار هسم

- فستنه مى بارد ازين سقف مقرنس برخيز

تسا بسه مسیخانه پناه از هسمه آفسات بسریم

ـ جایی که تخت و مسند جم میرود به باد

گر غم خوریم خوش نبود به که می خوریم

بیا تاگل برافشانیم و می در ساخر اندازیم

فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو در اندازیم

وگر غم لشگر انگیزد که خونِ عاشقان ریزد

من و ساقی بهم تازیم و بنیادش براندازیم

- خشک شد بیخ طرب راهِ خرابات کجاست

تسا در آن آب و هسوا نشسو و نسمایی بکسنیم

ــباده خور غم مخور و پندِ مقلد منيوش

اعستبارِ سسخنِ عام چمه خمواهمد بمودن

-بسده کشتی مسی تا خوش برآئیم

ازیست دریسای نسایدا کسرانه

... ساقی به مردگانی عیش از درم در آی

تسا یکسدم از دلم خسم دنسیا بعدر بسری

-ز من به حضرتِ آصف که میبرد پیغام

که یادگیر دو مصراع ز من به نظم دری

بياكمه وضع جهان را چنانكه من ديدم

گر امتحان بکنی سی خوری و غم نخوری

ــ نوبهارست در آن کوش کـه خـوشدل بـاشي

که بسی گُل بدمد باز و تو در گِل باشی

من نگویم که کنون با که نشین و چه بنوش

که تو خود دانی اگر زیرک و عاقل باشی

_ساغری نوش کن و جرعه بر افلاک نشان

چند و چند از غم ایام جگرخون باشی

ـ مى ده كه سر به گوش سن آورد چنگ و گفت

خوش بگذران و بشنو ازین پیر منحنی

ـ ساقی بدست باش که غم در کمین ماست

مسطرب نگساهدار هیمین ره کسه می زنی

_نــوش كــن جــام شــراب يك مــنى

تسا بسدان بسيخ خسم از خساطر كسني

_نسمى بينم از هسمدمان هسيچ بسرجاى

دلم خسون شد از غسصه ساقی کسجایی

وز غصّه كناره جوى سىبايد بود

ــ با می به کنار جوی سی بـاید بـود این مدّت عمر ما چوگل ده روزست خندان لب و تازه روی سی باید بود

ـ جون باده ز قم چه بايدت جوشيدن بالشكر غم چه بايدت كوشيدن سبزست لبت ساغر ازو دور مدار می بر لب سبزه خوش بود نوشیدن

بادەنوشى (آيين بادەنوشى)

ـ چو با حبیب نشیتی و باده پیمایی بسه یساد دار مسحبّانِ بادبیما را

القبيوح القبيوح يسا اصحاب

مــــىچكد ژاله بــــر رخِ لاله

المسدام المسدام يسا احسباب

هــان بـنوشيد دم بـدم مــى نـاب

تـختِ زمــرد ز دستِ گــل بــه چــمن

راح چـــون لعـــلِ آتشــين دريــاب

بـــر رخ ســاقی پـــری پـــيکر

هـــمچو حـافظ بـنوش بـادة نـاب

ـ صوفى ار باده به اندازه خورد نوشش باد

ورنه اندیشهٔ این کار فراموشش باد

وانکے یک جرعه می از دست تواند دادن

دست با شاهد مقصود در آغوشش باد

- قسدح به شسرطِ ادب گسیر زانکه ترکیبش

زكاسهٔ مسر جمشيد و بسهمن است و قباد

قمدح مگمير چمو حافظ مگر به نالهٔ چنگ

كه بستهاند بر ابريشم طرب دل شاد

ـ چو مهمان خراباتی به حرمت باش با رندان

که دردِ سرکشی جانا گرت مستی خمار آرد

ـ بیفشان جرعهای بر خاک و حالِ اهل دل بشنو

که از جمشید و کیخسرو فراوان داستان دارد

ـنخز گفت آن بتِ ترسا بحِهٔ بادهپرست

شادی روی کسی خور که صفائی دارد

ـ هـمينكه مـاغر زريسن خـور نهان گرديد

هـــلال عـــيد بــه دور قــدح اشــارت كــرد

ـبياكه ترك فلك خوان روزه غارت كرد

هـــلالِ عـــيد بـ دور قــدح اشــارت كـرد

ـروز در کسب هنر کوش که می خوردنِ روز

دلِ چــون آیـنه در زنگ ظــلام انـدازد

آن زمان وقتِ می صبحفروغست که شب

كسرد خسركاه افسق بسردة شسام اندازد

باده با متحتيب شهر ننوشي زنهار

که خورد بادهات و سنگ به جام اندازد

_خـوش آمـد گـل وزان خـوشتر نـباشد

کسه در دستت بسجز سساغر نسباشد

غــــنیمت دان و مـــی خــور در گــلستان

کے گل تا مفتهای دیگر نسباشد

_ماهِ شعبان منه از دست قدح کاین خورشید

از نظر تا شب عيدِ رمضان خواهد شد

_ چه جای صحبتِ بیگانه است مجلی انس

مسرِ پسياله بـپوشان كــه خــرقهپوش آمــد

_قدم منه به خرابات جز به شرط ادب

كــه ســاكــنانِ درش مـحرمانِ پـادشهند

#

کنون که در چمن آمدگل از عدم به وجود

بسنفشه در قسدم او نسهاد مسر بسه مسجود

بنوش جام صبوحي به نالهٔ دف و چنگ

ببوس ضبغب ساقی به شغمهٔ نی و صود

به دورگل منشین بی شراب و شاهد و چنگ

كمه همچو روز بقا هفتهاي بود معدود

ز دستِ شاهدِ سيمين عندارِ عيسى دم

شراب نوش و رهاكن حديثِ عاد و ثمود

. بسه بساغ تسازه کسن آیسین دیسن زردشمتی

كسنون كسه لاله بسرافسروخت آتشِ نسمرود

_حضورِ مجلسِ انس است و دوستان جمعند

و ان یکساد بسخوانسید و در فسراز کسنید

ـ بـ بـ دور لاله قـ دح گـير و بـيريا مـي باش

به بسوی گل نفسی هسمدم صبا می باش

نگویمت که همه ساله می پرستی کن

سه ماه می خور و نه ماه پارسا میباش

_اگر شراب خوری جرعهای فشان بر خاک

از آن گناه که نفعی رسد به غیر چه باک

- فــتوى پىير مـخان دارم و قــوليست قــديم

که حرام است می آنجا که نه یار است و ندیم

ــ دوستان وقتِ گل آن به که به عشرت کوشیم

سخنِ اهـل دلست ايبن و بـه جـان بنيوشيم

خوش هوائيست فرحبخش خدايا بفرست

نازنینی که به رویش می گلگون نوشیم

-شاه اگر جرعهٔ رندان نه به حرمت نوشد

التسفاتش بسه مسى صافِ مسروق نكسيم

_ صبحست ساقیا قدحی پر شراب کن دور فسلک درنگ ندارد شستاب کسن خورشید می ز مشرق ساغر طلوع کرد گر برگ عیش می طلبی ترکِ خواب کن كار صواب باده پرستى است حافظا برخيز و عزم جزم به كار صواب كن

لب بياله ببوس آنگهي به مستان ده

بهدين دقيقه دماغ معاشران تركن

به صوتِ بلبل و قمری اگر ننوشی می

عسلاج كسي كنمت أخبرالدواء الكبي

چوگل نقاب برافکند و مرغ زد هوهو

سنه ز دست پیاله چه میکنی هی هی

- عسروسی بس خسوشی ای دختر رز

ولی گسب گسب سیزاوار طسلاقی

ـ چون پير شدي حافظ از ميکده بيرون شو

مستى و طربناكى در عهدِ شباب اولىٰ

_ساقیا سایهٔ ابرست و بهار و لب جوی

من نگویم چه کن ار اهل دلی خود تو بگوی

گوش بگشای که بلبل به فغان میگوید

خواجه تقصير مفرما گل توفيق ببوى

با گدایانِ در میکدهای سالکِ راه

به ادب باش گر از سر خدا آگاهی (خ)

_کردهام توبه به دستِ صنمی بادهفروش

کے دگر می نخورم بی رخ بزم آرایی

بادەنوشى (تحقير عقل)

_خرقة زهيد مرا آب خرابات ببرد

خانهٔ عقل مرا آتش خمخانه بسوخت

_ما را ز منع عقل سرسان و می بیار

كان شحنه در ولايتِ ما هيچكاره نيست

_ز باده هیچت اگر نیست این نه بس که ترا

دمسى ز وسسوسهٔ عسقل بسى خبر دارد

ـ بهای بادهٔ چون لعل چیست جوهر عقل

باکه سود کسی بردکاین تجارت کرد

ـ عقلم از خانه بدر رفت رگر می اینست

دیدم از پیش که در خانهٔ دینم چه شود

ايسن خسردِ خسام بسه مسخانه بسر

تا می لعل آوردش خون به جوش

ـ فسريب دختر رز طرفه مي زند رهِ عقل

مبادت به قیامت خراب طارم تاک

_ ســحرگاهان كــه مــخمور شــبانه

كرفتم باده با چنگ و چخاله

نــهادم مسقل را ره تسوشه از مسی

ز شـــهر هســـتيش كــردم روانــه

ــ خــرد در زنــدهرود انــداز و مــی نـوش

بـــه كـــلبانك جـــوانـــان عـــراقـــى

٠

ـ ساقیا دیوانهای چون من کجا در برکشد

دختر رز راکه نقدِ عقل کابین کردهاند

بادهنوشی (رهائی از شک)

ـ سخن از مطرب و مي گو و راز دهر كمتر جو

که کس نگشود و نگشاید به حکمت این معمّا را

ر باده هیچت اگر نیست این نه بس که ترا

_ آنکــه پُـر نـقش زد ایـن دایـرهٔ مـینایی

کس ندانست که در گردش برگار چه کرد

ساقیا جام میم ده که نگارندهٔ غیب

نیست معلوم کنه در پیردهٔ اسرار چه کرد

ـ بــــاز آی ســــاقیا کــه هــواخــواهِ خـــدمتم

مئستاق بسندگی و دعساگسوی دولتسم

زانىجاكىيە فىيضِ جام سىعات فىروغ تىت

بسیرون شدی نامای ز ظلماتِ حیرتم

ـبا صبا در چمن لاله سحر می گفتم

كمه شهيدان كهاند اين همه خرنين كفنان

گفت حافظ من و تو محرم این راز نهایم

از می لعل حکایت کن و شیرین دهنان

-چو هر خبر که شنیدم رهی به حیرت داشت

ازین سپس من و مستی و وضع بی بخری (خ)

- تا بى سر و پا باشد اوضاع فىلى زىنسان

در سسر هموس ساقی در دست شراب اولی

حديثِ جون و چرا دردِ سر دهـد ای دل

پسیاله گمیو و بسیاسا ز عمر خمویش دمسی

_زیـن دایـرهٔ مـینا خـونین جگـرم مـی ده تـا حـل کـنم ایـن مشکـل در سـاغرِ مـینائی

بادەنوشى (ستايش باده)

_ آن تَلخوَش كه صوفي امالخباتش خواند

أشبهئ كنا و أخسلى مِن قُبْلَةِ العُذارا

_صبح دولت مي دمد كو جام همچون آفتاب

فرصتی زین به کجا باشد بده جام شراب

از پسی تنفریح طبع و زیسورِ حسن و طرب

خوش بود ترکیب زرین جام با لعل مذاب

_از خيالِ لطف مى مشاطة چالاكِ طبع

در ضمیر برگ گل خوش میکند پنهان گلاب (خ)

÷

_ جـمالِ دحـتر رَز نـور چشم ماست مُكر

كبه در نسقاب زجاجي و پسرده عسبيست

ـ ديدم به خوابِ خوش كه به دستم پياله بود

تحبير رفت وكساربه دولت حواله بود

بى چراغ جام در خلوت نمى يارم نشست

زانک کنج اهل دل باید که نورانی بود

_بسیار زان مسی گسلرنگ مشکسو جسامی

شــرار رشک و حسد در دلِ گــلاب انـداز

_عشقبازی و جوانی و شراب لعل فام

مبجلس انس و حریفِ همدم و شربِ مدام

بادهٔ گلرنگ تميز تملخ خموشخوار سبک

نَـقلشُ از لعـل نگار و نُقلش از ياقوتِ خام

ای باد از آن باده نسیمی به من آور

كسان بسوى شفابخش بسود دفع خسمارم

_مــاد! جــز حساب مـطرب و مــی

اگـــر نــقشى كشــد كــلكِ دبــيرم

- صبحست ساقیا قدحی پر شراب کن

دورِ فـــلک درنگ نــدارد شــتاب کــن

خورشید می ز مشرق ساغر طلوع کرد

گر بسرگِ عیش میطلبی ترکِ خواب کن

كار صواب بادهپرستى است حافظا

بسرخيز و عسرم جسزم بسه كسارٍ صسواب كن

•

- ساقى چــراغ مــى بــه رهِ آفـتاب دار

كسسو بسرفروز مشملة صمجكاه ازو

ـخار ارچه جان بكاهد كل عـذر آن بخواهـد

مىهلىت تىلخى مىى در جىنبِ ذوقِ مستى

•

- بسر مسر بازارِ جانبازان سنادی میزنند

بشنوید ای مساکنانِ کوی رندی بشنوید

دختر رز چند روزی شد که از ماگم شدست

رفت تاگیرد سرِ خود هان و هان حاضر شوید

جامهای دارد ز لعل و نیمتاجی از حباب

عقل و دانش برد و شد تا ایسن از وی نَغنوید

هركه أن تلخم دهد حلوابها جانش دهم

ور بود پسوشیده و پسنهان بسه دوزخ درروید

•

- آن جام طرب شکار بر دستم نه وان ساغرِ چون نگار بر دستم نه آن می که چو زنجیر بیپچد بر خود دیسوانه شدم بیار بر دستم نه

بادەنوشى (على رغم مخالفان)

_ آن تَلخوَش که صوفی امالخبائشش خواند

أشهى لَـنا و أحمليٰ مِـن قُـبُلةِ العـذارا

-صوفی بیاکه آینه صافیست جام را

تا بسنگری صدفای می لعل فام را

حافظ مرید جام می است ای صبا برو

وز بسنده بندگی بسرسان شیخ جام را

ــ من نخواهم كرد تركي لعلِ يار و جــام مــى

زاهدان معذور داریدم که اینم مذهبست

برو ای زاهد و بر دُردکشان خرده مگیر

كه ندادند جز اين تحفه به ما روز الست

_زاهد شراب کوثر و حافظ پیاله خـواست

تا در میانه خواستهٔ کردگار چیت

سساقی بیار باده و با مدعی بگو

انکار ما مکن که چنین جام، جم نداشت

ـ مـا و مـای و زاهدان و تـقوی

تـــا يـــار مـــر كـــدام دارد

ـخدا را ای نصیحت کو حدیثِ ساغر و می کو

که نقشی در خیال ما ازین خوشتر نمیگیرد

ــزاهــدِ خــام كــه انكار مى و جـام كـند

پخته گردد چو نظر بر می خام اندازد

_زاهد و مجب و نماز و من و مستى و نياز

تا ترا خود زمیان باکه عنایت باشد

_بـــيا ای شـــيخ و از خـــمخانهٔ مــــا

شرابی خسور که در کوثر نباشد

شرابسی بسی خمارم بسخش یسارب

کے باوی میچ دردِ سر نباشد

_ زاهد از کوچهٔ رندان به سلامت بگذر

تا خرابت نكند صحبت بدنامي جند

عیب می جمله یگفتی هنرش نیز بگوی

نفی حکمت مکن از بهر دلِ عامی چند

پشمینه پوش تندخو از عشق نشنیدست بو

از مستیش رمزی بگو تا ترک هشیاری کند

در مسیخانه بسستند خدایا میسند که در خانهٔ تسزویر و ریسا بگشسایند

_بود آیاکه در میکده ها بگشایند گره از کار فرو بستهٔ ما بگشایند اگر از بهر دلِ زاهدِ خودبین بستند دل قوی دار که از بهر خدا بگشایند

ــ منکران را هم ازین می دو سه ساغر بچشان

وگسر آنسان نسستانند روانسی به من آر

_زاهد اگر به حور و قصورست امیدوار

مسا را شرابخانه قنصورست و بسار حبور

ـزاهد از ما به سلامت بگذر کاین می لعل

دل و دین میبرد از دست بدانسان که میرس

_ زاهد بسرو كمه طالع اكسر طالع مسنست

جَامم به دست باشد و زلفِ نگار هم

_زاهد چو از نماز توکاری نمیرود

هــم مـــتى شــبانه و راز و نــياز مــن

ـ بــوى جــان از لبِ خــندانِ قــدح مـىشنوم

بشنوای خواجه اگر زانکه مشامی داری

سمِئی دارم جو جان صافی و صوفی میکند عیبش

خدایا هیچ عاقل را مبادا بختِ بد روزی

-اگر این شراب خامست اگر آن حریف بخته

بسه هنزار بار بهتر ز هنزار پنخته خامی

_زاهب بشيمان را ذوق باده خواهد كشت

عاقلا مکن کاری کاورد پشیمانی

ــ بسر تسو گسر جلوه كند شاهد ما اي زاهد

از خددا جرز می و معشوق تمنا نکنی

بادەنوشى (كشف راز)

ـ دل مــــرود ز دســتم صــاحبدلان خــدا را

دردا کے راز پنهان خواهد شد آشکارا

آیسینهٔ سکسندر جسام مسی است بسنگر

تا بر تو عرضه دارد احوالِ ملک دارا

ــرازِ درونِ پـــرده ز رئـــدان مست پـــرس

كــاين حـــال نــيست زاهـــد عــاليمقام را

_ما در پاله عکسِ رخ یار دیدهایم

ای بسسی خبر ز لذّتِ شُسربِ مسدام مسا

_ آنکس کـــه بــه دست جـام دارد

سلطانی جسم مسدام دارد

_مسىبده تا دهمت آگهى از مىر قىضا

که به روی که شدم عاشق و از بـوی کـه مــت

سبر آستانهٔ میخانه هرکه یافت رهی

ز فييضِ جام مي اسرارِ خانقه دانست

ـ صــوفی از پـرتو مـی راز نـهانی دانست

گـوهر هـركس ازيـن لعـل تـوانـي دانست

_ آن روز شــوقِ سـاغر مـى خـرمنم بــوخت

کاتش ز مکیس عارض ساقی در آن گرفت

ـ دل در جهان مبند و به مستى سؤال كن

از فييض جام و قيضة جمشيد كامگار

ــروزگــاريست كــه دل چــهرهٔ مقصود نديد

سساقیا آن قسدح آیسنه کسردار بسیار

ــ جــــــز فـــــــلاطونِ خــــمنشينِ شــــراب

سر حکست به ساکسه گوید باز

_ جـون باده باز بر سـر خـم رفت كفـزنان

حسافظ کسه دوش از لب ساغر شنید راز

ـ بــيا تــا در مـى صافيت راز دهــر بسنمايم

بشرطِ آنکه ننمایی به کج طبعانِ دل کورش

_بسدين شكسرانسه مسىبوسم لبِ جام

كسه كسرد آگسه ز راز روزگسارم

ـ سـرٌ قـ ضاكـ در تُـتُنُ غـيب سنزويست

سستانهاش نهاب ز رخسار بسرکشیم

ای کسه در کسوی خسرابات مُسقامی داری

جم وقتِ خمودی ار دست به جامی داری

سرهِ مستخانه بسنما تسا بسپرمسم

مآل خـــویش را از بسیش بینی

ـ بده ساقی آن می کنرو جام جم زند لاف بسينايي اندر عدم چو جم آگه از سر عالم تمام خرابم كن وگنج حكمت ببين ببینم در آن آیسنه هسر چه هست که در بیخودی راز نتوان نهفت

به من ده که گردم به تأییدِ جام شسرابسم ده و روی دولت بسبین من آنم که چون جام گیرم بـه دست به مستی توان دُرٌ اسرار سُفت

بادهنوشی (مستی و بی خبری)

ـ ساقی بسیار باده که ماهِ صیام رفت

درده قسدح کسه مسوسم نسامومن و نسام رفت

مستم کن آنچنان که ندانم زبیخودی

در عسرصهٔ خسیال کسه آمسد کسدام رفت

سبیا بیاکه زمبانی ز می خبراب شبویم

مگر رسیم به گنجی دریس خراب آباد

-ساقی ار باده ازین دست به جام اندازد

عسارفان را هسمه در شرب مدام اندازد

ای خوشا حالتِ آن مست که در پای حریف

سسرو دسستار نداند که کدام اندازد

ـ چه مستی است ندانم که رو به ما آورد

کسه بسود مساقی و ایس بساده از کسجا آورد

-ازیسن افسیون که ساقی در می افکشد

حسریفان را نب سبر ماند و نه دستار

چــه ره بــود ایسنکه زد در پـرده مـطرب

کے مسیرقصند بے ہے مست و هشیار

ددلتي حافظ به چه ارزد به ميش رنگين كن

وانگهش مست و خمراب از سمر بمازار بیار

_شرابي تلخ ميخواهم كه مردافكن بود زورش

که تا یکدم بیاسایم ز دنیا و شر و شورش

در مقامي كه به ياد لب او مى نوشند

سفله آن مست که باشد خبر از خویشتنش

_به جرعهٔ تو سرم مست گشت نوشت باد

خود از کدام خمست اینکه در سبو داری

_ چئے آسایش کے دارد از میپھرِ تیزرو

ساقیا جسام مسیم ده تبا بیاسایم دمسی

بخت بد

- اگــر بــه زلفِ دراز تـو دست مـا نـرسد

گناهِ بختِ پریشان و دستِ کنوته مناست

_ با که این نکته توان گفت که آن سنگین دل

کشت مسا را و دم عسیسی مسریم بسا اوست

_ هر چه هست از قامتِ ناساز بی اندام ماست

ورنه تشریفِ تو بر بالای کس کوتاه نیست

_مـن ازيـن طـالع شـوريده بـرنجم ورنــه

بهرهمند از سر کویت دگری نیست که نیست

در نمیگیرد نیاز و ناز ما با حسن دوست

خرّم آن كز نازنينان بختِ برخوردار داشت

ـ بـر مـن جـفا ز بختِ من آمد وگرنه يار

حاشاكه رسم لطف و طريق كرم نداشت

گفتم ای مسندِ جم جام جهانبینت کو

گفت افسوس كه آن دولتِ بيدار بخفت

_چەعذر بختِ خودگويم كه آن عيّار شهر آشوب

به تلخی کُشت حافظ را و شکّر در دهان دارد

سبا بختِ من طريق مروّت فروكذاشت

يا او به شاهراهِ طريقت گذر نكرد

اشکِ من رنگ شفق یافت ز بیمهری یار

طالع بىشفقت بين كه درين كار چه كرد

رز بمختِ خفته ملولم بُودً که بیداری

بــه وقتِ فــاتحهٔ صــبح یک دعــا بکـند

ـ بختِ حافظ گر از اینگونه مدد خواهد کرد

زلفِ معشوقه به دستِ دگران خواهد بود

دل از کرشمهٔ ساقی به شکر بود ولی

ز نامساعدی بسختش انسدکی گله بود

ـ بـخت از دهـانِ دوست نشـانم نـمىدهد

دولت خسير ز رازِ نسسهانم نسمىدهد

-نسفس بسرآمد وكام از تو برنمي آيد

فغان كمه بحتِ من از خواب برنمي آيد

_بـــه روی مـا زن از ساغر گــلابی

کے خصواب آلودہایے ای بے ختِ بیدار

ـ دوست گو يار شو و هر دو جهان دشمن باش

بخت گو پشت مكن روى زمين لشكرگير

ــما أزمودهايم درين شهر بختِ خويش

بايد برون كشيد ازين ورطه رختِ خويش

ديده بخت به افسانهٔ او شد در خواب

كسو نسسيمى ز عسنايت كسه كسند بسيدارم

ـز دستِ بـختِ گـرانخواب و كـار بــامان

اگــر كــنم گــلهاى رازدار خــود بــاشم

ر آفستابِ قسدح ارتسفاع عسیش بگیر

جسراكسه طسالع وقت أنسجنان نسمىبينم

ـ حافظ ز خوبرویان بختت جز این قدر نیست

گر نیستت رضایی حکم قضا بگردان

سگفتم ای بخت بخفتیدی و خورشید دمید

كهفت با اينهمه از سابقه نوميد مشو

_ آئـــين تـــقوى مــا نـيز دانـيم

ليكن جه جاره با بنختِ گسمراه

_ای بــختِ ســرکش تـنگش بــه بَـرکش

گـــه جـام زرکش گــه لعــل دلخــواه

_ وصال دولت بالدار تسرسمت نبدهند

کے خفتهای تو در آغوش بختِ خوابزده

ـ مرو چو بختِ من ای چشم مستِ یار به خواب

که در پی است ز هیر سیویت آه بیداری

ــ مئی دارم چو جان صافی و صوفی میکند عیبش

خدایا هیچ عاقل را مبادا بختِ بدروزی

_خيال چنبر زلفش فريبت مىدهد حافظ

نكر تا حلقة اقبال ناممكن نجنباني

_ایس قسه عبجب شنو از بختِ واژگون

ما را بکشت یار به انهاس عیسوی

بخت بيدار

_بختِ خواب آلود ما بیدار خواهد شـد مگـر

زانک زد بسر دیسده آبی روی رخشان شما

_آن شب قدرى كه گويند اهل خلوت امشبست

یارب این تأثیر دولت از کدامین کوکست

مدولتي راكمه نباشد غم از آسيب و زوال

بـــــــــــى تكلّف بشـــنو دولتِ درويشـــانست

ـ بندة طالع خويشم كه درين قحط وفا

عشيق آن لولى مسرمست خريدار منست

_ز مشرقِ مَسرِ كوى آنستابِ طلعتِ تو

اكسر طلوع كسند طالعم هسمايونست

ـ هـمای اوج سمادت به دام ما افتد اگر تراگذری بر مقام ما افتد حبابوار براندازم از نشاط کلاه اگر زروی تو عکسی به جام ما افتد شبی که ماهِ مراد از افق شود طالع بودکه پرتو نوری به بام ما افتد

ـ نیست در شهر نگاری که دل سا برد

بختم از یار شود رختم از ایس جا برد

رای خوشا دولتِ آن مست که در پای حریف

سبر و دسستار نداند که کدام اندازد

حافظا سر زكُلَه گوشهٔ خورشيد برآر

بختت ار قسرعه بدان ماه تهام اندازد

ـگـو دولتِ وصالش خواهـد دری گشـودن

سمسرها بسدين تمخيّل بسر آسمتان تسوان زد

ــ مــردمي كــرد وكرم بختِ خداداد به من

كسان بتِ مساءرخ از راهِ وفسا بساز آمسد

ای عروس هنر از بخت شکایت منما

حــجلة حـــن بــيارای کـه داماد آمـد

حرم دولتِ بسيدار بسه بسالين آمند

گفت برخیزکه آن خسرو شیرین آمد

ـ هـاتف آن روز به من مؤدهٔ این دولت داد

كه بر اين جور و جفا صبر و ثباتم دادند

ـ بسوخت حافظ وكس حال او به يار نگفت

مكـــر دلالتِ ايـن دولتش صــبا بكــند

ـ طـاير دولت اگسو بـاز گـذاري بكـند

يسار بساز آيد و با وصل قراري بكند

ـشد لشكر غم بى عدد از بخت مى خواهم مدد

تا فخر دین عبدالصمد باشد که غمخواری کند

- دولت از سرغ همايون طلب و سايهٔ او

زانكسه بسا زاغ و زغن شهپر دولت نبود

ديدم به خوابِ خوش که به دستم پياله بود

تسعبير رفت وكسار به دولت حسواله بسود

از دست بسوده بسود خسمار غسم سسحر

دولت مساعد آمسد و می در پیاله بعود

در ازل هر کو به فیضِ دولت ارزانی بود

تا ابد جام مرادش همدم جانی بعود

_ تراکه حسن خداداده است و حجلهٔ بخت

چــه حــاجتست کـه مشاطهات بـيارايـد

_ جـمال بـخت ز روی ظـفر نقاب انداخت

كسمالِ عسدل بـ فريادِ دادخواه رميد

_گوئیا خواهد گشود از دولتم کاری که دوش

من همی کردم دعا و صبح صادق میدمید

_ بــــه يُــــمن دولتِ مــنصورشاهي

عسلم شد حافظ اندر نظم اشعار

ــ بــ یک دو قطره که ایثار کردی ای دیده

بساکه بر رخ دولت کنی کرشمهٔ ناز (خ)

_ يار با ماست چه حاجت كه زيادت طلبيم

دولتِ صحبتِ أن مونين جان ما را بس

ـ دلا رفيق سفر بختِ نيكخواهت بس

نسيم روضه شيراز پيكي راهت بس

_طالع اگر مدد كند دامنش آورم به كف

گو بِکِشم زهی طرب ور بکُشد زهی شرف

_خوش بود حال حافظ و فال مراد وكام

بسو نسام عسمر و دولتِ احسباب میزدم

ـ در شاهراهِ دولتِ سـرمد بـه تحتِ بـخت

با جام می به کام دلِ دوستان شدم

_ چـو در گـلزار اقـبالش خرامانم بحمدالله

نه میل لاله و نسرین نه برگ نسترن دارم

_ساقی بیاکه از مددِ بختِ کارساز

كامى كسه داشستم ز خدا شد ميسّرم

_قـدح پـرکن کـه مـن در دولتِ عشـق

جسوانبختِ جمهانم گرجمه پسيرم

_ بخت ار مدد دهد که کِشَم رخت سوی دوست

گیسوی حسور گیرد فشساند ز مفرشم

ـ دیسدار شد میشر و بسوس و کنار هم

از بسخت شکسر دارم و از روزگسار هسم

زاهد بسروكه طالع اكبر طالع مبتست

جَامم به دست باشد و زلف نگار هم

ـ شاهد بسخت جسون كسرشمه كسند

مــــاش آئـــــينهٔ رخِ چـــــو مــــهيم

دانی که چیست دولت دیدار بار دیدن

در کسوی او گدایس بسر خسبروی گنزیدن

ـ تــا پــيش بـخت بـاز روم تـهنيت كـنان

کـر مـژدهای ز مـقدم حیدِ وصالِ تـو

تا آسمان ز حملقه بگوشانِ مما شود

کے عشہوہای ز ابسروی همچون هملال تو

ـ جــلوه كماهِ طـاير اقبال كـردد هـر كـجا

سایه اندازد همای چنر گردونسای تو

ـ ابـروى دوست كـوشهٔ مـحراب دولتـت

آنسجا بسمای چهره و حماجت بسخواه ازو

در مندهب طريقت خامى نشانِ كفرست

آری طـــريق دولت چــالاکــيست و چـــتی

_حافظا كو مدد بخت بلندت باشد

صيد آن شاهد مطبوع شمايل باشي

ـ شـود غـزالة خـورشيد صيد لاغـر مـن

گر آهویی چو تو یکدم شکار من باشی

کارِ خبودگیر به کرم بازگذاری حافظ

ای بسیا عیش که بیا بیختِ خداداده کنی

ــ تا غنچهٔ خـندانت دولت بـه کـه خـواهـد داد

ای شساخِ گسل رعسنا از بسهرِ کسه مسیرویی

بُخل (ذم بخيلان)

ای توانگر مفروش این همه نخوت که ترا

ســـر و زر در کـــنفِ هـــمّتِ درویشــانست

گئج قبارون کنه فرو می شود از قهر هنوز

خوانده باشی که هم از غیرتِ درویشانست

ـ رسيد موسم آن کز طرب چو نرګيس مست

نهد به پای قندح هنر کنه شش درم دارد

زر از بسهای مسی اکنون چوگل دریغ مدار

کے مقلِ کل بے صدت میب متهم دارد

ساحسوالِ گسنج قسارون كسايّام داد بسر بساد

در گموش دل فرو خوان تا زر نهان ندارد

_رندی آموز و کرم کن که نه چندان هنرست

حیوانی که ننوشد می و انسان نشود

ـ برو به هر چه تو داری بخور دریغ مخور

كه بسىدريغ زئسد روزگار تسيغ هلاك

چه دوزخی چه بهشتی چه آدمی چه پری

به منذهب هنمه كنفر طنريقتست امساك

گیوهر معرفت اندوز که با خود ببری

کے نصیب دگرانست نصاب زر وسیم

دسترنج تو همان به که شود صرف بکام

ورنه دائي که به ناکام چه خواهد بودن

_ چوگل گر خردهای داری خدا را صرفِ عشرت کن

کے قارون را ضلطها داد سودای زراندوزی

۔ در دہ به باد حاتمِ طی جامِ یک منی تا نامهٔ سیاه بسخیلان کسنیم طسی

*

خسزینه داری میرائخوارگان کفرست به قولِ مطرب و ساقی به فتوی دف و نی زمسانه هسیچ نسبخشد کسه بساز نسستاند

مسجو ز سسفله مسروّت که شیئهٔ لاشی نــــوشتهانسد بسر ایسوانِ جسنّةالمأوی

کے ہر کے عشوۂ دنیی خرید وای به وی سخا نماند محن طی کنم شراب کجاست

بده به شادی روح و روانِ حاتم طی

بسخیل بسوی خسدا نشسنود بسیا حسافظ پسیاله گسیر و کسرم و زر و الضّمانُ عَملی

برهان الدين (خواجه فتعالله ابوالمعالى)

ـ بــر خـاكـيانِ عشــق فشـان جـرعه لبش

تا خاک لعلگون شود و مشکبار هم چون کاینات جمله به بوی تو زندهاند

ای آفستاب سسایه ز مسا بسر مـدار هـم چـون آب روی لاله و گـل فیضِ حسنِ تست

ای ابسرِ لطف بسر مینِ خاکی بیار هم حافظ اسیر زلف تبو شد از خدا بیترس

وز انستصافِ آصفِ جسم اقستدار هسم

بسرهان مُسلک و دیسن کسه ز دستِ وزارتش

ايسام كسان يسمين شد و دريا يسار هم

بسر یساد رأی انسور او آسسمان به صبح

جان میکند فدا و کواکب نثار هم

گـــوى زمــين ربـوده چــوگانِ عــدلِ اوست

وسن بسركشيده گنبدِ نيلي حسار هم

ت از نستیجهٔ فسلک و طسورِ دور اوست تسبدیل سساه و سسال و خسزان و بسهار هسم خسالی مسباد کساخِ جسلالش ز سسروران وز سسساقیان سسسروقدِ گسلعذار هسم

*

مسند فروزِ دولت کانِ شکوه و شوکت برهانِ شُلک و ملّت بونصر بوالمعالی

*

به روزِ شنبهٔ سادس ز ماهِ ذى الحجّه به سالِ هفتصد و شصت از جهان بشد ناگاه ز شماهراهِ سعادت به باغِ رضوان رفت و شاهراهِ سعادت به باغِ رضوان رفت وزير كامل ابوتصر خواجه فتحالله

بنده/ بندگی (غلام/ غلامی؛ چاکر/ چاکری)

ای خسواجسه بسازین بسترخسم غسلام را سای صبا بساکنانِ شهرِ یزداز ما بگو

کمای سر حقناشناسان گوی میدان شما گرچه دوریم از بساط قرب همت دور نیست

بخدة شاه شمائيم و نسناخوان شما

_حافظ نه غلاميت كه از خواجه گريزد

لطفی کن و بازآ که خرابم زعتابت

_ جهان به کام من اکنون شود که دور زمان مرا به بندگی خواجه جهان انداخت _غـلام هـمت آنـم كـه زيـر چـرخ كـبود

ز هـــر چـــه رنگ تـــملّق پــذيرد آزادست

ـ چـه باشد ار شود از بند غم دلش آزاد

چو هست حافظِ مسكين غلام و چاكر دوست

ـ بندهٔ پیر خراباتم که لطفش دائمست

ورنه لطفِ شیخ و زاهدگاه هست و گاه نیست

_ خــ لام نـرگس جـماشِ آن سـهى سـروم

که از شرابِ غرورش به کس نگاهی نیست

چـــو حـافظ بـنده و هـندوى فــرخ

ـ بـ بـ فــ لاميّ تــو مشهور جـهان شــد حـافظ

حملقهٔ بسندگی زلف تمو در گوشش باد

- حافظ به ادب باش که واخواست نباشد

گـر شـاه پـيامي بـه ضلامي نـفرستاد

در جاهِ ذقسن چو حافظ ای جان

حــــن تـــو دو صـد خــلام دارد

انه هر درخت تحمل کند جفای خزان

غسلام هسمت سسروم كه ايسن قدم دارد

کس در جهان ندارد یک بنده همچو حافظ

زیراکه چون تو شاهی کس در جهان ندارد

کسه کسار خسیر بسی روی و ریسا کسرد

_ فسلک خسلامی حسافظ کسنرن بسطوع کسند

كــــه التـــجا بــه در دولت شــما آورد

ـ بسندهٔ بسيرِ مخانم كه ز جملم بسرهاند

پير ما هر چه كند عين عنايت باشد

_مـن از جـان بـندهٔ سـلطان اویسـم

اگسرچسه یسادش از چساکسر نسباشد

ـ تو بندگی چو گدایان به شرط مزد مکن

کسه دوست خسود روشِ بسندهپروری دانسد

غـــــلام هــــمّتِ آن رنـــدِ عـــافيت ســوزم

کے در گداوستی کیمیاگری داند

_عهدِ ما با لب شيرين دهنان بست خداى

مسا هممه بسنده و ايسن قسوم خسداونسدانسند

_ غــ لام هــمّتِ دُردى كشــانِ يكــرنگم

نسه آن گروه که ازرق لباس و دل سیهند

-گفتم که نوش لعلت ما را به آرزو کشت

گے فتا تے بندگی کن کو بندہپرور آید

ـ بـــه يـــمن دولتِ مــنصورشاهي

عملم شد حافظ اندر نظم اشعار

نه آب مسرد زند در سخن بر آتش تیز (خ)

ـمن نه آنم كه به جور از تو بنالم حاشا

بسنده مسمتقد و چساكسير دولتسخواهسم

خوشم آمدكه سحر خسرو خاور مىگفت

با همه بادشهی بندهٔ تسورانشاهم

- خــبار راه طــلب كــيمياى بــهروزيست

_كــرچــه ما بـندگانِ بـادشهيم

بادشاهانِ أسلكِ صبحكهيم

_غلام چشم آن ترکم که در خوابِ خوشِ مستی

نگارین گلشنش روی است و مشکین سایبان ابرو

ــ بــــه داغ بـــندگی مــردن دریــن در

بع جان او که از مُلکِ جهان به

بس دعای سحرت مونیِ جان خواهد بود

توكه چون حافظِ شبخيز غلامي داري

ـ در کـوى عشـق شـوکتِ شاهى نـمىخرند

اقسرارِ بسندگی کسن و اظسهارِ چاکسوی

- چو خسروانِ ملاحت به بندگان نازند

تىو در مىيانە خىداونىدگار مىن باشى

-امید هست که زودت به بختِ نیک ببینم

تو شادگشته به فرماندهی و من به غلامی

کے جمان پسر سمن و مسوسن آزادہ کسنی

- حافظ بروكم بندكي بادشاه وقت

گــر جـمله مــیکنند تــر بــاری نــمیکنی

ب ب خدائى ك توبى بنده بكريده او

کے برین چاکے دیرینه کسی نگزینی

بوس و آغوش

ای شاهدِ قدسی کِه کِشد بند نقاب

وی مسرغ بسهشتی کِسه دهد دانه و آبت

خوابم بشد از دیده درین فکر جگرسوز ً

كاغوش كه شد منزل آسايش و خوابت

ای مساشق گدا چو لبِ روحبخش یار

مر دانىدت وظيفه تقاضا چه حاجتست

ـ مـ لاج ضـعفِ دلِ مــا بــه لب حـوالت كـن

كمه أن مسفرّح يساقوت در خموانمه تست

ـ شربتِ قند وگلاب از لب يارم فرمود

نسرگین او کسه طسبیب دل بسیمار مسنست

- چــو لعــل شكّــرينت بــومـه بـخشد

مسلفاق جسانِ مسن زو پسرشکر بساد

ـ چشمم از آیسنه داران خط و خالش گشت

لبسم از بسوسه ربسایان بسر و دوشش باد

_وگـر كـنم طـلب نيم بوسه صـد افسوس

ز حسقهٔ دهسنش چنون شِکَنر فنرو ریسزد

_ ب___ا ي___ار شكـــرلب گــلانــدام

بسسىبوس وكسنار خسوش نسباشد

ـ مجالِ من همين باشد كه پنهان مهر او ورزم

حديثِ بوس و آغوشش چگويم چون نخواهد شد

ـ بدان هوس که ببوسم به مستی آن لبِ لعل

چه خون که در دلم افتاد همچو جام و نشد

_قمند آميخته باگل نه علاج دلِ ماست

بوسهای چند برآمیز به دشتامی چند

•

دل از کرشمهٔ ساقی بشکر بود ولی

ز نسامساعدی بسختش انسدکی گسله بسود

بگفتمش به لبم بوسهای حوالت کن

به خنده گفت کِیَت با من این معامله بود

دهان دوست که درمان دردِ حافظ داشت

فغان که وقتِ مروّث چه تنگ حوصله بـود

ـ طـمع در آن لب شـيرين نكـردنم اولئ

ولی چگـونه مگس از پسی شکـر نـرود

مسن گدا هسوس سروقامتی دارم

که دست در کمرش جز به سیم و زر نوود

ŧ

گر سن از باغ تو یک میوه بچینم چه شود

بیشِ پایی به چراغ تو ببینم چه شود

يارب اندر كَـنَف ساية آن مـرو بلند

گر من سوخته يكدم بنشينم چه شود

آخــر ای خــاتمِ جــمثـيدِ هــمايون آثــار

گر فتد عکس تو بر نقشِ نگینم چه شود

ŧ

ـ بخت از دهانِ دوست نشانم نميدهد

دولت خـــبر ز رازِ نــهانم نــمیدهد

از بسهر بسوسهای ز لبش جان همی دهم

ایسنم هسمی سستاند و آنم نمیدهد

زلقش كشيد باد صبا جرخ سِفلهبين

كانجا محالِ بادِ وزانم نمىدهد

*

-از حسرتِ دهانش آمد به تنگ جانم

خودكام تنگدستان كى زان دهىن برآيىد

گفتم که نوش لعلت ما را به آرزو کشت

گفتا تو بندگی کن کو بندهپرور آید

گفتم دلِ رحممت کسی عسزم صلح دارد

گفتا مگوی باکس نا وقتِ آن در آید

به لابه گفتمش ای ماهرخ چه باشد اگر

به یک شِکَسر ز تو دلخستهای بیاماید

به خنده گفت که حافظ خدای را میسند

كسه بسوسهٔ تسو رخ مساه را بسيالايد

ر میوههای بهشتی چه ذوق دریابد

هر آنکه سیبِ زنخدانِ شاهدی نگزید

-اگر طلب كند انعامى از شما حافظ

حسوالتش بسه لبِ يسارِ دلنسواز كنيد

دل ما راکه ز سارِ سرِ زلفِ تو بِخَست

از لب خود به شفاخانهٔ تریاک انداز

۔ سوی من لب چه میگزی که مگوی

لبِ لمـــــــلی گــــزیدهام کـــه مـــپرس

_ چـو پـيراهـن شـوم آسـوده خـاطر

كرش همجون قباكيرم در أغوش

دوای تــت دوای تــت حـــافظ

لبِ نـــوشش لبِ نـــوشش لبِ نـــوش

ـ بدان كـمر نرسد دستِ هـر گـدا حافظ

خزانهای به کف آور زگنج قارون بیش

_اگر چه موی میانت به چون منی نرسد

خوشست خاطرم از فكر اين خيالٍ دقيق

گفته بودی که شوم مست و دو بوست بدهم

وعده از حد بشد و ما نه دو دیدیم و نه یک

_بـوسه بر دُرج عقيقِ تو حـلالست مـرا

که به افسوس و جفا مُهر وفا نشکستم

_سزد كز خاتم لعلش زنم لاف سليماني

چو اسم اعظمم باشد چه باک از اهرمن دارم

ـ گرچه پیرم تو شبی تنگ در آغوشم گیر

تا منحرگه زكنار تو جوان برخيزم

ـدوش لعلش عشوهای میداد حافظ را ولی

من نه آنم کز وی این افسانه ها باور کنم

ــ شرابِ تلخ صوفی سوز بنیادم بخواهد برد

لبم بر لب نه ای ساقی و بستان جانِ شیرینم

ـ تـا بـو كـه دست در كـمر او توان زدن

در خونِ دل نشسته چو ياقوتِ احمريم

ـ بــوسيدنِ لبِ يسار اول ز دست مگــذار

کاخر ملول گردی از دست و لب گزیدن

ـ لبِ پیاله بِبوس آنگهی به مستان ده

بدين دقيقه دماغ معاشران تركين

_طمع بـ قمندِ وصالِ تو حدٍّ ما نَبُوّد

حوالتم به لبِ لعل همچو شكر كن

_ سرمست در قبای زرافشان چو بگذری

یک بسوسه نندر حافظ پشمینه پوش کن

_گفت مگر ز لعل من بوسه نداری آرزو

مردم ازین هوس ولی قدرت و اختیار کو

_ چون من شکستهای را از پیش خود چه رانی

كِم خايتِ توقع بوسيست ياكنارى

ـ سه بوسه كز دو لبت كردهاى وظيفه من

اگــــر ادا نکــنی وامدار مــن بــاشی

_صد بار بگفتی که دهم زان دهست کام

چــون ســومـنِ آزادہ چــرا جــمله زبــانی

گــوئي بــدهم كــامت و جــانت بســتانم

تسرسم ندهى كامم و جانم بستاني

_امـید در کـمر زرکشت چگـونه نـبندم

دقیقهایست نگارا در آن میان که تو دانی

_من باکمر تودر میان کردم دست پنداشتمش که در میان چیزی هست پیداست از آن میان چو بربست کمر تا من زکمر چه طرف برخواهم بست

_ در سُــنبلش آویـختم از روی نیاز گلفتم سن سودازده را چاره بساز

گفتاکه لبسم بگسیر و زلفسم بگذار در عسیشِ خوشآویز نه در عسمر دراز

_لب باز مگیر یک زمان از لب جام تا بستانی کام جهان از لب جام

در جام جهان چو تلخ و شیرین بهمست ایسن از لبِ یار خواه و آن از لبِ جام

وز حسرت لعل آبدارت مردم بازآ بازآ كز انتظارت مردم

ــدر آرزوی بوس وکنارت مُردم قسصه نكئم دراز كرتاه كنم

ہوی آشنا

_ با صبا همراه بفرست از رخت گلدستدای

بوكه بويي بشنويم از خاك بستان شما

به بوی نافهای کاخر صبا زان طره بگشاید

ز تابِ جعدِ مشكينش چه خون افتاد در دلها

_عمریست تا ز زلف تو بویی شنیدهایم

زان بـوی در مشـام دلِ مـن هـنوز بـوست

_تا عاشقان به بوی نسیمش دهند جان

بگشــاد نافهای و دَرِ آرزو بــبست

_دل من از هوس بوی تو ای مونی جان

خاک راهیست که در دستِ نسیم افتادست

_از صبا هر دم مشام جان ما خوش می شود

آری آری طیب انفاس هواداران خوشست

_در منجلس منا عنظر منياميز كنه ما را

هر لحظه زگیسوی تو خوشبوی مشامست

_سنگ و گِل را كند از يمن نظر لعل و عقيق

هر که قدر نفس باد یانی دانست

_ صبا اگر گذری افتدت به کشور دوست

بیار نفحهای از گیسوی معنبر دوست

در آن چمن که نسیمی وزد ز طرّهٔ دوست

چـه جای دم زدن نافههای تاتاریست

از دست رفته بود وجود ضعيف من

صبحم به بوی وصلِ تو جان باز داد باد

_از رهگذرِ خاک سرکوی شما بود

هـر نـافه کـه در دستِ نسيم سـحر افتاد

ـ دلم که لافِ تجرّد زدی کنون صد شغل

به بسوی زلف تسو با باد صبحدم دارد

_چو باد عزم سرِ کنوی یار خواهم کود

نفس به بوی خوشش مشکبار خواهم کود

صباكجاست كه اين جانِ خون گرفته چو گل

فدای نکمهتِ گیسوی بار خواهم کرد

ـ بسوخت حافظ و بویی ز زلف یار نبرد

مگـــر دلالتِ ایـــن دولتش صـــبا بکــند

ـ از صبا پرس که ما را همه شب تا دم صبح

بوی زلف تو همان مونی جانست که بود

سصبا وقتِ سحر بویی ز زلف یار می آورد

دلِ شموریدهٔ ما را به بو در کار می آورد

_ز من چو باد صبا بوی خود دریغ مدار

چىراكىه بى سىر زلفِ تىوام بسىر نىرود

- مـزده ای دل کـه مسيحانفسي مي آيد

که ز انفایس خوشش بوی کسی می آید (خ)

ـ بوی خوش تو هر که زباد صبا شنید

از يسارِ آشسنا سسخنِ آئسنا شسنيد

ای صبا نکهتی از کوی فلانی به من آر

زار و بیمار خمم راحتِ جانی به من آر

-ای صبا نکهتی از خاک ره یار بیار

بسبر انسدوه دل و مسردهٔ دیسدار بیار

تا معطّر كنم از لطفِ نسيم تو مشام

شسمهای از نسفحاتِ نسفیس یسار بسیار

ـ بـ دور لاله قدح گير و بـيريا مـيباش

به بوی گل نفسی همدم صبا میباش

حجو برشكست صبا زلف صنبرافشانش

به هر شکسته که پیوست تازه شد جانش

حنفس نفس اگر از باد نشنوم بویش

زمان زمان چو گل از غم کنم گریبان چاک

-زکری یار بیار ای نسیم صبح خباری

که بوی خونِ دلِ ریش از آن تراب شنیدم

چو غنچه بر سرم از کوی او گذشت نسیمی

که پرده بر دلِ خونین به بوی او بدریدم

ای باد از آن باده نسیمی به من آور

كان بــوى شــفابخش بــود دفــع خُــمارم

ـ كس نديدست ز مشكي ختن و نافة چين

آنچه من هر سحر از بادِ صبا مي بينم

ــ چـوگـل هـر دم بـه بـويت جـامه بـر تـن

کسنم چساک از گسریان تما به دامسن

_یارب کسی آن صبا بوزد کز نسیم آن

گـــردد شـــمامهٔ کــرمش کــارساز مـن

ـ تا ابد معمور باد این خانه کز خاک درش

هر زمان با بوی رحمن می وزد باد پمن

ــ مجلین بزم عیش را غالبهٔ مراد نیست

ای دم صبح خوش نفس نافهٔ زلفی بار کر

_ صبا تو نکهت آن زلف مشکبو داری

بے یادگار بمانی کے بوی او داری

-ایسن گسل ز بسر هسمنفسی مسی آید

شادی به دلم ازو بسی میآید

پـــیوسته از آن روی کــنم هــمدمیش

کے رنگ ویے ہے اید

بهار (فصل طرب)

ـرونــق عـهدِ شـبابست دگـر بـــتان را

مىرسد مىزدة كىل بىلبل خوشالحان را

ای صبا گر به جوانانِ چمن باز رمی

خدمتِ ما برسان سرو وگل و ربحان را

حافظا می خور و رندی کن و خوشباش ولی

دام تسزویر مکس چسون دگسران قسرآن را

ـ مـــىدمد صبح وكِـلّه بست سـحاب

العــــبوح العــبوح يـا اصـحاب

مــــى چكد ژاله بــــر رخ لاله

ألمصدام المصدام يصا احسباب

مسيىوزد از چسمن نسسيم بسهشت

هـــان بــنوشيد دمـبدم مــىناب

تـختِ زمــرد ز دست گــل بـه چـمن

راح چـــون لعــلِ آتشــين دريـاب

بـــر رخِ سـاقی پــری پـیکر

همجو حمافظ بسنوش بسادة نساب

_شكفته شدگل حمرا وگشت بلبل مست

صلای سرخوشی ای صوفیانِ بادهپرست

اساس توبه که در محکمی چو سنگ نمود

ببین که جام زجاجی چه طرفهاش بشکست

•

ـ صحن بستان ذوق بخش و صحبت ياران خوشست

وقتِ گل خوش باد كز وى رقتِ ميخواران خوشست

از صبا هر دم مشام جان ما خوش می شود

آری آری طبیبِ انتفاسِ هواداران خوشست

ناگشوده گل نقاب آهنگ رحلت ساز كرد

ناله كن بلبل كه گلبانگ دل افكاران خوشست

4

کنون که بر کف گل جام بادهٔ صافست

به صد هزار زبان بلبلش در اوصافست

بسخواه دفستر اشعار و راه صحراگیر

چه رقت مدرسه و بحثِ كشفِ كشَّافست

*

ـخوشتر ز عيش و صحبت و باغ و بهار چيست

ساقی کجاست گو سبب انتظار چیست

هر وقتِ خوش که دست دهـد مـغتنم شـمار

کس را وقوف نیست که انجام کار چیست

مسمنی آب زنسدگی و روضه ارم

جز طرفِ جوبار و می خوشگوار چیست

کنون که میدمد از بوستان نسیم بهشت

من و شرابِ فرحبخش و يارِ حورسرشت

كسدا جسرا نسزند لاف سسلطنت امسروز

كه خيمه ساية ابرست و بزمگه لب كشت

جسمن حكسايت ارديسبهشت مسى گويد

نه عاقلست که نسیه خرید و نقد بهشت

ـ بعد از این دست من و داسن سرو و لب جوی

خاصه اكنون كه صبا مؤده فروردين داد

ـ به چمن خرام و بنگر بر تختِ گل که لاله

به ندیم شاه ماندکه به کف ایاغ دارد

که بود ساقی و این باده از کنجا آورد كه مرغ تغمه سرا ساز خوش نوا آورد بنفشه شاد وكش آمد سمن صفا آورد کے سردہ طرب از گلشن سبا آورد

ــچه مـــتی است ندانم که رو به ما آورد تو نیز باده به چنگ آر و راه صحراگیر رسیدنِ گل و نسرین بخیر و خوبی بـاد صبا به خوشخبری هدهدِ سلیمانست

کے دایے در صدف گوهر نیاشد کے گل تا مفتہ دیگر نباشد

ـخوش آمدگل وزان خوشتر نباشد که در دستت بنجز سناغر نباشد زمسانِ خسوشدلی دریساب و دریساب غنیمت دان و ممی خمور در گلمتان

- نفس باد صبا مشك فشان خواهد شد

عالم پير دگرباره جوان خواهد شد

ارغوان جام عقیقی به سمن خواهد داد

چشم نرگس به شقایق نگران خواهد شد

این تطاول که کشید از غم هجران بلبل

تما سمراپرده گل نعرهزنان خواهد شد

كل عزيزست غنيمت شمريدش صحبت

که به باغ آمد ازین راه و از آن خواهد شــد

مطربا مجلیِ انس است غزلخوان و سرود

چندگوئی که چنین رفت و چنان خواهد شد

÷

هدهدِ خوش خبر از طرف سبا باز آمد که سلیمانِ گل از بادِ هوا باز آمد داغدل بود به امید دوا، باز آمد

ـ مژده ای دل که دگر باد صبا بـاز آمـد برکش ای مـرغِ سـحر نـغمهٔ داودی بـاز لاله بوی می نوشین بشـنید از دم صـبح

٠

- صحبا به تهنیت پیرِ می فیروش آمد

كه موسم طرب و عيش و ناز و نوش آمد

هـوا مسيح نـفس گشت و بـاد نـافهگشـاي

درخت سبز شد و مرغ در خروش آمد

تستور لاله چستان بسرفروخت بسادِ بسهار

كه غنچه غرق عرق گشت و كل به جوش آمـد

به گوشِ هوش نیوش از من و به عشرت کوش

که این سخن سحر از هاتفم به گوش آمد

ز فکــر تـفرقه بـاز آی تـا شـوی مـجموع

بحكم أنكه جو شد اهرمن سروش أمد

ż

کنون که در چمن آمدگل از عدم به وجود

بسنفشه در قسدم او نهاد سمر به سجود

بنوش جام صبوحی به نالهٔ دف و چنگ

ببوس غبغب ساقی به نغمهٔ نی و صود

به دور گل منشین بی شراب و شاهد و چنگ

كسه هسمچو روز بسقا هسفتهای بسؤد مسعدود

شد از خروج ریاحین چو آسمان روشن

زمسين بنه اختر ميمون و طالع مسعود

ز دست شاهد نازک عندار عیسی دم

شراب نوش و رهاکن حدیث عاد و ثمود

جهان چو خلد برین شد به دور مسوسن و گل

ولي چه مسود که در وي نه ممکنست خلود

جو گل سوار شود بر هوا سلمان وار

مسحركسه مسرغ در آيند بنه ننغمهٔ داود

بع باغ تازه کن آیین دین زردشتی

كسنون كسه لاله بسرافسروخت آتش نسمرود

وز ژاله بساده در قسدح لاله مسيرود

ـ ساقي حديث سرو وگل و لاله ميرود وين بحث با تـلاثه غساله ميرود می ده که نوعروسِ چمن حدِّ حسن یافت کار ایس زمان ز صنعتِ دلاله میرود بسادِ بسهار مسيوزد از گلميتانِ شاه

وظیفه گر برسد مصرفش گل است و نبید فغان فتاد به بلبل نقاب گل که کشید كه گردِ عارض بستان خطِ بنفشه دميد

ــ رسید مژده که آمد بهار و سبزه دمید صفير مرغ برآمند بط شراب كجاست ز روی ساقی مهوش گلی بنچین امروز

ـدیگـر ز شـاخ سرو سهی بـلبلِ صبور

گلبانگ زد که چشم بد از روی گل بدور

مي خور به بانگ چنگ و مخور غصه ورکسي

گوید تراکه باده مخور گو هوالغفور

به دور لاله قدح گیر و بیریا میباش

به بوی گل نفسی همدم صبا میباش

نگویمت کے همه ساله مَیْپرمتی کن

سه ماه می خور و نُه ماه پارسا می باش

_دوستان وقت گل آن به که بعشرت کوشیم

سخن اهل دلست این و بجان بنیوشیم

نیست در کس کرم و وقتِ طرب میگذرد

چاره آنست که سجاده به می بفروشیم

خوش هوائيست فرحبخش خدايا بفرست

نازنینی که به رویش می گلگون نوشیم

مىكشيم از قىدح لاله شرابسي موهوم

چشم بد دور که بی مطرب و می مدهوشیم

.

انسر سلطانِ گل پیدا شد از طرفِ جمن

مقدمش یارب مبارک باد بر سرو و سمن

مشورت با عقل كردم گفت حافظ مى بنوش

ساقيا مى دە بىقول مستشار مىؤتىن

_گــلبن عــيش مــىدمد، ساقى گـلعذار كـو

باد بهار مسىوزد بسادة خسوشگوار كو

هــرگـل نـو زگـلرخـی ياد هـمی كـند ولی

گــوش ســخن شـنوكـجا ديـده اعــتباركـو

ـ می بیغش است بشتاب وقتی خوشست دریاب

ســـالِ دگـــر کــه دارد امّــيدِ نسوبهاری

در بـــوستان حــريقان مـانندِ لاله وكــل

هـــر یک گـــرفته جــامی بــر یــادِ روی یــاری

_زکسوی بسار مسی آید نسیم سادِ نوروزی

ازیسن باد ار مدد خواهی چراغ دل برافروزی

چو گل گر خردهای داری خدا را صرفِ عشرت کن

کسه قسارون را غسلطها داد سسودای زرانسدوزی

ر جام گل دگر بلبل جنان مستِ می لعلست

که زد بس چسرخ فیروزه صفیرِ تختِ فیروزی

به صحرا روکه از دامن خبار غم بیفشانی

ب کیزار آی کر بلبل خیزل گفتن بیاموزی

سخن در پرده میگویم چوگل از غنچه بیرون آی که بیش از پنج روزی نیست حکم میر نوروزی

_ نوبهارست در آن کوش که خوشدل باشی که بسی گل بدمد باز و تو در گِل باشی من نگویم که کنون باکه نشین و چه بنوش

که تو خود دانی اگر زیرک و عاقل باشی در چمن همر ورقمي دفيتر حمالي دگرست

حیف باشد که زکار همه غافل باشی

طامات تا به چند و خوافات تا بـه کـي بیدار شو که خواب عدم در پی است هی جان دارویی که غم ببرد در ده ای صُبَیّ استاده است سرو وكمر بسته است ني _ساقی بیا که شد قدح لاله پر ز می هشيار شوكه مرغ چمن مست گشت هان بادِ صباز عهدِ صبی یاد میدهد مستد به باغ بر که به خدمت چو بندگان

عللج كم كنمت اخرالدواءالكمي که میرسند زپی رهنزنانِ بهمن و دی منه ز دست پیاله چه میکنی هی هی

ـ به صوت بلبل و قمری اگر ننوش*ی* می ذخیرهای بنه از رنگ و بوی فصل بنهار چوگل نقاب برافکند و مـرغ زد هـوهو

... شبحست و ژاله می چکد از ابر بهمنی برگ صبوح ساز و بده جام یک منی

ـ ساقيا سايهٔ ابرست و بهار و لب جوى

من نگویم چه کن ار اهل دلی خود تو بگوی

شکر آن راکه دگر باز رسیدی به بهار

بسیخ نیکی بسنشان و رهِ تلحقیق بسجوی

گوش بگشای که بلبل به فغان میگوید

خواجه تقصير مفرما گل توفيق ببوى

_سپیده دم که صبا بوی لطف جان گیرد

چمن زلطف هوا نکته بر جنان گیرد

هوا ز نکهت گل در چمن تُنتُق بندد

افسق ز عکسِ شفق رنگ کلسِتان گسیرد

نکال شب که کند در قدح سیاهی مشک

در او شــرارِ چــراغ ســحرگهان گـيرد

شه سپهر چو زرين سپرکشد در روی

به تميغ صبح و عمودِ افق جهان گيرد

بــه رغــمِ زالِ سـيه شــاهباز زرّيــن بــال َ

دریسن مقرنیس زنگاری آشیان گیرد

به بزمگاه چمن روکه خوش تماشاثیست

چو لاله كاسهٔ نسرين و ارضوان گيرد

چو شهسوار فلک بنگرد به جام صبوح

کے چون به شعشعهٔ مهر خاوران گیرد

محیطِ شمس کشد سوی خویش دُرِّ خوشاب

کے تیا ہے قبضهٔ شیمشیر زرفشان گیرد

صبا نگر که دمادم چو رند شاهد باز

گهی لب گل و گه زلف ضیمران گیرد

ز اتــحادِ هــيولا و اخــتلافِ صــور

خرد زهر کل نو نقشِ صد بتان گیرد

من اندر آن که دم کیست این مبارک دم

کے وقتِ صبح درین تیرہ خاکدان گیرد

چه حالتست که گل در سحر نماید روی

چه آتش است که در مرغ صبحخوان گیرد

چمه پسرتوست که نورِ چراغ صبح دهد

چه شعله است که در شمع آسمان گیرد

*

كنون كه شاهدِ كل را به جلوگاه جمن

بسجز نسميم صبا نيست همدم جمانى

شهایق از یسی سلطان گل سیارد باز بـــه بـادبانِ صـباكِـلُه هاى نـعماني

بدان رسيد ز سمى نسيم باد بهار

كسه لاف مسى زند از لطفي روح حيوانى

سحرگهم چه خوش آمد که بلبلی گلبانگ

ب خنچه میزد و میگفت در سخنرانی

کے تینگدل چے نشینی ز پردہ بیرون آی

کے در تحصیت شرابی چو لعل رمانی

مكن كه مينخوري بر جمال گل يک ماه

كسه بساز مساه دگر مس خورى بشيماني

به شکر تهمتِ تکفیر کز میان برخاست

بکوش کر گل و مل داد عیش بستانی

_ چون غنچهٔ گل قرابه پرداز شود نرگس به هوای می قدرساز شود فارغ دلِ آنکسی که مانند حباب هم در سر میخانه سرانداز شود

در باغ جو شد بادِ صبا دایهٔ کل بربست مشاطه وار پرایه گل از سایه به خورشید اگرت هست امان خورشیدرخی طلب کن و مسایهٔ گل

بهشت نقد

ـ در عیش نقد کوش که چون آبخور نماند

بده ساقی می باقی که در جنّت نخواهی یافت

كــنار آب ركــناباد وگــلگشت مـصلى را

... تـــو و طــوبي و مـا و قـامتِ يـار

فكر همر كس به قسدر همر أوست

ـ مــــعنی آب زنـــــدگی و روضــهٔ ارم

جز طرفِ جوبار و می خوشگوار چیست

۔ دولت آنست که بی خون دل آید به کنار

ورنه با سعى وصمل باغ جنان اينهمه نيست

كسنون كه مىوزد از بوستان نسيم بهشت

من و شرابِ فرحبخش و يارِ حورسرشت

چــمن حكايتِ ارديـبهشت مــيگويد

نبه صاقلست که نسیه خرید و نقد بهشت

ــ ز مـــيوه هاى بــهشتى جــه ذوق دريابد

هـر آنکـه مــيب زنـخدانِ شـاهدی نگـزيد

_زاهد اگر به حور و قصورست امیدوار

ما را شرابخانه بهشت است و پار حور

_ چـو طـفلان تـاكـى اى زاهـد قـربى

به سيب بسوستان و شهد و شسيرم

_ بهشتِ عَدْن اكر خواهي بيا با ما به ميخانه

که از پای خُمت روزی به حوضِ کوثر اندازیم

سبه خسلام دعسوت ای زاهد مفرمای

كــه ايــن ســيب زنــخ زان بـوستان بـه

_آسرزش نقدست کسی راکبه در ایسنجا

باریست چه حوری و سرایی چو بهشتی

مــفروش بـــه بــاغ ارم و نــخوتِ شــدّاد

یک شبیشه می و نبوش لبنی و لب کشتی

ـ بــياكــه وقت شــناسان دوكـون بــفروشند

به یک پیاله می صاف و صحبتِ صنمی

سگر از آن آدمیانی که بهشتت هوس است

مسیش با آدمینی جسند پریزاده کسی

ـ دو يـار زيـوک و از بادهٔ کُمهن دو مـنى

فـــراغــتي وكــتابي وكــوشة چــمني

من این مقام به دنیا و آخرت ندهم

اگسر چسه در پسیم افستند خلق انسجمنی

_ جنّتِ نقدست اینجا عیش و عشرت تازه کن زانکسه در جنتت خدا بر بنده ننویسدگناه

بی خبری / بی خبران

ــز روی دوست دلِ دشـــمنان چـــه دریــابد

چراغ مرده كرجا شمع آفتاب كرجا

ـراز درونِ پــرده ز رنــدانِ مست پــرس

كاين حال نيت زاهد عالى مقام را

_ما در پاله عکسِ رخ یار دیندهایم

ای بسیخبر ز لذتِ شسربِ مسدام مسا

به می سجّاده رنگین کن گرت پیر معان گوید

که سالک بیخبر نَبُوّد ز راه و رسم منزلها

شبِ تاریک و بیم موج و گردابی چنین هایل

كسجا دانند حال ما سبكباران ساحلها

_قدر مجموعهٔ گل مرغ سحر داند و بس

که نه هر کو ورقی خواند معانی دانست

ای کسه از دفستر صقل آیتِ مشسق آمسوزی

تسرسم ایس نکته به تحقیق ندانی دانست

_زاهـد ظاهرپرست از حال ما آگاه نیست

در حقِ ما هر چه گوید جای هیچ اکراه نیست

تا چه بازی رخ نماید بیدقی خواهیم راند

صرصة شطرنج رندان را مجالِ شاه نيست

_حافظ ببر تبوگوی فصاحت که مدّعی

هيچش هنر نبود و خبر نيز هم نداشت

ـ چندانکه زدم لاف کرامیات و مقامات

هسیچم خسبر از هسیچ مسقامی نفرستاد

-حديث عشق زحافظ شنونه از واعظ

اگسر چه صنعتِ بسیار در عبارت کسرد

_زاهــدِ خيام كــه انكـارِ مــى و جــام كــند

پخته گردد چو نظر بر می خام اندازد

نه هر که چهره برافروخت دلبری داند

نے هے که آینه سازد سکندری داند

هـزار نكسته بـاربكتر ز مـو اينجاست

نه هر که سر بتراشید قبلندری دانید

_هـركـه شـد محرم دل در حرم يار بماند

وانکمه ایس کار ندانست در انکار بسماند

رز آشیفتگی حمال من آگاه کمی شود

آنسراکسه دل نگشت گسرفتار ایسن کسند

4

ـ در نسطر بازی ما بیخبران حیرانند

من چنینم که نمودم دگر ایشان دانند

عـــاقلان نــقطهٔ پــرگار وجــودند ولي

عشق داند که درین دایره سرگردانند

زاهد ار رندی حافظ تکند فهم چه شد

دیر بگریزد از آن قرم که قرآن خوانند

4

- هــيج آگــهی ز عـالم درویشـیش نـبود

آنکس کے با تو گفت کہ درویش را مہرس

خواهی که روشنت شود احوالِ سِرِّ عشق

از شمع پسرس قصه زبادِ صبا مپرس (خ)

_زبور عشق نوازی نه کار هر مرخیست

بيا و نـوكل ايـن بـلبل خـوشالحـان باش

بسىخبرند زاهدان نقش بخران و لاتقل

مستِ رياست محتسب باده بنوش و لاتخف

ربا مدّعی مگویید اسرارِ عشق و مستی

تا بىئ خبر بىمىرد در دردِ خىودپرستى

حخسامانِ ره نسرفته چمه دانند ذوق عشمق

دریسا دلی بسجوی دلیسری سسرآمدی

ای کے در دلق مسلمع طلبی نقدِ حضور

چشم سِری صحب از بیخبران میداری

ـ پیش زاهد از رندی دم مزن که نتوان گفت

با طبيب نسامحرم حسالِ دردِ پسنهاني

ای بی خبر بکوش که صاحب خبر شوی

تسا راهسرو نسباشی کسی راهسبر شوی

در مكتب حقايق پيشِ اديب عشق

هان ای پسر بکوش که روزی پدر شوی

4

-رموز سر اناالحق چه داند آن غافل

کسه مُستجَذِب نشد از جدنبه های سبحانی

بيخوابي عاشق

_ قرار و خواب ز حافظ طمع مدار ای دوست

قرار چیست صبوری کدام و خواب کجا

-ابروی ساقی به یغمای خرد آهخته تیغ

غمزهٔ ساقی ز چشم می پرستان برده خواب

ـخوابم بشد از دیده درین فکر جگرسوز

كاغوش كه شد سنزل آسايش و خوابت

喪

_زلف آشفته و خوی کرده و خندان لب و مست

پیرهن چاک و غزلخوان و صراحی در دست

نسرگسش عسربده جوی و لبش افسسوس کنان

نيم شب دوش به بالين من آمد بنشست

مسر فسراگسوش مسن آورد و بسه آواز حسزین

گفت ای عباشق دیسرینهٔ من خوابت هست

_مرغ شبخوان را بشارت بادكاندر راهِ عشق

دوست را با نالهٔ شبهای بیداران خوشست

ـ ماهى و مرغ دوش نخفت از فغانِ من

وین شوخ دیده بین که مسر از خواب برنکرد

_شبِ شــراب خــرابـم كـند بــه بـيدارى

وگر به روز شکایت کنم به خواب رود

ــ گمفتم روم بـه خـواب و ببينم خـيالِ دوست

حـــافظ ز آه و نـاله امـاتم نــمىدهد

روز و شب خوابم نمی آید به چشم غمپرست

بسکه در بیماری هجر توگریانم چو شمع

ــرود به خواب دو چشم از خیالِ تــر هــیهات

بُسوَد صبور دل اندر فراق تو حاشاک

_ز خون که رفت شب دوش از سراچهٔ چشم

شديم در نسظر رهسروانِ خسواب خسجل

- چشم بیمار مرا خواب نه درخور باشد

مَــن لَــة يَــقُتُلُ داءَ دَنَــفُ كــيفَ يَـنام

سدیشب به سیل اشک ره خواب میزدم

نــقشى بــه يـادِ خـطِ تـو بـر آب مــىزدم

نسقش خسيالِ روى تسو تسا وقتِ صبحدم

بر كارگاهِ ديدهٔ بي خواب مي زدم

_ ز چشم مسن سهرس احوال گردون

كسسه شب تسا روز اخستر مسى شمارم

_گ__و خسنيمت شمار صحبت ما

کے تبو در خواب و ما به دیده گهیم

ـبا هـر ستارهای سر و کارست هر شبم

از حسسرتِ فسروغ رخ هسمچوماه تسو

-خواب بيداران ببستى وانگه از نقشِ خيال

تمهمتی بسر شمبروانِ خیلِ خواب انداختی

جز کوی تو رهگذر نیامد ما را حقاکه به چشم در نیامد ما را ے جے نے نے شن تے در نے ظر نیامد ما را خواب ارجه خوش آمد همه را در عهدت

بیماری عاشق و معشوق (عیادت)

بیمهرِ رخت روزِ مرا نور نماندست وصلِ تو اجل را ز سرم دور همی داشت مِن بعد چه سود ار قدمی رنجه کند دوست

_شربتِ قند و گلاب از لب يارم فرمود

_از پای فتادیم چو آمد غم هجران

دی گفت طبیب از سر حسرت چو مرا دید

ای دوست به پرسیدنِ حافظ قدمی نه

وز عمر مرا جز شبِ دیجور نماندست از دولتِ هجر تو کنون دور نماندست کز جان رمقی در تنِ رنجور نماندست (خ)

نـرگس او که طبیب دلِ بیمار منست در درد بـمردیم چـو از دست دوا رفت هیهات که رنج تـو ز قانونِ شفا رفت زان پیش کـه گویند کـه از دار فنا رفت

ـخواهم که پیش میرمت ای بی وفا طبیب

بسیمار باز پرس که در انتظارمت

وجسودِ نسازکت آزردهٔ گسزند مباد به هیچ عارضه شخصِ تو دردمند مباد رهش به سرو سهی قامتِ بلند مباد مسجالِ طبعنهٔ بسدیین و بسدیسند مباد بر آتشِ تو به جز جانِ او سپند مباد که حاجتت به علاج گلاب و قند مباد - تنت به ناز طبیبان نیازمند مباد سلامتِ همه آفاق در سلامتِ تست درین چمن چو در آبد خزان به یغمایی در آن بساط که حسنِ تو جلوه آغازد هر آنکه روی چو ماهت به چشم بد بیند شفا زگفتهٔ شِکرفشان حافظ جوی

که جان ز سرگ به بیماری صبا ببرد طبیبم قسصد جسانِ نساتوان کرد به عشوه هم پیامی بر سرِ بیمار می آورد بیاشد که از خرانهٔ غیبم دوا کنند زانکه بیچاره همان دل نگرانست که بود دلِ ضعیفم از آن میکشد به طرف چمن
کراگریم که با این دردِ جانسوز
حفاالله چینِ ابرویش اگر چه ناتوانم کرد
دردم نهفته به ز طبیبان مدّعی
کشتهٔ غمزهٔ خود را به زیارت دریاب

_مــژده ای دل کــه مســیحانفسی مـی آید

که زانفای خوشش بوی کسی می آید

از غم و درد مكن ناله و فرياد كه دوش

زدهام فسسالی و فسریادرسی مسی آید

خبير بلبلِ اين باغ مپرميد كه من

نسالهای مسیشنوم کنز قنفسی منیآید

دوست راگر سر پرسیدنِ بیمارِ غم است

گر بیا خوش که هنوزش نفسی می آید (خ)

_ز آستین طبیبان هزار خون بچکد گرم به تجربه دستی نهند بر دلِ ریش

ـ مرا می بینی و هر دم زیادت می کنی دردم

تسرا مسیبینم و میلم زیبادت می شود هسر دم

به سامانم نمی پرمی نمی دانم چه سر داری

به درمانم نمی کوشی نمی دانی مگر دردم

نه راهست این که بگذاری موا بر خاک و بگریزی

گذاری آر و بازم پرس تا خاک رهت گردم

ندارم دستت از داس بجز در خاک و آندم هم

که بر خاکم روان گردی بگیرد دامنت گردم

دلِ بیمار شد از دست رفیقان مددی تا طبیبش به سر آریم و دوایی بکنیم _ چـندانکه گفتم غـم بـا طبیبان درمـان نکـردند مسکـین غـریان مسا درد پسنهان بسا یسار گسفتیم نسستوان نسسهفتن درد از طسبیبان

_ فاتحهای چو آمدی بر سر خستهای بخوان

لب بگشاکه می دهد لعل لبت به سرده جان

آنکه به پرسش آمد و فاتحه خواند و می رود

گو نمفسی که روح را میکنم از پیکش روان

ای کے طبیبِ خستهای روی زبان من ببین

كاين دُم و دود سينهام بارِ دلست بر زبان

گرچه تب استخوان من کرد ز مهر گرم و رفت

همچو تبم نمیرود آتشِ مهر ز استخوان

حالِ دلم ز خالِ تمو هست در آتشش وطن

چشمم از آن دو چشم تو خسته شدست و ناتوان

باز نشان حرارتم زابِ دو دیده و ببین

نبضِ مراکه میدهد هیچ ز زندگی نشان

آنکه مندام شیشهام از پی عیش داده است

شیشهام از چه میبرد پیش طبیب هر زمان

حافظ از آب زندگی شعرِ تو داد شربتم

تسرك طبيب كسن با نسخة شربتم بخوان

ŧ

_ خدا را از طبیب من بپرسید که آخرکی شود این ناتوان به

*

_ای کـه بـا سـلملهٔ زلف دراز آمدهای

فسرصتت بادكه ديوانه نواز آمدهاى

مساعتی ناز مفرما و بگردان عادت

چون بهرسیدن ارباب نیاز آمدهای

پیشِ بالای تو میرم چه به صلح و چه به جنگ

چون به هر حال برازندهٔ ناز آمدهای

آفسترین بسر دلِ نسرم تسوکسه از بسهر نسواب

كشيته فيمزة خود رابه نماز آمدهاى

#

ـ با ضعف و ناتواني همچون نسيم خوش باش

بسیماری انسدرین ره بسهتر ز تسندرستی

ـ بـا چئــم و ابـروى تو چـه تـدبير دل كنم

وه زیسن کسمان کسه بسر مسن بسیمار میکشی

پاداش و کیفر

_صــــ کـن حـافظ بـه سـختي روز و شب

عــاقبت روزی بــیابی کــام را

ـ بـ ه دام زلف تـ و دل مبتلای خویشتن است

بکش به غمزه که اینش سزای خویشتن است

_ تــو پـنداری کـه بـدگو رفت و جـان بُـرد

حسمابش باكسرامالكاتبينست

_ عیب رندان مکن ای زاهد پاکیزهسرشت

كمه كمناهِ دكران بسر تمو نمخواهمند نوشت

من اگر نیکم اگر بدتو برو خود را باش

هـر كسـي آن دِرَوَد عـاقبت كـار كـه كِسْت

ــ بــــىمزد بـود و مـنّت هـر خــدمتى كــه كـردم

يسارب مسباد كس را مسخدوم بسيعنايت

ـ بس تــجربه کـرديم دريـن ديــر مکـافات

با دُردكشان هر كه در افتاد ور افتاد

_متم از خمزه میاموز که در مذهب عشق

هـر صمل اجـرى و هـر كرده جزائى دارد

ـ ئــواب روزه و حــج قـبول آن کس بُـرد

كسه خساك مسكدة عشسق را زيسارت كسرد

_ صــرفى نهاد دام و سـرِ حـقّه بـازكـرد

بنياد مكر با فلك حقهباز كرد

بازی چرخ بشکسندش بیضه در کلاه

زيسراكه عسرض شعبده با اهل رازكرد

ـ من اگر كامرواگشتم و خوشدل چه عجب

مستحق بسودم و اینها به زکاتم دادند

اينهمه شهد و شكر كز سخنم ميريزد

اجر صبریست کن آن شاخ نباتم دادند

- شبانِ وادی ایسمن گهی رسید به مسراد

كه چند سال به جان خدمتِ شعيب كند

کلکِ مشکین تو روزی که ز ما بادکند

بــبرد اجــر دو صــد بـنده کـه آزاد کـند

امتحان کس کے بسی گنج مرادت بدهند

گس خبرابى چيو ميرا لطيف تيو آباد كند

كشتة ضمزة تو شد حافظِ ناشيده بند

تیغ میزاست هر که را درکِ سخن نمیکند

_مكن زغصه شكايت كه در طريق طلب

به راحتی نرسید آنکه زحمتی نکشید

-ايسنش سسزا نسبود دل حسق گزار مسن

كــز آشــناى خـود سخن نـاسزا شـنيد

ـ سعی نابرده دریس راه به جایی نرسی

مسزد اگسر مسىطلبى طاعتِ استاد ببر

-قىصر فردوس بە پاداش عىمل مىبخشند

ما که رندیم و گدا دیر مغان ما را بس

ـ میخورد خونِ دلم مردمکِ چشم و سزاست

كسه چيرا دل به جگير گيرشهٔ مسردم دادم

-اينكه پيرانه مرم صحبتِ يوسف بنواخت

اجر صبريست كه در كلبة احزان كردم

گسر به ديوانِ غزل صدر نشينم چه عجب

مسالها بسندگی صساحب دیسوان کسردم

- چنین قفس نه سزای چو من خوش الحانیست

روم بـ گـلئن رضوان كـ مرغ آن جمنم

ــور نـــهد در ره مـــا خـــارِ مــلامت زاهــد .

از گـــلستانش بــه زنــدانِ مكافات بـريم

ـ بردم از ره دلِ حافظ به دف و چنگ و غزل

تا جـزای مـن بـدنام چـه خـواهـد بمودن

_وصال دولت بسيدار تسرسمت نحدهند

کـه خفتهای تو در آغوش بختِ خوابزده

_ تو به تقصیر خود افتادی ازین در محروم

از کسه مسی نالی و فسریاد چرا میداری

حافظ از پادشهان پایه به خدمت طلبند

سسعی نسابرده چه امیدِ عطا میداری

_اجرها باشدت ای خسرو شیرین دهنان

گر نگاهی سوی فرهادِ دل افتاده کنی

خاطرت کی رقم نیک پندیرد هیهات

مگــر از نـقشِ بـراكـنده ورق ساده كـنى

٠

_مشکین از آن نشد دم خُلقَت که چـون صـبا

بسر خاک کوی دوست گذاری نمیکنی

تسرسم کسزین جسمن نُبَری آستین گل

كــز گــلثنش تــحمّل خــارى نـمىكنى

ساغر لطیف و دلکش و می افکنی به خاک

و انسدیشه از بسلای خسماری نسمیکنی

_ ئـــوابت بـــاشد ای دارای خــرمن

اگسر رحمی کنی بسر خسوشه چینی

ـ دهقانِ سالخورده چه خوش گفت با بسر

كاى ندور چشم من بجز از كشته ندروى

ـ حافظِ خام طمع شرمی ازین قصه بدار

عملت چیست که مزد دو جهان می خواهی

_اگر چه خصمِ توگستاخ می رود حالی تو شاد باش که گستاخیش چنان گیرد که هر چه در حقِ این خاندانِ دولت کرد جزاش در زن فرزند و خان و مان گیرد

پادشاه/ شاه/ **خ**سرو

به ملازمانِ سلطان که رساند این دعا را

کے بشکر سادشاهی ز نظر مران گدا را

ــ مــــا آبـــروی فــــقر و قـــناعت نــمیبریم

با پادشه بگری که روزی مقدّرست

ـ حـ دیث حافظ و ساغر که میزند پنهان

چه جمای محتیب و شحنه پادشه دانست

بـــلندمرتبه شـــاهی کـــه تُــه رواقِ ســپهر

نـــمونهای زخــم طـاقِ بـارگه دانست

ـ واعظ شحته شناس این عظمت گو مفروش

زانک منزلگه سلطان دلِ مسکین منست

حافظ از حشمتِ برويز دگر قصه مخوان

كسه لبش جرعه كش خسروشيرين منست

_ تا چه بازی رخ نماید بیدقی خواهیم راند

عرصهٔ شطرنج رندان را مجالِ شاه نیست

کس در جهان ندارد یک بنده همچو حافظ

زیراکه چون تو شاهی کس در جهان ندارد

_صبا از عشقِ من رمزی بگو با آن شه خوبان

که صد جمشید و کیخسرو غلام کمترین دارد

وگر گوید نمی خواهم چو حافظ عاشق مسکین

بگوئیدش که سلطانی غلامی همنشین دارد

ـخسروا حافظ درگاه نشين فاتحه خواند

وز زبسانِ تسو تسمنای دهسایی دارد

-گـر از سـلطان طـمع کـردم خـطا بـود

ور از دلسسر وفا جستم جسفا كسرد

ـ بدین شعر تر شیرین ز شاهنشه صجب دارم

که سر تا پای حافظ را چرا در زر نمیگیرد

_درویش را نسباشد بسرگ سسرای سلطان

سائیم و کمهنه دلقمی کماتش در آن تموان زد

_بسوخت حافظ و ترسم كه شرح قصّهٔ او

ب سمع پادشه کامگار ما نیرسد

_ آلودهای تو حافظ فیضی ز شاه درخواه

كان عنصر سماحت بهر طهارت آمد

دریاست منجلین او دریاب وقت و دریاب

هان ای زیان رسیده وقتِ تجارت آسد

حرم دولت بسيدار بسه بسالين آمد

گفت بسرخیز که آن خسرو شیرین آمد

_ يسارب انسدر دل آن خسسرو شسيرين انسداز

که بسرحت گذری بس سسر فسرهاد کند

ـ قـدم مـنه بـه خرابات جـز بـه شـرط ادب

كسه سساكسنانِ درش منحرمان پنادشهند

بس در شاهم گدایی نکتهای در کار کرد

گفت بر هر خوان که بنشستم خدا رزاق بود

ـ حافظا علم و ادب ورزكه در مجلي شاه

هركه را نيست ادب لايس صحبت نبود

ـ بر طرف گلشنم گذر افتاد وقتِ صبح آندم که کار مرغ مـحر آه و ناله بود دیدیم شعر دلکش حافظ به مدح شاه یک بیت ازین قصیده به از صد رساله بود

آن شاهِ تند حمله که خورشیدِ شیرگیر پیشش به روز سعرکه کمتر غزاله بود

باد بسهار مسی وزد از گسلیتان شساه

وز زاله بـــاده در قـــدح لاله مـــرود

ـ عدل سلطان كر نبرسد حال سظلومان عشق

گوشه گیران را ز آمایش طمع باید برید

ـ خوش دولتی است خرّم و خوش خسروی کریم

يارب ز چشم زخم زمانش نگاهدار

ـ عــيدست و آخــرگــل و يــاران در انــتظار

ساقی به روی شاه بسین ماه و می بیار

ـ بـ مـنّتِ دگـران خـو مكـن كـه در دو جـهان

رضای ایسزد و انسام پادشاهت بس

ـ نام حافظ گر بر آید بر زبانِ کلکِ دوست

از جناب حضرتِ شاهم بس است این ملتمس

-طسریق خسدمت و آیسین بسندگی کسردن

خدای را که رها کن به ما و سلطان باش

...ساقی چو شاه نوش کند بادهٔ صبوح

گو جام زر به حافظ شبزنده دار بخش

ـ رنـدى حـافظ نـه كـناهيست صـعب

باكرم بدادشه عيب بوش

ـ عمرِ خسرو طلب ار نفع جهان ميخواهي

كــه وجــوديست عــطابخش كـربم نــفّاع

ـ شاها فلک از بزم تو در رقص و سماعست

دست طـرب از دامـن ایـن زمـزمه مگــل

ـ صنمى لشكريم غارتِ دين كرد و برفت

آه اگـر عـاطفتِ شـاه نگـيرد دمـتم

ـ از بـازگشت شاه دریس طرفه مسنزلست

آهنگ خصم او بسه سسراپردهٔ صدم

_خـوشا آنـدم كـه اسـتغناى مــتى

فــــــراغت بـــــخشد از شـــاه و وزيـــرم

ـ شاهِ تركان چو پسنديد و به چاهم انداخت

دستگیر ار نشرد لطف تهمتن چکنم

- چو غنچه با لبِ خندان به يادِ مجلسِ شاه

پسیاله گسیرم و از شموق جمامه پماره کمنم

ـ شـهباز دستِ پـادشهم ایـن چـه حالتست

كسز يساد بسردهانسد هسواى نشسيمنم

_حافظ از قاضی نسترسد مسی بیار

بــــلکه از یــرخوی دیــوان نــيز هــم

ـشاه اگر جرعهٔ رندان نه به حرمت نوشد

التسفاتش بسه مسى صاف مسروق نكنيم

#

ب ادشاهانِ مُسلکِ صبحگهیم جامِ گیتی نما و خاکِ رهیم ما نگهبانِ افسر و کُسلهیم که تو در خواب و ما به دیده گهیم گرچه ما بندگانِ پادشهیم گنج در آستین و کیسه تهی شاوِ بیدار بخت را هر شب گو غنیمت شمار صحبت ما

ـ حافظ ز غصه سوخت بگو حالش ای صبا

با شاه دوست برور دشمنگداز من

_شاەنشىن چشىم مىن تكىدگە خيالِ تست

جای دعاست شاہِ من بی تو مباد جای تو

خوش چمنیست عارضت خاصه که در بهار حسن

حافظِ خوشکلام شد مرغ سخنسرای تو

#

ای قبای پادشاهی راست بر بالای تو

زیسنت تساج و نگسین از گسرهر والای تسو

آفستاب فستح را هسر دم طلوعي مسيدهد

از کــلاهِ خـــروی رخـــارِ مــه سـیمای تــو

جــلوهگــاهِ طاير اقبال بـاشد هـر كـجا

سایه انمدازد هممای چمتر گردونسای تمو

از رسوم شرع و حكمت با هزاران اختلاف

نکسته ای هسرگز نشسد فسوت از دل دانای تو

آب حــيوانش ز مـنقار بـلاغت مـي چكد

طوطی خوشلهجه یعنی کملکِ شکّرخای تـو

گرچه خورشيدِ فلک چشم و چراغ عالمست

روشنایی بخشِ چشم اوست خاکِ پای تو

آنچه اسکندر طلب کرد و ندادش روزگار

جرعه ای بود از زلالِ جام جان افزای تو

عرضِ حاجت در حريم حضرتت محتاج نيست

رازِ کس مسخفی نسماند با فسروغ رای تسو

خسيروا بيرانه سرحافظ جواني ميكند

بسر امید صفو جانبخش گنه فرسای تسو

4

_ آیسا دریس خیال کسه دارد گسدای شسهر

روزی بسود کسه پساد کسند پسادشاه ازو

دانی مراد حافظ ازین درد و غصه چیست

از تسو کرشمهای و ز خسسرو عسنایتی

گر دیگری به شیوهٔ حافظ زدی رقم

مسقبولِ طبيع شساهِ هسنرپرور آمسدی

- حافظ از پادشهان پایه به خدمت طلبند

سسعی نسابرده چه امید عطا میداری

_سلطان و فكر لشكر و سوداى تاج و گنج

درویش و امــنِ خــاطر و کــنجِ قــلندری

-نيلِ مراد بر حسب فكر و همت است

از شـــاه نــــذر خـــیر و ز تـــوفیق یـــاوری

ــكـــجا يـــابم وصـــالِ جــون تــو شــاهى

مسن بسدنام رنسد لاابسالي

که بَسرَد به نیزد شاهان ز من گدا پیامی

که به کوی می فروشان دو هزار جم به جامی

ـ سوختم در چاه صبر از بهر آن شمع چگل

شاًهِ تركان فارغست از حال ماكو رستمى

_سزای قدر تو شاها به دست حافظ نیست

بسجز دعسای شسبی و نسیاز صسبحدمی

- حافظ بروكه بندكى پادشاه وقت

گــر جــمله مــىكنند تــو بــارى نــمىكنى

ـخـوش وقتِ بـوريا وگـدايـی و خـوابِ مـن

کاین عیش نیست درخور اورنگ خسروی

_درویشه و گدا و بسرابسر نهمکنم

پشمین کلاهِ خوبش به صد تاج خسروی

سای در رخ تسو پسیدا انسوار پسادشاهی

در فكسرت تو پنهان صد حكمتِ الهي

کیلک تیو بارک الله بر ملک و دین گشاده

صد چشمه آب حیوان از قطرهٔ سیاهی

بسر اهسرسن نستابد انسوار امسسم اعطم

ملک آنِ تست و خاتمْ فرمای هر چه خـواهـی

در حکمتِ سلیمان هرکس که شک نماید

بسر صقل و دانش او خندند مسرغ و مناهی

باز ارجه گاهگاهی بسر سسر نهد کلاهی

مسرغانِ قساف دانسند آئسين پسادشاهي

تيغي كه آسمانش از فيض خود دهد آب

تسنها جسهان بگسيرد بسي مسنّتِ سسهاهي

كملك تو خوش نويسد در شأن يار و اغيار

تسعويذ جسان فزايسي افسسون عسمركاهي

ای حسنصر تسو مخلوق از کیمیای عسزت

وى دولتِ تــو ايــمن از وصــمتِ تـباهى

مساقی بسیار آبسی از جسمشهٔ خرابات

تسا خسرقهها بشسوئيم از عسجب خسانقاهي

مرست بادشاها كر مى تهيست جامم

ایسنک ز بسنده دعسوی وز مسحتسِب گواهی

گر برتوی ز تیغت بر کان و معدن افتد

يساقوت سسرخ رو را بخشند رنگ کساهي

دانے دلت ببخشد بر عجز شبنشینان

گر حالِ بنده پرسی از بادِ صبحگاهی

جائی کے برقِ مصیان بر آدم صفی زد

مسا را چگسونه زیسبد دعسوی بیگناهی

حافظ چو پادشاهت که گاه میبرد نام

رنجش ز بخت منما بازآ به عذرخواهی

#

ـ هر مرغ به دستانی در گلشن شاه آمد بلبل به نواسازی حافظ به غزل گویی

#

ـ خسرواگوی فلک در خم چوګانِ تو شــد

ساحتِ كون و مكان عرصهٔ ميدانِ تو باد

زلفِ خاتونِ ظفر شيفته برجم تست

ديدة فتح ابد عاشقِ جولانِ تو باد

ای که انشاء مطارد صفت شوکت تست

عقل کل جاکر طغراکیں دیوانِ تو باد

طيرة جلوة طوبي قدِ جون سرو تو شد

غيرتِ خلد برين ساحتِ ايوانِ تو باد

نه به تنها حیوانات و نباتات و جماد

هر چه در عالم امرست به فرمان تو باد

.

دادگرا فلک ترا جرعهکش پیاله باد

دشمن دل سياه تو غرقه به خون چو لاله باد

ذروهٔ کاخ رتبتت راست ز فسرطِ ارتفاع

راهسروان وهسم را راهِ هسزار مساله بساد

ای مه برج منزلت چشم و چراغ عالمی

بادهٔ صاف دایست در قدح و پیاله باد

چون به هوای مدحتت زهره شود ترانهساز

حاسدت از سماع آن محرم آهِ وناله باد

نُه طبقِ سپهر و آن قرصهٔ ماه و خورکه هست

بر لبِ خوانِ قسمتت سهلترين نواله باد

دختر فكرِ بكرِ من محرم مدحت تو شد

مهر چنان عروس را هم به کفت حواله باد

+

ـ پـادشاها لشكـرِ تـوفيق هـمراه تـوانـد

خیز اگر بر عزم تسخیرِ جهان ره میکنی

با چنین جاه و جلال از پیشگاه سلطنت

آگسهی و خدمتِ دلهای آگمه مسیکنی

با فریبِ رنگِ ایس نیلی خم زنگارفام

كسار بسر وفسق مسراد صبغة الله مسىكنى

آنکه ده با هفت و نیم آورد بس سودی نکرد

فرصتت بادا که هفت و نیم باده میکنی

پشیمانی

که شنیدی که درین بزم دمی خوش بنشست

که نه در آخیر مجلس به ندامت برخاست

شمع اگر زان لبِ خندان به زبان لافی زد

پیش مشاق تو شبها به غرامت برخاست

_امروزکه در دست توام مرحمتی کن

فرداکه شوم خاک چه سود اشکِ ندامت

ـ من همان ساعت که از می خواستم شد توبه کار

گفتم این شاخ ار دهد باری پشیمانی بود

بى چىراغ جام در خلوت ئىمى يارم نشست

زانکه کنج اهل دل باید که نورانی بود

-از مسر کسوی تسو هسر کسو بنه مسلامت بسرود

نسرود کسارش و آخسر به خسجالت بسرود

دوش مىگفت كى فردا بىدهم كام دلت

سببى ساز خداباكه بشيمان نشود

حکس به امید وف ترک دل و دین مکناد

که چنانم س از این کرده پشیمان که مپرس

_از بسکــه دست مــیگزم و آه مــیکشم

آتش زدم چوگل به تن لخت لخت خویش

-تمویه کردم که نبوسم لب ساقی و کنون

مس گزم لب کے چرا گوش به نادان کردم

از بازگشتِ شاه درین طیرفه سنزلست

آهسنگ خسصم او بسه مسراپسردهٔ عدم

در نیل غم فتاد سپهرش به طنز گفت

الآن قـــد نــدمت و مـاينفعالنـدم

帝

-اگر بر من نبخشایی پشیمانی خوری آخر

به خاطر دار این معنی که در خدمت کجا گفتیم

قدت گفتم که شمشادست بس خجلت به بار آورد

که این نسبت چرا کردیم و این بهتان چرا گفتیم

جگر چون نافهام خون گشت کم زینم نمی باید

جزای آن که با زلفت سخن از چین خطاگفتیم

- بسوميدن لبِ يسار اوّل ز دست مگذار

کاخر ملول گردی از دست و لب گزیدن

- هسسر چسند کسازمودم از وی نسبود سسودم

مسن جنزب المجرّب حلّت به الندامه

ای دل به هرزه دانش و عمرت به باد رفت

صد مسایه داشستی و نکردی کفایتی

_زاهـد پشهان را ذوق باده خواهد كشت

عاقلا مكن كارى كاورد بشيماني

ای دل گر از آن چاهِ زنخدان بدر آیی

هــر جـاکـه روی زود پشـیمان بـدر آیـی

*

کنون که شاهدِ گل را به جلوه گاه چمن به بستر نسیم صبا نیست همدم جانی مکن که می نخوری بر جمال گل یک ماه که باز ماه دگر می خوری پشیمانی

ہند (پندپذیری)

ـ نصیحتگوشکن جاناکه از جان دوست تر دارند

جــوانـانِ ســعادتمند پــندِ پــير دانـا را

•

که این حدیث ز پیرِ طریقتم یادست که این لطیفهٔ عشقم ز رهروی یادست که بـر مـن و تـو درِ اخـتیار نگشادست که این عجوزه عروسِ هـزار دامـادست - نصیحتی کنمت یادگیر و در عمل آر غم جهان مخور و پند من مبر از یاد رضا به داده بده وز جبین گره بگشای مجو درستی عهد از جهانِ سست نهاد

٠

- امسروز قسدر پسند عسزيزان شسناختم

يسارب روانِ نساصح مسا از تسو شساد بساد

_حافظ گرت ز پندِ حكيمان ملالتست

کسوته کسنیم قسصه کسه عسمرت دراز باد

ـ چنگ خمیده قامت می خواندت به عشرت

بشنوكه پندِ پيران هيچت زبان ندارد

_گـر ايـن نـعيحتِ شاهانه بشنوي حافظ

به شهاهراه حقیقت گذر توانی کرد

ـ دلم جـز مهر مهروبان طریقی برنمیگیرد

ز هر در میدهم پندش ولیکن در نمیگیرد

خدا را ای نصیحت گو حدیثِ سافر و می گو

که نقشی در خیالِ ما از این خوشتر نمیگیرد

كشيئة ضمزة تبوشد حيافظ ناشنيده بند

تیغ سـزاست هر که را دردِ سخن نمیکند

_پندِ حکيم هينِ صوابست و محضِ خير

فرخنده آنکسی که به سمع رضا شنید

دنسصيحتي كسنمت بثمنو و بمهانه مكير

هر آنچه ناصح مشفق بگویدت بپذیر

ـ منکه قول ناصحان را خواندمی قول ریاب

گوشمالی دیدم از هجران که اینم پند بس

گوش کن پند ای پسر وز بهر دنیا غم مخور

گفتمت چون در حدیثی گر توانی داشت هوش

_ حــافظ نگشــتى رسواى گــيتى

گـــر مـــی شنیدی پـــندِ ادیـــبان

*

-ای نورِ چشم من سخنی هست گوش کن

تا ساغرت بسرست بسنوشان و نسوش کسن

پــــران ســـخن ز تـــجربه گــويند گـفتمت

هان ای بسر که پیر شوی پند گوش کن

با دومستان منضایقه در عنمر و مال نیست

صد جان فدای بار نصیحت نیوش کن

*

ــ گــوشوار زر و لعــل ارچـه گـران دارد گـوش

دور خسوبي كسفرانست نسصيحت بشسنو

- جسوانا سسر مستاب از پسندِ پسيران

کے دای پیر از بیختِ جیوان بے

۔ نسمیحت گوش کس کاین ڈر بسی ب

از آن گـــرهر کـــه در گــنجینه داری

ــ چنگ در پرده همين ميدهدت پند ولي

وعنظت آنگاه كند سودكه قابل باشي

_پــندِ عــاشقان بشـنو وز در طـرب بــازآ

كاين همه نمى ارزد شعل عالم فانى

ُ میده که سر به گوش سن آورد چنگ و گفت

خـوش بگـذران و بئـنو ازبـن پـيو سنحني

که سنگانداز هجران در کمین است

مقالات نصيحت گو همين است

پندناپذیری

در کسنج دماغم مطلب جمای نصیحت

کماین خمانه پسر از زمسزمهٔ چنگ و ریابست

ــ برو به کار خود ای واعظ این چــه فـریادست

مسرا فتاده دل از کف تسرا چه افتادست

بے کیام تا نیرساند میرا لبش چیون نیای

نسيحتِ همه عالم به گوشِ من بادست

ـ برو ای ناصح و بر دردکشان خرده مگیر

كمه ندادند جز اين تحفه به ما روز الست

دیگر مکن نصیحتِ حافظ که ره نیافت

گمگشته ای که بادهٔ عشقش به کام رفت

ــ بسرو ممعالجت خسود كسن اي نصيحت گو

شسراب و شاهدِ شیرین که را زیانی داد

_نصیحتگوی رندان راکه با حکم خدا جنگست

دلش بس تنگ میبینم مگر ساغر نمیگیرد

خدا را ای نصیحت گو حدیثِ ساغر و می گو

که نقشی در خیالِ ما ازین خوشتر نمیگیرد

_اگـر ز مردم هشیاری ای نصیحت گـو

سخن به خاک میفکن چراکه من مستم

بسروای زاهد و بر دردکشان خرده مگیر

کارفرمای قَدر میکند این من چه کنم

ـ ناصح به طعن گفت که رو ترکِ عشق کن

مسحتاج جسنگ نسيست بسرادر نسمي كنم

_واعظ مكن نصيحتِ شوريدگان كه مَا

با خماک کسوی دوست به فردوس ننگریم

ــنـصيحتم چــه كـنى نـاصحا چـو مىدانى

كسه مسن نه مسعتقد مسرد عافيت جسويم

ـباده خـور فـم مخور و پندِ مقلد مثنو

اعستبارِ مسخنِ عام چه خواهد بودن

_اگر فیقیه تنصیحت کنند کنه عشق مباز

بسیالهای بسدهش گسو دمساغ را تسر کسن

ـ حافظ ار در گوشهٔ محراب می نالد رواست

ای نمسیحتگو خدا را رو مبین آنسرو ببین

پر (لزوم گزینش پیر)

ـ همه کارم ز خودکامی به بدنامی کشید آخر

نهان کی ماند آن رازی کنزو سازند محفلها

گسذار بسر ظلماتست خمضر راهمی کسو

مباد كاتش محرومي آبِ ما ببرد

ه مساروان بار سن افتاد خدا را مددی

كسه اسيد كرمم همره اين محيل كود

ـبياكـ چارهٔ ذوق حضور و نظم امور

به فیض بخشی اهل نظر توانی کرد

ـ بــه كــوى عثــق مـنه بـىدليل راه قـدم

که من به خویش نمودم صد اهتمام و نشد

_كــليدِ گــنج سـعادت قـبولِ اهــلِ دلست

مباد آنکه در ایس نکته شک و ریب کند

شبانِ وادی ایسمن گهی رمسد به مراد

که چند سال به جان خدمتِ شعیب کند

ـ تو دستگیر شو ای خضرِ پی خجسته که من

پسیاده مسیروم و هسمرهان سسوارانسند

ـ سالک از نور هدایت ببرد راه به دوست

که به جایی نرسدگر به ضلالت برود

ای دلیــل دل گــمگشته خــدا را مــددی

کسه غسریب از نسبرد ره به دلالت بسرود

ـ بــه كــوى عئــق مـنه بــى دليلِ راه قــدم

که گم شد آنکه در این ره به رهبری نرسید (خ)

رباب و چنگ به بانگ بلند میگویند

ک کوش هوش به پیغام اهل راز کنید

مسعی نابرده دریس راه به جایی نرسی

مسزد اگسر مسىطلبى طساعتِ اسستاد بسبر

ـ دريا و كـوه در ره و من خسته و ضعيف

ای پیکِ پی خبجسته میدد کن به همتم

ـ من به سر منزلِ عنقا نه بخود بردم راه

قبطع این سرحله با مسرغ مبلیمان کردم

سبه صد اسید نهادیم دریس بادیه پای

ای دلیل دل گلمگشته فرو نگذارم (خ)

_هــمتم بسدرقهٔ راه کن ای طایر قدس

کسه درازست ره مسقصد و مسن نسوسفرم

ـ با صبا افتان و خیزان میروم تاکوی دوست

وز رفسيقانِ ره اسستمدادِ هسمت مسيكنم

_كسار از تسو مسرود مسددى اى دليسل راه

كسانصاف مسىدهيم و زراه اوفستادهايسم

_دلیــــلِ راه شـــو ای طــایر خـجــته لقــا

کے دیدہ آب شد از شوق خاک آن درگاہ

حگر در سرت هوای وصال است حافظا

باید کے خاکِ درگ اهل نظر شوی

ـ درونــها تــیره شــد بــاشدکــه از خـیب

چسمراغی بسر گسند خسلوتنشینی

كسر انكشتِ سليماني نسباشد

چـــه خـاصيت دهـد نــقشِ نگــيني

ـ قطع این مرحله بی همرهی خضر مکن

ظلماتست بسترس از خسطر گسمراهی

ـ فکر خود و رای خود در عالم رندی نیست

كفرست درين مذهب خودبيني و خودرايي

که این تنها بدان تنها رساند

ـ مگر خضر مبار*کِ پی* تواند پیر ماگفت

که این حدیث ز پیر طریقتم یادست مجو درستی عهد از جهانِ سست نهاد که این عجوزه عروس هزار دامادست م پیر ما گفت خطا بر قلم صنع نرفت آفرین بسر نظر پاک خطاپوشش باد

ـ نصیحتی کنمت یادگیر و در صمل آر

ـ دی پیرِ می فروش که ذکرش بخیر باد

گفتا شراب نبوش و غمه دل ببر زیاد

گفتم به باد میدهدم باده نام و ننگ

گفتا قبول کن سخن و هـر چـه بـاد بـاد

سود و زیان و مایه چو خواهد شدن ز دست

از بهر این معامله غمگین مباش و شاد

بادت به دست باشد اگر دل نهی به هیچ

در معرضی کے تختِ سلیمان رود بیاد

حافظ گرت ز پند حكيمان ملالتست

کوته کنیم قبصه که عنمرت دراز باد

ـ مشكل خويش بر پير مغان بردم دوش

كو به تأييدِ نظر حل معمّا مىكرد

دیدمش خرّم و خندان قدح باده به دست

وندر آن آیسنه صد گونه تماشا می کرد

گفتم این جام جهان بین به تو کی داد حکیم

گفت آن روز کے این گنبدِ مینا می کرد

كفت أن يار كرو كشت سر دار بلند

جُرمش این بود که اسرار هویدا میکرد

فيض روح القدس ارباز سدد فرمايد

دیگران هم بکنند آنچه مسیحا میکرد

گفتمش سلملهٔ زلف بتان از پی جیست

گفت حافظ گلهای از دلِ شیدا می کرد

_پير ميخانه چه خوشگفت به دردي کش خويش

كــه مگــو حــالي دلي مـــوخته بـا خـامي چـند

ـپيرِ گُـلرنگ مـن انـدر حـني ازرق پـوشان

رخصت خبث نداد ارنه حكايتها بود

_گر مدد خواستم از پیر مفان عیب مکن

پـــــــر مــــاگــفت کـــه در صـــومعه هـــمّـت نبود

دولت از مسرغ هسمایون طلب و مسایهٔ او

زانکــه بـا زاغ و زغن شهپر دولت نبود

_ نخست موعظهٔ پير صحبت اين حرفست

کے از مصاحب ناجنس احتراز کئید

•

_دوش با من گفت پنهان كاردانى تيزهوش

وز شما پنهان نشاید کرد سِسرِّ می فروش

گفت آسان گیر بس خود کارها کز روی طبع

سخت میگردد جهان بر مردمانِ سخت کوش

وانگهم در داد جامی کز فروغش بر فلک

زهره در رقص آمد و بربط زنان میگفت نوش

با دلِ خونين لبِ خندان بياور همچو جام

نی گرت زخمی رسد آئی چو چنگ اندر خروش

تما نگردی آشنا زیسن پرده رمزی نشنوی

گوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش

گوش کن پند ای پسر وز بهرِ دنیا ضم مخور

گفتمت چون در حدیثی گر توانی داشت هوش

در حریم عشق نتوان زد دم از گفت و شنید

زانکه آنجا جمله اعضا چشم باید بود و گوش

*

ـ احـوالِ شـيخ و قاضى و شرباليهودشان

كسردم سسؤال صبحدم از پسير مسىفروش

۱۵۶ / جمع پریشان

كفتا نكفتني است سبخن كر چه محرمي

درکِش زبان و پرده نگهدار و می بنوش

_ فستوى بسير مسغان دارم و قسوليست قسديم

که حرامیت می آنجا که نه پارست ندیم

ـ پـير پـيمانه كش من كـه روانش خوش باد

گفت برهيز كن از صحبتِ بيمانشكنان

دامن دوست به دست آر و ز دشمن بگسل

مسردِ يسزدان شسو و فسارغ گسدر از اهسرمنان

_به پیر میکده گفتم که چیست راو نجات

بخواست جمام ممي وگفت عيب پوشيدن

در ســرای مــغان ژفــته بــود و آب زده

نشسته پير و صلائي به شيخ و شاب زده

سلام کردم و با من به روی خندان گفت

کے ای خےمارکین مے فلیں شہرابزدہ

که این کند که تو کردی به ضعفِ همت و رای

زگسنج خمانه شده خمیمه بسر خمراب زده

وصال دولت بسيدار تسرسمت نسدهند

کے خفتهای تو در آخوش بخت خوابزده

پیر مغان (لزوم اطاعت)

به می سجاده رنگین کن گرت پیر مغان گوید

که سالک بی خبر نبود زراه و رسم منزلها

داز آسستانِ پسيرِ مسغان سسر جسرا كشسم

دولت دریس سرا و گئسایش دریس درست

دعای پیرِ مغان وردِ صبحگاهِ منست رمیدن از در دولت نه رسم و راهِ منست

_منم که گوشهٔ میخانه خانقاه منست مگــر بـه تـيغ اجـل خيمه بىركنم ورنـه از آن زمان که برین آستان نهادم روی فراز مسندِ خورشید تکیهگاه منست پیرِ مغان (لزوم اطاعت) / ۱۵۷

گر پیر مغان مرشد من شد چه تفاوت

در هیچ سری نیست که سِـرّی ز خـدا نیست

بندة پیرِ خبراباتم که لطفش دائمست

ورنه لطف شیخ و زاهدگاه هست وگاه نیست

بير دردىكش ماگرچه ندارد زر و زور

خوش صطابخش و خطاپوش خدایی دارد

_مسريدِ پيرِ مخانم ز من سرنج ای شيخ

چیراکیه وعیده تیوکردی و او به جا آورد

_بـندهٔ پــيرِ مـغانم كــه ز جــهلم بـرهاند

پيرِ ما هر چه كند عينِ عنايت باشد

_بسندهٔ پسير خسراساتم كمه درويشان او

گنج را از بینیازی خاک بر سر میکنند (خ)

ـ تا ز میخانه و می نام و نشان خواهـ د بود

مسر منا خناکِ رو پیپر منغان خنواهد بود

حسلقهٔ پسیر مسغانم ز ازل در گسرش است

بسر همانيم كه بوديم و همان خواهد بود

#

زانکه با زاغ و زخن شهپرِ دولت نبود پیرِ ماگفت که در صومعه همّت نبود نبود خیر در آن خانه که صصمت نبود دولت از مرغ همایون طلب و سایهٔ او گر مدد خواستم از پیرِ مغان عیب مکن چون طهارت نبودکعبه و بتخانه یکیست

دیگری گو برو و نام من از یاد ببر که سیرِ معنوی و کنج خانقاهت بس حریمِ درگه پیرِ مغان پناهت بس کز ساکنانِ درگه پیرِ مغان شدم مسن از پسیرِ مسغان مسنّت پندیرم چه کنم گر سخنِ پیرِ مغان ننیوشم کز چاکرانِ پیرِ مغان کمترین منم

دولتِ پیرِ مغان باد که باقی سهلست
دگر ز سنزل جانان سفر مکن درویش
وگر کمین بگشاید غمی زگوشهٔ دل
آسروز بر دلم درِ معنی گشاده شد
دریس غوغا که کس کس را نپرسد
من که خواهم که نوشم بجز از راوِقِ خُم
حجل مال بیش رفت که من لاف می زنم

ساغر تهی نشد ز می صاف روشنم من ترک خاکبوسی این در نمی کنم چرا که مصلحتِ خود در آن نمی بینم که در مشایخ شهر این نشان نمی بینم گو باده صاف کن که به عذر ایستاده ایم کدام در بنزم چاره از کیجا جویم گفت پرهیز کن از صحبتِ پیمان شکنان از خطِ جام که فرجام چه خواهد بودن که نیست در دلِ من جز هوای خدمتِ او درس حدیثِ عشق بر او خوان و زو شنو

- هرگز به یمن عاطفت پیر می فروش
- حافظ جنابِ پیر مغان جای دولتست
- به ترک خدمتِ پیر مغان نخواهم گفت
نشانِ اهلِ خدا عاشقیست با خود دار
- پیر مغان ز توبهٔ ماگر ملول شد
- گرم نه پیر مغان در به روی بگشاید
- پیر پیمانه کشِ ما که روانش خوش باد
- پیر میخانه همی خواند معمایی دوش
- بیر میخانه همی خواند معمایی دوش
- به جانِ پیر خرابات و حق صحبت او
- حافظ جنابِ پیر مغان مأمن وفاست

*

ـ در سسرای مسغان رُفسته بسود و آب زده

نشسته پیر و صلائی به شیخ و شاب زده

سلام کردم و با من به روی خندان گفت

کسه ای خسمارکش مفلی شرابزده

که این کند که تو کردی به ضعف همت و رای

زگنج خانه شده خیمه بر خراب زده

وصال دولت بسيدار ترسمت ندهند

که خفتهای تو در آغوش بختِ خوابزده

پیک و پیام

ای باد اگر به گلشن احباب بگذری

زنسهار عسرضه ده بَسِ جانان پیام سا

_صبا زحالِ دلِ تنگِ ما چه شرح دهد

که چون شکنج ورقهای غنچه تو در توست

زبانِ ناطقه در وصف شيوق نالانست

چه جای کلک بریده زبانِ بیهدهگوست

擊

_ آن پیکِ نامور که رسید از دیار دوست

آورد حِــرزِ جــان ز خــطِ مشكـبارِ دوست

خوش مىدهد نشان جمال و جلالٍ يار

خوش میکند حکایتِ صرّ و وقار دوست

دل دادمش به مؤده و خجلت همی برم

زین نقلِ قلب خویش که کردم نشار دوست

•

بیار نفحهای از گیسوی معنبرِ دوست اگر بسوی من آری پیامی از بَرِ دوست برای دیده بیاور غباری از در دوست

-صبا اگرگذری افتدت به کشورِ دوست به جان او که بشکرانه جان برافشانم وگر چنانچه در آن حضرتت نباشد بـار

٠

_ مرحبا ای پیکِ مشتاقان بده پیغام دوست

تاکنم جان از سرِ رغبت فیدای نام دوست

بس نگویم شمهای از شرح شوقی خود از آنک

دردِ سر باشد نمودن بیش ازین ابرام دوست

بنگر که از کجا به کجا می فرستمت ز ایسنجا به آشیان وفا می فرستمت می بینمت عیان و دعا می فرستمت در صحبتِ شمال و صبا می فرستمت جانِ عزیز خود به نوا می فرستمت می گویمت دعا و ثنا می فرستمت کاینهٔ خدای نما می فرستمت قول و غزل به ساز و نوا می فرستمت با درد صبر کن که دوا می فرستمت بشتاب هان که اسب و قبا می فرستمت ای هدهد صبا به سبا می فرستمت حیفست طایری چو تو در خاکدانِ غم در راهِ عشق مرحلهٔ قرب و بُعد نیست هر صبح و شام قافلهای از دعای خیر تا لشکرِ غمت نکند ملکِ دل خراب ای غایب از نظر که شدی همنشینِ دل در روی خود تفریح شنع خدای کن تا مطربان ز شوق منت آگهی دهند ساقی بیا که هاتف غیبم به مؤده گفت حافظ سرودِ مجلسِ ما ذکر خیر تست

حقوقِ خدمتِ ما عرضه كرد بر كرمت كه كارخانهٔ دوران سباد بسىرقمت كه در حساب خِرَد سهو نيست بر قلمت كه جانِ حافظِ دلخسته زنده شد به دمت - چه لطف بود که ناگاه رشحهٔ قلمت به نوک خامه رقم کردهای سلام مرا نگویم از من بیدل بسهو کردی یاد همیشه وقت تو ای عیسی صبا خوش باد

ـ نشانِ يار سفر كرده ازكه پرسم باز كه هر چه گفت بريدِ صبا پريشان گفت

ـ دوش آگهی زیار سفر کرده داد باد . من نیز دل به باد دهم هر چه باد باد

كارم بدان رسيد كه همراز خود كنم همر شام برقِ لامع و هر بامداد باد

-خون شد دلم به یادِ تو هرگه که در چمن بندِ قبای ضنچهٔ گل مسیگشاد باد

ننوشت سلامي وكلامي نفرستاد پسیکی ندرانید و پیامی نفرستاد آهو روشي كبك خرامي نفرستاد وز آن خطِ چون سلسله دامی نـفرستاد گر شاه پیامی به غلامی نفرستاد

ديسريست كه دلدار بيامي نفرستاد صد نامه فرستادم و آن شاهِ سواران٠ سوي من وحشى صفتِ عقل رميده دانست که خواهد شدنم مرغ دل از دست حافظ به ادب باش که واخواست نباشد

که روز محنت و غم رو به کـوتهی آورد بدین نوید که بادسحرگهی آورد محرمی کو که فرستم به تو پیغامی چند هم مگر پیش نهد لطفِ شماگامی چند ببرد اجر دو صد بنده که آزاد کند چه شودگر به سلامی دلِ ما شادکند

- نسيم بيادِ صبا دوشم آگهي آورد به مطربانِ صبوحی دهیم جامهٔ جاک ـ حسب حالى ننوشتى و شد ايامي چند سا بدان مقصدِ عالى نتوانيم رسيد -کلکِ مشکین تو روزی که ز ما یاد کند قاصدِ منزل سلمئ كه سلامت بادش

-ای صباکر بگذری بر ساحل رود ارس بوسه زن بر خاکِ آن وادی و مشکین کن نفس

منزلِ سلمی که بادش هر دم از ما صد سلام

پر صدای ساریانان بینی و بانگ جرس

محمل جانان ببوس آنگه به زاری صرضهدار

كــز فــراقت مــوختيم اى مــهربان فريادرس

نمام حمافظ گر برآید بر زبانِ کلکِ دوست

از جنابِ حضرتِ شاهم بس است این ملتمس

ـ بـاز آی و دلِ تنگ مرا مونین جان باش

ويسن مسوخته را مسحرمِ اسسرارِ نسهان بساش

دلدار کے گیفتا بے تیوام دل نگرانست

گو می رسم اکنون به سلامت نگران باش

خون شد دلم از حسرتِ آن لعلِ روانبخش

ای دُرج محبت به همان مُهر و نشان باش

تا بر دلش از خصه غیباری نسشیند

ای سیل سرشک از عقبِ نامه روان باش

كه به ما مىرسد زمانِ وصال أيسنَ جسيراننا وكيف الحال مسرحبا مسرحبا تعالَ تعال - خوش خبر باشی ای نسیم شمال مسالی سندی سلم مسالی سندی سلم سندی سندی سندی سندی الحسمی حساک الله

خیرِ مقدم چه خبر دوست کجا راه کدام که از و خصم به دام آمد و معشوقه به کام احبوالِ گلل به بلبلِ دستانسرا بگو بسایسارِ آشنا سخنِ آشنا بگو با ما سرِ چه داشت ز بهر خدا بگو بعد از ادای خدمت و عرضِ دعا بگو شاهانه مساجرای گناه گدا بگو بسا ایس گدا حکایتِ آن پادشا بگو رمنزی برو بپرس و حدیثی بیا بگر

- مسرحبا طایر فرخیی فرخنده پیام

یارب این قافله را لطف ازل بدرقه باد

ای پیک راستان خبر بار ما بگو

ما محرمانِ خلوتِ انسیم غم مخور

بر هم چو می زد آن سرِ زلفینِ مشکبار
گر دیگوت بر آن درِ دولت گذر بود

هر چند ما بدیم تو ما را بدان مگیر

بسر ایس فیقیرنامهٔ آن محتشم بخوان

جسان پسرورست قیمهٔ ارباب معرفت

گسردون ورق هستی ما درننوشتی دهقانِ جهان کاش که این تخم نکشتی هسر دم پیام یسار و حیط دلبر آمدی بیاکه بی تو بجان آمدم ز ضمناکی

- آن غالیه خطگر موی ما نامه نوشتی هر چند که هجران شمرِ وصل بر آرد - آن عهد پاد باد که از بام و در مرا - کتبت قصّة شوقی و مدمعی باکی

و جاويت المئاني و المنالي

_ سلام الله مساكسر اللسالي

و دار بِـــاللّوی فــوق الّــرِمال و ادْعــو بــالتّواتــر و التّــوالی نگــه دارش بــه لطـفي لايــزالی

عسلی وادی الأراک و من علیها دعساگسوی غسریبانِ جسهانم به هسر منزل که رو آرد خدا را

ـ پيام دوست شنيدن سعادتست و سلامت

مَـنِ المُسبِلَّغ عنى الى شعاد سلامى

ـ عجب از وفای جانان که عنایتی نفرمود

نه به نامهای پیامی نه به خامهای سلامی

_ز دلبـرم كـه رساند نوازش قـلمى

كجاست پيكِ صباگر همي كند كرمي

•

ـ نسيم صبح سعادت بدان نشان كه تو دانى

گذر به کوی فلان کن در آن زمان که تو دانی

تو پیکِ خلوتِ رازی و دیده بـر سـرِ راهت

به مردمی نه به فرمان چنان بران که تو دانی

بگوکه جمانِ عزيزم ز دست رفت خدا را

ز لعلِ روحفزایش ببخش آن که تـو دانـی

من این حروف نوشتم چنان که غیر ندانست

تو هم ز روی کرامت چنان بخوان که تو دانی

درودی جـــو نــور دلِ پـارسایان

بـــدان شــمع خــلوتگه پــارسایی

تحمّل بلا

کیمر کیوه کیمیت از کیمر مور اینجا

ناامید از در رحمت مشو ای بادهپرست

ـ در کوی ما شکسته دلی می خرند و بس

بازارِ خودفروشی از آن سوی دیگرست (خ)

سمقام عیش میشر نمی شود بسی رنج

بلى به حكم بلا بسته اند عهدِ الست

_شكسته واربه درگاهت آمده كه طبيب

به مسومیایی لطف تسوام نشانی داد

_ فـراز و شيب بيابانِ عشق دام بـلاست

کے جاست شیر دلی کے بلا نیر ہیزد

ـ نماز پسرورد تمنعم نمبرد راه به دوست

عساشقى شسيوة رندانِ بالاكش باشد

_درین حضرت جو مشتاقان نیاز آرند ناز آرند

که با این درد اگر در بندِ درمانند در مانند

_نسیازمند بـلاگـو رخ از غـبار مـنــوی

کے کیمیای مسرادست خاک کوی نیاز

ـ رونـــدگان طـــريقت رهِ بـــــلا ســـپرند

رفيقِ عشق چه غم دارد از نشيب و فراز

ـ بـــى تـــو در كــلبه كــدايــى خــويش

رنے جہایی کشیدہام کے مہرس

_باضعف و ناتواني همچون نسيم خوش باش

بسیماری انسدرین ره بهتر ز تسندرستی

ـ روی زردست و آه دردآلـــود

عاشقان را دوای رنیجوری

ـ بس گل شکفته می شود این باغ را ولی

کس بسی جفای خارنچیدست ازو گلی

در طریق عشق بازی امن و آسایش بلاست

ریش باد آن دل که با دردِ تو خواهد مرهمی

- ای دردِ توام درمان در بستر ناکامی

وی یادِ توام مونس در گوشهٔ تنهایی

ئرک تعلُق

ـ بياكه قصر امل مسخت سست بنيادست

٠ بسیار باده که بنیاد عسمر بسر بادست

غلام همت آنم که زیس چمرخ کبود

ز هــر چـه رنگ تـملّق پــذيرد آزادست

.

-نيست در بازارِ عالم خوشدلي ور زانكه هست

شيوة رندى و خوشباشي عيّاران خوشست

ال زيسانِ مسوسنِ آزادهام آمد به گوش

كاندرين دير كهن كار سبكباران خوشست

حافظا ترك جهان گفتن طريق خوشدليست

تا نینداری که احوال جهانداران خوشست

*

- جسريده رو كه گه رگاه عمافيت تمنگست

پسیالہ گسیر کے صمرِ حریز بی بدلست

دولتِ فسقر خدایا به من ارزانی دار

کاین کرامت سبب حشمت و تمکین منست

ـ من هماندم كه وضو ساختم از چشمهٔ عشق

چار تکبیر زدم یکسره بر هر چه که هست

- حافظ ار بر صدر ننشیند ز عالی مشربیست

عاشق دُردىكش اندر بندِ مال و جاه نيست

کجا به کوی طریقت گذر توانی کرد طلمع ملذار که کار دگر توانی کرد چو شمع خندهزنان ترکِ سر توانی کرد به شاهراه حقیقت گذر توانی کرد

ـ تو کز سرای طبیعت نمی روی بیرون ولى تو تا لب معشوق و جام مى خواهى دلاز نسور هدایت گر آگهی بابی گر این نصیحتِ شاهانه بشنوی حافظ

ے غم دنیای دنی چند خوری بادہ بخور حیف باشد دلِ دانا که مشرش باشد ای خوشا سرو که از بار غم آزاد آمد بهحكم آنكه چو شد اهرسن سروش آمد دست به کاری زنم که غصه سر آید دیسو چسو بسیرون رود فسرشته در آیلد

_زیـر بـارند درخـتان کـه تـعلّق دارنـد _ز فکر تفرقه باز آی تا شوی مجموع ـبر سر آنم که گرز دست برآید خلوت دل نیست جای صحبت اضداد

ـ دوش با من گفت پنهان كاردانى تيزهوش

كــز شــما پـنهان نشــايدكـرد سِــرِّ مـى فـروش

گفت آسان گیر بو خود کارها کز روی طبع

مىخت مىگردد جهان بر سردمانِ سىختكوش

وانگهم درداد جامی کز فروغش بر فلک

زهره در رقص آمد و بربط زنان میگفت نوش

گوش کن پند ای پسر وز بهر دنیا غم مخور

گفتمت چون دُر حدیث*ی گر* توانی داشت هوش

_فساش مسيكويم و ازكفته خود دلشام

بسندهٔ عشقم و از هسر دو جسهان آزادم

نيست بسر لوح دلم جسز الفِ قسامت دوست

چے کے نم حرف دگر باد نداد استادم

_سالها پسيروى مسذهب رندان كردم

تا به فتوای خرد حرص به زندان کردم

- پدرم روضهٔ رضوان به دو گندم بفروخت

من چرا شلکِ جهان را به جوی نفروشم

ـ سـر بـه آزادگی از خلق برآرم چون سرو

گر دهد دست که دامن زجهان درچینم

_ خـوش بـرانـيم جـهان در نـظر راهـروان

فكر اسبِ سيه و زين مغرّق نكنيم

ـگر روی پاک و مجرّد چو مسیحا به فلک

از چراغ تو به خررشید رسد صد پرتو

*

_دوش رفعتم به در میکده خواب آلوده

خسرقه تسر دامن و مسجاده شراب آلوده

آمسد افسسوس كسنان مغبجة بادهفروش

گهفت بیدار شه ای رهرو خواب آلوده

شست و شویی کن و آنگه به خرابات خرام

تسا نگسردد ز تسو ایسن دیسر خسراب آلوده

بے هموای لب شمیرین پمسران چمند کمنی

جـــوهر روح بــه يــاقوتِ مُـــذاب آلوده

به طهارت گهذران سنزل پیری و مکن

خملعت شميب چمو تشمريف شمباب آلوده

پاک و صافی شو و از چاه طبیعت بدر آی

ك___ م_فايي ندهد آب تـراب آلوده

گفتم ای جانِ جهان دفتر کل عیبی نیست

كسه شسود وقتِ بسهار از مسى ناب آلوده

آشــنايان رهِ عشــق دريــن بــحرِ عـميق

غُـرقه گشـتند و نگشـتند بـه آب آلوده

گفت حافظ لُغَز و نكته به ياران مفروش

آه ازين لطف به انواع متاب آلوده

ـ تــاکـــی خــمِ دنـیای دنـی ای دلِ دانـا حیف است ز خوبی که شود عاشقِ زشتی

٠

ـ جهانِ پيرِ رعنا را ترحّم در جبلّت نيست

زمهرِ او چه میپرسی درو همّت چه میبندی

همائی چون تو عالیقدر حرصِ استخوان تا کی

دریغ آن سایهٔ همت که بر نااهل افکندی

درین بازار اگر سودیست با درویشِ خرسندست

خدایا منعمم گردان به درویشی و خرسندی

٠

ـ ساقی به مودگانی عیش از درم در آی

تا یکدم از دلم خیم دنیا بدر بسری

در شساهراهِ جماه وبسزرگی خمطر بسیست

آن بے کے زین گے رہوہ سے کبار بگذری

مسلطان و فكر لشكر و سوداى تاج و گنج

درویش و امسن خساطر و کسنج قسلندری

حسافظ غبار فقر و قناعت زرخ مثوى

كساين خساك بسهتر از مسلٍ كيمياگسرى

ـ نـقد عـمرت بـبرد خـصّهٔ دنـیا بـه گـزاف

گسر شب و روز دریسن قسصّهٔ مشکسل بساشی

_ مسيحاى مسجرّد را بسرازد

كسه بسا خسورشيد سسازد هسم وثاقي

-خماطرت كسى رقم فيض بديرد هيهات

مگسر از نفش پسراکنده ورق ساده کنی

دمت از میں وجود چو مردانِ رہ بشوی

تاکسیمیای عشق بسیابی و زر شوی

خواب و خورت ز مرتبه خویش دور کرد

آنگه رسی به خویش که بی خواب و خور شوی

ترک شکایت

ـ دلا مـنال ز بـيداد و جمور يار كـه يار

ترا نصیب همین کرده است و این دادست

ـ حاشا كـ من از جور و جفاي تو بنالم

بيداد لطيفان همه لطفست وكرامت

درویش مکـــن نـاله ز شــمشیر اَحــبًا

كاين طايفه از كشته ستانند ضرامت

_م___انِ م_هربانان كي تسوان گهفت

کے پیار ما چنین گفت و چنان کرد

ـ لافِ عشـق وگـله از يـار زهـی لافِ دروغ

عشقبازانِ جسنين مستحق هسجرانسند

-از دستِ غسيبتِ تـو شكايت نـمىكنم

تا نسيست خسيبتي نسبود لذت حمضور

ـ خـموش حـافظ و از جـور يــار نـاله مكـن

تراکه گفت که در روی خوب حیران باش

مای دل اندر سندِ زلفش از پریشانی منال

مرغ زيسرك جون بدام افتد تحمل بايدش

نازها زان نرگس مستانهاش ساید کشید

این دلِ شوریده تا آن جمد و کاکل بایدش

_ آشسنايانِ رهِ عشت كسرم خدون بحورند

ناکسم گیر به شکایت سوی بیگانه روم

_ آنکــه پــامالِ جــفاکــرد چــو خــاکِ راهـم

حاک می بوسم و عذر قدمش می خواهم

من نه آنم که زجورِ تو بنالم حاشا

بسندهٔ مسعتقد و جساكسر دولتسخواهسم

ـ لذتِ داغ غــمت بـر دلِ مـا بـاد حـرام

اگــر از جـورِ خـم عشــقِ تــو دادى طـلبيم

-حافظ چــه نالی گمر وصل خواهـی

خسون بسایدت خسورد در گساه و بسیگاه

_بـــه شــمشيرم زد و بـاكس نگــفتم

كـــه رازِ دوست از دشهان به

ـ مـــنال ای دل کــه در زنــجیر زلفش

هـــمه جــمعيّتست آشفته حـالي

تسليم و رضا

ـ در خراباتِ طريقت ما بهم منزل شويم

كاين چنين رفتست در صهدِ ازل تقدير ما

ــكـنون بـــه آبِ مـــى لعـــل خــرقه مــىشويم

نصيبة ازل از خسود نسمى توان انداخت

ـ دلا مــنال ز بــيداد و جـور يــار كــه يــار

تسرا نصیب همین کرده است و این دادست

رضا به داده بده وز جبین گره بگشای

کے ہر من و تو در اختیار نگشادست

ـ به درد و صاف ترا حکم نیست خوش درکش

كه هر چه ساقى ماكرد عين الطافست

_كسناه اكر چه نبود اختيار سا حافظ

تو در طریق ادب باش و گوگناهِ منست

_بسروای زاهد و بر دُردکشان خرده مگیر

كم ندادند جز اين تحفه به ما روز الست

آنىچە او رىخت بە پىمانة سا نىوشىدىم

اگر از خُمرِ بهشت است وگر بادهٔ مست

_مسر ارادتِ ما و آمستانِ حمضرتِ دوست

که هر چه بر سر ما می رود ارادتِ اوست

_عاشق چمه كند گر نكشد بار ملامت

با هميج دلاور سير تير قضا نيست

_مكن به نامه سياهي ملامتٍ من مست

که آگه است که تقدیر بر سرش چه نوشت

حمن و مقام رضا بعد ازین و شکر رقیب

که دل به دردِ تو خو کرد و ترکیِ درمان گفت

مسزن ز چسون و چسرا دم کسه بسندهٔ مسقبل

قبول کرد به جان هر سخن که جانان گفت

ـ مـن ز مسجد به خرابات نه خود افتادم

ايسنم از عسهدِ ازل حساصلِ فسرجسام افستاد

چے کے ند کے پی دوران نے رود چے رن پرگار

هــر كــه در دايــرهٔ گــردشِ ايــام افـتاد

ـ چـو خمامه در رهِ فـرمانِ او، مسر طـاعت

نهادهایسم، مگسر او بسه تسیغ بسردارد

- آنچه سعى است من اندر طلبت بنمودم

أنقدر هست كه تغيير قضا نتوان كمرد

ـ تو عمر خواه و صبوری که چرخ شعبدهباز

هسزار بسازى ازبسن طسرفهتر بسرانگسيزد

بسر آسستانهٔ تسسليم سسر بسنه حسافظ

کے گے سر سے پزہ کے نبی روزگار بستیزد

ـ صاشقان را بسر مسرِ خسرد حکسم نسيست

آنــــچه فــرمان تــو بـاشد آن كــند

ـ بسر در شاهم گدایی نکتهای در کار کرد

گفت بر هر خوان که بنشستم خدا رزّاق بود

ـبر آن مسرم که نستوشم می و گنه نکنم

اكسر مسوافستي تسدير من شهود تنقدير

جـو قسمت ازلی بـی حضور ما کـردند

گر اندکی نه به وفق رضاست خرده مگیر

ـبـاكـه هـاتف ميخانه دوش با من گفت

که در مقام رضا باش و از قسا مگریز

_عیبم مکن به رندی و بدنامی ای حکیم

كاين بود مرنوشت ز ديوان قسمتم

می خورکه عاشقی نه به کسب است و اختیار

ايسن مسوهبت رسيد ز ميراثِ قطرتم

ـ برو ای ناصح و بر دردکشان خرده مگیر

کارفرمای قَدر میکند این من چه کنم

برقِ غيرت چو چنين ميجهد از مكمن غيب

تو بفرماک من سوخه خرمن چه کنم

ــ حافظ ز خوبرویان بختت جز این قدر نیست

گر نیست رضایی حکم قیضا بگردان

_گـــر تــيغ بـارد در كــوى آن مـاه

گـــردن نــهاديم الحكـــم للّــه

آئــــــنِ تـــــقوى مـــــا نـــيز دانــيم

ليكن جمه جماره بما بسختِ كسمراه

گر چه رندی و خرابی گنهِ ماست ولی

عاشقی گفت که تو بنده بر آن می داری

ـ بشنو این نکته که خود را زغم آزاده کنی

خمون خموری گمر طملب روزی ننهاده کمنی

ـ در دايــرهٔ قـــمت مـا نـقطهٔ تـــليميم

لطف آنچه تو اندیشی حکم آنچه تـو فـرمایی

فکر خود و رای خود در صالم رندی نیست

كفرست درين مذهب خودبيني و خردرايي

تصفية درون

_غــلام هـمتِ آنـم کــه زيــرِ چــرخ کــبود

ز مسر چے رنگ تے ملّق پذیرد آزادست

_ من هماندم كه وضو ساختم از چشمهٔ عشق

چار تکبیر زدم یکسره بر هر چه که هست

گل مرادِ تو آنگه نقاب بگشاید که خدمتش چو نسیمِ سحر توانی کرد تو کز سرای طبیعت نمی روی بیرون کجا به کوی طریقت گذر توانی کرد

ولی تو تا لبِ معشوق و جامِ می خواهی طمع مدارکه کارِ دگر توانی کرد دلا ز نمورِ هدایت گر آگهی یابی چو شمع خنده زنان ترکِ سر توانی کرد

_ز فکرِ تفرقه باز آی تا شوی مجموع به حکم آنکه چو شد اهرمن سروش آمد

_ خانه خالی کن دلاتا سنزلِ جانان شرد

کاین هوسناکان دل و جان جای دیگر میکنند (خ)

_بــر ســر آنــم کـه گـر ز دست بـرآيــد

دست ہے کاری زنم کے ضمّہ سرآید

خــلوتِ دل نـيست جـای صـحبتِ اضـداد

ديــو چــو بــيرون رود فــرشته در آيــد

- غسل در اشک زدم کاهل طریقت گویند

پاک شو اوّل و پس دیده بر آن پاک انداز

ـ مـالها پـيروى مـذهب رنـدان كـردم

تا به فتوی خرد حرص به زندان کودم

_ پــاسبانِ حــرم دل شـــدهام شب هــمه شب

تا دریسن پرده جز اندیشهٔ او نگدارم

گر روی پاک و مجرد چو مسیحا به فلک

از فروغ تو به خورشید رسید صد پرتو

ـ حافظا در دل تنگت چر فرود آمد يار

خانه از غیر نیپرداختهای بعنی چه

•

_دوش رفتم به در میکده خواب آلوده

خموقه تمر دامسن و مسجاده شراب آلوده

آمــد افســوس كــنان مــغبچة بــادەفروش

گفت بیدار شو ای رهرو خواب آلوده

شمست وشویی کن و آنگه به خرابات خرام

تا نگردد ز تو این دیر خراب آلوده

به طهارت گذران منزلِ پیری و مکن

خــلعتِ شـيب چــو تشــريفِ شــباب آلوده

پاک و صافی شو و از چاه طبیعت بدر آی

كسه صدفايي نسدهد آبِ تسراب آلوده

ŧ

_ خاطرت كى رَقم فيض پذيرد هيهات

مگر از نقش پراکنده ورق ساده کنی

_روی جـانانطلبی آینه را قابل ساز

ورنه هرگز گل و نسرین ندمد ز آهن و روی

.

_ای بیخبر بکوش که صاحب خبر شوی

تا راهرو نباشی کسی راهبر شوی

در مکتب حقایق پیش ادیب عشق

هان ای پسر بکوش که روزی بدر شوی

دست از میں وجبود چبو مبردان رہ بشبوی

تا کیمیای عشت بیابی و زر شوی

خواب و خورت ز مرتبهٔ خویش دور کرد

آنگه رسی به خویش که بی خواب و خور شوی

گـر نـور عثـــق حـق بنه دل و جانت اوفـتد

بالله كسز أفستاب فسلك خوبتر شوى

يكسدم غريق بسحر خدا شوگسمان مسبر

کے آب هفت بحر به یک موی تر شوی

از پای تا سرت همه نور خدا شود

در راهِ ذوالجــــلال چــو بــیها و ســر شــوی

وجميهِ خسدا اگسر شسودت مسنظر ننظر

زین پس شکی نماند که صاحب نظر شوی

بسنیاد هستی تو چو زیس و زیس شود

در دل مسدار همیچ کسه زیسر و زیسر شسری

تنهائی (رنج تنهائی)

_ مــــحرم رازِ دل شـــيدای خـــود

کس نـــمیبینم ز خـــاص و عــام را

_رازی کسه بسر غسیر نگفتیم و نگوئیم

با دوست بگروئیم کسه او محرم رازست

ـ دریـن زمـانه رفیقی کـه خالی از خـللـت

صراحي مي ناب و سفينه غزلست

- راز حافظ بعد از ایس ناگفته ماند

ای دریسیغ از رازداران یسساد بسساد

ـ حسب حالی نسنوشتی و شد ایامی چند

محرمی کو که فرستم به تو پیغامی چند

پیر میخانه چه خوشگفت به دردیکش خویش

که مگو حال دلِ سوخته با خامی چند

_ یارب کیجاست محرم رازی کے یکزمان

دل شرح آن دهـد كـه چـه گـفت و چـها شـنيد

_معاشری خوش و رودی بساز میخواهیم

كه درد خويش بگويم به ناله بم و زيس

ـ هــمجو حـافظِ غـرب در ره عشــق

بسه مسقامی رسیدهام کسه مسپرس

حکجاست همنفسی تا به شرح عرضه دهم

کمه دل چمه مسیکشد از روزگارِ همجرانش

_ جـ م شكر گويمت اى خيل غم عفاكالله

کسه روزِ بسیکسی آخسر نسمیروی ز مسرم

غــلام مــردم چئـــم كـه بــا مـياهدلى

هـــزار قــطره بـــبارد چــو دردِ دل شــمرم

ـ حافظ غم دل باكه توان گفت درين دور

جسز جام که شاید که بود محرم رازم

ـ مـاجرای دلِ خـون گشـته نگـویم بـاکس

زانک جز تیغ ضمت نیست کسی دمسازم

که کشم رخت به میخانه و خوش بنشینم تا حریفان دغا را به جهان کم بینم یعنی از خلق جهان پاکدلی بگزینم -حالیا مصلحتِ وقت در آن می بینم جز صراحی و کتابم نبود یار و ندیم جامِ می گیرم و از اهل ریا دور شوم

دل ز تنهایی بجان آمد خدا را همدمی دل بی تو بجان آمد وقتست که بازآئی از خدا می طلبم صحبتِ روشن رائی سسینه مالامالِ دردست ای دریغا مرهمی ای پادشه خوبان داد از غمِ تنهائی دل که آئینهٔ شاهیست غباری دارد

که روزگار غیور است وناگهان گیرد بسش زمانه چو مقراض در زبان گیرد -ضمیرِ دل نگشایم به کس مرا آن به چو شمع هر که به افشای راز شد مشغول

مرا با تست چندین آشنائی دد و دامت کمین از پیش و از پس مسراد هم بنجوئیم از تنوانیم چراگاهی ندارد خرّم و خوش رفسیق بسی کسان یارِ غسریبان زیسمن هسمتش کساری گئساید کمه فسالم لاتندرنی فسردا آمد

-الاای آهوی وحشی کجائی
دو تنها و دو سرگردان دو بیکس
بیا تا حالِ یکدیگر بدانیم
که می بینم که این دشتِ مشوّش
که خواهد شد بگوئید ای رفیقان
مگر خضرِ مبارک پی در آید
مگر وقتِ وفا پروردن آمد

نسی حمالِ دلِ سموخته دل بتوان گفت یک دوست که با او غم دل بتوان گفت

- نی قصّهٔ آن شمع چگل بتوان گفت غم در دلِ تنگِ من از آنست که نیست

توبه در بهار

مجل که کس مباد زکردارِ ناصواب خجل کنم محتسِب داند که من این کارها کمتر کنم ارها توبه از می وقتِ گُل دیوانه باشم گر کنم

به وقتِ گل شدم از توبهٔ شراب خجل من نه آن رندم که ترک شاهد و ساخر کنم منکه عیبِ توبه کاران کرده باشم بارها

بهارِ توبه شکن میرسد چه چاره کنم که می خورند حریفان و من نظاره کنم به عزمِ توبه سحر گفتم استخاره کنم سخن درست بگویم نمی توانم دید

به دورِ الله دماغ مرا علاج كنيد گر از ميانه بزمِ طرب كناره كنم

حاشاکه من به موسمِ گُل ترکِ می کنم من لافِ عقل می زنم این کار کی کنم من رند و عاشق در موسمِ گل آنگساه تسسوبه استغفرالله

توبه و پرهيز

ـ چـون پياله دلم از توبه كـه كردم بشكست

همچو لاله جگرم بي مي و خمخانه بسوخت

-اسامِن توبه که در محکمی چو سنگ نمود

ببین که جام زجاجی چه طرفهاش بشکست

_ خسندهٔ جامِ مسى و زلفِ گره گيرِ نگار

ای بسا توبه که چون توبهٔ حافظ بشکست

ـ صـ لاح و تـوبه و تـقوى ز ما مجو حافظ

ز رند و عاشق و مجنون كسى نيافت صلاح

ŧ

ـ من و انكارِ شراب اين چه حكايت باشد

غالباً ابن قدرم عقل وكفايت باشد

تا به غایت رو میخانه نمیدانستم

ورنه مستوری ما تا به چه غایت باشد

منکه شبها رهِ تقوی زدهام با دف و چنگ

ایس زمان سر به ره آرم چه حکایت باشد

مشکلی دارم ز دانشمندِ مجلس باز پرس

تـوبه فـرمايان چـرا خـود تـوبه كـمـــر مــىكنند

ـ من همان ساعت كه از مي خواستم شد توبه كار

گفتم این شاخ ار دهد باری پشیمانی بود

مسن از رندی ندخواهمه کرد توبه

ولى آذِيــــــتنى بـــــالهِجرِ و الحَـــــجُر

سبه صنوم توبه نهادم قدح زکف صد بار

ولى كسسرشمه سساقى نسمىكند تسقصير

حديثِ توبه درين برمگه مگو حافظ

كه مساقيانِ كهان ابسرويت زنسند به تهير

ـ بـیاکـه تـوبه ز لعـل نگـار و خـندهٔ جـام

تموريست كه عقلش نمىكند تصديق

ـ بـ وقتِ گـل شـدم از توبهٔ شراب خـجل

کے کس میباد ز کیردارِ نیاصواب خیجل

... صلاح ما همه دام ره است و من زين بحث

نيم ز شاهد و مساقي به هيچ باب خجل

ـ تـ وبه كـردم كـ نبوسم لب ساقى و كـنون

مىگزم لب كى چىراگوش به نادان كردم

_من نه آن رندم که ترکی شاهد و ساغر کنم

محتسب داند كه من اينكارها كمتركتم

منكه عيب توبه كماران كمرده باشم بارها

توبه از می وقتِ گل دیوانه باشم گر کنم

که میخورند حریفان و من نظاره کنم گر از میانهٔ بـزم طـرب کـناره کـنم

به عزم توبه سحر گفتم استخاره كنم بهار توبه شكن مىرسد چه چاره كنم مسخن درست بكويم نمي توانم ديد ب دور لاله دماغ مرا صلاح كنيد

من لافِ عقل مىزنم اينكار كى كنم گو باده صاف كن كه به حذر ايستادهايم با ما به جام بادهٔ صافی خطاب کن به نام خواجه بکوشیم و فرّ دولت او يا جام باده يا قصه كوتاه استخفرالله استخفرالله وز فــــــعل عـــــابد اســـــــغفرالله عاقلا مكن كارى كاورد بشيماني که دگر می نخورم بیرخ بزم آرائی

_حاشاكه من به موسم كل تركِ مىكنم ـ پـير مـغان ز تـوبهٔ مـاکـر مـلول شــد ـ ما مردِ زهد و توبه و طامات نيستيم ـ نمىكند دلِ من ميل زهد و توبه ولى _ما شيخ و زاهد كمتر شناسيم _مــن رنــد و عــاشق و آنگــاه تــوبه از دستِ زاهسد كرديم تربه ــ زاهدِ پشيمان را ذوقِ باده خواهد كشت _كردهام توبه به دستِ صنم بادهفروش

- جـز آسـتان تـوام در جهان پناهی نیست

مسرِ مسرا بسجز ایسن در حسواله گاهی نیست

چــنانکه از هــمه ســو دام راه مــیبنم

بسجز حسمايتِ زلفش مسرا بناهي نيست

_ای دل بسیاکه ما به پناهِ خدا رویسم

ز آنــچه آســتين كــوته و دستِ دراز كــرد

_ تو با خدای خود انداز کار و دل خوشدار

کے رحم اگر نکند مدعی خدا بکند

ـ چون حسن عاقبت نه به رندی و زاهدیست

آن به که کار خود به صنایت رها کنند

بر در شاهم گدایی نکتهای در کار کرد

گفت بر هر خوان که بنشستم خدا رزّاق بود

مکاروانی که بود بدرقهاش لطفِ خدای

بـــه تــجمّل بــنشيند بــجلالت بــرود

ـ به جانِ دوست که ضم پرده بر شما ندرد

كسر اعستماد بسر الطاف كارساز كنيد

ستکیه بر تقوی و دانش در طریقت کافریست

راهسروگس صد هنز دارد تسرکل بایدش

دام سختست مگر یار شود لطف خدا

ورنسه آدم نسبرد صسرفه ز شیطان رجیم

ـ حافظ آبِ رخ خود بر درِ هر سفله مريز

حاجت آن به که بر قاضی حاجات بریم

_حـــــا؛ در فــم مــودای عثــقت

تـــوكّلنا عِــلى ربّالعـــبادى

ـ سـحر بـا باد مىگفتم حـديث آرزومـندى

خطاب آمد که واثق شو به الطاف خداوندى

_كار خودگر به كرم بازگذارى حافظ

ای بسا عیش که با بختِ خداداده کنی

جاذبه جمال

ـ مسن از وَرَع مسى و مطرب نديدمي زين پيش

هـــرای مــغبچگانم در ایــن و آن انــداخت

_آنکــه جــز کـعبه مـقامش نـبد از يـادِ لبت

بسر در مسیکده دیسدم کسه مقیم اقتادست

ـ بــه رغــم مــدعیانی کــه مــنع عشــق کــنند

جمال چمهرهٔ تمو حمجتِ موجه ماست

در خسرقه زن آتش کسه خسم ابسروی مساقی

برر مى شكند گوشة محراب امامت

ــمن از رنگ صلاح آن دم به خون دل بشستم دست

كه چشم باده پيمايش صلا بر هوشياران زد

_نــرگس سـاقى بـخوانــد آيتِ افسـونگرى

حــــــلقة اوراد مــــا مـــجليس افــــــانه شـــــد

_در نــمازم خــم ابــروی تــو بـا یـاد آمـد

حالتی رفت کے محراب بے فریاد آمد

_رشعتهٔ تسبیح اگس بگسست معذورم بدار

دستم اندر دامن ساقی سیمین ساق بود

_مـن مسرگشته هـم از اهـل سـلامت بـودم

دام راهم شکسنِ طسرّهٔ گسیسوی تسو بسود

ـ من به خیال زاهدی گوشهنشین و طرفه آنک

مغبچهای ز هر طرف میزندم به چنگ و دف

در صین گوشه گیری بودم چو چشم مستت

و اکسنون شدم چمو مستان بر ابروی تو مایل

سرمايد سرمايد

بروای شیخ که شد بر تن ما خرقه حرام

سابسروی بسار در نسظر و خسرقه سسوخته

جسامی بسه یساد گسوشهٔ مسحراب مسیزدم

_صلاح از ما چه می جوئی که مستان را صلاگفتیم

به دور نبرگس مستت سلامت را دعا گفتیم

بالا بلندِ عشوه كر نقش باز من كوتاه كرد قسمة زهد دراز من دیدی دلاکه آخر پیری و زهد و علم با من چه کرد دیدهٔ معشوقه باز من مى ترسم از خرابى ايمان كه مىبرد محراب ابروى تو حضور نماز من

ـ توکافر دل نمی بندی نقاب زلف و می ترسم

که محرابم بگرداند خم آن دلیستان ابرو

- شــوق لبت بُـرد از يـاد حـمافظ

درسِ شـــانه

از فریبِ نرگسِ مخمور و چشم میپرست

حافظِ خلوتنشين را در شراب انداختي

ــهر دم به يادِ آن لبِ ميگون و چشم مست

أز خسلوتم بسه خسانهٔ خَسمًار مسي كشي

جام جم

- بسر آستانهٔ میخانه هرکه یافت رهی

ز فيضِ جام مى اسرارِ خانقه دانست

هر آنکه رازِ دو عالم ز خطِ ساغر خواند

رموزِ جام جم از نقشِ خاکِ ره دانست

د دلی که غیب نمایست و جام جم دارد

ز خاتمی که دمی گم شود چه ضم دارد

ـ سالها دل طلبِ جامِ جم از ما میکرد

وانچه خود داشت ز بیگانه تمنا میکرد

گوهری کز صدف کون و مکان برونست

طسلب از گسمئندگانِ لبِ دریسا مسیکرد

مشكــل خويش بَرِ پيرِ مغان بردم دوش

كوبه تأبيدِ نظر حلِّ معما مىكرد

دیدمش خرم و خندان قدح باده به دست

ونسدران آيسنه صسد گسونه تسماشا مسيكرد

گفتم این جام جهان بین به توکی داد حکیم

گفت آن روز که این گنبدِ مینا می کرد

ـ به سِرِّ جام جم آنگه نظر توانی کرد

که خاکِ میکده کُحلِ بصر توانی کرد

ر ملک تا ملکوتش حجاب بردارند

هر آنک خدمتِ جام جهان نما بکند

گرت هواستکه چون جم به سِرِّ غیب رسی

بيا و همدم جام جهان نما مرباش

ـ پـيرِ مـيخانه سـحر جـام جـهانبينم داد

وانسدر آن آیسه از حسسن توکرد آگاهم

_پیر میخانه همی خواند معمّایی دوش

از لب جام که فرجام چه خواهد بودن

ـباده نوش از جام عالمبین که بر اورنگ جم

شاهد مقصود را از رخ نقاب انداختی

ـگوهرِ جام جم از كانِ جهاني دگرست

تسو تسمنا زگِل كبوزه گسران مسيداري

ـ چـو مستعدِ نظر نيستي وصال مجوي

که جام جم نکند سود وقتِ بی بصری

ـ بـــبين در آيـنهٔ جــام نــقشبندى خــيب

که کس به یاد ندارد چنین عجب ز منی

۔ سحرم هاتفِ میخانه به دولتخواهی گفت بازآی که دیسرینهٔ ایس درگاهی همچو جم جرعهٔ ماکش که ز سِرِّ ملکوت همچو جم جرعهٔ ماکش که ز سِرِّ ملکوت پسرتوِ جسام جسهانبین دهدت آگاهی

جانسپاری (دیدار یار)

- عسزم ديسدارِ تسو دارد جانِ بسر لب آمسده

باز گردد یا برآید چیست فرمانِ شما

ـ لعـلِ مـيرابِ بـه خون تشنه لبِ يار منست

وز پسی دیدن او دادنِ جسان کسار مسنست

_خـونم بـريخت وز غـم عشـقم خـلاص داد

مسئت پلذير غسمزه خسنجر گلذارمت

_زيـر شمشيرِ فمش رقيص كنان بايد رفت

كانكه شد كشته او نيك سرانجام افتاد

- چو جان فدای لبش شد خیال میهبستم

کے قصطرہ ای ز زلالش بے کام ما افتد

خــيالِ زلفِ تــو گــفتا كــه جــان وســيله مــــاز

كرين شكسار فسراوان بسه دام مسا افستد

کسی به وصل تو چون شمع یافت پروانه

کے زیےرِ تیغِ تو ہے دم سَری دگر دارد

بے آسے آنے دستِ کے وسید کے او

چو آسستانه بسدین در هسمیشه سسر دارد

- حافظ ار جان طلبد غمزهٔ مستانهٔ يار

خسانه از غسير بسپرداز و بسهل تسا بسبرد

- جانا كدام سنگدل بى كفايتست

كو پيشِ زخم تيغ تو جان را سپر نكرد

مى خواسىتم كى ميرمش اندر قدم چو شمع

او خسودگسذر بسما چسو نسيم سنحر نكسرد

```
جانسیاری (دیدار یار) / ۱۸۲
```

_ چو منصور از مراد آنان که بر دارند بردارند

که با این درد اگر دربند در مانند درمانند

ـ جان بر لبست و در دل حسرت که از لبانش

نگسرفته هسیج کسامی جان از بدن برآید

_روی بسنما و وجسود خسودم از یساد بسبر

خــومن ســوختگان را هــمه گــو بـاد بـبر

روز مـــرگم نـفسی وعـدهٔ دیـدار بـده

وانگیم تیا بیه لحید فیارغ و آزاد بسبر

روی بسنما و مسرا گسو کسه ز جسان دل بسرگیر

پیشِ شمع آتش پروانه به جان گر درگیر

_ای کـه گمفتی جان بده تا باشدت آرام جان

جان به ضمهایش سپردم نیست آرامم هنوز

_جان بشكرانه كنم صرف گر آن دانه دُر

ـ همچو صبحم یک نفس باقیست با دیدار تو

چهره بسنما دلبرا تا جان برافشانم چو شمع

_مــن شكســة بــدحال زنــدگى يــابم

در آن زمان که به تیغ غمت شوم مقتول

_گــفتم كــه كــى بـبخشى بــر جـان نماتوانــم

گفت آن زمان که نبود جان در میانه حایل

ـ حافظ به پیشِ چشم تو خواهد سپرد جان

در ایسن خسیالم از بسدهد عسمر مسهلتم

_پــروانــهٔ او گــو رســدم در طـلب جان

چمون شمع هماندم به دمی جان بسپارم

ستو همچو صبحی و من شمع خلوتِ سحرم

تبسمي كن و جان بين كه چون همي سپرم

à

ـگـو دست رسـد در سرِ زلفین تو بازم

چون گوی چه سرها که به چوگان تو بازم

پروانهٔ راحت بده ای شیمع که امشب

از آتش دل پیشِ تو چون شمع گدازم

آندم که به یک خنده دهم جان چو صراحی

مستانِ تو خواهم که گزارند نمازم

محمود برد عاقبتِ كار درين راه

گسر سسر بسرود در سسر سسودای ایسازم

.

_مؤدة وصل توكوكز سر جان برخيزم

طاير قداسم و از دام جهان سرخيزم

خيز و بالا بنما اي بتِ شيرين حركات

كز سر جان و جهان دستفشان برخيزم

روز مسرگم نمفسی مهلت دیدار بده

تا چو حافظ ز سر جان و جهان برخيزم

#

ـ قصدِ جانست طمع در لب جانان كردن

تو مرا بین که در این کار بجان می کوشم

این جانِ عاریت که به حافظ سپرد دوست

روزی رخش بسینم و تسملیم وی کسنم

ـشراب تلخ صوفي سوز بنيادم نخواهد بُرد

لبم بر لب نه ای ساقی و بستان جانِ شیرینم

4

ـ چئـم خود راگفتم آخر یک نظر سیرش بیین

گفت میخواهی مگر تا جوی خون راند ز من

او به خونم تشنه و من بىر لبش تـا چـون شـود

كام بستانم از او يسا داد بستاند ز من

دوستان جان دادهام بهر دهانش بنگرید

کو به چیزی مختصر چون باز می ماند ز من

ـ بـهای نـیم کـرشمه هـزار جان طلبند

نسيازِ اهمل دل و نمازِ نمازنينان بسين

به بوی زلفِ توگر جان به باد رفت چه شد

هـــزار جـــانِ گـــرامـــی فــدای جــانانه

به مژده جان به صبا داد شمع در نفسی

ز شمع روی تواش جون رسید پروانه

ـگفتی بـدهم کــامت و جــانت بــــتانم ً

تسرسم ندهی کامم و جانم بستانی

_جان مىدهم از حسرتِ ديدار تو چون صبح

باشد که چو خورشیدِ درخشان بدر آئی

در تيره شب هـ جرِ تو جانم به لب آمد

وقستست کسه همچون مه تابان بدر آئی

جبر (تقدير)

در کری نیکنامی سا راگذر ندادند

گر تو نمی پسندی تغییر کن قیضا را

حافظ بخود نپوشيد اين خرقه مي آلود

ای شمیخ پساکسدامسن مسعذور دار مسا را

ـ در خراباتِ طريقت ما بهم منزل شويم

کاین چنین رفتست در عهدِ ازل تقدیرِ ما

*

_من از ورع می و مطرب ندیدمی زین پیش

هـوای مـغبچگانم در ایسن و آن انداخت

كينون بــه آبِ مــى لعـل خـرقه مـىشويم

نصيبة ازل از خود نمي توان انداخت

مگر گشایش حافظ درین خرابی بود

کـه بخشش ازلش در می مغان انداخت

*

ـ بسرو ای زاهمد و بسر دردکشمان خسرده مگمیر

كمه ندادنىد جنز اين تحفه به ما روز الست

_مطلب طاعت و پیمان و صلاح از من مست

كسه بسه پسيمانه كشسى شسهره شسدم روز الست

ـ مـ لامتم بـ ه خـرابـی مکـن کـه مرشدِ عشق

حرالتم به خرابات كرد روزِ نخست (خ)

_مكن به نامه سياهي ملامتِ من مست

کے آگے ہست کے تقدیر بر سرش چه نوشت

_من ز مسجد به خرابات نه خود افتادم

ايسنم از عسهدِ ازل حساصلِ فسرجام افتاد

جسه کسند کسز پسی دوران نسرود چسون پسرگار

هـــر كــه در دايسرهٔ گــردش ايسام افستاد

ـ حـافظ مكـن مـلامتِ رنـدان كـه در ازل

مسا را خدا ز زهم رسا بسی نیاز کسرد

- نصیحت گوی رندان را که با حکم قضا جنگست

دلش بس تسنگ مسىبينم مگسر سساخر نسمىگيرد

_مسرا روز ازل کساری بسجز رندی نفرمودند

هر آن قسمت که آنجا رفت از آن افزون نخواهد شد

-مرابه رندی و عشق آن فضول عیب کند

كمه احستراض بسر امسرارِ علم غيب كند

ـ مكن به چشم حقارت نگاه در من مست

كسه نسيست مسعصيّت و زهد بس مشيّت او

بـــر آســتانهٔ مــيخانه گــر ســری بــينی

مسزن بسه پسای کسه مسعلوم نسیست نسیّتِ او

معيبم مكن به رندى و بدنامي اى حكيم

كـــاين بــودسرنوشت ز ديـوانِ قــمتم

می خور که عاشقی نه به کسب است و اختیار

ايسن مسوهبت رسيد ز مسيراثِ فسطرتم

ــ نقشِ مستوری و مستی نه به دست من و تست

آنے ہ مطانِ ازل گفت بکن آن کردم

_ق__مت حوالتم به خرابات می کند

هـــر چـــند كـــاينچنين شـــدم و آنــچنان شـــدم

_نميست امسيد صلاحي ز فسادِ حافظ

جسونکه تسقدير چنين است چه تمدير كنم

ـ بسرو ای نماصح و بسر دردکشان خسرده مگیر

کارفرمای قَدر میکند این من چه کنم

برقِ غيرت جو چنين ميجهد از مكمن غيب

تسو بفرماکه من سنوخته خبرمن چه کنم

_ بــــارها گــفتهام و بــاد دگــر مـــیگویم

كسه مسن دلشده أيسن ره نمه بمخود مسى بويم

در پی آیسته طسوطی صسفتم داششته انسد

آنے چه استاد ازل گفت بگو میگویم

من اگر خارم وگر گل چمن آرائی هست

کے از آن دست کے او میںکشدم میرویم

خسنده و گسریهٔ عشساق ز جسائی دگسرست

مسىسرايسم بـه شب و وقتِ سـحر مـىمويم

•

_مكن درين چمنم سرزنش به خودروثي

جانانكه بسرورشم مسىدهند مسرويم

.

_ساقیا می ده که با حکم ازل تدبیر نیست

قابلِ تعییر نبود آنچه تعیین کردهاند

جبر و سرنوشت

ـ سير سپهر و دور قـمر را چـه اختيار

در گسردشند بسرَحسبِ اختیارِ دوست

ـ مكن به نامه سياهي ملامتِ من مست

که آگهست که تقدیر بر سرش چه نوشت

_ آسبوده بسر کسنار چسو پسرگار می شدم

دوران جو نقطه عاقبتم در میان گرفت

ـ در کـوی نـیکنامی مسا را گذر ندادند

گر تو نسمی پسندی تسغیر کس قسضا را

سركش مشوكه چون شمع از غيرتت بسوزد

دلبرکه درکف او مومست سنگ خارا

حافظ بخود نپوشيد اين خرقه مي آلود

ای شیخ پاکدامن معذور دار ما را

•

ـ دلم خــزينهٔ اســرار بــود و دستِ قـضا

درش بنبست و کسلیدش به دلستانی داد

_ آنىچە سىعى است من اندر طلبت بنمايم

ایس قَلُر هست که تخییر قضا نتوان کرد

ـ نصیحتگوی رندان راکه با حکم خدا جنگست

دلش بس تنگ می بینم مگر مناغر نمی گیرد

*

ـ جام مى و خونِ دل هـ يک بـه كـــى دادنـد

در دایسرهٔ قسسمت اوضساع چنین باشد

در کارِ گلاب وگل حکم ازلی این بود

کاین شماهدِ بازاری و آن پردهنشین باشد

آن نیست که حافظ را رندی بشد از خاطر

كساين سمابقة پيشين تا روز پسين باشد

*

ـ مرا مهرِ سیه چشمان ز سر بیرون نخواهد شد

قضای آسمانست این و دیگرگون نخواهد شد

مسرا روز ازل کاری بسجز رندی نفرمودند

هرآن قسمت كه آنجا رفت ازآن افزون تخواهد شد

_گر رنج پیش آید وگر راحت ای حکیم

نسبت مكسن به غيركه ايسنها خداكند

مطرب بساز پرده که کس بی اجل نمرد

وأنكونه ايس ترانه مسرايد خطاكند

_ديدى آن قهقههٔ كبكِ خسرامان حافظ

کے ز سر پنجهٔ شاهینِ قبضا غافل بود

_ قتل این خسته به شمشیر تو تقدیر نبود

ورنه هیچ از دلِ بیرحم تو تقصیر نبود

ـبر آستانِ ميكده خون ميخورم مدام

روزي مسا ز خسوان قَـدَر ايـن نـواله بـود

در ازل هر کو به فیضِ دولت ارزانی بود

تا ابد جام مرادش همدم جانی بود

_ز نــقشبندِ قــضا هست امــيدِ آن حافظ

که همچو سرو به دستم نگار بازآید

_ساقيا عشرتِ امروز به فردا مفكن

يساز ديسوانِ قسضا خبطِ اماني به مسن آر

ـ بــر آن مـــرم كــه نــنوشم مــى وگنه نكـنم

اكسر مسوافستي تسدبير مسن شسود تسقدير

.. چه فتنه بود که مشاطهٔ قضا انگیخت

کے کرد نرگیں مستش سیہ یہ سرمہ ناز

ـگـفتم ازگـوی فـلک صـورتِ حـالی پـرسـم

گفت آن میکشم اندر خم چرگان که سپرس

-عیبم مکن به رندی و بدنامی ای حکیم

كساين بسود سرنوشت ز ديسوانِ قسمتم

می خور که عاشقی نه به کسب است و اختیار

ايسن مسوهبت رمسيد ز مسيواثِ فطرتم

سنقشِ مستوری و مستی نه به دستِ من و تست

آنے مسلطانِ ازل گفت بکن آن کردم

دارم از لطسفِ ازل جسنتِ فسردوس طسم

گــرچــه دربـاني مـيخانه فـراوان كـردم

_ قسمت حوالتم به خرابات مىكند

هــر چــند كــاينچنين شـــدم و آنــچنان شـــدم

ـ بسرو ای ژاهند و بر دردکشان خرده مگیر

کارفرمای قَدر میکند ایس من چه کنم

برقِ غیرت که چنین می جهد از مکمن غیب

تو بفرماكه من سوخته خرمن چه كنم

- نسيست امسيد صلاحي ز فساد حافظ

چونکه تعدير چنين است چه تدير کنم

بارها گفته ام و بار دگر میگویم که من دلشده این ره نه به خود میپویم آنجه استاد ازل گفت بگو می گویم که از آن دست که او میکشدم میرویم

در پس آیسنه طوطی صفتم داشستهانسد من اگر خارم اگر گُل چمن آرائی هست خنده و گریهٔ عشاق ز جائی دگرست میسرایم به شب و وقتِ سحر میمویم

ـ مکنن درین چمنم سرزنش به خودروثی

چسنان کسه پسرورشم میدهند میرویم

از دست جرا هِشت سر زلفِ تو حافظ

تقدیر چنین بود چه کردی که نهشتی

-گرچه رندی و خرابی گنهِ ماست ولی

عاشقی گفت که تو بنده بر آن می داری

ـ جدا شد يار شيرينت كنون تنها نشين اى شمع

که حکم آسمان این است اگر سازی وگر سوزی

_ساقیا می ده که با حکم ازل تدبیر نیست

قابل تغيير نبود أنجه تعيين كرده انمد

ـ بــه گــوش جــان رهــى مــنهئى نـدا در داد

ز حـ ضرتِ احـدى لااله الأ الله

که ای عزیز کسی را که خواری است نصیب

حـقیقت آن کـه نـیابد بـه زور مـنصب وجـاه

بسه آب زمسزم و کموثر مسفید نستوان کسرد

گـــليمِ بـــختِ كـــــى راكــه بــافتند سـياه

جزعة كأش الكرام

ـ به خدا که جرعه ای ده تو به حافظِ سحرخیز

که دعاي صبحگاهی اثـری کـند شـما را

_ عمرتان باد و مراد ای ساقیان بزم جم

گرچه جام مانشد پر می به دورانِ شما

_بر بوی آنکه جوعهٔ جامت به ما رسد

در منصطبه دمای تو هر صبح و شام رفت

_روان تشنه مما را به جمرعهای درباب

چـو مـىدهند زلال خـضر بــه جــام جـمت

_رنسدانِ تشسنهاب را آبی نسمیدهد کس

كسوثى ولى شسناسان رفستند ازيسن ولايت

_فربادكه آن ساقي شكّرلبِ مسرمست

دانست کسه مسخمورم و جسامی نفرستاد

_ خيالِ آبِ خيضر بست و جيام کيخسرو

ب جرعه توشى سلطان ابوالقوارس شد

_ آن کیست کز روی کرم با من وفاداری کند

بر جای بدکاری چو من یکدم نکوکاری کند

اول به بانگ نای و نی آرد به دل پیغام وی

وانگه به یک پیمانه می با من وفاداری کند

ـ جـرعهای ده کـه بـه مـیخانهٔ اربـاب کـرم

هــر حـريفي ز پـي مـلتمــي مـيآيد (خ)

ـ در لبِ تشـــنهٔ مــا بـين و مــدار آب دريــخ

بس سر کشتهٔ خویش آی و ز خاکش برگیر

ای آنکه ره به مشرب مقصود بردهای

زین بنجر قنظرهای به من خاکسار بخش

ـ به عاشقان نظری کن به شکر این نعمت

كه من غلام مطيعم تو پادشاهِ مطاع

ب فیضِ جرعهٔ جام تو تشنه ایم ولی

نسمىكنيم دلسرى نسمىدهيم صسداع

-راهم منزن به وصف زلال خَضَر که من

از جام شاه جرعه كش حوض كوثرم

من جرعه نوش برم تو بودم هزار سأل

كسى تسرك آبسخورد كند طبع خوگرم

در ایس خسمار کسم جرعهای نمی بخشد

فسغان کسه اهسل دلی در مسیان نسمی بینم

_ای صبا بر ساقی بزم اتابک عرضه دار

تا از آن جام زرافشان جرعهای بخشد به من

- از جسرعهٔ تو خاکِ زمین دُرٌ و لعل یافت

بیچاره ماکه پیشِ تو از خاک کمتریم

_حافظ چو طالب آمد جامی بـه جـانِ شـيرين

حستى يسذوق مسنه كاسأ من الكرامه

سبه جسرعة تو سرم كرم كثبت نوشت باد

خرد از کدام می است اینکه در سبو داری

عاشقان را ز بر خویش جدا میداری به امیدی که در این ره به خدا می داری ما تحمّل نكنيم ارتو روا مي دارى ـ ای که مهجوری عشّاق روا می داری تشنهٔ بادیه را هم به زلالی درباب ساغر ماكه حريفانِ دگر مي نوشند

وين تطاول بين كه با عشّاق مسكين كردهاند

- نمی کنم گله ای لیک ابر رحمتِ دوست به کشتزار جگرتشنگان نداد نمی ـ خاكيان بي بهرهاند از جرعة كاس الكرام

جفای پار

ز فریب او بیندیش و غلط مکن نگارا تو ازین چه سود داری که نمیکنی مدارا - مرهٔ سیاهت ار کرد به خونِ ما اشارت دلِ عالمی بسوزی چو عـذار برفروزی

ک پیرسٹی نکنی عندلیبِ شیدا را سهىقدانِ سيهچشم ماه سيما را

_صبا به لطف بگو آن غزال رصنا را که سر به کوه و بیابان تو دادهای ما را شِکَرفروش که عمرش دراز باد چرا تحفقدی نکند طرطی شِکرخا را غرور حسنت اجازت مگر نداد ای گل ندانم از چه سبب رنگ آشنائی نیست جز اینقدر نتوان گفت در جمال تو عبب که رنگِ مهر و وف نیست روی زیبا را

ای کے بر مہ کشی از عنبر سارا چوگان

منضطرب حنال مگردان من سنرگردان را

_ جو نافه بر دل مسكين من گره مفكن

ک عسمد با سر زلفِ گرهگشای تو بست

ـ جـانب دلهـا نگـاهدار كـه سـلطان

مُسلک نگیرد اگیر سپاه ندارد

ــز سرو قدِ دلجويت مكن محروم چشمم را

بدین سرچشمهاش بنشان که خوش آبی روان دارد

ـ دست خوش جفا مكن آب رخم كه فيضِ ابر

سى مىدد سىرشك مىن دُر عَدَن نسمىكند

_مكنن كه كوكبة دليرى شكسته شود

چر بندگان بگریزند و چاکران بجهند

ـ پيش ازينت بيش ازين اندبشة مشاق بود

مسهرورزي تسو با ما شهرهٔ آفاق بود

_ايسنش سيزا نسبود دل حسقگزار من

كسنز غسمكسار خبود سبخن نباسزا شسنيد

ای گل به شکر آنکه شکفتی به کام دل

با بطبلانِ بسيدلِ شسيدا مكن ضرور

میل رفتن مکن ای دوست دمی با ما باش

بر لبِ جوی طرب جوی و به کف ساغرگیر

رفسته گسیر از بسرم و ز آتش و آبِ دل و چشم

گـونهام زرد و لبـم خشک و کـنارم تـر گـير

٠

_اكسر رفيق شفيقى درست بيمان باش

حسريف خسانه وكسرمابه وكسلمتان بساش

شكسنج زلف پسريشان به دستِ باد سده

مگوکه خاطر عنساق گور پریشان باش

دگسر به صیدِ حسرم تیغ بسرمکش زنسهار

وزان که با دلِ ما کردهای پشیمان باش

ترو شمع انجمني يكربان و يكدل شو

خیال و کوشش پروانه بین و خندان باش

خمموش حمافظ و از جمور يمار نماله مكمن

تراکه گفت که در روی خوب حیران باش

٠

ـ تـو تـرحـم نكـنى بـر مـنِ مخلص گفتم ذاك دعـــواى وهـا انت و تــلك الايـام

٠

_زلف بــر بـاد مـده تـا نـدهی بـر بـادم

ناز بنیاد مکن تا نکنی بنیادم

مى مخور بىا دگىران تىا نىخورم خونِ جگىر

مسر مکش ته نکشید مسر به فلک فریادم

زلف را حسلقه مكن تا نكني دربندم

طــره را تـاب مـده تا ندهی بر بادم

یار بیگانه منسو تا نبری از خویشم

غــم اغــار مـحور تـا نكـنى نـاشادم

رخ بسرافسروز کسه فسارغ کسنی از بسرگی گسلم

قسد بسرافسراز کسه از مسرو کسی آزادم

شمع هـر جـمع مشـو ورنبه بسوزي مـا را

یاد هر قرم مکن تا نروی از یادم

شنهرة شنهر مثنو تنا ننهم سنر دركبوه

شور شيرين منما تا نكني فرهادم

رحم کن بر من مسکین و به فریادم رس

ئے یہ خاک در آصف نیرسد فیریادم

حافظ از جور تو حاشاکه بگرداند روی

مسن از آن روز کسه در بسند تسوام آزادم

_ مرا می بینی و هر دم زیادت میکنی دردم

ترا میبینم و میلم زیادت می شود هر دم

به سامانم نمیپرسی نمیدانم چه سر داری

به درمانم نمی کوشی نمی دانی مگر دردم

نه راهست این که بگذاری مرا بر خاک و بگریزی

گذاری آر و بازم پرس تا خاک درت گردم

فرو رفت از غم عشقت دمم دم میدهی تاکی

دمار از من بسر آوردی نسمیگوئی برآوردم

#

به زلف گوی که آئین دلیری بگذار

بسه غسمزه گسوی کسه قبلب ستمگری بشکن

-ای گل خوش نسیم من بلبلِ خویش را مسوز

کز سر صدق میکند شب همه شب دعای تو

_زنسهار تا توانس اهل نظر میازار

دنسیا وقسا نسدارد ای نبور همر دو دیده

تاكى كشم عنيت زان جشم دلفريت

روزی کسرشمهای کسن ای یسار بسرگزیده

ـ مكـن عـتاب ازين بيش و جور بر دل سا

مكن هر آنچه توانى كه جاى آن دارى

به اختیارت اگر صد هزار تیر جفاست

به قصدِ جانِ من خسته در كمان دارى

_بــیا بـا مـا مَـورز ایـن کــینه داری

كــــه حـــــق صـحبتِ ديـــرينه دارى

ولیکسن کسی نسمائی رخ بسه رنسدان

تسوكسز خسورشيد و مسه آئسينه دارى

سعبب از وفای جانان که صایتی نفرمود

نه به خامهای مسلامی نه به نامهای پیامی

به کجا برم شکایت به که گریم این حکایت

کـه لبت حـیاتِ مـا بـود و نداشتی دوامی

داگسر چمله رسم خلوبان تبندخونیست

چے باشد گےر بسازی بے غےمینی

جلال الدين تورانشاه

ـ حافظ به زير خرقه قدح تا بكي كشي

در بنزم خنواجه پنرده زکنارت بنرافکنم

تورانشه خبجته که در من يزيد فضل

شدد مستَّتِ مسواهبِ او طسوقِ گسردنم

- چو هر خاکي که باد آورد فيضي برد از انعامت

ز حبالِ بنده يباد آور كيه خدمتكارِ ديبرينم

وفاداری و حق گوشی نه کار هر کسی باشد

غسلام أصف ثاني جلال الحقّ والدّينم

_خوشم آمد كه سحر خسرو خاور مى گفت

با همه پهددشهی بسندهٔ تسورانشاهم

ـمى اندر مجليل آصف به نوروز جلالي نوش

که بخشد جرعهٔ جامت جهان را ساز نوروزی

نه حافظ میکند تنها دعای خواجه تورانشاه

ز مدح آصفی خواهد جهان عیدی و نوروزی

جنابش پارسايان راست محرابِ دلِ و ديده

جبینش صبح خیزان راست روزِ فتح و فیروزی

•

_ای صبا بندگی خواجه جلال الدین کن که جهان پُر سمن و سوسنِ آزاده کنی

_تىو مگىر بىر لې آبىي بھوس بنشينى

ورنه هر فتنه که بینی همه از خودینی

بحداثس كه تموثى بسنده بكريده او

کے بسرین چاکس دیس نگزینی

گر امانت بسلامت ببرم باکی نیست

بسی دلی سهل بودگر نبود بی دینی

ادب و شمرم تسرا خمسرو ممهرویان کسرد

آفــرين بسر تــوكــه شــايــــتهٔ صــد چــنـدينــي

عجب از لطف تو ای گل که نشستی با خار

ظـــاهراً مـــصلحتِ وقت در آن مـــيبني

صبر بسر جورِ رقيبت چکنم گر نکنم

عساشقان را نبود چاره بجز مسكيني

باد صبحى بهوايت زكلستان برخاست

که تو خوشتر زگل و تازهتر از نسرینی

_شیشه بازی سرشکم نگری از چب و راست

گر برین منظر بینش نفسی بنشینی

مسخنی بیغرض از بندهٔ مخلص بشنو

ای کے مسنظور بسزرگانِ حقیقت بسینی

نازنینی چو تو پاکیزه دل و پاکنهاد

بهتر آنست که با مردم بند ننشینی

سيل اين اشكِ روان صبر و دلِ حافظ برد

بسلغ الطَّساقة يسا مسقلة عسيني بسيني

تو بدین نازکی و مسرکشی ای شمع چگیل

لايستي بسندكى خسواجمه جسلال الديسنى

ـ آصفِ عهدِ زمان جانِ جهان تورانشاه

که درین مرزعه جز دانهٔ خیرات نکشت

نافِ هفته بُد و از ساهِ صفر كناف و الف

که به گلشن شد و این گلخن پر دودِ بهشت

آنکه میلش سوی حقبینی و حق گوئی بود

سالِ تاریخ وفاتش طلب از میلِ بهشت

جمال (جلوة جمال)

ــ روی خوبت آیتی از لطف بر ماکشف کرد

زان زمان جز لطف و خوبی نیست در تفسیرِ ما

ــ ای فــروغ مــاهِ حــــن از روی رخشــان شــما

آبِ روی خسوبی از چساهِ زنسخدانِ شما

مسرا به كسار جهان هسركو التسفات نبود

رخ تـو در نـظرِ مـن چـنين خوشش آراست

- طلبلة عسطر كل و دُرج عسيراً فَشانش

فیضِ یک شمه زبوی خوشِ عطار منست

_مگر تو شانه زدی زلف عنبرافشان را

که باد خالیه ساگشت و خاک عنبربوست

۔عــرگــل نــو کــه شــد چـمن آرای

زائسسر رنگ و بسسوی صحبتِ اوست

گر غالیه خوشبو شد در سنبل او پیچید

ور وسمه کمان کش شد در ابروی او پیوست

حنيز تا بركلكِ آن نقاش جان افشان كنيم

کاین همه نقشِ عجب در گردشِ پرگار داشت

ـ توگر خواهی که جاویدان جهان یکسر بیارایی

صبا را گوکه بردارد زمانی بُرقع از رویت

وگر رسم فنا خواهی که از صالم براندازی

برافشان تا فرو ریزد هزاران جان ز هـر مـویت

بالمستركس هستمه شنيوههاي مستي

ان چشـــــم خـــــــوشت بــ

__ ساقیا نہت

در دهــــر كـــــى كــــه كـــام دارد

_ جان بى جمال جانان ميل جهان ندارد

هر کس که ایس ندارد حقاکه آن ندارد

_به بوی او دلِ بیمار صاشقان چو صبا

فدای عبارض نسرین و چشم نرگس شد

_ جــلوهگاه رخ او ديـده مـن تـنها نـيست

ماه و خورشید همین آینه مر گردانند

ـ هــر دم از روی تــو نــقشی زنـدم راهِ خــال

باکه گویم که دریس پرده چها می بینم

_چون کاینات جمله به بوی تو زندهاند

ای آفستاب سسایه ز مسا بسرمدار هسم

چـون آبـروی لاله وگـل فیضِ حـن تست

ای ابسر لطف بسر مین خیاکی بیبار هیم

سهـــر دو عـالم یک فــروغ روی اوست

كمصفتمت بسيدا و بسنهان نسيز همم

_مسراد دل ز تماشای باغ عمالم چمیست

به دستِ مسردمِ چشم از رخ تو گل چیدن

دای قبصهٔ بهشت زکویت حکایتی شرح جمالِ حور زرویت روایتی آب خمصر ز نوش لبانت حکایتی کی عطرسای مجلیں روحانیان شدی گل را اگر نه بوی تو کردی رعایتی

انتفاس عیسی از لب لعلت لطیفهای

ـ به بوی زلف و رخت میروند و میآیند

صبا به خالیه سایی و گل به جلوهگری

ـزان مي كه داد حسن و لطافت به ارضوان

بيرون فكند لطف مزاج از رخش بخوى

شادی به دلم ازو بسسی مسیآید کنز رنگِ ویسم بوی کسی میآید

ایسن گل ز برِ همنفسی میآید پیوسته از آن روی کنم همدمیش

جهان (آزار جهان)

ـ بـرو از خانهٔ گـردون بـدر و نـان مـطلب

کاین سیه کاسه در آخر بکشد مهمان را

ـ حمافظ از بادِ خران در جمن دهر مرنج

فكر معقول بفرما كل بيخار كحاست

که شنیدی که درین بزم دمی خوش بنشست

کـه نــه در آخــر مـجلس بندامت بـرخـاست

ـ بـیدار شـو ای دیده کـه ایمن نتوان بود

زیسن سیلِ دمادم که درین منزلِ خوابست

ـ مجوى عيشِ خوش از دورِ بـاژگونِ سپهر

که صافِ این سُرِ خُم جمله دردی آمیزست

سپهرِ بر شده پرويزني است خون آشام

که ریسزهاش سیر کِسسری و تیاج پیرویزست

ـ نه من سبوكش اين دير رند سوزم و بس

بسا سراکه درین کارخانه سنگ و سبوست

_سبب مپرس که چرخ از چه سفلهپرور شد

كــه كـام بخشى او را بهانه بـى سبيست

درسن جسمن گل بیخار کس نیچید آری

چــراغ مــصطفوى بــا شـرارِ بــولهبيــت

_مى بىياوركە ئىنازد بەگىل بىغ جهان

هـنر کـه خارتگری بادِ خزانی دانست

_بجز آن نرگس مستانه که چشمش مَرَماد

زير اين طارم فيروزه كسي خوش ننشست

_بساغبانا ز خسزان بسى خبرت مسى ينم

آه ز آن روز کسه بسادت گسلِ رحسنا بسبرد

رهـــزنِ دهـر نـخفته است مشـو ايـمن ازو

اگسر امسروز نسبردست کسه فسردا بسبرد

کاغذین جامه به خوناب بشویم که فلک

رهــنمونيم بــه پـای عَــلم داد نكــرد

ـ خون میخورم ولیک نه جای شکایت است

روزي مساز خسوانِ قَلْدر ايس نبواله بسود

_زگرد خوانِ نگونِ فلک طمع نتوان داشت

كه بىملالتِ صد غصه يك نواله برآيد

_مساقيا عشرت امروز به فردا مفكن

يا ز ديوانِ قفا خطِّ اماني به من آر

ـ هـر دم از درد بـنالم كـه فـلک هـر ساعت

كُــندم قسمدِ دلِ ريش به آزادِ دگسر

باز گویم نه دربن واقعه حافظ تنهاست

فرقه گشستند دریسن بادیه بسیار دگر

_از هر طرف ز خیل حوادث کمین گهیست

ز آنسرو عنان گسسته دواند سوار عمر

ـ بـه مأمـنی رو و فـرصت شــمر غـنيمتِ وقت

ک در کمینگه عمرست مکرِ عالم پیر

ـنـقدِ آزارِ جـهان بـنگر و بـازارِ جـهان

گر شما را نه بس این سود و زیان ما را بس

ــ مماطِ دهـرِ دون پـرور نـدارد شـهدِ آسایش

مذاقِ حرصواًز ای دل بشوی از تلخ و از شورش

_عشرت كمنيم ورنه به حسرت كشندمان

روزی کے رختِ جان به جهانی دگر کشیم

ـ جهانِ پيرِ رعنا را ترحّم در جبلّت نيست

ز مهر او چه میپرسی درو همّت چه میبندی

_بساطِ خوشدلی ما چه کم شدی يارب

گــرش نشـانِ امـان از بـدِ زمـان بـودى

_زمانه هيچ نبخشدكه باز نستاند

مسجوز سهفله مروّت كه شيئة لأشي

ـ بس گـل شکـفته مـی شود این باغ را ولی

کس بسی جفای خسار نیچیدست ازو گلمی

حافظ مدار امیدِ فرج از مدار چرخ

دارد هـــزار عــيب و نـدارد تــفضّلي

_ چشم آممایش که دارد از سههر تمیزرو

ساقیا جامی به من ده تا بیاسایم دمی

دل مسنه بسر دنسیی و اسباب او زانکسه از وی کس وفساداری ندید کس عسل بی نیش ازین دکان نخورد کس رطب بی خار ازین بستان نچید

بسی تکلف هر که بر وی دل نهاد چون بدیدی خصم خود میپرورید

- نى دولت دنيا به ستم مى ارزد نىي لذَّت مستيش الم مى ارزد

نه هفت هزار مناله شادي جهان اين منحنت هفت روزه غم مي ارزد

- از چرخ به هر گونه همی دار امید وزگردش روزگر سی لرز چو بید گفتی که پس از سیاه رنگی نبود پس موی سیاهِ من جراگشت سفید

ـ ســيلاب گـرفت گِـرد ويـرانــهٔ عـمر

و آخساز بُسرى نسهاد بسيمانه عسمر

بیدار شو ای خواجه که خوش خوش بکشد

حسمًال زمسانه رُخت از خسانهٔ عسمر

جهان (بدعهدی و بیوفائی)

ده روزه مهر گردون افسانه است و افسون

نسيكي بسجاى ياران فسرصت شسمار يارا

ـ مـجو درمــتى عـهد از جهانِ سست نهاد

كمه ايسن عمجوزه عمروس همزار داممادست

نشانِ عمهد و وف نيست در تجم گل

بسناً ل بسلبل بسيدل كه جاى فريادست

مگسر کسه لاله بسدانست بیوفائی دهسر

کے تیا ہزاد و بشید جیام می زکف ننهاد

ـ چو بیش صبح روشن شد که حالِ مهر گردون چیست

برآمد خندهای خوش بر غرورِ کامگاران زد

_في الجمله اعتماد مكن بر ثباتِ دهر

كارخانهايست كه تغيير مىكنند

_رمسم بدعهدی ایام چو دید ابر بهار

گریهاش بسر سسمن و سنبل و نسرین آمد

ـ جسميله ايست عسروس جسهان ولي هشدار

كسه ايسن محدّره در عقدِ كس نمى آيد

_منحروم اگر شدم ز منزکوی او چه شد

از گسلشن زمسانه کسه بسوی وفعا شنید

_ساقیا عشرتِ امروز به فردا مفکن

يا ز ديوانِ قنضا خبطِ اماني به من آر

- عهد و پیمانِ فلک را نیست چندان اعتبار

عهد با پیمانه بندم شرط با ماغر کنم

حمافظا تكيه بر ايام چو سهوست و خطا

من چرا عشرتِ اسروز به فردا فكنم

_اعـــتمادى نــيست بــر كــار جــهان

بسلكه بسر كسردون كسردان نسيز هسم

ـ بـر جـهان تكيه مكن ور قدحي مِـي داري

شادی زهره جبینان خور و نازک بدنان

ـ هـر گـل نو زگلرخی باد همی کند ولی

گوش منخن شنو كنجا ديدة اعتباركو؟

ـ بسر ممهر چسرخ و شيوهٔ او اعتماد نيست

ای وای بسر کسسی کسه شد ایسمن ز مکر وی

_سفله طبعست جهان بركرمش تكيه مكن

ای جمهان دیده ثب نِ قدم از سفله مجوی

ـ عـروسِ جـهان گرچـه در حـدِّ حسن است

ز حـــد مــــىبرد شـــيوهٔ بــيوفايي

4

زان کمه از وی کس وفاداری ندید چون تمام افروخت بادش در دمید دل منه بر دنیی و اسباب او هر به ایامی جراغی برفروخت

جهان (زوال قدرتها)

ـ هر كرا خوابگه آخر زد و مشتى خاكست

گو چه حاجت که به افلاک کشی ایوان را

*

ازین رباطِ دو در چون ضرورتت رحیل

رواق و طاق معیشت چه سربلند و چه پست

به هست و نیست مرنجان ضمیر و خوش می باش

که نیستی است سرانجام هر کمال که هست

شكسوهِ آصفى و اسبِ باد و منطق طير

به باد رفت و ازو خواجه هیچ طرف نبست

4

_مجوى عيشِ خوش از دور بـاژگونِ سپهر

که صافِ این سرِ خُم جمله دُردی آمیرست

سهر بسر شده بسرويزنيست خون آشام

که ریازهاش سیر کسری و تاج پرویزست

زلفِ مسنبل به نسیم مسحری می آشفت

گفتم ای مسند جم جمام جهان بینت کو؟

گفت افسوس كه آن دولتِ سيدار بحفت

ـ قدح به شرط ادب گیر زانکه ترکیبش

زكاسة سر جمشيد و بهمن است و قباد

که آگهست که کاروس و کی کجا رفتند

که واقفست که چون رفت تختِ جم بر باد

ز حسسرتِ لبِ شــيرين هـنوز مــیبينم

كسه لاله مسى دمد از خونِ ديده فرهاد

مگسر كمه لاله بمدانست بسيوفايي دهسر

که تا بزاد و بشد جام می زکف ننهاد

梅

ـ سود و زیان و مایه چو خواهد شدن ز دست

از بمر ایس معامله ضمگین مساش و شاد

بادت به دست باشد اگر دل نهی به هیچ

در معرضی که تختِ سلیمان رود به باد

ـ بیفشان جرعهای بر خاک و حالِ اهل دل بشنو

که از جمشید و کیخسرو فراوان داستان دارد

دل در جهان مبند و به مستى سؤال كن

از فسيضِ جسام و قسصة جسمشيدِ كسامگار

ـ كمندِ صيدِ بهرامى بيفكن جام جم بردار

که من پیمودم این صحرا نه بهرامست و نه گورش

ـنه صمرِ خفر بماندنه مُلک اسکندر

نسزاع بسر مسر دنيي دون مكن درويش

ـكــى بـود در زمانه وفيا جـام مـي بـيار

تا من حكايتِ جم وكاووس كي كنم

ـ جایی که تخت و مسند جمم می رود به باد

گر غم خوریم خوش نبود به که می خوریم

ـ تکـیه بـر اخـتر شـبگرد مکـن کاین عیّار

تساج کساووس ربسود و کسمر کسیخسرو

گـوشوارِ زر و لعـل ار چـه گـران دارد گـوش

دور خسوبی گسذرانست نسمیحت بشنو

۲۰۶ / جمع پريشان

_مساقی بسیار باده که رسزی بگویمت

از مسرِّ اخسترانِ كسهن مسير و مساهِ نسو

-شكل هلال هر سر مه مىدهد نشان

از افسیسر سیامک و تسرک کسلاه زو

چنینِ قبای قیصر و طرفِ کلاهِ کی بیدار شوکه خوابِ عدم در پی است هی ای وای بر کسی که شد ایمن ز مکر وی فسرٌاش باد همر ورقش را بسزیر پسی

به بگذر زکبر و ناز که دیدست روزگار هشیار شو که مرغ چمن مست گشت هان بر مهر چرخ و شیوهٔ او اعتماد نیست حشمت مبین و سلطنت گل که بسپرد

زتختِ جم سخنی مانده است و افسرِکی که می داند که جم کی بود و کی کی زنسهار دل مسبند بسر اسسباب دنسیوی - شکوهِ سلطنت و حسن کی ثباتی داد - بده جامِ می و از جسم مکن یاد - جمشید جز حکایتِ جام از جهان نبرد

صلائی بسه شاهان پسیشینه زن
کسه دیسدست ایسوانِ افراسیاب
کسجا شیده آن تُرکِ خنجرکشش
که کس دخمه نیزش ندارد به یاد
که گم شد درو لشکرِ سلم و تور
بسه کسیخسرو و جم فرستد پیام
که جمشید کی بود وکاووس کی

دم از سیر ایسن دیو دیسرینه زن همان منزلست ایس جهانِ خراب کسسجا رای پسیرانِ لشکسرکشش نه باد نه تنها شد ایوان و قصرش به باد هممان مرحلهست ایس بیابان دور بده ساقی آن می که عکسش ز جام بسده تسا بگسویم بسه آوازِ نسی

جهان (فانی بودن و بیاعتباری)

ـ هرکرا خوابگه آخر زد و مشتی خاکست

گو چه حاجت که به افلاک کشی ایـوان را

_ ناگشوده گل نقاب آهنگ رحلت ساز کرد

ناله كن بلبل كه كلبانگ دل افكاران خوشست

ـ به چشم عقل درین رهگذار پرآشوب

جهان وکارِ جهان بی ثبات و بی محلست

ـ عرضه كردم دو جهان بر دل كار افتاده

بجز از عشق تو باقی همه فانی دانست

مسى بياور كه ننازد به گل باغ جهان

هـر كـه غـارتگرى بـادِ خـزانى دانست

.

به هست و نیست مرنجان ضمیر و خوش می باش

که نیستی است سرانجام هر کمال که هست

ازين رواقِ دو در چون ضرورتست رحيل

رواق و طاق معیشت چه سربلند و چه پست

شكوهِ أصفى و اسب باد و منطقِ طير

به باد رفت و ازو خواجه هیچ طرف نبست

٠

_پيوندِ عمر بسته به موئيست هوشدار

غمخوارِ خویش باش غم روزگار چیست

ـ بــر لبِ بــحر فــنا مـنتظريم اى ساقى

فرصتی دان که زلب تا به دهان اینهمه نیست

ـ به مي عمارتِ دل كن كه اين جهانِ خراب

بر آن سرست که از خاکِ ما بسازد خشت

ـ سود و زبان و مایه چو خواهد شدن ز دست

از بهر ایس معامله غسمگین سباش و شاد

بادت بدست باشد اگر دل نهی به هیچ

در معرضی که تختِ سلیمان رود به باد

_ز انقلاب زمانه عجب مدارکه چرخ

ازيسن فسسانه هسزاران هسزار دارد يساد

کے آگے ہست کے کاووس و کی کجا رفتند

که واقفست که چون رفت تختِ جم بر باد

ـ مـرغ زیـرک نـزند در چـمنش پردهسرای

هـــر بــهاری کــه بــه دنــباله خــزانــی دارد

_ زمانِ خسوشدلی دریاب و دُریاب

كــه دائمه در صدف گـوهر نـباشد

غـــنيمت دان و مـــ خــور در گـــلــتان

ك__ كر تا هفته ديكر نسباشد

_چه جای شکر و شکایت زنقشِ نیک و بداست

چو بر صحيفة هستي رقم نخواهد ماند

سرردِ مبجلس جمشيد گفتهاند اين بود

کے جام بادہ بیاور کہ جم نخواہد ماند

_خـوش گـرفتند حـريفان سـر زلف ساقي

گے فیلکشان بگذارد کے قیراری گیرند

ـ به دور گل منشین بی شراب و شاهد و چنگ

کے هے مچو روز بقا هفتهای بود معدود

_عاموشانست منزل ما وادى خاموشانست

ماليا غلغله در گنيد افلاک انداز

مُلكِ اين مزرعه دانى كنه ثباتى نندهد

آتشیی از جگسر جسام در اسلاک انسداز

ـ بـنشين بـر لب جـوى و گــذر عــمر بـبين

كساين اشسارت ز جمهانِ گذران سا را بس

نه عمر خضر بماند نه مُلکِ اسکندر

نسزاع بسر سر دنیای دون مکن درویش

ـ جهان وكارِ جهان جمله هيچ بر هيچست

هــزار بـار مـن ايـن نكـته كـردهام تحقيق

ــ جایی که تخت و مسندِ جم می رود به باد

گر غم خوریم خوش نبود به که می خوریم

ـ همچون حباب دیده به روی قدح گشای

وين خانه را قياسِ اماس از حباب كن

زان پیشتر کے صالم فیانی شود خراب

ما را ز جام بادهٔ گلگون خواب كن

_ می بیفش است دریاب وقتی خوشست بشتاب

سال دگر که دارد امسیدِ نسوبهاری

_ نوبهارست در آن کوش که خوشدل باشی

کے بسے گل بدمد باز و تو در گِل باشی

_هشيار شوكه مرغ چمن مست گشت هان

بیدار شوکه خوابِ عدم در پی است هی

جهان (فریب جهان)

ـ ســبزست در و دشت بسیا تا نگــذاریـم

دست از سر آبی که جهان جمله سرابت

به مهلتی که سپهرت دهد زراه مرو

تراکه گفت که این زال ترک دستان گفت

ـ خوش عروسيست جهان از رهِ صورت ليكن

هر که پیوست بدو عمر خوشش کاوین داد

_فغان كه با همه كس غائبانه باخت فلك

کے کس نہود کے دستی ازین دخیا ہےرد

_از ره مرو به عشوهٔ دنیاکه این عجوز

مكـــاره مــى نشيند و مــحتاله مــــىرود

ــز وصـــلِ روى جــوانـان تـمتعى بـردار

كه در كمينگه عمرست مكر عالم بير

_بیاور می که نتوان شد ز مکر آسمان ایسن

به لعبِ زهـرهٔ چنگی و مرّبغ سلحشورش

_طرّه شاهد دنيا همه مكرست و فريب

عارفان بسر سسر ايسن رشسته نسجويند نسزاع

ـ جهان پیرست و بیبنیاد ازین فرهادکش فریاد

که کرد افسون و نیرنگش ملول از جانِ شیرینم

- تکیه بر اختر شبگرد مکن کاین عیّار

تساج كساووس ربسود وكسمر كسيخسرو

_نــوشتهانـــد بــر ايــوانِ جــنتالمأوى

کے هر کے عشرهٔ دنیا خرید وای به وی

بر مهرِ چرخ و شيوهٔ او اعتماد نيست

ای وای بسر کسسی کسه شند ایسمن ز مکرِ وی

فريبِ جهان قصة روشن است ببين تا چه زايد شب آبستن است

چاه زنخدان

_مبین به سیب زنخدان که چاه در راهست

کجا همی روی ای دل بدین شتاب کجا

ای فروغ ماهِ حسن از روی رخشانِ شما

آبِ روی خــوبی از چــاهِ زنــخدانِ شــما

_بين كه سيب زنخدانِ تو چه مىگويد

هزار یوسفِ مصری فتاده در چَهِ ماست

_كشته چاه زنخدان توام كر هر طرف

صد هزارش گردنِ جان زير طوقِ غبغبست

ـ در خم زلفِ تو آويخت دل از چاهِ زنخ

آه کـــز چــاه بــرون آمــد و در دام افــتاد

ـدر جـاهِ ذقـن جـو حـافظ ای جـان

حسسن تسبو دو صد غلام دارد

_ جان علوی هوس چاهِ زنخدانِ تو داشت

دست در حلقهٔ آن زلفِ خم اندر خم زد

ـ ز مـيوه هاى بهشتى چـه ذوق دريابد

هر آنکه میب زنخدانِ شاهدی نگزید

- راهم شرابِ لعل زد ای میر عاشقان

خبونِ مبرا به چاهِ زنبخدانِ بار بخش

ـ بـدين شكسته بيت الحزن كه مي آرد

نشان پروسف دل از چیه زنخدانش

_حــ لاوتي كــه تـرا در چَــهِ زنخدان است

به کنه آن نرسد صد هزار فکر عمیق

ب ب خلدم زاهدا دعوت مفرما

کے ایس سیب زنخ ز آن بسوستان ب

ای دل گر از آن چاهِ زنخدان بدر آئی هر جاکه روی زود پشیمان بدر آئی هشدار که گر وسوسهٔ عقل کنی گوش آدم صفت از روضهٔ رضوان بدر آئی گر تشنه لب از چشمهٔ حیوان بـدر آئمی

شاید که به آبی فلکت دست نگیرد

دلها همه در چاهِ زنخدان انداخت وانگه سر چاه را به عنبر بگرفت

سماهی که رخش روشنی خور بگرفت گردِ خط او چشمهٔ کوثر بگرفت

چشم یار (چشم جادو)

ـ چشم جادري تو خود عين سوادِ سحر است

اینقدر هست که این نسخه سقیم افتادست

-بسر آن چشسم سيه صد آفسرين ساد

کسه در مساشقکشی سسحرآفریست

مدامم مست میدارد نسیم جعدگیسویت

خرابم میکند هر دم فریب چشم جادویت

- چشسم تسوز بسهر دلربسایی

در كــــردنِ ســـحر ذوفــنون بـاد

ـ با چشم پرنیرنگ او حافظ مکن آهنگ او

کان طرّهٔ شبرنگ او باشد که طرّاری کند

ـ قياس كردم و آن چشم جادوانـهٔ مست

همزار ساحرِ چنون سامریش در گله بنود

- أَنْ چِئْمِ جِادُوانِـةٌ صَابِدُ فَرِيبِ بِينَ

کِش کساروانِ سِسجر ز دنساله میرود

ـ تا سِحرِ چشم یار چه بازی کند که باز

بسنياد بسركسرشمة جمادو نمهادهايم

در چشم پُرخمار تو پنهان فسونِ سِحر

در زلفِ بسيقرار تسو پسيدا قسرار حسسن

_زكفرِ زلف تـو هـر حلقهای و آشـوبی

ز مِنحرِ چشمِ تو هر گوشهای و بیماری

*

ـ چشم تـوكه مِـحرِ بابِلست استادش

يارب كمه فسونها برواد از يادش

آن گوش که حلقه کرد در گوش جمال

آویــــزهٔ دُر ز نــظم حـافظ بـادش

چشم یار (چشم و نرگس)

به یک کرشمه که نرگس به خودفروشی کرد

فریبِ چشم تو صد فتنه در جهان انـداخت

ـ بجز آن نرگس مستانه که چشمش مرّساد

زيرِ اين طارم فيروزه كسى خوش نئست

_ نرگس طلبد شيوهٔ چشم تو زهى چشم

مسکین خبرش از سر و در دیده حیا نیست

_نــرگس هــمه شــيوههاى مســتى

از چشـــم خـــوشت بـــوام دارد

ـشوخي نرگس نگر که پیش تو بشکفت

چشـــم دریده ادب نگاه ندارد

_ چشمت از ناز به حافظ نکند میل آری

سر گرانی صفتِ نرگسِ رعنا باشد

گئت بیمار که چون چشم تو گردد نرگس

شيوهٔ آن نشدش حاصل و بيمار بماند

ـ چه فتنه بود که مشاطهٔ قضا انگیخت

که کرد نرگس مستش سیه به سرمهٔ ناز

ـ رواست نرگس مست ار فکند سر در پیش

که شد ز شیوهٔ آن چشم پر عتاب خجل

ـ بگشا به شيوه نرگس پرخواب مست را

وز رشک چشم نرگیس رعنا به خواب کن

ـ. نرگس کرشمه می بَرَد از حدّ برون خرام

ای مسن فدای شیوهٔ چشم سیاه تسو

_ نرگس ار لاف زد از شیوهٔ چشم تو مرنج

نــروند اهـــلِ نـــظر از پـــی نــابینایی

چهرهٔ معشوق

ـ مینماید عکیس می در رنگ روی مهوشت

همچو برگ ارغوان بر صفحهٔ نسرین غریب

ـ شراب خورده و خوی کرده می روی به چمن

کے آب روی نے آتش در ارضوان انداخت

_گـل بر رخ رنگينِ تو تا لطفِ عرق ديد

در آتش رشک از خسم دل خسرق گلابست

_ عکس می بر عارضش بین کافتاب گرم رو

در هوای آن عرق تا هست هم روزش تبست

سخوی کرده میخرامد و بر عارض سمن

از شــــرم روی او عـــرقِ ژاله مـــیرود

-از تماب آتش می برگرد عارضش خوی

چون قُطرههای شبنم بر برگ گل چکیده

ـ لبش مــــى بوسد و خـــون مـــى خورد جــام

رخش مسمیند و گلل مسیکند خسوی

چهرهٔ معشوق (نسبت به خورشید و ماه)

ــز روی دوست دل دشـــمنان چـــه دریــابد

چــراغ مـــرده كـــجا شــمع آفــتاب كــجا

_ای فروغ ماهِ حسن از روی رخشانِ شما

آب روی خسوبی از چساه زنسخدانِ شما

_ مکیں خوی بر عارضش بین کافتاب گرم رو

در هوای آن عرق تا هست هر روزش تبست

سگو شدمع مسیارید دریس جمع که امشب

در مسجلین مسا مناهِ رخ دوست تنمامست

ـ خوش آن نظر کـه لب جـام و روی سـاقی را

هــــلالِ يكشـــبه و ماهِ چـارده دانست (خ)

ر مشرق سر كوى أفتاب طلعت تو

اكسر طلوع كسند طسالعم هسمايونست

ـ جـــمالت أفـــتاب هــر نــظر بــاد

ز خـــوبی روی خــوبت خــوبتر بــاد

ـ هر آنکه روی چو ماهت به چشم بـ د بـیند

بسر أتشِ تسو بسجز چشم او سپند مساد

_ روشـــني طــلعتِ تــو مــاه نــدارد

پسیش تـوگـل رونــق گــیاه نــدارد

_مساهِ خورشيد نمايش زپسِ پودهٔ زلف

آفستابیست کسه در پسیش سسحابی دارد

گوی خوبی که برد از تو که خورشید آنجا

نسه سیواریست که در دست عینانی دارد

_عارضش را به مثل ماهِ فلک نتوان گفت

نسبت دوست به هر بی سر و پا نتوان کرد

- فسروغ مساه مسى ديدم زبام قصر او روشسن

که روی از شرم آن خورشید در دیوار می آورد

_ چه نالهها که رسید از دلم به خرمن ساه

چــو يــادِ عــارض آن مـاهِ خـرگهی آورد

ــز اخترم نظری سعد در ره است که دوش

مسيانِ مساه و رخ يسارِ مسن مقابله بسود

ـپرتو روی تـو تـا در خـلوتم دیـد آفتاب

میرود چون سایه هـر دم بـر در و بـامـم هـنوژ

ـ تـوني كـ خوبترى ز آفتاب و شكر خدا

کے نیستم زتر در روی آفتاب خمل

_شاهدی از لطف و پاکی رشک آب زندگی

دلسری در حسن و خوبی غیرتِ ماه تمام

ـمه جلوه مینماید بر سبز خنگ گردون

تما او بمسر در آید بسر رخش پها بگردان

ای روی مساه مسنظر تسو نسوبهار حسسن

خال و خط تو مرکز حسن و مدار حسن

ماهی نتافت همچو تو از برج نیکویی

سروى نخاست چون قدت از جويبار حسن

_عـابدانِ آفــتاب از دلبــر مـا غـافلند

ای نے سیحتگو خدا را رو میبین آن رو بسبین

ای آفستاب آیسنهدار جسمال تسو

مشک سياه محمره گردان خال تو

ـبا هر ستارهای سر و کار است هر شبم

از حسرتِ فسروغ رخ هسمچو مساهِ تسو

-شمع محرگهی اگر لاف از عارض تو زد

خصم زبان دراز شد خنجرِ آبدار كو؟

_كافر مسبيناد ايسن غمم كه ديدست

از قـــامتت ســرو از عـارضت مـاه

ـ وصف رخ چو ماهش در پرده راست ناید

مطرب بنزن نبوایس سناقی بنده شسرابسی

_ای که بر ماه از خطِ مشکین نقاب انداختی

لطـف کــردی ســایه!ی بــر آفـتاب انــداخـتی

ـبـه رخ چـو مـهرِ فـلک بـينظير آفاقست

بے دل دریے کے یکڈڑہ مہربان بودی

_بَعِدتُ مسنى وقد صِرتَ ذائباً كِسهلالِ

اگر چه روی چو ماهت ندیده آم بتمامی

_ بــ چشم كــردهام ابــروى مـاه سيمائي

خيال سبز خطى نقش بستهام جائى

_ مــرا کــه از رخ او مــاه در شـبـتانست

كسجا بسود بسه فسروغ مستاره يسروائسي

*

ـ تو بدری و خورشید ترا بنده شدست تا بندهٔ تو شدست تابنده شدست ز آنــرو کــه از شـعاع نـور رخ تـو خـورشیدِ منیر و ماه تابنده شدست

چهرهٔ معشوق (مقایسه باگل)

سشراب خورده و خوی کرده میروی به چمن

که آبِ روی تـو آتش در ارغـوان انىداخت

ز شرم آنک به روی تو نسبتش کردم

سمن به دستِ صبا خاک در دهان انداخت

ـ در چمن باد بهاری ز میان گل و سرو

به هواداری آن عارض و قامت برخاست

ـگل بر رخ رنگین تو تا لطفِ عرق دید

در آتشِ شوق از غم دلِ غرقِ گلابست

ـ نثار روی تو هر برگ گل که در چمن است

فدای قد تو هر سروبن که بىر لب جوست

ــ میخواست گل که دم زند از رنگ و بوی تو

از غیرتِ صبا نفسش در دهان گرفت

سروشسني طملعتِ تسو مساه ندارد

بسيشِ تسر گسل رونسقِ گسياه ندارد

_ چون گل از نکهت او جامه قباکن حافظ

و آن قبا در رهِ آن قامتِ چالاک انداز

_زمانه از ورق گـل مـثالِ روی تو بست

ولی ز شرم تـو در خـنچه کـرد پـنهانش

ـگـل ز حـد بُـرد تـنعّم نفسى رخ بنما

سرو می نازد و خوش نیست خدا را بخرام

_رخ برافروز که فارغ کنی از برگِ گلم

قسد بسرافراز که از سرو کسی آزادم

ــ چون آب روى لاله وكل فيض حسن تست

ای ابسر لطنف بسر من خاکی بیار هم

_ حسن فروشي گلم نيست تحمّل اي صبا

دست زدم به خونِ دل بـهر خـدا نگـار كـو

کی عطرسای مجلس روحانیان شدی

گل را اگر نه بوی توکردی رعایتی

ـ چو سرو اگر بخرامی دمی به گلزاری

خـورد ز غیرتِ روی تو هـر گـلی خـاری

ـ به بوی زلف و رخت میروند و می آیند

صبا به خالیه سائی و گل به عشوه گری

ـ زین خوش رقم که برگل رخسار میکشی

خط بر صحیفهٔ گل و گلزار می کشی

ـ بادِ صبحی به هوایت زگلستان برخاست

که تو خوشتر زگل و تازهتر از نسرینی

ــ لبش مــه بوسد و خــون مـم خورد جــام

رخش مسیبیند و گــل مــیکند خـوی

- ای شرمزده غنجهٔ مستور از تو حیران و خجل نرگس مخمور از تو گل بنا تنو بنزابنری کجا بنارد کرد کو نبور زمنه دارد و منه نور از تو

حاجى قوام (قوامالدين حسن)

ــ دریای اخضرِ فلک و کشتیِ هـ لال هستند غـرقِ نـ عمتِ حـ اجی قـوام مـا ــ درکفِ غصّهٔ دوران دلِ حافظ خون شد از فراقِ رُخت ای خواجه قوام الدین داد

.

_عشقبازی و جرانی و شراب لعل فام

مبجلین انس و حریف همدم و شرب مدام

ساقي شكردهان و مطربِ شيرين سخن

هسمنشینی نسیک کسردار و ندیمی نسکنام

شاهدی از لطف و باکی رشکِ آب زندگی

دلسری در حسن و خربی غیرتِ ماه تمام

بـزمگاهی دلنشــان چــون قـصـر فـردوس بـرین

گلشتی بسیراتنش چنون روضهٔ دارالسلام

صف نشينان نيكخواه و پيشكاران با ادب

دوستداران صاحب اسرار و حریفان دوستکام

بادة كلرنگ تلخ تيزِ خوشخوارِ سبك

نُــُقَلش از لمــل نگـار و نَـقلش از يـاقوتِ خـام

ضمزهٔ ساقی به سعمای خسرد آهخته تیغ

زلفِ جمانان از برای صیدِ دل گسترده دام

نكته داني بذله كو چون حافظ شيرين سخن

بخشش آموزی جهان افروز چون حاجی قـوام

هرکه این عشرت نخواهد خوشدلی بر وی تباه

وانکه این مجلس نجوید زندگی بر وی حرام

به رندی شهره شد حافظ میان همدمان لیکن

چه غم دارم که در عام قوامالدین حسن دارم

4

_بمه عمدِ سلطنتِ شاه شيخ ابواسحق

به پنج شخصِ عجب ملک فارس بود آباد

نحست پادشهی همچو او ولایت بخش

كـ حانِ خـويش بهرورُد و دادِ عيش بـداد

دگسر مسرتی امسلام شیخ مجدالدیسن

کے قاضئی به از او آسمان ندارد یاد

دكر بقية ابدال شيخ امين الدين

كه يُدمن همتت اوكارهاى بسته كشاد

دگــر شـهنشه دانش عـضدکـه در تـصنیف

بسنای کسارِ مسواقف به نام شاه نهاد

دگــر كــريم چــو حـاجى قـوام دريادل

که نام نیک ببرد از جهان به بخشش و داد

نظير خريش بنگذاشتند و بگذشتند

خـــدای عــزوجل جـمله را بــيامرزاد

4

_ سَرور اهلِ عمايم شمع جمع انجمن

صاحب صاحبقران خواجه قوامالدين حسن

مسادس مساه رسيع الاخسر انسدر نسيم روز

روزِ آدیسنه بسه حکسم کسردگارِ ذوالمنن

هفتصد و پنجاه و چار از هجرت خيرالبشر

مهر را جوزا مكان و ماه را خوشه وطن

مرغ روحش کو گمای آشیانِ قدس بود

شد سوي باغ بهشت از دام اين دارِ محن

ــ ساقيا پيمانه پر كن زانكه صاحب مجلست

آرزو مسی بخشد و اسرار مسی دارد نگاه

جنّتِ نقد است اینجا عیش و عشرت تازه کن

زانک در جئت خدا بر بنده ننویسد گناه

دوستداران دوستکامند و حریفان با ادب

پیشکاران نیکنام و صفنشینان نیکخواه

سازچنگ آهنگ عشرت صحن مجلس جای رفص

خسالِ جسانان دانه دل زلف سساقی دام راه

دور ازیسن بسهتر نساشد ساقیا عشرت گزین

حال ازين خوشتر نباشد حافظا ساغر بخواه

حال ومقام

ــراز درونِ پـــرده ز رنــدانِ مــت پــرس

كاين حال نيست زاهم عاليمقام را

در بسزم دور یک دو قسدح در کش و بسرو

يستعنى طسمع مسدار وصال دوام را

_كسفت حافظ أشنايان در مقام حيرتند

دور نبودگر نشیند خسته و مسکین غریب

۔ شیدا از آن شدم کے نگارم چو ماہ نو

ابسرو نمود و جملوه گسری کسرد و رو بیست

مطرب چه پرده ساخت که در پردهٔ سماع

بسر اهمل وجند و حال درِ های و هنو بیست

_زاهـدِ ظاهرپرست از حالِ ما آگاه نیست

در حقِ ما هر چه گوید جای هیچ اکراه نیست

این چه استغناست یارب وین چه قادر حکمئست

كاين همه زخم نهان هست و مجالِ آه نيست

ـ بلبلی برگ گلی خوشرنگ در منقار داشت

وندران برگ و نوا خوش نالههای زار داشت

۲۲۲ / جمع پریشان

گفتمش در عین وصل این ناله و فریاد چیست

گفت ما را جلوهٔ معشوق بر این کار داشت

وقتِ آن شیرین قلندر خوش که در اطوار سیر

ذكر تسبيح مَلك در حلقة زنار داشت

٠

_من و مقام رضا بعد ازین و شکر رقیب

که دل به درد تو خو کرد و ترکی درمان گفت

ـ چندانکه زدم لاف کسرامات و مقامات

هـــيچم خــبر از هــيچ مــقامي نـفرستاد

حافظ به ادب باش که واخواست نباشد

گےر شہاہ ہےامی ہے غیلامی نفرستاد

ـ صبا وقتِ سحر بوئی ز زلفِ یار می آورد

دلِ شموريده مما را به بمو در كمار مسي آورد

به قولِ مطرب و ساقی برون رفتم گه و بیگه

كسز آن راهِ گران قاصد خبر دشوار مى آورد

÷

وندر آن ظلمتِ شب آبِ حیاتم دادند بساده از جسامِ تسجلّیِ صفاتم دادند آن شبِ قدر که این تازه براتم دادند که در آنجا خبر از جلوهٔ ذاتم دادند که بدان جور و جفا صبر و ثباتم دادند دوش وقتِ سحر از غصّه نجاتم دادند بیخود از شعشعهٔ پرتو ذاتم کردند چهمبارک سحری بود و چه فرخنده شبی بعد ازین روی سن و آینهٔ وصف جمال هاتف آن روز به سن مژدهٔ این دولت داد

عافیت را با نظربازی فراق افتاده بود هرکه عاشق وش نیامد در نفاق افتاده بود آری شود ولیک به خونِ جگر شود در مقاماتِ طریقت هر کجاکردیم سیر ساقیا جامِ دمادم ده که در سیرِ طریق گویند سنگ لعل شود در مقام صبر

وصلِ ثـوكـمالِ حيرت آمـد هـم بر سرِ حالِ حيرت آمـد بر چـهره نـه خـالِ حيرت آمـد -عشق تو نهالِ حيرت آمد بس غيرقهٔ حالِ وصل كماخر يك دل بسنماكه در رو او آنجاکه خیالِ حیرت آمد آوازِ مسؤالِ حیرت آمد آن راکه جلالِ حیرت آمد در عشق نهالِ حیرت آمد نه وصل بمائد و نه واصل از هر طرفی که گوش کردم شد منهزم از کمالِ عزّت سدر تا قدم وجودِ حافظ

拇

در نسمازم خسم ابسروی تسو با ساد آمد

حسالتی رفت کے محراب سے قریاد آمد

ـ سِرِّ خداكه عارفِ سالك به كس نگفت

در حــــرتم کــه بـادهفروش از کــجا شــنید

یارب کے جاست محرم رازی کے یک زمان

دل شرح آن دهـد كـه چـه گـفت و چـها شـنيد

_مسن بــه گـوش خـود از دهانش دوش

سحنانی شیدهام کسه مهرس

هـــمچو حـافظ فــریب در رهِ عشــق

بسبه مسقامی رسیدهام کنه میپرس

ـ مـن اگر باده خورم ور نه چکارم باکس

حمافظِ راز خمود و عمارفِ وقتِ خمويشم

ـ هـر دم از روى تـو نـقشى زنـدم راهِ خـال

باک گویم که دربس پسرده چها می بینم

كس نسديدست ز مشكِ خستن ونافهٔ جسين

أنبچه من هر سنحر از بنادِ صبا مى بينم

ـ چـون صـوفيان به حالت و رقصند مقتدا

ما نیز هم به شعبده دستی بر آوریم

- سِسرِّ خداكه در تُستُق غيب منزويست

مستانهاش نسقاب ز رخسسار بسرکشیم

_مسىكشيم از قمدح لاله شرابى موهوم

چشم بد دور که بی مطرب و می مدهوشیم

ستا مگر جرعه فشاند لب جانان بر من

سالها شدكه شدم بسر در میخانه مقیم

دریغاعیش شبگیری کهدرخواب سحر بگذشت

ندانی قدرِ وقت ای دل مگر وقتی که در مانی

ــاز پـای تــا ســوت هــمه نــور خــدا شــود

بسنيادِ هستى تى چو زيىر و زبىر شود

در دل مسدار هسیچ کسه زیسر و زبسر شسوی

ـ بــلبل ز شــاخ سـرو بــه گــلبانگ پــهلوی

مسىخوانىد دوش درسِ مىقاماتِ مىعنوى

يسعنى بسياكسه آتش مسوسى نسمود كسل

تسما از درخت نكسته تسوحيد بشمنوي

•

کسرامت فسزایسد کسمال آورد وزیسن هسر دو بسی حاصل افتادهام زنسد لافِ بسینائی انسدر صدم جسو جسم آگه از بسرِ عالم تمام خسرابسم کسن و گنج حکمت ببین ببینم در آن آیسنه هسر چه هست که در بسخودی راز نستوان نهفت بین تما چه گفت از درون پردهدار بسه مستی وصلش حوالت رود

به من ده که بس بیدل افتادهام بده من ده که بس بیدل افتادهام بده ساقی آن سی کزو جام جم به من ده که گردم به تأییدِ جام شرابسم ده و روی دولت بسین من آنم که چون جام گیرم به دست به مستی تبوان دُرِّ اسرار سفت بیار می زن که صوفی به حالت رود

حجاب (حجاب خود)

ـ همه کارم ز خودکامی به بدنامی کشید آخر

نهان کی ماند آن رازی کزو سازند محفلها

ـ جـمالِ يار نـدارد نـقاب و پـرده ولى

غــبار ره بنشان تا نظر توانى كرد

حجابِ راه توثی حافظ از میان برخیز

خوشاکسی که درین راه بی حجاب رود

_ميانِ عاشق و معشوق هيچ حمايل نيست

تو خود حجاب خودی حافظ از میان برخیز

ـ گفتم که کی ببخشی بر جانِ ناتوانم

گفت آن زمان که نبود جان در میانه حایل

_حبجابِ چهرهٔ جان مي شود غبارِ تنم

خوشا دمی که از آن چهره پرده برفکنم

چگونه طوف کنم در فضاي عالم قدس

كسه در سسراچية تسركيب تسخته بندِ تسنم

بيا و هستي حافظ ز پيشِ او بسردار

که با رجودِ تو کی نشنود ز من که منم

ـ نشانِ موي ميانش كه دل در او بستم

ز من میرس که خود در میان نمیبینم

_ز ســاقی کـــمان ابــرو شــنیدم

ك اى تىير مىلامت را نشانه

نسبندی زآن مسیان طسرفی کسمروار

اگـــر خــود را بـبینی در مـیانه

سابا مدّعی مگوئید استرار عشق و مستی

تا بسیخبر بسمیرد در دردِ خودپرستی

گر جان به تن ببینی مشغول کار او شو

هــر قــبله!ی کــه بـینی بـهتر ز خـودپرستی

تما فضل و عقل بینی بیمعرفت نشینی

یک نکتهات بگویم خود را مبین که رستی

ـ دست از میں وجود چو مردانِ رہ بشوی

تا کسیمیای عشق بیابی و زر شوی

از پای تا سرت همه نور خدا شود

در راهِ ذوالجــلال چــو بــیها و سـر شــوی

ـ فكر خود و راى خود در عالم رندى نيست

كفر است درين مذهب خودبيني و خودرايي

حسنخلق (خوشخوئي)

به خُلق و لطف توان کرد صیدِ اهل نظر بسه بند و دام نگیرند مرغ دانا را - ای صاحب کرامت شکرانهٔ سلامت روزی تیفقدی کن درویش بینوا را

به حسن و خُلق و وفاكس به يار ما نرسد ترا در ايس مسخن انكار كار ما نرسد که بند بنه خاطر امیدوار ما نرسد غبار خاطری از رهگذار ما نرسد

دلا ز رنج حسودان مرنج و واثق باش چنان بزی که اگر خاکِ ره شوی کس را

ـ ياد باد آنکه در آن بزمگه خُلق و ادب

آنكــه او خـنده مستانه زدى صهبا بود

...ځسن مهرويان مجلس گرچه دل ميبرد و دين

بحثِ ما در لطفِ طبع و خوبي اخلاق بود

ـ حسن خُلقی ز خدا می طلبم خوی ترا

تا دگر خاطر ما از تو پریشان نشود

- پسیر مسغان ز تسوبهٔ مساگس مسلول شسد

گر باده صاف کن که به عذر ایستادهایم

دلبر از ما به صد اسید سند اول دل

ظاهراً عهد فراموش نكند خلق كريم

ــحافظ ار خـصم خطاگفت نگيريم بر او

ور به حق گفت جدل با سخن حق نكنيم

ـ عـبوس زهـد به وجه خـمار ننشيند

مسريدِ خسرقهٔ دردىكشان خسوشخويم

ـ وفاكنيم و ملامت كشيم و خوش باشيم

كسه در طريقت مساكيافريست رنبجيدن

دادب و شسرهٔ تسرا خسسرو مسهرویان کسرد

أفرين بسر تسوكمه مسايسته صمد جسنديني

حُسن طلب (تقاضای وظیفه)

سجانا به حاجتی که ترا هست با خدا کاخر دمی بپرس که ما را چه حاجتست

آخر سؤال كن كه گدا را چه حاجتست در حضرتِ كريم تمنّا چه حاجتست اظهارِ احتياجِ خود آنجا چه حاجتست مى داندت وظيفه تقاضا چه حاجتست

ای پادشاهِ حسن خدا را بسوختیم ارباب حاجتیم و زبانِ سؤال نیست جامِ جهاننماست ضمیرِ منیرِ دوست ای عاشق گدا چو لبِ روحبخش یار

+

ای که انگشت نمائی به کرم در همه شهر

وه كمه در كمار غمريبان عمجبت اهماليست

_تيمارِ غريبان سببِ ذكرِ جميل است

جانا مگر این قاعده در شهر شما نیست

_خسروا حافظ درگاه نشين فاتحه خواند

وز زبـــانِ تـــو تـمنّای دعـائی دارد

سبسوخت حافظ و ترسم كه شرح ضصّة او

بَــه ســمع پــادشه كــامكار مــا نـرسد

_رسید مرده که آمد بهار و سبزه دمید

وظیفه گر برسد مصرفش کل است ونبید

بـــهار مــــ گذرد دادگـــترا دريــاب

كه رفت مسوسم و حافظ هنوز مي نجشيد

۔ ابسر آذاری بسر آمند بنادِ نسوروزی وزیند

وجهِ می میخواهم و مطرب که میگوید رسید

شاهدان در جلوه و من شرمسار كيسهام

بارِ عشق و مفلسی صعبست و می باید کشید

قحط جودست آبروی خود نمی باید فروخت

باده و گل از بهای خرقه سی باید خرید

گوٹیا خواهد گشود از دولتم کاری که دوش

من همي كردم دما و صبح صادق مي دميد

بالبي و صد هزاران خنده گل آمد به باغ

از کسریمی گسرئیا در گسرشهای بسوئی شسنید

عدل سلطان گر نبرسد حال مظلومان عشق

گوشه گیران را ز آسایش طیمع باید برید

_حریفِ عشق تو بودم چو ماهِ نو بودی

كنون كه ماهِ تمامي نظر دريغ مدار

جهان و هر چه درو هست سهل و مختصرست

ز اهبل معرفت این مختصر دریغ مدار

مكسارم تسو بسه آفاق مسىبرد شاعر

ازو وظميفه و زاد سمفر دريسغ ممدار

چو ذکر خیر طلب میکنی سخن اینست

که در بهای سخن سیم و زر دریغ مدار

8

ـ ساقى چو شاه نوش كند باده صبوح

گو جام زر به حافظ شب زنده دار بخش

ــ چو هر خاكي كه باد آورد فيضي بُرد از انعامت

ز حالِ بنده يادآوركه خدمتكار ديرينم

•

-بر خاكيانِ عشق فشان جرعة لبش

تا خاک لعبلگون شمود و مشکبار هم

چون کاینات جمله به بوی تو زندهاند

ای آفستاب سسایه ز ما بسر مسدار هسم

چون آبِ روی لاله و گل فیضِ حسنِ تست

ای ابىر لطف بىر مىنِ خىاكى ببار ھم

•

_وام حــافظ بگــوكــه بــاز دهــند

كـــردهاى اعــتراف و ساگــوهيم

-گوئی بسرفت حافظ از یادِ شاه یحیی

یارب به یادش آور درویش پیروریدن

ای صبا برماقی بزم اتابک عرضه دار

تا از آن جام زرافشان جرعهای بخشد به من

حافظ زغصه سوخت بگو حالش ای صبا

با شاهِ دوست پرورِ دشمن گدازِ من

_ نام نیک ار طلبد از تو ضریبی چه شود

توثی امروز درین شهرکه نامی داری

بس دعای سحرت مونسِ جان خواهد بود

توكه چون حافظ شبخيز غلامي داري

_یار من چون بخرامد به تماشای چمن برسانش ز من ای پیک صبا پیغامی آن حریفی که شب و روز می صاف کشد بود آیاکه کُند یاد ز دُردآشامی حافظا گر ندهد داد دلت آصف عهد کام دشوار به دست آوری از ناکامی

ــ عمریست پادشاها کز می تهیست جامم اینک ز بنده دعوی وز محتسب گواهی

دانم دلت ببخشد بر عجز شبنشینان گو حالِ بنده پرسی از بادِ صبحگاهی

_ دادگرا ترا فیلک جرعه کش پیاله باد

دشمن دل سياهِ تو غرقه به خون چو لاله باد

ذروهٔ کاخ رتبتت راست ز فرطِ ارتفاع

راهسروان وهسم را راهِ هنزار ساله باد

ای مهِ برج منزلت چشم و چراغ عالمی

بادهٔ صاف دایست در قدح و پیاله باد

چون بهوای مدحتت زهره شود ترانهساز

حاسدت از سماع آن محرم آه و ناله باد

نه طَبَق سپهر و آن قرصهٔ ماه و خورکه هست

بر لب خوانِ قسمتت سملترين نواله باد

دختر فکر بکر من محرم مدحت تو شد

مهر چنان عروس را هم به کفت حواله باد

ـ به سمع خواجه رسان ای ندیم وقت شناس

به خلوتی که درو اجنبی صبا باشد

لطیفهای به میان آر و خرش بخندانش

به نکتهای که دلش را بدان رضا باشد

پس آنگهش ز کرم این قَدَر بلطف بپرس

كـ كر وظيفه تقاضا كنم روا باشد؟

محسن فروشان

_ چندان بيو د كرشمه و ناز سهى قدان

كمايد بــه جــلوه ســرو صـنوبر خرام مــا

ـهر ميروقد كه برمه و خور حسن مي فروخت

چون تو در آمدی پی کاری دگر گرفت

يسيش الف قسدت جسو نسون بساد

ـ شيوهٔ حور رپري خوب و لطيفست ولي,

خربي آنست و لطافت كمه فلاني دارد

گوی خوبی که برد از تو که خورشید آنجا

نه سواریست که در دست عنانی دارد

_يسارم چسو قسدح بسه دست گيرد

بازار بان شکست گسیرد

- اگر چه حسن فروشان به جلوه آمدهاند

كسي به حسن و ملاحت بـه يـار مـا نـرسد

-امروز جای هرکس بیدا شود ز خوبان

كان ماهِ مجلس افروز اندر صدارت آمد

_ هــر كــجا آن شاخ نـرگس بشكـفد

گـــل رخـــانش ديـــده نــرگــدان كــنند

ـ مه جلوه می نماید بر سبز خِنگِ گردون

تا او بسر در آید در رخش با بگردان

مىر غول را برافشان يعنى بهرخم سنبل

گود چمن بُخوري همچون صبا بگردان

کرشمه ای کن و بازار ساحری بشکن به غمزه رونق و ناموس سامری بشکن به باد ده سر و دستار عالمی یعنی کیلاه گوشه به آیین سروری بشکن به غمزه گوی که قلب ستمگری بشکن سنزاي حور بده رونق پري بشكن به ابروان دو تا قرس مشتری بشکن

به زلف گوی که آیین دلبری بگذار برون خوام و ببرگوی خوبی از همه کس بــه آهــوانِ نــظر شــير آفــتاب بگــير چو عطرسای شود زلفِ سنبل از دمِ باد تو قیمتش به سرِ زلفِ عنبری بشکن

ــ هلالی شد تنم زین غم که با طغرای ابرویش

که باشد مه که بنماید زطاقِ آسمان ابرو

دگر حور و پری راکس نگوید با چنین حسنی

که این را اینچنین چشمت و آنرا آنچنان ابرو

_ حسن فروشي گلم نيست تحمّل اى صبا

دست زدم بــه خـونِ دل بـهر خـدا نگار كـو؟

دامن کشان همی شد در شرب زر کشیده

صد مناهرو ز رشکش جنیب قصب دریده

ـگوی خوبی بُردی از خوبانِ خُـلُخ شـادباش

جام كيخسرو طلب كافراسياب انداختي

پرده از رخ برافکندی یک نظر در جلوهگاه

وز حیا حور و پری را در حجاب انداختی

ـ مـیان نداری و دارم عجب که هر ماعت

مسيانِ مسجمع خسوبان كسنى مساندارى

-قسباي حسسنفروشي تسرا بسرازد و بس

که همچوگل همه آیینِ رنگ و بو داری

دم از مسمالک خسوبی جسو آفستاب زدن

تسرا سزدكسه غسلامانِ مساهرو دارى

ځسن و ملاحت

روی خوبست و کسمال ادب و دامسن پاک

لاجسرم هممّتِ پاكسانِ دو عمالم با اوست

•

_لطیفه ایست نهانی که عشق از و خیزد

كه نمام أن نمه لبِ لعمل و خطِّ زنگاريست

جمال شخص نه چشمست و زلف و عارض و خال

هسزار نکسته دریس کسار و بسارِ دلداریست

قطندرانِ حقيقت بعد نيم جو نخرند

قبای اطلی آنکس که از هنر عاریست

ـ حسنت به اتهاق ملاحت جهان گرفت

آری بے اتھاق جےان می توان گرفت

ـ لب لعل و خطِ مشكين چـو آنش هست و اينش هست

بنازم دلبر خود راکه حسنش آن و این دارد

ـ بـ خـطٌ و خـال گـدايان مـده خزينه دل

به دست شهاهوشی ده که محترم دارد

ـ شاهد آن نيست كمه موثى و مياني دارد

بندة طلعت أن باش كه أنسى دارد

شيوهٔ حور و پري خوب و لطيفست ولي

خسوبي آنست و لطسافت كسه فسلاني دارد

ر مسن بسنیوش و دل در شهاهدی بند

كسب حسسنش بسسته زيسور نسباشد

از بستان آن طلب ار حسن شناسی ای دل

کاین کسی گفت که در علم نظر بینا بود

بس نكته غير حسن ببايد كه تاكسي

ممقبول طميع مسردم صماحب نظر شود

_ایسن کــه مــیگویند آن خــوشتر ز حـــن

يسار مسا ايسن دارد و آن نسيز هسم

که در دلی به هنر خویش را بگنجانی

ـ ز دلبری نتوان لاف زد بـ آسانی هـزار نکـته درین کار هست تا دانی بجز شکردهنی مایه هاست خوبی را به خاتمی نتوان زد دم سلیمانی هزار مسلطنتِ دلبری بندان نرسد

حقشناسي

ـ ما را بر آستانِ تو بس حق خدمتست

ای خواجه بازین به ترحم ضلام را

-ای صبا با ساکنانِ شهر یزد از ما بگو

کای سر حقناشناسان گوی جوگان شما

گرچه دوریم از بساطِ قرب همّت دور نیست

بسندهٔ شساهِ شسمائيم و ثسناخوانِ شسما

ـ به جانِ خواجه و حق قديم و عهدِ درست

کــه مـونين دم صبحم دعـاي دولتِ تست

سرشک من که ز طوفان نوح دست برد

ز لوح سینه نیارست نقشِ مهر تو شست

بكن معاملهاى وين دل شكسته بخر

که با شکستگی ارزد به صد هزار درست

_ چه لطف بود که ناگاه رشحهٔ قلمت حقوق خدمت ما عرضه کرد بر کرمت به نوک خامه رقم کردهای سلام مرا که کمارخانهٔ دوران مباد بیرقمت نگویم از من بیدل به سهو کردی یاد که در حساب خرد نیست سهو بر قلمت

-زان یار دلنوازم شکریست با شکایت

گر نکته دانِ عشقی خوش بشنو این حکایت

بی مزد بود و منت هر خدمتی که کردم

يارب مباد كس را مبخدوم بسيعنايت

رنسدانِ تشمنه لب را آسی نسمی دهد کس

گوئى ولىشىناسان رفىتند از ايىن ولايت

هر چند بردی آبم روی از درت نتابم

جور از حبیب خوشترکز مدعی رهایت

_گــرچــه يـاران فـارغند از يـاد مـن

از مسن ایشسان را هسزاران یساد بساد

مسبتلا كشستم دريسن بسند و بسلا

كـــوشش آن حــقگزاران ياد ياد

_هـر آنكـه جـانب اهـل وفـا نگـه دارد

خداش در همه حال از بلا نگه دارد

سر و زر و دل و جانم فدای آن باری

كـ حـ ق صـحبتِ مـهر و وفا نگه دارد

ـ به حقِّ صحبتِ ديرين كه هيچ محرم راز

بــه يــار يكـجهت حـقگزار مــا نــرمـد

_ یاری اندر کس نمی بینیم یاران را چه شد

دوستی کی آخر آمد دوستداران را چه شد

کس نمیگوید که باری داشت حق دوستی

حقشناسان را چه حال افتاد یاران را چه شد

لعملي از كانِ مروّت برنيامد سالهاست

تابشِ خورشید و سمی باد و باران را چه شد

شهر ياران بود و خاكِ مهربانان اين ديبار

مهربانی کی سر آمد شهر یاران را چه شد

_معاشران ز حریف شبانه یاد آرید حیقوق بندگی میخلصانه یاد آرید

چـو در میانِ مراد آورید دستِ امید زحنِ صحبت ما در میانه یاد آرید

از گلشن زمانه که بوی وفا شنید

_ایسنش سے انہود دل حق گزار من کز غمگسار خود سخن ناسزا شنید محروم اگر شدم ز سرکوی او چه شد حافظ وظیفهٔ تو دعا گفتن است و بس در بند آن مباش که نشنید یا شنید

_گـر بُـوَد عـمر بـه ميخانه روم بـار دگـر

بجز از خدمتِ رندان نکنم کار دگر

یار اگر رفت و حق صحبتِ دیرین نشناخت

حاش لله که روم من زیسی به ار دگر

ـ طـريق خـدمت و آيـين بـندگى كـردن

خدای راکه رهاکن به ما و سلطان باش

دگر به صید حرم تیغ برمکش زنهار

وزان چه با دلِ ما کردهای پشیمان باش

مدلربائی همه آن نیست که عاشق بکشند

خواجه آنست که باشد فم خدمتکارش

_گر بسر منزل سلمی رسی ای باد صبا

چشیم دارم کے سیلامی بیرسانی ز منش

گمو دلم حمق وف با خط و خالت دارد

مسحترمدار در آن طسرّهٔ عسنبرشکنش

ای دلِ ریش مرا با لب تر حق نمک

حمق نگے دار کے من می روم اللہ مُعَک

گفته بودی که شوم مست و دو بوست بدهم

وعده از حد بشد و ما نه دو دیدیم و نه یک

•

_اگر چه خرمن عمرم غم تو داد به باد

به خاکپای عزیزت که عهد نشکستم

چگونه سر ز خجالت برآورم بر دوست

كــه خــدمتى بسـزا بـرنيامد از دسـتم

بسوخت حافظ و آن يار دلنواز نگفت

که مرهمی بفرستم که خاطرش خستم

٠

_اگ___ر گــــفتم دعــای مــی فــروشان

چـــه بـــاشد حـــق نــعمت مـــيگزارم

ـ لبت شكّر به مستان داد و چشمت مي به ميخواران

منتم کنز غنایتِ حنرمان ننه بنا آنتم ننه بنا اینتم

چو هر خاکی که باد آورد فیضی بُرد از انعامت

ز حال بنده بادآور که خدمتکار دیرینم

الا ای هممنشین دل که بارانت برفت از یاد

مسرا روزی مباد آندم که بس یادِ تو بنشینم

اگر بر جای من غیری گزیند دوست حاکم اوست

حرامم باد اگر من جان بجاي دوست بگزينم

ـ مگـرش خـدمتِ ديـرين مـن از يـاد بـرفت

ای نسیم سنحری بناد دهش عنهدِ قندیم

دلبر از ما به صدد امید سید اول دل

ظـاهراً عـهد فـرامـوش نكـند خُـلق كـريم

حوادث (نتنه و بلا)

_ساقیا آمدنِ عید مبارک بادت

و آن مواعید که کردی مرواد از یادت

شكر ايزدكه زتاراج خزان رخنه نيافت

بوستانِ سمن و سرو گل و شمشادت

چشم بد دور کز آن تفرقهات باز آورد

طـــالع نــامور و دولتِ مـادرزادت

حافظ از دست مده صحبت این کشتی نوح

ورنسه طسوفان حبوادث بسبرد بسيادت

-اگر چه باده فرحبخش و بادگلبیزست

به بانگِ چنگ مخور میکه محتسِب تیزست

صراحتی و حریفی گرت به چنگ افتد

به عقل نوش که ایام فتنهانگیزست

در آستينِ مرقع بسياله بسنهان كن

كه همچو چشم صراحي زمانه خونريزست

مجوی عیش خوش از دور باژگون سپهر

که صاف این مر خم جمله دُردی آمیزست

سبهر بسرشده بسرويزنيست خسونافشان

که ریزهاش سر کسری و تاج پرویزست

*

ـ گر بادِ فتنه هـ ر دو جـهان را بـهم زنـد مـا و چـراغ چـشـم و رهِ انـتظارِ دوست

دوران چو نقطه عاقبتم در سیان گرفت زین فتنه ها که دامن آخر زمان گرفت عارف به جام مي زد و از غم كران گرفت (خ)

_ آسوده بر کنار جو برگار می شدم خواهم شدن به کوی مغان آستین فشان فرصت نگر که فتنه چو در عالم اوفـتاد

از من ایشان را هزاران یاد باد كــوششِ آن حـقگزاران ياد باد ازین فسانه هزاران هزار دارد یاد

_گـرچـه ياران فارغند از يادِ من مبتلا گشتم درین بند و بلا _زانقلاب زمانه عجب مدارکه چرخ

اكرنه باده فم دل زياد ما ببرد نهيب حادثه بنيادِ ما زجا ببرد چگونه كشتى ازين ورطة بلا ببرد که جان ز مرگ به بیماری صبا ببرد

اگر نه عقل به مستی فروکشد لنگر دلِ ضعیفم از آن میکشد به طرفِ جمن

_ باری اندر کس نمی بینم باران را چه شد

دوستی کی آخیر آمد دوستداران را چه شد

آب حیوان تیرهگون شد خضر فرّخ پی کیجاست

خون چکید از شاخ گل باد بهاران را چه شد

کس نمی گوید کے باری داشت حق دوستی

حق شناسان را چه حال افتاد باران را چه شد

لعسلى از كسانِ مسروّت بسرنامد سالهاست

تابش خورشید و سعی باد و باران را چه شد

شهر ياران بسود و خاك مهربانان ايس ديار

مهربانی کس سسر آمید شهر یاران را چه شد

گــوی تـوفیق و کـرامت در مـان افکـندهانـد

کس به میدان در نِسمی آید سواران را چه شد

صد هزاران گل شکفت وبانگ مرخی برنخاست

عندلیبان را جه بیش آمند هزاران را چه شد

زهرهسازی خوش نمیسازد مگر عودش بسوخت

كس نىدارد ذوقِ مستى مىگساران را جىه شد

حــافظ اسـرارِ الهــی کس نــمیدانــد خــموش

از کے میپرسی کے دورِ روزگاران را چہ شد

گر میفروش حاجتِ رندان رواکند

ايسزدگسنه بسبخشد و دفع بسلاكسند

ساقی به جام صدل بده باده تا گدا

خسيرت نياورَد كه جمهان بربلاكند

ـ حـالي درون پــرده بســـي فــتنه ســيرود

تا آن زمان کے پردہ برافتد جہاکند

ــزگرد خوانِ نگونِ فلک طمع نتوان داشت

كه بى ملالتِ صد غصه يك نواله برآيد

گرت چو نوح نبی صبر هست در غم طوفان

بالا بكردد وكام هزار ساله برآيد

ـ هر دم از درد بنالم که فلک هر ساحت

كسندم قسصدِ دلِ ريش بسه آزارِ دگسر

باز گوبم نه درین واقعه حافظ تنهاست

غرقه گشتند دریس بادیه بسیار دگر

ـ در هر طرف ز خیل حوادث کمین گهیست

زان رو عمنان گسسته دوانمد مسوارِ عمر

#

ـ ما آزمودهایم درین شهر بختِ خویش

بايد برون كشيد ازين ورطه رخت خويش

از بسکسه دست مسیگزم و آه مسیکشم

آتش زدم چوگل به تن لخت لخت خویش

گر سوج خیزِ حادثه سر بر فلک زند

عارفبه آب تر نكند رخت و بختِ خويش (خ)

ـ دل از جواهرِ مهرت چو صيقلي دارد

برد ز زنگ حرداث هر آینه مصقول

ـ ما بدین در نه پی حشمت و جاه آمدهایم

از بيد حادثه اينجا به پناه آمدهايم

ـ فتنه می بارد ازین سقفِ مقرنس برخیز

تا به میخانه پناه از همه آفات بریم

_سینه مالامال در دست ای دریغا مرهمی

دل ز تنهایی به جان آمد خدا را همدمی

چشم آسایش که دارد از سپهر تیزرو

مساقیا جامی به من ده تا بیاسایم دمی

زيركي راگفتم اين احوال بين خنديد وگفت

صعب روزي بوالعجب كارى پريشان عالمي

موختم در چاہِ غم از بھر آن شمع چگِـل

شاهِ ترکان فارغست از حالِ ماکو رستمی

ـ ز تـندبادِ حـوداث نـمى توان ديـدن درين چمن كه گلى بوده است يا سمنى بسین در آیسنهٔ جسام نششبندی غسیب که کس به یاد ندارد چنین عجب زمنی ازین سموم که بر طرف بوستان بگذشت عجب کهبوی گلی هست و رنگِ نسترنی به صبر کوش تو ای دل که حق رها نکند چمنین عسزیزنگینی به دست اهرمنی منزاج دهر تبه شد درین بلا حافظ کجاست فکر حکیمی و رای برهمنی

در آن مقام که سیل حوادث از چپ و راست

چنان رسد که امان از میان کران گیرد

چه غم بود به همه حال کوهِ ثابت را

کے موجهای جنان قُلزُمش گران گیرد

اگر چه خصم توگستاخ می رود حالی

تو شادباش کے گستاخیش جنان گیرد

که هر چه در حق ایس خاندانِ دولت کرد

جـزاش در زن و فرزند و خانومان گيرد

من و مستى و فننه چشم يار كنه از آسمان مؤده نصرتست

ـ ســرِ فــتنه دارد دگسر روزگسار مـرا بـا عـدو عـاقبت فـرصتست

حيرت (يأس فلسفى)

ـ حديث از مطرب و مي گو و راز دهر كمتر جو

که کس نگشود و نگشاید به حکمت این معما را

_نئسوى واقف يك نكسته ز اسسرار وجود

تسانسه مسرگشته شموی دایسرهٔ امکان را

گیفت حافظ آشنایان در مقام حیرتند

دور نبود گر نشیند خسته و مسکین غریب

_فريادٍ حافظ اينهمه آخر به هرزه نيست

هم قصهای غریب و حدیثی عجیب هست

_رازِ درون پرده چه داند فلک خموش

ای مسدعی نسزاع تسو با پردهدار جسست

ـ چیست این سقف بلند سادهٔ بسیار نقش

زین معما هیچ دانا در جهان آگاه نیست

ــ گـــره ز دل بگشــا وز ســپهر يـاد مكـن

کے فکرِ ہیچ مہندس چنین گرہ نگشاد

ــز مِسرٌ غيب كس آگاه نيست قصه مخوان

کسدام مسحرم دل ره دریسن حسرم دارد

ـ ساقيا جامِ ميم ده كه نگارنده غيب

نیست معلوم که در پردهٔ اسرار چه کرد

آنکے پسر نیقش زد ایسن دایسرهٔ مینائی

کس نـدانست که در گردشِ پرگار چه کرد

حافظ اسرار الهي كس نمي دانند خموش

از که میپرسی که دور روزگاران را چه شد

_عشيق تر نهالِ حيرت آمد

وصلل تسدوكمالِ حيرت أمد

بس غــــــرقة حـــــــالِ وصـــــــل كــــاخر

هـــم بــر ســرِ حـالِ حــيرت آمــد

یک دل بـــنما کـــه در رو او

بسر چمهره نه خمالِ حميرت آمسد

نسه وصلل بسماند و نه واصل

آنـــجا كـــه خــيالِ حـيرت آمــد

از هـــر طـرفی کـه گـوش کـردم

شد مسنهزم از کسمال مسزّت

سر تا قدم وجسود حافظ

در عشق نسهالِ حسيرت آمسد

*

ـ در کارخانهای که ره عقل و فضل نیست

وهمم ضعیف رای فسضولی چراکند؟

ـ برو ای زاهدِ خودبین که ز چشم من و تو

رازِ ایس برده نهانست و نهان خواهد کرد

ـگفتم از گوي فلک صورتِ حالي پرمم

گفت آن میکشم اندر خم جوگان که میرس

_مسهندس فسلكى راهِ ديسر شش جهتى

جنان بست که ره نیست زیر دیر مغاک

_عسیان نشد که چرا آمدم کرا رفتم

دريسغ و دردكمه غافل زحالِ خويشتنم

ـ شدم فسانه به سرگشتگی و ابروی دوست

كشيد در خم چرگان خويش چون گويم

ـبا صـبا در چـمن لاله سـحر مـىگفتم

كمه شهيدان كهانند اينهمه خونين كفنان

گفت حافظ من و تو محرم این راز نهایم

از می لعل حکایت کن و شیرین دهنان

ــ وجـــود مـــا مــعمائيست حـافظ

ك على المحقيقش فسسونست و فسسانه

ـ چو هر خبر که شنیدم رهی به حیرت داشت

ازین سپس من و مستی و وضع بی خبری (خ)

ـ تا بى سر و پا باشد اوضاع فىلك زين دست

در سر هوس ساقی در دست شراب اولی

ـ حـديثِ چـون و چـوا دردِ مــر دهـد اي دل

پسیاله گسیر و بسیاسا ز عسمرِ خسویش دمسی

ريسن دايسرهٔ مسينا خسونين جگسرم مسى ده

تا حلّ كنم اين مشكل در ساغرِ مينائى

÷

ـ مـن انـدر آن كـه دم كيست اين مبارك دم

كه وقتِ صبح درين تيره خاكدان گيرد

چه حالتمت که گل در سحر نماید روی

چه آتئست که در سرغ صبح خوان گیرد

چه پرتوست که نبور چیراغ صبح دهد

چه شعله است که در شمع آسمان گیرد

چرا به صد غم و حسرت سپهردايره شكل

مسرا جسو نسقطهٔ بسرگار در میان گیرد

خاتم سليمانى

_زبانِ مـور به آصف دراز گشت و رواست

که خواجه خاتم جم یاره کرد و باز نجست

_گــرچــه شـــيريندهنان پـادشهانند ولي

او سليمانِ زمانست كه خاتم با اوست

_دهانِ تنگِ شيرينش مگر مُلکِ سليمانست

كه نقشِ خاتم لعلش جهان زبرِ نگين دارد

_مـن آن نگـين سـليمان بـه هـيچ نسـتانم

كــه كـاه كاه بر او دست اهرمن باشد

از لعسل تسوكر يسابم انگشتري زنهار

صد ملک سلیمانم در زیسر نگین باشد

- آخسر ای خساتم جسشیدِ هسمایون آشار

گر فند عکس تو بر نقشِ نگینم چه شود

ـ گرم صدلشکر از خوبان به قصدِ دل کمین سازند

بحمدالله و المئه بستى لشكرشكن دارم

سزدكر خاتم لعلش زنم لاف سليماني

چو اسم اعظمم باشد چه باک از اهرمن دارم

_خاتم جم را بشارت ده به حسنِ خاتمت

كاسم اعظم كبرد ازو كبوتاه دستِ اهرمن

_گ___ انگشتِ مــــلیمانی نــــاِ شد

چے خاصیت دھے نے قشِ نگےنی

ـ بــر اهــرمن نــتابد انــوارِ اسـم اعـظم

ملک آنِ تست و خاتم فرمای هر چه خواهی

در حکمتِ سلیمان هر کس که شک نماید

بر عبقل و دانش او خبندند مبرغ و مهاهي

با دمای شبخیزان ای شکردهان مستیز

در پسناهِ یک اسسمست خساتم سلیمانی

خال

-اگر آن ترک شیرازی به دست آرد دل ما را

به خالِ هندویش بخشم سمرقند و بخارا را

ـ به لطفِ خال و خط از عاشقان ربودي دل

لطیفه های عسجب زیسر دام و دانهٔ تست

ـ در خم زلفِ تو آن خالِ سیه دانی چیست

نقطهٔ دوده که در حلقهٔ جیم افتادست

خالِ مشكين كه بر أن عارض كندم كونست

مِسرِ آن دانه که شد رهزن آدم با اوست

ـ زلف او دامست و خالش دانهٔ آن دام و من

بسر امسید دانهای افتادهام در دام دوست

_مسردم دیسده ز لطسف رخ او در رخ او

عكسِ خود ديد وكمان بردكه مشكين خاليست

ـ خــزينه دل حـافظ بــه زلف و خــال مــده

کے کارہای چنین حلِّ ہر سیاھی نیست

_فسرباد كسه از شش جسهتم راه بستند

آن خال وخط و زلف و رخ و عــارض و قــامـت

ــسواد لوح بينش را عـزيز از بـهر آن دارم

که جان را نسخهای باشد ز لوح خالِ هندویت

ـ چشم بد دور ز خال تو که در عرصهٔ حسن

بیدقی راند که بُرد از مه و خورشید گرو

ـ ور چنين زيـ رِ خـم زلف نـهد دانــة خال

ای بسیا مسرغ خرد را که به دام اندازد

_مــدارِ نــقطهٔ بــينش ز خالِ تست مـرا

کے قدر گوھر یکدانے گوھری داند

ـ مرغ روحم که هـمی زد ز سـرِ سـدره صـفیر

عاقبت دانه خالِ تو فكندش در دام

_نسقطة خالِ تو بسر لوح بسر نتوان زد

مگر از مردمک دیده مدادی طلیم

ای روی مساه مسنظر تسو نسوبهار حسسن

خال وخط تو مرکز حسن و مدارِ حسن

از دام زلف و دانـــهٔ خـــال تـــو در جــهان

یک مرغ دل نماند نگشته شکار حسن

ـ نکتهای دلکش بگویم خالِ آن مهرو ببین

صقل و جان را بستهٔ زنجیر آن گیسو ببین

_ايــن نــقطهٔ سياه كـه آمـد مـدار نـور

مكسيست در حديقهٔ بينش ز خال تر

ـ بـــر آتشِ رخ زيــباي او بـــجای ســـپند

به غیر خالِ سیاهشکه دیـد بـه دانـه

ـ خال سرسبز تو خوش دانهٔ عیشی است ولی

بسر کسار چسمنش وه کسه چسه دامسی داری

ـ هــيچ مـرُگانِ دراز و غـمزهٔ جـادو نكـرد

آنچه آن زلف سیاه و خالِ مشکین کردهاند

خاموشي

_ آنکس است اهلِ بشارت که اشارت داند

نكتهها هست بسي محرم اسرار كجاست

ـ در انـدرونِ مـنِ خسـتهدل نـدانـم كيست

که من خموشم و او در فغان و در ضوغاست

دارباب حماجتيم و زبانِ مسؤال نيست

در حسفرتِ کسریم تسمنا چه حاجتست

رازی کسه بسر غیر نگفتیم و نگوئیم

با دوست بگوئیم که او محرم رازست

ـخموش حافظ و این نکتههای چون زرِ سرخ

نگساهدار كسه قسلابِ شسهر صرافست

ـ رازِ درونِ پـرده چـه دانـد فـلک خـموش

ای مسدّعی نسزاع تمو با پسرده دار جسست

_سخن عشق نه آنست که آید به زبان

ساقیا می ده و کوتاه کن این گفت و شنفت

_ خيرتِ عشق زبانِ همه خاصان ببريد

كسز كسجا سِسرٌ خسمش در دهسن عسام افستاد

- جان بیمار مرا نیست ز تو روی سؤال

ای خوش آن خسته که از دوست جوابی دارد

سكسلك زبسان بسريدهٔ حسافظ در انجمن

باکس نگفت راز تو تا ترک سر نکرد

ـ بـيانِ شـوق چـه حـاجت كـه سـوز آتشِ دل

توان شناخت ز سوزی که در سخن باشد

بسان سوسن اگر ده زیان شود حافظ

چو غنچه پیشِ تواش مُهر بر دهن باشد

ـ صد هزاران گُل شکفت و بانگ ِ مرغی برنخاست

عندلیبان را چه پیش آمد هزاران را چه شد

زهره سازی خوش نمی سازد مگر عودش بسوخت

کس نـدارد ذوق مستى مـيگـاران را جـه شـد

حافظ اسرار الهي كس نمي داند خموش

از کے میپرمی کے دور روزگاران را چہ شد

*

رز مرغِ صبح ندانم که سوسنِ آزاد

چه گوش کرد که باده زبان خموش آمد

_گفتم زمانِ عشرت دیدی که چون سر آمد

گفتا خموش حافظ كاين غصه هم سر آيـد

ے غم حبیب نهان به زِ جستجوی رقیب

ک نیست سینهٔ اربابِ کینه محرم راز

گفت و گوهاست درین راه که جان بگذارد

هر کسی عربدهای این که مبین آن که مهرس

_خموش حافظ و از جور يار ناله مكن

که با تو گفت که در روی خوب حیران باش؟

*

کردم سؤال صبحدم از پیرِ می فروش درکش زبان و پرده نگهدار و می بنوش پروانهٔ مراد رسید ای شجب خموش احوالِ شیخ وقاضی و شربالیهودشان گفتا نگفتنیست سخن گرچه محرمی تا چند همچو شمع زبان آوری کنی

*

در حريم عشق نتوان زد دم ازگفت و شنيد

زانكه أنجا جمله اعضا چشم بايد بود وگوش

*

هزار گونه سخن بر زبان و لب خاموش که از نهفتن آن دیگ سینه می زد جوش به روی یار بنوشیم و بانگ نوشانوش گدای گوشه نشینی تو حافظا مخروش مد آنکه اهلِ نظر برکناره می رفتند به صوتِ چنگ بگوئیم آن حکایتها شرابِ خانگی ترسِ محتیب خورده رموز مصلحتِ مُلک خسروان دانند

7

ـ به درد عشق بساز و خموش كن حافظ

رموز عشق مكن فاش پيش اهل عقول

ــ حافظ غم دل باكه بگويم كــه دريـن دور

جــز جـام نشايد كــه بـود مـحرم رازم

_ماجراي دلِ خون گشته نگويم باكس

زان که جز تیغ غمت نیست کسی دمسازم

ـ سن که از آتشِ دل چون خُمِ مي در جوشم

مهر ير لب زده خون مىخورم و خاموشم

ــارغنون ساز قلک رهنزلا اهل هنرست

چون ازین غصه ننالیم و چرا نخروشیم

گل به جوش آمد و از می نزدیمش آبی

لاجرم ز آتشِ حرمان و هنوس مىجوشيم

حافظ این حالِ عجب باکه توان گفت که ما

باللانيم كه در موسم كل خاموشيم

_به شمشیرم زد و باکس نگفتم که راز دوست از دشمن نهان به _زبانت درکش ای حافظ زمانی حدیثِ بیزبانان بشنو از نسی ورنه پروانه ندارد به سخن پروائی

_شرح این قصه مَگر شمع برآرد به زبان

خانقاه (از خانقاه به میخانه)

دلم ز صومعه بگرفت و خرقهٔ سالوس

کے جاست دیر مغان و شراب نماب کے جا

چه نسبت است به رندی صلاح و تقوی را

سماع وعط كعجا نمغمة ريماب كحجا

- خسرقهٔ زهد مسرا آب حرابات ببرد

خانة عمقل مرا آتشِ ميخانه بسوخت

ـ چـنين کـه صـومعه آلوده شـد بـه خـونِ دلم

گرم به باده بشوئید حق به دستِ شماست

به کوی میکده هرسالکی که ره دانست دری دگسر زدن انسدیشهٔ تبه دانست زمانه افسرِ رندی نداد جز به کسی که سرفرازی عالم درین کُله دانست بر آستانهٔ میخانه هر که یافت رهی ز فیضِ جام می اسرار خانقه دانست

ــبه نيم جو نخرم طاقِ خانقاه و رياط

مراکه مصطبه ایوان و پای خُم طَنبیست

_زاهد ایمن مشو از بازی غیرت زنهار

که ره از صومعه تا دیر مغان اینهمه نیست

_عيبِ حافظ گو مكن واعظ كه رفت از خانقاه

پای آزادی چه بندی گر به جایی رفت رفت

_ آن شد ای خواجه که در صومعه بازم بینی

كارِ ما با رخ ساقى و لبِ جام افتاد

_كسى كه از ره تقوى قدم برون ننهاد

بــه عــزم مـيكده اكـنون رو سـفر دارد

_بشارت بربه کوی می فروشان

كــه حـافظ تـوبه از زهـد رياكرد

_ در خانقه نگنجد اسرار عشقبازی

جام مي مغانه هم با مغان توان زد

_ زاهدِ خلوتنشين دوش به ميخانه شد

از سر پیمان برفت با سر پیمانه شد

رز خانقاه به میخانه میرود حافظ

مگر ز مستی زهید ریا به هوش آمد

ـ بيا به ميكده و چهره ارغواني كن

مسرو به صمومعه كمانجا مسياهكارانمند

_ای گدای خانقه برجه که در دیر مغان

می دهند آبسی و دلها را توانگر میکنند

_پيرگلرنگ من انىدر حق ازرق پوشان

رخمصت خبث نداد ارنه حكايتها بود

4

زانکه با زاغ و زغن شهپر دولت نبود شیخ ماگفت که در صومعه همّت نبود نبود خیر در آن خانه که عصمت نبود چون شناسای تو در صومعه یک پیر نبود کز دلق پوش صومعه بوی ریا شنید یسعنی ز منقلسان سخن کیمیا مهرس

دولت از مرغ همایون طلب و سایهٔ او گر مدد خواستم از پیرِ مغان عیب مکن چون طهارت نبودکعبه و بتخانه یکیست سسر ز حسرت به در میکدهها بر کردم خوش میکنم بهبادهٔ مشکین مشام جان از دلق پوش صومعه نقدِ طلب مجوی _ صوفی گلی بچین و مرقع بـه خـاربخش

وین زهدِ خشک را به می خوشگوار بخش

طامات و شطع در رهِ آهنگ چنگ نه

تسبیح و طیلسان به می و میگسار بخش

زهید گران که شاهد و ساقی نمی خرند

در حلقهٔ جمن به نسیم بهار بخش

در میخانه ام بگشاکه هیچ از خانقه نگشود

گرت باور بود ورنه سخن این بود و ماگفتیم

ـ خيز تا خرقهٔ صوفي به خرابات بـريم شطح و طامات به بازار خـرافــات بـريم

سوی زندانِ قلندر به ره آوردِ سفر دلتی بسطامی و سجادهٔ طامات بریم تا همه خلوتیان جام صبوحی گیرند چنگِ صبحی به در پیر مناجات بریم ور نهد در رو منا خار ملامت زاهد از گلستانش به زندانِ مكافات بريم

-صموفى بياكه خرقة سالوس بركشيم

وین نقشِ زرق را خطِ بطلان به سر کشیم

ننذر و فنتوح صومعه در وجه مي نهيم

دلق ریسا بسه آب خسرابسات بسرکشیم

ازیس مروّجه وخرقه نیک در تنگم

ب یک کرشمهٔ صوفی وشم قلندر کن

ـ تسبيح و خرقه لذتِ مستى نبخشدت

همت درین عمل طلب از می فروش کن

ـ حديثِ مدرسه و خانقه مگوي كه باز

فـــتاد در سَـــر حـــافظ هــواي مـيخانه

_ زکنج صومعه حافظ مجوی گوهر عشق

قمدم بمرون نمه اگر ميل جستجو داري

ـ ساقي بيار جامي وز خلوتم برون كش

تسا در بسدر بگسردم قسلاش و لاابسالی

این خرقه که من دارم در رهنِ شراب اولی

ويسن دفتر بى معنى خرق مى ناب اولى

چون عمر تبه كردم چندانكه نگه كردم

در کسنج خسراباتی افستاده خسراب اولی

ـ مـرغ زيـرک بـه در خانقه اکنون نپرد

كمه نمهادست بهر مجلسِ وعظى دامى

_مساقى بىيار جامى از چشمهٔ خرابات

تـا خـرقهها بشـوئيم از عُجبِ خانقاهي

خدا (نور خدا/ توحید)

ز رقیب دیوسیرت به خدای خودپناهم

مگر آن شهابِ ثاقب مددی کند خدا را

_ يارِ مردانِ خدا باش كه در كشتي نوح

هست خاکی که به آبی نخرد طوفان را

ای دل بیاکه ما به پناهِ خدا رویم

زآنے آستین کموته و دست دراز کمرد

ای گدایان خرابات خدا یار شماست

چئے انعام مدارید ز انعامی چند

گر رنج پیش آید و گر راحت ای حکیم

نسبت مكن به غيركه اينها خداكند

ـ تو با خدای خود انداز کار و دل خوشدار

کے رحم اگر نکند مدّعی خدا بکند

ـ حال ما در فرقتِ جانان و ابغام رقيب

جمله مي داند خداي حال گردان غم مخور

در خرابات مغان نور خدا می بینم

رین عجب بین که چه نوری زکجا می پینم

جلوه بر من مفروش ای ملک الحاج که تو

خانه مسیبینی و من خانه خدا میبینم

ـ بـ ر دلم گردِ ستمهاست خدایا میسند

كه مكدر شرود أثينة مهر أثينم

_بـر آن نـقاشِ قـدرت آفرين باد

كــه گــرد مــه كشــد خـط هــلالى

-خددا زان خرقه بيزارست صد بار

که صد بت باشدش در آسسینی

_ای بیخبر بکوش که صاحب خبر شوی

تا راهرو نباشی کسی راهبر شوی

در مكتبِ حقايق پيشِ اديب عشق

هان ای پسر بکوش که روزی پدر شوی

گر نور عشق حق به دل و جانت اوفتد

بالله كسز أفستابٍ فسلك خسوبتر شسوى

يكدم غريق بحر خدا شوگمان مبر

کز آبِ هفت بحر به یک موی تر شوی

از پای تا سرت همه نور خدا شود

در راه ذوالجلال چو بى ا و سر شوى

بلبل زشاخ سرو به گلبانگ پهلوی میخواند دوش درس مقاماتِ معنوی یعنی بیاکه آتشِ موسی نمودگل تا از درخت نکتهٔ توحید بشنوی

خرابات (میخانه، میکده، دیرمغان)

ـدلم ز صومعه بگرفت و خرقهٔ سالوس

كهاست ديس مغان و شراب ناب كجا

چو کُحْل بینش ما خاکِ آستان شماست

كسجا رويسم بفرما ازيس جناب كسجا

ـ ترسم آن قوم که بر دردکشان سی خندند

در سمر کسار خرابات کسنند ایسمان را

گر چنین جلوه کند منجه باده فروش

خـــاکـــروبِ در مــیخانه کــنم ســژگان را

ـ در مـــيخانه بـــــهانــد دگــر إفتتيخ با مُسفَيِّحَ الابسواب وسمى عنجت بناشد كه بـــبندند مــيكده بشــتاب _خرقهٔ زهـــ مرا آب خرابات ببرد خانه عقل مرا آتش ميخانه بسوخت چون پیاله دلم از توبه که کردم بشکست همچولاله جگرم بی می و خمخانه بسوخت _هرکه آمد به جهان نقشِ خرابی دارد در خرابات بگوٹید که هشیار کجاست _نخفتهام ز خيالي كه مي پزد دل من خُـمار صـد شـبه دارم شـرابـخانه کـجاست از آن بسه دیسر منغانم عسزیز مسیدارند که آتشی که نمیرد همیشه در دل ماست ـ آنکه جز کعبه مقامش نبد از پاد لبت بر در میکده دیدم که مقیم افتادست سسروشِ عالم غيبم چه مؤدهها دادست

ـ چه گویمت که به میخانه دوش مست و خراب کسه ای باندنظر شاهباز سدرهنشین نشيمن تمو نمه ايسن كمنج ممحنت أبادست

تسرا زکسنگرهٔ عسرش مسی زنند صسفیر

ندانست که درین خاکدان چه افتادست

- المِانَةُ لِاللَّهُ كه در مسيكده بازست

زان رو کسه مسرا بسر در او روي نيازست

تحمها همه در جوش و خروشند ز مستى و آن می که در آنجاست حقیقت نه منجازست

ـ تـ اگـنج ضمت در دلِ وبـرانه مقيم است

هممواره مسراكسوى خبرابات مقامست

در دیسر مسغان آمسد بارم قدحی در دست

مست از می و میخواران از نرگین مستش مست

از نسعل سسمند او شکسل منه نبو پیدا

وز قسیدِ بسلند او بسالای صیوبر پست

دری دگسر زدن اندیشهٔ تبه دانست که سرفرازی عالم درین کُله دانست ز فيضِ جام مى اسرار خانقه دانست رموز جام جم از نقشِ خاکِ ره دانست به کوي ميکده هرسالکي که ره دانست زمانه افسر رندی نداد جز به کسی بر آستانهٔ میخانه هرکه یافت رهی هر آنکه رازِ دو عالم ز خطِ ساغر خواند

دعاي پير مغان وردِ صبحگاه منست فرازِ مسندِ خررشید تکیهگاه منست رمیدن از در دولت نه رسم و راهِ منست

ـ منم که گوشهٔ میخانه خانقاه منست از آن زمان که بر این آستان نهادم روی مگر به تیغ اجل خیمه برکنم ور ن*ی*

در عشق خانقاه و خرابات فرق نیست هر جاکه هست پرتو روی حبیب هست

ـ هرکه خواهدگو بیا و هر چه خواهدگو بگو

کبر و ناز و حاجب و دربان بدین درگاه نیست

بر در میخانه رفتن کار یکرنگان بود

خود فروشان را به کوی میفروشان راه نیست

بسندهٔ پیر خراباتم که لطفش دائمست

ور نه لطفِ شیخ و زاهدگاه هست وگاه نیست

_زاهد ایسمن مشو از بازی فیرت زنهار

که ره از صومعه تا دیر مغان اینهمه نیست

حجرز آستانِ تسوام در جهان پناهی نیست

مسر مسرا بسجز ایسن در حواله گاهی نیست

جسرا زکسوی خسرابسات روی بسرتابم

کزین بهم به جهان هیچ رسم و راهی نیست

ـ سبر تسليم من و خشتِ درِ سيكده هـ ا

مدعى گر نكند فهم مسخن گو سسر و خشت

حافظا روزِ اجل گر به کف آری جامی

یکسر از کوی خرابات برندت به بهشت

_خواهم شدن به كوي مغان آستين فشان

زين فيتنهها كيه دامين آخير زميان گرفت

_ تما ابد بوی محبّت به مشامش نرسد

هـركـه خاكِ در ميخانه به رخساره نَرُفت

گر طمع داری از آن جامِ مرصّع می لعل

ای بسا در که به نوک مؤهات باید شفت

سمن ز مسجد به خرابات نه خود افتادم

ايستم از عسهدِ ازل حاصلِ فسرجام افستاد

چـه كـند كـز پـى دوران نـرود چـون پرگار

هــر كــه در دايــرهٔ گــردش ايّـام افـتاد

ـ چو مهمانِ خراباتی به عزت باش با رندان

که دردِ سرکشی جانا گرت مستی خمار آرد

کسی که از ره تهوی قدم برون ننهاد

بعد عسزم مسيكده اكسنون رهِ مسفر دارد

_آنکس کـــه بــه دست جـام دارد

سلطانی جسم مسدام دارد

آبے کے خضر حیات ازو یافت

در مـــيکده جـــو کــه جـام دارد

_رطــل گــرانــم ده ای مـریدِ خـرابـات

شـــادي شــيخي كــه خـانقاه نــدارد

- با خرابات نشينان زكراسات ملاف

هـر سـخن جـايي و هـر نكـته مكاني دارد

ـ بشارت بسر به کسوي مِسى فسروشان

كــه حـافظ تــوبه از زهــدِ ريـا كـرد

_ ثــواب روزه و حــج قــبول آنكس بُـرد

كسه خساك مسكدهٔ عشق را زيسارت كسرد

مسقام اصلى مساكسوشة خسراساتست

خداش خیر دهاد آنکه این عمارت کرد

سبه آب روشس مسی عسارتی طهارت کرد

عملى الصباح كه ميخانه را زيارت كرد

اكسو امسام جسماعت طلب كند اسروز

خبر دهید که حافظ به می طهارت کرد

که خدمتش چو نسیم سحر توانی کرد کجا به کوی طریقت گذر توانی کرد

به سِرِّ جام جم آنگه نظر توانی کرد که خاکِ میکده کُحلِ بصر توانی کرد گدائی در میخانه طرفه اکسیریست گر این عمل بکنی خاک زر توانی کرد كل مراد تو آنگه نقاب بكشايد توکز مسرای طبیعت نمیروی بیرون

ــ زكــوى مـيكده بـرگشتهام زراهِ خـطا

مسرا دگسرز کسرم با رو صسواب انداز

ـ به کوی مِیفروشانش به جامی برنمیگیرند

زهی سجادهٔ تقوی که یک ساغر نمی ارزد

ـ سن و انکار شراب این چه حکایت باشد

غالباً ايستقدرم صقل وكفايت باشد

تا به غایت رو میخانه نمی دانستم

ورنه مستوری ما تا به چه خایت باشد

بسندهٔ پیر مغانم که ز جهلم برهاند

پير ما هـ ر چه كند عين عنايت باشد

گر ز مسجد به خرابات شدم خرده مگیر

مجلیں وعظ درازست و زمان خواهد شد

ـ به صدرِ مصطبهام مىنشاند اكنون دوست

گدای شهر نگه کن که میرِ مجلس شد ز راهِ مسيكده يساران عسنان بگر دانسد

چراکه حافظ ازین راه رفت و مفلس شد

_ب_يا اى شيخ و از خسمخانه ما

شرابی خسور که در کوثر نباشد

منزلِ حافظ كنون بارگه كبرياست دل بر دلدار رفت جان بر جانانه شد

ــزاهدِ خلوت نشين دوش به ميخانه شد از سر پيمان برفت با مُسر پيمانه شد نركين ساقى بخواند آيتِ افسونگرى حلقهٔ اورادِ ما سجلين افسانه شد

_ز خسانقاه بسه مسيخانه مسيرود حافظ

مگــر ز مســتي زهـــدِ ريـا بـهوش آمــد _زاهـد از کـوچهٔ رنـدان بسـلامت بگـذر

تا خرابت نكند صحبتِ بدنامي چند

ای گدایسانِ خسرابات خدا یسار شسماست

چشے انہام مسداریا ز انہامی چند پیر میخانه چه خوشگفت به دردی کش خویش

کے مگو حالِ دلِ سوخته با خامی چند

گِــل آدم بســرشتند و بــه پـــمانه زدنــد با من راونشين باده مستانه زدند كه خاكِ ميكدة ما عبير جيب كند که اجتناب ز صهبا مگر شهیب کند مبرو به صومعه كانجا سياهكارانند گفتا خوش آن كسان كه دلى شادمان كنند گفت این عمل به مذهب پیر مغان کنند

دوش دیدم که ملایک در میخانه زدند ساكنانِ حرمِ ستر و عفافِ ملكوت ــز عطرِ حورِ بهشت آن نفس بر آید بوی چان زند رو اسلام غمزهٔ ساقی بیا به میکده و چهره ارغوانی کن گفتم هواي ميكده غم سيبرّد ز دل گفتم شراب و خرقه نه آیین مذهبست ای گدای خانقه بسرجه که در دیر مغان

مینده آبی و دلها را تیوانگیر میکنند بسندهٔ پسیر خیرابساتم کیه درویشانِ او

گنج را از بی نیازی خاک بر سر میکنند (خ) بر سر میکنند (خ) بر در میخانهٔ عثمة ای مَلک تسبیحگوی

كاندر أنسجا طينت آدم مُخمر مىكنند

بیار باده که این سالکان نه مردِ رهند شهانِ بی کمر و خسروانِ بی کلهند نه آن گروه که ازرق لباس و دل سیهند که سالکانِ درش محرمانِ پادشهند حجفا نه پیشهٔ درویشی است و راهروی مبین حقیر گدایانِ عشق را کاین قوم غسلامِ همست دردی کشمان یکرنگم قدم منه به خرابات جز به شرطِ ادب

گره از کارِ فرو بستهٔ ما بگشایند که درِ خانهٔ تزویر و ریا بگشایند دل قوی دار که از بهر خدا بگشایند بود آیاکه درِ میکده ها بگشایند درِ میخانه بیستند خدایا میسند اگر از بهرِ دلِ زاهدِ خودبین بستند

رونتیِ میکده از درس و دعای ما بود هرچه کردیم به چشمِ کرمش زیبا بود رخصتِ خبث نداد ار نه حکایتها بود ــ سالها دفترِ ما در گرو صهبا بود نیکی پیرِ مغان بین که چو ما بدمستان پیر گلرنگِ من اندر حق ازرق پوشان

_ یاد باد آنکه خواباتنشین بودم و مست

و آنچه در مسجدم امروز کمست آنجا بـود

ــتا ز میخانه و می نام و نشان خواهد بـود

سَرِ سا خاکِ رہ پیرِ مغان خواهد بود

حسلقهٔ پسیر مسغانم ز ازل در گسوش است

بر همانیم که بودیم و همان خواهند بود

دوش با ياد حريفان به خرابات شدم

خُم می دیدم خون در دل و پا در گِل بود

ـ سر ز حسرت به در میکدهها بر کردم

چون شناسای تو در صومعه یک پیر نبود

ـ بر آستانِ میکده خون میخورم مدام

روزي ما ز خوانِ قَدر اين نواله بود

*

ـ به کوی میکده یارب سحر چه مشغله بود

که جوشِ شاهد و ساقی و شمع و مشعله بود

حدیثِ عشق که از حرف و صوت مستغنی است

به نالهٔ دف و نبی در خبروش و ولوله بود

مساحثی کسه در آن مسجلین جسنون میرفت

ورای مسدرسه و قسال و قسیلِ مسأله بسود

_خواهم شدن به میکده گریان و دادخواه

كـنز دستِ غـم خـلاصِ دل أنجا مگـر شـود

٠

ـ بياكه هاتفِ ميخانه دوش با من گفت

که در مقام رضا باش و از قضا مگریز

ـ قصر فردوس به پاداش عـمل مـی بخشند

ماکه رندیم وگدا دیرِ مغان ما را بس

.

ـ دگر ز منزلِ جانان سفر مکن درویش

کــه ســيرِ مــعنوى و کــنج خـانقاهت بس

وكر كسمين بكشايد ضمى زكوشة دل

حسريم درگسهِ پسيرِ منغان پناهت بس

به صدر مصطبه بنشین و ساغری می نوش

که این قَدر زجهان کسب مال و جاهت بس

ـ عرض و مال از در میخانه نشاید اندوخت

هر که این آب خورد رخت به دریا فکنش

_به غفلت عمر شد حافظ بيا با ما به ميخانه

كه شنگولانِ خوشباشت بياموزند كارى خوش

ـ ز کوی میکده دوشش به دوش میبردند

امام شهر که سجاده میکشید به دوش

#

گفت بهخشند گنه می بسوش تا می لعل آوردش خون به جوش روی من و خاک در می فروش دهاتفی از گوشهٔ میخانه دوش ایسن خرد خام به میخانه بر گوشِ من و حلقهٔ گیسوی بار

*

ـ بـ ه کـوی مـیکده گـریان و سـرفکنده روم

چراکه شرم همی آیدم ز حاصل خویش

مه به راهِ میکده حافظ خوش از جهان رفتی

دعمای اهمل دلت باد مونی دل پاک

ـ همچو حافظ به خرابات روم جامه قبا

بـركـه در بـركشــد آن دلبـرٍ نوخاستهام

ستا شدم حلقه به گوش در میخانهٔ عشق

هــر دم از نــر فــمی آیــد بــه مــبارکبادم

ـ دارم از لطف ازل جنت فردوس طمع

گسرچمه دربانی میخانه فسراوان کسردم

ـ قسمت حوالتم به خرابات میکند

هـرچـند كاينچنين شدم و آنچنان شدم

ـ مستى به آبِ يكدر عنب وضع بنده نيست

مسن مسالخورده بسير خسرابات پرورم

ـ بــه فــريادم رس ای پــیر خـرابــات

بسه یک جبرعه جبوانیم کنن که پییرم

دد خراباتِ مغان گرگذر افتد بازم

حاصل خرقه و سجاده به می در بازم

حلقة تموبه كمر امروز چمو زهاد زنم

خازنِ میکده فردا نکند در بازم

_ چـون نـيـت نـماز مـن آلوده نـمازى

در میکده زان کم نشود سوز و گدازم

در مسجد و میخانه خیالت اگر آید

محراب و کمانچه ز دو ابروي تو سازم

_از جاه عنسق و دولت رندان باكباز

بيوسته صدر مصطبهها بود مسكنم

گدای میکدهام لیک وقتِ مستی بین

که ناز بر فلک و حکم بر ستاره کنم

_روزگاری شد که در میخانه خدمت میکتم

در لبساس فقر کسار اهسل دولت مسیکنم

تاکی اندر دام وصل آرم تـذروی خـوشخرام

در کسمینم انستظار وقتِ فسرصت مسیکنم

ـ هـرگز نـمیشود ز سنر خود خبر مرا

تا در میان میکده سبر بر نیم کنم

حافظ جناب پیر مغان جای دولتست

من ترکِ خاکبوسی این در نمیکنم

ـ در خبرابات منفان نبور خدا می بینم

وین عجب بین که چه نوری زکجا می بینم

جلوه بر من مفروش ای ملک الحاج که تو

خانه مسیبینی و من خانه خدا میبینم

تا حریفانِ دخا را به جهان کسم بینم س اگر رند خراباتم و گر زاهدِ شهر این متاعم که همی بینی و کمتر زیستم

ـ حاليا مصلحتِ وقت در آن مي بينم كه كشم رخت به ميخانه و خوش بنشينم جام می گیرم و از اهل ریا دور شوم سیعنی از اهل جهان پاکدلی بگزینم جز صراحی و کتابم نبود یار و ندیم

گر ازین منزل ویران به سنوی خانه روم

دگــر آنــجاکــه روم عــاقل و فــرزانـه روم

زین سفر گر بسلامت به وطن باز رسم

ننذر كردم كه هم از راه به ميخانه روم

خرم آن دم که چـو حـافظ بـه تـولاي وزيـر

سرخوش از میکده با دوست به کاشانه روم

¥

وندر آن آینه از حسنِ توکرد آگاهم حسالیا دیرِ مغانست حوالتگاهم تا در آن حلقه ببینی که چه صاحبجاهم د پیرِ میخانه سحر جامِ جهان بینم داد صوفی صومعهٔ عالم قدسم لیکن با من راه نشین خیز و سوی میکده آی

*

در ره دوست نشینیم و مرادی طلبیم به گدائی ز در میکده زادی طلبیم به رسالت سوی او پاکنهادی طلبیم خیز تا از در میخانه گشادی طلبیم

-خیز تا از در میخانه گشادی طلبیم زاد راهِ حسرمِ وصل نداریسم مگر اشکی آلودهٔ مساگرچه روانست ولی بسر در مدرسه تا چند نشینی حافظ

*

شطح و طامات به بازارِ خرافات بریم چنگ صبحی به درِ پیرِ مناجات بریم از گلمتانش به زندانِ مکافات بریم تا به میخانه پناه از همه آفات بریم خیز تا خرقهٔ صوفی به خرابات بریم
تا همه خلوتیان جامِ صبوحی گیرند
ور نهد در ره ما خارِ ملامت زاهد
فتنه میبارد ازین سقفِ مقرنس برخیز

*

_ بگـــذار تــا بـه شـارع مـيخانه بگــذريم

كـز بـهرِ جـرعهاى هـمه مـحتاجِ اين دريم

روز نخست چون دم رندی زدیم و عشق

شرط آن بود که جز ره این شیوه نسپریم

ـ بهشتِ عَدْن اكر خواهي بيا با ما به ميخانه

که از پایِ خُمت روزی به حوضِ کوثر اندازیم

-صوفى بياك خرقة سالوس بركثيم

ويسن نعيش زرق را خيط بطلان سر كشيم

نسذر و فسترح صومعه در وجه مینهیم

دلقِ ريا به آبِ خسرابات بسركئيم

ـ تـ ا مگـر جـرعه فشاند لب جانان بر من

سالها شدکه شدم بسر در میخانه مقیم

_خشک شد بیخ طرب راهِ خرابات کجاست

تا در آن آب و هوا نشو و نماثی بکنیم

مسدد از خاطر رنبدان طلب ای دل ورنه

كار صعبت مباداك خطائي بكنيم

_ حافظم گفت که خاکِ در میخانه مبوی

مكنم عيب كه من مشك ختن ميبويم

سگسرم نه پسیر مسغان در بسه روی بگشساید

کسدام در بسزنم جساره از کسجا جسویم

تر خانقاه و خرابات در میانه مبین

خدا گواست که هر جا که هست با اویم

که نیست در سر من جز هواي خدمت او مزن به پای که معلوم نیست نیت او

ـ به جانِ پیر خرابات و حقِ صحبتِ او بر آستانهٔ میخانه گر سری بینی مدام خرقهٔ حافظ به باده در گرو است مگر ز خاک خرابات بود فطرتِ او

_ آنکس کے منع ما ز خرابات میکند

گمو در حمضور پمیر من این ماجرا بگو

در سراي مغان رفته بود و آب زده

نشسته پیر و صلائی به شیخ و شاب زده

سبو کشان همه در بندگیش بسته کمر

ولي ز تسرکِ کمله چشر بسر مسحاب زده

شهاع جام و قدح نورِ ماه پوشیده

عروم بخت در آن حجله با هزاران ناز

شكسته كسمه و بر برك كل كلاب زده

كسرفته مساغر عشسرت فسرشتة رحمت

ز جسرعه بسر رخ حسور و پسری گلاب زده

ز شور و حربدهٔ شاهدانِ شیرین کار

شكسر شكسته سمن ريخته رباب زده

سلام کردم و با من به روی خندان گفت

کے ای خےمارکش مفلیں شراب زدہ

که این کند که تو کردی به ضعف همت و رای

ز گنج خانه شده خیمه بر خراب زده

وصال دولت بسيدار تسرسمت نسدهند

که خفتهای تو در آغوش بختِ خواب زده

بیا به میکده حافظ که بر تو عرضه کنم

هــزار صف ز دعاهای مستجاب زده

4

دوش رفتم به در میکده خواب آلوده

خسرقهتر دامن و مسجاده شراب آلوده

آملد افسلوس كنان مغبجة بادهفروش

گفت بیدار شو ای رهرو خواب آلوده

شسست و شوئی کن و آنگه به خرابات خرام

تا نگردد ز تو این دیر خراب آلوده

به هواي لب شيرين پسران چند كني

جسوهر روح بسه ياقوتِ منذاب آلوده

به طهارت گذران منزل پیری و مکن

خلعتِ شيب چو تشريفِ شباب آلوده

پاک و صافی شو و از چاهِ طبیعت بـــــدر آی

كــه صــفائى نــدهد آبِ تـراب آلوده

گفتم ای جان جهان دفتر کل عیبی نیست

کے شود فیصل بےار از می ناب آلودہ

آشسنايانِ رهِ عشبق درين بسحر عميق

خسرقه گشتند و نگشتند به آب آلوده

گفت حافظ لغز و نکته به بیاران مفروش

آه ازين لطف به انواع متاب آلوده

_حديث مدرسه و خانقه مگوي كه باز

فسبتاد در سسر حساقظ هسوای مسیخانه

ای که در کوي خرابات مقامی داری

جم وقتِ خودی ار دست به جامی داری

وی که با زلف و رخ یار گذاری شب و روز

فرصتت بادکه خوش صبحی و شامی داری

این خرقه که من دارم در رهن شراب اولی

ويىن دفتر بىمعنى غرقِ مى ناب اولى

چون عاقبتاندیشی دورست ز درویشی

هم سینه پر آتش به هم دیده پر آب اولی

چون عمر تبه کردم چندانکه نگه کردم

در کسنج خراباتی افتاده خراب اولی

ز مالِ وقف نبینی به نام من درمی به آنکه بر در میخانه برگنم علمی مآل کـــار خـود از پـيش بـيني تا خرقه ها بشوئيم از تحجب خانقاهي

ـ بياكه خرقهٔ من گرچه رهنِ ميكده هاست دلم گرفت ز سالوس و طبل زیسر گلیم _رو مـــيخانه بــنما تــا بــپرسم ــ ساقی بیار آبی از چشمهٔ خرابات

گفت باز آی که دیرینهٔ این درگاهی پسرتو جام جمهانبين دهدت آگاهي که ستانند و دهند افسر شاهنشاهی دستِ قدرت نگر و منصب صاحبجاهی به فلک بر شد و دیوار بندین کوتاهی كمترين مُلكِ تو از ماه بود تا ماهي

ـسحرم هاتف ميخانه بـ دولتـخواهـي همچو جم جرعهٔ ماکش که زسِرٌ ملکوت بر در میکده رندانِ قلندر باشند خشت زیر سر و بر تارکِ هفت اخترپای سر ما و در میخانه که طرف بامش اگرت مسلطنتِ فقر ببخشند ای دل

در همه ديرِ مغان نيست چو من شيدائي خرقه جائي گرو باده و دفتر جائي

این حدیثم چه خوش آمدکه سحرگه میگفت

بر در میکدهای با دف و نی ترسائی

گر مسلمانی از اینست که حافظ دارد

وای اگسر از پیِس امسروز بسود فسردائسی

*

فسروشند مسفتاح مئىكسلگشائى

_ز کوی مغان رخ مگردان که آنجا

خرقهٔ (دلق، پشمینه)

ـ دلم ز صومعه بگرفت و خرقهٔ سالوس

كجاست ديــر مــغان و شــراب نــاب كــجا

ـ حافظ به خود نپوشید این خرقهٔ می الود

ای شیخ پاکسدامن معذور دار ما را

_ساخر مسی بسر کفم نه تا زبر

بـــركشم ايـــن دلق ازرق فــام را

- خسرقة زهد مرا آب خرابات ببرد

خاًنهٔ عقل مرا آتشِ ميخانه بسوخت

دبسه آب ديسده بشوثيم خبرقهها از مي

کسه مسوسم وَرَع و روزگسارِ پسرهیزست

_ز جیب خرقهٔ حافظ چه طرف بتوان بست

كسه مسا صمد طلبيديم و او صنم دارد

ـ نه به هفت آب که رنگش به صد آتش نرود

آنسچه با خرقهٔ زاهد می انگوری کرد

_منش با خرقهٔ پشمین کجا اندر کمند آرم

زره مىوئى كى مىرگانش رە خىنجرگذاران زد

ـ دلق و ســجادهٔ حـافظ بـبرد بـادهفروش

گر شرابش ز کف ساقی مهوش باشد

_عسيبم بـپوش زنهار اى خسرقهٔ مـى آلود

كآن پاك پاكدامن بهر زيارت آمد

گفتم شراب و خرقه نه آئين مذهبست

گفت این عمل به مذهب پیر مغان کنند

_خودگرفتم کافکنم سجاده چون سوسن به دوش

همچوگل بر خرقه رنگِ می مسلمانی بود؟

_حافظ این خرقه که داری تو بینی فردا

کے چے زئار ز زیرش بے دف بگشایند

ـ مـا بـاده زيسر خرقه نه امروز ميخوريم

صد بار پیر میکده این ماجرا شنید

_ترسم كه روز حشر عنان بر عنان رود

تسبيح شيخ و خرقهٔ رند شرابخوار

_دلق حافظ به چه ارزد به میش رنگین کن

وانگهش مست و خسراب از سسر بسازار بیار

ـ در سماع آی و ز سر خرقه برانداز و برقص

ورنبه بنا گنوشه رو و خبرقهٔ ما در سنرگیر

_ فدای پیرهن جاکِ ماهرویان باد

هـــزار خــرقهٔ تــقوا و جــامهٔ پــرهيز

_ چندان بمان که خرقهٔ ازرق کند قبول

بحت جوانت از فلک پیر ژندهپوش

_زلف دلدار جاو زنار هامي فارمايد

بروای شیخ که شد بر تن ما خرقه حرام

_شـرمم از خـرقهٔ آلودهٔ خـود مـي آيد

كه بسرو وصله به صد شعبده پیراستهام

_اعـــتقادی بــنما و بگـــذر بــهر خــدا

تا ندانی که در این خرقه چه نادرویشم

_ حافظ به زبر خرقه قدح تا به کی کشی

در بسزم خواجه پسرده زکارت بسرافکسم

_بس كــه در خرقة آلوده زدم لاف صلاح

شــــرمسارِ رخِ سـاقی و مـــي رنگــينم

در خرقه از ایس بیش منافق نتوان بود

بسنیاد از ایسن شهدیم رنسدانه نهادیم

ـ خيز تا خرقهٔ صوفي به خرابات بريم شطح و طامات بـه بـازار خـرفات بـريم سـوى رندانِ قلندر بـه رهـاوردِ سفر دلق بسـطامى و سـجادهٔ طـامات بـريم شرممان باد ز پشمینهٔ آلودهٔ خویش گر بدین فضل و هنر نام کرامات بریم

_ چاک خواهم زدن این دلق ریائی چه کنم

روح را صحبتِ ناجنس عنذابيست اليم

حما نگوٹیم بند و منیل بنه نباحق نکنیم

جـامهٔ کس سـيه و دلق خـود ازرق نكـنيم

در ایسن خسرقه بسسی الودگسی هست

خــــوشا وقتِ قـــــای مـــ

-از ایسن مسزوّجه و خسرقه نسیک در تسنگم

بے یک کسرشمہ صوفی وشم قلندر کن

- تسبيع و خرقه لذتِ مستى نبخشدت

هممت در ایس عمل طلب از میفروش کن

غسماز بسود اشک و عسیان کسرد راز من

-بع زيسرِ دلقِ مسلمع كسمندها دارند

درازدسستى ايسس كسوته آستينان بسين

ـ خرقهٔ زهد و جام می گرچه نه در خورِ همند

ایسن همه نقش میزنم از جهتِ رضای تو

ــ آتشِ زهد و ربا خرس دين خواهد ســوخت

حافظ ایس خرقهٔ پشمینه بینداز و برو (خ)

_ آلودگـــى خـــرقه خـــرابـــى جــهانـــت

کسر راهسروی اهسل دلی پساک مسرشتی

ای کسه در دلق مسلمعطلبی نقد حضور

چشم سِوی صجب از بیخبران میداری

ــ بیفشان زلف و صوفی را به پا بازی و رقص آور کے از میر رُقعهٔ دلقش هزاران بت بیفشانی حخسدا زان خسرقه بسيزارست صديبار کے مسلم بت باشدش در آسستینی

خرقهٔ (رهن می و مطرب)

دمى باغم به سر بردن جهان يكسر نمي ارزد

به می بفروش دلق ماکزین خوشتر نمی ارزد

_صوفیان واسِتُدند از گرو می همه رخت دلق ما بود که در خانهٔ خمّار بماند داشتم دلقی و صد حیب مرا می پوشید خرقه رهنِ می و مطرب شد و زنّار بماند

_مفلسانیم و هوای می و مطرب داریم آه اگر خرقهٔ پشمین به گرو نستانند

كر شوند آگه از انديشهٔ ما مغبچگان بعد از اين خرقهٔ صوفي به گرو نستانند

ـقحطِ جودست آبروی خود نمی باید فروخت

باده وگل از بهای خرقه می باید خرید

ـ بـ مخرابات مغان گر گذر افتد بازم

حساصل خسرقه و سسجاده روان در بسازم

ـ مدام خرقهٔ حافظ به باده در گروست

مگر ز خاکِ خرابات بود طینت او

این خرقه که من دارم در رهن شراب اولی

وين دفتر بيمعني غرقِ مي ناب اولي

ـ بيا كه خرقهٔ سن گرچه رهن ميكده هاست

ز مالِ وقب نبینی به نام من درمی

_در همه دیرِ مغان نیست چو من شیدائی

خرقه جائي گرو باده و دفتر جائي

خرقهسوزی (آتش زدن به خرقه)

_ماجراكم كن و بازآكه مرا مردم چشم

خرقه از سر به در آورد و به شکرانه بسوخت

_حافظ این خرقه بینداز مگر جان ببری

كاتش از خرقهٔ سالوس وكرامت برخاست

در خمرقهزن آتش که خمم ابسروی مماقی

بر می شکند گرشهٔ محراب امامت

ـ درویش را نسباشد بسرگ سسرای مسلطان

مانیم و کهنه دلقی کاتش در آن توان زد

سگفت و خوش گفت برو خرقه بسوزان حافظ

يارب اين قلباشناسي زكه آموخته بود

ــ من این دلقِ مُرقع را بخواهم ســوختن روزی

کے پیر میفروشانش به جامی برنمیگیرد

ــدر خـرقه چـر آتش زدى اى عـارف مـالک

جهدی کن و سر حلقهٔ رندانِ جهان باش

-ابسروی پسار در نسظر و خبرقه سوخته

جامى بسه ياد گوشة محراب مىزدم

-بسوز اين خرقة تهوا تو حافظ

كــــه گــــر آتش شــوم در وى نگــيرم

_حافظ اين خرقه بشمينه بيندازكه ما

از پــــي قــافله بــا آتشِ آه آمــدهايــم

ـ مكـدرست دل آتش بـ خرقه خواهـم زد

بسيا باكه كرا مىكند تسماشائي

خرقه (شستوشوی خرقه با می)

کنون به آب می لعل خرقه میشویم

نصيبهٔ ازل از خود نمي توان انداخت

ـخدای را به میم شمنت و شوی خرقه کنید

که من نمی شنوم بوی خیر از این اوضاع

ـ نذر و فتوح صومعه در وجهِ مِی نهیم دلق ریسا بسه آب خسرابات بسرکشیم _گرچه با دلقِ ملمع می گلگون عیبست مكسنم عيب كنزو رناي ريا مىشويم _ بوی یکرنگی از این نقش نمی آید خیز دلق آلودهٔ صوفی به می ناب بشوی _ ساقی بیار آبی از چشمهٔ خرابات تــا خــرقهها بشــوثيم از تحجب خانقاهي

خط

ــبس غريب افتاده است آن مور خط گرد رخت گر چه نبود در بهارستان خط مشکین غریب ـ به لطف خال و خط از عارفان ربودي دل لطیفه های صبحب زیسر دام و دانهٔ تست _فــريادكــه از شش جــهتم راه بــبـتند آن خال و خط و زلف و رخ و عارض و قیامت کسی که حسن و خطِ دوست در نظر دارد محققست كه او حاصل بصر دارد ـ بـتى دارم كـ گرد كـل زسنبل سايبان دارد بهار عارضش خطى به خونِ ارغوان دارد غبار خط بيوشانيد خورشيد رخش يارب بقای جاودانش ده که حسن جاودان دارد _خطِ مانی گر از اینگونه زنند نقش بر آب ای بسسا رخ که به خونابه منقش باشد _الا ای طـــوطی گــویای اســوار مـــادا خـاليت شكــر ز مـنقار رت سبز و دلت خرش باد جاوید

کے خصوش نقشی نمودی از خطِ یار

_ سيزيوشانِ خيطت بر كيرد لب

هـــمچو مـــورانــند گِــرد مــلمبيل

_عشق من با خطِ مشكين تـو امـروزي نـيست

ديسرگاهيست كسزين جمام هملالي مستم

ـگر چنین چهره گشاید خط زنگاري دوست

مسن رخ زرد بسه خسونابه مستقش دارم

ـ تــا بـود نسخهٔ عـطری دل سبودازده را

از خطِ غالیه سای تر مدادی طلبیم

ای روی مساهمنظرِ تسو نسوبهار محسسن

خال وخط تو مرکز حسن و مدار حسن

گسرد لبت بسنفشه از آن تسازه و تسرست

كساب حيات مىخورد از جىويبار حسن

خوش حلقه ایست لیک بدر نیست راه ازو

ای که بر ماه از خطِ مشکین نقاب انداختی

لطف کردی سایهای بر آفتاب انداختی

تا چه خواهد کرد با ما آب و رنگ عارضت

حالیا نیرنگِ نقشی خوش بر آب انداختی

ـ بياضِ روى ترا نيست نقشِ در خور از آنک

سبوادی از خط مشکین بسر ارضوان داری

_ز خــطت صــد جــمال ديگــر افـزود

كــه عــمرت بـاد صــد سـال جـلالى

بـــر آن نــقاش قــدرت آفــرین بـاد

كسه كِسرد مسه كشسد خسط هسلالي

ـ يـا مـبماً يـحاكـى دُرجاً مِنَ اللالي

يارب چه درخور آمد گِردش خطِ هلالي

خلوتگزینی و انزوا

_خلوت گزیده را به تماشا چه حاجست

چون کوي دوست هست به صحرا چه حاجتت

_بــــُر ز خــلق و ز عــنقا قــياس كــار يگــير

کے صیتِ گوشه نشینان ز قاف تا قافست

ـ در صــومعهٔ زاهــد ودر خـلوتِ صـوفي

جـزگـوشهٔ ابـروی تـو محرابِ دعـا نيست

ـ دلِ مـا بـه دور رویت ز چـمن فـراغ دارد

که چو سر و پای بندست و چو لاله داغ دارد

مسر ما فرو نیاید به کسمان ابروی کس

ك درون گوشه گيران ز جهان فراغ دارد

سَــر درسِ عشــق دارد دلِ دردمـند حـافظ

كه نه خاطر تماشا نه هواي باغ دارد

.

_مـقيم حـلقة ذكرمت دل بـدان امّـيد

کے حصلقهای ز سَسر زلف یار بگشاید

_ چــنان كـرشمهٔ ساقى دلم ز دست بـبرد

که باکسی دگرم نیست برگ گفت و شنید

ـ حافظا در كنج فقر و خلوتِ شبهاى تار

تا بسود وردت دها و درس قرآن ضم مخور

ـ ور چـو پروانه دهـد دست فراغ بالي

جئز بدان عارض شمعى نبود بروازم

ـ در گــوشهٔ امــيد چــو نــظارگان مـاه

چشم طلب بسر آن خم ابسرو نهاده ایسم

•

همی گفت این معماً با قرینی که در شیشه بماند اربعینی چراغی برگند خلوتنشینی نمه دانشمند را عمالیقینی

ـ سحرگه رهـروی در سرزمینی که ای صوفی شراب آنگه شود صاف درونها تیره شد باشد که از غیب نه حافظ را حضور درس و خلوت تر ناکامی وی یادِ توام مونس در گوشهٔ تنهائی

ای درد توام درمان در بستر ناکامی

خلوتنشینی (ترک خلوت / ذم خلوت)

_مست بگذشتی و از خلوتیانِ ملکوت به تماشای تو آشوبِ قیامت برخاست _ جون چشم تو دل می برد ازگوشه نشینان دنبالِ تو بودن گنه از جانب ما نیست

#

ـ زاهــدِ خــلوتنشين دوش بــه ميخانه شــد

از سَـرِ پـيمان بسرفت بـا سَـرِ پـيمانه شـد

شاهدِ عهدِ شبابِ آمدہ بودش به خواب

بازبه پیرانه سر عاشق و دیبوانه شد

مسغبچهای مسیگذشت راهنزنِ دین و دل

در پسی آن آشِسنا از هسمه بسیگانه شسد

آتشِ رخـــارگـل خـرمن بـلبل بــوخت

چــهرهٔ خــندان شـمع آفتِ پـروانـه شــد

نسرگیں ساقی بخواند آیت افسونگری

حسلقة اوراد مسا مسجلين افسسانه شسد

_نقش مى بستم كه گيرم گوشهاى زان چشم مست

طاقتِ صبر از خم ابروش طاق افتاده بود

_پارسائی و سلامت هاوسم بود ولی

شیوهای مسیکند آن نرگیس فتّان که مهرس

ــ من به خیالِ زاهدی گوشه نشین و طُرفه آنک

مغبچهای ز هر طرف میزندم به چنگ و دف

ـ در عینِ گوشهگیری بودم چـو چشـمِ مستت

واكتون شدم چو مستان بر ابروي تو مايل

_ زهدِ من با تو چه سنجد که به ینغمای دلم

مست و آشسفته بسه خطوتگه راز آسدهای

-از فریبِ نرگس مخمور و لعلِ میپرست

حافظ خلوتنشین را در شراب انداختی

ددر گلوشهٔ مسلامت مستور چون تلوان بلود

تا نرگی تو گوید با ما رموزِ مستی

ـ هر دم به يادِ آن لبِ ميگون و چشم مست

از خسلوتم بسه خسانهٔ خسمار مسیکشی

ـ ساقى بـيار جـامى وز خـلوتم بـرون كش

تسا در بسدر بگسردم قسلاش و لاابسالی

خواجه

ـ ما را بر آستانِ تو بس حقِ خدمت است

ای خسواجه بساز بسین بسه تسرخه خسلام را

ـ به جانِ خواجه و حتِّ قديم و عهدِ درست

کــه مـونين دم صبحم دعـاي دولت تــت

ـ سـرشک مـن کـه ز طوفان نوح دست بَرد

ز لوح سينه نيارست ننقشِ مهر تو شُست

ـ بكــن مـعاملهاى ويـن دلِ شكسـته بـخر

که با شکستگی ارزد به صد هزار درست

_زبان مور به آصف دراز گشت و رواست

که خواجه خاتم جم یاوه کرد و باز نجست

٠

ـ هـزار عقل و ادب داشتم من ای خواجه

كنون كه مست و خرابم صلاح بى ادبيست

ـ جهان به كام من اكنون شودكه دور زمان

سرا به بندگي خواجه جهان انداخت

ـ تو بندگی چو گدایان به شرطِ مزد مکن

کے خبواجہ خبود روشِ بسند،پروری داند

گفتم که خواجه کی به سر حجله میرود

گفت آن زمان که مشتری و مه قران کنند

كسفتم دعساي دولتِ او وردِ حسافظ است

كفت ايس دما ملايك هفت آسمان كنند

_خواجه دانست كه من عاشقم وهيچ نگفت

حافظ ار نيز بداند كمه چنينم چه شود

ـ بگیرم آن سَرِ زلف و به دستِ خواجمه دهـم

كــه داد مـن بستاند ز مكر و دستانش

_حافظ به زير خرقه سبو تا به كى كشى

در بسزم خسواجه پسرده زکمارت بسرافکستم

_ دو نصیحت کنمت بشنو و صد گنج ببر

از در عسیش درآ و بسه ره عسیب مسپوی

شکر آن راکه دگر باز رسیدی به بهار

بسيخ نسيكي بسنشان و رهِ تسحقيق بسجوى

گوش بگشای کمه بلبل به فغان می گوید

خواجه تقصير مفرما گل توفيق ببوى

4

مرغانِ باغ قافیه سنجند و بذله گوی تا خواجه می خورد به ضزلهای پهلوی

ـ به سمع خواجه رسان ای ندیم وقتشناس

به خلوتی که در او اجنبی صبا باشد

لطیفهای به میان آر و خوش بخندانش

به نکتهای که دلش را بدان رضا باشد

پس آنگهش ز کرم این قدر بلطف بپرس

كــه گـر وظيفه تـقاضا كـنم روا بـاشد

4

_ساقیا باده که اکسیر حیاتست بیار

نا تن خاكى من عين بقا گودانى

چشم بر دورِ قدح دارم و جانِ برکفِ دوست

بِسـرِ خـواجـه کـه تـا آن نـدهی نستانی

همچوگل بر چمن از باد میفشان دامن

زانک در پاي تو دارم سر جانافشاني

بسر مدانی و مشالث بسنواز ای مسطرب

وصف آن ماه که در خسن ندارد ثانی

٠

که ای نتیجهٔ کلکت سواد بینائی چرا زخانهٔ خواجه بدر نمی آئی که این طریقه نه خودکامیست و خودرائی به کف قبالهٔ دعوی چو مار شیدائی بگیردم سوی زندان بَرَد برسوائی کسی نفس زند از حجّتِ تقاضائی به سیلیش بشکافم دماغ صودائی کحم به بندگیش بسته چرخ مینائی

به من سلام فرستاد دوستی امروز پس از دو سال که بختت به خانه باز آورد جسواب دادم و گفتم بدار معذورم وکیلِ قاضیم اندر گذر کمین کردست که گر برون نهم از آستانِ خواجه قدم جنابِ خواجه حصارِ منست گر اینجا بسعونِ قُرتِ بازویِ بمندگانِ وزیسر همیشه باد جهانش بکام وز سرِ صدق

خوبان / خویرویان

_ خسوبان پسارسی کو بسخشندگان عسرند

مساقی بسده بشسارت رنسدانِ پسارسا را

_فغان كاين لوليانِ شوخ شيربنكارِ شهر آشوب

چنان بردند صبر از دل که ترکان خوانِ یخما را

_ندانم از چه سبب رنگ آشنائی نیست

سمهى قدانِ سمه چشم مساهسيما را

_مرنج حافظ و از دلسران حفاظ مجوى

گناهِ باغ چه باشد چو این گیاه نَرُست

_روزگاریست که سودای بتان دین منست

فـــم ایس کار نشاط دلِ غـمگینِ مـنست

ـ در نمیگیرد نیاز و عجز ما با حسن دوست

خرم آن كز نازنينان بختِ برخوردار داشت

ـ حافظ كـ سر زلف بنان دستكشش بود

بس طرفه حريفيست كش اكنون بسر افتاد

ــ گــفتمش ســلملهٔ زلف بتان از پی جیست

گــفت حـافظ گـلهای از دلِ شـیدا مـیکرد

ـ مرا مهر سيه چشمان ز سر بيرون نخواهد شد

قضای آسمانست این و دیگرگون نخواهد شد

عهد ما با لب شيرين دهنان بست خداى

ما همه بنده و این قبوم خبداوندانند

ـ قــوّت بــازي پــرهيز بــه خــوبان مــفروش

که درین خیل حصاری به سواری گیرند

يارب ايس بچه تركان چه دليرند به خون

که به تیر مره هر لحظه شکاری گیرند

*

ـ سمن بويان غبار غم چو بنشينند بنشانند

بريرويان قسرار از دل چسو بستيزند بستانند

به فتراک جفا دلها چو بر بندند بربندند

ز زلف عنبرين جانها چو بگشايد بفشانند

به عمری یک نفس با ما چو بنشینند برخیزند

نهال شوق در خاطر چو برخیزند بنشانند

سرشک گوشه گیران را چو دریابند در یابند

رخ مهر از سحرخیزان نگردانند اگر دانند

ز چشمم لعل رمانی چو میخندند میبارند

ز رویسم راز پنهانی چو میبینند میخوانند

#

- شساهدان گسر دلسری زیسنسان کسند

زاهـــدان را رخـنه در ایـمان کـنند

گفتم ز لعلِ نوش لبان پیر را چه سود

گفتا به بوسهٔ شکرینش جوان کنند

ـ صد مُلكِ دل به نيم نظر مي توان خريد

خموبان دريس معامله تقصير مسيكنند

از بتان آن طلب ار حُسن شناسی ای دل

کاین کسی گفت که در علم نظر بینا بود

ـ ياد باد آن صحبتِ شبها كه با نوشين لبان

بحثِ سِرٍّ عشق و ذكرِ حلقهٔ عشّاق بود

ـ شاهدان در جلوه و من شرمسار کیسهام

بارِ حشق و مفلسی صعبست و می باید کشید

ــ خــوشا شــيراز و وضــع بــى مثالش

کے نام قسندِ مسصری بسرد آنجا

كسه شهرينان نهدادنه انهمالش

ـ چـند بـه ناز پرورم مهر بتانِ سنگدل

يادِ پدر نمیکنند ایس پسرانِ ناخلف

*

ـ من دوستدار روی خوش و موی دلکشم

مدهوش چشم مست و مي صاف بيغشم

ـ شيراز معدن لب لعلست وكان محسن

مسن جسوهري مفلسم ايسرا مشوشم

شهریست پر کرشمه حوران ز شش جهت

چیزیم نیست ورنه خریدار هر ششم

این تقوی ام تمام که با شاهدانِ شهر

ناز و کرشمه بر سر منبر نمیکنم

ـ خواهم از زلفِ بتان نافه گشائی كردن

فكرِ دورست هماناكه خطا ميبينم

سما عیب کس به مستی و رندی نمیکنیم

لعل بتان خوشست و می خوشگوار هم

ـ در دل ندهم ره پس ازیس مهر بتان را

مسهر لبِ او بسمر درِ ایسن خسانه نسهادیم

_حافظ ز خوبرويان بختت جز اينقدر نيست

گر نیستت رضائی حکم قضا بگردان

ـبا صبا در چـمن لاله مـحر مىگفتم

كه شهيدان كهاند اينهمه خونين كفنان

گفت حافظ من و تو محرم این راز نهایم

از می لعل حکایت کن و شیرین دهنان

رز خطِ بدار بهاموز مهر با رخ خوب

كه گرد عارض خوبان خوشست گرديدن

_ بهاي نيمكرشمه هزار جان طلبند

نــياز اهـــل دل و نــاز نــازنينان بــين

ـ در ســراي مـخان رُفــته بــود و آب زده

نشسته پیر و صلائی به شیخ و شاب زده

ز شور و عربدهٔ شاهدانِ شيرينكار

شكر شكسته سمن ريخته رباب زده

ـ دوش رفتم به در میکده خواب آلوده خرقه تر دامن و سجاده شراب آلوده آمد افسوسكنان مغبچة بادهفروش كفت بيدار شو اى رهرو خواب آلوده بهواي لبِ شيرين پسران چند کني جيوهر روح به ياقوتِ مذاب آلوده

ـ حافظ چه مینهی دل تو در خیالِ خوبان

سيراب كسى تسوان شد از لمعه سرابى

سبه شعر حافظ شیراز می رقصند و می نازند

سیه چشمان کشمیری و ترکان سمرقندی

ـ دلا هــميشه مـزن لافِ زلفِ دلبندان

چو تیرهرای شوی کی گشایدت کاری

در آن چمن که بتان دستِ عاشقان گیرند

تسو در مسیانه خمداوندگار مسن بساشی

سگر از آن آدمیانی که بهشتت هومی است

عسیش با آدمش چند پریزاده کنی

در آن مقام که خوبان به ضمزه تیر زنند

عسجب مسدار سُسری اوفستاده در پائی

خوشباشى

ـ هنگام تنگدستی در عیش کوش و مستی

كاين كيمياي هستى قارون كند گدا را

_حافظا مي خور و رندي كن و خوشباش ولي

دام تسزوير مكسن جسون دگسران قسرآن را

ŧ

ـ صحن بستان ذوق بخش و صحبتِ باران خوشست

وقتِ گل خوش باد كز وي وقتِ ميخواران خوشست

از صبا هر دم مشام جان ما خوش می شود

آری آری طیب انفاس هراداران خوشست

نیست در بازارِ عالم خوشدلی ور زانکه هست

شیوهٔ رندی و خوشباشی عیاران خوشست

حافظا تسرك جمهان كمفتن طريق خوشدليست

تا نهنداری که احوال جهانداران خوشست

ŧ

مه به هست و نیست مرنجان ضمیر و خوش می باش

که نیستی است سرانجام هر کمال که هست

ـ خوشتر ز عيش و صحبت و باغ و بهار چيست

ساقی کجاست گو سببِ انتظار جیست

هر وقتِ خوش که دست دهـ د مـغتنم شـمار

كس را وقوف نيست كه انجام كار چيست

پیوند عمر بسته به مویست هوشدار

غمخوار خویش باش غم روزگار چیست

مسعنی آبِ زنسدگی و روضه ارم

جز طرف جوببار و می خوشگوار چیست

8

ــ هرگه که دل به عشق دهی خوش دمی بود

در كار خير حاجتِ هيچ استخاره نيست

بنج روزی که درین مرحله مهلت داری

خوش بیاسای زمانی که زمان اینهمه نیست

بسر لب بسحر فسنا مستظريم اي مساقي

فرصتی دان که زلب تا به دهان اینهمه نیست

ـ چنگِ خميده قامت ميخواندت به عشرت

بشنوكه پندِ پيران هيچت زيان ندارد

- خسوش آمدگل و زان خوشتر نباشد

کسه در دستت بسجز سساغر نسباشد

زمسان خسوشدلی دریساب و دُر یساب

کسه دانسم در صدف گسوهر نسباشد

دای دل از عشرت اسروز به فردا فکنی

ماية نقد بقا راكه ضمان خواهد شد

-صبا به تهنیتِ پیرِ می فروش آمد

که موسم طرب و میش و نیاز و نوش آمد

به گوشِ هوش نیوش از من و به عشرت کوش

که این سخن سحر از هاتفم به گوش آمد

ز فکر تفرقه باز آی تا شوی مجموع

به حكم أنكه چو شد اهرمن سروش آمد

4

گے فتم هواي ميکده غم مي برد ز دل

گفتا خوش آن كسان كه دلى شادمان كنند

ـ چمن خوشمت و هوا دلکش است و می بیفش

كسنون بنجز دلِ خنوش هنيچ در نسمي بايد

جسميله ايست عسروس جمهان ولي هشدار

کــه ایــن مـخدره در عـقدِ کس نـمی آید

- مسعاشران گسوه از زلف یسار باز کسنید

شبى خوشست بمدين قبصهاش دراز كنيد

حضورِ مجلسِ انس است و دوستان جمعند

و ان یکاد بخوانید و در فراز کنید

ـکنارِ آب و پای بید و طبع شـعر و یـاری خـوش اله ما مـه مـــــات گـا ذا مــــه

معاشر دلبری شیرین و ساقی گلعذاری خوش

الا ای دولتسی طالع کے قدر وقت میدانی

گوارا بادت این عشرت که داری روزگاری خوش

شب صحبت خنیمت دان و داد خوشدلی بستان

که مهتابی دلافروزست و طرفِ لالهزاری خوش

به غفلت عمر شد حافظ بيا با ما به ميخانه

که شنگولان خوشباست بیاموزند کاری خوش

٠

در نهانخانهٔ عشرت صنمی خوش دارم

كــز مــــرِ زلف و رخش نعل در آتش دارم

عاشق و رندم و میخواره به آواز بلند

و اینهمه منصب از آن حور پریوش دارم

حافظا چون غم و شادی جهان در گذرست

بهتر آنست که من خاطر خود خوش دارم

ــ جائي که تخت و مسندِ جم ميرود به باد

گر غم خوریم خوش نبود به که می خوریم

ـ بیا تا گل برافشانیم و می در ساغر اندازیم

فلک را سقف بشکافیم و طرح نو در اندازیم

اگر ضم لشكر انگيزدكه خونِ عاشقان ريزد

من و ساقی بهم تازیم و بنیادش براندازیم

چو در دستست رودی خوش بزن مطرب سرودی خوش

که دست افشان غزل خوانیم و پاکوبان سراندازیم

•

_عشرت كنيم ورنه به حسرت كشندمان

روزی کے رختِ جان به جهانی دگر کشیم

ـ شهریست پر ظریفان وز هر طرف نگاری

یاران صلای عثب ست گر می کنید کاری

مي بيغش است درياب وقتي خوشست بشتاب

سال دگر که دارد امسید نسوبهاری

در بــوستان حــريفان مـانند لاله وگـــل

هـ ريک گـرفته جـامي بـر يـادِ روى يـاري

ـ نوبهارست در آن کوش که خوشدل باشی

که بسی گل بدمد باز و تو در گل باشی

من تگویم که کنون باکه نشین و چه بنوش

که تو خود دانی اگر زیرک وصاقل باشی

نسقدِ عسمرت بسبرد غيصة دنيا بكراف

گر شب و روز درین قصّهٔ مشکل باشی

وقت را غنیمت دان آنقدر که بتوانی حاصل از حیات ای جان یکدمست تا دانی کام بخشی گردون عمر در عوض دارد جهد کن که از دولت دادِ عیش بستانی پند عاشقان بشنو وز در طرب بازآی اینهمه نمی ارزد شغل عالم فانی

دریغا عیش شبگیری که در خواب سحر بگذشت

ندانی قدر وقت ای دل مگر وقتی که درمانی

ــ مي ده که سر به گوش من آورد چنگ و گفت

خـوش بگـذران و بشـنو ازبـن پـيرِ منحني

گر از آن آدمیانی که بهشتت هوس است

عيش با آدمئى چند پريزاده كنى

خيال معشوق

- افسوس که شد دلسر و در دیدهٔ گریان

تسحرير خسيالِ خسطِ او نقشِ بر آبست

ـ مـــىرفت خيالِ تو ز چشم مـن و مــيگفت

هیهات ازینن گوشه که معمور نماندست

ع خيالش مسباد منظر چشم

زانكسه ايسن گوشه جاي خلوت اوست

دارم عجب ز نقش خیالش که چون نرفت

از دیده ام که دم بدمش کار شستشوست

ـ خـيال زلف تـوگفتاكـه جـان وسيله مساز

كسزين شكسار فسراوان به دام ما افتد

ـ شب تـــنهائيم در قــصدِ جـان بــود

خــــــالش لطــــفهای بـــــکران کــرد

سسواد دیدهٔ غمدیدهام به اشک مشوی

که نقش خال توام هرگز از نظر نرود

ـ بـ پــش خيل خيالش كشيدم ابلق چشم

بدان امید که آن شهسوار باز آید

گفتم کے بسرخیالت راہِ نظر ببندم

گسفتا که شبرو است او از راه دیگس آید

_مـــايه افكـــند حــاليا شب هــجر

تـــا جـــه بـازند شــبروانِ خــيال

ـ بياكـ برده كلريز هـفت خانه جــم

كشيده ايسم بعد تسحرير كارگاهِ خيال

دیشب به سیل اشک ره خواب می زدم نقشی به یاد خطِّ تو بر آب می زدم نقشِ خیالِ روی تو تا وقتِ صبحدم بر کارگاهِ دیدهٔ بیخواب می زدم روی نگار در نظرم جلوه مینمود وز دور بوسه بسر رخ مهتاب میزدم

ـ خيال روي تو در كارگاهِ ديده كشيدم

به صورتِ تو نگاری ندیدم و نشنیدم

ـ خيالِ روي تو گر بگذرد به گلشن چشم

دل از پې نظر آيد به سوي روزنِ چشم

مسزاى تكسيه گسهت مسنظرى نسمىينم

منم ز عالم و این گوشهٔ معیّن چشم

_شاەنئىينِ چشم من تكيەگە خيالِ تست

جای دعاست شاهِ من بی تو مباد جای تو

ـ خوابِ بيداران بيستى وانگه از نقشِ خيال

تهمتی بر شبروان خیلِ خواب انداختی

. _ حالي خيالِ وصلت خوش مي دهد فريبم

تا خود چه نقش بازد این صورتِ خیالی

ـ چون من خيالِ رويت جانا به خواب بينم

كز خواب مى نبيند چشمم به جز خيالى

درد بیدرمان

ــ حافظ اندر دردِ او میسوز و بی درمان بساز

زانک درمانی ندارد درد بی آرام دوست

از پای فتادیم چو آمد غم هجران

در درد بــمرديم چــو از دست دوا رفت

دی گفت طبیب از سر حسرت چو مرا دید

هیهات که رنج تو ز قانونِ شفا رفت

ـ دردِ مـما را نسيست درمـمانالغسيات

هسجر مسارا نسيست بسايان الغسيات

_اشک خونین بنمودم به طبیبان گفتند

دردِ عشقست و جگرسوز دوائس دارد

ـ كـ ه را گـويم كـ با ايـن درد جانسوز

ط بيبم قصد جانِ ناتوان كرد

ـ مطرب از درد مُحبّت عملی میپرداخت

كمه حكيمان جهان را مثره خون بالا بود

_دهانِ باركه درمانِ دردِ حافظ داشت

فغان که وقتِ مروّت چه تنگ حوصله بود

ـ دواي دردِ عاشق راكسي كو سهل پندارد

ز فکر آنان که در تدبیر درمانند، در مانند

ــدر دفتر طبيب خِرَد بابِ عشق نيست

ای دل به درد خو کن و نامِ دوا میرس (خ)

A STATE OF THE STA

دوش بسيماري چشم تو بسرد از دستم

ليكن از لعل لبت صورتِ جان مىبستم

گسرچسه افتاد ز زلفش گسرهی در کسارم

همان چنم گشاد از كرمش مى دارم

ـ دردم از يسار است و درمسان نسيز هسم

دل فسدای او شد و جان نیز هم

ـ دلِ بــيمار شــد.از دست رفيقان مـددى

تسا طهبیش بسر آریم و دوائی بکنیم

آنکه بی جرم برنجید و به تیغم زد و رفت

بسازش آرید خدا را که صفائی بکنیم

رنج ما راکه توان برد به یک گوشهٔ چشم

شسرط انسصاف نباشد كه مداوا نكنى

اين قصه عجب شنو از بختِ واژگون

ما را بکثت یار به انهاس میسوی

درویشان و درویشی

- صوفی از پرتو می راز نهانی دانست گوهرِ هر کس ازین لعل توانی دانست

ـ روضهٔ خلد برین خلوتِ درویشانست

ماية محتشمي خدمتٍ درويشانست

گنج عزلت که طلسماتِ عجایب دارد

فستح آن در نظر رحمتِ درویشانست

قصیر فردوس که رضوانش به دریایی رفت

مسنظری از جمن نرهتِ درویشانست

آنچه زر می شود از پرتو آن قلب سیاه

كيميائيست كه در صحبتِ درويشانست

أنك بيشش بنهد تاج تكبر خورشيد

كبريائيست كه در حشمتِ درويشانست

دولتسى راكمه نسباشد غم از آسيب زوال

بَسِي تَكُلُف بِئْسنو دولتِ درويشانست

خــــروان قـــبلهٔ حــاجات جــهانند ولي

مسببش بندكى حضرت درويشانست

روی مقصود که شاهان به دعا میطلبند

معظهرش آيسنة طعمت درويشانست

از كران تا به كران لشكر ظلمست ولي

از ازل تا به ابد فرصتِ درویشانست

ای توانگر مفروش این همه نخوت که تـرا

مسر و زر در کستف هسمیت درویشسانست

گنج قارون که فرو می شود از قهر هنوز

خوانده باشي كه هم از غيرتِ درويشانست

حمافظ ار آبِ حمات ازلی میخواهمی

منبعش خاکِ درِ خلوتِ درویشانست

#

_فرصت نگركه فتنه چو در عالم اوفتاد

صوفی به جام سِی زد و از غم کران گرفت

ـ بسندهٔ پسيرِ خسراباتم كـ درويشانِ او

گنج را از بی نیازی خاک بسر سر میکنند

ـ جـ فا نـه شـيوهٔ درويشـي است و راهـروي

بیار باده که این سالکان نه مرد رهند

ـ نظر کردن به درویشان منافی با بزرگی نیست

سلیمان با چنان حشمت نظرها بود با مورش

_ هــيچ آگـهي ز عـالم درويشــياش نـبود

آنکس که با تو گفت که درویش را مپرس (خ)

_ صــوفي صــومعهٔ عــالم قـدسم ليكـن

حسماليا ديسر مسغانست حسوالتكساهم

_گـــفت وگــو آیــین درویشـــی نــبود

ورنسمه بساتسو مساجراهما داشستيم

_سلطان و فكر لشكر و سوداى تاج و گنج

درویش و امسن خساطر و کسنج قسلندری

یک حسرف صسوفیانه بگسویم اجسازتست

ای نور دیده صلح به از جنگ و داوری

درین بازار اگر سودیست با درویشِ خرسندست

خدایا منعمم گردان به درویشی و خرسندی

ـ چون مصلحت اندیشی دورست ز درویشی

هم سينة پس آتش هم ديمده پس آب اولي

_ ســـحرگه رهــــروی در ســـرزمینی

هممى كمفت ايسن معمّا با قسريني

که ای صوفی شراب آنگه شود صاف

كـــه در شـــيـه بـــماند اربـعينى

دريغ و افسوس

- افسوس که شد دلسر و در دیدهٔ گریان

تحرير خيالِ خيطِ او نقش بر آبست

- نشانِ عهد و وفا نيست در تبسّم گل

بسنال بسلبل بسيدل كه جاى فريادست

سشسير در بساديهٔ عشي تنو روباه شود

آه ازین راه که در وی خطری نیست که نیست

ـ شربتي از لب لعملش ننچشيديم و بسرفت

روي مسه پسيكر او مسير تبديديم و بسرفت

همچو حافظ همه شب ناله و زاري كرديم

کای دریا به وداعش نارسیدیم و بارفت

ـ نشانِ بارِ سفر كرده ازكه برسم باز

کے حر چہ گفت بریدِ صبا پریشان گفت

فعان کے آن مے نامهربانِ مهر گسل

به ترکي صحبت يارانِ خود چه آسان گفت

ـ فـرياد كــه از شش جـهتم راه بـبـتند

آن خال وخط و زلف و رخ و عــارض و قــامت

_فسریادکے آن سیاقی شکرلبِ ﴿سرمست

دانست کسه مسخمورم و جسامی نفرستاد

ـ در خـم زلفِ تـو آويـخت دل از چـاهِ زنـخ

آه کسز چاه بسرون آمسد و در دام افستاد

ـ فغان كه با همه كس غايبانه باخت فلك

کے کس نبود کے دستی ازین دفیا بیرد

ـ فغان كه نرگيل جماش شيخ شهر امروز

نسظر به دردکشان از سر حقارت کرد

_ آه و فريادك از چشم حسود مه چرخ

در لحد ماه کسمان ابسروی من مسنزل کرد

•

_دیدی ای دل که غم عشق دگربار چه کرد

جون بشد دلير و با يار وفادار چه كرد

آه از آن نرگیس جادو که چه بازی انگیخت

آه از آن مست که با مردم هشیار چه کرد

فكر عشق آتشِ غم در دلِ حافظ زد و سوخت

يارِ ديسرينه بينيد که با يار چه کرد

•

_دريسغ قسافلة عسمر كسانجنان رفستند

كــه گــردشان بـه هــواي ديــارِ مــا نــرسد

_فـخان كــه در طـلب گـنجنامهٔ مـقصود

شدم خرابِ جهائی زغم تمام و نشد

دریغ و درد که در جست و جوی گنج حضور

بسسى شدم به گداشي بسر كسرام و نشدد

_ آه از آن جور و تطاول که درین دامگه است

آه از آن سوز و نیازی که در آن محفل بود

عان ندر ولت أي تلا

عاد المعالف ال المعالف المعالف

كالأبيال أورد

المارين وادى ريالي مسروك البيا والدارس

- جمالت آفتابِ هر نظر باد همای زلف شاهینشهپرت را کسی کو بستهٔ زلفت نباشد دلی کو عاشق رویت نباشد بتا چون غمزه آت ناوک فشاند چو لعلِ شکرینت بوسه بخشد مرا از تست هر دم تازه عشقی به جان مشتاق روی تست حافظ

ز خوبی روی خوبت خوبتر باد دلِ شاهان عالم زیسرِ پسر باد چو زلفت در هم و زیر و زیر باد همیشه غرقه در خونِ جگر باد دلِ مجروحِ من پیشش سپر باد صذاقِ جانِ من زو پُرشکر باد ترا هر ساعتی حسنِ دگر باد ترا در حالِ مشتاقان نظر باد

گرچه از کبر سخن با من درویش نگفت چشمم از آینه دارانِ خط و خالش گشت نسرگیس مستِ نوازش کنِ سردم دارش به غلامی تو مشهور جهان شد حافظ

جان فدای شکرین پستهٔ خاموشش باد لسم از بوسه ربایان بسر و دوشش باد خونِ عاشق به قدح گر بخورد نوشش باد حلقهٔ بندگی زلفِ تو در گوشش باد

ستنت به نباز طبیبان نیازمند مباد سلامتِ همه آفاق در سلامتِ تست جمالِ صورتِ معنی زامنِ صحّتِ تست درین چمن چو در آید خزان بیغمائی در آن بساط که حسنِ تو جلوه آغازد هر آنکه روی چو ماهت به چشمِ بد بیند شفا زگفتهٔ شکّرفشانِ حافظ جوی

وجسود نسازکت آزردهٔ گسزند مباد به هیچ عارضه شخص تو دردمند مباد که ظاهرت دژم و باطنت ننژند مباد رهش به سرو سهی قامتِ بلند مباد مجال طعنهٔ بمدبین و بمدیسند مباد بسر آتشِ تو بجز جان او سیند مباد که حاجتت به علاج گلاب و قند مباد

> -- حسن تو همیشه در فنون باد انسدر سبر مسن خیالِ عشمقت هسر سبروکه در چمن در آید چشمی که نه فتنهٔ تو باشد چشمی که نه فتنهٔ تو باشد چشمی تسو ز بهر دلربائی هسر جاکه دلیست در ضم تو قسی هسر عالم

رویت هسمه سساله لاله گسون بساد هسر روز کسه بساد در فسزون بساد در فسزون بساد در خسدمتِ قسامتت نگسون بساد چسون گسومِ اشک غسرقِ خسون بساد در کسسردنِ مِسمور ذوفسنون بساد بسی صبر و قسرار و بسی سکون بساد پسیش الف قسدت چسو نون بساد

از حسلقة وصل تسو بسرون باد دور از لب مسردمان دون بساد ساحت كون و مكان عرصة ميدان تو باد ديدة فتع ابد عاشق جولان تو باد عقل كل جاكو طُغراكِش ديوان تر باد غيرت خلد برين ساحت بستان تو باد هر چه در عالم امرست به فرمان تو باد

هـر دل كـه ز عشت تست خالى لعـل تـو كـه هست جان حافظ ـ خسرواگوى فلك در خم چوگان تو باد زلف خاتون ظفر شيفته پرچم تست اى كه انشاء عطاردصفت شوكت تست طيره جلوه طربى قد دلجوى تو شد نه به تنها حيوانات و جمادات و نبات

ـ غبارِ خط بپوشانید خورشیدِ رُخَش یارب

حياتِ جاردانش ده كه حسنِ جاردان دارد

ز خوف هجرم ایمن کن اگر امیدِ آن داری

که از چشم بداندیشان خدایت در امان دارد

ـــيـــــارب تـــــو آن جــــوانِ دلاور نگــــاهدار َ

ـ خوش دولتيست خرّم و خوش خسروى كريم

يسارب زجشم زخمم زمانش نكاهدار

•

مبادا خسالیت شکّر ز منقار که خوش نقشی نمودی از خطِ یار علم شد حافظ اندر نظم اشعار خسداوندا ز آفاتش نگددار

-الا ای طـوطی گـویای امـرار سرت سبز و دلت خوش باد جاوید بـه یـمنِ دولتِ مـنصور شـاهی خـداونـدی بـجای بـندگان کـرد

*

_ آن سفر کرده که صد قافله دل همره اوست

هر كحا هست خدايا بسلامت دارش

_ يارب آن نوگل خندان كه سپردى به منش

مىسپارم بەتبو از چشىم حسود چىنش

گوچه از کوی وفاگشت به صد مرحله دور

دور باد آفتِ دورِ فسلک از جان و تنش

يناري عنه أنسان كريك حنفايل

والمراقعين المستدر عارضان حطر خراس

بُ اُن مِن اِلْ مُنْ الْمُعَالِينَ الْمُعَالِينَ إِلَى لَا عِ

ـ جَالَى إِلَا قَالِ وَ عَلَيْهُ لَنْ كَعَاشِرِ هَيْرِ الْمُحَسِّحُ وَالْمُ

ع بالأوراد كه بردار معان خر تسليكي

الرجمير بدح كرس باده والالمال

_ خرن داکاه می این او ملاز میان

حمر کا محد والله جند رحال کرک

برقدش مبادارين خاكتالافياري

A FAN SHAPE

Artificial Control of the state of

The second secon

عادادك والسرادك والمسابق والمس

٠٠٠ والمساول معالم في في الله والله والله

والمسالية المسالية ا

والمتراز المترافق والمتراث

الله المالية المستعالية المالية المالة ا

لاحمر فكر بكر من محرم فالاحتا الراشطان

مرجان عروب والعم بدكت حواله باد-

ومجالب قبيس الأنف ورثي فكالج

مريخ المنافعة المنافعة

يور ورا المعارز حيدان المساور والمار

- 1 Al and wattlety a me Ende it a me is not a

والمراجعة المساور والمراجعة والمراجع والمراجع والمراجعة والمراجعة والمراجع والمراجعة والمراجع وا

عين الها أن يُرجِين عرب كالتي كانوا.

الوسخور (الأرساني)

حادكات وفالن فوفاسا وفراد بالات

early the property

ـ دلا بسوز كه سوز توكارها بكند

نسيازِ نسيم شبى دفع صد بــــلا بكــند

زبىختِ خىفتە مىلولم بىودكى بىيدارى

ب، وقتِ فاتحهٔ صبح یک دعا بکند

ـ بگذر به کوی میکده تا زمرهٔ حضور

اوقات خود زبهر تو صرفِ دعاكنند

_گفتم دعای دولتِ او وردِ حافظ است

گفت این دعا ملایکِ هفت آسمان کنند

ـ بــ مــفاى دلِ رنـدانِ صـبوحىزدگان

بس در بسته به صفتاح دصا بگشایند

ـ هر گنج سعادت که خدا داد به حافظ

از يُسمن دهاي شب و وردِ سنحرى بسود

از هر کرانه تیر دماکردهام روان

باشد كر آن ميانه يكي كارگر شود

ـ مرو به خواب که حافظ به بارگاهِ قبول

ز وردِ نسیمشب و درسِ صبحگاه رسید

ـگوئیا خواهد گشود از دولتم کاری که دوش

من همی کردم دعا و صبح صادق میدمید

ـ حافظ وظیفهٔ تـو دعـاگفتن است و بس

در بند آن مباش که نشنید یا شنید

ــ حافظا در كنج فقر و خلوتِ شبهاى تـار

تا بود وردت دعا و درسِ قرآن غم مخور

ـبـه نـیم بـوسه دعائی بـخر ز اهـلِ دلی

که کیدِ دشمنت از جان و جسم دارد باز

ـ نـیازمندِ بـلاگـو رخ از خـبار مشـوی

که کیمیای مرادست خاکِ کوی نیاز

به هیچ وردِ دگر نیست حاجتت حافظ

دعماي نميمشب و وردِ صبحگاهت بس

ـ امروز مَكِش سر ز دعاي من و انديش

ز آن شب که من از غم به دعا دست برآرم

سای مهِ صاحبقران از بنده حافظ یاد کن

تــا دعـاي دولتِ آن حسـنِ روزافـزون كـنم

_ما شبی دست برآریم و دعاثی بکنیم

غم هجرانِ ترا چاره ز جائى بكنيم

_حافظ وصال سي طلبد از رو دعا

يارب دعاي خستهدلان مستجاب كن

ـ بیا به میکده حافظ که بر تو عرضه کنم

هـــزار صــف ز دعـاهای مـــتجابزده

_دعای صبح و آه شب کلیدگنج مقصودست

بدین راه و روش میرو که با دلدار پیوندی

بس دعای سحرت مونی جان خواهد بود

توکه چون حافظ شبخیز غلامی داری

_ می صبوح و شکرخواب صبحدم تا چند

به عبدر نیمشبی کوش و گریهٔ سحری

_دعاي گوشهنشينان بلا بگرداند

چرا به گوشهٔ چشمی به ما نمی نگری

با دعای شبخیزان ای شکر دهان مستیز

در پاه یک اِئسمت خاتم سلیمانی

دلبری (آئین دلبری)

ـ جز اینقدر نتوان گفت در جمال تو عیب

که رنگ مهر و وف نیست روی زیبا را

به حسن خُلق تنوان كرد صيدِ اهل نظر

به دام و دانه نگیرند سرغ دانا را

_ غیر از این نکته که حافظ ز تو ناخشنودست

در سراپایِ وجودت هنری نیست که نیست

ـ نه هر که چهره برافروخت دلبری داند

نه هر که آینه سازد مکندری داند

نه هر که طرف کُله کج نهاد و تند نشست

کــــلاهداری و آیـــین ســـروری دانــد

وفسا و عسهد نكسو باشد ار بساموزي

وگرنه هر که تو بینی ستمگری داند

هــزار نكــتهٔ بــاريكتر ز مــو ايــنجاست

نه هر که سر بیتراشد قلندری داند

به قد و چهره هر آنکس که شاهِ خوبان شد

جــهان بگــيرد اگـر دادگــتری دانند

_ مكن كه كوكبة دلبرى شكسته شود

چو بسندگان بگریزند و چاکران بجهند

ـ حسنِ مەرويان مجلس گرچه دل مىبرد و دين

بحثِ ما در لطفِ طبع و خوبي اخلاق بـود

- حسن خُلقی ز خدا می طلبم خوی ترا

تما دگر خاطر ما از تمو پریشان نشود

دلربائی همه آن نیست که عاشق بکشند

خواجه آنست که باشد غم خدمتکارش

ــ مجمع خوبي و لطفست عذار چـو مـهش

ليكنش مهر و وفا نيست خدايا بدهش

ـ به رخ چو مهر فلک بی نظیر آفاق است

به دل دریخ که یک ذره مهربان بودی

ـ در آن شمایل مطبوع هیچ نتوان گفت

جـــز ایستقدر کــه رقــیانِ تــندخو داری

4

امروز که بازارت برجوش خریدارست

دریساب و بنه گنجی از مایهٔ نیکوئی

چون شمع نکوروئی در رهگذر بادست

طرف هنری بر بند از شمع نکوروئی

آن طرّه که هر جعدش صد نافهٔ چین ارزد

خوش بودی اگر بودی بوئیش ز خوشخوئی

دل شيدا و زنجير زلف

_عقل اگر داند که دل در بندِ زلفش چون خوشست

عساقلان ديسوانسه گردند از پسي زنسجير ما

_عـقل ديـوانـه شـد آن ساسلهٔ مشكـين كـو

دل ز ماگوشه گرفت ابسروی دلدار کسجاست

ـ شــدم ز دستِ تــو شـيداي كـوه و دشت هـنوز

نسمىكنى بسترخسم نسطاق مسلسله سست

_گ_فتمش سلسلهٔ زلف بان از بي جيست

گفت حافظ گلهای از دلِ شیدا میکرد

ـ صبا وقتِ سحر بوٹی ززلف بار می آورد

دلِ دیسوانسهٔ ما را به بو در کار می آورد

_ظــــــ مـــدود سَــر زلف تــوام بــر سَــر بــاد

كاندرين سايه قرار دلِ شيدا باشد

ـ مــن ديــوانـه چـو زلف تــو رهــا مــيكردم

هــــيج لايـــقترم از حــلقة زنــجير نــبود

_زبس كه شدد دل حافظ رميده از همه كس

كــــنون ز حـــلقهٔ زلفت بـــدر نــمى آيد

_ نگفتمت کــه حــذر کـن ز زلف او ای دل

کے میکشند دریس حلقه باد در زنجیر (خ)

دلِ رمــدهٔ ما راكه پـيش مــیگيرد

خسبر دهسيد بسه مسجنون خسته از زنجير

_مگـــر زنـــجیر مــوئی گــیردم دست

وگــــرنه ســـر بــه شــيدائــی بــرآرم

ددل دیسوانه از آن شدکه نصیحت شنود

مگرش همم ز سر زلف تمو زنجیر کمنم

ـ دوش مسوداي رخش گفتم ز مسر بيرون كنم

گفت كو زنجير تا تدبير اين مجنون كنم

سبعد ازین دست من و زلف چو زنجیر نگار

چــند و چــند از پـــی کــام دلِ دیــوانــه روم

ـ نكــتهاي دلكش بگــويم خــالِ آن مــهرو بــبين

عسقل و جان را بستهٔ زنجیر آن گیسو ببین

- خِسرَد كسه قسيدِ منجانين عشق مني فرمود

بسه بسوي سسنبل زلف تسوگشت ديسوانسه

- ای کیسه بسا سسلسلهٔ زلف دراز آمدهای

فسرصت بادكه ديسوانه نواز آسدهاى

از بسراي مسيدِ دل در گسردنم زنجير زلف

چسون كسمند خسسرو مالك رقباب انبداخيتي

ـ مـــنال ای دل کـــه در زنــجیر زلفش

هـــمه جــمعيت است آشفته حالي

دل عاشق و زلف معشوق

باز پیرسید زگیسوی شکن در شکنش

كاين دل غمزده سرگشته گرفتار كجاست

ـ زلفت هـزار دل بـه يكـي تـار مـو ببست

راهِ هسزار جساره گسر از چار سسو بسبت

ای که در زنجیر زلفت جای چندین آشناست

خوش فتاد آن خالِ مشکین بر رخ رنگین غریب

- در چسین طسرّهٔ تسو دلِ بسی حفاظ مسن

هــرگز نگــفت مــكــن مألوف يـاد بـاد

در خم زلفِ تو آويخت دل از جاهِ زنخ

آه کيز چهاه بسرون آسيد و در دام افستاد

- صب ابسر آن سر زلف ار دلِ مرا بینی

ز روی لطف بگویش که جا نگهدارد

ـ بــه تــماشاگــهِ زلفش دل حـافظ روزی

شدكه باز آيد و جاويد گرفتار بماند

ـ تا دل هرزهگردِ من رفت به چین زلف او

زان سفر درازِ خود عرم وطن نميكند

_مقیم زلفِ تو شد دل که خوش سوادی دید

وزان غسسريب بالاكِش خسبر نسمى آيد

ـز بسكه شد دل حافظ رميده از همه كس

كسنون زحلقه زلفت بدر نمي آيد

_شكنج زلفِ بريشان به دستِ باد مسده

مگوکه خاطر عشاق گو پریشان باش

_ بــدين شكســته بــيتالحــزن كــه مــي آرد

نئسانِ يسوسف دل از جَــهِ زنــخدانش

مسحترم دار در آن طبرّهٔ عسنبرشکنش خود کجا شد که ندیدیم درین چندگهش

گر به سر منزل سلمیٰ رسی ای باد صبا چشم دارم که سلامی برسانی ز منش به ادب نافه گشائی کن از آن زلفِ سیاه جای دلهای عزیزست بهم برمزنش گو دلم حق وفيا بـا خـط و خـالت دارد -از پسی آن گل نورسته دلِ ما يارب

حدلم رمیده شد و خافلم من درویش

که آن شکاری سرگشته را چه آمد پیش

گفتی که حافظا دل سرگشتهات کجاست

در حلقه های آن خم گیسو نهاده ایم

دلم را مشکست و در پسا مسینداز

کــه دارد در ســر زلفِ تــو مسکــن

جسو دل در زلفِ تسو بستست حافظ

بـــدینسان کـار او در یا مـیفکن

حلقة زلفش تماشاخانة باد صباست

جانِ صد صاحبدل آنجا بستهٔ یک مو ببین

ـ در چین زلفش ای دلِ مسکین چگونهای

كاشفته گفت بادِ صبا شرح حالِ تو

_ دل حافظ شد اندر چین زلفت

بليلٍ مُطلِمَ وَ الله هادى

دنيا و أخرت

ـ ســرم بــه دنـیی و عـقبی فـرو نـمیآید

تبارکالله ازین فتنه ها که در سر ماست

_گدای کوی تو از هشت خلد مستغنی است

اسيرِ عشبقِ تو از هر دو عالم آزادست

ـ عـرضه كـردم دو جـهان بر دل كـار افـتاده

بسجز از عشت تسو باقی هسمه فانی دانست

_مـن كـه سَـر در نـاورم بـه دو كـون

كسسردنم زيسب بسمار مستت اوست

تسسر و طمسوبی و مسا و قسامتِ بسار

فكـــــر هـــر كس بــقدر هــمّت اوست

ــزهی همّت که حافظ راست کز دنیی و از عقبی

نیاید هیچ در چشمش بجز خاکِ سرِ کویت

-اهـــلِ نـظر دو صالم در یک نـظر بـبازند

مشقست و داو اول بسر نقد جان تسوان زد

_یار مفروش به دنیا که بسی سود نجرد

آنکه پسوسف به زر ناسره بفروخته بسود

ـزاهـد اگر به حور و قصور است امیدوار

ما را شرابخانه قبصور است و بار حبور

ـ نميم هر دو جهان پيش عاشقان به جوى

کے این متاع قبلیلست و آن عطای کشیر

ــاز درِ خــویش خــدا را به بهشتم مفرست

کے سرِ کوی تو از کون و مکان ما را بس

قىصرٍ فىردوس بىيە پىاداشِ عنمل ^ ىبخشند

ماکه رندیم وگدا دیر مغان ما را بس

ـ فـاش مـیگویم و از گفتهٔ خـود دلشادم

بسندهٔ عشقم و از هسر دو جهان آزادم

ساية طوبي و دلجوئي حور و لب حوض

بے هسواي سر كوى تو برفت از يادم

ـ صحبتِ حور نخواهم كه بُوّد عين قصور

با خیالِ تیو اگیر با دگیری پردازم

ـ عاشقان راگر در آتش میپسندد لطفِ دوست

تنگچشمم گسر نظر در چشمه کوثر کنم

ـباغ بهشت و مسایهٔ طوبی و قصرِ حور

با خاکِ کوی دوست برابر نمیکنم

_واصظ مكن نصيحت شوريدگان كه ما

با خاک کوی دوست به فردوس ننگریم

به خبومن دو جبهان سبر فبرو نمي آرند

دماغ و کبر گدایان و خوشه چینان بین

ای قسمهٔ بسهشت زکویت حکایتی

شــــرح جـــمالِ حـــور ز رویت روایـــتی

در آتش ار خـــيالِ رُخَش دست مــــيدهد

ساقی باکه نیست ز دوزخ شکایتی

_بياكه وقت شهناسان دوكون بفروشند

بـه یک پـیاله مــي صـاف و صـحبتِ صـنمی

دوستان و یاران

ده روزه مهر گردون افسانه است و افسون

نيكى بجاي ياران فرصتشمار يارا

ــ دوش از مسجد سوی میخانه آمد پیر مــا

چيست يارانِ طريقت بعد ازين تدبير ما

ما مریدان رو به سوی قبله چون آریم چون

رو به سوی خانهٔ خمار دارد پیر ما

در خراباتِ طريقت ما بهم منزل شويم

کاین چنین رفتت در عهدِ ازل تقدیر ما

_ دل خسرابسی مسیکند دلدار را آگه کنید

زېسنهار ای دومستان جانِ من و جانِ شما

ـ صحني بستان ذوق بخش و صحبتِ ياران خوشست

وقتِ گل خوش باد كز وى وقتِ ميخواران خوشست

از صبا هر دم مشام جان ما خوش می شود

آری آری طیب انتقاس هواداران خوشت

-دلبسرم عسزم مسفر کسرد خسدا را ساران

چكسنم با دلِ مجروح كه مسرهم با اوست

ـ بـــاز آی کــه بــیروی تــو ای شــمع دلفـروز

در بـــزم حـــريفان اثـــر نـــور و صـفا نـيــت

و آن مواعید که کردی مرواد از یادت در شگفتم که درین مدّتِ ایّام فراق برگرفتی ز حریفان دل و دل میدادت جای غم باد هر آن دل که نخواهد شادت

_مساقیا آمدن عید مبارک بادت شادي مجلسيان در قىدم و مقدم تست

یساد بساد آن روزگاران ساد باد بانگ نموش شادخواران یاد باد از مسن ایشان را هرزاران یاد باد كــرششِ آن حــقگزاران يــاد بــاد

ـ روز وصل دوستداران ياد باد کامم از تلخی غم چون زهر گشت گرچه پاران فارغند از یاد من مسبتلا گشستم دریسن بسندِ و بسلا

ــ دومـــــتان دخــــترِ رز تــوبه ز مــــتوری کــرد

شد بر مدحتیب و کار بدستوری کرد

آمسد از پسرده به مسجلس عسرقش پساک کسنید

تسا بگوید به حریفان که چرا دوری کرد

از آنرو هست باران را صفاها با می لعلش

که خیر از راستی نقشی در آن جوهر نمیگیرد

ـ نگارم دوش در مجلس به عزم رقص چون برخاست

گــره بگشـود از ابـرو و بـر دلهـای يـاران زد

_ ز راهِ مسيكده يساران عسنان بگردانسيد

چراکه حافظ از این راه رفت و مفلس شد

٠

_ يارى اندر كس نمى بينيم ياران را چه شد

دوستی کسی آخر آمد دوستداران را چه شد

کس نے گوید کے پاری داشت حتی دوستی

حقشناسان را چه حال افتاد باران را چه شد

شهر ياران بود و حاك مهربانان اين ديار

مهربانی کسی سر آمد شهر یاران را چه شد

صد هزاران کل شکفت و بانگ مرغی برنخاست

عندلیبان را چه پیش آمند هزاران را چه شد

زهره سازی خوش نمیسازد مگر عودش بسوخت

کس ندارد ذوق مستی میگساران را چه شد

ــ مصلحت ديدِ س آنست كه ياران همه كار

خــوش گــرفتند حريفان سـر زلفِ سـاقي

گر فیلکشان بگذارد کیه قراری گیرند

ـ من ارچه عاشقم و رندِ مست و نامه سیاه

هــزار شكـر كــه يــارانِ شــهر بــي گنهند

_دوش با یاد حریفان به خرابات شدم

خُمِ می دیدم خون در دل و پا در گِل بود

_گیسوی چنگ ببرید به مرک می ناب

تما همه مغبچگان زلف دو تما بگشمایند

ئسامة تسعزيتِ دخستر رز بسنوبسيد

تا حریفان همه خون از مؤهها بگشایند

_يار دارد سَر صيدِ دلِ حافظ ياران

شاهبازی به شکار مگسی میآید

ز عاشقان به سرود و ترانه یاد آرید ز عهدِ صحبتِ ما در میانه یاد آرید ز همرهان به سر تازیانه یاد آرید ز بسی وفائی دور زمسانه یساد آریسد ز روی حافظ و این آستانه یاد آرید

معاشران ز حریفِ شبانه یاد آرید حقوق بندگی مخلصانه یاد آرید به وقتِ سرخوشي از آه و نالهٔ عشاق به صوت و نغمهٔ چنگ و چغانه یاد آرید چو لطفِ باده کند جلوه در رخ ساقی چو در میانِ مراد آورید دستِ امید مسمندِ دولت اگر چند مسرکشیده رود نسمى خوريد زمسانى غم وفاداران به وجه مرحمت ای ساکنان صدر جلال

- مسعاشران گسره از زلف بسار بساز کسنید

شبى خوشست بدين قصهاش دراز كنيد

حضور مجلس انسست و دوستان جمعند

وان یکساد بسخوانسید و در فسراز کسنید

ـ حريفِ عشقِ تو بودم چـو ساهِ نـو بـودی

كنون كه ماهِ تمامى نظر دريغ مدار

مبادا خالیت شکّر ز منقار که خوش نقشی نمودی از خطِ یار خسدا را زیس مسعمًا پسرده بسردار حریفان را نه سر ساند و نـه دسـتار - الا ای طـوطی گـوبای اسـرار سرت سبز و دلت خوش باد جاوید سخن سربسته گفتی با حریفان از این افیون که ساقی در می افکند

ـ عـیدست و آخـرگل و یـاران در انـتظار

ساقی به روی شاه بین ماه و می بیار

دل بـــر گـــرفته بــودم از ایّــام گــل ولی

كارى بكرد همت پاكان روزهدار

ــ معاشري خوش و رودي بساز مي خواهم

که دردِ خویش بگویم به نالهٔ بم و زیر

_اگر رفيق شفيقي درستپيمان باش

حريف خانه وكرمابه وكلستان باش

ـ مريد طاعت بيكانكان منسو حافظ

ولى معاشر رندانِ بارسا ميباش

ـ تو بنده ای گله از دوستان مکن حافظ

که شرطِ عشق نباشد شکایت از کم و بیش

ـ شــراب خــانگيم بــ مــى مــغانه بــيار

حریفِ باده رسید ای رفیقِ توبه وداع

_ع___رصة بــزمگاه خـالي مـاند

از حـــــريفان و جـــــام مـــــالامال

ـ عشقبازی و جوانی و شراب لعلفام

مجلسِ انس و حریفِ همدم و شربِ مدام

ساقى شكردهان و مطرب شيرينسخن

همنشيني نيككردار و نديمي نيكنام

صفنشينان نيكخواه و پيشكاران باادب

دوستداران صاحب اسرار و حریفان دوستکام

ـ آنروز بر دلم در معنی گشوده شد کنز ساکنان درگه پیر مغان شدم در شاهراهِ دولتِ سرمد به تختِ بخت با جام می به کام دلِ دوستان شدم ـ خُرٌم أَن روز كزين مرحله بربندم رخت وز سر كوي تو پرسند رفيقان خبرم مهيمنا به رفيقانِ خود رسان بازم به کوی میکده دیگر علم برافرازم صبا بیار نسیمی ز خاکِ شیرازم

ـ من از دیار حبیبم نه از بلادِ غریب خمدای را مسددی ای رفیق ره تا من هواي سنزلِ يار آبِ زندگاني ماست ـ قامتش را سروگفتم سركشيد از من به خشم

دوستان از راست میرنجد نگارم چون کنم

_بـ عـزمِ تـوبه مـحرگفتم استخاره كنم

بهار توبهشكن مىرسد چه چاره كنم

سنخن درست بگریم نسمی توانیم دید

کے می خورند حریفان و من نظارہ کنم

ـ چون صبا افتان و خيزان ميروم تاکوي دوست

وز رفييقانِ ره استمدادِ هيمت ميكنم

*

ــ حـــاليا مـــصلحتِ وقت در آن مـــىبينم

کـه کشــم رخت به میخانه و خوش بنشینم

جيز صراحي وكتابم نبود يار و نديم

تا حسریفان دغا را به جهان کسم بینم

جام میگیرم و از اهسل زیا دور شوم

يسعنى از خسلق جسهان پاكسدلى بگرينم

_مازیاران چشم ساری داشتیم

خسود غسلط بسود آنجه ما بنداشتيم

_فتوی پیرِ مغان دارم و قولیست قدیم

که حرامست می آنجاکه نه پارست ندیم

_ دلِ بــيمار شــد از دست رفيقان مـددى

تسا طسبیبش بسس آریسم و دوائس بکنیم

_دوستان صیب نظربازی حافظ مکنید

گــوهری دارم و صاحبنظری مــیجویم

_ش_اه م_نصور واقسفست كــه مـا

روی هسمت بسه هسر کسجا کسه نسهیم

دشمنان را ز خسون کفن سازیم

دوسستان را قسبای فستح دهسیم

دانی کے چیست دولت دیدار یار دیدن

در کسوی او گدائی بسر خسسروی گسزیدن

از جان طعع بريدن آسان بود وليكن

از دوستانِ جانی مشکل توان بریدن

ـ مست است يار وياد حريفان نـمىكند

يسادش بسخير سساقي مسكسين نواز مسن

ـ دوستان جان دادهام بهر دهانش بنگرید

کو به چیزی مختصر چون باز میماند ز من

_ حـقوق صـحبتِ ما را به باد داد و برفت

وفساي صحبتِ يساران و هسمنشينان بسين

_يارانِ هـمنشين هـمه از هـم جدا شدند

مـــاثيم و آســانهٔ دولتهـانه تــو

_منم که بی تو نفس میکشم زهی خجلت

مگر تو عفو کنی ورنه چیست عذر گناه

ز دوستانِ تــو آمـوخت در طـريقتِ مـهر

سپیده دم که صبا چاک زد شعار سیاه

_ آن آهوی سیهچشم از دام سا برون شد

ياران چه چاره سازيم با اين دلِ رميده

ـ سـاغر ماكـ حريفانِ دگـر مـىنوشند

مسا تسحمًل نكسنيم ار تسو روا مسىدارى

_شهریست پرظریفان وز هر طرف نگاری

یاران صلای مشقست گر میکنید کاری

در بــوستان حــريفان سـانندِ لاله وگـــل

هـ و یک گـرفته جـامی بـر یـادِ روی یـاری

بع يساران برفشانم عمر باقى غسسنيمت دان امسور اتسفاقى بسخوان حافظ غرلهاي فراقسى مي باقى بده تا سر خوش و مست دمى با نيكخواهان متفق باش وصالِ دوستان روزيِّ ما نيت

_اگر آن شراب خامست وگر این حریف بخته

به هنزار بار بهتر ز هزار پخته خامی

ـ رفيقان چنان عهدِ صحبت شكستند

كه كروثي نسبودست خود آشنائي

دوست (غمخواری)

- چو با حبيب نشيني و باده پيمائي

بــــاد دار مــحبّانِ بـــادپيما را

ـده روزه مهر گردون افسانه است و افسون

نیکی بسجای ساران فرصت شمار بارا

ـ مِن بعد چه سود ار قدمي رنجه کند دوست

کز جان رمقی در تن رنجور نماندست (خ)

-ای دوست به پرسیدنِ حافظ قدمی نه

زان بسیش کسه گسویند کسه از دار فنا رفت

-امروز که در دست توام سرحمتی کن

فرداکه شوم خاک چه سود اشکِ ندامت

رز حالِ ما دلت آگه شود مگر وقتی

كمه لاله بسردمد از خماك كشمتكان غمت

دوست راگر سَرِ پرسیدنِ بیمارِ غمست

گو بیا خوش که هنوزش نفسی می آید (خ)

ـ معاشران ز حریف شبانه یاد آرید حیقوق بندگی منخلصانه یاد آرید به صوت و نغمهٔ چنگ و چغانه یاد آرید ز عاشقان به سرود و ترانه یاد آرید ٬ زعهدِ صحبتِ ما در میانه یاد آرید ز هـمرهانِ بـه سـر تازیانه یاد آرید ز بسی وفائی دور زمسانه یاد آرید ز روي حــافظ و ايـن آسـتانه يــاد آريــد

به وقتِ سرخوشي از آه و نالهٔ عشاق چو لطفِ باده کند جلوه در رخ ساقی چو در میانِ مراد آورید دستِ امید سمندِ دولت اگر چند سر کشیده روّد نسمى خوريد زمسانى غسم وفاداران به وجهِ مرحمت ای ساکنانِ صدرِ جلال این یک دو دم که مهلتِ دیدار ممکن است

درياب كارِ ماكه نه پيداست كارِ عمر

۔اگر بر من نبخشائی پشیمانی خوری آخر

به خاطر دار این معنی که در خدمت کجا گفتیم

ـ فرصت شمار صحبت كز اين دو راهه منزل

جسون بگذريم ديگس نستوان بسهم رسسيدن

_زنـهار تـا تـوانـی اهـل نـظر مـیازار

دنسیا وفسا نسدارد ای نسور هسر دو دیسده

*

مرا با تت چندین آشنائی
دد و دامت کمین از پیش و از پس
مرادِ هم بجوئیم از توانیم
چراگاهی ندارد خرّم و خوش
رفیقِ بسی کسان یارِ غریبان
زیسمنِ همتش کاری گشاید
زیسمنِ همتش کاری گشاید
کمه فالم لاتذرنی فردا آمد
مسلمانان مسلمانان خدا را
چو معلومست شرح از بر مخوانید
که منگاندازِ هجران در کمین است

الاای آهسوی وحشی کسجائی دو تنها و دو سرگردان دو بی کس بسیا تما حمالِ یکدیگر بدانیم که می بینم که این دشتِ مشوش که خواهد شد بگوئید ای رفیقان مگر خِضرِ مبارک پسی در آید مگسر وقتِ وفیاپروردن آمسد نکسرد آن هسمدمِ دیسرین مدارا رفیقان قدرِ یکدیگر بدانید مقالاتِ نصحیتگو همین است

دوست (مقام دوست)

ــز روی دوست دلِ دشــــمنان چـــه دریـــابد

چــراغ مــرده كــجا شــمع آفــتاب كــجا

ـگـر خـمر بـهشتيست بـريزيدكـه بـي دوست

هر شربتِ صدبم که دهی صینِ صدابست

رازی کسه بسر غسیر نگسفتیم و نگسوئیم

با دوست بگوئیم کسه او مسحرم رازست

-اگر چه دوست به چیزی نمی خرد ما را

به عسالمی نفروشیم موثی از سر دوست

```
۲۱۶/جمع پریشان
```

ـ حديث دوست نگويم مگر به حضرت دوست

كـــه آشــنا سـخن آشـنا نگـه دارد

ـ دامن دوست به صد خونِ دل افتاد به دست

به فسنوني كه كند خصم رها نتوان كرد

_ آیستی بود صداب انده حافظ بی دوست

كه بَسرِ هميچكسش حاجتِ تفسير نبود

-اوقات خوش آن بود که با دوست بسر رفت

باقی همه بسیحاصلی و بسیخبری بسود

ـ دوست گو يار شو و هر دو جهان دشمن باش

بخت گو پشت مكن روى زمين لشكر گير

_مسقام امسن و مسى بيغش و رفسيق شفيق

گسرت مسدام مسيّسر شسود زهسى تسوفيق

دریسغ و درد کسه تسا ایسن زمان ندانستم

کے کے ہمیای سے عادت رفیق بسود رفیق

ـ چگـونه سر ز خـجالت بـرآورم بَـر دوست

كسسه خسدمتي بسسزا بسرنيامد از دسستم

_ز روی دوست مرا چون گل مراد شکفت

حموالهٔ سُمرِ دشمن به سنگِ خاره کنم

-اگر به جای س غیری گزیند دوست حاکم اوست

حرامم باد اگر من جان بجاي دوست بگزيئم

_دامن دوست به دست آر و ز دشمن بگسل

مسرد يستزدان شهو و فسارغ گلذر از اهسرمنان

از جان طمع بريدن آسان بود وليكن

از دوسستان جسانی مشکسل بسود بسریدن

_پــرسيدم از طــبيبي احــوالِ دوست گــفتا

فيى بمعدها عنذاب فيى قيربهاالسلامه

دوست و دشمن

_ز روی دوست دلِ دشمهمنان چهه دریسابد

جراغ مرده كهجا شمع أفستاب كسجا

_آسایشِ دو گیتی تنفسیر ایسن دو حسرفست

با دوستان مروت با دشمنان مدارا

ای مدّعی بروکه مرا با توکار نیست

احسباب حساضرند به اعبدا چه حاجتست

_ رازی کـــه بَــرِ خــير نگــفتيم و نــهفتيم

با دوست بگریم که او محرم رازست

دشمن به قصدِ حافظ اگر دم زند چه باک

مسنت خسدای راکسه نیم شرمسار دوست

- وفا مسجوى ز دشمن كه برتوى ندهد

چمو شمع صومعه افروزی از چراغ کنشت

_ آن عشوه کرد عشق که مفتی زره برفت

آن لطف كرد دوست كه دشمن حذر گرفت

_فــغان كــه أن مـهِ نــامهربانِ دشــمن دوست

بترك صحبتِ يارانِ خود جه آسان گفت

_حديث دوست نگويم مگر به حضرتِ دوست

كـــه أشـــنا مــخن أشـنا نگـه دارد

_درخت دوستی بنشان که کام دل بار آرد

نسهالِ دشمنی برکن که رنج بی شمار آرد

ـ دامن دوست به صد خونِ دل افتاد به دست

ب فسونی که کند خصم رها نتوان کرد

.. قــــ بنا على المسلمات المسايد امسا

بر چشم دشمنان تیر از ایس کمان توان زد

ـ ساقيا مي بده و غم مخور از دشمن و دوست

كــه بــه كــام دلِ مـا آن بشـد و ايـن آمـد

گسردی از رهگذر دوست به کسوری رقیب

بهر آمسایش ایسن دیسدهٔ خسونبار بسیار

ـ دوست گو يار شو و هر دو جهان دشمن باش

بخت گو پشت مکن روی زمین لشکر گیر

- غم حبيب نهان به زگفت و گوى رقيب

كسه نسيست مسينة ارباب كسينه محرم راز

_هــزار دشــمنم ار مــىكنند قـصدِ هــلاك

گــرم تــو دوســتى از دشـمنان نـدارم بــاک

ـ تو خوش مى باش با حافظ بروگو خصم جان مى ده

چو گرمی از تو می بینم چه باک از خصم دم سردم

ـ ز روی دوست مـرا جـون گـل مـراد شکـفت

حسوالهٔ سَسرِ دشمن به سنگِ خاره كنم

ای دل بشارتی دهیمت مسحتیب نماند

وز مسى جسهان پسر است و ثبتِ مسيگسار هسم

آن شد که چشم بد نگران بودی از کمین

خصم از میان برفت و سرشک از کنار هم

ـ شــاه مــنصور واقهشت كـه مـا

روی هسسمت به هسر کسجاکسه نسهیم

دشمنان را ز خمون کمه فن سمازیم

دامن دوست به دست آر و ز دشمن بگسل

مسردِ يسزدان شهو و فهارغ گهذر از اهسرمنان

_حافظ ز غمه سوخت بگو حالش ای صبا

با شاهِ دوستپور دشمنگداز مسن

ـ بـــه قــول دشــمنان بــرگشتی از دوست

نگــــردد هـــيج كس بـا دوست دشــمن

_بـــه شـــمشيرم زد و بـاكس نگـفتم

كــــه رازِ دوست از دشـــهن نـهان بــه

دوستي و صلح

ـ ده روزه مـهر گـردون افسانه است و افسـون

نسيكى بسجاى يساران فسرصت شمار يسارا

آسایشِ دو گسیتی تنفسیر این دو حرفست

با دوستان مسروّت بسا دشسمنان معارا

_نــبود نـــقيٰن دو عــالم كــه رنگِ الفت بــود

زمانه طرح محبّت نه این زمان انداخت

ـ درختِ دوستی بنشان که کام دل به بار آرد

نهالِ دشممنی بسرکن که رنبج بسشمار آرد

- سر و زر و دل و جانم فدای آن یاری

کے حسقِ صحبت مسهر و وف نگه دارد

گــرت هــواست كـه محشوق نگسلد پـيمان

نگـــاهدار ســــــ رشــته تــا نگــه دارد

_یاری اندر کس نمی بینم یاران را چه شد

دومستی کسی آخر آمد دوستداران را چه شد

کس نسمیگوید کسه یساری داشت حسق دومستی

حـقشناسان را چه حال افتاد ياران را چه شد

جسون نسدیدند حسقیقت ره افسسانه زدنسد

از دم صبح ازل تا آخر شام ابد

دومستی و مسهر بسر یک عسهد و یک میثاق بود

ـ هـ رکه نکاشت مـ هر و ز خوبی گلی نچید

-اگـر رفيق شفيقي درستپيمان باش

حسريف خسانه وكسرمابه وكسلستان بساش

-نى مىم خىضر بىماندنى ئىلك اسكندر

نــزاع بـــر مــــر دنـــياى دون مكــن درويش

ـ طـرهٔ شاهدِ دنيا هـمه مكرست و فريب

عسارفان بسر مسر ایسن رشسته نسجوبند نسزاع

ـ قسم به حشمت و جاه و جلالِ شاه شجاع

که نیست باکسم از بهرِ سال و جاه نزاع

ـ چـو يـار بـر سَـرِ صلحست و عـذر مىطلبد

تسوان گلذشت ز جلور رقیب در همه حال

_ت__ درخت دوسيتي كسي بسر دهسد

حــاليا رفــتيم و تــخمي كـاشتيم

_پــير مــخان ز تــوبهٔ مــاگــر مـلول شــد

گو باده صاف کن که به عذر ایستادهایم

_ آنکـه بــى جرم بــرنجيد و بــه تــيغم زد و رفت

بازش آرید خدا را که صفائی بکنیم

_بـرخـاست بـوی گـل ز در آشـتی در آی

ای نـــوبهارِ مــا رخ فــرخـندهفال تــو

ستسخم وفسا و مسهر دريسن كمهنه كشتهزار

آنگے عیان شیود کے بسود موسم درو

ـ يک حـرف صـوفيانه بگـريم اجـازتست

ای تسور دیسده صلح به از جنگ و داوری

حملول از همرهان بودن طريق كارواني نيست

بِكش دشسواري مسنزل به ياد عهد آساني

دهان و لب

ـ بــه بـــزمگاهِ چـــمن دوش مست بگــذشتم

چــو از دهــانِ تــوام غــنچه در گــمان انــداخت

_آنکه ناوی بسر دلِ من زیر چشمی میزند

قسرتِ جسانِ حسافظش در خندهٔ زيمرِ لبست

-جان فدای دهنش بادکه در باغ نظر

چمن آرای جهان خوشتر ازین غنچه نبت

_از چــاشنیِ قــند مگــو هــيچ و ز شکــر

زآنسروكسه مسرا از لبِ شيرينِ تـوكسامست

ـ هـ يچست آن دهـان و نــينم ازو نشـان

موثیست آن میان و ندانم که آن چه موست

بالمعد ازیستم تسبود شنائبه در جنوهر فنرد

كمه دهانِ تو درين نكته خوش استدلاليست

راز حسیای لبِ شیرینِ تسو ای چشمهٔ نسوش

غرقِ آب و عرق اکنون شکری نیست که نیست

سرزنسهار از آن عسبارتِ شسيرين دلفسريب

گسوئی کمه پسستهٔ تسو سمخن در شکسر گسرفت

دهانِ تنگ شیرینش مگر مُهر سلیمانست

كه نقشِ خاتم لعلش جهان زيرِ نگين دارد

اى بىستة تىسو خىندە زدە بىر حىدىث قىند

مشتاقم از بسرای خدا یک شکسر بخند

جسائی کسه یسار مسایسه شکسرخسنده دم زنسد

ای پسسته کسیستی تسو خدد را بخود مسخند

گے فتم بے نقطهٔ دهنت خبود کے بُرد راه

گفت این حکایتیست کیه با نکته دان کنند

ـ دهـانِ يـار كـه درمانِ دردِ حافظ داشت

فخان کمه وقتِ مروّت چه تمنگ حوصله بسود

_كنون كـ چشمه قند است لعـل نـوشينت

سسخن بگوی و ز طوطی شکسر درینغ میدار

ـ بگشـا پســـتهٔ خـــندان و شکـــرریزی کـن

خسلق را از دهسن خسویش مسینداز به شک

ـ بــجز خيالِ دهـانِ تــو نـيست در دلِ تـنگ

کے کس مباد چیو من در پی خیالِ محال

ـ به شوق چشمهٔ نوشت چه قطرهها که فشاندم

ز لعسل باده فروشت چه عشره هاکه خریدم

ـ دوســـتان جــان دادهام بــهر دهــانش بـنگريد

کو به چیزی مختصر چون باز میماند ز من

_تساب بنفشه مى دهد طرة مشكساى تو

پردهٔ غسنچه مسی درد خدهٔ دلگشای تو _يــاقوتِ جـانفزايش از آب لطـف زاده

شهمشادِ خسوشخرامش در نساز پسروریده آن لعمل دلكشش بين و آن خندهٔ پرآشوب

و آن رفستن خسوشش بسین و آن گسام آرمسیده

ای خسرو خوبان که تو شیرین زمانی هرگز نبود غنچه بدین تنگ دهانی

ــ شيرين تر از آني به شكرخنده كه گويم تشبيهِ دهانت نتوان كرد به هنجه صد بار بگفتی که دهم زان دهنت کام چون سوسن آزاده چرا جمله زبانی

گفتم دهنت گفت زهی حبٌ نبات شادي همه لطيفه گويان صلوات

_گفتم كه لبت گفت لبم آب حيات كفتم سخن توكفت حافظ كفتا ـ مـصلحت نـيست كـه از پـرده برون افتد راز

ورنه در مجلیِ رندان خبری نیست که نیست

_افشای راز خلوتیان خواست کرد شمع

شکسر خداکه مسرّ دلش در زبان گرفت

می خواست گل که دم زند از رنگ و بوی دوست

از غیرتِ صبا نیفیش در دهان گرفت

ـ غــيرتِ عشــق زبانِ هـمه خـاصان بـبريد

كــزكــجا سِـرً غـمش در دهـن عـام افـتاد

ـ كـر خـود رقيب شمعست اسرار ازو بپوشان

كسان شسوخ سسربريده بسند زبسان ندارد

ـ حديث دوست نگويم مگر به حضرتِ دوست

كــــه أشــــنا مـــخن أشــنا نگــه دارد

_كـــلكِ زبانبريدهٔ حافظ در انــجمن

باكس نگفت رازِ تو تا ترك سر نكرد

_مدعى خواست كه آيد به تماشاگه راز

دست غیب آمسد و بسر سینهٔ نامحرم زد

- بـــانِ ســوسن اگـر ده زبان شـود حافظ

چو غنچه پیش تواش مهر بر دهن باشد

ـ جـه جـاي صحبت نامحرمست مجليل انس

سر پیاله بهوشان کسه خسرقهپوش آمید

دهـر کـه شـد مـحرم دل در حـرم يــار بــماند

وانکه ایسنکار ندانست در انکسار بسماند

```
۲۲۴/ جمع پریشان
```

محتسب شيخ شد و فسق خود از ياد ببرد

قَصَةُ ماست كه بر هر سرِ بازار بماند

بير ميخانه چه خوش گفت به دُردي کش خويش

كــه مگـو حـالِ دل سـوخته بـا خـامي چـند

ـبــیمعرفت مباش که در مَـن یـزیدِ عشـق

اهـــل نــظر مــعامله بــا آشــنا كــنند

_ بـــه مستوران مگو اسرارِ مستى

حـــديثِ جـان مــپرس از نــقشِ ديــوار

سحن سربسته گفتی با حریفان

خددا را زیسن مسعمًا پسرده بسردار

_راز سربستهٔ ما بین که به دستان گفتند

هسر زمان با دف و نبی بسر سسرِ بازارِ دگس

_ خم حبيب نهان بمه زگفت و گوي رقيب

كــه نــيست ســينهٔ اربــاب كـينه مـحرم راز

ـ تـا نگـردی آشـنا زیـن پـرده رمـزی نشنوی

كرش نامحرم نباشد جاي پيغام سروش

در حسريم عشق نستوان زد دم از گفت و شسنيد

زانکه آنجا جمله اعضا چشم باید بود و گوش

_احـوالِ شيخ وقاضي وشرباليهودشان

كسردم سمقال صبحدم از پسير مسىفروش

گفتا نگفتنی است سخن گرچه محرمی

درکش زبسان و پسرده نگسهدار و مسی بسنوش

ـبـه دردِ عشـق بساز و خـموش كـن حـافظ

رموزِ عشق مكن فاش بيشِ اهلِ عقول

_من كـه از آتشِ دل جون خُم مي در جوشم

مسهر بسر لب زده خدون مسىخورم و خداموشم

_تسلقین و درسِ اهسل نسظر یک اشارتست

گ فتم ک ایتی و مک رر نسمی کنم

به پیر میکده گفتم که چیست راهِ نجات

بـخواست جام مـي وگفت عـيب پـوشيدن

ـ بـــه شـــه شــه مشيرم زد و بـاكس نگـفتم

ك از دوست از دشمن نهان به

_با مدّعی مگوئید اسرار عشق و مستی

تــــا بـــىخبر بـــميرد در دردِ خـــودپرستى

ـ چـون ايسن گـره گشايم وين راز چون نمايم

دردی و سسخت دردی کاری و صعب کاری

بیش زاهد از رندی دم مزن که نتوان گفت

بـــا طــيب نــامحرم حــالِ درد پــنهانی

_شرح این قصه مگر شمع برآرد به زبان

ورنسه پسروانسه تبدارد بنه سنخن پسروائنی

*

- ضمیرِ دل نگشایم به کس مرا آن به که روزگار غیور است و ناگهان گیرد چو شمع هر که به افشای راز شد مشغول بسش زمانه چو مقراض در زبان گیرد

رستگاری

ـ تسرسم که صرفهای نَبُرد روز بازخواست

نـــاذِ حــلالِ شــيخ ز آبِ حــرامِ مــا

ـ مطلب طاعت و پیمان و صلاح از من مست

كمه بمه پيمانه كشى شهره شدم روزِ الست

كسمر كسوه كسمست از كسر مور ايستجا

ناامید از در رحمت مشو ای بادهپرست

_روضة خلد برين خلوتٍ درويشانست

ماية مسحتشمي خسدمت درويشانست

قصر فردوس که رضوانش به دربانی رفت

مسنظری از جسمن نسزهتِ درویشانست

*

_عیبِ رندان مکن ای زاهدِ پاکیزهسرشت

كــه گـنـاهِ دگــران بــر تــو نــخواهـنـد نـوشت

من اگر نیکم وگر بد تو برو خود را باش

هـر كـي آن درود عاقبت كار كـ كشت

نااميدم مكن از سابقهٔ لطف ازل

تو پسِ پرده چه دانی که که خوبست و که زشت

نسه من از پردهٔ تقوی بدر افتادم و بس

پــدرم نــيز بــهشتِ ابـد از دست بِـهشت

حافظا روز اجل گر به کف آری جامی

یکسر از کسری خرابات برندت به بهشت

ـ مكـن بـه نـامه سياهي ملامتِ من مست

که آگهست که تقدیر بر سرش چه نوشت

- قدم دریع مدار از جنازهٔ حافظ

كه گرچه غرق گناهست مىرود به بهشت

_زاهــد غــرور داشت ســلامت نـبرد راه

رنـــد از رو نـياز بــه دارالـــلام رفت

- شکستهوار به درگاهت آمدم که طبیب

بــه مــوميائي لطــفِ تــوام نشـاني داد

منصيب ماست بهشت اى خداشناس برو

ك___ م___تحق كرامت كيناهكارانيند

خــ لاص حـافظ از آن زلف تــابدار مـباد

کے بستگان کےمند تے رستگارانند

s.

گفت ببخشند گنه می بنوش سژدهٔ رحمت برساند سروش نکتهٔ سربسته چه دانی خموش ــ هاتفی از گوشهٔ میخانه دوش لطـفِ الهـی بکـندکـارِ خـویش لطفِ خدا بیشتر از جرم ماست

ـ هـر چـند غرقِ بحرگناهم ز صد جهت تـا آشـناي عشـق شـدم ز اهـل رحـمتم ـ نقشِ مستوری و مستی نه به دستِ من و تست

آنــچه مــلطانِ ازل گفت بكن آن كردم

دارم از لطــفِ ازل جــنّتِ فــردوس طـمع

كرجمه درباني ميخانه فراوان كردم

_مسن از بسازوی خود دارم بسسی شکر

کـــه زورِ مـــردمآزاری نــدارم

سسرى دارم چسو حسافظ مست ليكسن

بـــه لطـــف آن ســرى امـيدوارم

ـ هست امیدم که صلی رغم عدو روز جزا

فييضِ عفوش ننهد بارِ گنه بر دوشم

از نامهٔ سیاه نسترسم که روز حشر

با فيض لطف او صد ازين نامه طي كنم

این جانِ عاریت که به حافظ سپرد دوست

روزی رُخَش بـــبینم و تـــلیم وی کــنم

ـ بهشتِ عَدْن اگر خواهی بیا با ما به میخانه

که از پای خُمت روزی به حوضِ کوثر اندازیم

- فردا اگر نه روضهٔ رضوان به ما دهند

غملمان ز روضه حور ز جنت بدر كثيم

_بهشت اگر چه نه جای گناهکارانیت

بسیار باده کسه مستظهرم به همت او

بيار باده كه دوشم سيروش عالم غيب

نويد دادكه عام است فيض رحمت او

_مى دە كە گرچە گشتم نامە سياهِ عالم

نسوميد كسبى تبوان ببود از لطف لإيبزالي

_ فردا شراب کوثر و حور از برای ماست

و امسروز نیز ساقی مهروی و جام می

رقابت با صبا

ـ تـا سـر زلفِ تو در دستِ نــيم افتادست

دلِ سودازده از خصصه دونسیم افتادست

از بسهر خدا زلف مسپیرای که ما را

شب نیست که صد عربده با باد صبا نیست

ـ تــا بـه دامـن ز نسيمش ننشيند گـردى

سیل خیز از نظرم رهگذری نیست که نیست

تا دم از شام سبر زلفِ تو هر جا نوند

با صبا گفت و شنیدم سحری نیست که نیست

_ صباز زلفِ تو با هر گلی حدیثی کرد

رقیب کسی رو خیماز داد در خرمت (خ)

من و باد صبا مسكين دو سرگردانِ بيحاصل

من از انسون چشمت مست و او از بوی گیسویت

ـ دلم کـه لاف تـجرّد زدی کنون صـد شـغل

بے بےوی زلفِ تو با بادِ صبحدم دارد

ـ چـو دام طـره افشائد زگردِ خاطر عشاق

به غمّاز صبا گوید که راز ما نهان دارد

-بــه هــر سـو بــليل بـيدل در افـغان

تسنعم از مسيان بادِ صباكرد

نـــقابِ گـــل كئــيد و زلفِ ســنبل

گـــره بــندِ قـباي غـنچه واكـرد

- خود را بکش ای بلبل ازین رشک که گل را

با باد صبا وقت سحر جلوه گری بود

-ای جان حدیثِ ما بَرِ دلدار بازگر

لیکن چنان مگوکه صبا را خبر شود

حافظ چـو نـافهٔ سرِ زلفش به دستِ تست

دم درکش ار نسه بساد صبا را خبر شبود

_ زلفش كشسيد باد صبا چرخ سفلهبين

كـــانجا مـــجالِ بــادِ وزانـــم نـــمىدهد

م خواهي كه روشنت شود احوال سِرٌ عشق

از شمع پرس قصه زباد صبا مپرس(خ)

_گــر دم زنــی ز طـرهٔ مشکـین آن نگار

فکری کن ای صبا ز مکافاتِ غیرتم (خ)

_ آن گــل کــه هــر دم در دستِ باديست

كـــو شــرم بـادش از عـندليبان

درج مسحبّت يسر مُسهر خسود نسيست

بارب مسادا كسام رقسيان

_ حلقة زلفش تهاشاخانة باد صباست

جانِ صد صاحبدل آنجا بستهٔ یک مو ببین

_در آرزوی خـــاک در بــار ســوختیم

یاد آور ای صباکه نکردی حمایتی

رتیب (جور رتیب)

_ز رقيب ديوسيرت به خداي خودپناهم

مگر آن شهاب ثاقب مددی دهد خدا را

گر خود رقیب شمع است اسرار ازو بپوشان

كسان شوخ سر بريده بندِ زيان ندارد

_رقیبم سرزنشها کرد کز این باب رخ برتاب

چه افتاد این مَرما راکه خاکِ در نمیارزد

_روا مسدار خدایاکه در حریم وصال

رقیب منجرم و حبرمان ننصیب منن بناشد

ـ رقیب آزارها فرمود و جای آشتی نگذاشت

مگر آهِ سحرخيزان سرى گردون نخواهـد شـد

چنان نماند و چنین نیز هم نخواهد ماند

ــ رسید مژده که ایام خم نخواهـد مـاند من ارجه در نظر بار خاکسار شدم رقیب نیز چنین محترم نخواهد ماند چو پردهدار به شمشیر میزند همه را کسی مقیم حریم حرم نخواهد ماند

```
۲۲۰/ جمع پریشان
```

کس نسیارد بسر او دم زنسد از قسصهٔ مسا

مكرش باد صباكرش كندارى بكند

يسا وف يا خبر وصل تويا مرك رقيب

بود آیاکه فلک زین دو سه کاری بکند

_در تـــنگناي حــيرتم از نــخوتِ رقــيب

يارب مسباد آنكسه كدا مسعتبر شود

ـگـردی از رهگـذر دوست بـه کـوری رقـیب

بهر آمسایش ایسن دیسدهٔ خسونبار بسیار

- غم حبيب نمهان بمه زگفت و گوی رقيب

كمه نسيست سينة اربسابٍ كينه محرم راز

بدین سیاس کے مجلس منورست به دوست

گرت چو شمع جفائی رسد بسوز و بساز

-از طـــعنهٔ رقــيب نگــردد عــيار مــن

چـون زر اگـر بـرند مـرا در دهـان گـاز

_چــرن بَــرِ حــافظِ خــويشش نگــذاري بــاري

ای رقیب از بسر او یکسدو قسدم دورتسرک

- چو يار بر سر صلحست و عذر مي طلبد

تسوان گلذشت ز جسور رقسیب در هسمه حسال

ـ تو خوش مي باش با حافظ بروگو خصم جان مي ده

چو گرمی از تو می بینم چه باک از خصم دم سردم

ه به کام و آرزوی دل چو دارم خلوتی حاصل

جه فكر از خبث بدكوبان ميانِ انجمن دارم

سِزَد كـز خـاتم لعـلش زنــم لافِ سـليمانى

چو اسم اعظمم باشد چه باک از اهرمن دارم

خدا را ای رقیب امشب زمانی دیده برهم نه

که من با لعلِ خاموشش نهانی صد سخن دارم

_دلبرا بنده نوازیت که آموخت بگو که من این ظن به رقیبانِ تو هرگز نبرم

یسسارب مسسبادا کسام رقسیبان زین در دگر نراند ما را به هیچ بابی مظلومی ار شبی به در داور آسدی که سهل باشد اگر یار مهربان داری چه غم ز ناله و فریادِ باغبان داری جز اینقدر که رقیبانِ تندخو داری که گوشِ هوش به مرغانِ هرزهگو داری عاشقان را نبود چاره بجز مسکینی

درج محبت بسر شهر خود نیست
شد حلقه قامت من تا بعد ازین رقیبت
کی یافتی رقیب تو چندین مجالِ ظلم
بِکش جفای رقیبان مدام و جورِ حسود
چوگل به دامن ازین باغ می بری حافظ
در آن شمایلِ مطبوع هیچ نتوان گفت
نوای بلبلت ای گل کجا پسند افتد
صبر بر جورِ رقیبت چکنم گر نکنم

رقص و سماع

_در آسـمان نه عـجب گـر بـه گـفتهٔ حـافظ

سرود زهره به رقس آورَد مسيحا را ساهد و مطرب به دستافشان و مستان پايكوب

غمزهٔ ساقی ز چشم میپوستان برده خواب(خ)

_مطرب چه پرده ساخت که در پردهٔ سماع

بسر اهمل وجمد و حمال درِ همای و همو بمبست

_سرود مجلست اكنون فلك به رقص آرد

كسه شمعر حمافظ شميرين سخن تسرانة تست

_سرو بالای من آنگه که در آید به سماع

جه محل جامة جان راكه قببا نتوان كرد

ـ نگارم دوش در مجلس به عزم رقص چون برخاست

گسره بگشسود از ابسرو و بسر دلهسای بساران زد

_رقــــهيدن ســـرو و حـــالتِ گـــل

بــــى صوتِ هـــــزار خــــوش نـــباشد

_شكــر ايسزدكـه مسيان مـن و او صلح افستاد

صوفيان رقصكنان ماغر شكرانه زدنمد

رقص بسر شعرتر و نالهٔ نسی خبوش باشد

خاصه رقصی که درو دستِ نگاری گیرند

_ يــار مــا جـون گــيرد آغــازِ مــماع

قددسیان بسر عسرش دست افشان کسنند

_ چــه ره بــود ایــنکه زد در پـرده مـطرب

كه مسى رقصند بها ههم مست و هشهار

_ چنگ بنواز و بساز ار نبود صود چه باک

آتشم عشق و دلم عبود و تبنم منجمر گیر

در سماع آی و ز سر خرقه برانداز و برقص

ورنسه بساگوشهرو و خبرقهٔ منا در سنرگیر

_وانگهم در داد جامی کنز فروغش بر فلک

زهره در رقص آمد و بربطزنان میگفت نوش

_ببین کــه رقــصکنان مــیرود بــه نــالهٔ چنگ

کسی که رخصه نفرمودی استماع سماع

سشاها فسلک از بزم تو در رقص و سماعست

دستِ طــرب از دامــن ایــن زمـزمه مگسل

_گـر ازین دست زند مطرب مجلس رو عشق

شمر حافظ بمبرد وقتِ سماع از هوشم

_ جـون صوفيان بـه حالت و رقبصند مـقتدا

ما نیز هم به شعبده دستی بسر آوریم

ـ چو در دستست رودی خوش بزن مطرب سرودی خوش

که دست افشان غزل خوانیم و پاکوبان سراندازیم

_بـ شـ مر حافظِ شـيراز مـى رقصند و مـى نازند

سیه چشمان کشمیری و ترکان سمرقندی

_ جـــوانـــى بـاز مــىآرد بــه يـادم

سماع چسنگ و دست افشان ساقی

_بیفشان زلف و صوفی را به پا بازی و رقص اور

كــه از هـر رقعهٔ دلقش هـزاران بت بيفشاني

رمضان (روزه، ماه و عید صیام)

_ساقیا آمدن صید مبارک بادت وان مواعید که کردی مرواد از یادت

که دم همیت ساکسرد ز بسند آزادت شادي مجلسيان در قدم و مقدم تست جای غم باد هر آن دل که نخواهد شادت شکر ایزد که ز تاراج خزان رخنه نیافت بوستانِ سمن و سرو و گل و شمشادت طسالع نسامور و دولتِ مسادرزادت

در شگفتم که درین مُدّت ایام فراق برگرفتی ز حریفان دل و دل میدادت بسرسان بسندگی دخستر زرگو بلدر آی چشم بد دور کز آن تفرقهات باز آورد حافظً از دست مده دولتِ این کشتی نوح ورنه طُوقانِ حوادث ببرد بنیادت

روزه یکسو شد و عید آمد و دلها برخاست

می ز خمخانه به جوش آمد و میباید خواست نسوبت زهسدفروشان كرانجان بكذشت

وقتِ شادی و طوب کردنِ رندان پیداست

ــ کل در بر و می در کف و معشوق بکامست

سلطانِ جهانم ب چنین روز غلامست

گر شمع میارید درین جمع که امشب

در منجلیِن منا مناہِ رخ دوست تنمامست

گوشم همه بر قول نی و نغمهٔ چنگست

چشمم همه بر لعل لب وگردشِ جامست

حافظ منشين بي مي و معشوق زماني

كايام كل و ياسمن و عيد صيامست

ـ مساقى بىيار بساده كسه مساهِ صيام رفت

در ده قدح که موسم ناموس و نام رفت

وقتِ عسزير رفت بسيا تسا قسفا كسيم

عمری که بی حضور صراحی و جام رفت

دل را که مرده بود حیاتی به جان رسید

تا بوئی از نسیم میش در مشام رفت

در تاب تو به چند توان سوخت همچو عود

می ده که عنمر در سنر سنودای خام رفت

ـ بياكه تُركِ فلك خوان روزه غارت كرد

هلالِ عید به در قدح اشارت کرد

المسواب روزه و حسج قسبول آنكس السرد

ك خاك ميكدهٔ عشق را زبارت كرد

_ماهِ شعبان منه از دست قدح كاين خورشيد

از نظر تا شب عیدِ رمضان خواهد شد

ـ عـيدست و آخر گل و يماران در انتظار

ساقی به روی شاه ببین ماه و می بیار

دل بسرگرفته بسودم از ایسام گسل ولی

كسارى بكسرد همت باكسان روزهدار

گر فوت شد سحور چه نقصانِ صبوح هست

از مسى كسنند روزه كشسا طالبان يمار

تسرسم كمه روز حشر عنان بر عنان رود

تسبيح شيخ و خبرقة رنب شرابخوار

حمافظ چمو رفت روزه وگل نیز می رود

ناچار باده نوش که از دست رفت کار

ـ زان باده که در میکدهٔ عشق فروشند ما را دو سه ساغر بده و گو رمضان باش

که نهادست به هر مجلسِ وعظی دامی که چو صبحی بدمد در پیش افتد شامی

ـزان مي عشق كزو پخته شود هر خامي گرچـه ماهِ رمضانست بياور جامي روزها رفت که دستِ من مسکین نگرفت زلفِ شمشادقدی ساعدِ سیماندامی روزه هر چند که مهمان عزیزست ای دل صحبتش موهبتی دان و شدن انعامی مرغ زيرک به در خانقه اکنون نپرد گله از زاهدِ بـدخو نکـنم رسـم ایـنسـت

رندى

_رازِ درونِ پـــرده ز رنـــدانِ مــت پـــرس

كاين حال نيست زاهيدِ عماليمقام را

ـ حافظا می خور و رندی کن و خوش باش ولی

دام تسزویر مکسن چسون دگسران قسرآن را

_نــوبهٔ زهـدفروشان گـرانـجان بگـذشت

وقتِ رندی و طرب کردنِ رندان پیداست

ـ حافظ چه شد ار عاشق و رندست و نظر باز

بس طسورِ عسجب لازم ايسام شسبابست

-نیست در بازار عالم خوشدلی ور زانکه هست

شیوهٔ رندی و خوشباشی عیّاران خوشست

ـ مصلحت نيست كه از پرده برون افتد راز

ورنه در مجلسِ رندان خبری نیست که نیست

ـ حافظ شراب و شاهد و رندی نه وضع تست

فسى الجسمله مىكنى و فسرو مىگذارمت

ـ شـراب و عيشِ نهان چــت كـار بـيبنياد

زدیم بر صف رندان و هر چه بادا باد

_نسفاق و زرق نسبخشد صفای دل حافظ

طريق رندى و عشق اختيار خواهم كرد

عشق و شیاب و رندی مجموعهٔ مرادست

چـون جـمع شـد معانی گـوي بيان تـران زد

من و انکار شراب این چه حکایت باشد

غالباً استقدرم عقل وكفايت باشد

زاهسد ار راه بسه رندی نَبرَد معذورست

عشق كاريست كه موقوف هدايت باشد

ـ نـازپروردِ تـنعم نَــبرد راه بــه دوست

عساشقى شهيوة رنسدان بسلاكش باشد

_پـيام داد كـه خـواهـم نشست بـا رنـدان

بشد به رندی و دردی کشیم نام و نشد

سگسر می فروش حاجت رندان رواکند

ايسزدگسنه بسبخشد و دفسع بسلاكسند

ـ مرا به رندی و عشق آن فضول عیب کند

كسه اصتراض بسر اسسرارِ علم غيب كند

ـ من ارچه حاشقم و رندِ مست و نامه سياه

هـــزار شُکـــر کـــه يــارانِ شــهر بــیگنهند

ـ بــه صــفاي دل رنــدانِ صـبوحيزدگان

یس در بسسته بسه مسفتاح دعا بگشایند

ـ هـمّتِ عـالى طلب جـام مرّصع كو مباش

رند را آبِ عَدنب يساقوتِ رمّساني بود

ـ تـرسم كــه روز حشــر عــنان بـر عـنان رود

تسبيح شسيخ و خسرقة رنبد شسرابحوار

گر بود صمر به میخانه روم بار دگر

بسجز از خدمتِ رندان نکنم کارِ دگر

- عاشق و رند و نظربازم و میگویم فاش

تا بدانی که به چندین هنر آراستهام

ـ عافیت چشم مدار از من میخانهنشین

كسه دم از خدمتِ رندان زدمام تما هستم

گر به کاشانهٔ رندان قدمی خواهی زد

نسقل شسعرِ شكسرين و مي بيغش دارم

- همیشه بیشهٔ من عاشقی و رندی بود

دگسر بکسوشم و مشمغول کسارِ خسود بساشم

_گــر مــن از سرزنشِ مـدعيان انـديشم

شسیوهٔ مسستی و رندی نسرود از پسیشم

ـ مراکه نیست ره و رسم لقمه پرهیزی

چـــرا مـــــلامتِ رنـــدِ شــــرابــخواره کــنم

-ما عیب کس به مستی و رندی نمیکنیم

لعمل ِ بستان خوشست و مي خوشگوار هم

ـ رموزِ مستى و رندى ز من بشنو نه از واعظ

که با جام و قدح هر شب ندیم ماه و پروینم

_روز نـخـت چـون دمِ رنـدى زديـم وعشـق

شرط آن بود که جز ره این شیوه نسپریم

_مـــن رنــد وعـاشق آنگـاه تــوبه

_گرچه رندی و خرابی گنه ماست ولی

عاشقی گفت که ما را تو بر آن می داری

ـ چون پير شدى حافظ از ميكده بيرون شــو

رندی و طربناکی در عهدِ شباب اولی

_ساقى بى بىينازى رئىدان كى مى بىدە

تسا بشسنوی ز صسوتِ منغنّی هوالغنی

_بـر در مـيكده رنـدانِ قـلندر باشند

كسه مستانند و دهسند افسر شاهنشاهي

خشت زيم سرو بر تارک هفت اختر پاي

دستِ قـدرت نگـر و مـنصبِ صـاحبجاهی

رؤيت (ديدهٔ حقبين)

ــز روي دوست دلِ دشـــمنان چــه دريــابد

جراغ مرده كرجا شمع أفتاب كجا

ديدن روي تسرا ديده جانبين بأيد

ويسن كسجا مسرتبة چشم جمهاذبين مسست

ـروی تـوکس ندید و هزارت رقیب هست

در غنچهای هنوز و صدت عندلیب هست

_محضوق عيان مئگذرد بير تو وليكن

افسیار هسمی بسیند از آن بسته نقابست

_او را به چشم پاک توان دید چون هلال

هر ديده جاي جلوه آن ساهپاره نيست

_نـاظرِ روى تـو صـاحبنظرانـند آرى

مِرِّ گیسوی تو در هیچ مَری نیست که نیست

_نظرِ باک تواند رخِ جانان دیدن

که در آنینه نظر جز به صفا نتوان کرد

_ وصلِ خورشيد به شبهرهٔ اعمى نرسد

کے در آن آیے صاحبظران حیراند

_گـوهر پـاک بـيايد کـه شـود قـابل فيض

ورنه هر سنگ و گِلی لؤلؤ و مرجان نشود

سروی بسنما و وجسود خسردم از یساد بسبر

خسرمنِ سموختگان را همه گمو بماد بمبر

ــ چئـــم آلوده نــظر از رخ جـانان دورست

بسر رخ او نسظر از آیسنهٔ بساک انسداز

خسل در اشک زدم کاهل طریقت گویند

پاک شو اوّل و پس دیده بر آن پاک انداز

ـ تــرا چــنانكه تــوثي هــر نــظر كــجا بــيند

به قیدر دانش خبود هیر کسی کند ادراک

این جانِ عاریت که به حافظ سپرد دوست

روزی رخمش بسبینم و تسلیم وی کسنم

سبدين دو ديدهٔ حيران من هزار افسوس

كسه بسا دو أيسنه رويش عسيان نسميينم

ــروی جــانان طــلبی آیـنه را قــابل ســاز

ورنه هرگزگل و نسرین ندمد ز آهن و روی

ریاستیزی (مبارزه با ریاکاری)

ـ دلم ز صومعه بگرفت و خرقهٔ سالوس

كسجاست ديسر منغان و شمراب نماب كسجا

ـ حافظا مي خور و رندي کن و خوش باش ولي

دام تسزوير مكسن جسون دگسران قسرآن را

سماجرا كم كن و بازآكه مرا مردم چشم

خرقه از سر بدر آورد و بشكرانه بسوخت

- نسوبتِ زهد فروشانِ گرانسجان بگذشت

وقتِ رندی و طرب کردنِ رندان پیداست

بساده نسوشی کسه درو روی و ریدای نسبود

بهتر از زهدفروشی که درو روی و ریاست

ما نه مسردان ربائيم و حريفان نفاق

آنکه او عالم سِرَّست بدین حال گواست

٠

ـ حافظ این خرقه بینداز مگر جان ببری

كاتش از خرقهٔ سالوس وكرامت برخاست

_بـيار بـاده كـه رنگـين كـنيم جـامه زرق

كه مستِ جام غروريم و نام هشياريست

رز زهیدِ خشک میلولم کیجاست بادهٔ ناب

کسه بسوی بساده مسدامه دساغ تر دارد

_ز جيبِ خرقة حافظ چه طرف بتوان بست

كسه مسا صدمد طلبيديم و او صنم دارد

کسه کسارِ خسیر بسی روی و ریساکسرد

بشارت بسر بسه كسوي مسى فسروشان

كــه حـافظ تـوبه از زهــدِ ريـا كـرد

ـ حافظ مكن ملامتٍ رئدان كه در ازل

ما را خدا ز زهد ریسا بی نیاز کرد

ـنــفاق و زرق نــبخشد صـفاى دل حـافظ

طريق رندى و عشق اختيار خواهم كرد

ـ صراحي ميكشم پنهان و مردم دفتر انگارند

عبجب گر آتشِ این زرق در دفتر نمیگیرد

_حافظ به حتي قرآن كز شيد و زرق بازآى

باشد که گوی عیشی در این جهان توان زد

ــز خــانقاه بـــه مــيخانه مــرود حـافظ

مگسر ز مستي زهيد ريا به هوش آميد

ـ واعظان كاين جلوه در محراب و منبر ميكنند

چون به خلوت میروند آن کارِ دیگر میکنند

گـــونیا باور نـمیدارنـد روز داوری

کاین همه قلب و دخل در کار داور میکنند

•

ـ دانی که چنگ و عود چه تـقریر مـیکنند

پنهان خورید باده که تعزیر میکنند

ناموس عشق و رونق عثاق میبرند

عسيب جوان و سرزنشِ پير مىكنند

می خورکه شیخ و حافظ و مفتی و محتسِب

چون نیک بنگری همه تزویر میکنند

*

ـ بسود آیساکه در مسیکده ها بگشایند

كـــره از كـــار فـــروبستهٔ مـــا بكشــــايند

اگسر از بسهر دلِ زاهسدِ خسودبین بستند

دل قسوی دار کسه از بسهر خدا بگشایند

در مسیخانه بسبستند خسدایسا مسیسند

کے در خسانهٔ تسزویر و ریسا بگشسایند

حافظ ایس خرقه که داری تو ببینی فردا

کے چے زئار ز زیرش بے دخا بگشایند

گفت و خوش گفت برو خرقه بسوزان حافظ

يارب اين قلبشناسي زكه آموخته بود

ـخودگرفتم كافكنم سجاده چون سوسن به دوش

همچوگل بر خرقه رنگِ می مسلمانی بود

گرچه بر واعظِ شهر این سخن آسان نشود

تسا ریسا ورزد و سسالوس مسلمان نشسود

_اگــر بـه بادة مشكـين دلم كثــد شايد

کے بسوی خسیر ز زهید ریا نمی آید

_ خوش مىكنم به بادة مشكين مثمام جان

كـــز دلق پـــوش صــومعه بــوي ريــا شــنيـد

ـ مـن و هـمصحبتي اهـل ريـا دورم بـاد

از گسرانسانِ جهان رطل گسران ما را بس

بسه دور لاله قسدحگیر و بسیریا مسیباش

به بوي گل نفس همدم صبا مى باش

*

ـ صوفي گلي بچين و مرقع به خار بخش

وین زهدِ خشک را به می خوشگوار بخش

طامات وشلطح در رو آهنگ جنگ نه

تسبیح و طیلسان به می و میگسار بخش

زهبد گران که شاهد و ماقی نمیخرند

در مسرصهٔ جسمن به نسیم بهار بخش

*

_ دلا دلالتِ خــيرت كــنم بــه راهِ نـجات

مکن به فسق مباهات و زهد هم مفروش

_ بى خبرند زاهدان نقش بىخوان و لاتقل

مستِ رياست محتيب باده بنوش و لاتخف

- شــرمم از خبوقهٔ آلودهٔ خبود مــي آيد

ک برو وصله به صد شعبده پیراسته ام

اعستقادی بسنما و بگذر بسهر خسدا

تاً نداني كه درين خرقه چه نادرويشم

دور شو از بَرَم ای زاهد و بیهوده مگو

من نه آنم که دگر گوش به تزویر کنم

*

که کِشم رخت به میخانه و خوش بنشینم تا حریفانِ دغا را به جهان کم بینم یعنی از خلق جهان پاکدلی بگزینم این متاعم که همی بینی و کمتر زینم

- حالیا مصلحتِ وقت در آن می بینم جز صراحی و کتابم نبود یار و ندیم جام می گیرم و از اهل ریا دور شوم من اگر رندِ خراباتم و گر حافظِ شهر

_رنگِ تـــزوير پــيشِ مــا نــبود شــير ســرخــيم و افــعي سيهيم در خرقه ازین بیش منافق نتوان بود بسنیاد ازین شیوهٔ رندانه نهادیم ـ خيز تا خرقهٔ صوفي به خرابات بـريم شطح و طامات به بازار خـرافـات بـريم سوى رنىدانِ قىلندر به رە آوردِ سفر دلق بسطامى و مىجادة طامات بىرىم شرممان باد ز پشمینهٔ آلودهٔ خوبش گر بدین فضل و هنر نام کرامات بریم

ـ صوفى بياكه خرقة سالوس بركشيم

وین نقشِ زرق را خطِ بطلان بسر کشیم

ننذر و فنتوح و صومعه در وجه مينهيم

دلق ربا بع آبِ خسرابات بسركشيم

- چاک خواهم زدن این دلق ریائی چکنم

روح را صحبتِ ناجنس صذابیست الیم

ـ بيار مي كه به فتوى حافظ از دل پاك

غبار زرق به فيضِ قدح فرو شويم

ـ گرچه با دلق ملمّع مي گلگون عيب است

مكسنم عيب كنزو رناكي ريسا مسي شويتم

ـ دریـــن صـــوفیوشان دردی نــــدیدم

كه صافى باد عيش دردنوشان

بيا وز خبن اين سالوسيان بين

صمراحي خون دل و بمربط خمروشان

ـ مبوس جنز لبِ ساقي و جام ميحافظ

که دستِ زهدفروشان خطاست بوسیدن

ــ آتشِ زهد و ريا خرمن دين خواهد سوخت

حافظ ایس خبرقهٔ پشمینه بینداز و برو

ـ حافظ گرت به مجلین او راه میدهند

مسی نسوش و تسرکِ زرق برای خدا بگو

دلم گرفت ز سالوس و طبل زیر گلیم

خوش آنکه بر در میخانه بوکشم عَلَمي

ـ سنگ سان شو در قدم نبی همچو آب

جــــمله رنگ آمــيزي و تـــر دامـــني

دل بسه مسیدر بسند تسا مسردانهوار

گــردنِ سـالوس و تــقوى بشكــنى

_گفتی از حافظ ما بنوی ریا می آید

آفرین بر نفست باد که خوش بردی بوی

ــ مــي صـوفي افكـن كـجا مـي فروشند

كسه درتابم از دستِ زهددِ ريائى

ـ من نخواهم كرد تركِ لعل يار و جمام مى

زاهدان معذور داریدم که اینم مذهبست

_زاهد شراب كوثر و حافظ پياله خواست

تا در میانه خواستهٔ کردگار چیست

مزاهد دهدم پند ز روي تو زهي روي

هیچش ز خدا شرم و ز روی تو حیا نیست

در صنومعهٔ زاهند و در خیلوتِ صنوفی

جـز قبلهٔ ابروی تو محرابِ دعا نیست

ـ زاهدِ ظاهرپرست از حالِ ما آگاه نیست

در حقِ ما هر چه گوید جای هیچ اکراه نیست

بندة پير خراباتم كه لطفش دائم است

ورنه لطفِ شیخ و زاهدگاه هست وگاه نیست

ـ زاهد ایمن مشو از بازی غیرت زنهار

که ره از صومعه تا دیرِ مغان اینهمه نیست

_عیب رندان مکن ای زاهدِ پاکیزهسرشت

کے گناہِ دگری بر تو نخواہند نوشت

من اگر نیکم اگر بد تو برو خود را باش

هسر کسی آن دَرُود عاقبتِ کار که کشت

رنسد از رو نسیاز بسه دارالسسلام رفت

ـ مــا و مــی و زاهـدان و تــقوی

تـــا يـــار مــــر كـــدام دارد

۔امامِ خواجه که بودش سرِ نمازِ دراز

ب خونِ دختر رز جامه را قصارت كرد

ـ نه به هفت آب که رنگش به صد آتش نرود

آنىچە بىا خىرقة زاھىد مىي انگورى كىرد

_زاهـد ار راه به رندی نبرد معذورست

عشق كاريست كه موقوفِ هدايت باشد

زاهد و عُجّب و نماز و من و مستى و نياز

تما تمرا خود ز میان باکه عنایت باشد

زاهد از کوچهٔ رندان به سلامت بگذر

تما خرابت نكند صحبتِ بدنامي چند

عیبِ می جمله بگفتی هنرش نیز بگوی

نفی حکمت مکن از بهر دلِ عامی چند

ای گدایانِ خرابات خدا یار شماست

چئے انعام مدارید ز انعامی چند

. پیر میخانه چه خوشگفت به دردیکشِ خوبش

که مگو حال دل سوخته با خامی چند

_زاهد ار رندی حافظ نکند فهم چه شد

دیں بگریزد از آن قوم که قرآن خوانند

ــ برو ای زاهدِ خودبین که ز چشم من و تو

راز این پرده نهانست و نهان خواهد بود

_زاهدگر به حور و قصور است امیدوار

منا را شرابخانه قصور است و ينار حور

_يارب آن زاهدِ خودبين كه بجز عيب نديد

دود آهــــيش در آئـــينهٔ ادراک انــــداز

_زاهد از ما به سلامت بگذر کاین می لعل

دین و دل میبرد از دست بدانسان که میرس

گفتگوهاست دریس راه که جان بگدازد

هر کسی عربدهای این که مبین آن که میرس

ـ ببین که رقصکنان میرود به نالهٔ چنگ

کسی که رخصه نفرمودی استماع سماع سماع - بیخبرند زاهدان نقش بخوان و لاتقل

مستِ رياست محتسِب باده بنوش و لاتَخَف

ـ چــو طــفلان تـاكــياى زاهـدفريبي

بسه مسيب بسوستان و جسوي شميرم

دریسن غسوغاکسه کس کس را نهرسد

مسن از بسير مسغان مسنّت بسذيرم

ـ برو ای زاهد و بر دردکشان خرده مگیر

کارفرمای قَدر میکند این من چه کنم

در خرمن صد زاهد عاقل زند آتش

ایس داغ که ما بر دلِ دیسوانه نهادیم

_زاهـد چـو از نـماز توکاری نمیرود

هـــم مســـتي شـــبانه و راز و نــيازِ مــن

_ناصحم گفت که جز غم چه هنر دارد عشق

بسرواى خواجه عاقل هنرى بهتر ازين

-از دستِ زاهــد كـرديم تـوبه

وز فــــعل عــــابد اســــتغفرالله

به خلدم دعوت ای زاهد مفرمای

كــه ايسن سيبٍ زنع زان بوستان بـه

ـ من حالتِ زاهد را با خَلق نخواهم گفت

این قصه اگر گویم با چنگ و رباب اولی

_گله از زاهد بدخو نکنم رسم اینست

که چو صبحی بدمد در پیش افتد شامی

_پیشِ زاهد از رندی دم مزن که توان گفت

با طبيب نامحرم حالِ دردِ پنهاني

ــزاهد بشيمان را ذوق باده خواهد كشت

عاقلا مكن كارى كاورد پشيماني

بیار بادهٔ رنگین که یک حکایتِ راست بگویم و نکنم رخنه در مسلمانی به خاکِ پای صبوحی کنان که تا من مست سستاده بسر در میخانه ام به دربانی به هیچ زاهد ظاهرپرست نگذشتم که زیر خرقه نه زنار داشت پنهانی جفانه شیوهٔ دینپروری بود حاشا همه کرامت و لطفست شرع یزدانی

زلف (دام زلف)

ـ به بوی نافهای کاخر صبا زان طرّه بگشاید

ز تاب جعدِ مشكينش چه خون افتاد در دلها

ـ به دام زلفِ تو دل مبتلاي خويشتن است

بكُش بغمزه كه اينش سزاى خويشتن است

ـ زلفت هـزار دل به يكي تار مو ببست

راه هزار جارهگر از جار سو سست

تا ماشقان به بری نسیمش دهند جان

بگشسود نسافهای و در آرزو بسبست

ـ شرح شكن زلف خم اندر خم جانان

كوته ننتوان كردكه اين قصه درازست

بــــارِ دلِ مــــجنون و خـــم طــــرّهٔ ليـــلى

رخسارهٔ محمود و کفِ پای ایازست

ــزلف او دامــت و خالش دانهٔ آن دام و من

بسر امیدِ دانهای افتادهام در دام دوست

-كس نيست كه افتادهٔ آن زلف دو تا نيست

در رهگذر کیست که دامی ز بلا نیست

-روز اول کے سر زلف تبو دیدم گفتم

كمه پسريشاني اين سلمله را آخر نيست

ـ خــم زلف تــو دام كــفر و ديـنست

ز كـــارستان او يك نشه ايسنست

مشور حسافظ زكيد زلفش ايسمن

كسه دل بسرد وكنون در بند دينست

حكوته نكسند بحثِ سر زلف تو حافظ

پیوسته شد ایس سلسله تا روز قیامت

ـ در زلفِ چون کمندش ای دل مپیچ کانجا

مسرها بسريده بسيني بيجرم و بيجنايت

ـ در خم زلف تو آويخت دل از چاه زنخ

آه کسر چاه بسرون آمند و در دام افتاد

دنسى مسن تسنها كئسم تعطاول زلفت

كسيت كسه او داغ ايسن سياه ندارد

ـ بـ ه تـماشاگــهِ زلفش دلي حـافظ روزي

شدکه باز آید و جاوید گرفتار بماند

دی گلهای ز طرّهاش کردم و از سر فسوس

گفت که این سیاه کج گوش به من نمیکند

گذار کن چو صبا بو بنفشهزار و ببین

كسه از تسطاولِ زلفت جسه سيقرارانند

خــ لاص حافظ از آن زلف تــ ابدار مــ باد

كه بستگانِ كمندِ تو رمستگارانند

_گفتم که بوی زلفت گمراهِ صالمم کرد

گفتا اگر بدانی مم اوت رهبر آید

_این لطائف کز لبِ لعل تو من گفتم که گفت

وین تطاول کز سر زلف تو من دیدم که دید

ـ مقيم زلفِ تو شد دل كه خوش سوادي ديد

وز أن غسريب بسلاكش خمبر نسمى آيد

درين خيال بسر شد زمان عمر و هنوز

بلاي زلف سياهت بسر سميآيد

_نگفتمت که حذر کن ززلف او ای دل

که میکشند درین حلقه باد در زنجیر (خ)

دل ما راکه ز مار سر زلف تو بخست

از لبِ خود به شفاخانهٔ تریاک انداز

ـ آنـراکـه بـوی عنبر زلف تو آرزوست

چون عود گو بر آتی سودا بسوز و ساز

دارم از زلفِ سیاهش گله چندان که مهرس

که چنان زو شدهام بی مىر و سامان که مپرس

گفتمش زلف به خون که شکستی گفتا

حافظ این قصه درازست به قرآن که مپرس

_ چنین که در دلِ من داغ زلفِ سرکشِ تست

بنفشهزار شود تربتم چو درگذرم

_زلفِ دلبر دام راه و غمزهاش تیر بلاست

یاد دار ای دل که چندینت نصیحت میکنم

ـ از دام زلف و دانــهٔ خـالِ تــو در جــهان

یک مرغ دل نماند نگشته شکارِ حسن

.

_ نکتهای دلکش بگویم خال آن مهرو ببین

عقل وجمان را بسته زنجير آن گيسو ببين

حسلقة زلفش تماشاخانة باد صباست

جانِ صد صاحبدل آنجا بستهٔ یک مو ببین

زلف دل دزدش صبا را بند برگردن نهاد

با هرادارانِ رهرو حيلة هندو ببين

*

ـ در چین زلفش ای دلِ مسکین چگونهای

كاشفته گفت باد صبا شرح حالي تو

ـ نه سر زلف خود اول تو بـه دسـتم دادی

بازم از پای در انداختهای بعنی چه

_سلطانِ من خدا را زلفت شكست ما را

تا کی کند سیاهی چندین دراز دستی

_ دلِ حـافظ شـد انـدر چـين زلفش

_زكمفرِ زلفِ تـو هـر حلقهاى و أشـوبى

ز سِحرِ چشم تو هر گوشهای و بیماری

کاهِل روی چو باد صبا را به بوی زلف

هـر دم بـه قـیدِ سلسله در کار میکشی

_دیشب گـلهٔ زلفش با باد صبا کـردم

گفتا خلطی بگذر زین فکرت سودائی

صد بادِ صبا اينجا با سلسله ميرقصند

ایس است حریف ای دل تا باد نپیمائی

8

ـ هـيچ مــرگان دراز و غمزهٔ جـادو نكرد

آنچه آن زلفِ سیاه و خالِ مشکین کردهاند

زلف بار (بنفشه و سنبل)

ـ بـ بـ رمگاهِ جـمن دوش مست بگـذشتم

چو از دهانِ تـوام غـنچه درگـمان انـداخت

بسنفشه طرّة مفتولِ خودگره مسيزد

صبا حکایتِ زلفِ تو در میان انداخت

ـ بنفشه دوش به گُل گفت و خوش نشانی داد

كه تاب من به جهان طرّهٔ فلاني داد

ـز بنفشه تاب دارم که ز زلف او زند دم

تو سیاه کمبها بین که چه در دماغ دارد

_ آنکــه از ســنبل او غالیه تابی دارد

باز با دلشدگان ناز و عتابی دارد

گذار کن چون صبا بر بنفشه زار و ببین

كسه از تطاول زلفت چه سوگوارانند

_نسیم در سرگل بشکند کلالهٔ سنبل

چو در میانِ جمن بوي آن کلاله بر آید

با چنین زلف و رُخش بادا نظر بازی حرام

هر که روی باسمین و جعدِ سنبل بایدش

ـ چنين كه در دلِ من داغ زلفِ سركشِ تست

بسنفشه زار شسود تسربتم چو در گذرم

ـ بی تو ای سرو روان باگل و گلسن چکنم

زلفِ سنبل چه کشم عارضِ سوسن چکتم

- تاب بنفشه مى دهد طرة مشكساى تو

پىردە غىنچە مىردَرد خىدە دلگشاي تىو

زمانه (آزردگی از مردم و زمانه)

داگر چه باده فرحبخش و بادگلبیزست

بهبانگِ چنگ مخور می که محتسِب تیزست

صراحتی و حریفی گرت به چنگ افتد

به عمقل نوش که ایام فتنهانگیزست

در آستينِ مُسرَقع پسياله پسنهان كسن

که همچو چشم صراحی زمانه خونریزست

ب آبِ دیده بشوئیم خرقهها از می

کے مسوسم ورزع و روزگار پسرهیزست

مجوی عیشِ خوش از دور بازگرنِ سپهر

که صافِ این سَرِ خُم جمله دُردی آسیزست

سبهر بسرشده بسرريزنيست خونافشان

که ریزهاش سرِ کسری و تاج پرویزست

صراحي مي ناب و سفينة غزلست جریده روکه گذرگاهِ عافیت تنگست پیاله گیرکه عمر عزیز بی بدلست جهان و کار جهان بی ثبات و بی محلست

ــدرين زمانه رفيقي كه خالي از خللست به چشم عقل درین رهگذار پرآشوب

ببین که در طلبت حالِ مردمان چونست ز جام غم می لعلی که می خورم خونست که رنج خاطرم از جـور دور گـردونــت كنارِ دامنِ من همچو رودِ جيحونست

ــزگریه مردم چشمم نشسته در خونست به یادِ لعل تو و چشم مستِ میگونت ز دور باده به جان راحتی رســان ســاقی از آن دمی که ز چشمم برفت رودِ عزیز به اختیار که از اختیار بیرونست بگو بسوز که بر من به برگِ کاهی نیست به از حمايتِ زلفش مرا پناهي نيست عارف به جام می زد و از غم کران گرفت

چگونه شاد شود اندرونِ غمگينم ـ زمانه گر بزند آتشم به خرمن عمر چینین که از همه سو دام راه می بینم _فرصت نگرکه فتنه چو در عالم اوفتاد

_زان یار دلنوازم شکریست با شکایت گر نکته دانِ عشقی بشنو تو این حکایت یمارب مباد کس را مخدوم بی صنایت گویی ولیشناسان رفتند ازین ولایت

بی مزد بود و منت هر خدمتی که کردم رنــدانِ تشـنهلب را آبـی نـمیدهد کس

ـ سزدم چو ابرِ بھمن که برین چمن بگریم طرب آشیانِ بلبل بنگر که زاغ دارد

کی شعر تر انگیزد خاطر که حزین باشد

یک نکته از این معنی گفتیم و همین باشد

غمناک نباید بود از طعن حسود ای دل

شاید کے چو وابینی خیر تو درین باشد

جام مى و خونِ دل هـر يک بـه كـسى دادنـد

در دايسرهٔ قسسمت ارضاع چنين باشد

_ یاری اندر کس نمی بینیم یاران را چه شد

دوستی کی آخر آسد دوستداران را چه شد

آب حیوان تیرهگون شد خضر فرّخ پی کجاست

خون چکید از شاخ گُل بادِ بـهاران را چـه شــد

کس نمیگوید که یاری داشت حق دوستی

حقشناسان را چه حال افتاد پاران را چه شد

لمسلى از كسانِ مسروّت بسرنيامد سسالهاست

تابشِ خورشید و سعی باد و باران را چه شد

شمهر بساران بود و خاکِ مهربانان این دیار

مهربانی کی مسر آمد شهر یباران را چه شد

گوي توفيق و كرامت در ميان افكندهاند

کس به میدان در نمی آید سواران را چه شد

صد هزاران گُل شکفت و بانگِ مرغی بـرنخاست

عندلیبان را چه پیش آمد هزاران را چه شد

زهرهسازی خوش نمیسازد مگر عودش بسوخت

کس ندارد ذوقِ مستى ميگساران را چه شد

حبافظ استرار الهيئ كس نمى داند خموش

از که میپرسی که دور روزگاران را چه شد

. נ

تا همه صومعه داران پی کاری گیرند زین میان گر بتوان به که کناری گیوند چو یادِ وقتِ زمانِ شباب و شیب کند تا آن زمان که برده برافتد چها کنند

- نقدها را بَود آباکه عیاری گیرند حافظ ابنای زمان را غم مسکینان نیست - ز دیده خون بچکاند فسانهٔ حافظ - حالی درون پرده بسی فتنه میرود

پنهان خورید باده که تعزیر میکنند عیب جوان و سرزنشِ پیر میکنند باطل درین خیال که اکسیر میکنند مشکل حکایتی است که تقریر میکنند تا خود درونِ پرده چه تدبیر میکنند دانی که چنگ و عود چه تقریر میکنند ناموس عشق و رونقِ عشاق می برند جز قلبِ تیره هیچ نشد حاصل و هنوز گویند رمزِ عشق مگوئید و مشنوید ما از برونِ در شده مغرورِ صد فریب فی الجمله اعتماد مکن بر ثباتِ دهر

می خورکه شیخ و حافظ و مفتی و محتسِب

轚

گسره از کسارِ فسروبستهٔ مسا بگشسایند دل قوی دار که از بهرِ خدا بگشسایند تا همه مغبچگان زلفِ دو تبا بگشسایند تا حریفان همه خون از مژه ها بگشسایند کسه درِ خسانهٔ تسزویر و ریسا بگشسایند که چه زنّار ز زیسرش به دغا بگشسایند

کاین کارخانهایست که تغییر میکنند

چون نیک بنگری همه تنزویر میکنند

- بسود آیاکه در میکده ها بگشایند اگسر از بسهر دل زاهد خودبین بستند نسامهٔ تسعزیتِ دخستر رز بنویسید گیسوی چنگ بِبُرید به مرگ می ناب در مسیخانه بسستند خدایا میسند حافظ این خرقه که داری تو ببینی فردا _ بخت از دهان دوست نشانم نمیدهد

دولت خسبر ز راز نهانم نمیدهد

شِكْسر به صبر دست دهد عاقبت ولى

بــدعهدي زمــانه زمــانم نــمىدهد

گفتم زمانِ عشرت دیدی که چون سر آمد

گفتا خموش حافظ کاین غصّه هم سر آیـد

_معاشران ز حریفِ شبانه یاد آرید حقوق بندگی مخلصانه یاد آرید به صوت و نغمهٔ چنگ و چغانه یاد آرید ز همرهان به سر تازیانه یاد آرید ز بسیوفائی دور زمسانه بساد آریسد

به وقتِ سرخوشی از آه و نالهٔ عشّاق ممندِ دولت اگر چند سر کشیده رَوّد نسمى خوريد زمسانى غمم وفاداران

_محروم اگر شدم ز سر کوی او چه شد از گلشن زمانه که بوی وفا شنید

به یکی جرعه که آزار کسش در پی نیست

زحمتی میکشم از مردم نادان که سپرس

گفت و گوهاست درین راه که جان بگدازد

هر کسی عربدهای این که مبین آن که سپرس

كس به اميد وف ترك دل و دين مكناد

که چنانم من ازین کرده پشیمان که مپرس

ـ وفا مجوی زکس ور سخن نمی شنوی به هرزه طالب سیمرغ و کیمیا سی باش

ـشرابِ تلخ ميخواهم كه مردافكن بود زورش

که تا یکدم بیاسایم ز دنیا و شر و شورش

مسماط دهر دون پرور ندارد شهد آسایش

مذاقِ حرص و آزای دل بشو از تلخ و از شورش

بیاور می که نتوان شد ز مکر آسمان ایمن

به لعبِ زهره چنگی و مرّیخ سلحشورش

كمندِ صيدِ بهرامى بيفكن جام جم بردار

که من پیمودم این صحرا نه بهرامست و نه گورش

که من نمی شنوم بوی خیر ازین اوضاع كه به هر حالتي اينست بهين اوضاع که گشتهام ز غم و رنج روزگار ملول ايسمن ز شسرٌ فستنهٔ آخسر زمسان شدم جز جام نشاید که بؤد محرم رازم

ـ خدای را به سیم شستشوی خرقه کنید ـ وضع دوران بنگر صاغرِ عشرت برگیر - کجا روم چه کنم حالِ دل کرا گویم _از آن زمان که فتنهٔ چشمت به من رسید ـحافظ غم دل باکه بگویم که در این دور

جرا نه خاک ِ سرِ کوی بارِ خود باشم به شهر خود روم و شهریار خود باشم که روز واقعه پیش نگار خود باشم گرم بسود گلهای رازدار خسود باشم وگرنه تا به ابد شرمسارِ خود باشم ـ چرا نه در پي عزم ديارِ خود باشم غم غریبی و ضربت چو برنمی تابم چوکار عمر نه پیداست باری آن اولی ز دستِ بختِ گران خواب و کارِ بیسامان بؤدكه لطف ازل رهنمون شود حافظ

_ز آفتابِ قدح ارتفاع عيش بگير چراكه طالع وقت آنچنان نمي بينم درین خُمار کسم جرعهای نمی بخشد ببین کمه اهلِ دلی در میان نمی بینم

که کِشم رخت به میخانه و خوش بنشینم یعنی از اهل جهان پاکدلی بگزینم تا حریفانِ دخا را به جهان کم بینم که اگو دم زنم از چرخ بخواهد کینم كه مكدر شود آيينه مهرآيينم

ـ حاليا مصلحتِ وقت در أن ميبينم جام می گیرم و از اهل ریا دور شوم جز صراحي وكتابم نبود يار و نديم بـــندهٔ آصـــفِ عــهدم دلم از راه مــبر بر دلم گرد مستمهاست خدایا میسند

وفاي صحبتِ يـاران و هـمنشينان بـين! گرش نشانِ اصان از بدِ زمان بودی

ـ حقوقِ صحبتِ ما را بباد داد و برفت براتِ خوشدلیِ ما چه کم شدی يارب

ـ سينه مالامال دردست اى دريغا مرهمي دل ز تنهائی به جان آمد خدا را همدمی

چشم آسایش که دارد از سپهر تیزرو

ساقیا جامی به من ده تا بیاسایم دمی

زيركي راگفتم اين احوال بين خنديد وگفت

صعب روزي بوالعجب كارى بربشان عالمي

سوختم در چاهِ صبر از بهر آن شمع چگـل

شاهِ تركان فارغست از حالِ ما كو رستمي

آدمی در عالم خاکی نمی آید به دست

عالمي ديگر ببايد ساخت وز نو آدمي

خيز تا خاطر بدان ترکِ سمرقندی دهيم

کز نسیمش بوی جوی سولیان آید همی

درين چمن كه گلي بوده است يا سمني که کس به یاد ندارد چنین عجب ز منی عجب که بوی گلی هست و رنگ نسترنی چنین عزیز نگینی به دستِ اهرمنی كجاست فكر حكيمي و راي برهمني

_ ز تندباد حوادث نمي توان ديدن ببين در آينهٔ جام نقشبندي غيب ازین سَموم که برطرفِ بوستان بگذشت به صبر کوش تو ای دل که حق رها نکند مزاج دهر تبه شد درین بلا حافظ

درونها تیره شد باشد که از غیب جسرافی بسرگند خسلوتنشینی نسه درمسانِ دلی نسه دردِ دیستی نسه دانسمند را عماليقيني

نسمىيىم نشاطِ مسيش در كس نمه حافظ را حبضور درس و خلوت

دلم خون شد از غصه ساقی کجائی كسه كسوثى نسبودست خسود أشسنائي چمه دانس تسو ای بسنده کار خداثی

ـ تـمىينم از همدمان هيچ بر جاى رفيقان چنان عهدِ صحبت شكستند مَكن حافظ از جور دوران شكايت

ـ چرا به صد غم و حسرت سپهر دايره شكل

مسرا چسو نقطهٔ پسرگار در میان گیرد

ضمیر دل نگشایم به کس مرا آن به

که روزگار غیور است و ناگهان گیرد

چو شمع هر که به افشای راز شد مشغول

بسش زمانه چو مقراض در زبان گیرد

#

من حاصل عمرِ خود ندارم جز غم در عشق زنیک و بد ندارم جز غم یک هسمدمِ باوفا ندیدم جز درد یک مسونی نامزد ندارم جز غم

زوال حال

-بشدكه روز خوشش باد روزگار وصال

خرد آن کرشمه کجا رفت و آن عتاب کجا

در بسزم دور یکدو قدح درکش و بسرو

يسمنى طمع مدار وصالي دوام را

ــ مرا در منزلِ جانان چه امن و عیش چون هر دم

جسرس فسرياد مسى داردكه بربنديد محملها

بگشسود نهافهای و در آرزو بسیست

شیدا از آن شدم که نگارم چو ماهِ نو

ابسرو نسمود و جملوه گسری کسرد و رو بیست

ـ تو خود حیاتِ دگر بودی ای نسیم وصال

خَطا نگر که دل امید در وفای تو بست

ــدل از مــن بُــرد و روی از مــن نــهان کــرد

خدا را با که ایس بازی توان کرد

- خسنيمتي شمر اي شمع وصل پروانه

كه اين معامله تا صبحدم نخواهد ماند

ـ حـافظ دوام وصـل مـيــر نــمى شود

شاهان كم التفات به حال گدا كنند

ـ چـــو مـاهِ نـر رهِ نـظارگان بـيجاره

زنسد بسه گسوشهٔ ابسرو و در حسجاب رود

ای حسافظ از مسراد مسیشر شدی مدام

جمشید نیز دور نماندی ز تختِ خویش

ـ چـون بــه هــنگام وفــا هــيچ ثــباتيت نبود

مسیکنم شکر کے بر جور دوامی داری

ـ به كجا برم شكايت به كه گويم اين حكمايت

کمه لبت حمياتِ مما بسود و نداشتي دوامي

_دوام عيش و تبعم نه شيوه عشق است

اكسر مسعاشرِ مسالى بسنوش نسيشِ خسمى

زهد ستيزى

_ صلاح كار كجا و من خراب كجا

بسبين تسفاوت ره كنز كنجاست تنا بكنجا

چه نسبت است به رندی صلاح و تقوی را

سماع وعمظ كسجا نسغمة رساب كسجا

ــ مَطَلب طاعت و پیمان و صلاح از من مسّت

کے بے پیمانه کشی شهره شدم روز الست

_ صلاح و توبه و تقوى ز ما مجو حافظ

ز رند و عاشق و مجنون کسی نیافت صلاح

_منکه شبها رهِ تقوی زدهام با دف و جنگ

این زمان سر به ره آرم چه حکایت باشد

ـ در مـقاماتِ طريقت هـر كـجا كـرديم سير

عسافیت را با نظربازی فراق افتاده بود

ـ خودگرفتم كافكنم سجاده چون سوسن بهدوش

همچوگل بر خرقه رنگِ می مسلمانی بود؟

_ عافیت مسی طلبد خاطرم از بگذارند

غــمزهٔ شــوخش و آن طــرّهٔ طــرّارِ دگــر

_پارمائی و سلامت هـوسم بود ولی

شیوهای میکند آن نرگیس فتان که سپرس

_ صحبتِ عافیتت گرچه خوش افتاد ای دل

جانب عشق عزيزست فرو مكذارش

_عافیت چشم مدار از من میخانهنثین

كسه دم از خدمتِ رندان زدهام تا هستم

_زهــدِ رنــدان نوآموخته راهـی بـه دهـیــت

منکه رسوای جهانم چه صلاحاندیشم

_نسيست اسميد مسلاحي ز فساد حافظ

چونکه تقدير چنين است چه تدبير کنم

_صلاح از ما چه می جوئی که مستان را صلاگفتیم

به دور نرگس مستت سلامت را دعا گفتیم

ـ مـا مـردِ زهـد و تـوبه و طـامات نـيستيم

با ما به جام بادهٔ صافی خطاب کن

- آئسينِ تسقوى مسانيز دانيم

ليكسن جمه چساره بسا بسختِ گسمراه

در گوشهٔ سلامت مستور جون توان بود

تا نىرگىي تىوگىويد با ما رمىوزِ ھىستى

ساقی (جمال و جاذبه)

_صبح دولت مي دمد كو جام همجون آفتاب

فرصتي زين به كجا باشد بده جام شراب

خانه بی تشویش و ساقی یار و مطرب نکته گوی

موسم عيش است و دورِ ساغر و عمدِ شباب

شاهد و مطرب به دست افشان و مستان پایکوب

غمزهٔ ساقی ز چشم میپرستان برده خواب (خ)

*

_دلم ز نرگیس ساقی امان نخواست به جان

چىراكى شيو، آن تىرك دل سيه دانست

خـوش آن نظر که لبِ جام و روی ساقی را

هـــلال يكثــــبه و ماهِ چارده دانــت (خ)

ــ آن روز شــوقِ ساغرِ مـى خـرسم بـــوخت

كاتش ز عكس عارض ساقى در آن گرفت

در خرقه زن آتش که خم ابروی ساقی

بـــرمىشكند گــوشة مــحراب امــامت

_فريادكـ آن ساقي شكرلبِ سرمست

دانست کسه مسخمورم و جسامی نفرستاد

_اينهمه عكسِ مي و نقشِ نگارين كه نمود

یک فسروغ رخ مساقیست کسه در جام افستاد

_ صلاح ضعف دلِ ما كبرشمهٔ سياقيست

بسر آر سسر کشه طبیب آسد و دوا آورد

ـ کجاست ساقی مهروی من که از سر مهر

چـ و چشـم مست خودش ساغر گران گيرد

ـ خطِ ساقى گر از اينگونه زند نقش بر آب

ای بسارخ که به خونابه منقش باشد

دلق و سهجادهٔ حسافظ بسبرد بساده فروش

گىر شىرابش زكىف ساقى مىهوش باشد

_نىرگىل ساقى بىخوانىد آيت افسىونگرى

حملقة اوراد مما محلين افسانه شمد

_خـوش گــرفتند حــريفان مـــر زلفِ ســاقى

گسر فسلکشان بگذارد که قسراری گسرند

- چسنان بسزد رو اسسلام غسمزهٔ ساقی

كسه اجستناب ز صهبا مگر صهبب كند

ـ ساقي سيم ساقي من گر همه دُرد ميدهد

کیست که تن چو جام می جمله دهن نمیکند

ـ شرابِ بيغش و ساقي خوش دو دام رهند

كسه زيسركان جسهان از كسمندشان نسرهند

ـ رشتهٔ تسبیح اگر بگست معذورم بدار

دستم اندر دامن ساقي سيمين ساق بود

_ يكدو جامم دى سحرگه اتفاق افتاده بود

وز لبِ ساقی شرابم در منذاق افتاده بود

به کوی میکده یارب سحر چه مشغله بود

که جوشِ شاهد و ساقی و شمع و مشعله بود

دل از کسرشمهٔ ساقی بشکسر بسود ولی

ز ناماعدی بسختش انسدکی گله بود

قسیاس کمردم و آن چشم جمادوانهٔ مست

هزار ساحر چون سامریش در گله بود

بگفتمش به لبم بوسهای حوالت کن

به خنده گفت کیت با من این معامله بود

دهان ياركه درمان درد حافظ داشت

فغان که وقتِ مروّت چه تنگ حوصله بود

ـ بمنوش جمام صبوحي به نالهٔ دف و چنگ

بمبوس غبغبِ ساتی به ننغمهٔ نی و عود

_ چو آفتاب مى از مشرق پياله برآيد

ز باغ عارض ساقی هنزار لاله برآید

_ چو لطف باده کند جلوه در رخ سأقى

ز مساشقان به سرود و ترانه یاد آرید

ــز روي ساقى مــهوش گــلى بــچين امـروز

كمه گرد عارض بستان خط بنفشه دميد

چسنان کرشمهٔ مساقی دلم ز دست بسرد

که باکسی دگرم نیست برگ گفت و شنید

سجيز نقدِ جان به دست ندارم شراب كو

كسان نسيز بسر كسرشمة ساقى كنم نشار

_حـديثِ تـوبه دريـن بـزمگه مگـو حافظ

كسه مساقيانِ كمانابرويت زنىند بــه تــير

به عزم توبه نهادم قدح زکف صد بار

ولي كسرشمة ساقى نسمىكند تسقصير

کنار آب و پای بید و طبع شعر و یاری خوش

معاشر دلبری شیرین و ساقی گلعذاری خوش

مئی در کاسهٔ چشم است ساقی را بنامیزد

که مستی میکند با عقل و میبخشد خماری خوش

ساقی شکردهان و مطرب شیرین سخن همنشینی نیک کردار و حریفی نیکنام خمزهٔ ساقی به یغمای خرد آهخته تیغ زلف دلبر از برای صیدِ دل گسترده دام

ـ عشقبازی و جوانی و شراب لعل فام مجلین انس و حریفِ همدم و شرب مدام

ـ توبه کردم که نبومنم لب ساقی و کنون میگزم لب که چرا گوش به نادان کردم

ديشب به مسيلِ اشک رهِ خواب ميزدم

نسقشی بسه بساد سطِ تسو بسر آب مسیزدم

چشمم به روی ساقی و گوشم به قولِ چنگ

فالی به چشم و گوش دریس باب میزدم

مساقی به صوتِ ایس غرالم کاسه می گرفت

مسىگفتم ايسن سسرود و مي ناب ميزدم

_ خالی مسباد کاخ جالالش ز سسروران

وز ســاقيان ســروقد گـــلعذار هــم

_صلاح از ما چه می جوئی که مستان را صلاگفتیم

به دور نسرگس مستت سسلامت را دعما گفتیم

من از چشم تو ای ساقی خراب افتادهام لیکن

بلائى كرحبيب آيد هزارش مرحبا كفتيم

₩

ـ ساقیا بیمانه پرکن زان که صاحب مجلت

آرزو مسیبخشد و اسرار میدارد نگاه

سازِ چنگ آهنگِ عشرت صحنِ مجلس جای رقص

خسال جسانان دانسة دل زلف سساقى دام راه

دور ازیسن بهتر نباشد مساقیا عثسرت گزین

حمال ازيسن خوشتر نباشد حافظا ساغر بخواه

*

- جسوانی باز مسی آرد بسه یادم

ســـماع چـــنگ و دستافشـــانِ ســاقی

ــساقي چمن گل را بيروي تو رنگي نيست

شمشاد خرامان کن تا باغ بیارائی

ساقى (مخاطبات)

ـ خـوبانِ پـارسيگو بـخشندگان صـمرند

ساقی بده بندارت پیران پارسا را

ــ ســــاقيا بـــرخـــيز و در ده جـــام را

خاک بسر مسرکن غسم ایسام را

بده ساقی می باقی که در جنّت نخواهی یافت

كسنار آب ركسناباد وكسلكشت مسصلّى را

ـ ساقى به نور باده برافروز جام ما

مطرَب بگو که کارِ جهان شد به کام ما

- الا يا ايهاالساقي ادركاساً و ناولها

که عشق آسان نمود اوّل ولی افتاد مشکلها

.

وان مواعید که کردی مَرَواد از یادت برگرفتی ز حریفان دل و دل می دادت که دم و همتِ ماکرد ز بند آزادت جای غم باد هر آن دل که نخواهد شادت طسالع نسامور و دولتِ مسادرزادت

- ساقیا آمدنِ عید مبارک بادت درشگفتم که درین مدّت ایّامِ فراق برسان بندگیِ دختر رزگو بدر آی شادیِ مجلسان در قدم و مقدم تست چشم بد دور کز آن تفرقهات باز آورد

که رنج خاطرم از جور دور گردونست فرصتی دان که زلب تا به دهان اینهمه نیست انکار ما مکن که چنین جام جم نداشت کار چراغ خلوتیان باز در گرفت رسان ساقی دورِ باده به جان راحتی رسان ساقی بسر لبِ بحرِ فنا منتظریم ای ساقی ساقی بسیار باده و با مدّعی بگو ساقی بیا که یار ز رخ پرده برگرفت

در ده قدح که موسم ناموس و نام رفت عمری که بی حضور ضراحی و جام رفت در عسرصهٔ خسال که آمید کدام رفت

رساقی بیار باده که ماهٔ صیام رفت وقتِ عسزیز رفت بیا تما قمضا کمنیم مستم کن آنچنان که ندانم ز بیخودی

_سخنِ عشق نه آنست که آید به زبان

ساقیا می ده و کوتاه کن این گفت و شنفت

ـ ساقى يا كه هاتفِ غيبم به مؤده گفت

با درد صبر کن که دوا می فرستمت

_بــده مـاقى شـسراب ارخـوانــى

بـــه يـادِ نــرگين جـادوى فــرخ

_مساقى بياكه شاهد رعناى صوفيان

ديگر به جلوه آمد و آغازِ ناز كرد

_ساقیا جام میم ده که نگارندهٔ غیب

نیست معلوم که در گردشِ پرگار چه کرد

ــکجاست ساق*ی مهروی من که از سرِ مهر*

چو چشمِ مستِ خودش ساغرِ گران گيرد

پامی آورد از یار و در پیش جامی

بے شادی رخ آن یارِ مهربان گیرد

_بيا اى مساقى گلرخ بياور باده رنگين

که نقشی در خیالِ ما ازین خوشتر نمیگیرد

ـ ساقیا لطف نمودی قدحت پُر می باد

که به تدبیر تو تشویش خُمار آخر شد

ـساقيا مي بده و غم مخور از دشمن و دوست

که به کام دل سا آن بشد و این آمد

_ساقی به جام عدل بده باده تاگدا

غيرت نياوردكه جهان پر بالاكند

ـ ساقیا جنام دمادم ده که در سیر طریق

هر که حاشق وش نیامد در نفاق افتاده بود

ـ ساقى حديثِ سىرو وگل و لاله مىرود

ويسن بسحث بما تسلانة فتساله مسيرود

_مساقى بىياكى عشق ندا مىكند بلند

كانكس شنيد فعة ما هم زما شنيد

_ساقیا عشرتِ امروز به فردا مفکن

يا ز ديوان قيضا خيطِ اساني بهن آر

_روزگاریست که دل چهرهٔ مقصود ندید

ماقیا آن قدح آبسنه کسردار بسیار

ـ عـ يدست و آخـ بگل و يــاران در انـــظار

ساقی به روی شاه ببین ماه و می بیار

جز نقدِ جان بدست ندارم شراب كو

كان نيز بركرشمة ساقى كسنم نشار

ـ چو لاله در قدحم ريز ساقيا مي و مشک

کـه نـقشِ خالِ نگارم نمیرود ز ضمیر

_مرا به کشتی باده در افکن ای ساقی

که گهنهاند نکوئی کن و در آب انداز

بسيار زان مسى گلرنگِ مشكبو جامي

شرار رشک و حسد در دل گلاب انداز

اگر چه مست و خرابم تو نیز لطفی کن

نسظر بسرين دلِ سسرگشتهٔ خسراب انسداز

ـ ساقیا یک جرعهای زان آب آتشگون که سن

در میان پیختگانِ عشق او خیامم هینوز

ـ فرشته عشق نداند که چیست ای ساقی

بــخواه جــام وگــلابی بــه خــاک ِ آدم ريــنز

_ساقى چـو شاه نـوش كـند باده صبوح

گو جام زر به حافظِ شبزنده دار بخش

_ساقیا در گردش ساغر تعلّل تما بهند

دور چون با عاشقان افتد تسلمل بايدش

ـ ساقیا میده که رندیهای حافظ فهم کرد

آصف صاحبقرانِ جرمبخشِ عيبپوش

ـ ساقی بهار میرسد و وجه می نماند

فكرى بكن كه خونِ دل آسد ز غم بجوش

سبیار باده که صمریست تا من از سر امن

بع كنج عافيت از بهر عيش ننشستم

ـ بـــاز آی ســــاقیاکــه هـــواخــواه خـــدمتم

مشتاقِ بسندگی و دعاگسوی دولتسم

زانجاكه فيضِ جام سعادت فروغ تست

بسیرون شدی نامی ز ظلماتِ حیرتم

_ساقی بسیاکه از مدد بختِ کارساز

كامى كسه داشتم ز خدا شد ميسرم

جسامی بسده کسه باز بشادی روی شاه

پيرانه سر هواي جوانيست در سرم

ـ ساقى بياكه وقتِ گُل است و زمانِ عيش

پر کن پیاله و مخور اندوهِ بیش و کم

_زردروئس مىكشم زان طبع نازك بيگناه

ساقیا جامی بده تا چهره را گلگون کنم

_شرابِ تلخِ صوفي سوز بنيادم بـخواهـد بـرد

لهم بر لب نه ای ساقی و بستان جانِ شیرینم

_صباح الخير زد بلبل كجائى ساقيا برخيز

که غوغا میکند در سر خیالِ خوابِ دوشینم

_من از چشم تو ای ساقی خراب افتادهام لیکن

بلائی کز حبیب آید هزارش مرحبا گفتیم

_ صبحست ساقیا قدحی پر شراب کن

دور فیسلک درنگ نسدارد شستاب کسن

ایسام گُل چو باد به رفتن شتاب کرد

ساقی به جام بادهٔ گلگون ستاب کن

_ فيضول نيفس حكايت بسيي كند ساقي

تو کار خود مده از دست و می به ساغر کن

ــ ساقی که جامت از می صافی تهی مباد

چشم عسنایتی ہسه مسنِ درد نموش کسن

سرمست در قبای زرافشان چو بگذری

یک بسومه ندر حافظ بشمینه پوش کس

_مشورت با عقل کردم گفت حافظ می بنوش

ساقیا منی ده به قبولِ مستشارِ مؤتمن

_ساقی چراغ می به ره آفتاب دار

كر بر فروز مشعلة صبحگاه ازو

ـ آن مي كه در سبو دل صوفي به عشوه بُرد

کسی در قدح کرشمه کند ساقیا بگو (خ)

_ساقی بار باده که رمزی بگریمت

از سِسرٌ اخسترانِ كسهن سسير و مساهِ نـو

شكل هلال هر سرمه مردهد نشان

از افسیر سیامک و طرف کلاهِ زو

ـ مخمور جام عشقم ساقی بده شرابی

پر کن قدح که بیمی مجلس ندارد آبی

وصفِ رخ چو ماهش در پـرده راست نـاید

مطرب بنزن نوائى ساقى بده شرابى

مخمور آن دو چشمم آیا کجاست جامی

بيمار أن دو لعلم آخر كم از جوابي

ـ در آتش ار خيالِ رُخَش دست مىدهد

ساقی بیاکه نیت ز دوزخ شکایتی

ـ ساقی به مؤدگانی عیش از درم در آی

تا یکدم از دلم غم دنیا بدر بری

_یا ساقی بده رطل گرانم مي باقي بده تا مست و خوشدل جوانی باز می آرد به یادم

سقاكالله مسن كأس دهاق به ياران برفشانم عمر باقى سماع چنگ و دستافشانِ ساقی

طــامات تــا بــچند و خـُـرافـات تــا بکــي تا نامة سياه بخيلان كنيم طي تا در بدر بگردم قبلاش و لاابالی

_ صبا عبيرفشان گشت ساقيا برخيز و هَــاتِ شــمسة كَـرْمِ مـطيّبٍ زاكــى ـ ساقى بياكه شد قدح لاله پر ز مى در ده به یادِ حاتم طی جام یک منی ـ ساقی بیار جامی وز خلوتم برون کش ساقیا جام میم ده تا بیاسایم دمی به یادِ لعبلش ای ساقی بنده منی که غیرِ جام می آنجاکندگرانجانی

- چشمِ آسایش که دارد از سپهرِ تیزرو - چو چشمش مست را مخمور مگذار - طرب سرایِ وزیر است ساقیا مگذار

ـساقی بدست باش که غم در کمینِ ماست

مطرب نگاهدار همین ره که میزنی

می ده که سر به گوش من آورد چنگ و گفت

خـوش بگـذران و بشنو ازيـن پيرِ منحني

ساقى به بى نيازى رنىدان كه مى بده

تا بشنوی ز صوت مغنی هوالغنی

ـ ساقيا ساية ابر است و بهار و لب جوي

من نه گویم چه کن ار اهلِ دلی خود تو بگوی

ـ ساقی بیار آبی از چشمهٔ خرابات

تــا خــرقهها بشــوثيم از تحجبِ خـانقاهي

ـ نــمى بينم از هـمدمان هـيچ بــر جــاى

دلم خون شد از غمه ساقی کهائی

_ساقی چمن گل را بیروی تو رنگی نیست

شمشاد خرامان کن تا بناغ بیارائی

*

کسرامت فسزایسد کسمال آورد وزیس هر دو بی حاصل افتادهام به کیخسرو و جم فرستد پیام که جمشیدگی بود و کاروس کی که باگنج قارون دهد عمر نوح در کسامرانسی و عسمر دراز زسد لاف بسینائی انسدر عدم جو جم آگه از مِسرٌ عالم تمام صلائی به شاهان بیشینه زن

-بیا ساقی آن می که حال آورد به من ده که بس بیدل افتادهام بیا ساقی آن می که عکسش ز جام بسده تسا بگرویم به آوازِ نی بسیا ساقی آن کریمیای فتوح بسده تسا بسرویت گشایند باز بده ساقی آن می کرو جام جم به من ده که گردم به تأییدِ جام دم از سییر این دیر دیرینه زن

كسه ديسدست ايسواني افسراسسياب كجا شيده آن تُركِ خنجركشش که کس دخمه نیزش ندارد به یاد که گم شد درو لشکر سلم و تور به كيخسرو و جم فرستد پيام که یک جو نیرزد سرای سپنج که زردشت م*یجو*یدش زیبرِ خاک چه آتش برست و چه دنیابرست کے اندر خرابات دارد نشست خراب مي و جام خواهم شدن که گر شیر نوشد شود بیشه سوز بسهم بسر زنسم دام ایسن گسرگِ پسیر عبیر ملایک در آن می سرشت مَشام خرد تا ابد خوش كنم به پاکسی او دل گسواهسی دهد بر آرم به عشرت سری زین مغاک در ایسنجا جسرا تسختهبندِ تسنم خرابىم كن و گنج حكمت ببين ببینم در آن آینه هسر چه هست دم خسسروی در گسدائسی زنیم که در بیخودی راز نتوان نهفت ز چــرخش دهــد زهــره آواز رود

همان منزلست اين جهان خراب كسجا راي بسيرانِ لشكسركشش نه تنها شد ایوان و قصرش به باد همان مرحلهست این بیابان دور بده ساقی آن می که عکسش ز جام چه خوش گفت جمشیدِ با تاج و گنج بـــيا ساقى آن آتش تــابناك به سن ده که در کیش رندانِ مست بيا ساقى آن بكسر مستورِ مست به من ده که بدنام خواهم شدن بيا ساقى آن آبِ انديشه سوز بسده تسا روم بسر فسلک شسیرگیر بیا ساقی آن می که حور بهشت بسده تسا بُسخوری در آتش کنم بده ساقی آن می که شاهی دهد میم ده مگر گردم از عیب پاک جو شد بماغ روحانيان ممكنم شسرابسم ده و روي دولت بسبين من آنم که چون جام گیرم به دست بے مستی دم ہادشاهی زنیم به مستى توان دُرٌ امسرار سفت که حافظ چـو مستانه سـازد مــرود

ـ ساقيا مى ده كه با حكم ازل تدبير نيست

قابلِ تخییر نسبود آنسچه تحیین کردهاند ساقیا دیوانهای چون من کجا در بَـر کشـد

دختو رز را که نقدِ عقل کابین کردهاند

ـ ساقيا پيمانه پركن زانكه صاحب مجلست

آرزو میبخشد و استرار میدارد نگاه دور ازین بهتر نباشد ساقیا عشرت گرین

حال ازين خوشتر نباشد حافظا ساغر بخواه

舉

_ ساقى آن باده كه اكسير حياتست بيار

تا تن خاكى من عين بقاگردانى

چشم بر دورِ قدح دارم و جان برکفِ دست

بسر خواجه که تا آن ندهی نستانی

همچو گُل بر چمن از باد میفشان دامن

زانک در پای تو دارم سر جانافشانی

سرنوشت (بازی غیرت)

ـ ترسم این قوم که بر دردکشان میخندند

در سر کارخرابات کسنند ایسمان را

_زاهد ایسمن مشو از بسازی فیرت زنهار

که ره از صومعه تا دیر مغان اینهمه نیست

ـ نـاامـيدم مكـن از سابقهٔ لطف ازل

تو پسِ پرده چه دانی که که خوبست و که زشت

_مكن به نمامه سياهي ملامتِ من مست

که آگهست که تقدیر بر سرش چه نوشت (خ)

-امام خواجه که بودش سر نماز دراز

به خون دختر رز خرقه را قصارت کرد

ـ صوفی مجلس که دی جام و قدح می شکست

بازبه یک جرعه می عاقل و فرزانه شد

ــ چون حسن عاقبت نه به رندی و زاهـ دیست

آن به که کار خود به عنایت رها کنند

ـ حکم مستوری و مستی همه بر خاتمت است

كس ندانست كمه آخر به چه حالت برود

ـ بـ کوی میکده دوشش بدوش میبردند

امام شهرکه سنجاده میکشید به دوش

ببین که رقصکنان میرود به نالهٔ جنگ

كسبى كــه رخـصه نفرمودي استماع سماع

ـ عيبم مكن به رندى و بدنامى اى حكيم

كساين بسود سسرنوشت ز ديسوانِ قسمتم

ـ نقش مستوری و مستی نه به دست من و تست

آنے مسلطانِ ازل گفت بکن آن کردم

ـ بـر آسـانهٔ مـيخانه گـر سـرى بـينى

مــزن بــه پــای کــه مــعلوم نــيست نــيّت او

مكن به چشم حقارت نگاه در منِ مست

كسه نسست منعصيت و زهد بسيمشيّتِ او

_ آئـــينِ تـــقوى مــا نـيز دانـيم

ليكن چمه چاره با بختِ گسمراه

سروش (هاتف، فرشته، ملک)

ـ چه گویمت که به میخانه دوش مست و خراب

سروشِ عالمِ غيبم چه مردهها دادست

كسه اى بالندنظر شاهباز سدرهنشين

نشميمن تو نه ايس كنج محنت آبادست

تسرا ز کسنگرهٔ عسرش مسی زنند صفیر

ندانست که دریس دامگه چه افتادست

÷

ـ وقتِ آن شيرينقلندر خوش كه در اطوار سير

ذكر تسبيح مَلك در حلقهٔ زنّار داشت

ـ ساقی بیاکه هاتفِ غیبم به مؤده گفت

با درد صبر کسن که دوا می فرستمت

ـ دلا معاش چنان کن که گر بلغزد پای

فسرشتهات بسه در دستِ دعسا نگه دارد

ـ فسيضِ روح القلدس ار باز مدد فسرمايد

دیگران هم بکنند آنجه مسیحا میکرد

ــ در ازل پــــرتو حســنت ز تـــجلّی دم زد

عشق پیدا شد و آتش به همه عالم زد

جلوهای کرد رخت دید ملک عشق نداشت

عينِ آتش شد ازين غيرت و بر آدم زد

ـ به گوش هوش نيوش از من و به عشرت كرش

که این سخن سحر از هاتفم به گوش آمد

ز فکـر تـفرقه باز آی تـا شـوی مـجموع

به حکم آنکه چو شد اهرمن سروش آمد

_هاتف آن روز به من مؤدهٔ این دولت داد

كـ بـ ر آن جـور و جفا صبر و ثباتم دادند

*

دوش دیدم که ملایک در میخانه زدند گلِ آدم بسرشتند و به پیمانه زدند ساکنان حرم سترو عقاف ملکوت با من راهنشین بادهٔ مستانه زدند

#

_دوش گفتم بكند لعلِ لبش چارهٔ من

هاتفِ خیب ندا داد که آری بکند

ـ كمفتم دعاي دولتِ او ورد حافظ است

گفت این دعا ملایکِ هفت آسمان کنند

ـ بر درِ میخانهٔ عشق ای ملک تسبیحگوی

كاندر آنجا طينت آدم مخمر مىكنند

ـ خلوتِ دل نيست جاي صحبتِ اضداد

ديــو چــو بــيرون رود فـرشته درآيــد

سبیا که هاتف میخانه دوش با من گفت

که در مقام رضا باش و از قضا مگریز

_فرشته عشق نداند که چیست ای ساقی

بخواه جام وگلابی به خاک آدم ریز

_ تا نگردی آشنا زین پرده رمزی نشسنوی

گوشِ نامحرم نباشد جاي پيغام سروش

ـ بــه شــيراز آی و فيض روح قدسی

بسجوی از مسردم صساحب کسمالش

ـ سحر ز هاتفِ غيبم رسيد مؤده به گوش

که دور شاه شجاعست می دلیر بنوش

محلِّ نسورِ تعجلست راي انبورِ شاه

چو قرب او طلبی در صفای نیّت کوش

بے جز ثنای جلالش مساز ورد ضمیر

كه هست گوشِ دلش محرم پيام سروش

#

گفت ببخشند گنه سی بنوش میژدهٔ رحمت برساند میروش روح قُدُس حلقهٔ امرش به گوش هاتفی از گوشهٔ سیخانه دوش لطف بالهی بکند کارِ خویش داور دین شاه شجاع آنکه کرد

*

ـ توئى آن گوهر پاكيزه كه در عالم قدس

ُذكرِخير تمو بُمود حماصلِ تسبيحِ مَلَك

_طايرِ گلئينِ قدسم چه دهم شرح فراق

ك دريس دامگ حادثه چون افستادم

من مُلَک بودم و فردوسِ برین جایم بود

آدم آورد دریسن دیسر خسراب آبسادم

ـ با چنین گنج که شمد خازن او روح امین

به گدائی به در خانهٔ شاه آمدهایم

ـ در رأهِ عشق وسوسهٔ اهرس بسيست

پیش آی و گوشِ دل به پیام سروش کن

ـ بياكه دوش به مستى سروشِ عالم غيب

نوبد داد كه عامست فيضِ رحمتِ او

ـ خونم بخور كه هيچ ملک با چنين جمال

از دل نسیایدش کسه نسویسد گناه تسو

ــ من که ملول گشتمی از نفس فرشتگان

قال و مقال عالمي ميكشم از براي تو

_ملک در سجدهٔ آدم زمین بوس تو نیّت کرد

که در حسن تو لطفی دید بیش از حد انسانی

ـ سـحرم هاتف ميخانه بـ دولتخواهـي

گفت باز آی که دیرینهٔ ایس درگاهی

همچو جم جرعهٔ ماکش که ز سِرٌ ملکوت

پرتو جام جهانبين دهدت آگاهي

安

_فرشتهای به حقیقت سروشِ عالم غیب که روضهٔ کرمش نکته بر جنان گیرد

سای ملهمی که در صفِ کروبیان قدس فیضی رسد به خاطر پاکت زمان زمان

#

عبیرِ ملایک در آن میسرشت خبر خبر فریدون و جم را خلف چون تو نیست

بیا ساقی آن می که حور بهشت الا ای هستمایوننظر فلک راگهر در صدف چون تو نیست

份

بسر قبّهٔ طسارمِ زیسرجمد در دولت و حشمتِ مسخلّد مسخصورِ مسظفّر مسحمّد روحالقدس آن سروش فرخ میگفت سحرگهی که یارب بسر مسندِ خسروی بماناد

سلطنت فقر (گنج در گدائی)

گنج عزلت که طلسمات عجایب دارد

فستح آن در نظر رحمتِ درویشانست آنیچه زر می شود از پرتوِ آن قلبِ سیاه

كيميائيست كه در صحبتِ درويشانست

_مـــلکتِ حــاشقی وگــنجِ طــرب

هـــر چــه دارم ز يُـــمن هــمّتِ اوست

فـــقرِ ظـــاهر مـــبين كـــه حـــافظ را

سينه كسجينة مسحبت اوست

_گــدا چــرا نــزند لافِ ســلطنت امــروز

که خیمه سایهٔ ابرست و بزمگه لب کشت

ــ گــدائــی در مــیخانه طرفه اکسـيريست

گر این عمل بکنی خاک زر توانی کرد

_ غـــ لام هـــمتِ آن رنــدِ عـافيتسوزم

کسه در گداصفتی کیمیاگری داند

_ای گدای خانقه برجه که در دیر مغان

میدهند آبی که دلها را توانگر میکنند

بسندهٔ پسيرِ خسراباتم كمه درويشمانِ او

گنج را از بینیازی خاک بر سر میکنند (خ)

_مبين حقير گدايانِ عشق راكاين قوم

شمهانِ بمركمر و خمسروان بركلهند

سگرچه بیسامان نماید کار ما سهلش مبین

كاندرين كشور گدائى رشك سلطانى بود

گدائی در جانان به سلطنت مفروش

کسی ز سایهٔ این در به آفتاب رود؟

_ تــرکِ گــدائـی مکــن کــه گــنج بــيابی

از نسطر رهسروی کسه در گسذر آید

_ جــو حـافظ گــنج او در سـينه دارم

اگـــرچـه مــدعى بـيند حـقيرم

_من که دارم در گدائی گنج سلطانی بدست

كى طمع در گردش گردونِ دون پرور كنم

گدای میکدهام لیک وقتِ مستی بین

که ناز بر فلک و حکم بر ستاره کنم

ــدولتِ عشق بين كه چون از سرفقر و افتخار

گوشهٔ تاج ملطنت میشکند گدای تو

دلقِ گدای عشق را گنج بُود در آستین

زود به سلطنت رسد هر که بُوّد گدای تو (خ)

سبه همنشيني رندان مسرى فرود آور

که گنجهاست درین بی سری و سامانی

درویشسم و گدا و بسرابس نسمی کنم

پشمین کلاه خوبش به صد تاج خسروی

ـ بــر در مـيكده رنـدانِ قـلندر بـاشند

که ستانند و دهند افسر شاهنشاهی

اگسرت مسلطنتِ فقر ببخشند ای دل

كمترين مُلكِ تمو از مماه بود تا ماهي

۔مسرا گسر تسو بگسذاری ای نسفیں طامع

بسسی پادشاهی کسنم در گسدائسی

#

دم خسروی در گدائی زنم

ـ به مستی دم پادشاهی زنم

سلوک (آیین سلوک)

به می سجاده رنگین کن گرت پیر مغان گوید

که سالک بیخبر نبود ز راه و رسم منزلها

ــدر طريقت هر چه پيش سالک آيد خيرِ اوست

در صراطِ مستقیم ای دل کسی گمراه نیست

ــ مــاش در پي آزار و هـر چـه خـواهـي کـن

که در طریقتِ ما غیر ازین گناهی نیست

ـ در طریقت رنجشِ خاطر نباشد می بیار

هر کدورت را که بینی چون صفائی رفت رفت

_راهِ عشق ارجه كمينگاه كمانداران است

هــر كـه دانسـته رود صـرفه ز اعـدا بـبرد

-گــل مــرادِ تــو آنگــه نـقاب بگشاید

ك خدمتش چو نسيم سحر تواني كرد

ب عزم مرحلة عشق بيش نه قدمى

کے سے دھا کئی ار این سفر توانی کرد

تسوکسز مسرای طبیعت نسمی روی بسیرون

كبجا به كري طريقت گذر توانى كرد

ولى تىو تىا لب مىغشوق و جام مىخواھى

طهم مهدار که کار دگر توانی کرد

دلا ز نسور هدایت گسر آگسهی یسابی

چو شیمع خندهزنان ترک سر توانی کرد

گر ایس نصیحتِ شاهانه بشنوی حافظ

به شاهراهِ حقیقت گذر توانی کرد

•

ـ به قولِ مطرب و ساقی برون رفتم گه و بیگه

كر أن راهِ كران قاصد خبر دشوار مي آورد

_ چشم مسن در رهِ ایسن قافلهٔ راه بسماند

تا به گوش دلم آواز درا باز آمد

_ جفا ته بیشهٔ درویشی است و راهروی

بیار باده که این سالکان نه مرد رهند

_ مساقیا جام دمادم ده که در سیر طریق

هر که صاشقوش نیامد در نفاق افتاده بود

در مقامات طریقت هر کنجا کردیم سیر

مسافیت را با نظربازی فراق افتاده بود

ـ طريق عشق پرآشوب و فتنه است اى دل

بــيفتد آنكـــه دريـــن راه بـــا شــتاب رود

حــجابِ راه تــوثى حــافظ از سـيان بــرخـيز

خوشا کسی که درین راه بی حجاب رود

ـ مکن ز غصه شکایت که در طریق طلب

به راحتی نرسید آنکه زحمتی نکشید

مسمى نسابرده دريسن راه بسجائي نسرسي

مسزد اگسر مسىطلبى طاعتِ استاد بسر

ـ دلا در عـــاشقی ئــابتقدم بـاش

کسه در ایسن ره نه باشد کسار بسی اجس

_ز مشكلات طريقت عنان متاب اى دل

كسه مسرد راه نسينديشد از نشيب و فراز

ـ تکیه بر تقوی و دانش در طریقت کافریست

راهــروگـر صــد هـنر دارد تــوكّل بــايدش

ـ دلا دلالت خــيرت كــنم بــه راهِ نـجات

مكن به فسق مباهات و زهد هم مفروش

ـ جه دوزخی چه بهشتی چه آدمی چه پری

به منذهبِ همه كفرِ طريقتست امساك

ቝ

_سالها پــيروى مــذهب رنـدان كـردم

تا به فتوی خبرد حرص به زندان کردم

من به مسر منزل صنقا نه بخود بردم راه

قبطع ابسن مسرحله بسا مسرغ سليمان كردم

در خلاف آمیدِ عادت بطلب کام که من

كسبِ جــمعيّت از آن زلفِ پــريشان كـردم

_ آئسنايان رو عشق گرم خرن بخورند

ناکسم گر به شکایت سوی بیگانه روم

ـ روز نخست چون دم رندی زدیم و عشق

شرط أن بُودكه جز رهِ اين شيوه نسپريم

- غسبار راهِ طلب كسيمياى بسهروزيست

ـ وفاكنيم و ملامت كشيم و خوش باشيم

كسه در طسريقتِ مساكسافريست رنسجيدن

ــدر راهِ عشق وسوسهٔ اهرمن بسيت

پیش آی و گوش دل به پیام سروش کن

ـ با ضعف و ناتوانی همچون نسیم خوش باش

بسیماری انسدرین ره بهتر که تندرستی

در مــذهبِ طــريقت خــامى نشــانِ كـفرست

آرى طــريقِ دولت جــالاكـــى است و چـــتى

_طريق عشق طريقي عجب خطرناكست

ن عوذبالله اگسر ره بسه مسقصدی نسبری

_گرچه راهیست پر از بیم ز ما تا بر دوست

رفستن آسسان بسود ار واقسفِ مسنزل بساشى

_دع التّحامل تَـغْنَمْ فَـقد جَرى مَـثل

که زادِ راهروان جستی است و چالاکی

ـ قـطع اين مرحله بيهمرهي خضر مكن

ظلماتست بسترس از خطر گسمراهی

_فكر خود و راي خود در عالم رندى نيست

كفرست درين مذهب خودبيني و خودرائي

سلوک (ترک آسایش و تنعم)

_خيالِ زلفِ تـو پختن نـه كـار هـر خـاميست

كه زير سلسله رفتن طريق عيّاريست

_نه هر درخت تحمّل كند جفاي خزان

خــ لام هــ مّتِ سـروم كــه ايـن قــدم دارد

_ فسراز و شبيب بيابانِ عشق دام بلاست

كسجاست شميردلى كسز بسلا نميرهيزد

_نساز پسروردِ تسنعم نبرد راه به دوست

عاشقى شيوة رندان بلاكش باشد

_ جــناب عشــق بــلند است هــمّتي حـمافظ

کے حاشقان رہ بسی هِمَّتان بے خود ندهند

ـ خامى و سادهدلى شيوه جانبازان نيست

خسبری از بسر آن دلسر عسیار بسیار

_ز مشكلاتِ طريقت عنان ستاب اى دل

که سرد راه نیندیشد از نشیب و فراز

_ مشقبازی کارِ بازی نیست ای دل سر بباز

زانكه گري عشق نتوان زد به چوگانِ هـوس

ـ در مـذهبِ طريقت خامى نشانِ كفرست

آری طــریق دولت چــالاکــی است و جـــتی

ـ در مـصطبهٔ عشــق تــنمّم نــتوان كـرد

چون بالشِ زر نیست بسازیم به خشتی

_ خـامانِ ره نـرفته چـه دانـند ذوقِ عشــق

دریسادلی بسجوی دلیسری سسرآمسدی

_ دعالتّکاسل تــغنّم فــقد جــرى مــثل

کے زادِ راهروان چستی است و چالاکی

_ دوام عيش و تنعم نه شيوه عشق است

اكسر مسعاشر مسائى بسنوش نسيش غسمى

ماهل کام و ناز را در کوی رندی راه نیست

رهروی باید جهانسوزی نه خامی بی غمی

در طریق عشقبازی امن و آسایش بلاست

ریشباد آن دل که با دردِ تـو خـواهـد مـرعمی

سلوک (واماندگی و کاهلی)

ـعـمرِ صـزيز رفت بـيا تـا قـضاكنيم عمرى كه بىحضورِ صراحى و جام رفت *

ـ چو باد عزم سرِ كـوي يـار خـواهـم كـرد

نفس به بوی خوشش مشکبار خواهم کرد

به هبرزه بیمی و معشوق عمر میگذرد

بطالتم بس از اسروز كار خواهم كرد

به یادِ چشم تو خود را خراب خواهم ساخت

بناي صهد قديم استوار خواهم كرد

_یاد باد آنکه خراباتنشین بـودم و مست

وانچه در مسجدم امروز كمست آنجا بود

ـ بــه روی مـا زن از سـاغر گــلابی

كــه خــواب آلودهابـم اى بـختِ بـيدار

بيا وكشتى ما در شطِ شراب انداز

غريو و ولوله در جانِ شيخ و شاب انداز

ز کسوی مسیکده برگشته ام زراهِ خطا

مسرا دگسر ز کسرم با رہِ صواب انداز

ـ به کوی میکده گریان و سرفکنده روم

چراکه شرم همی آیدم ز حاصل خویش

*

در خرابات مغان گرگذر افتد بازم

حساصل خسرقه و سسجاده روان در بسازم

حلقة تسوبه گسر امسروز چسو زهّساد زنم

خازن میکده فردا نکند در بازم

ور چو پروانه دهد دست فراغبالي

جَـز بـدان عـارضِ شـمعى نبود پروازم

4

_خدای را مددی ای رفیق ره تا من

به کوی میکده دیگر علم برافرازم

ـ همیشه پیشهٔ من عاشقی و رندی برد

دگر بکوشم و مشغولِ کارِ خود باشم

بودكه لطف ازل رهنمون شود حافظ

وكرنه تا به ابد شرمسار خود باشم

کار از تو میرود مددی ای دلیل راه

كانصاف مىدهيم وزراه اوفتادهايم

سقدر وقت ار نشناسد دل و کاری نکند

بس خجالت كه ازين حاصل اوقات بريم

در سراي مغان رُفته بود و آب زده

نئسته پیر و صلائی به شیخ و شاب زده

سلام کردم و با من به روی خندان گفت

کے ای خےمارکشِ مفلیں شرابزدہ

که این کند که تو کردی به ضعفِ همّت و رای

زگنج خانه شده خیمه بر خراب زده

وصمالي دولت بسيدار تمرسمت نمدهند

که خفتهای تو در آغوش بختِ خوابزده

بيا به ميكده حافظ كه بر تو عرضه كنم

هــزار صف ز دعاهای مستجاب زده

*

-ای دل به کوی عشق گذاری نمیکنی

اسباب جمع داری و کاری نمیکنی

جوگانِ حکم در کف و گوٹی نمیزنی

باز ظفر به دست و شکاری نمیکنی

این خون که موج میزند اندر جگر ترا

در کسار رنگ و بسوی نگساری نسمیکنی

مشکین از آن نشد دم خُلقت که چون صبا

بسر خاک کوی دوست گذاری نمیکنی

تسرسم کنزین جسمن نسری آسستین گسل

كــز گــلثنث تـحمّل خـارى نــمىكنى

در آسىتىن جان تىو صدنافه مُدْرَجَست

وان را فسدای طسرهٔ یساری نسمیکنی

ساغر لطیف و دلکش و می افکنی به خاک

و اندیشه از بسلای خُسماری نسمیکنی

حافظ بروكه بندكي بادشاه وقت

گے جملہ میکنند تیو بیاری نمیکنی

ای پیخبر یکوش که صاحب خبر شوی

تا راهبرو نباشی کی راهبر شوی

در مکتب حقایق پیشِ ادیب عشق

هان ای پسر بکوش که روزی پدر شوی

دست از میں وجود چو مردانِ رہ بشوی

تاکسیمیای عشق بیابی و زر شوی

خواب و خورت ز مرتبهٔ خویش دور کرد

آنگه رسی به خویش که بیخواب و خور شوی

گر در سرت هواي وصالست حافظا

باید که خاکِ درگهِ اهل هنر شوی

_محرم هاتفِ میخانه به دولتخواهی گفت بازآی که دیرینهٔ این درگاهی

_ای دل گر از آن جاهِ زنخدان بدر آئی هر جاکه روی زود بشیمان بدر آئی هش دارد که گر وسوسهٔ عقل کنی گوش آدم صفت از روضهٔ رضوان بدر آئی شاید که به آبی فلکت دست نگیرد گر تشنه لب از چشمهٔ حیوان بدر آئی

سليمان و داود

_شكوه أصفى و اسب باد و منطق طير

به باد رفت و ازو خواجه هیچ طرف نبست

_زبانِ مور به آصف دراز گشت و رواست

که خواجه خاتم جم یاره کرد و باز نجست

ـ حافظ از دولتِ عشقِ تو سليماني شد

یعنی از وصل تواش نیست بجز باد بهدست

به عشوهای که سپهرت دهند ز راه مرو

تراکه گفت که این زال تَرکِ دستان گفت

گره به باد منزن گرچه بر مراد رود

که این سخن به مثل مرر با سلیمان گفت

که آگهست که کاوس و کنی کنجا رفتند

که واقفست که چون رفت تختِ جم بر باد

_ بادت به دست باشد اگر دل نهی به هیچ

در معرضي كه تختِ سليمان رود به باد

ـ صبا به خوش خبری هدهد سلیمانست

كسه مردة طرب از كملشن سبا آورد

-از لعل توگر يابم انگشتري زنهار

صد مُلکِ سلیمانم در زیر نگین باشد

ـ دوش از جنابِ آصف پیکِ بشارت آمد

كز حضرتِ سليمان عشرت اشارت آمد

بر تختِ جم که تاجش معراج آسمانست

همّت نگرکه موری با آن حقارت آمد

ـ چوگل سوار شود بر هوا سلیمانوار

كسنون كمه مرغ در آيد به نغمهٔ داود

بخواه جام صبوحی به یادِ آصفِ عهد

وزيسر شلك سليمان عماد دين محمود

اسم اعظم بکند کار خود ای دل خوشباش

که به تلبیس و حیل دیو مسلمان نشود

_نظر کردن به درویشان منافی بزرگی نیست

سليمان با چنان حشمت نظرها بود با مورش

ـ سزد كز خاتم لعلش زنم لافِ سليماني

چو اسم اعظمم باشد چه باک از اهرمن دارم

دلم از وحشتِ زندانِ سكندر بگرفت

رخت بسر بندم وتا مُلكِ سليمان بروم

_محتسب داند كه حافظ عاشق است

آصفِ مُسلکِ سلیمان نسیز هسم

ــ جائی که تخت ومسندِ جم میرود به باد

گر غم خوریم خوش نبود به که می خوریم

- خاتم جم را بشارت ده به حسنِ خاتمت

كاسمِ اعظم كود ازو كوتاه دستِ اهرمن

با دعاي شبخيزان اى شكر دهان مستيز

در پاه یک اسمست خاتم سلیمانی

_بــر اهـرمن نستابد انـوارِ اسـم اعـظم

مُلک آنِ تست و خاتم فرمای هر چه خواهی

در حکمتِ سلیمان هر کس که شک نماید

بر عقل و دانش او خندند مرغ و ماهي

_ بعد از کیان به مُلکِ سلیمان نداد کس

این ساز و این خزینه و این لشکیر گران

_قموت شماعرة من سحر از فرط ملال

مستنفر شده از بسنده گریزان مسیرفت

نقشِ خوارزم و خيالِ لبِ جيحون مـيبست

با هزاران گله از مُلکِ سلیمان میرفت

سوختن و ساختن

- اگر دشنام فرمائی وگر نفرین دعا گویم

جواب تلخ مىزيد لب لعل شكر خارا

ـ حافظ اندر درد او می سوز و بی درمان بساز

زانک درمانی ندارد درد بی آرام دوست

_منکه در آتین سودای تو آهی نزنم

کی توان گفت که بر داغ دلم صابر نیست

*

دیدی که یار جز سر جور و ستم نداشت

بشكست عهد و از غم ما هيچ غم نداشت

يارب مگيرش ار چه دلي چو کيوترم

افكند وكُشت و عزّتِ صيدِ حرم نداشت

بسر من جفا ز بخت من آمد وگرنه يار

حاشاكه رسم لطف و طريق كرم نداشت

با اینهمه هر آنکه نه خواری کشید ازو

هر جاکه رفت هیچکسش محترم نداشت

0

حگر ز دستِ زلفِ مشكينت خطائي رفت رفت

ور ز هندوی شما بر ما جفائی رفت رفت

در طریقت رنجین خاطر نباشد می بیار

هر کدورت راکه بینی چون صفائی رفت رفت

عشهازی را تهجمّل باید ای دل یای دار

گمر ملالی بود بود و گر خطائی رفت رفت

گــر دلی از خــمزهٔ دلدار بـاری بُـرد بُـرد

ور سیانِ جان و جانان ماجرائی رفت رفت

#

_من و مقام رضا بعد ازین و شکر رقیب

که دل به دردِ تو خو کرد و ترکِ درمان گفت

ـ هـر چـند بـردى آبـم روى از درت نـتابم

جور از حبیب خوشتر کز مدّعی رحایت

_بـــتا چــون غـــمزهات نــاوک فشــاند

دلِ مسجروح مسن پسيشش سسپر بساد

_ جــانا كـدام سـنگدل بــىكفايتــت

كو پيشِ زخم تيغ تو جان را سپر نكرد

ــز بيم غارتِ عشقش دلِ پـرخـون رهـا كـردم

ولی میریخت خون و ره بدان هنجار می آورد

سراسر بخششِ جانان طريقِ لطف و احسان بود

اگر تسبیح می فرمود اگر زئار می آورد

_عِـــتابِ يــــارِ پـــريچهره عـــاشقانه بِكش

كه يك كرشمه تلافي صد جفا بكند

ــزان طرّهٔ پرپیچ و خم سهلست اگر بینم ستم

از بند و زنجیرش چه غم آنکس که عیاری کند

ـ ساقِی سیم ساقِ من گر همه دُرد می دهد

کیست که تن چر جام می جمله دهن نمیکند

ـ دل که از ناوی مژگانِ تـو در خـون مـیگشت

باز مشتاق كسمانخانه ابررى تو بود

ـ بدين سپاس كه مجلس منؤرست به دوست

گرت چو شمع جفائی رسد بسوز و بساز

*

_اگر تو زخم زنی به که دیگری مرهم وگر تو زهر دهی به که دیگری تریاک بسخ مربِ سیفِک قَـتْلی حـیاتنا ابـداً لانً روحی قَـد طابَ ان یکونُ فـداک عنان مپیچ که گر میزنی به شـمشیرم سپر کنم سـرو دستت نـدارم از فـتراک

•

_از ثباتِ خودم این نکته خوش آمدکه به جور

در سر کوی تو از پای طالب نشستم

بسوسه بسر دُرج عقيق تمو حملالست مرا

كه به افسوس و جفا مُهر وفا نشكستم

_حافظ از جور تو حاشاكه بگرداند روى

مـــن از آن روز کــه در بــندِ تــوام آزادم

_ بــه تــيغم گــر كُشــد دمــتش نگـيرم

وكسر تسيرم زنسد مسنت پسذيرم

ددر عداشقی گریر نباشد زساز و سوز

استادهام چو شمع مترسان ز آتشم

ـعاشقان راگر در آتش می پسندد لطف دوست

تنگ چشم گر نظر در چشمهٔ کوثر کنم

_ من از چشم تو ای ساقی خراب افتادهام لیکن

بلائي كز حبيب آيد هزارش مرحبا گفتيم

ـ وفياكنيم و ملامت كشيم و خوش باشيم

کسه در طسریقت مساکنافریست رنیجیدن

_گـــر تــيغ بـارد در كــوى آن مـاه

گـــردن نــهاديم الحكـــم للّــه

_عــجيب واقــعهاى و غــريب حـادثهاى

ائسا اصطبَرْتُ قستيلاً و قساتلي شساكسي

سوز دل

دودِ آهِ سينهُ نيسالان مسن سيوخت ايسن افسردگانِ خام را با دلِ سنگينت آيا هيچ درگيرد شبي آهِ آتشناک و سيزِ سينهُ شبگيرِ ما

ــ سينه از آتشِ دل در غم جانانه بسـوخت

آتشي بود درين خانه كـه كـاشانه بسـوخت

تسنم از واسطهٔ دوري دلسر بگداخت

جانم از آتشِ مهرِ رخِ جانانه بسوخت

سوزِ دل بین که ز بس آتشِ اشکم دلِ شمع

دوش بر من ز سر مهر چو پروانه بسوخت

آشنائی نه غریبست که دلسوز منست

چون من از خویش برفتم دلِ بیگانه بسوخت

*

اى مسجلسيان مسوزِ دلِ حافظِ مسكمين

از شمع بهرسید که در سوز و گدازست

ـ بــر شـمع نـرفت از گــذر آتشِ دل دوش

آن دودکه از سوزِ جگر بر سرِ ما رفت

ـ بيان ِ شـوق چـه حـاجت كـه سـوزِ آتشِ دل

توان شناخت ز سوزی که در سخن باشد

_صبا بگو که چها بر سرم درین غم عشق

ـپــروانــه را ز شمع بُـوَد سـوز دل ولي

بسی شمع حسارض تسو دلم را بُسوَد گداز

ـ جـه گويمت کـه ز سوږ درون چـه مـينم

ز اشک پرس حکایت که من نیم غماز

ـخوش بسور از خمش ای شمع که امشب من نیز

هم بدین کار کمر بسته و برخاستهام

- طراز پیرهن زرکشم مین چون شمع

كـــه ســـوژهاست نــهاني درونِ پـــيرهنم

-سوزِ دل اشکِ روان آهِ سحر نالهٔ شب ایسن هسمه از نظرِ لطفِ شما می بینم -بسویِ دلِ کسمابِ مسن آفاق راگرفت ایسن آتشِ درون بکسند هسم سرایستی

سوک عزیزان

ــزگریه مردم چشمم نشسته در خونست

ببین که در طلبت حالِ مردمان چونست

به يادِ لعل تو و چشم مستِ ميگونت

ز جام غم می لعلی که میخورم خونست

دلم بجو که قدت هم چو سرو دلجویست

سخن بگو که کلامت لطیف و موزونست

ز دورِ باده به جان راحتی رسان ساقی

که رنج خاطرم از جورِ دورِ گردونست

از آن دمی که ز چشم برفت رود عزیز

كنارِ دامنِ من همچو رودِ جيحونست

چگــونه شــاد شـود انـدرونِ غــمگينم

به اخستیار کسه از اختیار بیرونست

ز بسیخودی طلب یار میکند حافظ

چـو مـفلــی کـه طلبکارِ گنج قـارونــت

4

ـ بلبلی خونِ دلی خورد و گلی حاصل کرد

بادِ غیرت به صدش خار پریشان دل کرد

طوطئی را به خیال شکری دل خوش بود

ناگهش ميل فنا نقشِ امل باطل كرد

قرة العين من أن سيوة دل يادش باد

که چه آسان بشد و کار مرا مشکل کرد

ساروان بار من افتاد خدا را مددی

كمه اميد كسرمم همره اين محمل كرد

روی خاکئ و نم چشم مرا خوار مدار

چـرخ فيروزه طربخانه ازيـن كـَـهكِل كـرد

آه و فريادكه از چشم حسود مه چرخ

در لحد ماه کمانابروی من منزل کرد

نزدی شاه رخ و قوت شد امکان حافظ

چکے مسازی ایسام مسرا خافل کسرد

_ آن بمار كنزو خمانهٔ ما جماي بري بود

سر تا قدمش چون پری از عیب بری بود

دل گفت فروکش کنم این شهر به بویش

سیجارہ نبدانست کے پارش سفری بود

تنها نه زراز دلِ من پرده برافتاد

تا بود فلک شیوهٔ او پردهدری بود

مــنظورِ خــردمندِ مــن آن مــاه کــه او را

بما حسن ادب شيوة صاحب نظري بود

از چنگِ منش اختر بدمهر بدر بُرد

آری چکنے دولتِ دورِ قسمری بسود

عذری بنه ای دل که تو درویشی و او را

در ممملکت حسن سر تماجوری بسود

اوقات خوش آن بود که با دوست بسر رفت

بساقی همه بیحاصلی و بیخبری بود

خوش بود لبِ آب وگل و سبزه و نسرین

افسوس که آن گنج روان رهگذری بود

_ برادر خواجه عادل طات مثراه یس از پنجاه و نبه سال از حیاتش بسوی روضه رضوان سفر کرد خدا راضی ز افعال و صفاتش خمليل عمادلش پيوسته بسر خموان وز أنسجا فهم كسن سالي وفعاتش

_دلا دیدی کے آن فرزانیه فرزند چه دید اندر خم این طاقِ رنگین

بـــجاي لوح سيمين در كـنارش فلك بـر سـر نـهادش لوح سـنگين

در دل چرا نکیشتی از دست چون بهشتی سر جملهاش فرو خوان از میوهٔ بهشتی

_آن میوهٔ بهشتی کامد به دستت ای جان تاریخ این حکایت گر از تو باز پرسند وفات تورانشانه

_ آصفِ عهدِ زمان جانِ جهان تورانشاه

که درین مزرعه جز دانهٔ خیرات نکشت ناف هفته بدو از ماه صفر كاف و الف

که به گلشن شد و این گلخنِ پر دود بِهشت

آنکه میلش سوی حقبینی و حقاگوئی بود

سالِ تاريخ وفاتش طلب از ميلِ بهشت

وفات بهاءالدين عثمان كهكيلوثي

ــ بــــهاءالحـــق والدّيــن طـــاب مـــثواه چو میرفت از جهان این بیت میخواند براهیل فیضل و ارباب براعت به طاعت قرب ایزد می توان یافت قدم در نه گرت هست استطاعت وفات شاه شجاع

> ــ رحــمن لايـموت چـون آن پـادشـاه را جانش غريق رحمت خودكرد تا بُوَد وفات خواجه قوام الدين محمد صاحب عيار _اعظم قوام دولت و دین آنکه بر درش با آن وجود و آن عظمت زیر خاک رفت تاکس امیدِ جود ندارد دگر زکس وفات قاضى مجدالدين اسماعيل

امسام سنت و شیخ جسماعت بسرون آراز حسروفِ قسرب طاعت

ديد أنجنان كزو عمل الخير لايفوت تماريخ ايمن ممعامله رحمن لايموت

از بهر خاکیوس نمودی فلک سجود در نصف ماهِ ذي قعد از عرصه وجود آملد حروف سال وفاتش اميدِ جود

ــمجددين سرور و سلطانِ قضاتِ اسماعيل

کے زدی کیلک زبان آورش از شرع نطق ناف هفته بدو از ماه رجب كاف و الف که برون رفت ازین خانهٔ بی نظم و نَسَق

كَنف رحمت حق منزل او دان وانگ

سالِ تاریخِ وفاتش طلب از رحمتِ حق

رفات شاه شيخ ابواسحق

ـ بلبل و سرو و سمن ياسمن و لاله وگُـل

هست تاريخ وفاتِ شبهِ مشكين كاكل

خسرو روی زمین غوثِ زمان بواسحق

که به مه طلعتِ او نازد و خندد برگل

جمعة بسيست و دوم ماه جمادى الأوّل

در پسین بود که پیوسته شد از جزء به کُـل

وفات خواجه قوام الدين حسن

_سرور اهلِ عمايم شمع جمع انجمن

صاحب صاحبقران خواجه قوامالدين حسن

مسادس مساه ربسيعالآخسر انسدر نيم روز

روزِ آديسنه به حكم كبردگارِ ذوالمنن

هفتصدوپنجاه و چار از هجرتِ خيرالبشر

مهر را جوزا مكان و ماه را خوشه وطن

مرغ روحش كو هماى آشيانِ قدس بود

شد سوی باغ بهشت از دام این دار محن

وفات خواجه برهانالدين فتحالله

سبه روز شنبهٔ سادس زماهِ ذي الحجّه

به سالِ هفتصد و شصت از جهان بشد ناگاه

ز شاهراهِ معادت به باغ رضوان رفت

وزيسر كمامل ابسونصر خسواجمه فستحالله

شاه شجاع (جلال الدين)

_ ستارهای بدرخشید و ماه مجلس شد خیالِ آبِ خَضَر بست و جام اسکندر

دل رمیدهٔ ما را رفیق و مونس شد به جرعهنوشی سلطانِ ابوالفوارس شد

-سحر ز هاتفِ غیبم رسید مؤده به گوش محلح نبورِ تنجلیست رای انبورِشاه بنجز ثنای جلالش مساز وردِ ضمیر رموز مصلحتِ مُلک خسروان دانند

که دورِ شاه شجاعست می دلیر بنوش چو قربِ او طلبی در صفایِ نیّت کوش که هست گوشِ دلش محرمِ پیامِ سروش گدای گوشه نشینی تو حافظا مخروش

دهاتفی از گوشهٔ میخانه دوش رندی حافظ نه گناهیست صعب داور دیس شاه شجاع آنکه کرد ای مسلک العرش مرادش بده

گفت ببخشند گنه می بنوش با کسرم پادشه عسیب پوش روح قُدُس حلقهٔ امرش به گوش وز خطر چشیم بندش دار گوش

> در عهدِ بادشاهِ خطابخشِ جرم پوش ای بادشاهِ صورت و معنی که مثلِ تو چندان بمان که خرقهٔ ازرق کند قبول

حافظ قرابه کش شد و مفتی پیاله نوش نادیده هیچ دیده و نشنیده هیچ گوش بختِ جوانت از فلکِ پیر ژنده پوش

ـ قسم به حشمت و جاه و جلالِ شاه شجاع

که نیست باکسّم از بهرِ مال و جاه نزاع به عاشقان نظری کن به شکرِ این نعمت

كه من غلام مطيعم تو بادشاهِ مطاع

به فیضِ جرعهٔ جام تو تشنه ایم ولی

نهىكنيم دلير ، نهىدهيم صداع

جين و جهره حافظ خدا جدا مكناد

ز خاک بارگهِ کبریای شاه شجاع

_بـامدادان كـ ز خـلوتگهِ كـاخ ابـداع

شمع خماور فكند بر همه أفاق شعاع

عمر خسرو طلب ار نفع جهان میخواهی

كه وجوديست عطابخش وكريمي نفّاع

منظهر لطف ازل روشني چشم امل

جامع علم و عمل جانِ جهان شاه شجاع

#

_شد عرصهٔ زمين چو بساطِ ارم جوان

از پـــرتو سـعادتِ شـاهِ جـهانيان

خاقان شرق وغرب كه در شرق وغرب اوست

صاحب قران و خسرو و شاه خدایگان

خــورشيدِ مُــلک پــرور و ســلطانِ دادگــر

دارای دادگستر و کسری کی نشان

مسلطان نشانِ عرصهٔ اقبليم سلطنت

بالا نشين مسئد ابوان لامكان

اعظم جلالِ دولت و دين آنكه رفعتش

دارد هسمیشه تسوسن اقسبال زیسر ران

دارای دهر شاه شجاع آفتاب مُلک

خاقان كامگار و شهنشاهِ نوجوان

_رحمن لايموت چو أن پادشاه را

ديد أنجنان كرو عمل الخير لايفوت

جمانش غمريق رحمتِ خودكرد تا بُوَد

تاريخ ايسن معامله رحمن لايموت

شاه شیخ (ابواسحق)

_یاد باد آنکه نهانت نظری با ما بود

رقم مهرِ توبر جهرهٔ ما پيدا بود

یاد باد آنکه چو چشمت به عتابم می کُشت

معجز عیسویت در لبِ شِکّرخا بود

یاد باد آنکه صبوحی زده در مجلیل انس

جـز مـن و يار نبوديم و خدا با ما بود

یاد باد آنکه رخت شمع طرب می افروخت

وبىن دلِ سىوختە پىروانىــة نىاپروا بىود

یاد باد آنکه در آن بزمگه خُلق و ادب

آنکه او خندهٔ مستانه زدی صهبا بود

یاد باد آنکه چو یاقوتِ قدح خنده زدی

در ميانِ من و لعلِ تو حكايتها بود

یاد باد آنکه نگارم چون کمر بربستی

در ركابش مع نو پيك جهان پيما بود

یاد باد آنکه خراباتنشین بودم و مست

وانچه در مسجدم امروز كمست آنجا بود

یاد باد آنکه به اصلاح شما می شد راست

نظم هر گوهرِ ناسفته که حافظ را بود

*

_ ياد باد آنكه سركوي توام منزل بود

دیده را روشنی از خاکِ درت حاصل بود

راست چون سوسن وگل از اثر صحبتِ پاک

بسر زبان بسود مسرا آنچه ترا در دل بود

دل چیو از پیر خرد نقل معانی میکرد

عشق میگفت به شرح آنچه برو مشکل بود

آه از آن جور و تطاول که درین دامگه است

آه از آن سوز و نیازی که در آن محفل بود

در دلم بود که بی دوست نباشم هرگز

چه توان کرد که سعي من و دل باطل بود

دوش بسر يادِ حريفان به خرابات شدم

خُمِ می دیدم خون در دل و پا در گِل بود

ہس بگشتم کے بہرسم سببِ دردِ فُراق

مسفتي عقل دريس مسأله لايسعقل بسود

رامستى خساتم فسيروزه بو اسمحاقي

خوش درخشید ولی دولتِ مستعجل بود

ديدى آن قهقههٔ كبكِ خرامان حافظ

كه زسر بنجهٔ شاهين قضا غافل بود

٠

ـ سپيده دم كه صبا بوي لطف جان گيرد

چمن زلطف موا نکته بر جنان گیرد

فرشته ای به حقیقت مسروش عالم غیب

كه روضة كرمش نكته بر جنان گيرد

سکندری که مقیم حریم او چون خضر

ز فیضِ خاکِ درش عمرِ جاودان گیرد

جمال چهرهٔ اسلام شيخ ابواسحق

که مُلک در قدمش زیبِ بوستان گیرد

چراغ ديده محمود آن كه دشمن را

ز بسرقِ تسیغ وی آتش بسه دودمسان گسیرد

سلالتی کے کشیدی سعادتی دھدت

که مشتری نَسَیِ کارِ خود از آن گیرد

از امستحالِ تسو ايُسام را غسرض آنست

که از صفای ریاضت دلت نشان گیرد

وكسرنه باية صرّت از آن بلندتر است

كسه روزگسار بسرو حسرف استحان گسيرد

ز عمر بر خورد آنکس که در جمیع صفات

نـخست بـنگرد آنگ طريق آن گـيرد

چو جاي جنگ نبيند به جام يازد دست

چــو وقتِ کـــار بــود تــيغ جــانستان گــيرد

ز لطفِ غیب به سختی رخ از امید متاب

کے مَعز نعز مقام اندر استخوان گیرد

شكر كمال حلاوت بس از رياضت يافت

نخست در شکن تَنگ از آن مکان گیرد

در آن مقام که سیل حوادث از چپ و راست

جانان رسد که امان از میانِ کران گیرد

جه ضم بود به همه حال كوه ثابت را

کے موجهای چنان قُلزم گران گیرد

اگىرچە خصم توگستاخ مىرود حالى

تمو شاد باش که گستاخیش چنان گیرد

كه هر چه در حق اين خاندانِ دولت كرد

جزاش در زن و فرزند و خان و مان گیرد

زسانِ عسمر تسو باینده باد کاین نعمت

عطیه ایست که در کارِ اِنس و جان گیرد

*

ـ به عهدِ سلطنتِ شاه شيخ ابواسحق

به پنج شخص عَجَب مُلک فارس بـود آبـاد

نخست پادشهي همچو او ولايت بخش

که جانِ خویش بهرورد و دادِ عیش بداد

دكسر مسربي اسلام شيخ مجدالدين

کے قاضئی بے ازو آسےان ندارد یاد

دكر بسقية أبدال شيخ امين الدين

کے یمن همتِ او کارهای بسته گشاد

دگر شهنشهِ دانش عضد که در تصنیف

بنای کار مواقیف به نام شاه نهاد

دگسر کسریم چسو حساجی قسوام دریسادل

که نام نیک ببُرد از جهان به بخشش و داد

نظير خويش بسنگذاشتند و بگذشتند

خددای عرز و جل جمله را بسیامرزاد

4

ـ بلبل و سرو و سمن، ياسمن و لاله و گُـل

هست تماريخ وفساتِ شمهِ مشكين كاكل

خسرو روى زمين خوثِ زمان بواسحق

که به مه طلعتِ او نازد و خندد برگل

جمعه بيست و دوم ساهِ جمادي الأوّل

در پسین بود که پیوسته شد از جزء به کُل

شاه منصور (شجاعالدين)

ـ سحر چون خسروِ خاور علم بر کوهـاران زد

بسه دستِ مسرحست يسارم درِ امسيدواران زد

نظر بر قرعهٔ توفیق و یمنِ دولتِ شاهست

بسده كام دلِ حافظ كه فالِ بختاران زد

شهنشاهِ مظفّر فر شـجاعِ مُـلک و دیـن مـنصور

که جود بی دریغش خنده بر ابر بهاران زد

از آن ساعت که جام می به دستِ او مشرف شد

زمانه ساغر شادی به یاد میگساران زد

ز شمشير سرافشانش ظفر آنروز بدرخشيد

که چون خورشیدِ انجمسور تنها بر هزاران زد

دوام عمر و مُلک او بخواه از لطفِ حق ای دل

که چرخ این سکّهٔ دولت بـه دورِ روزگـاران زد

•

نویدِ فتح و بشارت به مهر و ماه رسید کسمالِ عدل به فریادِ دادخواه رسید جهان به کامِ دل اکنون رسد که شاه رسید قسوافلِ دل و دانش که مردِ راه رسید ز قسعرِ جاه برآمد به اوج ماه رسید

- بیا که رایتِ منصورِ پادشاه رسید جمالِ بخت زروی ظفر نقاب انداخت سهپر دورِ خوش اکنون کند که ماه آمد ز قاطعانِ طریق این زمان شوند ایمن عریزِ مصر به رضم برادران خیور بگو بسوز که مهدی دین پناه رسید ز وردِ نیمشب و درسِ صبحگاه رسید کجاست صوفی دَجَال فعلِ ملحد شکل مرو به خواب که حافظ به بـارگاهِ قـبول

مبادا خالیت شکر ز منقار علم شد حافظ اندر نظم اشعار خدداوندا ز آفاتش نگهدار - الا ای طوطی گویای اسرار به یسمنِ دولتِ منصورشاهی خداوندی به جای بندگان کرد

يعنى غلام شاهم و سوگند مىخورم کامی که خواستم ز خدا شد میسرم پيرانهسر هواي جوانيست در سرم از جام شاه جرعه كش حوض كوثرم مملوک این جنابم و مسکین این درم كى تركِ أبخوركند اين طبع خوگرم از گــــفتهٔ کـــمال دلیـــلی بـــياورم این مهر بر که افکنم این دل کجا برم، وز ایسن خـجسته نـام بـر اعـدا مـظفّرم وز شاهراهِ عمر بدين عهد بگذرم من نظم در چرا نکنم از که کمترم كسى باشد التفات به صيد كبوترم در مساية تسو مُسلكِ فسراغت مسيسرم گوئی کے تبیغ تست زبانِ سخنورم نی عشق سرو بود و نه شوق صنوبرم دادنىد ساقيانِ طرب يكدو ساغرم انصافِ شاه باد دریس قصه یاورم طاووس عرش مى شنود صيتِ شهپرم گر جز محبّتِ تو بُوَد شغل ديگرم كسر لاغرم وكرنه شكار غضنفرم من کی رسم به وصل تو کنز ذرّه کمترم تا دیدهاش به گزلک غیرت برآورم

ــ جـوزا سـحر نهاد حـمايل بـرابرم ساقی بیا که از مددِ بختِ کارساز جامی بده که باز به شادی روی شاه راهم مزن به وصف زلال خَضَر که من شاها اگر به عوش رسانم سریر فضل من جرعهنوشِ بزم تو بـودم هـزار سـال ور باورت نمی کند از بنده این حدیث هگر بر کنم دل از تو و بردارم از تو مهر منصوربن منظفر غازيست حِرز من عهدِ الستِ من همه با عشق شاه بود گردون چو كرد نظم ثريا به نام شاه شاهین صفت چوطعمه جشیدم ز دستِ شاه ای شاہِ شیرگیر چه کم گردد ار شود شعرم به يمن مدح تو صد مُلكِ دل كشاد برگلشنی اگر بگذشتم چو بادِ صبح بسوی تو میشنیدم و بر یاد روی تو با سیر اختر فلکم داوری بسیت شکر خدا که باز درین اوج بارگاه نسامم زكسارخسانة عشساق مستحو بساد شبل الأسد به صيدِ دلم حمله كرد و من ای عساشقان روی نسو از ذره بیشتر بنما به من که منکر حسنِ رخ تو کیست

بر من فتاد ساية خورشيدِ سلطنت

مقصود ازين معامله بازار تيز نيست

بادشاهانِ شلكِ صبحگهيم ما نگهبانِ افسر و كلهيم که تو در خواب و ما به دیدگهیم روې همت به هر کجاکه نهيم دوستان را قبای فتح دهیم شير سرخيم و افعى سيهيم کردهای اعتراف و ماگرهیم

واكنون فراغتست ز خورشيدِ خاورم

نی جلوه می فروشم و نی عشوه می خرم

_گرچه ما بندگانِ پادشهیم شاه بیدار بخت را هر شب گو غنيمت شمار صحبتِ ما شاه منصور واقفست که ما دشمنان را ز خون کفن سازیم رنگ تسزویر بسیش ما نبود وام حافظ بگوكه باز دهند

عقل و جان را بستهٔ زنجیر آن گیسو ببین تىيزى شىمشير بنگر قۇت بازو بىين ـ نکتهای دلکش بگویم خالِ آن مهرو ببین از مراد شاه منصور ای فلک سر بر متاب

به یادآور آن خسروانی سرود به رقص آیم و خرقه بازی کنم بسهين مسيوة خسروانسي درخت مسهِ بسرج دولت شسهِ كسامران تسن آسايشِ مرغ و ماهي ازوست ولى نعمت جان صاحبدلان خسجسته سسروش مسبارك خبر فریدون و جم را خلف چون تو نیست بے دانادلی کشف کن حالها

_منعتی کے جاتی ہے گے لبانگ رود کے تا وجد راکارسازی کنم بعه اقبالِ دارای دیسهیم و تخت خديو زمين بادشاه زمان ک تمکین اورنگ شاهی ازوست فـــــروغ دل و ديــــدهٔ مــــقبلان الا ای هــــمای هــــمایوننظر فلک راگهر در صدف چون تو نیست بسجاى سكسندر بسمان سالها

بسر قسبّهٔ طسارم زیسرجسد در دولت و حشمت ممخلًد مستصور مسظفر مسحمد _روحالقـدس آن سـروشِ فـرّخ می گفت سحرگهی که پارب بسر مسند خسروی بسماناد

شاه يحيى (نصرةالدين)

رای صبا با ساکنانِ شهر یزد از ما بگو

کای سر حق ناشناسان گوی چوگان شما

گرچه دوريم از بساط قرب همّت دور نيست

بندة شاه شمائيم و ثناخوانِ شما

ای شهنشاهِ بلنداختر خدا را همتی

تا ببوسم همچو اختر خاكِ ايوان شما

麥

_گر نکردی نصرتِ دین شاه یحیی از کرم

کار مُلک و دین ز نظم و اِتساق افتاده بود

*

_دارای جهان نصرتِ دین خسرو کامل

يحيى بن منظفّر مَلكِ عالمِ عادل

ای درگے اسے لام پےناہِ تیسر گئے۔ادہ

بـــو روی زمـــین روزنــهٔ جــان و درِ دل

تعظیم تمو بر جان و خرد واجب و لازم

انعام تو بركون و مكان فايض و شامل

روز ازل از کملک تمویک قمطره سیاهی

بىر روي مى افتادك شد حلِّ مسائل

خورشید چو آن خالِ سیه دید بدل گفت

ای کاش که من بودمی آن هندوی مقبل

شاها فلک از بزم تو در رقص و سماعست

دستِ طرب از دامنِ این زمزمه مگسل

می نوش و جهانبخش که از زلف کمندت

شمد كمسردن بمدخواه كمرفتار مملاسل

دور فىلكى يكسىرە بىر مّىنهج عىدلىت

خوش باش که ظالم نبرد راه به منزل

حافظ قلم شاهِ جهان شُقسِم رزق است

از يسهر معيشت مكن انديشة باطل

۔ فلک جنیبه کشِ شاه نصرة الدین است بیا بین ملِکش دست در رکاب زده خِرَد که مُلهمِ غیب است بهرِ کسبِ شرف زبامِ عرش صدش بوسه بر جناب زده

ای که بر ماه از خطِ مشکین نقاب انداختی

لطف کردی سایهای بر آفتاب انداختی

از فریب نرگیس مخمور و لعل میپرست

حافظِ خلوتنشين را در شراب انداختي

وز بسرای صیدِ دل در گردنم زنجیر زلف

چون کمندِ خسروِ مالک رقاب انداختی

داور داراشکسوه ای آن که تماج آفستاب

از سر تعظیم بر خاکِ جناب انداختی

نصرة الدين شاه يحيى أن كه خصم مُلك را

از دم شمشیر چون آتش در آب انداختی

شب زندهداري

سهمه شب درین امیدم که نسیم صبحگاهی

به پسیام آشسنایان بسنوازد آشسنا را

بخداکه جرعهای ده تو به حافظِ سحرخیز

که دعای صبحگاهی اثری کند شما را

سترک افسانه بگو حافظ و می نوش دمی

که نخفتیم شب و شمع به افسانه بسوخت

_مرغ شبخوان را بشارت بادكاندر راهِ عشق

دوست را با نالهٔ شبهای بیداران خوشست

ـ گرم ترانهٔ چنگِ صبوح نیست چه باک

نوای من به سحو آهِ عذرخواهِ منست

_خــوشش باد آن نسيم صبحگاهي

ك درد شبنشينان را دوا كرد

_صبا وقتِ سحر بوئی ز زلفِ یار می آورد

دل شموریدهٔ ما را به بو در کار می آورد

فروغ ماه مىديدم زبام قصر او روشين

که رو از شرم آن خورشید در دیوار می آورد

_گریهٔ شام و سحر شکر که ضایع نگشت

قطرة بارانِ ما گوهر يكدانه شد

وندران ظلمتِ شب آبِ حياتم دادند باده از جام تبجلّی صفاتم دادند آن شب قدر که این تازه براتم دادند

ــ دوش وقتِ سحر از عُصَّه نجاتم دادند بيخود از شعشعه پرتو ذاتم كردند چه مبارک سحری بود و چه فرخنده شبی همّتِ حافظ و انفاسِ سحرخيزان بود كسه ز بندِ غم ايام نجاتم دادنـد

_ دوش در حلقهٔ ما قصه گیسوی تو بود

تا دلِ شب سخن از سلسلهٔ موی تو بود

ن بـــه گــوش خــود از دهــانش دوش

ـــخنانی شــنیدهام کــه مــپرس

وی من لب چه می گزی که مگوی

لب لعـــــلی گــــزیده ام کـــه مــپرس

_ عشرتِ شبگیر کن می نوش کاندر راهِ عشق

شبروان را آشنائی هاست با میر عسس

ـساقى چـو شـاه نـوش كـند بـاده صبوح

گو جمام زر به حافظ شب زنده دار بخش

ـ در وفاي عشق تو مشهور خوبانم چـو شـمع

شبنشين كوي سربازان و رندانم چو شمع

روز و شب خوابم نمی آید به چشم ضمپرست

بس که در بیماریِ هجر تو گریانم چو شمع

_ ز چشم مسن بسپرس احسوالِ گسردون

كسسه شب تسا روز اخستر مسى شمارم

ـ سـحر مــرشک روانم سـر خرابی داشت

گرم نه خونِ جگر میگرفت دامن چشم

به بوی مؤدهٔ وصل تو تا سحر شب دوش

بسراه بساد نسهادم جسراغ روشسن جشم

كس نديدست ز مشكِ ختن و نافه چين

أنتجه من هسر سنحر از بادِ صبا مسى بينم

ـ مگر دیوانه خواهم شد درین سوداکه شب تا روز

سخن با ماه میگویم پری در خواب می بینم

با هر ستارهای سر و کار است هر شیم

از حسيرتِ فسروغ رخ هسمچو مساوِ تسو

_سحر با باد مىگفتم حديثِ آرزومندى

خطاب آمد که واثق شو به الطاف خداوندی

دعای صبح ر آهِ شب کلیدِ گنج مقصودست

بدین راه و روش می رو که با دلدار پیوندی

_ هزار جهد بکردم که یار من باشی چراغ دیدهٔ شب زندهدارِ من گردی شبي به كلبة احزانِ عاشقان آئى من این مراد ببینم به خودکه نیمشبی

مرادبخشِ دلِ بيقرار من باشي انيس خاطر اميدوار من باشي دمی انیس دلِ سوگوار من باشی بجای اشکِ روان در کنار من باشی

دانم دلت ببخشد بر عجز شب نشینان گر حالِ بنده پرسی از بادِ صبحگاهی

ــ تو بودی آن دم صبح امید کز مرِ مهر برآمیدی و سبر آمید شبانِ ظلمانی

شب وصل

ـ حالِ دل با تو گفتنم هـوس است طمع خام بين كه قصّة فاش شب قدری چنین عزیز و شریف وه کسه دردانسهای چنین نازک ای صببا امشیم مسدد فسرمای از بسرای شسرف به نبوک میژه

خــبر دل شــنفتنم هـوس است از رقبیبان نیسهفتنم هموس است با تنو تا روز خفتنم هوس است در شب تار سفتنم هوس است ک سحرگه شکفتنم هوس است خاكِ راهِ تمو رُفتنم هوس است شمر رندانه گفتنم هوس است همچو حافظ به رغم مدعيان

_ آن شب قدري كه گويند اهل خلوت امثبــت

يارب اين تأثير دولت در كدامين كوكبست

ـ دلت به وصل گُل ای بلبل سحر خوش باد

كه در چمن همه گلبانگ عاشقانه تست

ـ شب صحبت غنیمت دان که بعد از روزگار ما

بسی گردش کند گردون بسی لیل و نهار آرد

وندر آن ظلمتِ شب آبِ حياتم دادنـد باده از جام تجلّی صفاتم دادند آن شب قدر که این تازه براتم دادند

ـدوش وقتِ سحر از غصّه نجاتم دادند بيخود از شعشعهٔ پـرتو ذاتـم کـردند چەمباركسحرى بود و چە فرخندە شبى

بحثِ سرِّ عشق و ذكر حلقهٔ عشاق بـود وز لب ساقی شرابم در مذاق افتاده بود

_يادبادآن صحبتِ شبهاكه با نوشين لبان یکدو جامم دی سحرگه اتفاق افتاده بود

شبى خوشست بدين قصهاش دراز كنيد و ان یکاد بخوانید و در فراز کنید که گوشِ هوش به پیغام اهـلِ راز کـنید

ـ مـعاشران گـره از زلفِ پـار بـاز کـنید حضور خلوت انسست و دوستان جمعند رہاب و چنگ بـه بـانگِ بـلند مـیگویند

ـ شب وصل است و طي شد نامهٔ هجر سلام فيه حتى منظلع الفجر

ـشبی دل را به تاریکی ز زلفت باز میجستم رخت مى ديدم و جامى هالالى باز مى خوردم

کشیدم در برت ناگاه و شد در تاب گیسویت

نسهادم بسر لبت لب را و جان و دل فدا كسردم

تو خوش می باش باحافظ برو گو خصم جان می ده

چو گرمی از تو می بینم چه باک از خصم دم سردم

شراب و خرقه

ـ به می سجاده رنگین کن گرت پیر مغان گوید

که سالک بسیخبر نبود ز راه و رسم منزلها

_بسیار بساده کسه رنگسین کسیم جامهٔ زرق

كسه مستِ جسام خبروريم و ننام هشياريست

_ مگسرم چشم سياهِ تو بسياموزد كار

ورنسه مستوری و مستی همه کس نتوانند

_گسفتم شراب و خرقه نه آئين ملذهبست

گفت ایس عمل به مذهب بیر مغان کنند

گفتم صنمپرست مشو با صمد نشین

گفتا بـ كـ ري عشـق هـم ايـن و هـم آن كنند

_ دلق حافظ بـ عـه ارزد به میش رنگین کن

وانگسهش مست و خسراب از مسر بازار بسیار

ـ چــو پــير ســالکِ عشــقت بـه مـي حـواله کـند

بنوش و مستنظر رحمتِ خمدا مسىباش

_بــيار مــى كــه بــه فــتوى حــافظ از دلِ بــاك

غسبار زرق بسه فسيض قسدح فسرو شويم

ــ گــرچــه بــا دلق مــلمّع مــى گــلگون عــيبــت

مكسنم عسيب كسزو رنكي ريسا مسىشويم

ـخرقهٔ زهد و جام می گرچه نه در خور همند

ايسنهمه نسقش ميزنم در طلب رضاي تو

_گفت حافظ دگرت خرقه شراب آلودهست

مگــر از مــذهب ایــن طـایفه بـاز آمـدهای

الين خرقه كه من دارم در رهن شراب اولى

ويسن دفستر بسى معنى غسرق مسى نساب اولى

شعر حافظ

_حافظ این گوهر منظوم که از طبع انگیخت

السرِ تسربيت آصفِ الساني دانست

ـ حافظ تو اين سخن زكه آموختي كمه بخت

تعویذ کسرد شعر ترا و به زرگرفت

ـ چـون صباگفتهٔ حافظ بـُـند از بـلبل

عسنبرافشسان به تماشاي رياحين آمد

_كس چو حافظ نگشاد از رخ انديشه نقاب

تا سر زلفِ سخن را به قلم شانه زدند

ـ شعر حافظ در زمانِ آدم اندر باغ خلد

دفستر نسسرین و گلل را زیسنتِ اوراق بسود

ـ بـ ر طرف گلشنم گذر افتاد وقتِ صبح

آندم که کارِ مرغ چمن آه و ناله بود

دیدیم شعر دلکشِ حافظ به مدح شاه

یک بیت از آن قصیده به از صد رساله بود

ـ بــــــــــا و حـــــــال اهــــــــل درد بشـــنو

به لفظِ اندک و معنی بسیار

ـ چه جای گفتهٔ خواجو و شعر سلمانست

که شعر حافظ شیراز به ز شعر ظهیر(خ)

_ حافظ از مشرب قسمت گله بی انصافیست

طبیع چون آب و غزلهای روان سا را بس

_شعر حافظ همه بيت الغزلِ معرفتست

آفسرين بسر نمفس دلكش و لطف سخنش

- شــبى مــىگفت چشــم كس نــديدست

ز مسسرواریدگسوشم در جسهان بسه

ســـخن انـــدر دهـانِ دوست شكّــر

وليكنن كفته حافظ از آن به

_گر به ديوانِ غزل صدر نشينم چه عجب

سالها بندگی صاحبِ دیسوان کردم

_شعرم به يُمن مدح تو صد مُلكِ دل كشاد

گــوئى كــه تــيغ تست زبـانِ سـخنورم

گر ازین دست زند مطرب مجلس رهِ حیش

شمعر حافظ ببرد وقتِ سماع از هوشم

ـ دلم از پرده بشد حافظ خوشگوی کـجاست

تا به قول و غزلش ساز و نوائى بكنيم

-حافظ ار سیم و زرت نیست چه شد شاکر باش

چـه بــه از دولتِ لطـفِ سـخن و طبع سـليم

ـ پس از مـ لازمتِ عـيش و عثـــتي مـهرويان

ز کارها که کئی شعر حافظ از بر کن

_ جو عندلیب فصاحت فروشد، ای حافظ

تــو قــدر او بــه ســخن گــفتن دری بشکــن

_گر چو فرهادم به تلخی جان برآید باک نیست

بس حکایتهای شیرین باز میماند ز من

انسديدم خسوشتر از شسعر تسو حافظ

بسه قسرآنسی کسه انسدر سینه داری

به بستان شو که از بلبل رموز عشق گیری یاد

به مجلس آی کز حافظ سخن گفتن بیاموزی

ـ با دلِ خون شده چون نافه خوشش باید بـود

هركه مشهور جهان گشت به مشكين نفسي

سحافظ از فقر مكن ناله كه گير شعر اينست

هیچ خوشدل تپسندد که تو محزون باشی

_ز حافظان جهان کس چو بنده جمع نکرد

لطسايف حكسمي بسا نكساتٍ قسرآنسي

ـ تـو گـوهر بـين و از خرمهره بگـذر ز طـرزي كـان نگـردد شـهره بگـذر چو من ماهی کلک آرم به تحریر تسو از نونوالقلم میپرس تفسیر وزان تنخمی که حاصل بود کِشتم که نغز شعر و مغز جان و اجزاست مشمام جمان ممطر ساز جاويد نه آن آهو که از مردم نفورست

روان را بـــا خـــرد در هـــم ســرشتم فسرحبخشي دريسن تسركيب بيداست بــيا وز نكــهت ايــن طـيب امّـيد کــه ایـن نـافه ز چـينِ جـيبِ حـورست

گفتم دهنت گفت زهی حبٌ نبات شادي همه لطيفه كويان صلوات

رگفتم که لبت گفت لبم آب حیات كفتم سخن تموكفت حمافظ كفتا _ چشم تو که سِمر بابلست استادش یارب که فسونها نرواد از یادش آن گوش که حلقه کرد در گوش جمال آویسزهٔ دُر زنسطم حسافظ بادش

شعر حافظ (آب زندگی)

ــ آبِ حـــيوانش ز مـنقار بــلاغت مــى چكد

زاغ کلک من بنام ایزد چه عالی مشربت

در قطم آورد حسافظ قسصة لعلل لبش

آب حیوان سی چکد هر دم ز اقلامم هنوز

_حجاب ظلمت از آن بست آب خضر که گشت

ز شــعرِ حــافظ و آن طـبع هـمچو آب خـجل

_ حافظ از آب زندگی شعر تو داد شربتم

تركِ طبيب كن بيا نسخة شربتم بخوان

_ آب حــيوانش ز مـنقار بــلاغت مــي چكد

طوطی خوشلهجه یعنی کملک شِکّرخای تـو

شعر حافظ (اوجگرائی)

در آسسمان نه عجب گربه گفتهٔ حافظ

سرودِ زهسره به رقص آورد مسيحا را

۔ غزل گفتی و دُر سفتی بیا و خوش بخوان حافظ

ک بر نظم تو افشاند فلک عقدِ ثریا را

ـ سرودِ مجلست اکنون فلک به رقص ارد

كه شعر حافظ شيرين سخن ترانة تت

_صبحدم از عرش مي آمد خروشي عقل گفت

قدسیان گرئی که شعرِ حافظ از بر میکنند

ـ شـعرِ حـافظ در زمـانِ آدم انـدر بـاغ خـلد

دفستر نسسرين وگسل را زيسنتِ اوراق بسود

- غــزلسرائسی نساهید صــرفهای نَــبَرد

در آن مستقام کے، حیافظ بسرآؤرد آواز

ـ شاها فلک از بزم تو در رقص و سماعست

دستِ طـرب از دامنِ این زمـزمه مگسل

ــمــن آن مسرغم كــه هــر شــام و ســحرگاه

ز بام عسرش مسى آيد صفيرم

ــز چنگِ زهره شنيدم كه صبحدم مىگفت

ز چـــرخش دهــد زهــره آواز رود

ـکه حافظ جو مستانه سازد سـرود

شعر حافظ (جدال با مدّعي)

ــ چو بشنوی سخنِ اهلِ دل مگو که خطاست

سخنشناس نهای جانِ من خطا این جاست

ای ملاعی بسروکه مرا با توکار نیست

احباب حاضرند به اعدا چه جاجست

حافظ تو ختم كن كه هنر خود عيان شود

با مدّعی نزاع و محاکا چه حاجتست

ـ حسد چه می بری ای سست نظم بر حافظ

قبول خاطر و لطف سخن خدا دادست

ـ خموش حافظ و این نکتههای چون زر سرخ

نگاهدار كه قسلاب شهر صرّافست

ـ حافظ ببر توگوي فصاحت كه مدّعي

هيچش هنر نبود و خبر نيز هم نداشت

_حافظ چو آب لطف زنظم تو می چکد

حاسد جگونه نکته تیوانید بر آن گرفت

_مـدّعي گو لغز و نكته به حافظ مفروش

كسلك مسانسيز زباني و بسياني دارد

ـ جای آنست که خون موج زند در دلِ لعل

زین تعابن کے خرف میشکند بازارش

ـ نه هر کو نقشِ نظمی زد کلامش دلبذیر افتد

تذرو طرفه من گیرم که چالاکست شاهینم

_گـر دیگـری بـه شـيوه حـافظ زدی رقـم

مسقبول طبيع شاه هسنرپرور آمدى

شعر حافظ (جهانگرائی)

_ عراق و فارس گرفتی به شعر خوش حافظ

بسياكسه نسوبتِ بسغداد و وقتِ تسبريز است

_زبان كلك تو حافظ چه شكر آن گويد

كَـه كَـفتهٔ سـخنت مـى برند دست به دست

彝

ـ مي ده كه نوعروس چمن حدِ حسن يافت

كـــار ايـــن زمــان ز صمنعتِ دلاله مـــىرود

طمی مکان بسبین و زمان در سلوک شمر

كاين طفلِ يكشبه رهِ يكساله مسرود

شِكْرشكن شوند همه طوطيانِ هند

زیسن قند پارسی که به بنگاله مسرود

_ حافظ سخن بگوی که در صفحهٔ جهان

این نقش ماند از قلمت یادگار عمر

_حافظ از مشرب قسمت گله بى انصافيست

طــبع چـون آب و خـزلهای روان مـا را بس

ـ طرف کرم زکس نبست این دلِ برامیدِ من

گرچه سخن همی برد قصهٔ من به هر طرف

_پایهٔ نظم بلندست و جهانگیر بگو

تا كسند بادشه بسحر دهان برگهرم

ـ نه هر کو نقش نظمی زد کلامش دلپذیر افتد

تذروِ طرفه من گیرم که چالاکست شاهینم

اگر باور نمی داری رو از صورتگر چین پرس

كه مانى نسخه مىخواهد زنوك كلك مشكينم

به شعر حافظ شیراز میرقصند و مینازند

میهچشمان کشمیری و تسرکان مسمرقندی

_حافظ حديثِ سحرفريبِ خوشت رسيد

تا حدِّ مصر و چین و به اطرافِ روم و ری

ـ با دلِ خون شده چون نافه خوشش باید بود

هرکه مشهور جهان گشت به مشکیننفسی

شعر حافظ (شعر خونبار)

_ فــزلياتِ عــراقــيست ســرودِ حـافظ

کے شنید ایس رہ جانسوز کے فریاد نکرد

کی شعر تر انگیزد خاطر که حزین باشد

یک نکته ازین معنی گفتیم و همین باشد

_ز دیده خرن بحکاند فسانهٔ حافظ

چو ياد عهد شباب و زسان شيب كند

گر سنگ ازین حدیث بنالد عجب مدار

صاحبدلان حكايتِ دل خوش ادا كنند

ـ تیرِ حاشق کُش ندانم بر دلِ حافظ که زد

اینقَدَر دانم که از شمر تـرش خـون مـی چکید

ـ شـعر خـونار من ای باد بدان یار رسان

کے ز مرگانِ سیه سر رگ جان زد نیشم

_حافظ اگرچه در سخن خازنِ گنج حکمت است

از فسم روزگسارِ دون طبع سنخنگزار کسو

شعر حافظ (كلك شكرافشان)

_ حافظ چه طرفه شاخ باتیست کلکِ تو کش میوه دلپذیرتر از شهد و شِکّرست _ شفا زگفتهٔ شکّرفشانِ حافظ جوی که حاجتت به علاج گلاب و قند مباد

اینهمه شهد و شکر کز سخنم میریزد اجر صبریست کز آن شاخ نباتم دادند

زین قندِ پارسی که به بنگاله میرود از نی کلک همه شهد و شکر میبارم تُقل شعر شكرين و مي بيغش دارم که درین باغ نبینی ثمری بهتر ازین که کرد صد شکرافشانی از نی قلمی

_ شِكْرشكن شوند همه طوطيانِ هند _منم آن شاعر ساحر که به افسونِ سخن گر به کاشانهٔ رندان قدمی خواهی زد _كلك حافظ مُكرين ميوه نباتيست بچين _چرا به یک نی قندش نمی خرندآنکس

شمر حافظ (گوهر منظوم)

_ غزل گفتی و در سفتی بیا و خوش بخوان حافظ

کے بر نظم تو افشاند فلک عقدِ ثریًا را

_ حافظ این گوهر منظوم که از طبع انگیخت

السر تسربيتِ أصفِ لساني دانست

_ چـو زر عـزيز وجـود است شعر من آري

قسبول دولتسيان كسيمياي ايسن مس شد

ـ مـن و سـفينة حـافظ كــه جــز دريـن دريـا

_ شـــبى مـــىگفت چشــم كس نــديدست

ز مـــرواريـــ گــوشم در جــهان بــه

ــخن انــــدر دهــانِ دوست شكـــر

وليكنن كنفته حسافظ از آن ب

ـ چو سلکِ دُرٌ خوشابست شعر نغز تو حافظ

كه گاه لطف سَبَق مىبرد زِ نظم نظامى

_ دُرَر ز شــوق بـرآرنـد ماهیان بـه نـثار

اكسو سفينة حافظ رسمد به دريائي

_ چشم تو که سِحرِ بابلست استادش یارب که فسون ها نرواد از یادش

آن گوش که حلقه کرد در گوش جمال آویسزهٔ دُر ز نسظم حسافظ بسادش

شک و تردید

_مستور و مست هر دو چو از یک قبیلهاند

ما دل به عشوهٔ که دهیم اختیار چیست

راز درون پسرده چه داند فلک خموش

ای مدّعی نزاع تو با پردهدار چیست

_ چیست این سقفِ بلندِ سادهٔ بسیار نقش

زین معمّا هیچ دانا در جهان آگاه نیست

تا چه بازی رخ نماید بیدقی خواهیم راند

عرصهٔ شطرنج رندان را مجالِ شاه نیست

_حاصل كارگه كون و مكان اينهمه نيست

باده پیش آرکه اسباب جهان این همه نیست

ــاز هر طرف که رفتم جز وحشـــتم نـیفزود

زنهار از ایس بیابان ویس راه بینهایت

این راه را نهایت صورت کجا توان بست

کِش صدهزار سنزل بیش است در بدایت

ـ پيرِ ماگفت خطا بر قلم صنع نرفت

آفسرين بسر نظر پاک خطابوشش باد

ـ چندانکه زدم لاف کرامات و مقامات

ه یچم خبر از هیچ مقامی نفرستاد

در رهِ عشق نشد کس به يقين محرم راز

هــر كــي بـر حبب فهم گـماني دارد

_ساقیا جام میم ده که نگارندهٔ غیب

نيست معلوم كه در پردهٔ اسرار چه كرد

آنکے پر نقش زد این دایرهٔ مینایی

کس ندانست که در گردشِ پرگار چه کرد

در کارخانهای که رهِ عقل و فضل نیست

فسهم ضعيف راى فضولي چراكند

ـ وصل خورشيد به شب پرهٔ اعمى نرسد

کے درین آیے صاحبنظران حیرانند

_كس ندانست كه منزلگهِ مقصود كجاست

آنقدر هست که بانگِ جرمی می آید(خ)

ـ با چنین حیرتم از دست بشد صرفهٔ کار

در غم افزودهام آنج از دل و جان کاستهام

_عيان نشدكه چرا آمدم كجا بودم

دريغ و دردكه غافل ز حالِ خويشتنم

-شدم فسانه به مرگشتگی و ابروی دوست

کشید در خم چوگان خویش چون گویم

ـ خوشتر از فكر مي و جام چه خواهد بودن

تا ببينم كه سرانجام چه خواهد بودن

_فرصت شمار صحبت كز اين دو راهه منزل

چون بگذریم دیگر نتوان به هم رسیدن

_بده کشتی می تا خوش برآثیم

ازیـــن دریـای ناپیدا کـرانـه

وجرود مهها معمائيست حافظ

كه تسحقيقش فسسونست و فسسانه

_اگــر نــه دايــرهٔ عشــق راه بـربــتى

چو نقطه حافظ مرگشته در میان بودی

ـ چو هر خبر که شنيدم رهي به حيرت داشت

ازین سپس من و سستی و وضع بی خبری (خ)

ـ حديثِ چون و چرا دردِ مر دهـ ماقى

پیاله گیر و بیاسا به عمرِ خویش دمی

_رهِ مـــيخانه بـــنما تــا بــپرسم

مآلِ خــویش را از پــیشبینی

نه حافظ را حضور درس و خلوت

نــــه دانشــــمند را عــلم اليــقينى

شمع و پروانه

_ سوز دل بین که ز بس آتشِ اشکم دلِ شمع

دوش بر من ز سی مهر چو پروانه بسوخت

_ يارب اين شمع دل افروز زكاشانه كيست

جان ما سوخت بهرسید که جانانهٔ کیست

دولتِ صحبت أن شمع سعادت بسرتو

باز پرسید خدا راکمه به پروانهٔ کیست

_مخبچهای میگذشت راهزنِ دین و دل

در پسی آن آشسنا از هسمه بسیگانه شسد

آتش رخسار كل خرمن بلبل بسوخت

جــهرهٔ خــندانِ شـمع آفتِ بـروانـه شــد

_غنيمتى شمر اى شمع، وصلِ پروانه

كمه ايس ممامله تا صبحدم نخواهد ماند

_ آتش آن نیست که از شعلهٔ او خندد شمع

آتش آنست كــه بـر خـرمنِ پـروانـه زدنـد

_ ياد باد آنكه رخت شمع طرب مى افروخت

ويسن دل سسوخته بسروانسهٔ ناپروا بود

روی بسنما و مسراگسوکه زجان دل برگیر

پسیش شمع آتشِ پروانه به جان کو درگیر

ای سروناز حسن که خوش می روی به ناز

عشاق را به ناز تو هر لحيظه صد نياز

پسروانسه را ز شسمع بُسوّد سسوزِ دل ولي

سىشمع عسارض تسو دلم را بسود كسداز

ـ تـ و شـمع انجمني يک زبان و يکدل شـو

خیال و کوشش پروانه بین و خندان باش

در خسراباتِ منان گرگندر افتد بازم

حساصل خسرقه و سسجاده روان در بازم

ور چسو پسروانه دهد دست فراغ بالي

جــــن بـــدان عــارض شــمعى نَــبُود بــروازم

- چسراغ روی تسرا شسمع گشت پسروانه

مراز حالِ تو باحالِ خويش پروانه

به منزده جنان به صباً داد شمع در نفسی

ز شمع روی تسواش چسون رسمید پسروانسه

_ای که بر ماه از خطِ مشکین نقاب انداختی

لطف کسردی مسایه ای بسر آفتاب انداختی

هرکسی با شمع رخسارت به وجهی عشق باخت

زین سیان پروانه را در اضطراب انداختی

_شرح این قصه مگر شمع برآرد به زبان

ورنمه پروانه نبدارد به سنخن پروایس

شيخ خانقاه

ــ حافظ بخود نهوشيد اين خرقه مي آلود

ای شسیخ پساکسدامسن معذور دار سا را

_ترسم که صرفهای نَبَرَد روز بازخواست

نـــانِ حــلالِ شــيخ ز آبِ حــرام مــا

_بندهٔ پیو خواباتم که لطفش دائم است

ورنه لطفِ شیخ و زاهد گاه هست و گاه نیست

ـ امام خواجه که بودش سرِ نمازِ دراز

به خونِ دخترِ رز خرقه را قصارت كرد

_فغان که نرگی جماش شیخ شهر امروز

نے طرب کردکشان از سے حقارت کرد

_رطــل گــرانــم ده ای مـربد خـرابـات

شـــادي شــيخي كــه خـانقاه نــدارد

_مسریدِ پیرِ مسغانم ز مسن مسرنج ای شسیخ

چــراکـه وعـده تـوکـردی و او بـجا آورد

_بـــــا ای شــــخ و از خـــمخانهٔ مـــا

شرابسی خسور کسه در کسوثر نساشد

ــ گــر جــلوه مــىنمائى و گــر طـعنه مـىزنى

ما نسيستيم مسعتقدِ شسيخ خسردېسند

ــ میخورکه شیخ و حافظ و مفتی و محتیب

چـون نـیک بـنگری هـمه تـزویر مـیکنند

ـ تـ رسم كــه روز حشــر عــنان بـر عـنان رود

تسبيح شيخ و خسرقهٔ رنبدِ شرابخوار

به کوی میکده دوشش به دوش میبردند

امام شهر که سنجاده میکشید به دوش

- احوالِ شيخ و قاضى و شرب اليهودشان

كسردم مسؤال صبحدم از پير مسىفروش

كفتا نكفتني است سخن كرجه محرمي

درکش شمراب و پسرده نگسه دار و می بنوش

ــزلفِ دلدار جــو زنّـار هــمى فــرمايد

بروای شیخ که شد برتن ما خرقه حرام

- نشان مرد خدا عاشقیست با خود دار

کے در مشایخ شہر ایس نشان نے میبینم

ـ ساقی چو يدارِ مهرخ و از اهل راز بود

حسافظ بسخورد بساده و شميخ و فسقيه همم

_ مــا را بـه رنـدى افـانه كـر دند

بـــــــاهل شـــــــــاهل كــــمراه

ما شيخ و واعظ كمتر شاسيم

يا جام باده يا قصه كوتاه

ـ بــ د رنــدان مگــو ای شـیخ و هشـدار

کے باحکے خدائے کینه داری

نـــمى ترمــــى ز آهِ آتشــــينم

تـــو دانــي خـرقهٔ پشيمنه داري

ـ ز رهم میفکن ای شیخ به دانههای تسبیح

که چو مرغ زيرک افتد نفتد به هيچ دامي

شيراز

سبده ساقی می باقی که در جنت نخواهی یافت

كسنار آب ركسناباد و گسلگشتِ مصلى را

_شیراز و آبِ رکنی و آن باد خوش نسیم

صيبش مكن كه خالِ رخ هفت كشورست

فرقست از آب خضر که ظلمات جای اوست

تا آب ما كه مُنبَعش الله اكبرست

_نمیدهند اجازت مرابه سیر و سفر

نــــيم بـــاد مــصلّى و آب ركــناباد

¥

نسیم روضهٔ شیراز پیکِ راهت بس که سیرِ معنوی و کنج خانقاهت بس ز رهروانِ سفر کرده عذرخواهت بس دلا رفیق سفر یار نیکخواهت بس دگر ز منزلِ جانان سفر مکن درویش هوای مسکنِ مألوف و صهدِ یار قدیم

خدداوندا نگددار از زوالش که عمرِ خضر میبخشد زلالش عمیرآمیز می آید شمالش بجوی از مردمِ صاحب کمالش که شیرینان ندادند انفعالش

-خوشا شیراز و وضع بی مثالش زرکسناباد مسا صدد لوحش الله مسیانِ جسعفرآباد و مسصلی به شیراز آی و فیضِ روحِ قدسی که نام قندِ مصری بُسرد آنجا

من جوهري مفلسم از آنرو مشرّشم حقاكه مى نمىخورم اكنون و سرخوشم چيزيم نيست ورنه خريدار هر ششم

ـ شیراز معدن لبِ لعلست و کانِ حسن از بس که چشمِ مست درین شهر دیدهام شهریست پرکرشمهٔ خوبان ز شش جهت

_اگــرچــه زنــده رود آبِ حــياتست

ولى شـــــرازِ مــا از اصــفهان بــه

_شهریست پر ظریفان وز هر طرف نگاری

یاران صلای عشقست گر میکنید کاری

هر تارِ موی حافظ در دست زلفِ شـوخی

مشکل توان نشستن در این چنین دیاری

شیرین و فرهاد

ـ حكـايتِ لبِ شـيرين كـلام فـرهادست

شكنج طرة ليلى مقام مجنونست

_مسن هسمان روز ز فسرهاد طسمع بسريدم

كــه عــنانِ دل شـيدا بـه لب شـيربن داد

ـــز حســـرتِ لبِ شـــيرين هـــنوز مـــيبنم

كــه لاله مـــىدمد از خسونِ ديـده فسرهاد

دل به امید صدائی که مگر در تو رسد

نالهها كبرد دريس كبوه كبه فبرهاد تكبرد

_يارب اندر دلِ آن خسرو شيرين انداز

کے برحمت گذری بر سُر فرهاد کند

ـ شـهرهٔ شـهر مثـو تـا نـنهم سـر در كوه

شرور شرین مسنما تا نکسی فرهادم

ـ جهان پیرست و بی بنیاد ازین فرهادکش فریاد

که کرد افسون و نیرنگش ملول از جانِ شیرینم

گر چو فرهادم بتلخی جان بر آید باک نیست

بس حکایتهای شیرین باز میماند ز من

ـ اجرها باشدت ای خسرو شیرین حرکات

گر نگاهی سوي فرهاد دل افتاده كنی

做

مه شمهای از داستان عشق شورانگیز ماست

این حکایتها که از فرهاد و شیرین کردهاند

صاحب عيار (قوام الدين محمد)

_ آنکه رخسارِ ترا رنگ گُل و نسرین داد صبر و آرام تـوانـد بـه مـنِ مسکـین داد _ درکفِ غصّهٔ دوران دلِ حافظ خون شد از فراقِ رخت ای خواجه قوامالدین داد

7

ــ به حسن و خلق و وفاكس به يارِ ما نرسـد

تسرا دریسن مسخن انکسار کسار مسا نرسد

اگرچه حسن فروشان به جلوه آمده اند

كسى به حسن و ملاحت به يار ما نرسد

بحقِّ صحبت ديربن كه هيچ محرم راز

بے بار یکجهتِ حقگزار ما ناسد

هزار نقش برآید زکلکِ صنع و یکی

به دلهدیری نقش نگار ما نرسد

هــزار نــقد بــه بـازار كـائنات آرنـد

یکی به سکّهٔ صاحب عیارِ ما نرسد

ــز دلبـــرى نـــتوان لاف زد بــه آسـانى

هزار نکته درین کار هست تا دانی

مگير چشم عنايت ز حمالِ حافظ باز

وكسرنه حال بكويم به آصفِ ثاني

وزيس شساهنشان خسواجسة زمسين و زمان

كــه خــرّ مست بــدو حالِ انسى و جانى

قسوام دولت و دُنسيي محمّد بن عملي

که می درخشدش از چهره فر یزدانی

زهی حمیده خصالی که گاهِ فکر صواب

تسرا رسد که کنی دعوی جهانبانی

طسراز دولتِ باقى تسرا هسمى زيبد

كسه هسمتت نسبرد نسام صالم فاني

اگسر نبه گنج عنظای تنو دستگیر شود

همه بسيطِ زمين رو نهد به ويسراني

به شُکرِ تهمتِ تکفیر کز میان برخاست

بكوش كنز گُل و مُل دادِ عيش بستاني

جفانه شیوهٔ دیس پروری بُود حاشا

همه كمرامت و لطفست شمرع ينزداني

رموز سِر اناالحق جه داند آن غافل

که منجَذِب نشد از جذبه های سبحانی

درون پسردهٔ گل غسنچه بین که میسازد

رَ بسهرِ ديدة خصمِ تو لعل پيكاني

طسربسراي وزيسرست سساقيا مكذار

کے غیر جام می آنجا کند گرانجانی

تسو بودی آن دم صبح امید کز سر مهر

بسرآمسدی و سرآمد شبانِ ظلمانی

شمنیدهام کمه زمس یاد میکنی گمه گه

ولي به مجليل خاص خودم نميخواني

طلب نمى كنى از من منخن جفا اينست

وگسرنه با تو چه بحثست در سخندانی

هزار سال بقا بخشدت مدايح من

چنین نفیس متاعی به چون تو ارزانی

سحن دراز كئسيدم ولى اميدم هست

كمه ذيل عفو بدين ماجرا بهوشاني

هميشه تا به بهاران هوا به صفحه باغ

مسزار نشش نگسارد ز خطِ ریسحانی

به باغ شلک ز شاخ امل به عمر دراز شُکے فتہ ہےادگے لے دولتت بے آسےانی

از بهر خاكبوس نمودي فلك سجود در نصفِ ماهِ ذىقعد از عرصهٔ وجود أمد حروفِ سالِ وفاتش اميدِ جود

اعظم قوام دولت و دین آنکه بــر درش با آن وجوّد و آن عظمت زیر خاک رفت تاکس امیدِ جود ندارد دگر زکس

اساس او به ازیس استوار بایستی به دستِ آصفِ صاحب عيار بايستي

به عمر مهلتی از روزگار بایستی

گدا اگر گهر باک داشتی در اصل بر آب نقطهٔ شرمش مدار بایستی ور آفتاب نکردی فسوس جام زرش چیرا تهی ز می خوشگوار بایستی وگر سرای جهان را سَر خرابی نیست زمانه گــر نـه زر قـلب داشـتی کـارش چو روزگار جز این یک عزیز بیش ن**داشت**

صبر و ثبات

ـ صــبركـن حـافظ بـه سـختى روز و شب

مــاقبت روزی بــابی کــام را

...مـــقام عــــيش مــيسر نــمىشود بــىرنج

بلى به حكم بلا بستهانيد عهدِ الست

_من که در آتش مسودای تبو آهی نزنم

کے توان گفت که بر داغ دلم صابر نیست

_ عشــقبازی را تـحمّل باید ای دل پایدار

گر ملالی بود بود وگر خطائی رفت رفت

ـ ساقي بياكه هاتفِ غيبم به مؤده گفت

با درد سبر کن که دوا می فرستمت

ـپس از چندین شکیبائی شبی یارب توان دیدن

که شمع دیده افروزیم در محرابِ ابرویت

ـ خون خور و خامش نشين كـه آن دلِ نـازکُ

طـــاقت فـــرياد دادخــواه نــدارد

ـ هـاتف آن روز به من مؤدهٔ این دولت داد

که بدان جور و جفا صبر و ثباتم دادند

اينهمه شهد و شِكسركنز سنختم مىريزد

ـگـویند سنگ لعـل شـود در مـقام صـبر

آری شمسود ولیک بسه خمونِ جگر شمود

م شِكْس به صبر دست دهد عاقبت ولي

_گرت چو نوح نبی هست صبر در غم طوفان

بـــلا بكـــردد وكـــام هــزار ســاله بــرآيــد

حکام جان تلخ شد از صبر که کردم بی دوست

عشوهای زان لب شیرین شکر بار بیار

ـ دلا در عــاشقی ثــابتقدم بـاش

که در ایسن ره نسباشد کسار بسی اجس

در بیابان گر به شوق کعبه خواهی زد قدم

سرزنشها گر كند خارِ مغيلان غم مخور

_حافظ شکایت از غم هجران چه میکنی

در هـ جر وصل باشد و در ظلمتست نور

.

ـباغبان گر پنجروزی صحبتِ گُل بایدش

سر جفاي خار هجران صبر بلبل بايدش

ای دل انسدر بسندِ زلفش از پسریشانی مسال

مرغ زيرك جون به دام افتد تحمل بايدش

نسازها زان سرگس مستانهاش باید کشید

این دلِ شوریده تا آن جعد و کاکل بایدش

.

ــاز ثباتِ خودم این نکته خوش آمدکه بـجور

در سو کسوی تسو از پای طلب ننشستم

-اينكه پيرانه سرم صحبتِ يوسف بنواخت

اجس صبريست كه در كلبة احمزان كمردم

_خار ار چه جان بكاهد گُل عذر آن بخواهد

مسهلیت تبلخی میی در جنبِ ذوق مستی

_حافظ مكن شكايت كر وصل دوست خواهي

زيسن بسيشتر بسايد بسر همجرت احتمالي

_سرختم در چاهِ صبر از بهر آن شمع چِگل

شاًهِ تركان فارغست از حال ماكو رستمي

_ تــرسم كـزين چـمن نَـبَرى آســنين گــل

ك_ز گــلثنش تــحملِ خــارى نـمىكنى

ـ به صبر کوش تو ای دل که حق رها نکند

جنين عريز نگيني به دستِ اهرمني

- صبر بسر جسورِ رقيبت چه کنم گر نکنم

عاشقان را نبود چاره به جمز مسكيني

صدق و أخلاص

_ما نه مردان ريائيم و حريفان نفاق

آنکه او عالم سِر است بدین حال گواست

به صدق کوش که خورشید زاید از نفست

که از دروغ سیهروی گشت صبح نخست

ـ بـر درِ مـيخانه رفـتن كـارِ يكـرنگان بـود

خودفروشان را به کوی می فروشان راه نیست

_حافظ نهاد نيك توكامت برآورد

جــانها فــداى مـردم نـيكونهاد بـاد

ـ صنعت مكن كه هر كه محبت نه راست باخت

عشبقش به روي دل در معنى فراز كبرد

حافظ مكن ملامت رندان كه در ازل

ما را خدا ز زهد ریا بی نیاز کرد

_نــفاق و زرق نــبخشد صــفاي دل حـافظ

طريقِ رنـدى و عشـق اختيار خواهـم كرد

_غـــــلام هــــمّت دُردىكشـــانِ يكـــرنگم

نسه آن گسروه که ازرقالباس و دلسیهند

_قسلب آلودهٔ حسافظ بُسر او خسرج نشد

كاين معامل به همه حيب نهان بينا بود

ـ گفت و خوش گفت برو خرقه بسوزان حافظ

يارب اين قلبشناسي زكه أموخته بود

_حافظ بكوى ميكده دايم به صدق دل

چــون صــوفيان صــومعهدار از صـفا رَوَد

ـ از آنرو هست یاران را صفاها با سی لعلش

که عیر از راستی نقشی در آن جوهر نسمگیرد

در خلوص منت ار هست شکی تجربه کن

کس عیار زر خالص نشناسد چو مُحک

در حق من به دُردکشی ظنّ بد مبر

كسالوده كشت خسرقه ولي پساكسدامنم

ـ من اگر رندِ خراباتم وگر زاهدِ شهر

این متاعم که همی بینی و کمتر زینم

گفتی که حافظ اینهمه رنگ و خیال جیست

نقشِ خلط مبين كه همان لوح مساده ايم

ـ عـمريست تـا بـه راهِ فـمت رو نـهادهايم

روی و ریسای خیلق به یکسو نهادهایسم

رنگ تسرویر پسسیش مسسا نسبود

شــــيرِ مــــرخـيم و افسعي سيهيم

ای جرعهنوشِ مجلس جم سینه پاک دار

كسائينه ايست جسام جسهان بين كسه آه ازو

_ آلودگـــي خـــرقه خـــرابـي جــهان است

کسو راهسروی اهسل دلی پساک مسرشتی

ـ بسوى يكسونگى ازيسن قسوم نسمى آيد خيز

دلقِ آلودهٔ صوفی بسه مسی ناب بشوی

صوفی (بیاعتباری خرقه)

_حافظ این خرقه بینداز مگر جان ببری

كاتش از خرقهٔ سالوس وكرامت برخاست

_ساجراكم كن و بازآكه مرا مردم چشم

خرقه از سر بدر آورد و بشكرانه بسوخت

_ سن این دلتی ملمّع را بخواهم ســوختن روزی

که پیرِ می فروشانش به جامی بر نمیگیرد

ـ به کوی می فروشانش به جامی بر نمیگیرند

زهی سجّادهٔ تقوی که یک ساغر نمی ارزد

_نقدِ صوفی نه همه صافی بیغش باشد

ای بسا خرقه که مستوجب آتش باشد

ــ كــر شــوند آكــه از انــديشة ســا مـغبجگان

بعد ازین خرقهٔ صوفی به گرو نستانند

سگفت و خوش گفت برو خرقه بسوزان حافظ

یارب این قبلبشناسی زکه آموخته بود

ــ من این مرقع رنگین چو گُل بخواهم موخت

کے پیر بادہ فروشش به جرعهای نخرید

ـ در خرقه جو آتش زدی ای عارف سالک

جهدى كن و سر حلقة رندانِ جهان باش

_بسوز ایسن خسرقهٔ تقوی تو حافظ

کسته گسسر آتش شسوم در وی نگسیرم

_حافظ اين خرقة بشمينه بيندازكه ما

از پــــي قـافله بـا آتشِ آه آمــدهايــم

ــ آتشِ زهد و ريا خرمن دين خواهد سـوخت

حافظ اين خرقة يشمينه سينداز وبرو

بسيا بسياكسه كسرا مسي كند تسماشائي

صونی (ریاکاری)

_ز جيب خرقة حافظ چه طرف بتوان بــت

كسه مسا صحمد طلبيديم و او صنم دارد

_نقد صوفی نه همه صافی بیغش باشد

ای بسا خرقه که مستوجب آتش باشد

خوش بسود گر مَحَک تجربه آید به میان

تا سیهروی شود هرکه در او غش باشد

ـ حافظ این خرقه که داری تو ببینی فردا

کے چے زئار ز زیرش بے دخا بگشایند

ـ خودگرفتم كافكنم سجاده چون سوسن به دوش

همچوگل بر خرقه رنگِ میمسلمانی بود

ـ شــرمم از خــرقهٔ آلودهٔ خــود مــیآید

کے برو وصله به صد شعبده پیراستهام

ـ خرقه پوشی من از غایتِ دینداری نیست

پسردهای بسر سسر صد عیبِ نهان می پوشم

ساعستقادی بسنما و بگذر بسهر خسدا

تا در این خرقه ندانی که چه نادرویشم

ـ بسكــه در خـرقهٔ آلوده زدم لاف صـلاح

شــــرمسارِ رخ سـاقی و مـسي رنگـــينم

_صوفى بياكه خرقة سالوس بركثيم

وين نقشِ زرق را خطِ بطلان بسر كشيم

نسذر و فستوح صومعه در وجه مینهیم

دلق ریسا بسه آبِ خسرابسات بسرکشیم

ـ چاک خواهم زدن این دلق ریائی چکنم

روح را صحبت ناجنس عنذابيست اليم

ـ دريسن خسرقه بسسي آلودگسي هست

خــــوشا وقتِ قـــــبای مـــــی فروشان

_ازیسن مسزوجه و خرقه نیک در تنگم

بے یک کے رشمهٔ صوفی وشم قلندر کن

ـ آلودگــي خــرقه خــرابــي جــهانــت

کسو داهسروی اهسلِ دلی پساک سسرشتی

_ز رهم میفکن ای شیخ به دانههای تسبیح

که چو مرغ زيرک افتد نفند به هيچ دامي

ـ بیفشان زلف و صوفی را به پا بازی و رقص آور

که از هر رقعهٔ دلقش هزاران بت بیفشانی

_ خددا زآن خرقه بسيزارست صد بار

کـــه صد بت باشدش در آستینی

ـ بـوي يكـرنگى ازيـن قـوم نـمى آيد خيز

دلقِ آلودهٔ صــونی بــه مــی نــاب بشــوی

صونی (شاهدبازی)

_صــوفيان جــمله حــريقند و نــظرباز ولى

زيسن ميان حافظ دلسوخته بمدنام افتاد

_ ساقی بیاکه شاهد رعنای صوفیان

دیگسر بسه جملوه آمند و آضازِ نباز کسرد

ای دل بسیا کسه مسا به پناهِ خدا رویسم

زانسچه آمستين كسوته و دستِ دراز كسرد

_ساقی چو یار مهرخ و از اهل راز بود

حافظ بخورد باده و شیخ و فقیه همم

ـ بـ يرون جهيم سرخوش و از بـزم صوفيان

غارت كنيم باده و شاهد به بركشيم

_ خددا راكسم نشدين با خرقه پوشان

رخ از رئـــدانِ بـــيسامان مــيوشان

تـــو نــازک طبعی و طـاقت نــاری

گـــرانـــهای مُشنی دلق پـرشان

ـ بیفشان زلف و صوفی را به پا بازی و رفص آور

كسه از هسر رقعهٔ دلقش هنزاران بت بيفشاني

```
۲۲۴ / جمع پریشان
```

صوفى (شرباليهود)

_شكفته شدگُل حمرا وكشت بلبل مست

صلاي سرخوشي اي صوفيانِ بادهپرست

_صوفى ار باده به اندازه خورد نوشش باد

ور نه اندیشهٔ ایس کار فراموشش باد

_امــامِ خــواجــه کــه بــودش ســرِ نـمازِ دراز

به خونِ دختر رز خرقه را قصارت کرد

_صوفي ماكه زورد سحرى مست شدى

شامگاهش نگران باش که سرخوش باشد

_ زاهــدِ خــلوتنشين دوش بــه ميخانه شــد

از سَـرِ پـیمان بـرفت بـا سَـرِ پـیمانه شـد

صوفی مجلس که دی جام و قدح می شکست

باز به یک جرعه می عاقل و فرزانه شد

_صوفيان واستدند از گرو ميهمه رخت

دلق ما برود که در خانهٔ خمار بماند

محتسِب شيخ شد و فسق خود از ياد ببرد

قصهٔ ماست که در هر سر بازار بماند

_ صوفی که بی تو توبه ز می کرده بود دوش

بشكست عسهد جون در میخانه دید باز

_صوفي سرخوش ازين دست كه كج كرد كلاه

بــه دو جــام دگــر آشــفته شــود دســتارش

ــز كــوي مـيكده دوشش بـه دوش مـىبردند

امامِ شهرکه سنجاده میکشید به دوش

_در عــهدِ پـادشاهِ خـطابخشِ جـرمپـوش

حافظ قرابه كش شد و مفتى بالهنوش

صوفی زکنج صومعه بر پای خم نشست

تا دید محتسِب که سبو میکشد به دوش

احبوال شبيخ و قباضي و شهرباليهودشان

كسردم سؤال صبحدم از پيرِ مى فروش

كمفتا نكفتنيست سخن كرجه محرمي

درکش زبسان و پسرده نگهدار و می بسنوش

حافظ بخورد باده و شیخ و ققیه هم ای کسوته آستینان تا کسی دراز دستی جنس خانگی باشد همچو لعل رمانی

_ساقی چو یارِ مهرخ و از اهلِ راز بود _صوفی پیالهپیما حافظ قرابه پرهیز _محتیب نمی داند آنقدر که صوفی را

صوفی (شطح و طامات)

ـ حافظ این خرقه بینداز مگر جان ببری

كاتش از خرقهٔ سالوس وكرامت برخاست

- چندانکه زدم لاف کرامات و مقامات

هیچم خبر از هیچ مقامی نفرساد

ـ با خوابات نشینان ز کراسات ملاف

هر سخن وقتی و هر نکته مکانی دارد

ـ صوفی گُلی بچین و مرقع به خار بخش

وین زهدِ خشک را به می خوشگوار بخش

طامات و شطح در رهِ آهنگِ چنگ نه

تسبیح و طیلسان به می و میگسار بخش

*

شطح و طامات به بازارِ خرافات بریم دلقِ بسطامی و سجادهٔ طامات بریم گر بدین فضل و هنر نام کرامات بریم

ے خیز تا خرقهٔ صوفی به خرابات بریم ســوی رنــدانِ قــلندر بـه ره اَوردِ ســفر شــوممان بــاد ز پشـمینهٔ اَلودهٔ خــویش

بیاکاین داوریها را به پیشِ داور اندازیم طامات تا به چند و خرافات تنا به کی ریکی از عقل میلاند یکی طامات می بافد ساقی بیا که شد قدح لاله پُر ز می

صونی (نساد و آلودگی)

ـ صوفى نهاد دام و سر حقّه بازكرد بنيادِ مكر با فلكِ حقّه بازكرد زیراکه عرضِ شعبده با اهل راز کرد ای دل بیاکه ما به پناه خدا رویم زانج آستین کوته و دستِ دراز کود شرمنده رهروی که عمل بر مجاز کرد ای کبکِ خوش خرام کجا می روی بایست خبره مشو که گربهٔ زاهد نماز کرد

بازي چرخ بشكندش بيضه در كالاه فرداكه بيشكاه حقيقت شود بديد

- نقدِ صوفى نه همه صافى بيغش باشد

ای بسا خرقه که مستوجب آتش باشد

خوش بودگر محک تجربه آید به میان

تا سیهروی شود هر که در او غش باشد

ـ نـقدها را بُـوَد آیاکـه عـیاری گـیرند

تا همه صومعهداران پسی کاری گیرند

ـ بيا به ميكده و جهره ارغواني كن

مسروبه صومعه كانجا سياهكارانند

_غــلام هـــمّتِ دُردىكشانِ يكـرنگم

نه آن گروه که ازرقلباس و دلسیهند

ـ پـير گـلرنگ من اندر حق ازرق پوشان

رخمصتِ خبث نداد ار نه حكايتها بود

ـ از دلقپوش صومعه نقدِ طلب مجوى

یسعنی ز مفلسان سخن کیمیا سپرس(خ)

سصوفي شهر بين كه چون لقمهٔ شبهه ميخورد

باردمش دراز باد این حیوان خوش صلف

ـ چون صوفیان به حالت و رقصند مقتدا

ما نیز هم به شعبده دستی برآوریم

ـ دربسن خسرقه بسبي ألودگي هست

خسوشا وقتِ قسباي مسى فسروشان

دریسین صیوفی وشان دردی نیدیدم

كسه مسافى بساد عسيش دردسوشان

بيا وز فبن ايسن مسالوسيان بين

صراحي خون دل و بربط خروشان

•

درازدستی ایس کوته آستینان بین کو راهروی اهلِ دلی پاکسرشتی که نهادست بهر مجلسِ وعظی دامی دلتی آلودهٔ صوفی به میِ ناب بشوی تا خرقه ها بشوئیم از عجبِ خانقاهی

به زیر دلق ملمع کمندها دارند الودگی خرقه خرابی جهانست مرغ زیرک به در خانقه اکنون نپرد بوی یکرنگی ازین قوم نمی آبد خیز ماقی بیار آبی از چشمهٔ خرابات

طعن حسودان

حسابش با کسرام الکاتبین است که بد به خاطر امیدوار ما نرسد فیبار خاطری از رهگذار ما نرسد شاید که چو وابینی خیر تو درین باشد چون به محبوب کمان ابروی خود پیوستم

- تو پنداری که بدگو رفت و جان برد - دلا ز طعنِ حسودان مرنج و واثق باش چنان بزی که اگر خاکِ ره شوی کس را - غمناک نباید بود از طعن حسودای دل - بعد ازینم چه غم از تیر کجاندازِ حسود

جامهٔ کس سیه و دلقِ خود ازرق نکنیم کارِ بد مصلحت آنست که مطلق نکنیم سِرِّ حق بر ورقِ شعبده ملحق نکنیم گو تو خوش باش که ماگوش به احمق نکنیم ور بحق گفت جدل با سخنِ حق نکنیم ما نگوئیم بد و میل به ناحق نکنیم عیب درویش و توانگر به کم و بیش بدست رقسم مسخلطه بسر دفتر دانش نکشیم گر بدی گفت حسودی و رفیقی رنجید حافظ ار خصم خطاگفت نگیریم برو

طلب

_ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست

منزلِ أن مع عاشق كُش عيّار كجاست

شبِ تار است و رهِ وادي ايسمن در پيش

آتشِ طور كجا موعدِ ديدار كجاست

عقل ديوانه شد أن سلملة مشكين كو

دل ز ما گوشه گرفت ابروي دلدار كجاست

.

_مقامِ عيش ميسّر نميشود بسيرنج

بىلى بىم حكىم بىلا بستەانىد ھىدِ الست

ـ عاقبت دست بدان سرو بلندش برسد

هر که را در طلبت همّتِ او قاصر نیست

مه آنچه سعى است سن اندر طلبت بنمايم

اینقدر هست که تغییر قضا نتوان کرد

ـ خستگانِ را چو طلب باشد و قوّت نبود

گر تو بیداد کنی شرطِ مروّت نبود

ما جفا از تو ندیدیم و تو خود نپسندی

آنچه در ملهب ارباب طريقت نبود

_دست از طلب ندارم تاکام من برآید

یا تن رسد به جانان یا جان ز تن برآید

از حسرتِ دهانش آمید به تنگ جانم

خردكام تنگدستان كى زان دهن برآيد

ـ مكن ز غصه شكايت كه در طريق طلب

به راحتی نرسید آنکه زحمتی نکشید

ـ سعى ناكرده درين راه به جائى نرسى

سزد اگر می طلبی طاعتِ استاد ببر

ـ در بیابان گر به شوقی کعبه خواهی زد قدم

سرزنشها گركند خار مغيلان ضم مخور

_گرچه وصالش نه به کرشش دهند

هــر قــدر ای دل کـه تـوانـی بکـوش

÷

_عمریست تا من در طلب هر روز گامی میزنم

دست شفاعت هر زمان در نیکنامی سیزنم

بيماهِ مهراقروز خود تا بگذرانم روز خود

دامی به راهی مینهم مرغی به دامی میزنم

اورنگ كمو گملچهر كمو نقشِ وفا و مهر كر

حالی من اندر عاشقی داو تمامی میزنم

تا بوک یابم آگهی از سایهٔ سروِ سهی

كلبانك عشق از هر طرف برخوشخرامي ميزنم

ـ زلفت هزار دل به یکی تار مو بیست راه هـزار چـارهگـر از چـارسو بیست تا عاشقان به بوی نسیمش دهند جان بگشاد نافهای و در آرزو بسست ابرو نمود و جلوه گری کرد و رو بیست ساقی به چند رنگ می اندر پیاله ریخت این نقشها نگرکه چه خوش درکدو بیست

شیدا از آن شدم که نگارم چو ماهِ نو

- حسنت به اتفاق ملاحت جهان گرفت

آری بسه اتفاق جهان میتوان گرفت

آن روز شوقِ ساخر مي خرمنم بسوخت

کاتش ز عکی عارض ساقی در آن گرفت

ـ در روی خـود تــفرج صــنع خــدای کـن

كائينة خداىناما سىفرستمت

ـ عکس روی تـ و چـ و در آینهٔ جـام افـتاد

عارف از خندهٔ می در طمع خام افتاد

ځسن روی تو به یک جلوه که در آینه کرد

ايسنهمه نسقش در آئسينهٔ اوهام افستاد

اینهمه عکس می و نقش نگارین که نمود

یک فروغ رخ ساقیست که در جام افتاد

-برقى از خيمة ليلى بدرخشيد سحر

وه که با خرمنِ مجنونِ دل افگار چـه کـرد

در ازل پسرتو حسنت ز تنجلی دم زد

عشق پیدا شد و آتش به همه عالم زد

جلوهای کرد رخت دید ملک عشق نداشت

عين آتش شد ازين غيرت و بر آدم زد

عقل مىخواست كزان شعله چراغ افروزد

برق غیرت بدرخشید و جهان بر هم زد

مدّعی خواست که آید به تماشاگه راز

دستِ غیب آمد و بر سینهٔ نامحرم زد

ـ دوش وقتِ سحر از ضصّه نجاتم دادند

وندر أن ظلمتِ شب آبِ حياتم دادند

بسيخود از شمعشعه بسرتو ذاتم كسردند

باده از جام تجلّي صفاتم دادند

چه مبارک سحری بود و چه فرخنده شبی

آن شب قىدر كه اين تازه براتم دادند

بعد از این روی من و آینهٔ وصفِ جمال

که در آنجا خبر از جلوهٔ ذاتم دادند

من اگر کامروا گشتم و خوشدل چه عجب

مستحق بمودم و ايسها بمه زكماتم دادند

هاتف آن روز به من مؤدهٔ این دولت داد

که بدان جور و جفا صبر و ثباتم دادند

هـمُتِ حـافظ و انفامِ سحرخيزان بود

کــه ز بــندِ غــم ایّــام نـجاتم دادنــد

_عالم از شور و شر عشق خبر هیچ نداشت.

فتنهانگيز جهان غمزهٔ جادوي تو بود

عشق و جانبازی

ـ دور دار ازخاک و خون دامن چو بر ما بگذری

كاندرين ره كشاته بايارند قربان شاما

ـ به جانت ای بتِ شیرین دهن که همچون شمع

شبانِ تيره مُرادم فناي خويشتن است

ـ دلا طمع مَـبُر از لطف بينهايت دوست

چو لافِ عشق زدی سر بباز چابک و محست

ـ بـ م جان او كـ بشكـرانه جان برافشانم

اگسر بسوی من آری پیامی از بسر دوست

ــ من هماندم كه وضو ساختم از چشمهٔ عشق

چار تکبیر زدم یکسره بر هر چه که هست

_عاشق مفلس اگر قبلب دلش كرد نئار

مكنش عيب كه بر نقدِ روان قادر نيست

_راهیست راهِ عشق که هیچش کناره نیست

آنجا جز آنکه جان بسپارند چاره نیست

کسی به وصل تو چون شمع یافت پروانه

کے زیبرِ تیغ تبو هیر دم سیری دگیر دارد

_حريم عثق را درگه بسى بالاتر از عقلست

کسی آن آستان بوسد که جان در آستین دارد

_خوشا نماز و نياز كسى كه از سر درد

به آبِ دیده و خونِ جگر طهارت کرد

- جــانا كــدام سـنگدل بــىكفايتست

كر پيشِ زخم تيرِ تو جان را سپر نكرد

ساهسل نظر دو مالم در یک نظر بازند

عشمت و داو اول بسر نقدِ جمان تسوان زد

_ جـــان نـــقدِ مــحقر است حـافظ

از بـــهر نــــار خـــوش نـــاشد

ـ بازار شوق گرم شد آن ماهرخ كجاست

تما جمان خبود بسر آتشِ رويش كمنم سيند

گر به نزهتگهِ ارواح بُرد بوي تو باد

عمقل و جمان گموهر هستی به نثار افشانند

_ آن کشیدم ز تو ای آتشِ هجران که چو شمع

جـز فـناي خـودم از دستِ تـو تـدبير نـبود

-گـر نـئار قـدم يـارگـرامـي نكـنم

گــوهرِ جـان بــه چــه كــارِ دگــرم بــاز آيــد

كمينه شرطِ وف تركِ مسر بُود حافظ

برو بروز تو این کار اگر نمی آید (خ)

ـ جـز نـقدِ جان به دست ندارم شراب كو

كسان نسيز بسركرشمة ساقى كسنم نسئار

_طهارت ارنه به خونِ جگر کند عاشق

به قولِ مفتى عشقش درست نيست نماز

_ عشقبازی کارِ بازی نیست ای دل سر بباز

زانکه گـوي عشـق نـتوان زد بـه چـوګانِ هـوس

_ جان بشكرانه كنم صرف گو آن دانه دُرّ

صدف ديده حافظ شود آرامگهش

_قتيل عشت تسو شد حافظ غريب ولي

به خاک ماگذری کن که خونِ مات حلال

_گــر نــقدِ دلم را نــنهد دوست عــيارى

مسن نسقدِ روان در دمش از دیسده شهارم

_گر به هر موی سری بر تن حافظ باشد

همجو زلفت همه را در قدمت اندازم

_ چون مىرود ايىن كشتى مىرگشته كــه آخـر

جان در رو آن گسرهر یکدانه نهادیم

به جان او که گوم دسترس به جان بودی

ك مينه پيشكش بندگانش آن بسودى

ـ نـثار خـاك رهت نـقدِ جان من هر چند

کے نسیست نقدِ روان را بَسر تسو مقداری

ـدر آن مقام که خوبان به غمزه تيغ زنند

عبجب مسدار سرى اوفتاده در بائي

عشق و رندی

ـ حافظ چه شد ار عاشق و رند است و نظرباز

بس طــورِ عــجب لازم ايسام شــبابست

اگرچه مستی عشقم خراب کرد ولی

اساس هستى من زان خراب آبادست

ــ مـــيخواره و سسرگشته و رنــديم و نــظرباز

وانکس که چو ما نیست درین شهر کدامست

ـ حافظ شراب و شاهد و رندی نه وضع تست

فسر الجسمله مسيكني و فسرو مسي گذارمت

- حديثِ عشق زحافظ شنونه از واعظ

اگسرچه صنعتِ بسیار در عبارت کرد

_نـفاق و زرق نـبخشد صفاى دل حافظ

طريق رندي و عشق اختيار خواهم كرد

_عشق و شباب و رندی مجموعهٔ مرادست

چون جمع شد معانی گوی بیان توان زد

_من ارچه عاشقم و رند مست و نامه سیاه

هــزار شُكــر كــه يارانِ شـهر بـیگنهند

_عشق مىورزم و اميدكه اين فن شريف

چون همنرهای دگر موجبِ حرمان نشود

_ خواجه دانست که من عاشقم و هیچ نگفت

حافظ ار نیز بداند که چنینم چه شود

گویند ذکر خیرش در خیل عشقبازان

هر جاکه نمام حافظ در انجمن بر آید

در وفاي عشق تو مشهور خوبانم چو شمع

شبنشین کوی سربازان و رندانم چو شمع

از جاه مشت و دولتِ رسدانِ باكباز

پسیوسته صدر مصطبهها بود مسکنم

حدیث آرزومندی که در این نامه ثبت افتاد

همانا بسي غلط بماشد كمه حافظ داد تلقينم

ـ رموز مستى و رندى ز من بشنو نـه از واعظ

که با جام و قدح هر شب ندیم ماه و پروینم

ـ مـنم كـه شـهرهٔ شـهرم بـه عشق ورزيدن

مسنم كسه ديده نيالودهام به بد ديدن

_ یکیست ترکی و تازی درین معامله حافظ

حدیثِ عشق بیان کُن به هر زبان که تو دانی

عشق و زیبائی

ـ هـر سـرِ مـوي مـرا بـا تـو هـزاران كـارست

ما كـجائيم و مـلامتگر بـيكار كـجاست

ـ بـ ه رخــم مــدعياني كــه مــنع عثــق كـنند

جمالِ چمرهٔ تمو حمجتِ مموجّه ماست

ـ شرم از آن چشم سيه بادش و مـرگانِ دراز

هر که دل بردن او دید و در انکار من است

ـ چون چشم تو دل ميبرد از گوشهنشينان

دنبالِ تمو بمودن گنه از جمانبِ مما نسست

*

ـ دلم جز مهر مهروبان طریقی بر نمیگیرد

ز هر در میدهم پندش ولیکن در نمیگیرد

سر و چشمی چنین دلکش تو گوئی چشم از و بردوز

برو کاین وصظ بیمعنی مرا در سر نمیگیرد

چه خوش صید دلم کردی بنازم چشم مستت را

که کس مرغانِ وحشی را ازین خوشتر نمیگیرد

. 🐞

گناهِ چشم سياه تو بود وگردنِ دلخواه

كه من چو آهوي وحشى از آدمي برميدم

ـعیب دل کردم که وحشی وضع و هرجائی مباش

گفت چشم شیرگیر و غنج آن آهو ببین

حسلقة زلفش تسماشاخانة بساد صباست

جانِ صد صاحبدل آنجا بسته یک مو ببین

عسابدانِ آفستاب از دلبسر مسا غسافلند

ای مسلامتگو خدا را رو مبین آن رو بسین

زلفِ دلدزدش صبا را بند بو گردن نهاد

با هسوادارانِ رهسرو حميلة همندو بمبين

این که من در جست وجوی او ز خود فارغ شدم

کس ندیدست و نبیند مثلث از هر سو ببین

حافظ ار در گوشهٔ محراب می نالد رواست

ای نسمیحتگو خدا را آن خمم اسرو بسین

#

ــ مـنعم مكـن ز عشــق وى اى مـفتى زمـان

مسعدور دارمت کسه تسو او را نسدیدهای

_ أمّـنْ أنكّـرْ تَـنى عـن عشقِ سلمىٰ

تــــز اوّل آن روی نــهکو بـــوادی

ــ ملامت گو چه دریابد میان عــاشق ومـعشوق

نبيند جئسم نابينا خمصوص اسرار بنهاني

ــبر تــوگــر جلوه كند شاهدِ ما اي زاهـد

از خددا جرز می و معشوق تمنا نکنی

عشق و شیدائی

ـ صـبا بـلطف بگـو آن غـزال رعـنا را

که سر به کوه و بیابان تو دادهای ما را

غرور حسنت اجازت مگر نداد ای گل

كــه پــوسشى نكــنى عـندليبِ شـيدا را

_ مــــحرم رازِ دل شـــــدای خــــود

کس نـــمی بینم ز خــاص و حـام را

-عقل ديسوانه شد آن سلسلة مشكين كو

دل ز ما گوشه گرفت ابروي دلدار كجاست

_شیدا از آن شدم که نگارم چو ماهِ نو

ابسرو نسمود و جسلوه گسری کسود و رو بیست

ـ تـا سـر زلفِ تو در دستِ نسيم افتادست

دلِ سودازده از غصه دو نیم افتادست

ـ شدم ز دستِ تو شيدای کوه و دشت هنوز

نسمىكنى بسترخسم نطاقي مسلمله شست

_وراي طاعتِ ديـوانگان ز ما مطلب

که شیخ ملفب سا عاقلی گنه دانست

_واله و شيداست دائم همچو بلبل در قفس

طوطي طبعم زعشقِ شكّر و بادام دوست

_حافظ بد است حال بريشانِ تو ولي

بسر بسوي زلف يار پريشانيت نكوست

گلفتم آه از دلِ ديسوانـــهٔ حمافظ بـــي تو

زيسر لب خندهزنان گفت كه ديوانه كيست

ـ دلم به حلقهٔ زلفش به جان خرید آشوب

چراکمه سود کسی بُرد کاین تجارت کرد

_گفتمش مسلسلة زلفِ بتان از پی چیست

گهفت حیافظ گلهای از دلِ شیدا میکرد

_صبا وقتِ سحر بوئي ز زلف يار مي آورد

دلِ شوریدهٔ ما را به بو در کار می آورد

_ظلِّ محدود خم زلف تموام بسر صر باد

كاندرين سايه قسرار دل شيدا باشد

_كرشمه تو شرابى به عاشقان پيمود

كمه عملم بسي خبر افتاد و عقل بيحس شد

_ بــــباختم دل ديسوانــه و نـــدانســـتم

کے آدمی بے ای شیوهٔ پسری دانید

رز آشے فتگی حالِ من آگاہ کی شود

آن راکسه دل نگشت گسرفتار ایسن کسمند

ـ مـن ديـوانـه چـو زلفِ تـو رهـا مىكردم

هيچ لايت ترم از حطقهٔ زنجير نبود

ـ به کوي ميکده يارب سحر چه مشغله بود

که جوش شاهد و ساقی و شمع و مشعله بود

سباحثی که در آن حلقهٔ جنون میرفت

ورای مسدرسه و قسیل و قسالِ مسأله بسود

برين جسانِ پريشان رحمت آريد

كسه وقستى كساردانسى كساملي بسود

_ مگ___ر زنــجیر مــوئی گــیردم دست

وگـــرنه ســر بــه شــيدالـــی بــرآرم

سشاه شوریده سران خوان من بی سامان را

زانکــه در کــمخردی از هـمه عـالم بـیشم

ديوانه از آن شدكه نصيحت شنود

مگرش هم زسر زلف تو زنجیر کنم

با سر زلف تو مجموع پریشانی خود

كو مجالي كه سراسر همه تقرير كنم

ـ دوش سودای رخش گفتم ز سر بیرون کسم

گفت كو زنجير تا تدبير اين مجنون كنم

ـمگر دیوانه خواهم شد درین سوداکه شب تا روز

سخن با ماه میگویم پسری در خواب می بینم

ـ بعد از این دست من و زلفِ چر زنجیر نگار

جـند و چند از پــی کــام دلِ دیــوانــه روم

ــدر خــرمن صــد زاهـدِ عـاقل زنـد آتش

ايسن داغ كسه ما بر دلِ ديسوانه نهاديم

المنة لله كسه جسوما سي دل و ديس بسود

آن را کے لقب مساقل و فسرزانہ سهادیم

ـ دوستان عيب من بيدلِ حيران مكنيد

گــوهری دارم و صـاحبنظری مــیجویم

_ حــافظ نگشــتی شـیدای کـیتی

گـــر مـــیشندی پــندِ ادیــان

ـبر هـوشمند سلسله نـنهاد دستِ عشــق

خواهي كه زلف ياركشي تركي هوش كن

ـ در چین زلفش ای دلِ مسکین چگونهای

كاشفته كلفت باد صبا شرح حال تو

ـ خـود كـ قـيدِ مـجانينِ عشــق مــي فرمود

بے بسوی سنبل زلفِ تسو گشت دیسوانیه

ای کسه بسا سسلسلهٔ زلفِ دراز آمدهای

فسرصتت بادكه ديوانه نواز آمدهاى

ای کسه دائسم بسه خسویش مسغروری

كسسر تسبرا عشسق نسيست مسعذورى

كسرد ديروانكان عشق مكرد

كـــه بــه عـقل عـقيله مشهورى

ـدر ره منزل لیلی که خطرهاست به جان

شمرطِ اول قمدم آن است کمه مجنون باشی

ــ مـــنال ای دل کـــه در زنــجیر زلفش

هــــــمه جـــــمعيّت است آشـــفته حالى

در همه دير مغان نيست چو من شيدائي

خسرقه جسائي گسرو باده و دفستر جائي

•

ديشب كلة زلفش با باد صباكردم

كفتا غلطي بكذر زين فكرتِ سودائي

صد باد صبا اینجا با سلسله می رقصند

اینست حریف ای دل تا باد نهیماثی

حافظ شب هجران شد بوی خوشِ وصل آمد

شادیت مبارک باد ای عاشق شیدائی

*

ـ ساقیا دیوانه ای چون س کجا در بر کشد دختر زر را که نقدِ عقل کابین کرده اند

•

وان ساغرِ چون نگار بر دستم نه دیسوانه شدم بسیار بر دستم نه ۔ آن جامِ طرب شکار بر دستم نه آن می که چو زنجیر بپیچد بر خود

عشق و صابری

ـ قرار و خواب ز حافظ طمع مدار ای دوست

قسرار چست صبوری کندام و خواب کجا

ـ فغان كاين لوليان شوخ شيرين كار شهرآشوب

چنان بردند صبر از دل که ترکان خوانِ یغما را

ـ بـا دلارامــى مـرا خـاطر خـرشست

كـــز دلم يكـــباره بــرد آرام را

ـ صبر است مرا چارهٔ هجرانِ تو ليكن

چون صبر توان کردکه مقدور نماندست

كوه اندره فراقت به چه طاقت بكشد

حافظِ خسته كه از ناله تنش چون تاليست

اشکِ حافظ خرد و صبر به دریا انداخت

چه کند سوزِ غم عثق نیارست نهفت

ـ هـــر جـاكــه دلى است از خــم تــو

ـ آنکـه رخسار ترا رنگ گمل و نسرین داد

صمير و آرام تسوانيد بنه مننِ مسكين داد

-اشک خسونین به طبیبان بستمودم گفتند

دردِ عشسق است و جگسرموز دوائسي دارد

ـ از سن اکنون طمع صبر و دل و هوش مدار

كان تحمّل كه تو ديدى همه بر باد آمد

ـ سمن بويان غبار غم چـون بـنشينند بـنشانند

پریرویان قرار از دل چو بستیزند بستانند

_نقش مى بىستىم كەگيىرم گوشەاى زان چشىم مىست

طاقتِ صبر از خم ابروش طاق افتاده بود

دلی کسه بسا سسر زلفین او قراری داد

گهمان مسبر که بدان دل قرار باز آید

ای که گفتی جان بده تا باشدت آرام جان

جان به ضمهایش سیردم نیست آرامم هنوز

_بِــبُرد از مــن قـــرار و طـاقت و هــوش

بتِ ســـنگين دلِ ســيمين بــناگــوش

_رشتهٔ صبره به مقراض غمت ببریده شد

همچنان در آتشِ مهر تو سوزانم چو شمع

كوهِ صبرم نرم شد چون سوم در دستِ غمت

تا در آب و آتشِ عشقت گدازانم چو شمع

کنون چه چاره که در بحر غم به گردابی

فـــاده كشــتى صــبرم ز بـادبانِ فــراق

_ حـافظا عشــق و صــابري تــا چــند

ناله عساشقان خسوشست بسنال

_ قــرار بــرده ز مـن آن دو نـرگين رعـنا

فسراغ بسرده ز من آن دو جادوی مکحول

_ زلفين سياه تسر به دلداري عشاق

دادنسد قسراری و بسبردند قسرارم

ـ دیده دریاکنم و صبر به صحرا فکنم

وندرين كار دل خويش به دريا فكنم

ـ ســينهٔ تــنگ مــن و بــار غــم او هــهات

مسرد ایسن بارگران نیست دل مسکینم

- الصب بر مُسبرٌ و العسمر فسانِ

يـــا ليت شــمرى حـــتّامَ القـاه

از دامین تسو دست نسدارند عاشقان

پـــيراهـــن صــبوري ايشــان دريــدهاى

ـ سيل اين اشكِ روان صبر و دلِ حافظ برد

بلغ الطاقة يا مُنقّلة عنيني بيني

_مشتاقي و مهجوري دور از تو چنانم كرد

كر دست بخواهد شد پاياب شكيبائي

*

_گهفتی کسه تسوا شسوم مبدار اندیشه

دل خسوش کن و بر صبر گمار اندیشه

كو صبر و چه دل كانچه دلش ميخوانند

یک قسطرهٔ خسونست و هسزار انسدیشه

عشق و عقل

مقل اگر داند که دل در بند زلفش چون خوشست

مساقلان ديسوانــه گــردند از پـــي زنــجير مــا

ـ ورای طـاعتِ دیـوانگان ز ما مـطلب

کے شیخ مذہب ما عباقلی گنه دانست

_ای کــه از دفــترِ عــقل آیتِ عشــق آمــوزی َ

ترسم ایس نکته به تحقیق ندانی دانست

قمدرِ معجموعة كل مسرغ منحر داند و بس

که نه هر کو ورقی خواند معانی دانست

ـ هـزار عقل و ادب داشتم من ای خواجه

کنون که مست و خرابم صلاح بی ادبیست

_مـا را ز منع عـقل مـترسان و مـی بـيار

كاين شحنه در ولايتِ ما هيچكاره نيست

دى گفت طبيب از سر حسرت چو مرا ديد

هـــهات كــه رنج تـوز قـانونِ شـفا رفت

ـ حريم عشق را درگه بسى بالاتر از عقل است

کسی آن آستان بوسد که جان در آستین دارد

ـ بهای بادهٔ چون لعل چیست جوهر عقل

بياكمه سمودكسي بردكاين تجارت كود

ــ مشكل عشق نه در حوصلهٔ دانشِ ماست

حل ایس نکته بدین فکر خطا نتوان کود

_اینهمه شعبدهٔ خویش که می کرد اینجا

سامری پیشِ عصا و یند بیضا میکرد

ــ عقل میخواست کز آن شعله چراغ افروزد

برق غيرت بدرخشيد و جهان بر هم زد

_عــاقلان نــقطهٔ پــرگار وجــودند ولي

عشق داند که درین دایس سیوگردانند

دل چو از پیرِ خرد نقلِ معانی میکرد

عشق میگفت بشرح آنچه بر او مشکل بود

بس بگشتم که بهرسم سبب درد فراق

مسفتي عسقل دريسن مسأله لايسمقل بسود

ے خسرد هسر جسند نسقدِ کسائنات است جسه مستجد پیشِ عشسق کیمیاکسار (خ) در دفتر طبیب خبرد بنابِ عشق نیست

ای دل به درد خوکن و نام دوا مپرس (خ)

_رند عالمسوز را با مصلحت بيني چكار

كارِ مملكست آنكه تمدبير و تأمّل بايدش

_ایسن خسردِ خسام بسه مسیخانه بسر

تــا مـــي لعــل آوردش خـون بــه جـوش

ـ در خـــرمن صـــد زاهــدِ عــاقل زنــد أتش

ایسن داغ کسه سا بسر دلِ دیسوانه نهادیم

_بر هـوشمند سلسله ننهاد دستِ عشـق

خواهی که زلفِ بارکشی ترکِ هوشکن

ــ مـــحرگاهان كـــه مــخمور شــبانه

گــــرفتم بــاده بـا چــنگ و چـــغانه

نهادم عصقل را رهتسوشه از مسی

ز شـــهرِ هـــتىاش كــردم روانــه

- خرد که قیدِ مجانین عثم می فرمود

بے بسوی مسنبل زلفِ تسوگشت دیسوانسہ

ـ تـا فـضل و عـقل بيني بي معرفت نشيني

یک نکتهات بگویم خود را مبین که رستی

ای کے دائے بے خویش میغروری

گــــر تــرا عشـق نــيست مــعذورى

ك رد ديروانكان عشق مكرد

كـــه بــه عـقل مـقله مشهورى

_ خسرد در زنسده رود انسداز و می نسوش

بسه كسلبانك جسوانان عسراقسى

ـ چون مصلحتاندیشی دورست ز درویشی

هم سینه پر از آتش هم دیده پر آب اولی

ـ قــياس كـردم و تــدبير عــقل در ره عشــق

چو شبنمی است که بر بحر میکشد رقمی

طبيب راهنشين درد عشق نشاسد

بسرو بسدست كن اى مسرده دل مسيح دمى

_ هشدار كمه كر وسوسه عقل كني كوش

آدم صفت از روضه رضوان بدر آئي

عشق (وفاداری)

ـ من أن نيم كه دهـم نـقدِ دل بـه هـر شـوخي

در خسزانسه بسه شهر تمو و نشانهٔ تست

_ تا دامن كفن نكشم زير باي خاك

باور مکن که دست ز دامن بدارمت

- چانان کرشمهٔ ساقی دلم ز دست ببرد

که باکس دگرم نیست برگ گفت و شنید

ـ يار اگر رفت و حق صحبتِ ديرين نشاخت

حساش لله کسه روم مسن ز پسی سار دگسر

ـ با چنین زلف و رخش بادا نظربازی حرام

آنکه روی یاسمین و جعدِ سنبل بایدش

ــاز ثباتِ خودم این نکته خوش آمدکه به جور

در ســر کـوی تـو از پـاي طـلب نـنشستم

ـندارم دستت از دامن بجز در خاک و آندم هم

چو بر خاکم روان گردی بگیرد داسنت گردم

سشاها اگر به عرش رسانم سریر فضل مملوک این جنابم و مسکین این درم كى ترك آبخور كند اين طبع خوگرم از گــــفتهٔ کــمال دلیــلی بــياورم آن مهر بركه افكنم آن دل كجا برم» وز ایس خرجسته نام سر اعدا مظفرم وز شاهراهِ عسمر بدين عسهد بگذرم

من جرعهنوشِ بزم تو بـودم هـزار سـال ور باورت نمیکند از بنده این حدیث «گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر منصور بـن مـظفّر خـازيــت حِـرزِ مـن عهدِ السِّتِ من همه بـا عشــقِ شـاه بـود

برگلشنی اگر بگذشتم به وقتِ صبح نی عشقِ سرو بود و نه شوقِ صنویرم بوی تر می شنیدم و بر یاد روی تو دادند ساقیانِ طرب یک دو ساغرم نامم زكارخانة عشاق محوباد كرجز محبّت تو بُود شغل ديگرم

_ بــه گـيسوي تـو خـوردم دوش سـوگند

کے مسن از ہسای تسو سسر بسر نگیرم

_الا ای همنشین دل که پارانت برفت از یاد

مسرا روزی سباد آندم که بی یادِ تو بنشینم

اگر برجای من غیری گزیند دوست حاکم اوست

حرامم باد اگر من جان بنجاي دوست بگزينم

ـ در دل نـدهم ره پس ازیسن منهر بنتان را

مُسهر لب او بسر در ایسن خسانه نسهادیم

_يارانِ هـمنشين هـمه از هـم جدا شدند

مـــاثيم و آســـتانهٔ دولت بـــناهِ تـــر

_از دامــن تــو دمـت نــدارنـد عـاشقان

پـــيراهـــن صــبوري ايشــان دربسدهای

از هممچو تو دلداری دل بر نکنم آری

گر تاب کشم باری زان زلفِ بتاب اولی

_وان دُعـيتُ بـخُلدٍ و صِـرتُ نـاقض عـهدٍ

فما تعيُّ نفسي و مَا استَطاب مَامي

ـ سـخن غـير مگـو بـا مـن معشوقهپرست

کنز وی و جنام میم نیست به کس پروائی

ــ مــرا كـــه از رخ او مــاه در شــبستانست

كحجا بمسؤد بعه فسروغ ستاره بسروائسي

عشق و مفلسي

ـ مـن گـدا و تـمناي وصـل او هيهات

مگو بــه خــواب بــبينم خـيالِ مـنظر دومــت

ـ عاشق منفلس اگر قبلب دلش كرد نثار

مكنش عيب كه بر نقدِ روان قادر نيست

_اگر گويد نميخواهم چون حافظ عاشتي مفلس

بگوئیدش که سلطانی گدائی همنشین دارد

_مـــنِ گــدا هــوس مــروقامتی دارم

که دست در کمرش جز به سیم و زر نرود

_از حسرتِ دهانش آمد به تنگ جانم

خمودكام تسكدستان كمي زان دهسن بسرأيمد

ـ بـــهار مــىگذرد دادگـــترا دريــاب

كمه رفت مموسم و حافظ همنوز مي نجشيد

•

_ابسر آذاری بسرآمد باد نسوروزی وزید

وجهِ مي ميخواهم و مطرب كه ميگويد رسيد؟

شاهدان در جلوه و من شرمسار کیسهام

بار عشق و مفلسی صعبست و مسیباید کشید

قحطِ جودست آبروی خود نمی باید فروخت

باده وگل از بهاي خرقه مي بايد خريد

بالبئ و صدهزاران خنده آمدگل به باغ

از کریمی گویا در گوشهای بوئی شنید

*

ای شاهِ حسن چشم به حالِ گدا فکن

كاين گوش بس حكايتِ شاه و گدا شنيد

ـ تـركِ درويش مگـير ار نـبود سيم و زرش

در غمت سیم شمار اشک و رخش را زرگیر

مساقي بهار ميرمد و وجيهِ مينماند

فکری بکن که خونِ دل آمد ز ضم به جوش

عشسقست و مسفلسي و جنوانسي و نوبهار

عسدرم پندير و جسرم به ذيل کسرم بنيوش

_بدان كـمر نـرمد دست هـر گـدا حافظ

خرانهای به کف آور زگنج قارون بیش

ــز دستِ كــــوتهِ خــــود زيـــرِ بـــارم كـــه از بــالا بــلندان شـرمسارم

ماز بس که چشم مست در این شهر دیدهام حقاكه مي نميخورم اكنون و سرخوشم شهریست پر کرشمهٔ حوران ز شش جهت

چسیزیم نیست ورنه خبریدار هبر ششیم حافظ عروس طبع سرا جلوه آرزوست آیسینهای نسسدارم از آن آه مسیکشم

شرح نيازمندي خبود پيا ميلال تو طمع مِهر و وفيا زين پسيران ميداري این طمعها که تو از سیمبران می داری

در پیشِ شاه عرض کدامین جفا کنم ـپدر تجربه ای دل توئی آخر ز چه روی کیسهٔ سیم و زرت پاک بباید پرداخت _ سروّت گرچه نامی بی نشان است نسیازی عرضه کسن بر نازنینی

کو نیز چگونه سر درآورد به زر

 خوبانِ جهان صید توان کرد به زر خوش خوش بر ازیشان بتوان خورد به زر نسرگس کے کیلددار جمانست بسین

عفو و رحمت الهي

كمركوه كمست ازكمر مور اينجا

ناامید از در رحمت مشو ای بادهپرست

سسهو و خطاي بنده گرش هست اعتبار

معني عفو و رحمتِ پـروردگار چـيست

_عیبِ رندان مکن ای زاهدِ پاکیزهسرشت

كمه گناهِ دگران بر تو نخواهند نوشت

من اگر نیکم اگر بد تو برو خود را باش

هر کسی آن درود عاقبت کار که کشت

نااميدم مكن از سابقة لطف ازل

تو پسِ پرده چه دانیکه که خوبست و که زشت

نه من از پردهٔ تقوی بدر افتادم و بس

پدرم نیز بهشتِ ابد از دستِ بهشت

÷

_قدم دريع مدار از جنازهٔ حافظ

که گرچه غرقِ گناهست میرود بـه بـهشت

_گـر مـي فروش حاجتِ رندان رواكند

ايسزدگسنه بسبخشد و دفع بسلاكسند

_نصیب ماست بهشت ای خداشناس برو

كبه مستحق كسرامت كسناهكارانند

ـ ســياهنامهتر از خود كسى نـمىبينم

چگونه چون قبلمم دودٍ دل بسير نرود

_طمع ز فيض كرامت مبركه خُلق كريم

كسنه بسبخشد وبر عاشقان بسبخشايد

ــمىخور به بانگ چنگ و مخور غصه وركسى

گويد تسراكه باده مخور گو هوالغفور

_يارب بـ وقتِ گُل گنهِ بنده عفو كن

وين ماجرا به سروٍ لبِ جويبار بخش

ـ هـــاتفى از گــوشهٔ مــيخانه دوش

كفت بسبخشند كسنه مسى بسنوش

لطف ألهم بكند كار خويش

مستردة رحسمت بسرساند سسروش

لطف خدا بيشتر از جرم ساست

نكته مربسته چمه دانى خموش

ـ هر چند غرق بحرگناهم ز هر جهت

تا آشنای عشق شدم ز اهل رحمتم

ـدارم از لطف ازل جنّت فردوس طمع

گرچه دربانی میخانه فراوان کردم

ـ دوشــم نــويد داد عــنايت كــه حــافظا

بازآکه من به عفو گناهت ضمان شدم

ـ حاش لله كه نيم معتقدِ طاعتِ خويش

این قدر هست که گهگه قدحی مینوشم

هست امیدم که علی رغم عدو روز جزا

فيضِ عفوش ننهد بارگنه بر دوشم

از نسامهٔ سیاه نسترسم که روزِ حشر

با فيضِ لطفِ او صد ازين نامه طي كنم

_لنگر حلم تو ای کشتیِ توفیق کجاست

ك دريس بحركرم غرق گناه آمده ايم

آبسرو مسیرود ای ابسر خطاپوش بسار

كه به ديوان عمل نامه سياه آمدهايم

_ فردا اگر نه روضهٔ رضوان به ما دهند

غلمان ز روضه حور زجنت بدركشيم

حافظ نه حدّ ماست چنین لافها زدن

پای از گلیم خوبش چرا بیشتر کشیم

ـ بهثنت اگرچه نه جای گناهکارانست

بسیار باده که مستظهرم به همتِ او

بیا که دوش به مستی سروشِ عالم غیب

نويد داد كه عامست فيض رحمت او

ـ مى ده كه گرچه گشتم نامه سياهِ عالم

نوميد كسى تسوان بسود از لطسف لايسزالي

على ابن ابيطالب (ع)

_حافظ اگر قدم زنی در رهِ خاندان به صدق

بدرقة رهت شرد همت شحنة نجف

_مسردی زکسنندهٔ در خیبر پسرس آسسرار کسرم ز خواجهٔ قسبر پسرس كر طالب فيضِ حق بصدقى حافظ سرچشمه آن زساقي كوثر برس

تا کسی بود ایس گرگربائی بنمای سرپنجهٔ دشمن افکن ای شیر خدای

_قسام بهشت و دوزخ آن عقده گشای ما را نگذارد که در آئیم زیای

عمر (اتلاف عمر)

ای دل شباب رفت و نچیدی گلی ز عیش

بسیرانه سر مکن هنری ننگ و نام را

ـ تا در رهِ پيري به چه آئين روي اي دل

باری به خلط صرف شد ایام شبابت

ـ به هرزه بی می و معشوق عمر میگذرد

بطالتم بس از امروز كار خواهم كرد

_ز دیده خرن بحکاند فسانهٔ حافظ

چو يادِ وقتِ زمانِ شباب و شيب كند

ـ چل سال رنج و غصّه كشيديم و عاقبت

تــدبيرِ مــا بـه دستِ شـرابِ دو ساله بـود

کام خود آخرِ عمر از می و معشوق بگیر

حیف اوقات که یکسر به بطالت برود

ـ به غفلت عمر شد حافظ بیا با ما به میخانه

که شنگولانِ سرمستت بیاموزندکاری خوش

از قیل و قالِ مدرسه حالی دلم گرفت

یک چند نیز خدمتِ معشوق و میکنم

ـ بسر درِ مسدرسه تسا چند نشینی حافظ

خسیز تا از در میخانه گشادی طلبیم

رفت دل به هرزه دانشِ و عمرت به باد رفت <u>ای دل به باد رفت</u>

صد مایه داشتی و نکردی کفایتی

ـ عمر بگذشت به بیحاصلی و بوالهوسی

ای پسر جام میم ده که به پیری برسی

ـ چون عمر تبه کردم چندانکه نگه کردم

در کسنج خـوابـاتي افـتاده خــراب اولي

عهد الست

_حافظِ گـمشده را با غـمت ای یارِ عـزیز

اتسحادیست کسه در عسهدِ قسدیم افستادست

مـــقامِ عــيش مـــيــر نــمىشود بـــىرنج بـــلا بستهانــد عــهدِ الست الست

ـ بـرو ای زاهـد و بـر دُردکشـان خـرده مگـير

كمه ندادند جرز اين تحفه به ما روز الست

_مطلب طاعت و پیمان و صلاح از من مست

كسه به بيمانه كشسى شهره شدم روز الست

_بــه هــيچ دور نـخواهـند يـافت هثــيارش

چنین کسه حافظ ما مستِ بادهٔ ازلست

ـ سـر ز مسـتى برنگيرد تا به صبح روزِ حشر

هرکه چون من در ازل یک جرعه خورد از جام دوست

ـ به يادِ چشم تو خود را خراب خواهم ساخت

بناي عمهد قمديم استوار خواهم كرد

_مسرا روز ازل کاری بجز رندی نفرمودند

هر آن قسمت که آنجا رفت از آن افزون نخواهد شد

_ آمـــمان بـار امـانت نــتوانست كشــيد

قرعة فال به نام من ديوانه زدند

_عـهد مـا بـا لبِ شـيريندهنان بست خـداى

مسا هسمه بسنده و ايسن قسوم خداوندانند

-از دمِ صــبعِ ازل تـا آخــر شـامِ ابــد

دوستی و مهر بسریک عهد و یک میثاق بود

_ عاشقان زمرة ارباب امانت باشند

لاجرم چئرم گھربار همانست که بود

ـ در ازل دادست مــا را ساقي لعــلِ لبت

جرعة جامي كه من مدهوش آن جامم هنوز

ـ عــهدِ الست من هـمه بـا عثــقِ شـاه بـود

وز شــاهراهِ عــمر بــدين عـهد بگــذرم

گسفتی ز سِسرِ مسهدِ ازل نکسته ای بگسو

آنگے بگے ویمت کے دو پےمانه در کشے

_روزِ نـخست چـون دمِ رنـدى زديـم و عشـق

شرط آن بُود کے جزرہ آن شیوہ نسپریم

-گسر امانت بسلامت ببرم باکی نیست

بسيدلي سهل بسود گسر نسبود بسيديني

عهدشكني

ـ مطلب طاعت و پیمان و صلاح از من مست

كه به پيمانه كشى شهره شدم روز الست

دیدی که یار جز سر جور و ستم نداشت

بشكست عهد و از غم ما هيچ غم نداشت

ـ دست در حلقهٔ آن زلف دو تا نستوان كرد

تكيه بسر عهد تسو و باد صبا نستوان كرد

_زاهـدِ خـلوتنشين دوش بـه ميخانه شـد

از سر پیمان گذشت با سر پیمانه شد

گرچه حافظ در رنجش زد و پیمان بشکست

لطف او بین که به لطف از در ما باز آمد

رفا و عهد نکر باشد ار بیاموزی

وگسرنه هسر که تسو بسینی مستمگری دانسد

ـ چون زنسيم مى شود زلف بنفشه پرشكن

وه که دلم چه یاد از آن عهدشکن نمیکند

_ تـو كـز مكـارم اخـلاق عـالم دكـرى

وفساي عسهدِ من از خاطرت بندر نبرود

ـ مـعاشران ز حـریفِ شـبانه یاد آرید

حقوق بندگي مخلصانه ياد آريد

چسو در مسیانِ مسراد آوریسد دستِ امسید

ز عسهدِ صحبتِ سا در میانه یاد آرید

-الا ای پیر فرزانه مکن منعم ز میخانه

که من در ترکِ پیمانه دلی پیمانشکن دارم

- پیمان شکن هر آینه گردد شکسته حال
ان العسهود عِند ملیک النه ی ذِمسم

- یساد بساد آنک به به قصد خون ما

عسهد را بشکست و پسیمان نمیز هم

- مگرش خدمتِ دیرینِ من از یاد برفت

ای نمسیم سحری یاد دِهش عهدِ قدیم

دلبر از ما به صد امّید ستّد اوّل دل

ربسر الرسم به المسلم ا

گفت پرهيز كن از صحبتِ پيمانشكنان

_رفيقان چنان عهد صحبت شكستند

كـــه گـــوئي نـــبودست خـــود آشـــنائي

عهد طرب (یاد و دریغ از گذشته)

ـ بشد که یاد خوشش باد روزگار وصال

خود آن کرشمه کجا رفت و آن عتاب کجا؟ ـ تو خود حیات دگر بودی ای نسیم وصال خطا نگر که دل امید در وفای تو بست

*

یاد باد آن روزگاران یاد باد باد بانگ نوش شادخواران یاد باد از مین ایشان را هزاران یاد باد کسوشش آن حقگزاران یاد باد زندهرود و باغکاران یاد باد ای دربینا رازداران یاد باد

روز وصلِ دوستداران یاد باد کامم از تلخیِ خم چون زهر گشت گرچه یاران فارغند از یادِ من مسبتلاگشتم در ایس بند و بلا گرچه صد رودست در چشمم مدام راز حافظ بعد ازین ناگفته ماند

*

_حافظ کے سرِ زلف بتان دستکشش بود بس طرفه حریفی است کِش اکنون بسر افتاد _ یاری اندر کس نمی بینیم باران را چه شد

دوستی کی آخر آمہ دوستداران را چہ شد

آبِ حیوان تیره گون شد خِضرِ فرّخ ہی کجاست

خون چکید از شاخ گل بادِ بهاران را چه شد

کس نمی گوید که باری داشت حقّ دوستی

حقشناسان را چه حال افتاد یاران را چه شد

لعسلى از كسانٍ مسروّت بسرنيامد سسالهاست

تابشِ خورشید و سعی باد و باران را چه شد

شمهر ياران بود و خاكِ مهربانان اين ديار

مهربانی کی سرآسد شهر یاران را چه شد

گوي توفيق و كرامت در سيان افكندهاند

کس به سیدان در نمی آید سواران را چه شد

صدهزاران گل شکفت و بانگِ مرغی برنخاست

عندلیبان را چه پیش آمد هزاران را چه شد

زهره سازی خوش نمی سازد مگر عودش بسوخت

کس ندارد ذوق مستی میگساران را چه شد

حافظ استرار الهيئ كس نمى داند خموش

از که میپرسی که دور روزگاران را چه شد

*

_مطرب از گفتهٔ حافظ غزلی نغز بخوان

تا بگویم که زعهدِ طربم یاد آمد

ـ هـر مـي لعـل كـز آن دستِ بـلورين سـتدم

آبِ حسرت شد و در چشم گهربار بماند

_رسيد مرده كه ايام غم نخواهد ماند

چنان نماند و چنین نیز هم نخواهد ماند

ر ديده خرن بحكاند فسانة حافظ

چـو يادِ وقتِ زمانِ شباب و شيب كند

_یاد باد آنکه نهانت نظری با ما بود

رقم مِهرِ تو بر جهرهٔ ما بيدا بود

یاد باد آنکه چو چشمت به عتابم میکشت

ممعجزِ عيسويت در لبِ شِكْرِخا بـود

یاد باد آنکه صبوحی زده در مجلی انس

جنز من و يار نبوديم و خدا با ما بود

یاد باد آنکه رخت شمع طرب می افروخت

ويسن دلِ مسوخته پسروانــهٔ نــاپروا بسود

یاد باد آنکه در آن بزمگه خُلق و ادب

آنکه او خندهٔ مستانه زدی صهبا بود

یاد باد آنکه چو یاقوتِ قلح خنده زدی

در میان من و لعبل تمو حکمایتها بمود

یاد باد آنک نگارم چوکمر بربستی

در رکابش مه نو پیک جهانیما بود

یاد باد آنکه خراباتنشین بودم و مست

وأنچه در مسجدم امروز كمست أنجا بود

یاد باد آنکه به اصلاح شما میشد راست

نظم هر گوهر ناسفته که حافظ را بود

*

_مىشكفتم زطرب زانكه چوگل برلب جوى

بسر مسرم ساية آن مسرو مسهى بالا بود

ـ ځسن مهرويان مجلس گرچه دل مي برد و دين

بحث مادر لطف طبع و خوبي اخلاق بود

ياد باد آن صحبتِ شبها كه با نوشين لبان

بحثِ سِرِّ عشق و ذكرِ حلقة عشاق بود

٠

_ یاد باد آنکه سر کوی توام منزل بود

دیده را روشنی از خاکِ درت حاصل بود

راست چون سوسن وگل از اثر صحبتِ پاک

بس زبان بسود مسرا آنچه ترا در دل بود

در دلم بود که بی دوست نباشم هرگز

چه توان کرد که سعی من و دل باطل بود

راستى خساتم فسيروزه بسواسحاقي

خوش درخشید ولی دولتِ مستعجل بود

آه از آن جور و تطاول که درین دامگه است

آه از آن سوز و نیازی که در آن محفل بود

دوش بر باد حریفان به خرابات شدم

څم می دیدم خون در دل و پـا در گِـل بـود

4

_ اوقات خوش آن بود که با دوست بسر رفت

باقی همه بسیحاصلی و بسیخبری بود

خوش بود لبِ آب وگُل و سبزه و نسرین

افسسوس که آن گنج روان رهگذری بود

_ چـرا حـافظ چـو مـى ترسيدى از هـجر

نكــــردى شكـــــر ايّـــام وصـــالش

ـ چـون سـرآمـد دولتِ شـبهای وصـل

_برگ نوا تبه شد و ساز طرب نماند

ای چنگ ناله برکش و ای دف خروش کن

_ربسيع العـــمر فـى مــرعى حِــماكــم

خَـــماكالله يــا عــهدالتَّــلافي

جــوانــي بـاز مــي آرد بــه يـادم

سماعِ چسنگ و دستافشانِ ساقی

4

به پنج شخص عَجَب مُلکِ فارس بود آباد که جانِ خویش بپرورد و دادِ عیش بداد که قاضئی به ازو آسمان ندارد یاد

به عهدِ سلطنتِ شاه شیخ ابواسحاق نخست پادشهی همچو او ولایتبخش دگر سربی اسلام شیخ مجدالدین که یمنِ همّتِ او کارهای بسته گشاد بنای کار مواقف به نامِ شاه نهاد که نامِ نیک ببرد از جهان به بخشش و داد خدای صرّ و جل جمله را بیامرزاد

دگر بقیهٔ آبدال شیخ امینالدین دگر شهنشهِ دانش عضد که در تصنیف دگر کریم چو حاجی قوامِ دریادل نظیر خویش بنگذاشتند و بگذشتند

4

ـ درين ظلمت سرا تاكي به بوي دوست بنشينم

گهی انگشت بر دندان گهی سر بر سرِ زانو

با ای طایرِ دولت بیاور مؤدهٔ وصلی

عسى الايسام ان يسرجعن قوماً كالذي كانوا

عهد و وفا (پایبندی)

ـ بــوخت حـافظ و در شــرطِ عشـقبازی او

هنوز بسر سسرِ عهد و وفای خویشتن است

_گرت هواست كه معشوق نگسلد بيمان

نگـــاه دار سـر رشــه تـا نگـه دارد

سر و زر و دل و جانم فدای آن یاری

كــه حــق صـحبتِ مـهر و وفــا نگــه دارد

ـ به يادِ چشم تو خود را خراب خواهم ساخت

بسناي عمهد قمديم استوار خواهم كرد

ـ جـز دلِ من كـز ازل تـا بـه ابـد عـاشق رفت

جاودان کس نشسنیدیم که در کار بماند

_ حسقا كسزين غمان بسرسد مسردة اسان

گــر سـالكى بـ عـهدِ امانت وف كـند

ــاز دم صــبح ازل تــا آخــرِ شــام ابــد

دوستی و مهر بر یک عهد و یک میثاق بود

ـ هــواي مــكــنِ مألوف و عــهدِ يـــار قــديم

ز رهــروانِ مـفر كـرده عــذرخـواهت بس

_اگ_ر رفيق شفيقي درست پيمان باش

رفسيتي حسجره وكسرمابه وكسلستان بساش

ـ خواهی که سخت و سستِ جهان بر تو بگذرد

بگذر ز عهدِ سست و سخنهاي سختِ خويش

ـ در وفاي عشقِ تو مشهور خوبانم چـو شـمع

شبنشین کوی سربازان و رندانم چو شمع

-اگرچه خرمن عمرم غم تو داد به باد

به خاکِ پای عزیزت که عهد نشکستم

ـ مرا عهدیست با جانان که تا جان در بدن دارم

هـواداران كـويش را چـو جـانِ خـويشتن دارم

_پيمان شكن هر آينه گردد شكسته حال

إنَّ العسهودَ عسند مسليك النَّسهي ذِمسم

ـ بـا تـو آن عـهد كـه در وادي ايـمن بستيم

همچو موسی ارنی گوی به میقات بریم

ـ روزِ نخست چون دم رندی زدیم و عشق

شرط آن بُودك جزرهِ اين شيوه نسپريم

ـ و إن دُعـيتُ بـخُلدٍ وصِـرتُ نـاقض عَـهدٍ

فهما تبطيّب نبفسي و منها استطاب منامي

عيّاري

-ای نسیم سحر آرامگه بار کجاست

مسنزلِ آن بتِ عساشقكُش عسيّار كسجاست

منيست در بازار عالم خوشدلي ور زانكه هست

شيوهٔ رندى و خوشباشي عيّاران خوشست

ـخيالِ زلفِ تو پختن نه كار هر خاميست

كسه زيس سلسله رفتن طبريق عياريست

ـ چه عذر بختِ خودگویم که آن عیّار شهرآشوب

به تلخی کشت حافظ را و شِکّر در دهان دارد

كدام آهن دلش آموخت اين آيين عيّاري

كز اول چو برون آمد ره شب زنده داران زد

ـ شد رهزنِ سلامت زلفِ تو وين عجب نيست

گے راھے ن تے باشی صد کاروان توان زد

_گفتم گره نگشودهام زان طرّه تا من بودهام

گفتا منش فرمودهام تا با تو طرّاری کند

زان طرّهٔ پر پیچ و خم سهلست اگر بینم ستم

از بند و زنجیرش چه غم آنکس که میّاری کند

با چشم پرنیرنگ او حافظ مکن آهنگ او

کان طرّهٔ شبرنگ او بسیار طرّاری کند

_گفتم کے بر خیالت راہِ نظر ببندم

گفتاکه شبروست او از راه دیگر آید

_ای صبا نکهتی از خاک رو یار بیار

بسبر انسدوه دل و مسؤدهٔ دلدار بسيار

خامی و ساده دلی شیوهٔ جانبازان نیست

خسبری از بُسرِ آن دلبسرِ عسیّار بسیار

_عشرت شبگیر کن می نوش کاندر راهِ عشق

شبروان را آشنائهاست با سیر عسس

_ ــــايه افكــند حــاليا شب هــجر

تـــا جــه بـازند شـــروان خـــال

_ تکیه بر اختر شب دزد مکن کابن عیّار

تساج كساوس ربسود وكسمر كسيخسرو

_خواب بيداران ببستى وانگه از نقشِ خياك

تهمتی بر شبروانِ خیل خواب انداختی

_دّع التَّكاسُلَ تَختم فَفَدُّ جرى مثل

كمه زاد رهروان چستى است و چالاكى

عفوگناه (خطایوشی)

_دارم امیدِ عاطفتی از جناب دوست کردم جنایتی و امیدم به عفو اوست گرچه بريوش است وليكن فرشنه خوست

دانم که بگذرد ز سر جرم من که او

۲۹۸ / جمع پریشان

صد مُلکِ سلیمانم در زیر نگین باشد بر قلب ما ببخش که نقدیست کمعیار

-از لعل توگر يابم انگشتري زنهار _زآنجاکه پردهپوشی عفوکریم تست

بیگانه گرد و قصهٔ هیچ آشنا مپرس جرم نکرده عفو کن و ماجرا مهرس آنکس که با تو گفت که درویش را مپرس خونِ مرا به چاهِ زنخدانِ يار بخش وين ماجرا بـه سـرو لب جـويبار بـخش ما را به عفو و لطفِ خداونـدگار بـخش

_ جانا تراكه گفت كه احوال ما مهرس زآنجا که لطف شامل و خُلق کریم تست هیچ آگهی ز صالم درویشیش نبود ـ راهم شراب لعل زد ای میر عباشقان يارب به وقتِ گُل گنهِ بنده عفر كن شکرانه راکه چشم تو روی بتان ندید

ـ ساقیا می ده که رندیهای حافظ فهم کرد آصفِ صاحبقرانِ جرمبخشِ عیبپوش

گفت ببخشند گنه می بنوش مؤدة رحمت برساند مسروش نکتهٔ سربسته چه دانی خموش باكسرم بادشه عيب پوش

ـ هاتفی از گوشهٔ میخانه دوش لطف الهى بكندكار خويش لطفِ خدا بیشتر از جوم ماست رندي حافظ نه گناهيست صعب

ـ در عـهدِ پـادشاهِ خطابخشِ جرمپوش

حافظ قرابه كش شد و مفتى پيالهنوش

عشقست و منفلسي و جنواني و نوبهار

عــذرم پــذير و جــرم بـه ذيـل كـرم بـپوش

ـ صلاح ما همه دام رهست و من زين بحث

نِیَم ز شاهد و ساقی به هیچ باب خجل

بُسوَد کے پیار نرنجد ز ما به خُلق کریم

ک از سؤال ملولیم و از جواب خجل

ـ چه جرم کردهام ای جان و دل به حضرت تو

ك طاعتِ من بيدل نمى شود مقبول

ديدهٔ بدبين بپوشان اي كريم حيبپوش

زین دلیریها که من در کنج خـلوت مـیکنم

حافظم در مجلسی دردی کشم در محفلی

بنگر این شوخی که چون با خلق صنعت میکنم

_لنگر حلم تو ای کشتی توفیق کجاست

كمه دريسن بحرِ كرم غرقِ گناه آمدهايم

آبِ رو مسیرود ای ابرِ خطاپوش ببار

كه به ديوانِ عمل نامه سياه آمده ايم

_خسروا پیرانهسر حافظ جوانی میکند

بسر امیدِ عفوِ جانبخشِ گنهفرسای تو

_كردار اهل صومعهام كرد مىپرست

این دود بین که نامهٔ من شد سیاه از او

آبسى بسه روزنسامهٔ اعسمال مسا فشسان

بساشد تسوان مِستُرد حسروف كسناه از او

•

احوالِ گل به بلبلِ دستان سرا بگو با یارِ آشنا سخنِ آشنا بگو با ما سرِ چه داشت ز بهرِ خدا بگو بعد از ادای خدمت و عرضِ دعا بگو شاهانه ماجرای گناه گدا بگو

ای پیک راستان خبر یار ما بگو ما محرمانِ خلوت انسیم غم مخور بر هم چو میزد آن سرِ زلفین مشکبار گر دیگرت بر آن درِ دولت گذر بُوّد هرچند ما بدیم تو ما را بدان مگیر

عيبجوثي (ذمّ عيبجويان)

ـ هر سری موي سرا با تو هزاران کار است

ماكسجائيم و مالامتگرِ بيكار كجاست

ـ چه ملامت بُوَد آن راکه چنین باده خورد

این چه هیبست بدین بی خردی وین چه خطاست

این چه عیبت کز آن عیب خلل خواهد بود

ور بُوَد نیز چه شد مردم بی عیب کجاست

ـ بـ و رضم مـ دعياني كـ منع عثـ ت كنند

جمالِ چمهرهٔ تمو حمجّتِ مموجّه ماست

ـ بــا مــحتسِبم عــيب مگـوثيدكــه او نــيز

پیوسته چو ما در طلب عیشِ مدامست

_عيب حافظ كو مكن واعظ كه رفت از خانقاه

پای آزادی چه بندی گر بجائی رفت رفت

ـ تـو پـنداری کـه بـدگو رفت و جـان بُـرد

حسابش بساكسرام الكاتبيت

حیب رندان مکن ای زاهدِ پاکیزه سرشت

کے گیناہِ دگران بر تو نیخواہید نوشت

من اگر نیکم اگر بد تو برو خود را باش

هــر كســى أن درود عـاقبتِ كــار كــه كشت

ـ مكن به نامه سياهي ملامتِ من مست

که آگھست کے تقدیر بر سرش چہ نوشت

دانی که چنگ و عود چه تقریر میکنند

پسنهان خسوريد باده كنه تمزير مسيكنند

ناموس عشق و روني عشاق ميهرند

عسيب جسوان و سرزنش پسير مىكنند

_ رقیبم سرزنشها کرد که از این باب رخ برتاب

چه افتاد این سر ما را که خاکِ در نمی ارزد

_اگر از پرده برون شد دل من عیب مکن

شُکسر ایسزد که نه در پسردهٔ پستدار بسماند

_عیبِ مِی جمله بگفتی هنرش نیز بگوی

نفی حکمت مکن از بهر دل عامی چند

ـ مرا به رندی و عشق آن فضول عیب کند

كسه اعتراض بسر اسسرار عملم غيب كند

كسمال سِسرٌ مسحبّت بسين نه نقص گستاه

که همرکه بی هنر افتد نظر به حیب کند

در شبِ قدر ار صبوحی کردهام عیبم مکن

سرخوش آمد يار و جمامي بـركنارِ طاق بـود

دى عزيزى گفت حافظ مي خورَد پنهان شراب

ای عزیز من نه عیب آن به که پنهانی بود

_ جهانیان همه گسر منع من کنند از عشق

من آن كنم كنه خداوندگار فرمايد

ـ در بیابان گر به شوق کعبه خواهی زد قدم

مسرزنشها كسركسند خار مغيلان غم مخور

_ يارب آن زاهدِ خودبين كه به جز عيب نديد

درد آهـــــــــش در آیـــــــنهٔ ادراک انـــداز

_عيبم مكن به رندى و بدنامى اى حكيم

كاين بسود مسرنوشت ز ديسوانِ قسمتم

ــ به کام و آرزوی دل چو دارم خلوتی حاصل

چه فکر از خبث بدگویان میان انجمن دارم

الا ای پسیر فرزانه مکن عیبم ز میخانه

که من در ترکِ پیمانه دلی پیمانشکن دارم

گسر مسن از مسرزنشِ مدعیان اندیشم

شیوهٔ مستی و رئیدی نسرود از پیشم

ديده بدبين بپوشان اي كريم عيبپوش

زين دليريهاكه من دركنج خلوت ميكنم

ـ دوســـتان عــيبِ نــظربازي حــافظ مكــنيـد

كــه مــن او را ز مــحبّانِ شــما مـي بينم

دمنا عیب کس به مستی و رندی نمیکنیم

لعل بتان خوشت و می خوشگوار هم

_ بسر ما بسبى كمانِ ملامت كشيدهاند

تاكارِ خود ز ابروي جانان گشاده ايسم

ير حق با ورقِ شعبده ملحق نكنيم كار بد مصلحت آنست كه مطلق نكنيم گوهری دارم و صاحب نظری می جویم

ــ ما نگوئیم بد و میل بــه نــاحق نکــنیم حامهٔ کس سیه و دلقِ خود ازرق نکــنیم رقــم مــغلطه بــر دفــتر دانش نکشـیم عیب درویش و توانگر به کم و بیش بد است ـ دومتان عيب سن بيدلِ حيران مكنيد

گرچه با دلتی ملمّع می گلگون عیبت مکنم عیب کزو رنگی ریا می شویم حافظم گفت که خاک درِ میخانه مبوی گو مکن عیب که من مشکِ ختن می بویم

ـ مکن درین جمنم سرزنش به خودروئی

چـــنانكه پـــرورشم مــــىدهند مـــــىرويم

_وفاكنيم و ملامت كشيم و خوش باشيم

كسه در طسريقتِ مساكسافريست رنجيدن

_عابدانِ آفستاب از دلسر ما غافلند

ای مسلامتگو خدا را رو مبین آن رو بسبین

۔ آنکس کسه منع ما ز خرابات میکند ر

گــو در حـضور پـير مــن ايــن مــاجرا بگــو

ـ مسنعم مکسن ز عشسق وی ای مسفتی زمسان

مسعذور دارمت کسه تسو او را نسدیدهای

آن سيرزنش كيه كرد ترا دوست حافظا

بسیش از گلیم خویش مگر پاکشیدهای

_بسد رنسدان مگسو ای شسیخ و هشدار

کے ہا حکے خیدائی کینه داری

ـ مئی دارم چو جان صافی و صوفی میکند عیبش

خدایا هیچ عاقل را مبادا بختِ بد روزی

هیسیٰ (مسیح)

در آسمان نه صحب گر بگفتهٔ حافظ

مسماع زهسره بسه رقس آورد مسيحا را

ـ مسایهٔ قد تو بر قامتم ای عیسی دم

عكس روحيست كه بر عظم رسيم افتادست

_ با که این نکته توان گفت که آن سنگین دل

كشت ما را و دم صيسي مريم با اوست

از روانبخشی صیسی نیزنم پیشِ تو دم

زانک در روحفزائی چو لبت ماهر نیست

_بار فمى كه خاطر ما خسته كرده بود

عـــــــــــــــــــدا بـــفرستاد و بـــرگرفت

ـ همیشه وقتِ تو ای عیسی صیا خوش باد

كـ مانِ حافظ دلخسته زنده شد به دمت

_ فسيضِ روح القدس ار باز مدد فرمايد

دیگران هم بکنند آنیجه مسیحا میکرد

_ هـوا مسيح نفس گشت و باد نافه گشای

درخت سبز شد و مرغ در خروش آمد

ـ جان رفت در سر مي و حافظ بهعشق سوخت

عیسی دمی کے جاست کے احیای ماکند

_طبیب عشق مسیحادم است و مشفق لیک

چـو درد در تـو نـيند کـه را دوا بکـند

ـ یاد باد آنکه چو چشمت بعتابم میکشت

معجزِ عسيسويت در لب شِكْسرخما بمود

ـ ز دستِ شـاهدِ نـازکعذار عـيسىدم

شراب نوش و رهاكن حديث عاد و ثمود

_مسرده ای دل که مسیحا نفسی مسیآید

که زانفاس خوشش بوی کسی می آید (خ)

_گر روی پاک و مجرد چو مسیحا به فلک

از فروغ تو به خورشید رسند صد پرتو

_انسفاس عسيسى از لبِ لعسلت لطيفهاك

ـ مســـيحای مـــجرد را بـــرازد

كسه بسا خسورشيد سسازد هسم وثاقي

ــ طـــبيب راهنشـــين دردِ عشــــق نشــناسد

برو بدست کن ای مرده دل مسیح دمی

ـ ایسن نکتهٔ صبحب شنو از بختِ واژگون

ما را بگشت یار به انفاس عیسوی

غربت (غم غربت)

که روزِ محنت و خم رو به کوتهی آورد بدین نوید که بادِ سحرگهی آورد زهی رفیق که بختم به همرهی آورد چو یادِ عارضِ آن ماهِ خرگهی آورد - نسيم باد صبا دوشم آگهی آورد به مطربان صبوحی دهيم جامهٔ چاک همی رويم به شيراز با عنايت بخت چه ناله ها که رسيد از دلم به خرمنِ ماه

دمى باغم بسر بردن جهان يكسر نمى ارزد

ب مى بفروش دلقِ ماكزين بهتر نمى ارزد

چه آسان مينمود اول غم دريا به يوي سود

غلط کردم که این طوفان به صد گوهر نمی ارزد

_هـوای کـوی تـو از سر نـمیرود آری

غسریب را دل سسرگشته بسا وطن باشد

ـ من كز وطن سفر نگزيدم به عمرِ خويش

در عشق ديدن تو هواخواه غربتم

دریا و کنوه در ره و منن خنسته و ضعیف

ای خِفرِ ہی خبسته مدد کن به همتم

دورم بــه صــورت از در دولت سـرای تـو

ليكنن بعد جان و دل ز مقيمان حضرتم

ے خرّم آن روز کزین مرحله بربندم بار وز سرِ کوی تو پرسند رفیقان خبرم

سنمازِ شامِ غریبان چوگریه آغازم به مویه های غریبانه قصّه پردازم به یادِ یار و دیار آنچنان بگریم زار که از جهان ره و رسم سفر براندازم

مهیمنا به رفیقانِ خود رسان بازم به کوی میکده دیگر علم برافرازم عزیزِ من که بجز باد نیست دمسازم صبا بیار نسیمی ز خاکِ شیرازم من از دیارِ حبیبم نه از بلادِ غربب خدای را مددی ای رفیقِ ره تا من بجز صبا و شمالم نمی شناسد کس هوایِ منزلِ یار آبِ زندگانیِ ماست

چرا نه خاکِ سرِ کوی یارِ خود باشم به شهرِ خود روم و شهریارِ خود باشم ز بندگانِ خداوندگار خود باشم که روزِ واقعه پیشِ نگارِ خود باشم گرم بود گلهای رازدار خود باشم

- چرا نه در پی عزم دیار خود باشم فسم غسریی و غربت چو برنمی تابم ز مسحرمانِ سراپردهٔ وصال شوم چو کارِ عمر نه پیداست باری آن اولی ز دستِ بختِ گران خواب و کارِ بیسامان

راحتِ جان طلبم وز پی جانان ببروم من به بوی میرِ آن زلفِ پریشان بروم رخت بربندم و تا مُلکیِ سلیمان بروم به هیواداریِ آن میروِ خرامان بروم با دلِ زخیمکش و دیدهٔ گریان بروم تا درِ میکده شادان و غزلخوان بروم تا لیِ چشمهٔ خورشیدِ درخشان بروم بارسایان مددی تا خوش و آسان بروم هیمروِ کسوکبهٔ آصفی دوران بروم

-خرم آن روز کزین منزلِ ویران بروم گرچه دانم که به جائی نَبرد راه غریب دلم از وحشتِ زندانِ سکندر بگرفت چون صبا با تنِ بیمار و دلِ بیطاقت در رهِ او چو قلم گر به سرم باید رفت نذر کردم گر ازین غم بدر آیم روزی به هواداری او ذرّه صفت رقص کنان تازیان را غمِ احوالِ گرانباران نیست ور چو حافظ ز بیابان نَبرم ره بیرون

ــگر ازین منزلِ ویران بـه مــوی خـانه روم دگــر آنــجاکــه روم عــاقل و فــرزانـه روم .

زین سفر گر بسلامت به وطن باز رسم

نىذر كىردم كى هم از راه به ميخانه روم

تا بگویم که چه کشفم شد ازین میر و سلوک

بــه درِ صدومعه بـا بـربط و پـيمانه روم

آشسنايانِ روِ عشق گسرم خسون بسخورند

ناكسم گر به شكايت سوي بيگانه روم

بعد ازین دستِ من و زلفِ چو زنجیرِ نگار چند و چند از پسِ کامِ دلِ دیـوانـه روم خرّم آن دم که چـو حـافظ بـه تـولاّي وزيـر

سرخوش از میکده با دوست به کاشانه روم

غرور و خودفروشی

ـ هـمه کـارم ز خـودکامی بـه بـدنامی کشید آخـر

نهان کی ماند آن رازی کنزو سازند محفلها

در راهِ مـا شكسته دلى مـىخرند و بس

بازارِ خودفروشی از آن سویِ دیگرست (خ)

ـ بــه بـال و پـر مـرو از ره کـه تـير پـرتابي

هــواگــرفت زمـاني ولي بــه خـاک نشــت

ـ بـــر در مـــيخانه رفــتن كــار يكــرنگان بُــؤد

خودفروشان را به كوي مىفروشان راه نيست

ـ عــنان كشــيده رو اى پادشاه كشـور حــن

که نیست بر سر راهی که دادخواهی نیست

_زاهـــد فــرور داشت ســـلامت نَـــبُرد راه

رنسد از رو نسياز به دارالسلام رفت

_حافظ افتادگی از دست مده زانکه حسود

عرض و مال و دل و دین در سرِ مغروری کرد

ـ چوپيش صبح روشن شد كه حالِ مهر گردون چيست

برآمد خندهای خوش بر ضرور کامکاران زد

گسر جملوه مینمائی وگر طعنه میزنی

مسا نسيستيم مسعتقدِ شسيخ خسودېسند

ـ نیکنامی خواهی ای دل با بدان صحبت مدار

خــودپسندى جـانِ مـن بـرهانِ نــادانــى بُــوّد

#

دلا چو پیر شدی حسن و نازکی مفروش

کــه ایــن مــعامله در صالم شـباب رود (خ)

سوادنسامهٔ مسوی سیاه چون طبی شد

بسياض كسم نشسودكسر صد انتخاب رود

حسباب را جسو فستد بساد نسخوت انسدر مسر

كسلاهداريش انسدر سر شواب رود

ای گل به شکر آنکه شکفتی به کام دل

بـــا بـــلبلانِ بـــيدلِ شـــيدا مكـــن غـــرور

_يارب آن زاهـدِ خودبين كه بجز عيب نديد

دودِ آهــــيش در آيــــينهٔ ادراک انــــداز

ـ بر بماطِ نكته دانان خودفروشي شرط نيست

یا سخن دانسته گو ای مرد حاقل یا خموش

ـ بــا مــدّعى مگــوئيد اســرارِ عشـــق و مــــتى

تـــا بــيخبر بــميرد در دردِ خــودپرستي

گر جان به تن ببینی مشغولِ کار او شو

هسر قبلهای کسه بینی بنهتر ز خودپرستی

- طریقِ کامبخشی چیست ترکِ کام خود کردن

كلاهِ سرورى آنست كنز اين تُسرك بسردوزى

بگذر زکسبر و نازکه دیدست روزگار

چىين قىباي قىيصر و طىرف كىلاه كىي

ـ فكـرِ خود و راي خود در عالم رندى نيست

کفرست در این مذهب خودبینی و خودراثی

غم پرست*ی*

_حافظِ دلئسده را با غمت ای بار عزیز

اتسحادیست کسه در مسهدِ قسدیم افستادست

_روزگاریست که مسودای بستان دیسن منست

غـم ايـن كـار نثـاطِ دلِ غـمگين مـنست

_زيسرِ شمشيرِ غمش رقص كنان بأيد رفت

كانكه شد كشته او نيك سرانجام افتاد

ديگران قرعهٔ قسمت همه بر عيش زدند

دلِ غسمدیدهٔ مسا بسود که هم بسر خم زد

حافظ آنروز طربنامهٔ عشق تو نوشت

كسه قسلم بسر سسر استباب دلِ خسرم زد

_مُشوى اى ديده نقشِ غم زلوح سينة حافظ

كه زخم تيغ دلدار است و رنگ خوننخواهد شد

ـ خــوش بــرآ بـا غــصه اى دل كـاهل راز

ع يش خموش در بسوتهٔ همجران كسنند

ــ گــر ديگران به عيش و طرب خرّمند و شاد

ـ هر كه ترمد زملال اندهِ عشقش نه حلال

سبرِ منا و قندمش ينا لبِ منا و دهنش

ـ مـــن شكـــة بــدحال زنــدگى يــابم

در آن زمان که به تیغ غمت شوم مقتول

ــ عـــاشق روی جــوانــی خــوش و نــوخاستهام

وز خدا دولتِ ایس ضم به دعما خواستهام

خوش بسوز از غمش ای شمع که اینک من نیز

همم بسدين كسار كمر بسته و بسرخاستهام

ساول ز تسحت و فسوق وجسودم خبر نبود

در مكتبِ خسم تسو چنين نكتهدان شدم

_ چـه شکر گويمت اي خيل غـم غـفاکُالله

کسه روزِ بسیکسی آخسر نسمیروی ز مسرم

ــ مــاجراي دلِ خــون گشــته نگـويم بـاكس

زانكمه جنز تيغ ضمت نيست كسي دمسازم

ـ چـون خـمت را نتوان يافت مگر در دلِ شاد

ما به امسیدِ خدمت خداطر شدی طلبیم

لذَّتِ داغ خـــمت بـر دلِ مـا بـاد حـرام

اكسر از جسورِ غسم عشق سو دادى طلبيم

_ سلطانِ ازل گئيجِ غيمِ عشق به ما داد

تسا روی دریسن مسنزلِ وبسرانسه نسهادیم

ـ ناصحم گفت که جز ضم چه هنر دارد عشق

بسرو ای خسواجهٔ صاقل هنری بهتر ازیس

_مـــنال ای دل کـــه در زنـــجیر زلفش

هـــــمه جـــــمهيّنست آنــــــفته حــــالى

دوام عسيش و تسنعم نه شبيوهٔ عشق است

اكسر معاشر مسائى بسنوش نسيش خسمى

غم (پرهيز از غم)

_ خسم جسهان مسخور و پسند مسن مسبّر از يساد

كــه ايــن لطـيفهٔ عشـقم ز رهـسروى يـادست

رضا بعد داده بده وز جبین گره بگشای

کے بسر مسن و تسو در اخستیار نگشادست

_پسيوندِ عمر بسته به موثيست هوشدار

غـمخوارِ خـویش بـاش غـم روزگـار چـیست

ـ مسباش بسی می و مطرب که زیر چرخ کبود

بسدین تسرانه خم از دل بدر توانی کرد

۔ غسم دنسی دنسی چند خبوری بادہ بنخور

حسيف بساشد دلِ دانسا كسه مشوّش باشد

- آن پـــریشانی شـــهای دراز و خــم دل

همه در سایهٔ گیسوی نگسار آخر شد

بساورم نسيست ز بدعهدي ايسام هسنوز

قسصّهٔ غسصه کسه در دولتِ بسار آخس شد

ــزيـــر بـــارند درخـــتان كـــه تـــعلّق دارنــد

ای خـوشا مـروکـه از بار غـم آزاد آمـد

- حــقًا كــزين غــمان بــرسد مــرده امـان

گـــر مــــالكي بـــه عــهدِ امــانت وفــا كــند

_ سمن بويان ضبارِ ضم چو بنشينند بنشانند

پررویان قرار از دل چو بستیزند بستانند

_گــفتم هـــواي مــيكده غــم مــىبرد ز دل

گفتا خوش آن کسان که دلی شادمان کسند

_گرت چو نوح نبی هست صبر در غم طوفان

بـــلاً بگــردد و كـــام هـــزار ســاله بــر آيــد

_به جانِ دوست که خم پرده بر شما ندرد

كر اعتماد بر الطاف كارساز كنيد

_غــبار غــم بــرود حـال بــه شــود حـافظ

تــو آبِ دیــده ازیــن رهگــذر دریـغ مـدار

_ يوسف گمگشته باز آيىد به كنعان غم مخور

كــلبة احــزان شــود روزى كــلستان غــم مــخور

ای دل غمدیده حالت به شود دل بد مکن

وین سر شوریده باز آید به سامان غم مخور

كسر بسهار عسمر يساشد بساز بسر تسختي جسمن

چترِگل در سرکشی ای مرغ خوشخوان غم مخور

دور گسردون گسر دو روزی بسر مسراد سا نسرفت

دائماً يكسان نباشد حالِ دوران غم مخور

هان مشو نومید چون واقف نشی از سِرٌ خیب

باشد اندر پرده بازیهای پنهان خم مخور

ای دل ار سیل نسنا بسنیادِ هستی بسر کسند

چون ترا نوحست کشتیبان زطوفان خم مخور

در بیابان گر به شوق کعبه خواهی زد قدم

مسرزنشها گركند خار مغيلان غم مخور

گرچه منزل بس خطرناکست و مقصد بس بعید

هیچ راهی نیست کانرا نیست پایان غم مخور

حالِ ما در فرقت جانان و ابرام رقيب

جمله مىدانىد حداي حال گردان غم مخور

حسافظا در کسنج فقر و خلوتِ شبهای تبار تبا بُود وردت دصا و درسِ قبرآن غم مخور

畚

ـگوش کن پند ای پسر وز بهرِ دنیا غم مخور

گفتمت چون در حدیثی گو توانی داشت گوش

با دلِ خونين لبِ خندان بياور همچو جام

نی گرت زخمی رسد آئی چو چنگ اندر خروش

ـ غــم دل چـند تـوان خـورد كــه ايــام نــماند

گو نه دل باش و نه ایّام چه خواهد بودن

مسرغ کسمحوصله راگو غم خود خور که بَرو

رحم آنکس کے نہد دام چے خواہد بودن

ـ تـا كــى غــم دنــياى دنــى اى دلِّ دانـا

حسیفست ز خسوبی کسه شسود عساشتی زشستی

ـ بـ صحرا روك از دامن غبار غم بيفشاني

ب کلزار آی کر بلبل خزل گفتن بیاموزی

بشنو این نکته که خود را ز غم آزاده کنی

خــون خــوری گـر طـلبِ روزي نـنهاده کـنی

غم دل

ستسا سسر زلفِ تسو در دستِ نسيم افستادست

دلِ ســودازده از غــصّه در نــیم افــتادست

- چــه بــاشد ار شـود از بـندِ غـم دلش آزاد

چو هست حافظِ مسكين غلام و چاكر دوست

ـبارِ خـمی کـه خـاطر مـا خسـته کـرده بود

صیسی دمسی خسدا بسفرستاد و بسرگوفت

_ تا لشكر خمت نكند ملكي دل خراب

جـــانِ حـــزيز خـــود بـــه نـــوا مـــيفرستمت

ـ در كــف غـصّـهٔ دوران دلِ حــافظ خــون شـــد

از فسراق رخت ای خسواجسه قسوام الدیسن داد

ـ دیگران قبرعهٔ قسمت همه بر عیش زدند

دلِ غــمدیدهٔ مـا بـودکـه هـم بـر غـم زد

_مشوى اى ديده نقشِ غم زلوح سينة حافظ

كه زخم تيغ دلدارست و رنگ خون نخواهـد شــد

ــ آن پـــریشانی شــهای دراز و فــم دل

هسمه در سایهٔ گسیسوی نگسار آخر شد

در فسريبي و فسراق و فسم دل پير شدم

ماغر می زکفِ تازه جوانی به من آر

_ماكه داديم دل و ديده به طوفان بلا

گــو بــيا ســيلِ خــم و خـانه ز بـنياد بـبر

خــرابــتر ز دلِ مــن خـم تـو جـاى نـيافت

كــه ســاخت در دلِ تــنگم قــرارگـاهِ نــزول

_حافظ غم دل باكمه تموان گفت دريمن دور

جــز جـام نشايدكــه بُــؤد مــحرم رازم

ـ سينهٔ تــنگ مــن و بـار خـم او هـيهات

مسردِ ایسن بسارگسران نیست دلِ مسکستم

لذتِ داغ غسمت بسو دلِ مسا بساد حسرام

اگسر از جسردِ غسمِ عشقِ تبو دادی طلبیم

ـ هـر پـاره از دل مـن و از غـمّه قـصّهای

هــر سـطرى از خـصالِ تـو وز رحـمت آيـتى

غمزه (تير غمزه)

ـ تــیری کــه زدی بــر دلم از خــمزه خـطا رفت

تا باز چه اندیشه کند رای صوابت

ـبـه دام زلفِ تـو دل مـبتلاي خـويشتن است

بكُش به غمزه كه اينش مراي خويشتن است

ـ محتاج قصه نيست گرت قصد خونِ ماست

چـون رخت از آنِ تست به يـغما چـه حـاجتست

ـخـونم بـريخت وز غـمِ عـــقم خــلاص داد

_چشمت به غمزه ما را خون خورد و میسندی

جـــانا روا نـــباشد خــونريز را حــمايت

دلِ مسجروح مسن پسيشش سسپر بساد

_ غــمزهٔ شــوخ تــو خـونم بـخطا مــىريزد

فرصتش بادكه خوش راي صوابس دارد

ـ ستم از غمزه میاموزکه در مذهبِ عشق

همر عمل اجری و هر کرده جرائی دارد

_ حافظ ار جان طلبد غمزه مستانه يار

خسانه از غسیر بسپرداز و بسهل تسا بسبرد

_ حافظ چــو تـركِ غـمزهٔ تـركان نـمىكنى

دانس كىجاست جاي تى خىوارزم يا خىجند

كثبتة غمزة تو شيد حافظ ناشنيده بند

تيغ سزاست هر كرا درد سخن نمىكند

_عالم از شور و شرِ عشق خبر هیچ نداشت

فستنهانگسيزِ جسهان غسمزهٔ جسادوي تسو بسود

كشسته غسمزه خبرد رابه زيبارت دريباب

زانکے بیچارہ همان دل نگرانست کے بود

ـ در كــمينگاهِ نظر با دل خويشم جنگست

ز ابسرو و غسمزهٔ او تسیر و کسمانی بسمن آر

_عافیت میطلبد خاطرم ار بگذارند

غــــمزهٔ شـــرخش و آن طـــرّهٔ طـــرّارِ دگـــر

ـناوی فسمزه بیار و رسن زلف که من

جـــنگها بـــا دلِ مــجروح بــلاکش دارم

ـ مـــزن بــر دل ز نــوک غــمزه تــيرم

كسه بسيش جنسم بسيمارت بسميرم

ـ زلفِ دلبـر دام راه و غـمزهاش تـير بـلاست

یاد دار ای دل کے جندینت نصیحت میکنم

-اگرچه مرغ زیرک بود حافظ در هواداری

به تيرِ غمزه صيدش كرد چشم آن كمان ابرو

- آفسرین بسر دلِ نسرم تسو کسه از بسهر نسواب

كشسته فسمزه خسود را بسه نسماز آمدهاى

ـ چئسمت به غمزه خانهٔ مردم خراب كرد

مےخموریت مباد کے خبوش مست میروی

ـ در آن مــقام کـه خـوبان ز غـمزه تـيغ زنـند

عسجب مسدار سرى اوفستاده در بسائي

غيرتِ عشق

_ز رقيبِ ديـو سيرت به خداي خود پناهم

مگر آن شهاب ثاقب مددی دهد خدا را

ـ تـا بـ گـــوي تو دستِ ناسزايان كم رسد

هـر دلی در حلقهای در ذکر یارب یاربست

دور از لـــب مـــردمــانِ دون بــاد

_ خدا را داد من بستان ازو ای شحنهٔ مجلس

که می با دیگران خوردست و با من سرگران دارد

ـ داس دوست به صد خون دل افتاد به دست

به فسوسي كه كند خنصم رها نتوان كرد

غيرتم كُثت كيه محبوب جهاني ليكن

روز و شب عسربده با خلق خدا نتوان كرد

4

نه من بسوزم و او شمع انجمن باشد که گاه برو دستِ اهرمن باشد رقیب محرم و حرمان نصیبِ من باشد در آن دیار که طوطی کم از زغن باشد

-خوشت خلوت اگر یار یار من باشد من آن نگینِ سلیمان به هیچ نستانم روا مدار خدایا که در حریم وصال همای گو مفکن سایهٔ شرف هرگز

_ بختِ حافظ گر ازین گونه مدد خواهد کرد

زلف مسعشوقه به دستِ دگران خواهد بود

۔ خود را بگش ای بلبل ازین رشک که گل را

با بادِ صبا وقتِ سحر جلوه گری بود

حجاناكه با توگفتكه احوال ما مپرس

بيگانه گرد و قبضة هيچ آشنا مپرس (خ)

هيچ آگهي ز عالم درويئين نبود

آنکس که با توگفت که درویش را مپرس(خ)

_طـوطیان در شکـرستان کـامرانی میکنند

وز تحسّر دست بر سر میزند مسکین مگس

ـ می مخور با دگران تا نخورم خونِ جگر

سر مکش تا نکشید سر به فلک فریادم

یار بیگانه مشو تا نبری از خویشم

غسم اغسیار مسخور تسا نکسنی ناشادم

البت شِكْر به مستان داد و چشمت مي به ميخواران

منم كز غايتِ حرمان نه با آنم نه با اينم

اگر بر جای من غیری گزیند دوست حاکم اوست

حرامم باد اگر من جان به جای دوست بگزینم

ــ آن گــل كــه هـر دم در دستِ بـاد است

گـــو شـرم بـادش از مـندليبان

يــــارب امـــان ده تـــا بـاز بــيند

چشہ مسحبان روی حسیبان

درج مسحبّت بسر مسهر خسود نسيست

يارب مسبادا كسام رقسيبان

•

رخ از رندانِ بیسامان میپوشان گیسرانیهای مشستی دلق پسوشان با دیگران قدح کش و با ما عتاب کن نگار خوبش چو دیدم به دست بیگانه

خدا راکم نشین با خرقهپوشان تسر نسازک طبعی و طاقت نداری رانجاکه رسم و عادتِ عاشقکُشیِ تست من رمیده ز غیرت ز پا فتادم دوش

در آن شمایل مطبوع هیچ نتوان گفت جر اینقدر که رقیبانِ تندخو داری نوای بلبلت ای گل کجا پسند افتد که گوشِ هوش به مرغانِ هرزه گو داری

ــ ساغر مــاكــه حريفانِ دگر مـينوشند

ما تحمّل نكنيم ارتو روا مىدارى

ای مگس حضرتِ سیمرغ نه جولانگه تست

عِرضِ خود میبری و زحمتِ ما می داری

تو به تقصیر خود افتادی ازین در محروم

از کسه مینالی و فریاد چرا میداری

حافظ از پادشهان پایه به خدمت طلبند

سعى نابرده چه اميد عبطا مىدارى

نه کس را می توانم دید با وی

ـ نه رازش مى توانىم گفت باكس

پنهان ز رقيب سفله بستيز وبيا بشنو ز من این نکته که برخیز و بیا _برگیر شراب طربانگیز و بیا مثنو سخن خصم که بنشین و مرو

فراق

ـ دلسرم عزم سفر كرد خدا را ياران چه كنم با دلِ مجروح كه مرهم با اوست

_ماهم این هفته برون رفت و به چشمم سالیست

حالِ هجران تو چه دانی که چه مشکل حالیست

موده دادند که بر ماگذری خواهی کرد

نسيتِ خسير مگردان كمه مبارك فاليست

كوه اندوه فراقت به چه حيلت بكشد

حافظِ خسته كه از ناله تنش جون ناليست

•

آیا چه خطا دید که از راهِ خطا رفت کس واقفِ ما نیست که از دیده چها رفت آن دود که از سوزِ جگر بر سر ما رفت سیلابِ سرشک آمد و طوفانِ بلا رفت در درد بمردیم چو از دست دوا رفت عمریست که عمرم همه در کارِ دعا رفت در سعی چه کوشیم چو از مروه صفا رفت در سعی چه کوشیم چو از مروه صفا رفت هیهات که رنج تو ز قانونِ شفا رفت زان پیش که گویند که از دارِ فنا رفت

سآن تُرکِ پریچهره که دوش از بر ما رفت تا رفت مرا از نظر آن چشم جهانبین بر شمع نرفت از گذر آتش دل دوش دور از رخ تو دم بدم از گوشهٔ چشمم از پای فتادیم چو آمد ضم هجران دل گفت وصالش به دعا باز توان یافت احرام چه بندیم که آن قبله نه اینجاست دی گفت طبیب از سرِ حسرت چو مرا دید ای دوست به پرسیدن حافظ قدمی نه

ـ شربتی از لبِ لعـلش نچشیدیم و بـرفت

روي مسهپيکر او مسير نديديم و بسرفت

گوئی از صحبتِ ما نیک به تنگ آمده بود

بار بربست و به گردش نرسیدیم و برفت

بس که ما فاتحه و حِرزِ يماني خوانديم

وز پیش سورهٔ اخلاص دمیدیم و برفت

عشوه دادند که بر ماگذری خواهی کرد

دیدی آخر که چنین عشوه خریدیم و برفت

مُد چمان در چمن حسن و لطافت ليكن

در گــلستانِ وصــالش نــچميديم و بــرفت

همچو حافظ همه شب ناله و زاري كرديم

کای درینا به وداعش نرسیدیم و برفت

_شنیدهام سخنی خوش که پیر کنعان گفت

فراق یار نه آن میکند که بتوان گفت

حديثِ هولِ قيامت كه گفت واصظ شهر

کنایتیست که از روزگار هجران گفت

نشانِ یارِ سفرکرده از که پرسم باز

که هر چه گفت تربد صبا بریشان گفت

فسغان که آن مه نامهربانِ مهر گسل

به ترک صحبتِ يارانِ خود چه آسان گفت

من و مقام رضا بعد ازین و شکر رقیب

که دل به دردِ تو خودکرد و ترکِ درمانگفت

كـ ه كـ فت حافظ از انديشه تو آمد باز

من این نگفتهام آنکس که گفت بهتان گفت

_یاد باد آنکه ز ما وقتِ سفر یاد نکرد به وداعی دلِ خمدیدهٔ ما شاد نکرد آن جوانبخت که میزد رقم خیر و قبول بندهٔ پیر ندانم ز چه آزاد نکرد نالهها كرد درين كوه كه فرهاد نكرد آشىيان در شكن طرة شمشاد نكرد زانكه چالاكتر از اين حركت ياد نكرد

دل به امیدِ صدائی که مگر در تو رسد سایه تا بازگرفتی ز چمن مرغ سحر شاید ار پیکِ صبا از تو بیاموزد کار مطربا پرده بگردان و بزن راهِ عراق که بدین راه بشد یار و ز ما باد نکرد

ـ دلبر برفت و دلشدگان را خبر نكرد يادِ حريف شهر و رفيق سفر نكرد يا بختِ من طريق مروّت فرو گذاشت يا او به شاهراهِ طريقت گذر نكرد

_دیدی ای دل که غم عشق دگربار چه کرد

چون بشند دلبر و با ينار وفادار چه كنرد

آه از آن نرگی جادو که چه بازی انگیخت

آه از آن مست که با مردم هشیار چه کرد

اشک من رنگِ شفق یافت ز بی مهری یار

طالع بی شفقت بین که در این کار چه کرد

فكر عشق آتشِ غم در دلِ حافظ زد و سوخت

یار دیرینه بسینید کسه با یار چه کرد

چـو شـاخ مـرو مـیکن دیـدهبانی ولی غافل مباش از دهر سرمست نم اشکی و با خودگفت وگوئی مسوافسق گسرد با أبر بهاران كمه گوئي خود نبودست آشنائي مدد بخشش از آب دیدهٔ خویش مسلمانان مسلمانان خسدا را كمه أيسن تسنها بمدان تسنها رمساند که سنگانداز هجران در کمین است

ـ چـو آن سـروِ روان شــد کــاروانــی مده جام مي و پاي گُـل از دست لب سرچشمهای و طرف جوثی بعه يساد رفستگان و دوستداران چنان بیرحم زد تیغ جدائی جو نالان آمدت آب روان پیش نكسرد آن هسمدم ديسرين مسدارا مگسر خِمضر مبارک پسی تمواند مقالاتِ نصيحتگو همين است

وز بستر عافيت برون خواهم خفت تا در نگرَد که ب*ی*تو چون خواهم خفت

_امشب ز غمت میان خون خواهم خفت باور نکنی خیال خود را بفرست

فقر (سلطنت فقر)

_زمانه افسر رندی نداد جرز بکسی

كــه ســرفرازي عــالم دريــن كــله دانــت

ـ دولتِ فــقر خــدایــا بــه مــن ارزانــی دار

کاین کرامت سبب حشمت و تمکین منست

_ تا چه بازی رخ نماید بیدقی خواهیم راند

عرصهٔ شطرنج رندان را مجالِ شاه نیست

به جبر خاطر ساكوش كاين كلاهِ نمد

با شکست کے با افسر شبھی آورد

_شكوهِ تاج سلطاني كه بيمِ جان درو درج است

كلاهى دلكش است اما به تركِ سبر نمى ارزد

_گرچه بی مامان نماید کار ما سهلش مبین

كاندرين كشور كدائى رشك ملطاني بود

گدائی در جانان به سلطنت مفروش

کسی ز مسایهٔ ایسن در به آفستاب رود؟

_مبين حقير گدايانِ عشق راكاين قوم

شهانِ بسىكمر و خسروانِ بسىكُلهند

_من که دارم در گدائی گنج سلطانی به دست

كى نىظر در گىردش گىردونِ دون پىرور كىنم

گسدای مسیکدهام لیک گماهِ مستی بسین

که ناز بر فلک و حکم بر ستاره کنم

ـ جـهانِ فانى و باقى فداي شاهد و ساقى

كه سلطاني صالم را طفيلِ عشق مى بينم

ــ بــا مــنِ راهنشــين خيز و مــوي ميكده آى

تا در آن حلقه ببینی که چه صاحبجاهم

ـ سا مُلكِ عافيت نه به لشكر گرفته ايم

ما تحتِ سلطنت نه به بازو نهاده ایم

_كــرجــه ما بـندكانِ بـادشهيم

بادشاهان مسلك مسبحكهيم

جـــــامِ گــــــيتىنما و خـــــاك رهــــم

ـ دلق گـداي عشـق را گـنج بُـؤد در آمستين

زود به سلطنت رسد هر که بُوَد گدای تو (خ)

دولت عشق بين كه چون از مسر فـقر و افـتخار

گوشهٔ تاج سلطنت میشکند گدای تو

ای دل آن دم که خراب از می گلگون باشی

بى زر وكنج به صد حشمتِ قارون باشى

در مقامی که صدارت به فقیران بخشند

چشم دارم که به جاه از همه افزون باشی

که بَرَد به نزد شاهان ز من گدا پیامی

که به کوي می فروشان دو هزار جم به جامی

ـ خوش وقتِ بوريا وگدائي و خواب امن

كاين عيش نيست درخور اورنگ خسروى

•

که ستانند و دهند افسرِ شاهنشاهی دستِ قدرت نگر و منصبِ صاحبجاهی کمترین مُلکِ تو از ماه بود تا ماهی

رسر درِ میکده رندان قلندر باشند خشت زیرِ سر و بر تارکِ هفت اختر پای اگرت مسلطنتِ قـقر ببخشند ای دل

فيض ازل

فیضِ یک شمّه زبویِ خوشِ عطّارِ منست مسکین بُرید وادی و ره در حرم نداشت آنقدر هست که تغییر قضا نتوان کرد ـ طبلهٔ عطرِ گُل و دُرجِ عبیرافشانش ـ هـر راهـروکه ره بحریم درش نبود ـ آنچه سعیست من اندر طلبت بنمودم

۔ مشکلِ خویش بَرِ پیرِ مغان بردم دوش کو به تأییدِ نظر حلِّ معماً میکود کو به تأییدِ نظر حلِّ معماً میکود گفتم این جام جهان بین به تو کی داد حکیم گفتم این گنیدِ مینا میکرد

فيضِ روحالقدس ار باز مدد فسرمايد

دیگران هم بکنند آنچه مسیحا میکرد

#

_ما بدان مقصد عالى نتوانيم رسيد

هم مگر پیش نهد لطفِ شماگامی چند

_ قومی بجدٌ و جهد نهادند وصل دوست

قمومي دگر حواله به تمقدير ميكنند

ـ در ازل هر كر به فيضِ دولت ارزاني بُوَد

تا ابد جام مرادش همدم جانی بُود

گرهر باک باید که شود قابل فیض

ورنه هر سنگ و گِلی لؤلؤ و مرجان نشود

ـ به سعي خود نتوان برد ره به گوهر مقصود

خيال باشد كاين كار بى حواله برآيد

ـ طمع ز فيض كرامت مَبُرك خُلق كربم

كسنه بسبخشد و بسر عساشقان بسبخشايد

ـ سكـــندر را نــمىبخشند آبــى

بسه زور و زر مسیسر نسیست ایس کسار

سبسه شميراز آی و فيضِ روح قلاسی

بسجوی از مسردم صاحب کسمالش

_گرچـه وصالش نه به كوشش دهند

هــر قــدر ای دل کـه تـوانـی بکـوش

ـ بُوَدكه لطف ازل رهنمون شود حافظ

وگرنه تا به ابد شرمسار خود باشم

ــ چون آبروی لاله وگل فیضِ حـــنِ تـــت

ای ابسر لطف بسر مین خاکی ببار هم

ـبـه رحـمتِ سـرِ زلفِ تبو والقم ورنه

کِشِش چو نبود از آنسو چه سود کوشیدن

ـ فیضِ ازل به زور و زر ار آمدی بـه دست

آبِ خَـفَر نـصيبهٔ اسكـندر آمـدى

ـ تيغي كه آسمانش از فيضِ خود دهد آب

تسنها جسهان بگسيرد بسيمنت سسهاهي

در دیدهٔ من ز هجر خاری دگـرست بیرون زکفایت تـوکـاری دگـرست - هر روز دلم به زیرِ باری دگرست من جهد همی کنم قضا میگوید

قامت یار (سروِ چمن) ننگرد دیگسر بسه سسرو اندر چسن هسرکس سهی قسدان بُسوَد کسرشمه و نساز سسهی قسدان

ـ چـندان بُــوَد كـرشمه و نــاز ســهى قــدان كـــايد بـــجلوه ســـروِ صـــنوبر خــرام مــا

ــدر چــمن بــادِ بــهاری ز مــيانِ گُــل و ســرو

بهواداری آن صارضِ و قامت بسرخاست

هـــ کــه دیــد آن ســرو سـیمانـدام را

پیش رفتار تو پا برنگرفت از خجلت

سروِ سرکش که بناز از قد و قیامت بـرخـاست

ـ مـرا و سـروِ چـمن را بــه خاکِ راه نشاند

زمانه تا قصبِ نرگین قبای تو بست

ـ بـاغ مرا چـه حاجتِ سـرو و صنوبر است

شمشاد سايهپروږ ما از كه كمترست

ـ نثار روي تـو هـر بـرگ گُـل كـه در چـمنــت

فداي قد تو هر سروبُن که بر لبِ جوست

ـ شــود چـون بـيدِ لرزان سـروِ آزاد

اگـــر بــيند قــدِ دلجــوي فــرّخ

ـ هــر سـروكـه در چـمن بـرآيــد

پـــيشِ الف قـــدت چــو نــون بــاد

قـــد هــمه دلبــرانِ عــالم

در خــــــدمتِ قــــــامتت نگــــون بـــاد

_طيرة قامتِ طوبي قلدِ دلجوي تو شد

ماحتِ خُملد بسرين غيرتِ بمستانِ تـو بماد

_سرو بالاي من آنگه که در آید به سماع

جه محل جامهٔ جان راکه قبا نتوان کرد

ـ طــوبی ز قـامتِ تمو نـیارد کـه دم زنـد

زین قبضه بگذرم که سخن می شود بلند

_قسدِ بسلندِ تسرا تسا به بسر نسميگيرم

درختِ كـــام و مـرادم بــه بُـرنمي آيد

سگلمذاری زگلستانِ جسهان سا را بس

زيسن چمن سايه آن سرو روان ما را بس

ـ همچو گلبرگ طری هست وجود تو لطیف

همچو سروِ چمنِ خلد سراپايِ تو خوش

ــ گـــل ز حــد بُـرد تـنعم نـفسي رخ بـنما

سرو مینازد و خوش نیست خدا را بخرام

ـ مرا در خانه سروی هست کاندر سایهٔ قدش

فراغ از سرو بستانی و شمشاد چمن دارم

_قامتش را سروگفتم سركشيد از من به خشم

دوستان از راست میرنجد نگارم چون کنم

ـقدت گفتم که شمشادست بس خجلت به بار آورد

که این نسبت چرا کردیم و این بهتان چرا گفتیم

_كافر مسبيناد ايسن غه كه ديدمت

از قـــامتت ســرو از مـارضت مـاه

ـبـه بـندگي قـدش سـرو مـعترف گشـتي

گسرش چو سوسن آزاده ده زیان بودی

ـ بـ ه سرکشي خـود ای سرو جويبار مناز

که گر به او رسی از شرم سر فرود آری

_مسند به باغ بركه به خدمت چو بندگان

استاده است سنرو و کنمر بنسته است نبی

ـ بــه روز واقـعه تـابوتِ مـا ز سـروكـنيد

كىسە مىسىرويىم بىلە داغ بىلند بىالائى

_ جویها بسته ام از دیده به دامان که مگر

در كــــارم بـــنشانند ســهى بـالاثى

ـ حافظا می خور و رندی کن و خوش باش ولی

دامِ تــزوير مكــن چــون دگــران قــرآن را

ــای چنگ فرو برده بـه خـونِ دلِ حُافظ

فكرت مكر از غيرتِ قرآن و خدا نيست

ـ بسكه ما فاتحه و حِرزِ يماني خوانديم

وز پِیَش سورهٔ اخلاص دمیدیم و برفت

ـ عشقت رسد به فرياد ار خود بـانِ حافظ

قسرآن ز بسر بخوانس در چارده روایت

ـ حافظ به حتّی قرآن کز شید و زرق باز آی

باشد که گوی عیشی در این میان توان زد

_زاهد ار رندی حافظ نکند فهم چه شد

دیـو بگریزد از آن قـوم کـه قـرآن خـوانـند

ـ حافظا در كنج فقر و خـلوتِ شـبهاى تـار

تا بُوَد وردت دعا و درسِ قـرآن غـم مـخور

ــ گفتمش زلف به خون که شکستی گفتا

حافظ این قصّه درازست به قرآن که مهرس

_ صبحخیزی و سلامتطلبی چون حافظ

هر چه کردم همه از دولتِ قرآن کردم

_فاتحهای چون آمدی بر سر خستهای بخوان

لب بگشاکه می دهد لعل لبت به مرده جان

آنکه به پرسش آمد و فاتحه خواند و میرود

گو نفسی که روح را میکنم از پیش روان

-نسدیدم خسوشتر از شعر تسو حسافظ

بسه قسرآنسی کسه انبدر مسینه داری

_ز حافظانِ جهان کس چو بنده جمع نکرد

لطايف حكسمى با نكاتٍ قرآنى

تحط وجود

_ عمرتان باد و مراد ای ساقیانِ بزم جم

گرچه جام ما نشد پرمی به دوران شما

ـ خفته بر سنجابِ شاهی نازنینی را چه خم

گر ز خار و خاره سازد بستر و بالین غریب

ـ نـخفتهام ز خـيالى كـه مـىپزد دلِ من

خُمارِ صد شبه دارم شرابخانه کجاست

ای که انگشت نمائی به کرم در همه شهر

وه کمه در کار غریبان عجبت اهمالیست

- تسيمار خريبان اثر ذكر جميل است

جانا مگر این قاعده در شهر شما نیست

ـ مرادِ دل زکه جویم که نیست دلداری

كسه جسلوه نسظر و شسيوه كسرم دارد

-لعلى از كان مروّت برنيامد سالهاست

تابشِ خورشید و سعی باد و باران را چه شد

کبو کبریمی که زبزم کرمش غمزدهای

جرعهای در کشد و دفع خُماری بکند

_حافظ ابنای زمان را خم مسکینان نیست

زیسن میان گر بتوان به که کناری گیرند

ـ مفلسانيم و هوای می و مطرب داريسم

آه اگسر خسرقهٔ پشسمین بسه گسرو نسستانند

ــقحطِ جودمـت آبروی خود نمیباید فروخت

باده وگل از بهای خرقه می باید خرید

عدلِ سلطان گر نپرسد حال مظلومانِ عشق

گوشه گیران را ز آمایش طمع باید برید

ــبــهار مــــیگذرد دادگـــــترا دریـاب

که رفت موسم و حافظ هنوز می نچشید

-طرف کرم زکس نَبست این دل پر امیدِ من

گرچه سخن همی برد قصهٔ من به هر طرف

دنیست در کس کرم و وقتِ طرب میگذرد

چاره آنست که سجاده به می بفروشیم

ارضنونساز فلك رهنزن اهل هنرست

چون ازبن غصه ننالیم و چرا نخروشیم

گُل به جوش آمد و از می نزدیمش آبی

لاجوم ز آتشِ حرمان و هـوس مـىجوشيم

_ای منعم آخر بر خوانِ جودت. تــا چـند بـاشم از بـینصیبان _ تراکه هر چه مرادست در جهان داری چه غم ز حالِ ضعیفان ناتوان داری - نام نیک ار طلبد از تو غریبی چه شود تویی امروز درین شهر که نامی داری _سخا نماند سخن طی کنم شراب کجاست بده به شادی روح و روانِ حاتم طی

کام دشوار به دست آوری از ناکامی

_یار من چون بخرامد به تماشای چمن برسانش ز من ای پیکِ صبا پیغامی آن حریفی که شب و روز می صاف کشد بُود آیماکه کند یماد ز دردآشمی حافظاگر ندهد دادِ دلت آصفِ عهد

قناعت

_ما آبروی فقر و قناعت نمیبریم

با پادشه بگروی که روزی مقدرست

_گئج زرگر نَبُود كنج قناعت باقيست

آنکے آن داد ہے شاھان به گدایان این داد

ـ چو حافظ در قناعت كوش وز دنياى دون بگذر

که یک جو سنّتِ دونان به صد من زر نمی ارزد

_گلعذاری زگلمتان جهان سا را بس

زين چمن ساية آن سرو روان ما را بس

نسقدِ بسازار جهان بنگر و آزار جهان

گر شما را نه بس این سود و زیان ما را بس

یار با ماست چه حاجت که زیادت طلبیم

دولتِ صحبتِ أن مونسِ جان ما را بس

حافظ از مشرب قسمت گله بی انصافیست

طبع چون آب و غزلهای روان ما را بس

ـ بـ منتِ دگران خو مكن كـ در دو جهان

رضاي ايزد و انسمام پادشاهت بس

زیادتی مطلب کار بر خود آسان کن

صراحي مِني لعبل و بتي چو ماهت بس

ـ سماطِ دهـر دون پرور ندارد شهدِ آسایش

مذاقي حرص و آزاى دل پشو از تلخ و از شورش

ـ سالها پــيروى مـــذهب رنــدان كـردم

تا به فتواي خرد حرص به زندان كردم

ـ حافظ آب رخ خود بر در هر سفله مريز

حاجت أن به كه بُر قاضي حاجات بريم

ـ همائي چون تو عاليقدر و حرص استخوان تاكي

دریغ آن سایهٔ همّت که بر نااهل افکندی

درین بازار اگر سودیست با درویشِ خرسندست

خدایا منعمم گردان به درویشی و خرسندی

ـ حـ افظ غـ بار فـ قر و قـ ناعت ز رخ مشــوى

کاین خاک بهتر از عمل کیمیاگری

ـ هـر آنکه کـنج قـناعت بـه گنج دنيا داد

فمروخت يسوسف مسصري به كمترين ثمني

قوس صعود

ـچگريمت که به ميخانه دوش مست و خراب

سروشِ عالم غيبم چه مؤدهها دادست

كــه اى بـلندنـظر شـاهباز سـدرهنشين

نشیمن تو نه این کنج محنت آبادست

تسرا زكسنكرة مسرش مسىزنند صفير

ندانمت که درین دامگه چه افتادست

4

۔ هـواي كـوى تـو از سـر نمىرود آرى

غسريب را دل سسرگشته با وطن باشد

سمرغسان از قفی خاک هوائی گشتم

به هوائی که مگر صید کند شهبازم

ـ مژدهٔ وصل تو کو کـز سـر جـان بـرخـيزم

طايرِ قدم و از دامِ جهان برخيزم

ـ بخت ار مدد كند كه كشم رخت سوى دوست

گـــيــوي حــور گــرد فئــاند زِ مــفرشم

_حافظا خلدِ برين خانة موروث من است

اندرين سنزلِ وبرانه نشيمن چه كنم

册

_حجاب چهرهٔ جان ميشود غبار تنم

خـوشا دمــي كــه ازان چــهره پــرده بــرفكنم

جنين قفس نه سزاي چو من خوش الحانيست

روم بــه گــلشنِ رضــوان كــه مــرغ أن چـمنم

چگونه طوف كنم در فضاي عالم قدس

كنه در سراجة تركيب تختهبند تنم

鉃

کاروان رفت و تو در خواب و بیابان در پیش

وه کــه بس بسیخبر از غــلغل بــانگِ جــرسي

بال بگشا و صفیر از شجر طویئ زن

حیف باشد چو تو مرغی که اسیر قفسی

کاروان رفت و تو در خواب و بیابان در پیش

کی روی ره زکه پرسی چه کنی چون باشی

#

ـ چو شد باغ روحانیان مسکنم در ایسنجا چـرا تـختهبندِ تـنم

درین ظلمت سرا تاکی به بوی دوست بنشینم

گهی انگشت بر دندان گهی سر بر سر زانو بسیا ای طسایرِ دولت بیاور مؤدهٔ وصلی عسی الایّامُ ان یَسرجِمعنَ قوماً کالَّذی کانوا

توس نزول

دلم خسزانه اسرار بود و دستِ قها

درش بسبست و کسلیدش به دلستانی داد

-بيا بياكه تو حور بهشت را رضوان

دریسن جسهان ز بسرای دلِ رهسی آورد

ـ جان علوی هوس چاه زنخدانِ تو داشت

دست در حلقهٔ آن زلفِ خم اندر خم زد

-حافظ از بسهر تو آمد سوى اقليم وجود

قسدمی نه به وداعش که روان خواهد شد

ـ مرغ روحم که همی زد ز سرِ سدره صفیر

عساقبت دانــة خسال تـو فكـندش در دام

•

که درین دامگهِ حادثه چون افتادم آدم آورد در ایسن دیسرِ خسرابآبادم به هوای سرِ کوی تو برفت از یادم حالی اسیرِ عشقِ جوانان مهوشم حسالیا دیسرِ منانست حوالتگاهم -طایر گلشنِ قدسم چه دهم شرحِ فراق من ملک بودم و فردوسِ برین جایم بود سایهٔ طوبی و دلجوئی حور ولبِ حوض - مسن آدمِ بهشتیم اما دریس سفر - صوفی صومعهٔ عالمِ قدسم لیکن

از بیدِ حادثه اینجا به پناه آمده ایم تا به اقلیمِ وجود اینهمه راه آمده ایم به طلبکاری آن مهرِ گیاه آمده ایم به گدائی به درِ خانهٔ شاه آمده ایم

حما بدین در نه بی حشمت و جاه آمده ایم رهبرو منزلِ عشقیم و ز سرحد عدم سبزهٔ خط تو دیدیم و ز بستانِ بهشت با چنین گنج که شد خازنِ او روح امین

_مرادِ دل ز تـماشاي باغ عالم چيست

به دستِ مردمِ چشم از رخِ تو گل جيدن

_منکه ملول گشتمی از نفسِ فرشتگان

قال و مقالِ عالمی میکشم از برای تو

_اگــر دلم نشــدى پــاىبندِ طــرهٔ او

كيش قرار درين تيره خاكدان بودى

دلم که گوهر اسرار حسن و عشق دروست

توان به دستِ تو دادن گرش نکو داری

ـ چه شِکرهاست درین شهر که قانع شدهاند

شاهبازان طريقت به مقام مگسى

كعبه (حج، قبله)

ـ دوش أز مسجد سوي ميخانه آمد پير ما

جيست يارانِ طريقت بعد ازين تدبير ما

ما مریدان روی سوی قبله چون آریم چون

روی سسوی خسانهٔ خسمار دارد پسیر مسا

_حافظ هر آنکه عشق نورزید و وصل خواست

احسرام طسوف كعبة دل بسيوضو بسبت

_ آنک جز کعبه مقامش نبد از یاد لبت

بسر در میکده دیدم که مقیم افتادست

در کے به کوی تو هر آنکی که بیاید

از قبلهٔ ابروی تسو در عسین نمازست

_يارب اين كعبة مقصود تماشاكه كيست

كه مغيلانِ طريقش گل و نسرين منست

_اشكـــم احرام طواف حرمت مى بندد

گرچه از خونِ دلِ ریش دمی طاهر نیست

_ يارب مگيرش ار چه دل چون كبوترم

افكند و كُشت و حرمتِ صيدِ حرم نداشت

_احرام چه بندیم که آن قبله نه اینجاست

در سعی چه کوشیم چو از مروه صفا رفت

_ ثــواب روزه و حــج قــبول آنكس بـرد

كسه خساك مسكدهٔ عشق را زيسارت كرد

ـ چون طهارت نَبُوَد كعبه و بتخانه يكيست

نَــبُوَد خـير در آن خـانه كــه عــصمت نَــبُوَد

ـ در بیابان گر به شوقِ کعبه خواهی زد قدم

سرزنشها گر كند خارِ مغيلان غم مخور

_كــرد بــيت الحــرام خــم حـافظ

كسسر نسسميرد بسسسر بسيويد بساز

دل كر طواف كعبة كويت وقوف يافت

از شوق آن حسريم ندارد سر حجاز

دگر به صیدِ حرم تیغ برمکش زنهار

وز آنچه با دل ما کردهای پشیمان باش

ـ جـ مال كـ عبه مگـر عـ ذر رهـروان خـواهـد

كــه جـانِ زنـدهدلان سـرخت در بـيابانش

ـ در خــرابـاتِ مـغان نـور خــدا مــى بينم

ربن عجب بین که چه نوری زکجا میبینم

ـ جلوه بر من مفروش ای ملک الحاج که تو

خانه می بینی و من خانه خدا می بینم

کم آزار*ی*

که در طریقتِ ما غیر ازین گناهی نیست که در طریقتِ ما غیر ازین گناهی نیست هر عمل اجری و هر کرده جزائی دارد غیبارِ خاطری از رهگذارِ ما نرسد وگرنه هر که تو بینی ستمگری داند که نقشِ جور و نشانِ ستم نخواهد ماند در کسجا ایس ظلم بسر انسان کسند بیار باده که این سالکان نه مرد رهند خوش باش که ظالم نبرد راه به منزل کسند کرورِ مسسردم آزاری نسدارم کسه زورِ مسسردم آزاری نسدارم کسه رورِ مسردم آزاری به منزل کسه مکدر شود آئینهٔ مهر آئینم کسه رورِ مسردم آزاری نسدارم منظلومی ار شبی به درِ داور آمدی منظلومی ار شبی به درِ داور آمدی

دلش به ناله میازار و ختم کن حافظ
دمباش در پی آزار و هر چه خواهی کن
دستم از خمزه میاموز که در مذهبِ عشق
جنان بزی که اگر خاکِ ره شوی کس را
وف و صهد نکو باشد ار بیاموزی
ز مهربانیِ جانان طمع مَبُر حافظ
دمردمِ چشمم به خون آخشته شد
دورِ فلکی یکسره بر مِنهجِ عدلست
دورِ فلکی یکسره بر مِنهجِ عدلست
من از بازویِ خود دارم بسی شکر
بر دلم گردِ ستمهاست خدایا میسند
دانکو ترا به سنگدلی گشت رهنمون
کی یافتی رقیب تو چندین مجالِ ظلم

ـ جفا نه شیوهٔ دین پروری بُود حاشا همه کرامت و لطفست شرع یزدانی

کوی دوست (آرزوی رسیدن)

_ای نسیم سنحر آرامگه یار کجاست

منزلِ آن مه عاشق کُشِ عیّار کجاست

شبِ تار است و رهِ وادي ايسمن در پيش

آتش طور كجا موعد ديدار كجاست

ـ صبا اگر گذری افتدت به کشور دوست

بیار نفحهای از گیسوی معنبر دوست

وَگُـر چـنانکه در آن حضرتت نباشد بار

بسرای دیده بسیاور خسباری از در دوست

ـ چو باد عزم سر کوی یار خواهم کرد

نفس به بوی خوشش مشکبار خواهم کرد

ـ هـوای کـوي تـو از سـر نـمیرود آری

غریب را دل سرگشته با وطن باشد

دل به اسیدِ وصل او همدم جان نمی شود

جان به هواي کوی او خدمتِ تن نـمیکند

گفتم خوشا هوائي كو باد صبح خيزد

گفتا خنک نسیمی کز کوی دلبر آید

_ آنـــــجنان در هــوای خاک درش

مسسىرود آبِ ديسدهام كسه مسهرس

ـ به چشم خلق عزیز جهان شبود حافظ

که بر در تو نهد روی مسکنت بر خاک

اگر به کوی تو باشد مرا مجالِ وصول

رسد به دولتِ وصلت نواي من به اصول

چسر بسر در سو من بی نوای بی زر و زور

به هیچ باب ندارم رهِ خروج و دخول

کے اروم چے کے نم حالِ دل کے راگویم

که گشته ام ز خم و جور روزگار ملول

_زکــوي دوست بيار اي نـــيـمِ صبح غـباري

كسه بسوي خون دل ريش از آن تراب شنيدم

چو غنچه بر سرم از کوی او گذشت نسیمی

کسه پسرده بر دلِ خونین به بری او بدریدم

ـ خـرٌم أن روز كــزين سـرحـله بـربندم رخت

وز ســــرِ کـــوی تــو پــرسند رفــيقان خــبرم

ـ بـسر آسـتانِ امـيدت گشـادهام در چشـم

کسه یک نظر فکنی خسود فکندی از نظرم

ــ مایهٔ خوشدلی آنجاست که دلدار آنجاست

مىكنم جىهدكىه خود را مگر آنجا فكنم

ـ چون صبا افتان و خيزان ميروم تاكوي دوست

وز رفسيقانِ ره استمدادِ هسمت مسيكنم

_صبا خاكِ وجود ما بدان عالى جناب انداز

بود کان شاهِ خوبان را نظر بر منظر اندازیم

دليك راه شو اى طاير خدجتهلقا

كسه ديده آب شد از شوق خاكِ آن درگاه

در آرزوي خـــاک در پــار ســوختيم

یساد آور ای صباکسه نکردی حمایتی

گسرم زمسانه سرافراز داشتی و عزیز

سسريرِ عسزّتم آن خساكِ أســـــان بــودى

- أتَتُ روائِـــ رندِ الحِـميٰ و زاد خرامـي

فدای خاک در دوست باد جان گرامی

اذا تَــنغَرُّد عَـن ذِى الأراك طـائِرُ خَـير

ئير فلل تَلَفَّرَّدَ عَلَىٰ رَوضِها أَنِينُ حَمامي

ـخيز و جهدي كن چو حافظ تا مگر

خـــوبشتن در پـاي مـعشوق افكــنى

کوی دوست (خاک کویش)

_زهی همّت که حافظراست از دنیا و از عقبی

نیاید هیچ در چشمش به جز خاک مسرِ کـویت

از رهگندر خاک سرکوی شما بود

هـر نافه کـه در دستِ نسيم سـحر افـتاد

ــ ز خاک کوي تو هر گه که دم زند حافظ

نسيم گلشنِ جان در مشام ما افتد

_ با همه عطف دامنت آیدم از صبا عجب

كن گندر تنو خاك را مشك ختن نميكند

_ صبا به چشم من انداخت خاکی از کویش

كـــه آبِ زنــدگيم در نــظر نــمىآيد

ـ بـ چشـم خـلق عزيز جهان شود حافظ

که بنو در تنو نهد روي منکنت بر خاک

ـ شـور شـراب عشـق تـو آن نفسم رود ز سـر

کاین سر پر هومن شود خاک در سرای تو

ـباغ بهشت و سايهٔ طوبي و قصرِ حور

با خاکِ کوی دوست بوابس نمیکنم

ـخاکِ کـوی تـو به صحرای قیامت فردا

همه بسر فسرق سسر از بنهر مسباهات بسريم

_ بگفتمش که بها چیست خاک بایش را

اگر حسياتِ گرانمايه جاودان بودى

گـــرَم زمــانه ســرافـراز داشـتى و عــزيز

سرير عزتم آن خاكِ آستان بودى

ـ سر صاشق که نه خاک در معشوق بُود

كى خىلاصش بُىوَد از مىحنتِ سىرگردانى

#

نكهتِ جانبخش دارد خاكِ كوي دلبران عارفان آنجا مشام عقل مشكين كردهاند

کوی دوست (دامنگیری)

ـ چو گُحلِ بينش ما خاکِ آستانِ شـماست

كسجا رويسم بفرما ازيسن جناب كسجا؟

ـ همچوگرد این تنِ خاکی نتواند برخاست

از سرِ کوی تو زانرو که عظیم افتادست

_مگر به تیغِ اجل خیمه برکنم ور نی

رمیدن از در دولت نه رسم و راهِ منست

ـ جز آمتانِ توام در جهان پناهی نیست

سر مرا بجز این در حواله گاهی نیست

_مسلمانان مسرا وقستي دلي بسود

کے با ری گفتمی گر مشکلی بود

بے گرداہی چو میافتادم از خم

بع تديرش امسيد سساحلي بسود

دلی همسمدرد و پساری مسملحت بین

كــه اســتظهار هــر اهــلِ دلى بـود

ز من ضايع شد اندر كوي جانان

جے دامےنگیر یارب مسنزلی بود

*

_رقیبم سرزنشها کردکز این باب رخ برتاب

چه افتاد این سر ما راکه خاکِ در نمیارزد

ـ دامن مفشان از من خاکی که پس از من

زیسن در نسواند که بسرد باد قارم

ــدوش میگفت که حافظ همه رویست و ریا

بجز از خاکِ درت باکه بود بازارم

ـ ذرهٔ خاکم و در کوي توام جای خوشست

ترسم ای دوست که بادی ببرد ناگاهم

_گـر تـيغ بـارد در كـوي آن مـاه

كـــردن نــهاديم الحكـــم للّــه

ـ بــه داغ بــندگی مــردن دریــن در

بع جسان او كسه از مملك جهان به

دلا دائسه مهقیم کسوی او بساش

ب حكم آنك دولت جاودان به

کوی دوست (ستایش کوی او)

_ای قـصرِ دلافسروزکـه مسنزلگهِ اُنسسی

يارب مكاد آفتِ أيام خرابت

_ خلوت گزیده را به تماشا چه حاجتست

چون کوي دوست هست به صحرا چه حـاجتست

_گداي كوي تو از هشت خلد مستغنى است

اسير عشق تو از هر دو عالم آزادست

_ در کے عبهٔ کے ی تو هے آنکس کے در آیاد

_ يارب اين كعبة مقصود تماشاگه كيست

كــه مــغيلانِ طـريقش گــل و نـــرين مـــت

مگر بعه تسیغ اجل خیمه بسرکنم ور نی

رمسیدن از در دولت نسه رسسم و راه منست

از آن زمسان کسه بسرین آسستان نهادم روی

فراز مسند خررشيد تكيه كاه منت

ـ سـرها چـوگـوی در سـرکـوی تـو بـاختيم

واقف نشد کسی که چه گوی است و این چه کوست (خ)

گر آمدم بـ كوي تو چندان غريب نيـت

چــون مـن در آن ديـار هـزاران غـريب هـت

_بــر آســتانِ تــو مشكــل تــوان رسـيد آرى

عسروج بسر فسلکِ سروری به دشواریست

_آب چشمم که برو منت خاک در تست

زیسر صد منت او خاک دری نیست که نیست

_چشم حافظ زير بام قصر آن حورى سرشت

شيوه جنات تجرى تحتها الانهار داشت

_ زهی همت که حافظراست از دنیا و از عقبی

نیاید هیچ در چشمش به جز خاکِ سر کویت

حكسو بسرو و آمستين به خون جگر شوى

هــــر كـــه دريــن آســتانه راه نــدارد

```
۵۴۴ / جمع پریشان
```

_ياد باد آنکه سر کوي توام منزل بود

دیسده را روشنی از خاک درت حاصل بود

راست چـون سـوسن و گـل از اثـر صحبتِ پـاک

بسر زیسان بسود مسرا آنچه تسرا در دل بسود

_ فــلک غــلامي حـافظ کــنون بــه طــوع کــند

كـــه الـــجا بــه در دولتِ شــما آورد

ـ رساند رايتِ مـنصور بـر فـلک حافظ

كـــه التــجا بــه جــنابِ شــهنشهى آورد

ـ بــر آســتانِ جـانان گـر مـر تـوان نـهادن

گـــلبانگ مـــربلندی بــر آســمان تــوان زد

_گــدائــــ در جـانان بـه ســلطنت مـفروش

کسی ز سیایهٔ ایسن در بسه آفستاب رود؟

گفتم خوشا هوائي كنز باد صبح خيزد

گــفتا خــنک نـــيمي كــزكــوي دلبــر آيــد

ـ هیچ کس نیست که در کوی تواش کاری نیست

هــر كس ايـنجا بـ امـيد هـوسى مـى آيد (خ)

ـ دل كـز طـواف كـعبة كـويت وقـوف يـافت

از شـــوقِ آن حــريم نــدارد ســر حــجاز

ـبــه چشــم خَــلق عــزيزِ جــهان شــود حــافظ

کے بسر در تبو نہد روی مسکسنت بسر خماک

دانسی کے چیست دولتِ دیدار یار دیدن

در کسری او گسدائسی بسر خسسروی گسزیدن

ـ تـا ابـد معمور باد این خانه کز خاک درش

هـر زمـان بــا بــوي رحــمن مـــىوزد بــادٍ يــمن

مبسه داغ بسندگی مسردن بسر ایسن در

بـــه جـان اوكــه از مُـلكِ جـهان بــه

دلا دایسم گسدای کسوی او بساش

بـــحكم أنكـــه دولت جـــاودان بــه

_در آسستانِ جانان از آسسمان مسينديش

كــز اوج ســربلندى افــتى بــه خـاكِ پسـتى

شــــرحِ جــــمالِ حـــور ز رویت روایستی

_گــرَم زمـانه ســرافــراز داشـتى و عــريز

سرير عزتم آن خاكِ آستان بودى

ـ سَـرِ عـاشق كـه نـه خـاكِ درِ مـعشوق بُـود

كسى خسلاصش بسؤد از سحنتِ سرگردانى

册

ـ نکهتِ جانبخش دارد خاکِ کویِ دلبران

عارفان آنجا مشام عقل مشكين كردهاند

4

گفت و شنودها

گفتم ای سلطانِ خوبان رحم کن بر این غریب

گفت در دنبالِ دل ره گم کند مسکین غریب

گفتمش مگذر زمانی گفت معذورم بدار

خانهپروردي چه تاب آرد غم چندين غريب

گفتم ای شام خریبان طرّهٔ شبرنگ تو

در سحرگاهان حذر كن چون بنالد اين غريب

كفت حافظ آشنايان در مقام حيرتند

دور نَبوَدگر نشیند خسته و مسکین غریب

È

ـگـــفتم آه از دلِ ديـــوانـــهٔ حــافظ بــــىتو

زير لب خندهزنان گفت كه ديرانه كيست

ـ بــلبلی بــرگِ گُــلی خـوشرنگ در مـنقار داشت

واندر آن برگ و نوا خوش نالههای زار داشت

گفتمش در حین وصل این ناله و قریاد چیست

گفت ما را جلوهٔ معشوق بر این کار داشت

_صبحدم مرغِ چمن باگلِ نوخاسته گفت

ناز کم کن که درین بناغ بسی چون تو شکفت

گـــل بـخندید کــه از راست نــرنجیم ولی

هيچ عاشق سخن سخت به معشوق نگفت

گـر طـمع داری از آن جـام مـرصّع مـي لعـل

ای بسا در که به نوک مرهات باید سفت

زلفِ سنبل بنه نسيمِ سنحرى منى آشفت

گفتم ای مسند جم جام جهانبیت کو

گهفت افسوس که آن دولتِ بیدار بخفت

.

گفتا شراب نوش و غمِ دل ببر زیاد گفتا قبول کن سخن و هرچه باد باد ز دست بنده چه خیزد خدا نگهدارد دی پیرِ می فروش که ذکرش بخیر باد گفتم به باد می دهدم باده نام و ننگ چوگفتمش که دلم را نگاهدار چه گفت

کو به تأییدِ نظر حلِّ معماً میکرد گفت آن روز که این گنبدِ مینا میکرد جرمش این بود که اسرار هویدا میکرد دیگران هم بکنند آنچه مسیحا میکرد گفت حافظ گلهای از دلِ شیدا میکرد

مشكل خويش بر پير مغان بردم دوش گفتم اين جام جهان بين به توكى داد حكيم گفت آن يار كزو گشت سر دار بلند فيض روح القدس ار باز مدد فرمايد گفتمش سلسلهٔ زلف بتان از بي چيست

_گفتم گره نگشودهام زان طرّه تا سن بودهام

گفتا منش فرمودهام تبا بها تبو طرّاری کمند

*

گفتا به چشم هر چه تو گوئی چنان کنند گفتا دریس معامله کمتر زیبان کنند گفت این حکایتیست که با نکته دان کنند گفتا بکوی عشق هم این و هم آن کنند گفتا خوش آن کسان که دلی شادمان کنند گفت این عمل به مذهب پیر مغان کنند گفت این عمل به مذهب پیر مغان کنند گفت این عمل به مشتوی و مه قرآن کنند گفت آن زمان که مشتوی و مه قرآن کنند گفت این دعا ملایکِ هفت آسمان کنند

سگفتم کیم دهان و لبت کامران کنند گفتم خراج مصر طلب می کند لبت گفتم به نقطهٔ دهنت خود که بُرد راه گفتم صنم پرست مشو با صمد نشین گفتم هوای می کده غم می برد ز دل گفتم شراب و خرقه نه آیین مذهبست گفتم ز لعل نوش لبان پیر را چه سود گفتم که خواجه کی بسر حجله می رود گفتم دعای دولتِ او وردِ حافظ است

_گفتم غم تو دارم گفتا غمت سر آید گفتم که ماهِ من شوگفتا اگر بسر آید

گفتا زخوبروبان این کارکمتر آید گفتا که شبروست او از راه دیگر آید گفتا اگر بدانی هم اوت رهبر آید گفتا خنک نسیمی کز کوی دلبر آید گفتا تو بندگی کن کو بندهپرور آید گفتا مگوی باکس تا وقت آن در آید گفتا خموش حافظ کاین غصّه هم سر آید گفتم ز مهرورزان رمسمِ وفا بیاموز گفتم که بسر خیالت راهِ نظر ببندم گفتم که بسویِ زلفت گمراه عالمم کرد گفتم خوشا هوائی کز بادِ صبح خیزد گفتم که نوشِ لعلت ما را به آرزو کشت گفتم دلِ رحیمت کی عزمِ صلح دارد گفتم زمانِ عثرت دیدی که چون سرآمد

0

به لابه گفتمش ای ماهرخ چه باشد اگر

به یک شِکر ز تمو دلخسته ای بیاساید

به خنده گفت که حافظ خدای را میسند

كسه بسوسة تسو رخ مساه را بسيالايد

گفتم از گوی فلک صورتِ حالی پـرسم

گفت آن میکشم اندر خمِ چوگان که مپرس

گفتمش زلف به خون که شکستی گفتا

حافظ این قصه درازست به قرآن که مهرس

_گفتم که کی ببخشی بر جانِ ناتوانم

گفت آن زمان که نبود جان در میانه حمایل

ــ بــا صــبا در چـمن لاله ســحر مىگفتم

كمه شهيدان كهاند اينهمه خونين كفنان

گفت حافظ من و تو محرم این راز نهایم

از مي لعل حكايت كن و شيرين دهنان

به پیر میکده گفتم که چیست راه نجات

بخواست جام می و گفت عیب پوشیدن

سمنزرع سبز فلک دیدم و داسِ مه نو

يادم ازكشتهٔ خويش آمد و هنگام درو

گفتم ای بخت بخفتیدی و خورشید دمید

گفت با اینهمه از سابقه نبومید مشو

سگفت مگر ز لعلِ من بوسه نداری آرزو

مُردَم ازين هوس ولي قدرت و اختيار كو

テ

دوش رفتم به در میکده خواب آلوده آمد افسوس کنان مغبچهٔ باده فروش شست و شوئی کن و آنگه به خرابات خرام به هوای لبِ شیرین پسران چند کنی به طهارت گذران منزل پیری و مکن پاک و صافی شو و از چاه طبیعت بدر آی گفتم ای جان جهان دفتر گل عیبی نیست آشنایان ره عشق دریس بحر عمیق گفت حافظ لغز و نکته به یاران مفروش

خرقه تر دامن و سجّاده شراب آلوده گفت بیدار شو ای رهروِ خواب آلوده تما نگردد ز تو این دیرِ خراب آلوده جوهرِ روح به یاقوتِ مذاب آلوده خلعت شیب چو تشریفیِ شباب آلوده که صفائی ندهد آبِ تراب آلوده که شود فصل بهار از می ناب آلوده فصرته گشتند و نگشتند به آب آلوده آوده آرین لطف به انواع عتاب آلوده

گفتم ملامت آید گر گرد دوست گردم محو نقطه گفتمش اندر میان دایره آی

والله مسا رأیسنا حسبًا بسلا مسلامه به خنده گفت که ای حافظ آین چه پرگاری

ـ گفتم كه لبت گفت لبم آبِ حيات گفتم سخن تـ و گفت حافظ گفتا

گفتم دهنت گفت زهی حب نبات شنادی همه لطیفه گویان صلوات

در سسنبلش آویسختم از روی نیاز گفتاکه لبسم بگیر و زلفسم بگذار

گفتم من سودازده را جاره بساز در عیشِ خرش آویز نه در عمرِ دراز

گل (آمدن و رفتن گل)

دنسانِ عسهد و وفسا نیست در تبسمِ گلل بسنال بسلبل بسیدل کسه جسای فسریادست

ـ صحنِ بستان ذوق بخش و صحبتِ باران خوشست

وقتِ گُل خوش بادکز وی وقتِ میخواران خوشست

ناگشوده گُل نقاب آهنگ دفستن ساز كرد

ناله كن بلبل كه گلبانگ دلافكاران خوشست

بهارِ عمر خواه ای دل وگرنه این چمن هر سال

چو نسرین صدگل آرد بار و چون بـلبل هـزار آرد

_بــاغبانا ز خــزان بــىخبرت مــىبينم

آه از آن روز کسه بسادت گسل رعسنا بسبرد

_خــوش آمــدگــل وز آن خــوشتر نـباشد

کسسه در دسستت بسجز سسافر نسباشد

غـــنيمت دان و مــــي خــور در گــاستان

كسم گسل تا هفتهٔ ديگر نباشد

•

عالم پیر دگرباره جوان خواهد شد چشم نرگس به شقایق نگران خواهد شد که به باغ آمد ازین راه و از آن خواهد شد

ـ نفسِ باد صبا مشکفشان خواهد شد ارغوان جامِ عقیقی به سَمَن خواهد داد گل عزیزست غنیمت شمریدش صحبت

٠

ـعارفي كوكه كند فهم زبان سوسن

تا بهرسد که چرا رفت و چرا باز آمد

_شد از خروج ریاحین چو آسمان روشن

زمين به اخمتر ميمون و طالع مسعود

جهان چو خلد برین شد به دور سوسن وگل

ولی چه سود که در وی نه ممکنست خلود

ـ عـ يـدست و آخر گُـل و يـاران در انتظار

ساقی به روی شاه ببین ماه و می بیار

حافظ چو رفت روزه وگل نیز میرود

ناچار باده نوش که از دست رفت کار

ایام گل چر عمر به رفتن شتاب کرد

ساقی به جام بادهٔ گلگون شتاب کن

ـ نوبهار است در آن کوش که خوشدل باشی

گه بسی گُل بدمد باز و تو در گِل باشی

گل و بلبل

_غـرورِ حــنت اجـازت مگـر نـداد ای گـل

كـــه پـــرسشى نكــنى عـــندليبِ شـــيدا را

در حلقهٔ گل و مل خوش خواند دوش بلبل

هاتِ الصبوح هبوا يا ايسهاالسكارا

_رونـــق عــهد شـــبابــت دگــر بســـتان را

مسىرسد مسؤده گسل بلبل خوش الحنان را

_ چـو رای عشـق زدی با تـو گـفتم ای بـلبل

مکسن کے آن گُللِ رعمنا بعہ رای خویشتن است

_دلت به وصل گیل ای بلبل صبا خوش باد

كــه در چــمن هــمه گـلبانگِ عـاشقانه تــت

_ نشانِ عسهد و وفا نيست در تبسّم گُل

بسنال بسلبل بسيدل كسه جساي فسريادست

شكفته شدگل حمرا وگشت بلبل مست

صلای سرخوشی ای صوفیانِ بادهپرست

_ناگشوده گُل نقاب آهنگ رفتن ساز كرد

ناله كن بلبل كه گُلبانگِ دلافگاران خوشست

_كنون كه بركف گُل جام بادهٔ صافست

به صد هزار سخن بلبلش در اوصافست

بـــخواه دفــترِ اشــعار و راه صــحرا گــير

چه وقت مدرسه و بحثِ کشفِ کشّسافست

ـ قـ درِ مـ جموعة گـل مـرغ سـحر دانــد و بس

کے نے ہر کو ورقی خواند معانی دانست

روی تهو کس ندید و هزارت رقیب هست

در غسنچهای هسنوز و صدت عسندلیب هست

_بسنال بسلبل اگسر با مسنت شسر يساريست

كــه مـا دو عاشق زاريم وكار ما زاريست

ـ بـلبلی بـرگ گـلی خوشرنگ در منقار داشت

واندر آن برگ و نوا خوش نالههای زار داشت

گفتمش در عین وصل این ناله و فریاد چیست

گمفت ما را جملوه معشوق بر این کار داشت

ـ صبحدم مرغ چـمن بـ اگل نوخاسته گفت

ناز کم کن که دربن باغ بسی جون تو شکفت

گـــل بـخنديد كــه از راست نــرنجيم ولي

هيچ عاشق سخن سخت به معشوق نگفت

ـ بهارِ عمر خواه ای دل وگرنه این چمن هـ سـال

چو نسرین صدگُل آرد بار و چون بلبل هزار آرد

ـ چو در رویت بخنددگل مشو در دامش ای بلبل

که برگل اعتمادی نیست گر حسنِ جهان دارد

*

که عشقِ روی گل با ما چهاکرد وزان گلشن به خارم مبتلاکرد تسنعم از مسیان باد صباکرد

- سحر بلبل حکایت با صبا کرد از آن رنگی رُخم خون در دل انداخت به هر سو بلبل عاشق در افغان

ø

ـ بلبلی خون دلی خورد وگُلی حاصل کرد

بادِ غیرت به صدش خار پریشان دل کرد

طـوطیی را به خیال شِکـری دل خـوش بـود

ناگهش سيل فنا نقش امل باطل كرد

ـ غنجهٔ گلبن وصلم زنسیمش بشکفت

مرغ خوشخوان طرب از برگ گلِ سـوری کـرد

اين تطاول كه كشيد از غم هجران بلبل

تا سراپردهٔ گل نعرهزنان خواهد شد

ـ صد هزاران کل شکفت و بانگِ مرغی برنخاست

عندلیبان را چه پیش آمد هزاران را چه شد

_ آتشِ رخسار گسل خسرمن بسلبل بسسوخت

چــهرهٔ خــندانِ شــمع آفت پــروانــه شــد

بسرکش ای مسرغ مسحر نسغمهٔ داودی بساز

كسه سليمانِ گُلل از بادِ هوا باز آمد

سجسون صباكفتة حافظ بشنيد از بلبل

مسنبرافشسان به تماشاي رساحين آمد

ـ نه من بر آن گل عارض غزلسرایم و بس

کسه صندلیب تسو از هسر طسرف هسزارانسند

- خود را بکش ای بلبل ازین رشک که گل را

با بادِ صبا وقتِ سحر جلوهگری بود

-بسلبل عاشق تسو صمر خسواه کمه آخس

باغ شود سبز و شاخ گیل به بو آید

- صفيرِ مرغ بر آمد بطِ شراب كجامت

فخان فتاد به بلل نقابِ گُل که کشید

گر بهار صمر باشد باز بر تختِ چمن

چترگل برسر كشى اىمرغ خوشخوان غم مخور

ديگر ز شاخ سرو سهي بللل صبور

گلبانگ زد که چشم بد از روی گل به دور

ای گُـل بـه شکرِ آنکه توئی پادشاهِ حسن

با بلبلانِ بيدلِ شيدا مكن خرور

دزَبور عشق نوازی نه کهار هر مرغیست

بيا و نوگل اين بلبل خوشالحان باش

_باغبان گر پنجروزی صحبت گل بایدش

بسر جفای خار هنجران صبر بلبل بایدش

- فكر بلبل همه آنست كه گُل شد يارش

گل در اندیشه که چیرن عشوه کند در کارش

ـ بلبل از فیضِ گُل آموخت سخن ورنه نبود

ایسنهمه قسول و خسزل تسعیه در منقارش

ـ دوشم ز بلبلی چه خوش آمدکه می سرود

گُل گرش پهن كرده ز شاخ درختِ خويش

کای دل صبور باش که آن یار تندخو

بسيار تسندخوى نشيند زبخت خويش

ای گلبن جوان بسر دولت بسخور که من

در ساية تــو بـلبلِ بـاغ جـهان شـدم

اوّل ز تسحت و فسوق وجبودم خبر نبود

در مكتب غم تو چنین نکتهدان شدم

_حيفست بلبلي چو من اكنون درين قفس

با این لسانِ صذب که خامش چو سوسنم

ـ حافظ این حالِ عجب باکه توان گفت که سا

بسلبلانيم كسه در مسوسم كل خاموشيم

_ آن گسل کسه هسر دم در دستِ بادست

گـــو شــرم بـادش از عـندليبان

_خواهم شدن به بستان چون غنچه با دل تنگ

وآنسجا به نسيكنامي بسيواهمني دريدن

كه چون نسيم با گل راز نهفته كفتن

گے سِے عشمقبازی از بسلبلان شنیدن

_اى گُلِ خوش نسيم من بلبلِ خويش را مسوز

کز سُر صدق میکند شب همه شب دهای تو

رای پسیکی رامستان مسخن یسار مسا بگسو

أحسوال كسل بسه بسلبل دستانسرا بكو

_نـوای بـلبلت ای گـل کـجا بـند افـتد

کے گوش موش به مرغان مرزه کو داری

_رفتم به باغ صبحدمی تا چنم گلی آسد به گوش ناگهم آواز بلبلی مسكين چو من به عشق گلى گشته مبتلا وانسدر جسمن فكسنده ز فرياد ضلفلى مى گئتم اندر آن جمن و باغ دمبدم مى كردم اندر آن گل و بىلبل تأمّلى گل یار حسن گشته و بلبل قرین عشق آن را تسفضلی نسه و ایسن را تسبدًلی

بسلبل ز شساخ مسرو بسه گسلبانگ پسهلوی

مسیخوانند دوش درسِ منقامات معنوی

يــعنى بــياكــه آتشِ مــوسى نــمودگُــل

تا از درخت نكستهٔ ترحيد بشنوى

ــ میخواه وگل افشان کن از دهر چه میجوثی

این گفت سحرگه گُل بلبل تو چه میگوئی

傄

ــ چه حالتــت که گُل در سحر نماید روی

چه آتشست که در مرغ صبح خوان گیرد

_ سحرگهم چه خوش آمد که بلبلی گلبانگ

به غنچه میزد و میگفت در سخنرانی

که تنگدل چه نشینی ز پرده بیرون آی

که در څمست شرابي چو لعل رمّاني

گناهکاری

_از ننگ چه گوٹی که مرا نام ز ننگست

وز نام چه پرسی که مرا ننگ ز نامست

مسيخواره و سسرگشته و رنسديم و نسظرباز

وأنكس كه چو ما نيست درين شهر كدامست

با محتسِبم عيب مگونيدكه او نيز

پیوسته چو ما در طلب عیش مدامست

傄

كمناه اكسرجمه نبود اختيار ما حافظ

تو در طریقِ ادب بـاش و گـوگـناهِ مـنست

دارم امسیدِ عساطفتی از جناب دوست

كردم جنايتي و اميدم به عفو اوست

دانے کے بگذرد زسر جرم من کہ او

گرچه پرىوش است وليكن فرشته خوست

ــ مستور و مست هر دو چو از یک قبیلهاند

ما دل به عشوهٔ که دهیم اختیار چیست

مسهو و خطای بنده گرش هست اعتبار

معنى عفو و رحمتِ بروردگار چيست

_مباش در پی آزار و هر چه خواهی کن

که در طریقتِ ما خیر ازین گناهی نیست

*

_عیب رندان مکن ای زاهد پاکیزه سرشت

كمه كسناهِ دكران بر تو نخواهند نوشت

من اگر نیکم وگر بد تو برو خود را باش

هر کسی آن درود عاقبتِ کار که کشت

نااميدم مكن از سابقة لطف ازل

تو پیِں پردہ چه دانی که که خوبست و که زشت

نه من از پردهٔ تقوی بدر افتادم و بس

پندرم نیز بهشتِ ابند از دست پنهشت

#

ـ می خورکه صدگناه زاغیار در حجاب بهتر زطاعتی که به روی و ریاکنند

倖

_من همان ساعت كه از مي خواستم شد توبهكار

گفتم این شاخ ار دهد باری پشیمانی بود

حود گرفتم کافکنم سجاده چون سوسن به دوش

همچوگل بر خرقه رنگِ می مسلمانی بود؟

دی عزیزی گفت حافظ می خورد پنهان شراب

ای صریز من نه صیب آن به که پنهانی بود

会

_ مكن به چشم حقارت نگاه در من مست

کے آبروی شریعت بدین قدر نرود

سبياه نامهتر از خبود كسبى نسمىيينم

چگونه چون قبلمم دودِ دل بسر نرود

ـ طمع ز فيض كرامت مَبُركه خُلق كريم

كسنه بسبخشد و بسر عاشقان بسخشايد

檢

ــ بر آن سرم که ننوشم می و گنه نکنم به عزم توبه نهادم قدح زکف صد بار مى دو ساله و محبوب چارده ساله

حديثِ توبه درين بنزمگه مگو حافظ

_ جانا تراكه گفت كه احوال ما مهرس زانجا که لطفِ شامل و خُلق کریم تست

_راهم شراب لعل زد ای میر صاشقان يارب به وقتِ گُل گنه بنده صفو كن شُکرانه راکه چشم تـو روی بـتان نـدید

_ هاتفی از گوشهٔ میخانه دوش لطف الهي بكندكار خويش لطف خدا بیشتر از جرم ماست رندي حافظ نه گناهيست صعب

ددر عهدِ پادشاه خطابخشِ جرمپوش احوالِ شيخ و قاضى و شرب اليهودشان گفتا نگفتنیت سخن گرچه محرمی عشقست و مفلسي و جواني و نوبهار

_اگر شراب خرری جرعهای فشان بر خاک فريب دختر رز طرفه ميزند رهِ عقل ـ هرچند غرق بحر گناهم ز صد جهت عیبم مکن به رندی و بدنامی ای حکیم ـ دوشــم نـويد داد عـنايت كـه حـافظا

اگر مسوافس تسدبیر من شود تقدیر ولى كرشمة مساقى نسمىكند تنقصير همين بست مرا صحبتِ صغير وكبير كه ساقيانِ كمان ابرويت زنند به تير

بيگانه گرد و قصّهٔ هيچ آشنا مهرس جرم نکرده عفو کن و ماجرا مپرس(خ)

خونِ مرا به چاهِ زنخدانِ يار بخش وين ماجرا بـه سـرو لب جـويـار بـخش ما را به عفو و لطفِ خداوندگار بـخش

> گفت بیخشند گنه می بنوش مىزدة رحمت بىرساند سروش نکتهٔ سربسته چه دان*ی خ*موش باكسرم بادشه عيب پوش

حافظ قرابه کش شد و مفتی پیالهنوش كردم سؤال صبحدم از پير مى فروش درکش زبان و پرده نگهدار و می بنوش عذرمهذير و جرم به ذيل كرم بپوش

از آن گناه که نفعی رسد به غیر چه باک مبادتا به قیامت خراب تارم تاک تا آشناي عشق شدم ز اهل رحمتم كاين بود سرنوشت ز ديبوانِ قسمتم بازآکه س به عفو گناهت ضمان شدم

_حاش لله كه نيم معتقد طاعتٍ خويش

ايىن قَدَر ھىت كەگەگە قىدى مىنوشم

هست امسيدم كم عملى رغم عمدو روزِ جمزا

فسيضِ عنفوش ننهد بارِ گنه بسر دوشم

پدرم روضهٔ رضوان به دو گندم بفروخت

من چرا شلک جهان را به جوی نفروشم

خرقهپوشي من از ضايتِ دينداري نيست

پىردەاى بىر مىر صد عىبِ نهان مىپوشم

ـ من نه آن رندم که ترکی شاهد و ساغر کنم

محتسب داند که من این کارها کمتر کنم

من که عیب توبه کاران کرده باشم بارها

تسویه از می وقتِ گُل دیوانه باشم گرکشم

لاله ساغر گیر و نوگس مست و بر ما نام فست

داوری دارم بسسی یسارب کسه را داور کسنم

٠

وندرین کار دلِ خویش به دریا فکنم کاتش اندرگنه آدم و حوّا فکنم

دیده دریاکنم و صبر به صحرا فکنم __ از دل تنگ گنهکار برآرم آهی

٠

_حاشا که من به موسم گل ترک می کنم

من لافِ عمقل مى زنم اين كاركى كنم

مطرب كجاست تا همه محصول زهد و علم

در کسار چنگ و بسربط و آواز نسی کسنم

از نامهٔ سیاه نترسم که روز حشر

با فیضِ لطفِ او صد از این نامه طی کنم

*

که درین بحرِ کرم ضرق گناه آمده ایم که به دیوانِ عمل نامه سیاه آمده ایم تا جزای من بدنام چه خواهد بودن ۔ لنگرِ حلم تو ای کشتی توفیق کجاست آبِ رو مسیرود ای ابرِ خطاپوش ببار ۔بردم از رہ دلِ حافظ به دف و چنگ و غزل بىيار بىاده كى مستظهرم بى همت او كه نيست معصيت و زهد بى مشيت او به نام خواجه بكوشيم و فرِّ دولت او مگر ز خاكِ خرابات بود تربتِ او بهشت اگرچه نه جای گناهکاران است مکن به چشم حقارت نگاه در من مست نمی کند دلِ من میلِ زهد و توبه ولی مدام خرقهٔ حافظ به باده در گرو است

بر امیدِ صفوِ جانبخشِ گنه فرسای تو این دود بین که نامهٔ من شد سیاه ازو باشد توان سِشرد حروفِ گناه ازو عاشقی گفت که تو بنده بر آن می داری

- خسروا پیرانه سر حافظ جوانی می کند - کردار اهل صومعه ام کرد می پرست آبی به روزنامهٔ اعیمال سا فشان - گرچه رندی و خرابی گنه ماست ولی

ما را چگونه زیبد دعوی بیگناهی رَنجِش ز بخت منما بازآ به عذرخواهی

- جائی که برقِ عصیان بر آدم صفی زد حافظ چو پادشاهت که گاه می بَرد نام

_دلا طمع مَبُر از لطف بينهايت دوست

چو لافِ عشق زدی سر بباز چابک و چست

كسمر كسوه كسمست ازكسمر مسور ايسنجا

ناامید از در رحمت مشو ای بادهپرست

_ چـــنین کــه از هـمه ســو دام راه مــی بینم

بسجز حسمايتِ زلفش مبرا پناهي نيست

ـ بـر مـن جـفا ز بخت من آمد وگرنه يار

حاشاكه رسم لطف و طريق كرم نداشت

_ناميدم مكن از سابقة لطف ازل

تو پسِ پرده چه دانی که که خوبست و که زشت

_دلا چـو خـنچه شکایت زکار بسته مکن

كسه بساد صبح نسيم گره گشاه آورد

ـ دلبر که جان فرسود ازو کام دلم نگشود ازو

نومید نتوان بود ازو باشد که دلداری کند

_كاروانى كه بُوّد بدرقهاش لطف خداى

بعة تسجمل بسنشيند بعه جملالت بسرود

ـ بـ بـ جـ انِ دوست كـ م فـم برده شـما ندرد

گسر اعستماد بر الطاف كار ساز كنيد

ديده بخت به افسانه او شد در خواب

کسو نسسیمی ز عسنایت که کند بیدارم

_ سرى دارم چــو حـافظ مست ليكـن

بـــه لطــه آن سـرى امـيدوارم

_دام سخت است مگر يار شود لطف خدا

ورنسه آدم نسبرد صسرفه ز شیطانِ رجیه

_غنچه گو تنگدل از كار فروبسته مباش

كــز دم صبح مدد يابى و انتقاس نسيم

_ حافظ طبمع مُبُر ز عنایت که عاقبت

آتش زند به خسرمن غسم دود آه تسو

سامستزرع مسيز فيلک ديسلام و دامِن منه نبو

يادم از كشتهٔ خويش آمند و هنگام درو

گفتم ای بسخت بخفتیدی و خورشید دمید

كسفت بسا ايمنهمه از مسابقه نوميد مشو

_مسحر بـا بـاد مىگفتم حـديثِ آرزومندى

خطاب آمد که واثق شو به الطافِ خداوندی

_مى دە كەگرچە گشتم نامە سياهِ عالم

نسوميد كسى تسوان بسود از لطسف لايسزالي

*

-زلطفِ غیب به سختی رخ از امید مناب که مغز نغز مقام اندر استخوان گیود

مجلس انس

_صبح دولت مىدمد كو جام همچون آفتاب

فرصتی زین به کجا باشد بده جام شراب

خانه بی تشویش و ساقی یار و مطرب نکته گوی

موسم عیش است و دورِ ساغر و عهدِ شباب

از پس تنفریح طبع و زیسورِ حسن و طرب

خوش بود تركيب زرين جام با لعلِ مذاب

از خيالِ لطف مي مشاطة جالاكِ طبع

در ضمير برگ گُل خوش ميكند پنهان گلاب

شاهد و مطرب به دست افشان و مستان پای کوب

غمزهٔ ساقی ز چشم سیپرستان برده خواب

باشد آن مه مشتری درهای حافظ را اگر

مى رمىد هر دم به گوش زهره گلبانگ رباب (خ)

ـگل در بر و می در کف و معشوق به کامست

سلطانِ جهانم به چنین روز غلامست

گو شمع میارید درین جمع که امشب

در منجلین منا مناهِ رخ دوست تمامست

گوشم همه بر قولِ ني و نغمهٔ چنگست

چشمم همه بر لعل لب وگردش جامست

در مسجلسِ ما عطر میامیز که ما را

هر لحظه زگیسوی تو خوشبوی مشامست

حافظ منشین بی می و معشوقه زمانی کمایّام گُل و یاسمن و عیدِ صیامست

ـ مـصلحت نـيست كـه از پـرده برون افتد راز

ورنه در مجلسِ رندان خبری نیست که نیست

ـ هـر آنكـو خـاطرِ مـجموع و يـارِ نـازنين دارد

معادت همدم او گشت و دولت همنشین دارد

مه نگارم دوش در مجلس به عزم رقص چون برخاست

گسره بگشسود از ابسرو و بسر دلهسای بساران زه

僚

ای دل ار عشرت امروز به فردا فکنی

ماية نقدِ بقا راكه ضمان خواهد شد

ماهِ شعبان منه از دست قدح کاین خورشید

از نظر تا شب عید رمضان خواهد شد

مطربا مجلبي انس است غزلخوان و سرود

چندگوثی که چنین رفت و چنان خواهد شد

_ ستارهای بدرخشید و ماه مجلس شد

دل رمسیدهٔ مسا را رفسیق و مسونس شسد

به صدر مصطبهام مىنشاند اكنون دوست

گدای شهر نگه کن که میر مجلس شد

خيالِ آبِ خَـفَر بست و جـام اسكـندر

به جرعهنوشي سلطان ابوالفوارس شد

طرب سراى محبت كنون شود معمور

کے طاق ابروی یار منش مهندس شد

ـدوش از جناب آصف پیک بشارت آمـد

كز حضرت سليمان عشرت اشارت آمد

خاک وجود ما را از آب دیده گِل کن

ویسرانسسرای دل راگاه عمارت آمد

امروز جای هر کس پیدا شود ز خوبان

كان ماهِ مجلسافروز اندر صدارت آمد

بر تخت جم که تاجش معراج آسمانت

همت نگرکه موری با آن حقارت أمد

آلودهای تمو حافظ فیضی ز شاه درخواه

كان منصر ماحت بهر طهارت آمد

دریاست مجلس او درباب وقت و دُریاب

همان ای زیانرسیده وقتِ تمجارت آممد

H

ـ جه جای صحبتِ بیگانه است مجلیس انس

سَر پاله بهوشان که خرقه پوش آمد

ـ یاد باد آنکه صبوحی زده در مجلیس انس

جز من و يار نبوديم و خدا با ما بود

یاد باد آنکه رخت شمع طرب می افروخت

ويسن دلِ مسوخته پسروانــهٔ نــاپروا بــود

یاد باد آنکه در آن بزمگه خُلق و ادب

آنکه او خندهٔ مستانه زدی صها بود

یاد باد آنکه جو یاقوتِ قدح خنده زدی

در ميانِ من و لعل ثنو حكايتها بنود

یاد باد آنکه به اصلاح شما می شد راست

نظمِ هر گوهر ناسفته که حافظ را بود

#

ـ ياد باد آن صحبتِ شبهاكه با نوشين لبان

بحثِ سِرِّ عشق و ذكرِ حلقهٔ عشّاق بود

حُسنِ مهروبانِ مجلس گرچه دل ميبرد و دين

بحث ما در لطفِ طبع و خوبی اخلاق بـود

رشته تبيح أكر بكست معذورم بدار

دستم اندر دامن ساقي سيمين ساق بود

در شبِ قدر ار صبوحی کرده ام عیبم مکن

سرخوش آمد یار و جامی برکنار طاق بـود

ŧ

ـ به كوي ميكده يارب سحر چه مشغله بود

که جوشِ شاهد و ساقی و شمع و مشعله بود

حديثِ مشق كه از حرف و صوت مستغنى است

به نالهٔ دف و نس در خبروش و ولوله بود

مباحثی کے در آن مجلس جنون میرفت

ورای مسدرسه و قسال و قسیل مسأله بسود

دل از کرشمهٔ ساقی بشکر برود ولی

ز ناماعدی بختش اندکی گله بود

بگیفتمش بسه لیسم بسوسهای حسوالت کسن

بخنده گفت كيت با من اين معامله بود

دهان ياركه درمان درد حافظ داشت

فغان که وقتِ مروّت چه تنگ حوصله بود

4

ـ بسی چراغ جام در خلوت نمی یارم نشست

زانکه کنج اهل دل باید که نورانی بود

همت مالى طلب جام مرضع كو مباش

رند را آب عسنب یساقوت رسسانی بود

مجلیں انس و بہار و بحثِ شعر اندر میان

نستُذن جام مسى از جانان گرانجاني بود

.

- مسماشران گسره از زلف بسار باز کنید

شبى خوشت بدين قصهاش دراز كنيد

حضورِ مجلیِ انس است و دوستان جمعند

و ان یکساد بسخوانسید و در فسراز کسنید

رساب و جنگ به بانگ بلند میگویند

ک گیوشِ حوش به پیغام احلِ راز کنید

نخست موعظة پير صحبت اين حرفست

کے از مصاحب ناجنس احتراز کنید

ـ حـديثِ تـوبه دريس بـزمگه مگـو حافظ

كسه مساقيانِ كسمان ابسرويت زنسند بسه تسير

ـ حافظ آراسته کُن بنوم و بگو واصظ را

کے ببین منجلے و تیرکِ سیرِ منبرگیر

*

ـ عشـق بـازى و جـوانـى و شراب لعـلفام

متجلین انس و حریفِ همدم و شربِ مدام

ساقي شكردهان و مطرب شيرينسخن

هممنشینی نسیککردار و نسدیمی نسیکنام

شاهدی از لطف و پاکی رشک آب زندگی

دلسری در حسن و خوبی غیرتِ ماهِ تمام

بزمگاهی دلنشان چرن قصر فردوس برین

كملشنى بسيرامنش جمون روضة دارالسلام

صفنشینان نیکخواه و پیشکاران با ادب

دوستداران صاحب اسرار و حریفان دوستکام

بادهٔ گلرنگ تلخ تیز خوشخوار سبک

تُـقلش از لعـل نگار و نَقلش از ياقوتِ خام

غمزة ساقى به يغماي خرد آهخته تيغ

زلفِ جانان از برای صیدِ دل گسترده دام

نكتهدانى بذله كو جون حافظ شيرين سخن

بخشش آموزى جهانافروز چون حاجى قوام

+

ـ چشمم به روی ساقی و گوشم به قولِ چنگ

فالى بى چشىم وگوش دريىن باب مىزدم

ساقی به صوت این غزلم کاسه میگرفت

مسى گفتم ايس سرود و مي ناب مي زدم

خوش بود حال حافظ و فالِ مراد وكام

بسر نسام عسمر و دولتِ احسباب مسىزدم

*

مرا عهدیست با جانان که تا جان در بدن دارم

هــواداران کــویش را چــو جــانِ خــویشتن دارم

صفای خلوت خاطر از آن شمع چگےل جویم

فروغ چشم و نمورِ دل از آن ماهِ ختن دارم

به کام و آرزوی دل چو دارم خلوتی حاصل

چه باک از خبثِ بدگربان میانِ انجمن دارم

مرا در خانه سروی هست کاندر سایهٔ قدش

فراغ از مسرو بستانی و شمشاد چمن دارم

مسزدكسز خاتم لعبلش زنم لافِ مسليماني

چو اسم اعظمم باشد چه باک از اهرسن دارم

خدا را ای رقیب امشب زمانی دیده بر هم نه

که من با لعل خاموشش نهانی صد سخن دارم

چو در گلزار اقبالش خرامانم بحمدالله

نه میل لاله و نسترین نه برگ نسترن دارم

4

گر ازین دست زند مطرب مجلس رهِ عشق

شعر حافظ ببرد وقتِ مسماع از هوشم

ـ چو غنچه با لبِ خندان به يادِ مجلين شاه

پسياله گسيرم و از شسوق جامه پاره كسنم

بــه دور لاله دمـاغ مـرا عــلاج كـمنيد

گــر از مــيانهٔ بــزم طــرب كــناره كـنم

به تحتِ گل بخشانم بنی چو سلطانی

ز سنبل و سمنش ساز طوق و يعاره كنم

đ

ــز در درآ و شـــبستانِ مـــا مـــنوّر كــن

هـــوای مـــجلسِ روحانیان معطر کـن

ستارهٔ شبِ هسجران نسمی فشاند نسور به بسام قسصر بسراً و چسراغ مسه بسرگن

بگو به خازن جنّت که خاک این مجلس

به تحفه بر سوی فردوس و عود مجمر کن

فضول نفس حكايت بسي كند ساقي

توکار خود مده از دست و می به ساغرکن

لب پاله بیوس آنگهی به مستان ده

بدین دقیقه دماغ معاشران ترکن

پس از مملازمت عیش و عشق مهرویان

ز كارهاك كنى شعر حافظ از بركن

譽

_ای جرعهنوشِ مجلسِ جم سینه پاک دار

كالينه ايست جام جهان بين كه آه ازو

حافظ که ساز مطرب عشّاق ساز کرد

خالی مباد عرصهٔ ایس برمگاه ازو

_مخمورِ جامِ عشقم ساقى بده شرابى

پر کن قدح که بیمی مجلس ندارد آبی

وصف رخ چو ماهش در پرده راست ناید

مطرب بنزن نبوائي ساقي بنده شرابي

ــ ساقیا پیمانه پر کن زانکه صاحب مجلست

آرزو مسی بخشد و اسسرار مسی دارد نگاه

جنّتِ نقدست اینجا عیش و عشرت تازه کن

زانکه در جنّت خدا بر بنده ننویسد گناه

مجلس خاص

ـ بـ ه حاجبِ درِ خلوتسراي خاص بگو

فلان ز گوشه نشينان خاک درگه ماست

به صورت از نظر ما اگرچه محجوبت

همميشه در نظر خاطر مرفه ماست

اگر به سالی حافظ دری زند بگشای

که سالهاست که مشتاق روی چون مهِ ماست

ـ به بارگاه تو چون باد را نباشد بار کسی اتّفاقِ منجالِ سنلام منا افتد

ـ سرود مجلست اكنون فلك به رقص آرد كه شعر حافظ شيرين سخن ترانة تست من که باشم در آن حرم که صبا پردهدار حریم حرمت اوست ـ حافظ سرودِ مجلی ما ذکر خیر تست بشتاب هان که اسب و قبا می فرستمت

دوش از جناب آصف پیکِ بشارت آمد

كز حضرت سليمان عشرت اشارت آمد

خاکِ وجود ما را از آب دیده گِل کن

ويسرانسسراى دل راگاه صمارت آمد

عسيبم بهوش زنسهار اى خسرقة مسى آلود

كان پاكِ پاكىدامىن بهر زيارت آمد

امروز جای هر کس پیدا شود ز خوبان

كان ماهِ مجلسافروز اندر صدارت آمد

بر تختِ جم که تاجش معراج آمسمانست

همت نگر که موری با آن حقارت آمد

آلودهای تو حافظ فیضی زشاه درخواه

كمان عنصر سماحت بهر طهارت آمد

دریاست مجلیل او دریاب وقت و دریاب

هان ای زیان رسیده وقتِ تجارت آمد

ـ ياد باد آنکه در آن برمگه خملق و ادب

آنکے او خےندہ مستانه زدی صهبا بمود

ياد باد آنکه چو ياقوتِ قدح خنده زدی

در مسيانِ مسن و لعسل تمو حكمايتها بمود

یاد باد آنکه به اصلاح شما می شد راست

نظم همر گوهر ناسفته که حافظ را بود

ـ حافظا علم و ادب ورزكه در مجلس شاه

هركه را نيست ادب لايق صحبت نَبُود

ـ بـاد بـهار مـــــوزد از گـــلسِتانِ شـــاه

وز ژاله بــــاده در قــــدح لاله مـــــرود

حافظ ز شوق مجلس سلطان غياث دين

خامش مشوكه كارٍ تبو از ناله ميرود

سخوش دولتيست خرم و خوش خسروى كريم

بسارب ز چشم زخم زمانش نگاهدار

می خور به شعر بنده که زیبی دگر دهد

جام مرصّع تو بدين دُرِّ شاهوار

_ بدین سیاس که مجلس منوّرست به دوست

گرت چو شمع جفائی رسد بسوز و بساز

ـ شاها فلک از بزم تو در رقص و سماعست

دستِ طــرب از دامـن ایـن زمــزمه مگـــل

راهِ خـلوتگهِ خـاصم بـنما تـا پس از ایـن

می خورم با تو و دیگر ضم دنیا نخورم (خ)

ـ چو غنچه با لب خندان به يادِ مجلس شاه

بسياله گسيرم و از شسوق جمامه پاره كسنم

_از جرعهٔ تو خاکِ زمین دُر و لعل یافت

بیچاره ماکه پیش تنو از خاک کمتریم

حافظ چو ره به کنگرهٔ کاخ وصل نیست

بسا خساك آسستانهٔ ايسن در بسس بسريم

ـخوش چمنيست عارضت خاصه كه در بهار حسن

حافظِ خوشكلام شد مرغ سخنسراي تو

ای جرعه نوشِ مجلیں جم سینه پاک دار

كاثينه ايست جام جهاذبين كه آه ازو

حافظ که ساز مجلین عشاق ماز کرد

خسالی سیاد عرصهٔ این برمگاه ازو

آیا در ایس خیال که دارد گندای شهر

روزی بُسوَد کے ساد کیند پادشاہ از او

ـ حافظ گرت به مجلیل او راه میدهند

می نسوش و تسرک زرق بیرای خیدا بگو

- مسرغانِ باغ قافیه سنجند و بذله گری

تا خواجه میخورد به غزلهای بهلوی

ـ تو دم از فقر ندانی زدن از دست مده

مسندِ خواجگی و مجلیِ توران شاهی

حافظِ خام طمع شرمی ازین قصه بدار

عملت چیست که فردوسِ برین میخواهی

ــ هر مرغ به دمتانی در مجلیِن شاه آمــد

بلبل به نواسازی حافظ به غزلخوانی

- شنیدهام که زمن یاد می کنی گه گه ولی به مجلی خاص خودم نمی خوانی طلب نمیکنی از من سخن جفا این است وگرنه با تو چه بحث است در سخندانی

-اگرچه باده فرحبخش و بادگلیزست

بهبانگِ چنگ مخور می که محتسِب تیزست

صراحتی و حریفی گرت به چنگ افتد

به عقل نوش که ایام فتنهانگیزست

در آسستينِ مسرقع پسياله پسنهان كسن

که همچو چشم صراحی زمانه خونریزست

ب آب دیده بشوئیم خرقه ها از می

كسه مسوسم وَرَع و روزگارِ پسرهيزست

- میخواره و سرگشته و رندیم و نظرباز

وانكس كه چو ما نيست درين شهر كدامست

با محتبِهم عيب مگويدكه او نيز

پیوسته چو ما در طلبِ عیش مدامست

ـ حديثِ حافظ و ساغركه ميزند پنهان

چه جای محتسِب و شحنه پادشه دانست

_ آن شد اکنون که زابنای عوام اندیشم

محتسِب نيز درين عيشِ نهاني دانست

ـ دوستان دختر رز توبه ز مستوری کىرد

شد بُرِ محترِب و کار بدستوری کرد

آمد از پرده به مجلس عرقش باک کنید

تا بگوید به حریفان که چرا دوری کرد

_ای دل طریق رندی از محتسِب بیاموز

مستست و در حق او کس این گمان ندارد

_باده با محتب شهر ننوشي زنهار

که خورد بادهات و سنگ به جام اندازد

ـ خدا را محتبب ما را به فریاد دف و نی بخش

که ساز شرع ازین افسانه بی قانون نخواهد شد

盘

ـ دانی که چنگ و عود چه تقریر میکنند

پنهان خبورید باده که تعزیر میکنند

ناموس عشق و رونتي عشاق مهرند

عسيبِ جــوان و ســرزنشِ پــير مــىكننــد

جز قلب تیره هیچ نشد حاصل و هنوز

ساطل دریسن خیال که اکسیر میکنند

گسریند رمسز عشسق مگسوئید و مشسنوید

مشکل حکایتیست که تقریر میکنند

ما از بسرونِ در شده مغرور صد فریب

تا خبود درونِ پبرده چه تدبیر میکنند

می خورکه شیخ و حافظ و مفتی و محتسِب

چون نیک بنگری همه تنزویر میکنند

که دورِ شاه شجاعست می دلیر بنوش هزارگونه سخن در دهان و لب خاموش که از نهفتنِ آن دیگ سینه میزد جوش به روی یار بنوشیم و بانگیِ نوشانوش

صحر ز هاتفِ غیبم رسید مؤده به گوش شد آنکه اهلِ نظر برکناره میرفتند به صوتِ چنگ بگوئیم آن حکایتها شرابِ خانگیِ ترسِ محتیب خورده

حافظ قرابه کش شد و مفتی پیاله نوش تا دید محتسب که سبو می کشد به دوش کردم سؤال صبحدم از پیرِ می فروش درکش زبان و پرده نگهدار و می بنوش در عهدِ پادشاهِ خطابخشِ جرمپوش صوفی زکنجِ صومعه در پای خم نست احوالِ شیخ و قاضی و شرب الیهودشان گفتا نگفتنیست سخن گرچه محرمی

ـ بـى خبوند زاهـدان نهش بـخوان و لاتمقُل

مستِ رياست محتسِب باده بده و لا تَخَف

ـ سن نه آن رندم که ترک شاهد و ساغر کنم

محتبيب داندكه من اينكارها كمتركنم

لاله ساغرگیر و نرگس مست و بر ما نام فسق

داوری دارم بسسی یسارب کسرا داور کسنم

ای دل بشارتی دهمت محتسب نماند

وز مسى جهان پسرست و بتِ مسكسار هم

آن شد که چشم بد نگران بودی از کمین

خصم از میان برفت و سرشک از کنار هم

_عاشق از قاضی نسترسد مسی بار

بــــلکه از يــرغوي ديــوان تــيز هــم

محتبيب داندكه حافظ عاشقست

وأصـــفِ مُــلكِ ســـليمان نـــيز هـــم

ـ عمریست پادشاهاکز می تهیست جامم

ایسنک ز بسنده دهسوی وز مسحتسِب گراهی

محراب ابرو

ـ در صــومعهٔ زاهــد و در خـلوتِ صـوفي

جـزگـوشهٔ ابـروی تـو محرابِ دعـا نيست

ـ در خرقه زن آتش که خرم ابروی ساقی

بر میشکند گروشهٔ میحرابِ امامت

_محرابِ ابسروان بسنما تسا سحرگهی

دستِ دعـــا بـر آرم و درگـردن آرمت

_گ___وشهٔ ابروی تست مسنزلِ جانم

خروشتر ازين كرشه بادشاه ندارد

_نــماز در خــم آن ابــروانِ مــحرابــي

كسسى كندكه به خونِ جگر طهارت كرد

ـ بـجز ابروي تو محراب دل حافظ نيست

طاعتِ غیر تنو در مذهب ما نتوان کرد

در نسمازم خم ابروی سو با یاد آمد

حالتی رفت کے محراب بے فریاد آمد

ـ پیش ازین کاین سقف سبز و طاقِ مینا برکشند

منظرِ چشم مسرا ابسروی جمانان طماق بود

ـ هردم به خون دیده چه حاجت وضو چو نیست

بسىطاق ابسروى تسر نسماز مسرا جسراز

ـ حافظ ار ميل به ابروى تمو دارد شايد

جمای در گلوشهٔ مسحراب کسنند اهمل کسلام

ابروی بار در نظر و خرقه سوخته

جسامی بے یاد گوشهٔ محراب میزدم

- در مسجد و مسيخانه خيالت اگر آيد

محراب و کمانچه ز دو ابروی تمو مازم

_گر ببینم خم ابروی چو محرابش باز

سسجدهٔ شکسر کستم وز پسی شکسرانه روم

- عسمری گذشت تا به امید اشارتی

چشمی بسر آن دو گلوشهٔ ابسرو نسهاده ایسم

در گـــوشهٔ امــيد چــو نــظّارگانِ مــاه

چشم طلب بسر آن خم ابسرو نهاده ایسم

سکو جلوهای ز ابروی او تا چو ماهِ نو

گوي سپهر در خم جوگان چو زر کشيم

ــ به چشم ابروی جانان سپردهام دل و جان

بیا بیا و تسماشای طاق و منظر کس

_مسى ترسم از خرابى ايسمان كه مسى برد

مسحرابِ ابسروی تسو حنضورِ نسمازِ من

ــ حافظ ار درگوشهٔ محراب مینالد رواست

ای نمسیحت گو خدا را آن خم ابرو ببین

_تــا آسـمان زحلقه بگـوشان مـا شـود

کو جلوهای ز ابروی همچون هلالِ تو

•

ــ مرا چشمیست خونافشان ز دستِ آن کمان ابرو

جهان بس فتنه خواهد دید از آن چشم و از آن ابرو

غلام چشم آن ترکم که در خوابِ خوش مستی

نگارین گلفنش رویست و مشکین مایبان ابرو

هلالی شد تنم زین غم که با طغرای ابرویش

ک باشد مه که بستماید زطاق آسمان ابرو

رقیبان خافل و ما را از آن چشم و جبین هر دم

هزاران گونه پیغامست و حاجب در میان ابرو

روان گوشه گیران را جبینش طرفه گلزاریست

که بر طرف سمنزارش همی گردد جمان ابرو

دگر حور و پری راکس نگوید با چنین حسنی

که این را اینچنین چشمست و آنرا آنچنان ابرو

تو کافر دل نمی بندی نقاب زلف و می ترسم

ك محرابه بكوداند خم أن دلستان ابرو

اگوچه مرغ زیرک بود حافظ در هواداری

به تیر غمزه صیدش کرد چشم آن کمان ابرو

4

_ابروي دوست گوشهٔ محرابِ دولت است

آنىجا بىمال چىهرە و حماجت بىخواە ازو

_ حافظا سجده به ابروی چو محرابش بـر

که دعائی ز سرِ صدق جز آنجا نکنی

ـ بــچشم كــردهام ابـروى مـاهسيمائي

خيالِ سبز خطى نقش بستهام جاثى

اميد هست كه منشور عشقبازي من

از آن کے مانچہ ایرو رسد بے طخرائے

مدرسه (فرار از مدرسه)

_كنون كه بركف كل جام باده صافست

به صد هزار سخن بلبلش در اوصافست

بــخواه دفــتر اشــعار و راهِ صــحرا گــر

چه جای مدرسه و بحثِ کشف کشافست

_نه من زیعملی در جهان ملولم و بس

مـــلالتِ عـــلما هـــم ز عــلم بــىعملىت

_علم و فضلی که به چل سال دلم جمع آورد

تسرسم آن نسرگس مستانه به يسغما بسبرد

ـ هـر آبـروي كـه انـدوختم ز دانش و ديـن

نــــثارِ خـــاکِ رهِ آن نگـــار خــواهــم کــرد

ـ بشـوى اوراق اگـر هـمدرس مـاثى

كسمه عسلم عشمق در دفستر نسباشد

ـ سالها دفـــر مــا درگــرو صـها بـود

رونستي مسيكده از درس و دعاى ما بود

دفسترِ دانشِ مسا جسمله بشسوئيد بــه مــى

کے فیلک دیدم و در قیصدِ دل دانیا بیود

ـحديثِ عشق كه از حرف و صوت مستغنيست

به نالهٔ دف و نبی در خبروش و ولوله بود

مسباحثی کسه در آن حسلقهٔ جسنون مسیرفت

ورای مسدرسه و قسیل و قسالِ مسأله بسود

ـ تکیه بر تقوی و دانش در طریقت کافریست

راهسرو گسر صد هستر دارد تسوکل بسایدش

ـ فـقیه مـدرسه دی مست بسود و فتوی داد

كسه مسى حسرام ولى به ز مسالِ اوقسافست

ـ حلاج بر سرِ دار این نکته خوش سرآید

از شسافعی نسپرسند امسٹالِ ایس مسائل

به غیر آنکه بشد دین و دانش از دستم

بیا بگوکه زعشقت چه طرف بر بستم

رتبتِ دانشِ حافظ به فلک بر شده بود

كسرد فسمخواري شمشاد بلندت بستم

سچون صبا مجموعهٔ گل را به آب لطف شست

ـ مطرب كجاست تا همه محصولي زهد و علم

در کسارِ جسنگ و بسربط و آواز نس کستم

از قسيل و قسالِ مدرسه حالى دلم گرفت

یک چند نیز خدمتِ معشوق و می کنم

ـ بـــر در مــدرسه تــا چـند نشــيني حــافظ

خیز تا از در میخانه گشادی طلبیم

ـ طاق و رواق مدرسه و قال و قیل صلم

در راهِ جسام و مساقی مسهرو نسهادهایسم

دیدی دلاکه آخر پیری و زهد و علم

با من چه کرد دیدهٔ معشوقه باز من

_شــوق لبت بــرد از ياد حافظ

درس شـــبانه وردِ ســـحرگاه

ـ حـديثِ مـدرسه و خانقه مگـوي كـه بـاز

فستاده در سسر حسافظ هسوای مسیخانه

ـ به تحجب علم نتوان شد ز اسباب طرب محروم

بیا ساقی که جاهل را هنی تر می رسد روزی

_این خرقه که من دارم در رهن شراب اولی

وين دفتر بيمعني غرقِ مي ناب اولي

در همه دير مغان نيست چو من شيدائي

خسرقه جسائی گسروِ بساده و دفستر جسائی

مدعيان ارشاد

_راز درون پــرده ز رنــدان مست پــرس

كاين حال نسيست زاهد عاليمقام را

دور است سَـر آب ازين باديه هشدار

تسا خسول بسيابان نسفريبد بسه سرابت

_مسریدِ پیرِ منغانم ز من مسرنج ای شیخ

جــراکـه وعـده تـوکـردی و او بـجا آورد

سگر جملوه مسينمائي وگر طعنه ميزني

ما نسيتيم مسعتقدِ شسيخ خسردپسند

_ آنان کے خاک را بے نظر کیمیا کنندا

آیا بُودک گوشهٔ چشمی به ماکنند!

دردم نـــهفته بــه ز طــبيبانِ مــدّعی

باشدكسه از خسزانسهٔ خسيم دواكسند

گر مدد خواستم از پیر مغان عیب مکن

شیخ ماگفت که در صومعه همت نبود

دولت از مسرغ هسمایون طلب و سایهٔ او

زانكــه بـا زاغ و زغن شهير دولت نبود

ـ سرز حسرت به در میکده ها برکردم

چـون شناسای تو در صومعه یک پیر نبود

دولتِ پيرِ منغان بادكه باقي سهل است

دیگسری گسو بسرو و نمام مسن از یساد بسبر

_از دلق پـوش صـومعه نـقدِ طـلب مـجوى

یسعنی ز مفلسان سنخنِ کسیمیا میرس (خ)

- نشانِ اهلِ خدا عاشقی است با خود دار

كسه در مشايخ شهر ايس نشان نسميينم

ـ مـدد از خـاطر رنـدان طـلب ای دل ورنـه

كار صعبست مباداك خطائى بكنيم

مسایهٔ طسایر کسم حوصله کاری نکند

طلب از سایهٔ میمونِ هماثی بکنیم

ـ مرغ كمحوصله راگو غم خود خور كـه بَـرو

رحم آنکس کے نہد دام چہ خواہد بودن

ددر راهِ عشبق وسيوسة اهرمن بسيست

پیش آی و گلوشِ دل به پیام سروش کن

تسبيح و خسرقه لذتِ مستى نبخشدت

هسمت دریس عسمل طلب از می فروش کس

پسیران مسخن ز تسجربه گسویند گفتمت

هان ای پسرکه پیر شوی پندگوش کن

ای کسه در دلق مسلمع طلبی نقدِ حضور

چشم سرّی عبب از بیخبران می داری

گوهرِ جام جم از كانِ جهاني دگرست

تسو تسمنًا ز گِسل کسوزه گسوان مسیداری

درونها تسيره شد باشدكه از غيب

چــــراغــــي بــر گــند خـــلوتنشيني

كر انگشتِ سليماني نسباشد

جـــه خـاصيّت دهــد نــقشِ نگــيني

مرگاندیشی (جهان پس از مرگ)

_حافظا روزِ اجل گر به كف آرى جامى

یکسر از کوی خرابات برندت به بهشت

_قدم دريسغ مدار از جسنازهٔ حافظ

كه گرچه غرق گناهست مىرود به بهشت

_دلِ شكسته حافظ به خاك خراهد برد

چــو لاله داغ هــوائـي كــه بــر جگــر دارد

_من چو از خاك لحد لالهصفت برخيزم

داغ سرودای تروام سِر سرویدا باشد

_چشمم آن شب که به شوق تو نهد سر به لحد

تا دم صبح قيامت نگران خواهد بود

بر سر تربتِ ما چون گذری همّت خواه

كسه زيارتگه رندانِ جهان خواهد بود

_به وفای توکه بر تربت حافظ بگذر

کے جہان میشد و در آرزوی روی تو بود

_كشيته غمرة خود را به زيارت درياب

زانک بیچاره همان دل نگرانست که بود

_ بگشمای تربتم را بعد از وفات و بنگر

كسز أتش درونسم دود از كسفن بسرأيسد

ـ نسيمِ زلفِ توگر بگذرد به تربتِ حافظ

ز خساكِ كسالبدش صندهزار لاله بسرآيند

_روز مــرگم نــفــى وعــدهٔ ديــدار بــده

وانگهم تا به لحمد فارغ و آزاد بسر

_مَسهِل كه روزِ وفاتم به خاك بسيارند

مسرا به میکده بسر در خُسمِ شسراب انداز

ـ به سر سبز تو ای سرو که گر خاک شوم

ناز از سر بنه و سایه برین خاک انداز

ـ خيالِ خال تو با خود به خاک خواهم برد

كه تـاز خـالِ تـو خـاكـم شـود عبيرآميز

پیاله بسر کفتم بند تا سحرگهِ حشر

بــه مـــى ز دل بــبرم هــولِ روز رسـتاخيز

ـ بـ خاکِ پایِ تـو ای سـرو نازیرور من

کـه روز واقمعه پـا وا مگـيرم از سـر خـاک

ـ قـتيل عشــتي تــو شــد حـافظِ غــريب ولى

به خاک ماگذری کن که خون مات حلال

دامن مغشان از من خاکی که پس از من

زیسن در نستواند کسه بَسرَد باد ضبارم

_ چنین که در دلِ من داغ زلفِ سرکشِ تـت

بالفشهزار شاود تسربتم جاو در گاذرم

ب خاکِ حافظ اگر یار بگذرد چون باد

ز شـــوق در دلِ آن تـنگنا کـفن بــدرم

ـ بىر سَىر تىربتِ من با مى و مطرب بنشين

تما به بویت ز لحد رقص کنان برخیزم

روز مسرگم نسفسی مسهلت دیسدار بده

تما چـو حافظ ز سَر جان و جهان برخيزم

ـشب رحلت هم از بستر روم تا قصر حورالعين

اگر در وقتِ جان دادن تو باشی شمع بالینم

ـ صبا خاکِ وجود ما بـر آن عـالي جناب انـداز

بود کان شاهِ خوبان را نظر بر منظر اندازیم

_بعدِ صدسال اگر بر سر خاکم گذری

سر بر آرد زگیلم رقصکنان عظم رمیم

گسوهر منعرفت آمنوزكنه بنا خنود بنبرى

كسه نصيب دگرانست نِصابِ زر و سيم

سفردا اگر نه روضهٔ رضوان به سا دهند

غلمان ز روضه حور ز جئت بدر كشيم

_روزی کـه چـرخ از گِـل مـاکـوزه ها کـند

زنجهار كاسة سنو منا ينز شيراب كنن

ـبه عشق روی تو روزی که از جهان بروم

ز تسربتم بسدمد سسرخ گل بسجای گیاه

_فردا شراب و کوثر و حور از برای ماست

وامسروز نیز ساقی مهروی و جام می

ـ باغبان چو من زينجا بگذرم حرامت باد

گر بنجای من سروی غیر دوست بنشانی

_گــر مسلمانی ازینست کـه حافظ دارد

وای اگسر از پسِ امسروز بُسوّد فسردایسی

ـ بــه روز واقعه تابوت ما ز سرو كنيد

كـــه مـــىرويم بــه داغ بـــلند بـــالايى

مژگان (ناوک مژگان)

ـ مـرة سياهت اركرد به خونِ ما اشارت

ز فسریب او بسیندیش و خلط مکن نگارا

_شرم از آن چشم سیه بادش و مؤگانِ دراز

هـ ركـه دل بردنِ او ديـد و در انكـار منـت

ــ مي چكد شير هنوز از لب همچون شِكُرش

گرچه در شیوهگری هر مژهاش قتالیست

_منش با خرقهٔ پشمین کجا اندر کمند آرم

ز ره موثی که مرگانش رهِ خنجرگذاران زد

_ يارب اين بچه تركان چه دليرند به خون

که به تیر مره هر لحظه شکاری گیرند

ـ دل که از ناوک مؤگان تو در خون می گشت

باز مشتاق كمانخانة ابروى تو بود

ـدوش مـىگفت بـ مـرگانِ درازت بكُشـم

يسارب از خساطرش انسدیشهٔ بسیداد بسبر

_بسنازم آن مسؤهٔ شسوخ عسافیتگش را

کے موج میزندش آبِ نوش ہر سر نیش

-شعرِ خونبارِ من ای باد بدان یار رسان

کے زمڑگانِ سیه سررگ جان زد نیشم

ــ به مژگانِ سیه کردی هزاران رخنه در دینم

بياكبز چشم بيمارت هزاران درد برچينم

_شاهِ شمشادقدان خسرو شيرين دهنان

كه به مرگان شكند قلب همه صف شكنان

سبگشای تسیر مسؤگان و بسریز خسونِ حافظ

کے چنین کشندهای را نکند کس انتقامی

ـ مـــــــروی و مــــرگانت خـــونِ خـــلق مــــريزد

تسند مسىروى جسانا تسرسمت فسروماني

مسعودشاه (جلال الدين)

- خسسروا دادگسرا شسيردلا بسحر كفا

همه آفساق گمرفت و همه اطراف گشاد

صيتِ مسعودي و آوازهٔ شه سلطاني

كفته باشد مكرت ملهم غيب احوالم

این که شد روز سفیدم جو شب ظلمانی

در سه سال آنچه بیندوختم از شاه و وزیـر

هــمه بـربود بــه يكــدم فــلكِ چــوگانی

دوش در خواب چنان دید خیالم که سحر

گـــذر افـتاد بـر اصطبل شـهم بـنهانی

بسته بر آخورِ او استرِ من جو میخورد

تیزه افشاند به من گفت مرا می دانی

هیچ تعبیر نمی دانمش این خواب که چیست

تسو بفرمای که در فهم ننداری ثانی

معرفت

ــهر آنکه راز دو عالم ز خطِ ساغر خوانــد

رموز جام جم از نقشِ خاکِ ره دانست

ای که از دفترِ عقل آیتِ عشق آموزی

ترسم این نکته به تحقیق ندانی دانست

_عـجب عـلميست عـلم هـيأتِ عثــق

كــه چــرخِ هشــتمش هـفتم زمـينست

ـ فرياد حافظ اينهمه آخر بهرزه نيست

هم قصهای غریب و حدیثی عجیب هست

ــسر درس عشق دارد دلِ دردمندِ حافظ

که نه خاطر تماشا نه هوای باغ دارد

حديثِ عشق زحافظ شنو نه از واعظ

اگرچه صنعتِ بسیار در عبارت کرد

بشوى اوراق اگر همدرس مائى

کے عملم عشت در دفستر نسباشد

ــ مرا به رندی و عشق آن فضول عیب کند

كه اعتراض بر اسرارِ علم غيب كند

ـ بى معرفت ساش كه در من يىزىدِ عشق

اهــل نــظر مــعامله بــا آشـنا كـنند

ـ مــرا تــا عثمـق تـعليم سـخن كـرد

حسديثم نكسته هسر مسحفلي بسود

*

ـ به كوي ميكده يارب سحر چه مشغله بود

که جوشِ شاهد و ساقی و شمع و مشعله بود

حديثِ عشق كه از حرف و صوت مستغنى است

بسنالهٔ دف و نسی در خسروش و ولوله بسود

مسباحثی کسه در آن مسجلیس جنون مسیرفت

ورای مسلم و قسال و قسیل مسأله بسود

#

_حافظ از چشمهٔ حکمت به کف آور جامی

بسوكمه از لوح دلت نقشِ ضلالت بسرود

ــ جهان و هر چه درو هست سهل و مختصرست

ز اهل معرفت این مختصر دریغ مدار

ـ معرفت نيست درين قوم خدا را مددى

تسا بسرم گوهرِ خود را به خبریدارِ دگس

_ جــــز فــــلاطونِ خُــمنشينِ شــراب

سِسرِّ حکسمت بسه مساکسه گوید بساز

ـ حافظ رسيد موسم گل معرفت مگوى

درياب نقدِ عسمر و ز چيون و چرا مپرس

در دفستر طبيبٍ خرد بابٍ عشق نيست

ای دل به درد خبو کن و نام دوا مپرس (خ)

ساشعر حافظ همه بيتالفزل معرفت است

آفسرين بسر نفس دلكش و لطف سخنش

ـ بـ درد عشق بساز و خموش كن حافظ

رموز عشق مكن فاش پيشِ اهلِ عقول

ـ تــلقين و درسِ اهــل نـظر يک اشــارتست

گ فتم ک ایتی و مک رّر نمی کنم

محدیث آرزومندی که در این نامه ثبت افتاد

همانا بنى غلط باشدك حافظ داد تلقينم

_گــوهرِ مـعرفتآموزکـه بـا خـود بـبری

كسه نصيب دگرانست نِصاب زر و سيم

ـ ختم كن حافظ كه گر زينگونه باشد درس غم

عشق در هر گوشهای افسانهای خواند ز من

_حافظ اگرچه در سخن خازن گنج حکمتست

از غسم روزگسارِ دون طبع سنخنگزار کسو

حجسان بسرورست قسمة ارباب معرفت

رمسزی بسرو بسپرس و حدیثی بنیا بگو

_حافظ جنابِ پيرِ مغان مأمنِ وفعاست

درس و حديثِ عشت بَرو خوان و زو شنو

ـ تـا فـضل و عـقل بيني بيمعرفت نشيني

یک نکتهات بگویم خود را مبین که رستی

_ یکیست ترکی و تازی درین معامله حافظ

حدیثِ عشق بیان کن به هر زبان که تو دانی

ـ زیـــانت در کش ای حــافظ زمـانی

حــــديثِ بـــــ زبانان بشـــنو از نـــى

نه درمانِ دلی نه دردِ دینی چىراغى بىرگىند خىلوتنشىنى نسه دانشسمند را عملمالیتینی ـ نه می بینم نشاطِ عیش در کس درونها تیره شد باشد که از غیب نه حافظ را حضور درس و خلوت

-ای بی خبر بکوش که صاحب خبر شوی

تا راهسرو نباشی کی راهبر شوی

در مكتب حقايق پيشِ اديب عشق

هان ای پسر بکوش که روزی پدر شوی

وجيه خيدا اگر شيودت منظر نيظر

زین پس شکی نماند که صاحب نظر شوی

ـ بــلبل ز شــاخ ســرو بـه گلبانگ پهلوی

مسىخوانىد دوش درس مىقامات مىنوى

یہعنی بیاکہ آتش سوسی نمودگیل

تا از درخت نکستهٔ توحید بشنوی

ای در رخ تسو پسیدا انسوارِ پادشاهی

در فكسرتِ تمو بنهان صد حكمتِ الهي

در حکمت سلیمان هر کس که شک نماید

بسر عقل و دانشِ او خندند مرغ و ماهی

- هر دانشی که در دلِ دفتر نیامدست دارد چو آب خامهٔ تو بر سر زبان ای مُلهَمی که در صفِ کروبیانِ قدس فیضی رسد به خاطر پاکت زمان زمان ای آشکار پیش دلت هر چه کردگار دارد همی به پردهٔ غیب اندرون نهان ــز حافظان جهان کس چو بنده جمع نکرد

۔ لطایفِ حکمی باکتابِ قرآنی

÷

ـ شـــرابـــم ده و روی دولت بــبين

خسرابسم كسن وكسنج حكست بسبين

من آنم کے چیون جام گیرم به دست

بسبینم در آن آیسته هسر جسه هست

به مستى تسوان دُرِّ اسسرار سُفت

کسه در بسیخودی راز نستوان نسهفت

٠

_سرای مدرسه و بحثِ علم و طاق و رواق

چه سود چون دلِ دانا و چشم بینا نیست

سرای قاضی یزد ار چه منبع فضل است

خلاف نیست که علم نظر در آنجا نیست

معشوق (بازگشت معشوق)

ـ ساقی بیاکه یار زرخ پرده برگرفت

كــــارِ چــــراغ خــــلوتيان بـــاز در گــرفت

آن شمع سرگرفته دگر چهره برفروخت

وین پیرِ سالخورده جوانی ز سرگرفت

آن عشوه داد عشق که مفتی زره برفت

وان لطف كرد دوست كه دشمن حذر كرفت

زنسهار از آن عسبارتِ شیرین دلفسریب

گوئی که پستهٔ تو سخن در شِکر گرفت

بارِ غمی که خاطر ما خسته کرده بود

عسیسی دمی خدا بفرستاد و برگرفت

هر سرو قد که بر مه و خور حسن می فروخت

چیون تیو در آمدی پی کار دگر گرفت

زین قصه هفت گنبدِ افلاک پر صداست

كوته نظر ببين كه سخن مختصر گرفت

*

زدم این فال و گذشت اختر و کار آخر شد عاقبت در قدم باد بهار آخر شد نخوتِ باد دی و شوکت خار آخر شد گو برون آی که کار شبِ تار آخر شد همه در سایهٔ گیسوی نگار آخر شد قصّهٔ غصّه که در دولتِ یار آخر شد که به تدبیرِ تو تشویشِ خمار آخر شد شکر کان محنتِ بیحد و شمار آخر شد

روز هجران و شبِ فرقتِ یار آخر شد آن همه ناز و تنعّم که خزان می فرمود شکر ایزد که به اقبالِ کله گوشهٔ گُل صبحِ اسّد که بُد معتکف پردهٔ خیب آن پریشانی شبهای دراز و غیم دل باورم نیست ز بدعهدی ایّام هنوز ساقیا لطف نمودی قدحت پر می باد در شمار ار چه نیاورد کسی حافظ را

*

ـ باده صافى شد و مرغانِ چمن مست شدند

مسوسم عساشقى وكاربه بنياد آمد

بــوی بــهبود ز اوضــاعِ جــهان مــیشنوم

شادی آورد گل و بادِ صبا شاد آمد

ای عمروس همنر از بسخت شکایت منما

حبجلهٔ حسن بیارای که داماد آمد

دلفريبان نسباتي هسمه زيمور بستند

دلبس ماست که با حسنِ خداداد آمد

_مؤده ای دل که دگر باد صبا باز آمد

هدهدِ خوش خبر از طرفِ سبا باز آمد

بركش اى مرغ مسحر نخمهٔ داودى باز

كمه مسليمانِ گُل از بادِ هموا بازآسد

مردمی کرد و کرم لطفِ خدا داد به من

كان بتِ ماهرخ از راهِ وفا باز آمد

چشم من در ره این قافلهٔ راه بماند

تسا بسه گسوش دلم آوازِ درا بساز آسد

گرچه حافظ در رنجش زد و پیمان بشکست

لطف او بین که به لطف از در ما باز آمد

حرم دولتِ بسيدار به بالين أسد

گفت برخیز که آن خسرو شیرین آمد

قدحی درکش و سرخوش به تىماشا بىخرام

تا بسینی که نگارت به چه آیین آمد

مسردگانی بده ای خلوتی نافهگشای

که ز صحرای ختن آهوی مشکین آمد

گریه آبی به رخ سوختگان باز آورد

ناله فريادرس عاشق مسكين آسد

مسرغ دل باز هوادار كمان ابروثيست

ای کیبوتر نگران باش کیه شاهین آمد

ساقیا می بده و غم مخور از دشمن و دوست

كه به كام دل سا آن بشد و اين آمد

ـ هزار شکر که دیدم به کام خویشت باز

ز روی صدق و صفاگشته با دلم دمساز

بدین سپاس که مجلس منورست به دوست

گرت چو شمع جفائی رسد بسوز و بساز

امنم که دیده به دیدار دوست کردم باز

چه شُکر گویمت ای کارسازِ بنده نواز

ـ شَمَعتُ روح ودادٍ و شِمتُ برقِ وصال بياكه بوى ترا ميرم اى نسيم شمال که نیست صبر جمیلم ز اشتیاق جَمال به شکر آنکه برافکند پـرده روزِ وصـال كشيدهايم به تحرير كارگاهِ خيال توان گذشت ز جورِ رقیب در همه حال

أحمادِياً بمجمال الحميب قِفْ وَ انزِلْ حكايتِ شب هجران فروگذاشته به بياكه پردهٔ گلريز هفت خانهٔ چشم چو يار بر سر صلح است و عذر مي طلبد

از بخت شکر دارم و از روزگار هم جامم به دست باشد و زلفِ نگار هم دیدار شد میسر و بوس و کنار هم زاهد برو که طالع اگر طالع منست

معشوق (سرکشی و عاشقکشی)

که سر به کوه و بیابان تو دادهای ما را تفقّدي نكند طوطي شِكرخا رأ که پرسشی نکنی عندلیب شیدا را

ـ صبا به لطف بگو آن غزال رعنا را شِکرفروش که عمرش دراز باد چرا غرور حسنت اجازت مگر نداد ای گـل ندانم از چه سبب رنگ آشنائی نیست سمهیقدانِ سیهچشم ماهسیما را

ـگفتم ای سلطانِ خوبان رحم کن بر این غریب

گفت در دنبالِ دل ره گم کند مسکین غریب

كفتمش مكذر زماني كفت معذورم بدار

خانه پروردی چه تاب آرد غم چندین غریب

که از شراب فرورش به کس نگاهی نیست

عان کشیده رو ای پادشاه کشور حسن

که نیست بر سر راهی که دادخواهی نیست

_ يار اگر ننشست با ما نيست جاى اعتراض

بادشاهی کامران بود از گدائی صار داشت

در نسمیگیرد نیاز و ناز ما با حسن دوست

خُرّم آن كز نازنينان بىختِ بىرخىوردار دائىت

۔ بسی مزد بنود و منّت هنر خندمتی کنه کنردم

يسارب مسبادكس را مسخدوم بسي عنايت

گرچه از کبر سخن با من درویش نگفت

جان فدای شِکرین بستهٔ خاموشش باد

ـ ديــدم و آن چشــم دلسـيه كــه تــو دارى

جـــانبِ هــيچ آشـنا نگـاه نــدارد

آنكـــه از سـنبل او غـاليه تـابي دارد

باز با دلئسدگان ناز و عستابی دارد

از سر کشتهٔ خود میگذرد همچون باد

چه توان کردکه صمرست و شتابی دارد

جان بیمار مرا نیست ز تو روی سؤال

ای خوش آن خسته که از دوست جوابی دارد

كسى كسند سسوى دل خسسته حسافظ نسظرى

چشم مستش که به هر گوشه خرابی دارد

چسرا چسون لاله خونین دل نباشم که با ما نبرگین او مسر گران کرد كرا گويم كه با اين درد جانسوز طبيبم قصد جان ناتوان كرد بدانسان سوخت چون شمعم که بر من صراحي گويه و بربط فهان كرد مسيانِ مسهربانان كسى توان گفت كه يار ما چنين كرد و چنان كرد

ـ دل از سن بُرد و روی از من نهان کرد خدا را باکه این بازی توان کرد عدو با جانِ حافظ آن نكردى كه تير چشم آن ابروكمان كرد

سیاد باد آنکه زما وقتِ سفر یاد نکرد به وداهی دل غمدیدهٔ ما شاد نکرد

درو بر رهش نهادم و بر من گذر نکرد

صد لطف چشم داشتم و یک نظر نکرد

سیل مرشک من ز دلش کین بدر نبرد

در سنگ خاره قطرهٔ باران اثر نکرد

يــــارب تــــو أن جــــوانِ دلاور نگــاهدار

كــز تــير آهِ گـوشهنشينان حــذر نكـرد

ماهي و مسرغ دوش نخفت از فغانِ من

وآن شوخ دیده بین که سر از خواب بر نکرد

میخواستم که میرمش اندر قدم چو شمع

او خود نظر به ما چو نسیم سحر نکرد

یادِ حریفِ شهر و رفیقِ سفر نکرد یا او به شاهراه طریقت گذر نکرد چون سخت بود در دلِ سنگش اثر نکرد او خودگذر به ما چو نسیم سحر نکرد دلبر برفت و دلشدگان را خبر نکرد یا بخت من طریقِ مروّت فروگذاشت گفتم مگر به گریه دلش مهربان کنم من ایستاده تا کنمش جان فدا چو شمع

در آب و رنگ رخسارش چه جان دادیم و خون خوردیم چسو نسقشش دست داد اول رقسم بسر جانسپاران زد

ور از طلب بنشینم به کینه برخیزد چوگرد در پیش افتم چو باد بگریزد زحقهٔ دهنش چون شکر فرو ریزد پس آب روی که با خاکِ ره برآمیزد -اگر روم زپیش فتنه ها برانگیزد وگر به رهگذری یکدم از وفاداری وگر کنم طلب نیم بوسه صد افسوس من آن فریب که در نرگین تو می بینم

ـ چشمت از ناز به حافظ نکند میل آری

سر گرانی صفتِ نرگین رعنا باشد

ـ حافظ از شوقِ رخِ مهر فروغِ تو بسوخت

کامکارا نظری کن سوی ناکامی چند

- قتل این خسته به شمشیر تو تقدیر نبود

ورنه هیچ از دلِ بیرحم تو تقصیر نبود

•

ـ چو دست در سو زلفش زنم بتاب رود

ور آشستی طلبم با سرِ عتاب رود

جو ماه نو رو نظارگان بيچاره

زند به گوشهٔ ابرو و در حجاب رود

شب شیراب خیرابیم کند به بیداری

وگر به روز شکایت کنم به خواب رود

وزو به عاشقِ بیدل خبر دریغ مدار نسیم وصل ز مرغ منحر دریغ مدار - صبا ز منزلِ جانان گذر دریغ مدار بشکر آنکه شکفتی به کامِ دل ای گُل

كنون كه ماهِ تمامى نظر دريغ مدار سخن بگوی و ز طوطی شِکر دریغ مدار حریفِ عشق تو بودم چو ماهِ نو بودی كنون كه چشمهٔ قندست لعـلِ نـوشينت

دی در گذار بود و نظر سوی ما نکرد بیچاره دل که هیچ ندید از گذار عمر

گل در اندیشه که چون عشوه کند در کارش خواجه آنست كه باشد غم خدمتكارش زین تغابن که خزف می شکند بازارش نازپروردِ وصالست منجو آزارش

فكر بلبل همه آنست كه گُل شد يارش دلربائی همه آن نیست که عاشق بکشند جای آنست که خون موج زند در دلِ لمل دلِ حافظ که به دیدار تو خوگر شده بود

ـ دوشم زبللي چه خوش آمد که مي سرود

گمل گوش پهن كرده ز شاخ درختِ خويش

كاى دل تـو شادباش كـه آن يارِ تندخوى

بسیار تند روی نشیند ز بخت خویش

خواهی که سست و سختِ جهان بر تو بگذرد

بگذر ز عهدِ سست و سخنهای سختِ خویش

که من خلام مطیعم تو پادشاهِ مطاع بین که نا به جه حدم همی کند تحمیق که مرهمی بفرستم که خاطوش خستم بر من چو عمر میگذرد پیر از آن شدم که یک نظر فکنی خود فکندی از نظرم

ـ به عاشقان نظری کن به شکر این نعمت ـ به خنده گفت که حافظ غلام طبع توام ـ بسوخت حافظ و آن يار دلنواز نگفت ــ من پير سال و ماه نيم يار بيوفاست بر آستان امیدت گشادهام در چشم

خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم ورنبه با تبو ماجراها داشتيم ما غلط كرديم و صلح انگاشتيم ما دم همت برو بگماشتیم جانبِ حرمت فرو نگذاشتيم

-ما زیاران چشم یاری داشتیم گـــفټوگو آيــين درويشـــی نــبود شيره چشمت فريب جنگ داشت گلبن حسنت نه خود شد دلفروز نکتهها رفت و شکایت کس نکرد معشوق (سرکشی و عاشقکُشی) / ۵۹۵

گفت خود دادی به ما دل حافظا ما محصّل بسر کی نگماشتیم

¥

_ چو شوم خاک رهش دامن بیفشاند ز من

ور بگویم دل بگردان رو بگرداند ز مسن

روی رنگین را به هر کس می نماید همچو گل

ور بگـویم بـاز پـوشان بـاز پـوشاند ز مـن

چشم خود راگفتم آخر یک نظر سیرش ببین

گفت میخواهی مگر تا جوی خون راند ز من

او بخونم تشنه و من بر لبش تا چون شود

كام بستانم از او يا داد بستاند ز من

گر چو شمعش پیش میرم بر غمم خندان شود

ور بـــرنجم خـــاطرِ نـــازک بــرنجاند ز مــن

دوستان جان دادهام بهر دهانش بنگرید

کو به چیزی مختصر چون باز سیماند ز من

از مساهِ ابروانِ منت شرم باد رو غافل زحفظِ جانبِ يارانِ خود مشو كانجا هزار نافهٔ مشكين به نيم جو گفتا برون شدی به تماشای ماهِ نو عمریست تا دلت ز اسیرانِ زلفِ ماست مفروش عطرِ عقل به هندوی زلفِ سا

مست از خانه برون تاختهای یعنی چه اینچنین با همه در ساختهای یعنی چه بازم از پای در انداختهای یعنی چه وز میان تیغ به سا آختهای یعنی چه عاقبت با همه کج باختهای یعنی چه

- ناگهان پرده برانداختهای یعنی چه زلف در دستِ صباگوش به فرمانِ رقیب نه مر زلف خود اول تو به دستم دادی سخنت رمزِ دهان گفت و کمر سِرِّ میان هر کس از مُهرهٔ مِهر تو به نقشی مشغول

*

_ آن سرزنش که کرد ترا دوست حافظا

بیش از گلیم خوبش مگر پاکشیدهای

_سلطان من خدا را زلفت شكست سا را

تماکی کند سیاهی چندین درازدستی

آن روز دیده بودم این فتنهها که برخاست

کے سے کشی زمانی با ما نمی نشستی

ـ روزگاریست که ما را نگران میداری

مخلصان را نه به وضع دگران می داری

گوشهٔ چشم رضائی به منت باز نشد

ايسنچنين عرت صاحبنظران مىدارى

ساعد آن به که بپوشی تو چو از بهر نگار

دست در خسونِ دل پسرهنران مسيداري

نه گل از دست غمت رست و نه بلبل در باغ

هسمه را نعرهزنان جامهدران سے داری

چون توثی نرگیِں باغ نظر ای چشم و چراغ

سسر چرا بر من دلخسته گران می داری

_اشکِ حــرمنشــينِ نـهانخانهٔ مـرا زانسوی هفت پرده به بازار میکشی

گفتی سر تو بستهٔ فترای ما شود سهلست اگر تو زحمتِ این بار میکشی

که بضاعتی نداریم و فکندهایم دامی که لبت حیاتِ ما بود و نداشتی دوامی نه به نامهای سلامی نه به خامهای پیامی

ـ توکه کیمیافروشی نظری به قلب ماکن به كجا برم شكايت به كه گويم اين حكايت عجب از وفای جانان که عنایتی نفرمود

چـون سـوسن آزاده چـرا جـمله زبـاني ترسم ندهی کامم و جانم بستانی بیمار که دیدست بدین سخت کمانی آنــراکــه دمـی از نظر خـویش بـرانـی

_صد بار بگفتی که دهم زان دهنت کام گوئی بدهم کامت و جانت بستانم چشم تو خدنگ از سپر جان گذراند جون اشک بیندازیش از دیدهٔ مردم

سود و سرمایه بسوزی و محابا نکنی قصدِ این قوم خطا باشد هان تما نکنی شرط انصاف نباشد که مداوا نکنی

ای که در کشتن ما هیچ مدارا نکنی دردمسندانِ بــلا زهــر هــلاهل دارنــد رنج ما راکه توان برد به یک گرشهٔ چشم به تفرّج گذری بسر لبِ دریا نکنی قولِ صاحب غرضانست تو آنها نکنی ورنه هر فتنه که بینی همه از خود بینی که برین چاکرِ دیرینه کسی نگزینی ظاهراً مصلحتِ وقت در آن می بینی بهتر آنست که با مردمِ بد نشینی ای که منظورِ بسزرگانِ حقیقت بینی

دیدهٔ ما چو به امیدِ تو دریاست چرا نقلِ هر جورکه از خُلق کریمت کردند ـ تو مگر بر لب آبی به هوس بنشدنی بخدائی که توئی بندهٔ بگزیدهٔ او عجب از لطفِ تو ای گُل که نشستی با خار نازنینی چو تو پاکیزهدل و پاکانهاد سخنی بی غرض از بندهٔ مخلص بشنو

که نیستش به کس از تاج و تخت پروائی

ـ زمام دل به کسی دادهام من درویش

معشوق (بىنشانى)

_عمنقا شكاركس نشمود دام باز چين

كانجا هميشه باد بدست است دام را

ـ بـ ه بــارگاهِ تــو چــون بـاد را نباشد بـار

كسى اتسفاق مسجال سلام ما افتد

_ با هیچکس نشانی زان دلستان ندیدم

یا من خبر ندارم یا او نشان ندارد

سرمنزل فسراغت نتوان ز دست دادن

ای سیاروان فروکش کاین ره کران شدارد

ـگداخت جان که شود کار دل تمام و نشد

بـــوختيم دريــن آرزوى خــام و نشــد

فعنان كسه در طلب گنجنامهٔ مقصود

شدم خراب جهانی زغم تمام و نشد

دریغ و دردکه در جست و جوی گنج حضور

بسسى شدم به گدائى بركرام و نشد

هزار حیله برانگیخت حافظ از سر فکر

در آن هوس که شود آن نگار رام و نشد

8

_بسوخت حافظ و بوئي ز زلف يار نبرد مگر دلالتِ اين دولتش صبا بكند

هر یک حکایتی به تصوّر چراکنند ور نه درکس نرسیدیم که از کوی تو بود معشوق چون نقاب ز رخ بر نمیکشد معاالله صباکز تو پیامی میداد

*

دولت خسبر زراز نسهانم نسمیدهد ایستم هسمی سستاند و آنسم نسمیدهد یا هست و پسردهدار نشسانم نسمیدهد کسانجا مسجالِ بادِ وزانسم نسمیدهد دوران چو نقطه ره به میانم نسمیدهد

-بخت از دهانِ دوست نشانم نمی دهد از بهرِ بوسه ای ز لبش جان همی دهم مردم درین فراق و در آن پرده راه نیست زلفش کشید باد صبا چرخِ سفلهین چندانکه بو کنار چو پرگار می شدم

_زلفِ چون عنبر خامش که ببوید هیهات

ای دلِ خامطمع این سنخن از یاد ببر

_ خيالِ حوصلة بحر مي پزد هيهات

جهاست در سر این قطرهٔ محالاندیش

ابروی دوست کی شود دستکشِ خیال من

کس نزدست ازین کمان تیر مراد بر هدف

از خمم ابروی توام هیچ گشایشی نشد

وه که درین خیالِ کج عمرِ صزیز شد تلف

ـ کـجاست اهـلِ دلی تـا کـند دلالت خـیر

كه ما به دوست نبرديم ره به هيچ طريق (خ)

ـ بجز خيال دهان تو نيست در دلِ تنگ

که کس مباد چو من در پسی خیالِ محال

_نشانِ موي ميانش كه دل درو بستم

ز من میرس که خود در میان نمیبینم

بدين دو ديدهٔ حيرانِ من هزار افسوس

کے با دو آینه رویش عیان نمی بینم

مدحافظ درین کمند سر مسرکشان بسیست

سوداي كنج ميزكه نباشد مجالِ تو

*

کے ای تیر ملالت را نشانه

رز سماقي كمان ابسرو شنيدم

اگسر خود را ببینی در میانه که صنقا را بسلندست آشیانه که با خود عشق بازد جاودانه نبندی زان میان طرفی کـمروار بـرو ایـن دام بـر مـرغی دگـر نـه که بندد طرف وصل از حسنِ شاهی

•

ـ خيالِ چنبر زلفش فريبت مي دهد حافظ نگر تا حلقة اقبالِ ناممكن نجنباني

•

ـ دیشب گـلهٔ زلفش بـا بـادِ صـبا کـردم

گفتا خلطي بگذر زين فكرت سودائي

صد بادِ صبا اینجا با سلسله میرقصند

اینست حریف ای دل تا باد نبیمائی

یارب به که شاید گفت این نکته که در حالم

رخساره به کس ننمود آن شاهدِ هرجائی

معشوق (بیوفائی)

_ندانم از چه سبب رنگ آشنائی نیست

سهى قسدانِ مسيه چشم مساه سيما را

جمز ایسنقدر نتوان گفت در جمال تو عیب

كسه رنگِ مِسهر و وفسا نسيست روي زيسبا را

- جو رای مشق زدی با تو گفتم ای بلبل

مكن كه آن گل خندانِ به رأى خويشتن است

ـ نشانِ صهد و وقا نيت در تيسمِ گُلل

بال بلبل بيدل كه جاى فريادست

ـ مـرنج حـافظ و از دلبـران حـفاظ مـجوى

كناهِ باغ چه باشد چو اين كياه نَرُست

ـدى مىشد وگفتم صنما عهد به جاى آر

كمفتا غلطي خواجه دربين عهد وفيا نيست

ـ چو در رویت بخندد گُل مشو در دامش ای بلبل

که برگل اعتمادی نیست گر حسن جهان دارد

_ چـو گفتمش كه دلم را نگاه دار چه گفت

ز دستِ بسنده چه خیزد خدا نگهدارد

ـ چون ز نسيم مىشود زلف بنفشه پرشكن

وه که دلم چه یاد از آن عهدشکن نمیکند

گفتم غم تو دارم گفتا غمت مسر آید

كفتم كه ماه من شوكفتا اكر بر آيد

گهفتم ز مهرورزان رسم وفسا بهاموز

گهفتا ز مساهرویان ایسن کسار کسمتر آیسد

ـ مجمع خوبي و لطفست عذار چو مهش

ليكنش مهر و وفيا نيست خيدايا بدهش

- چند به ناز پرورم مهر بتانِ سنگدل

يادِ پدر نمي كنند اين پسرانِ ناخلف

ـ به خوبان دل مده حافظ ببین آن بیوفائیها

که با خوارزمیان کردند ترکانِ سمرقندی (خ)

معشوق (خاک یای معشوق)

-از بـــرای شـرف بـه نسوک مـره

خــاکِ راه تــو رُفتنم هــوس است

- گحل الجواهری به من آر ای نسیم صبح

زان خاکِ نیکبخت که شد رهگذار دوست

- صبا اگر گذری افتدت به کشور دوست

بسیار نمخهای از گمیسوی معنبر دوست

وكسر چنانكه در آن حنضرتت نباشد بار

بسرای دیسده بسیاور خباری از در دوست

گر دهد دستم کشم در دیده همچون توتیا

خاکِ راهی کان مشرف گردد از اقدام دوست

- خاک ره آن بار سفر کرده بیارید

تا چشم جهان بین کنمش جای اقامت

سخسبار راه گسذارت كسجاست تا حافظ

بـــه يـادگارِ نسـيم صـبا نگـه دارد

ـ هــر آبــروی کــه انــدوختم ز دانش و دیــن

_یاد باد آنکه سر کوی توام منزل بود

دیده را روشنی از خاک درت حاصل بود

ـ بــر خـاكِ راهِ يــار نــهاديم روى خــويش

بـــر روی مـا رواست اگـر آشـنا رود

ŧ

ای صبا نکهتی از خاک رویار بیار

بسبر انسدوه دل و مسؤدة دلدار بسيار

به وفای توکه خاک ده آن بار عزیز

بسی غباری کسه پدید آید از اغیار بیار

گردی از خاکِ در دوست به کوری رقیب

بسهر آسسایش ایسن دیدهٔ خونبار بیار

#

_گر دست دهـ د خاک کسف بای نگارم

بسسر لوح بسمر خسطِ غسباری بسنگارم

ـگرچه خورشيدِ جهان چشم و چراغ عالمستّ

روشنائى بخش چشم اوست خاك پاى تو

ـ هر کس که گفت خاک در او نه توتیاست

گو ایس سخن معاینه در چشم ما بگو

- بگفتمش که بها چیست خاک پایش را

اگسر حسياتِ گسرانسمايه جاودان بودى

_ز خاکِ پای تو داد آبروی لاله و گیا،

جـوكـلكي صنع رقم زد به آبى و خاكى

ای نسسیم سسحری خاکِ در یار بیار

كسه كسند حسافظ ازو ديمده دل نوراني

معشوق (سنگدلی)

ـ بـا دلِ سـنگينت آيـا هـيچ در گيرد شبي

آهِ آتشبار و سوز سينهٔ شبگير سا

ـ هـر نساله و فسرياد كه كسردم تشنيدي

پیداست نگارا کے بلند است جنابت

_ با که این نکته توان گفت که آن سنگیندل

کشت ما را و دم صیسی مریم با اوست

ـ نگـرفت در تـ وگريهٔ حافظ به هيچ روي

حیران آن دلم که کم از سنگ خاره نیست

در نمیگیرد نیاز و مجز ما با حسن دوست

خرّم آن كىز نازنينان بىختِ بىرخوردار داشت

دل به امّید صدائی که مگر در تو رسد

ناله ها كبرد درين كبوه كبه فبرهاد نكرد

گسفتم مگسر به گسریه دلش مهربان کسنم

چـون سـخت بود در دلِ سنگش اثر نکرد

4

ـرو بـر رهش نهادم و بـر مـن گـذر نكرد

صد لطف چشم داشتم و یک نظر نکرد

مسيلِ مسرشک ما ز دلش کسن بدر نبرد

در سنگ خساره قطرهٔ باران اثر نکرد

يـــارب تــو آن جــوانِ دلاور نگـاهدار

مساهی و مسرغ دوش ز افعان من نمخفت

وان شوخ دیده بین که سر از خواب بر نکرد

.

ــمیانگریه میخندم که چون شمع اندرین مجلس

زيسانِ آتشينم هست ليكسن در نميگيرد

مخن در احتیاج ما و استغنای معشوق است

چه سود افسونگری ای دل که در دلبر نمیگیرد

من آن آئینه را روزی به دست آرم سکندروار اگر میگیرد این آتش زمانی ور نمیگیرد

كدام أهن دلش أموخت اين أثين عيارى

كز اول چون برون آمد رهِ شب زنده داران زد

ـ مـردمي كـرد وكرم لطف خداداد به من

كسان بت مسنگدل از راهِ وفسا بساز آمد

ــقتل این خسته به شمشیر تو تقدیر نبود ورنه هیچ از دلِ بیرحم تو تقصیر نبود يارب اين آينهٔ حسن چه جوهر دارد كسه در او آهِ مسرا قَوْتِ تأثير نبود تا مگر همچو صبا باز به کوی تو رسم حماصلم دوش بجز نالهٔ شبگیر نبود

سکفر زلفش ره دین می زد و آن سنگیندل

در پیش مشعلی از چهره برافروخته بود

ـ سیلست آب دیده و هر کس که بگذرد

گر خود دلش ز سنگ بود هم زجا رود

_ز شست صدق گشادم هزار تیر دعا

ولی جے سے د یکی کارگر نمی آبد

_ چند بناز پسرورم منهر بنتانِ سنگدل

يادٍ بدر نمى كنند ايس بسرانِ ناخلف

ـ تو آتش گشتی ای حافظ ولی با پار در نگرفت

ز بدعهدی گُل گوئی حکایت با صبا گفتیم

ـنـقشى بسر آب مـىزنم ازگـريه حـاليا

تــاكــى شــود قــرين حــقيقت مـجازِ مــن

بر خود چو شمع خندهزنان گریه میکنم

تا با تو سنگدل چه کند سوز و ساز من

ـ تــنت در جـامه چـون در جـام بـاده

دلت در سینه چسون در سیم آهسن

مكـــن كــز ســينهام آهِ جگــرسوز

بــــرآيـــد هـمچو دود از راهِ روزن

_مهرِ تو مكسى برما نيفكند

آئےنه روپا آه از دلت آه

_ آنکو ترا به سنگدلی کرد رهنمون

ای کاشکی که پاش به سنگی برآمدی

ـگريهٔ حافظ چه سنجد پيش استغناي عشق

كاندرين طوفان نمايد هفت دريا شبنمي

حکر تو فارخی از ما ای نگار سنگیندل

حالِ دل بخواهم گفت پیشِ آصفِ ثانی

•

ماهی که نظیرِ خود ندارد به جمال چون جامه زتن برکشد آن مشکین خال در سینه دلش زنازکی بستوان دید مسانندهٔ سسنگ خساره در آبِ زلال

معشوق (عمربخشي)

ـ خـوبانِ پـارسي گـو بخشندگانِ عـمرند

مساقى بسده بشارت پيرانِ پارسا را

ـ سایهٔ قــد تــو بــر قــالبم ای عـیـــی دم

عكيس روحي استكه بر عظم رميم افتادست

_باز آی که باز آید عمر شدهٔ حافظ

هر چند که ناید باز تیری که بشد از شست

از روانبخشی عیسی نزنم پیشِ تو دم

زانکه در روح فزائی چو لبت ماهر نیست

_اگـر آن طـاير قـدسي ز درم بـاز آيـد

صمر بگذشته به بیرانه سرم باز آید

در غریبی و فسراق و غم دل پیر شدم

ساغرِ سی زکف تازه جوانی به من آر

*

ای خسر م از فسروغ رخت لالهزار عسمر باز آکه ریخت بی گل رویت بهار عسر

از دیده گر سرشک چو باران چکد رواست

کاندر غمت چو برق بشد روزگار عمر

دی در گذار بود و نظر سوی ما نکرد

بیچاره دل که هیچ ندید از گذار عمر

انديشه از محيط فنا نيست هر كرا

بر نقطهٔ دهان تو باشد مدار عمر

بي عمر زندهام من و اين بس عجب مدار

روزِ فسراق راکه نهد در شمارِ عمر

_ هرچند پیر و خسته دل و ناتوان شدم

هرگه که یادِ روی تو کردم جوان شدم

من پیر سال و ساه نیم یار بیوفاست

بر من چو عمر میگذرد پیر از آن شدم

_حافظ لبِ لعلش چو مرا جانِ عزيز است

عمر بود آن لحظه كه جان را به لب آرم

_زلفِ تـو مرا عـمر درازست ولى نيست

در دست سسر موثی ازین عمر درازم

ـ گرچه پیرم تو شبی تنگ در آفوشم گیر

تا سحرگه زكنار تو جوان برخيزم

فاتحهای چو آمدی بر سر خستهای بخوان

لب بگشاکه می دهد لعل لبت به مرده جان

_وصـــالِ او ز عـــمر جـــاودان بـــه

خداوندا مرا آن ده که آن به

_شد حظِ عمر حاصل كر زانكه با تو ما را

هرگز به عمر روزی روزی شود وصالی

آندم که با تو باشم یک سال هست روزی

واندم که بی تو باشم یک لحظه هست سالی

معشوق مذكر

_ای نازئین پسر تو چه مذهب گرفته ای کِت خونِ ما حلال تر از شیرِ مادرست

بود آشفته همچون سوی فرخ که برخوردار شد از روی فرخ بسود همراز و همزانوی فرخ اگسر بسیند قسد دلجوی فرخ بسه یساد نرگین جادوی فرخ ز ضم پیوسته چون ابروی فرخ شسمیم زلفِ عسبربوی فسرخ بسود میلِ دلِ من سوی فرخ جو حافظ بنده و هندوی فرخ

دلِ مسن در هسوای روی فرخ
بجز هندوی زلفش هیچکس نیست
سیاهی نیکبختست آنکه دایم
شود چون بید لرزان سروِ آزاد
بده مساقی شرابِ ارضوانی
دو تا شد قامتم همچون کمانی
نسیمِ مشکِ تاتاری خبجل کرد
اگر میلِ دلِ هر کس بجائیست
غسلامِ هسمتِ آنسم که باشد

ـ به تنگ چشمي آن ترک لشکری نازم

كـ حـمله بـ من درويش يك قبا آورد

سخواهی که بر نخیزدت از دیده رود خون

دل در وفسای صبحبتِ رودِ کسسان مبند

ـ يارب اين بچّهٔ تركان چه دليرند به خون

که به تیرِ مژه هر لحظه شکاری گیرند

ب بسبرد از مسن قسرار و طساقت و هسوش

بتِ ســنگيندلِ ســيمين بــناگــوش

نگاری جابکی شنگی کلهدار

طــــريفى مــهوشى تـــركى قـــباپوش

ز تـــابِ آتش ســودای عشقش

بسسان دیگ دایسم مسیزنم جسوش

چــو پــيراهــن شــوم آمــودهخاطر

كسرش همجون قباكيرم در آغوش

اكسر پسوسيده كسردد امستخوانسم

نگمردد ممهرت از جمانم فمراموش

دل و دیستم دل و دیستم بهردست

بسر و دوشش بسر و دوشش بسر و دوش

دوای تـــو دوای تـت حـافظ

لبِ نـــوشش لبِ نــوشش لبِ نــرش

脊

گر آن شیرین پسر خونم بریزد دلا چون شیر مادر کن حلالش

*

_مجمع خوبي و لطفست عذار چـو مـهش

ليكنش مهرووفا نيست خدايا بدهش

دلبرم شاهد و طفلست و به بازی روزی

بكُشه زارم و در شرع نباشد گهش

من همان به که ازو نیک نگهدارم دل

که بدو نیک ندیدست و ندارد نگهش

بوی شیر از لبِ همچون شکوش می آید

گرچه خون می چکد از شیوهٔ چنم سیهش

از پسی آن گُسلِ نورُسته دلِ ما سارب

خود کجا شد که ندیدیم درین چند گهش

یار دلدار من ار قبلب بدینان شکند

ببرد زود به جانداری خود پادشهش

جان به شُکرانه کنم صرف گر آن دانهٔ دُر

صحدف ديدة حافظ بود آرامگهش

¥

حجند بــه نــاز پــرورم مــهر بــتانِ مــنگدل

ياد پىدر ئىمىكنند ايىن پىسرانِ ناخلف

_عاشق روی جوانی خوش و نوخاستهام

وز خدا دولتِ این غم به دعا خواستهام

عاشق و رند و نظربازم و میگویم فاش

تا بدانی که به چندین هنر آراستهام

ـ صنمى لشكريم غارتِ دين كرد و برفت

آه اگــر عـاطفت شاه نگـيرد دسـتم

_یغمای عقل و دین را بیرون خرام سرمست

در سر کملاه بشکس در بسر قبا بگردان

دوران همی نویسد بر عارضش خطی خوش

يسارب نسوشته بداز يسار مسا بگسردان

به غمزه رونق و ناموسِ مامری بشکن کملاه گوشه به آیین سروری بشکن به غمزه گوی که قلبِ ستمگری بشکن سزای حبور بده رونقِ پری بشکن به ابروان دو تا قوسِ مشتری بشکن تو قیمتش به سر زلفِ عنبری بشکن حکوشمه ای کن و بازار ساحری بشکن به باد ده سر و دستار عالمی یعنی به زلف گوی که آیینِ دلبری بگذار برون خرام و ببرگوی خوبی از همه کس بسه آهوان نظر شیرِ آفتاب بگیر چو عطرسای شود زلفِ سنبل از دمِ باد

مسادر دهسر نسدارد پسسری بهتر ازین طمع مهر و وفا زین پسسران میداری زین طمعها که تو از سیمبران میداری دل بدان رود گرامی چه کنم گر ندهم دپدر تجربه ای دل توئی آخر ز چه رو کیسهٔ سیم و زرت پاک بباید پرداخت

معشوق (وصف معشوق)

ای که در زنجیر زلفت جای چندین آشناست

خوش فتاد آن خالِ مشکین بر رخ رنگین غریب

مسینماید عکس مسی در رنگ روی مهوشت

همچو برگ ارغوان بر صفحهٔ نسرین ضریب

بس غريب افتاده است آن مورِ خط گردِ رخت

گرچه نبود در نگارستان خطِ مشکین ضریب

*

وی سرغ بهشتی که دهد دانه و آبت کاغوش که شد سزل آسایش و خوابت انسدیشهٔ آمسرزش و پسروای ثسوابت

ای شاهد قدسی که کشد بند نقابت خوابم بشد از دیده درین فکرِ جگرسوز درویش نمی پرمی و ترسم که نباشد پیداست ازین شیوه که مستست شرابت تا باز چه اندیشه کند رای صوابت بيداست نگاراكه بلندست جنابت يارب مكناد آفتِ ايّام خرابت صلحی کن و بازا که خرابم ز عتابت

راهِ دلِ عشاق زد آن چشم خماری تیری که زدی بر دلم از غمزه خطا رفت هر ناله و فریادکه کردم نشنیدی ای قبصر دل افروز که منزلگه انسی حافظ نه غلامیست که از خواجه گریزد

ـ مست بگسذشتی و از خسلوتیان مسلکوت

به تماشای تو آشوب قیامت برخاست

_چشم جادوی تو خود عین سوادِ سِحر است

ليكن اين هست كه اين نسخه سقيم افتادست

در خم زلفِ تو آن خالِ سيه داني چيمت

نــقطهٔ دوده کــه در حـلقهٔ جـيم افـتادست

زلف مشكين تو در گلشن فردوس عذار

چیست طاوس که در باغ نعیم افتادست

در دیس مسغان آمد سارم قدحی در دست

مست از می و میخواران از نرگین مستش مست

در نــعلِ مـــمند او شكـــلِ مــه نــو پــيدا

وز قسیدِ بلند او بالای صنوبر پست

شمع دل دمسازم بنشست چو او برخاست

وافغان ز نظربازان برخاست چو او بنشست

گر غمالیه خموشبو شد در سنبل او پیچید

ور وسمه کمانکش گشت در ابروی او پیوست

ـ خــم زلفِ تـو دام كـفر و ديـنست زكــارستانِ او يک شــمّه ايــنست جــمالت معجز حسن است ليكن حــديثِ غـمزهات سحر مبينست بر آن چشم سیه صد آفرین باد که در عاشق کشی سِحرآفرینست - آن سیهچرده که شیرینی عالم با اوست

چشم میگون لبِ خندان دلِ خرّم با اوست

كسمرجمه شيرين دهنان بادشهانند ولي

او سليمانِ زمانست كه خاتم با اوست

روي خسوبست و كسمال هسنر و دامسن پساک

لاجــرم هـمّتِ باكانِ دو عالم با اوست

.

ـ يارب اين شمع دلفروز زكاشانه كيست

جان ما سوخت بپرسید که جانانهٔ کیست

حالیا خانه برانداز دل و دین منست

تا در آغوش که میخسبد و همخانهٔ کیست

بادة لعمل لبش كر لب من دور مباد

راح روح کسه و پسیمان ده پسیمانهٔ کسست

دولتِ صحبتِ أن شمع سعادت بـُـرتو

باز پرسید خدا راکه به پروانهٔ کیست

مهدمد هر کسش افسونی و معلوم نشد

كسه دلِ نازى او مايل افسانه كسست

يارب آن شماه وشِ ماهرخ زهمرهجبين

دُرُ یکتای که وگوهر یکدانهٔ کیست

كمفتم آه از دل ديسوانة حافظ بي تو

زیر لب خندهزنان گفت که دیوانهٔ کیست

٠

ـ چون چشم تو دل میبرد از گوشهنشینان

دنبال تمو بودن گنه از جانب ما نیست

روي تو مكر آينة لطف الهيست

حقًاکه چنین است و درین روی و ریا نیست

در دور کسی که کام دارد از چشم خوشت به وام دارد ریرون ز لبِ تو ساقیا نیست نرگس همه شیوههای مستی

ذکـــرِ رخ و زلفِ تــو دلم را بـــر ســينهٔ ريشِ دردمــندان در چاهِ ذقن چو حافظ ای جان

وردیست که صبح و شام دارد لعسلت نسمکی تسمام دارد حسنِ تو دو صد غلام دارد

روشني طلعت تو ماه ندارد گلوشهٔ ابسروي تست منزل جانم شوخي نرگس نگر که پيش تو بشکفت خون خور و خامش نشين که آن دلِ نازک حافظ اگر سجدهٔ تو کرد مکن عيب ماه خورشيد نمايش ز پس پردهٔ زلف آبِ حيوان اگر اين است که دارد لبِ دوست

پیشِ تسوگل رونقِ گیاه ندارد خبوشتر ازین گوشه پادشاه ندارد چشیمِ دریده ادب نگاه ندارد طیاقتِ فیریادِ دادخیواه ندارد کیافرِ عشیق ای صنم گناه ندارد آفتابیست که در پیش سحابی دارد روشنست اینکه خَضَر بهره سرابی دارد

_عارضش را به مَثَل ماهِ فلک نتوان گفت فیرتم کُشت که محبوب جهانی لیکن من چه گویم که ترا نازکی طبع لطیف

نسبت دوست به هر بی سر و پا نتوان کرد روز و شب عربده با خلق خدا نتوان کرد تا بحدیست که آهسته دعا نتوان کرد

> بسباختم دلِ دیسوانه و ندانستم برجمالِ تو چنان صورتِ چین حیران شد گر به نزهتگه ارواح بَرَد بوی تو باد شاهدان گو دلسری زینسان کنند هسر کیجا آن شاخ نرگس بشکهه

که آدمی بههای شیرهٔ پسری دارد که حدیثش همه جا بر در و دیوار بماند عقل و جان گوهر هستی به نثار افشائد زاهسدان را رخسنه در ایسمان کنند گسلرخسانش دیده نسرگسدان کنند

سقتلِ این خسته به شمشیرِ تو تقدیر نبود من دیبوانه چو زلف تو رها می کردم یارب این آینهٔ حسن چه جوهر دارد نازنین تر قدت در چمن ناز نرست آیستی بسود عذاب اندهِ حافظ بی تو

ور نه هیچ از دلِ بیرحمِ تو تقصیر نبود هیچ لایقترم از حلقهٔ زنجیر نبود کسه در او آهِ مرا قبوّتِ تأثیر نبود خوشتر از نقشِ تو در عالمِ تصویر نبود که بر هیچکسش حاجت تفسیر نبود

دوش می آمد و رخساره برافروخته بود

تا کجا باز دل غمزدهای سرخته بود

رسم عاشق کشی و شیوهٔ شهرآشویی جامهای بود که بر قامت او دوخته بود جان عشّاق سبندِ رخ خود سي دانست واتش چهره بدين كار برافروخته بود کفر زلفش رهِ دین می زد و آن سنگین دل در پیش مشعلی از چهره برافروخته بود

_خورشید خاوری کند از رشک جامه چاک

گـــر مـماه مــهرپرور مــن در قـبا رود

سبنمای رخ که خلقی واله شوند و حیران

بگشای لب که فریاد از مرد و زن برآید

از حسرتِ دهانش آمـد به تنگ جانم

خود کام تنگدستان کی زان دهن برآید

ستراكه حسن خدا داده هست وحجلة بخت

جه حاجست که مشاطهات بیاراید

سپرتو روی ثو تا در خلوتم دید آفتاب

میرود چون سایه هر دم بر در و بامم هنوز

نام من رفتست روزی بر لب جانان بسهو

اهل دل را بوی جان می آید از نامم هنوز

دلم رميدهٔ لولى وشيست شيورانگيز

دروغ وعده و قتال وضع و رنگ آمیز

سای همه شکل تو مطبوع و همه جای تو خوش

دلم از عشوهٔ شیرین شِکرخای تو خوش

همچو گلبرگ طری هست وجود تو لطیف

همچو سروِ چمن خلد سراپای تو خوش

شيوهٔ ناز تو شيرين خط و خالِ تو مليح

چشم و ابروی تو زیبا قد و بالای تو خوش

هم كلمتان خيالم زتو پرنقش و نگار

هم مشام دلم از زلفِ سمنسای تو خوش

شکر چشم تو چه گویم که بدان بیماری

مىكند درد مسرا از رخ زيباى تو خوش

ø

بىتى سىنگىن دلِ سىمىن بىناگوش ظىرىفى مىھوشى تىركى قىباپوش ـ بِبُرد از من قرار و طاقت و هـوش نگـــاری چــابکی شــنگی کــلهدار

H

_مجمع خوبي و لطفست عُذار چـو مـهش

ليكنش مهر و وفا نيست خدايا بدهش

دلبرم شاهد و طفلست و به بازی روزی

بكُشه زارم و در شرع نماشد گهه

من همان به که ازو نیک نگهدارم دل

که بَد و نیک ندیدست و ندارد نگهش

بوی شیر از لبِ همچون شِکرش می آید

گرچه خون می چکد از شیوهٔ چشم سیهش

چارده ساله بتی چابکِ شیرین دارم

که به جان حلقه بگوش است مه چاردهش

از پسى آن گسلِ نـورسته دلِ سـا يـارب

خود کجا شد که ندیدیم درین چند گهش

يارِ دلدارِ من ار قلب بدينمان شكند

ببرد زود به جانداری خود پادشهش

جان بشکرانه کنم صرف گر آن دانه دُر

صدف سينة حافظ بود آرامكهش

•

ـ حـ لاوتی کـه تـرا در چـهِ زنـخدانست

به کُنه آن نرسد صد هزار فکر عميق

ـ تـرا چـنانكه تـوثي هـر نظر كـجا بيند

بقدر دانش خود هر کسی کند ادراک

ای دلِ ریشِ مرا با لب تو حق نمک

حتى نگهدار كه من مروم الله معك

توئی آن گوهر پاکیزه که در صالم قدس

ذكمر خيرِ تو بُوّد حاصلِ تسبيح مُلّك

ـ هر نکته ای که گفتم در وصف آن شمایل

حركر شنيد كفتا للَّهِ دُر قايل

دل دادهام به یاری شوخی کِشی نگاری

مرضية السجايا، محمودة الخصايل

كناهِ چشم مياه تو بود وگردنِ دلخواه

که من چو آهوی وحشی از آدمی برمیدم

ـ آن زمان كآرزوى ديدن جانم باشد

در نــُظر نــقشِ رخِ خـوبِ تــو تـصـوير كــنـم

مشك مسياه مسجمره كسردان خال تو کاین خانه نیست درخور خیل خیالِ تـو طغرانویس ابروی مشکین مثال تو

_ای آفستاب آیسنه دار جسمال تسو صحن سراي ديده بشستم ولي چه سود مطبوعتر ز نقش تو صورت نبست بـاز

دای خونبهای نافهٔ چین خاک راهِ تو خبورشید سایه پرور طرف کسلاه تو ای من فدای شیوهٔ چشم سیاهِ تو از دل ناپایدش که نویسدگناو تو زان شد کنار دیده و دل تکیه گاو تو

نرگس کرشمه می بَرُد از حد برون خرام خونم بخورکه هیچ مِلِک با چنین جمال آرام و خواب خلق جهان را سبب تـوثي

ـ تاب بنفشه مى دهد طرة مشكساى تو

پردهٔ غنچه میدرد خندهٔ دلگشای تو

شاەنئىن چئىم مىن تكىيەگە خيالِ تىت

جای دعاست شاہِ من بی تو سباد جای تو

خوش چمنیست عارضت خاصه که در بهار حسن

حافظ خوشكلام شد مرغ سخنسراي تو

داس کشان همی شد در شرب زر کشیده

صبد مناهرو زرشکش جنیب قصّب دریده

از آبِ آتشِ مسى بسر گسردِ عسارضش خسوى

جون قطره های شینم بر برگ گل چکیده

لفظی فیصیح و شیرین قدی بلند و چابک

روثی لطیف و زیبا چشمی خوش و کشیده

يـــاقوتِ جـانفزايش از آب لطـف زاده

شحشاد خسوش خرامش از ناز پروریده

آن لمل دلكشش مين و آن خندهٔ دل آشوب

وآن رفستن خسوشش بسين و آن گسام آرمسيده

ای قصهٔ بسهشت زکریت حکایتی

شـــرح جــمالِ حــور ز رويت روايــتى

اتفاس مسيسى از لب لعسلت لطيفهاى

آبِ خَـــفَر ز نــوش لبـانت كــنايتي

هــر پــاره از دلِ مـن و از غـصّه قـصهای

هر سطری از خصال تو وز رحمت آیتی

كسى عطرساى مجلس روحانيان شدى

گُلل را اگر نه بوی توکردی رصایتی

8

کے حکم بر سرِ آزادگان روان داری میان داری میان میموس خربان کنی میان داری علی الخصوص در آندم که سر گران داری

ـ بخواه جان و دل از بنده و روان بستان سیان نداری و دارم عجب که هر ساعت بنوش می که سبک روحی و لطیف مدام

در دست کس نیفتد زین خوبتر نگاری بر داسش مبادا زین خاکدان غباری - چشمِ فلک نبیند زین طرفه تر جوانی هرگز که دیده باشد جسمی ز جان مرکب

که همچو قطره که بر برگِ گل چکد پاکی چو کلکِ صنع رقم زد به آبی و خاکی که همچو صنع خدائی ورای ادراکی

ـکرا رسد کـه کـند عـیبِ دامـنِ پـاکت ز خاکِ پایِ تـو داد آب روی لاله و گـل ز وصفِ حسن تو حافظ چگونه نطق زند ـ هواخواه توام جانا و مىدانىم كـ مىدانى

که هم نادیده میبینی و هم ننوشته میخوانی

گشادِ کارِ مشتاقان در آن ابروی دلبند است

خدا را یک نفس بنشین گره بگشا ز پیشانی

فلک در سجدهٔ آدم زمینبوس تو نیت کرد

که در حسن تو لطفی دید بیش از حدِّ انسانی

چراغ افروزِ چشم ما نسیم زلفِ جانان است

مباد این جمع را بارب ضم از بادِ پریشانی

ورنه هر فتنه که بینی همه از خود بینی که برین چاکر دیرینه کسی نگزینی آفرین بر تو که شایستهٔ صد چندینی ظاهراً مصلحت وقت در آن مي بيني که تو خوشتر زگل و تازهتر از نسرینی خيال سبز خطى نقش بستهام جاثى از آن کے مانچهٔ ابرو رسد به طغرائی که نیستش به کس از تاج و تخت پروائی

_ تو مگر بر لب آبي بهوس بنشيني بخدائم كه توثى بنده بگزيده او ادب و شرم ترا خسرو مهروبان كرد عجب از لطف تو ای گل که نشستی با خار باد صبحی بهوایت زگلستان برخاست _بحشم كردهام ابروى ماه سيمائي امید هست که منشور عشقبازی من زمام دل به کسی دادهام من درویش

_ تا غنچهٔ خندانت دولت به که خواهد داد

ای شاخ گیل رعینا از بسهر که می روثی

امروزكه بازارت پرجوش خريدارست

دریاب و بنه گنجی از سایهٔ نیکوئی

چون شمع نکو روثی در رهگذر بادست

طرف هنری بسربند از شسمع نکوروئی

_ماهی که قدش به سرو میماند راست آیینه بدست و روی خود می آراست دستارچهای پیشکشش کردم گفت وصلم طلبی زهی خیالی که تراست

_ تو بدری و خورشید ترا بنده شدست شا بندهٔ تو شدست تابنده شدست

خـورشیدِ مـنیر و مـاه تـابنده شـدست چون جامه ز تن برکشد آن مشکینخال مــانندهٔ ســنگ خــاره در آبِ زلال زانسروی که از شعاع نور رخ تو ماهی که نظیرِ خود ندارد به جمال در سینه دلش ز نازکی بتوان دید

يــــاقوتِ لبت دُرِّ عَــدَن پــرورده زان راح کــه روحيست بـه تـن پـرورده

ای سایهٔ سنبلت سمن پرورده همچون لب خود مدام جان سیپرور

معشوق يگانه

ـ نظیرِ دوست ندیدم اگرچه از مه و مهر نـهادم آیـنه ها در مـقابلِ رخِ دوست *

ـ به حسن و څُلق و وفاکس به ياړ ما نرسد

ترا دريس سخن انكسارِ كسارٍ مما نرسد

اگرچه حسن فروشان به جلوه آمدهاند

کسی به حسن و ملاحت به یارِ ما نرسد

به حقِّ صحبت ديرين كه هيچ محرم راز

ب يسارِ يكجهتِ حقكزارِ ما نرسد

هزار نقش برآید زکلکِ صنع و یکی

به دلهسذیری نقشِ نگار ما نرسد

ـ نازنین تر ز قدت در چمن حسن نَرُست

خوشتر از نقشِ تو در صالمِ تصوير نبود

دلبسری بسرگزیدهام کسه مسپرس

ـ خيالِ روى تو در كارگاه ديده كشيدم

به صورت تو نگاری ندیدم و نشنیدم

ـ ماهی نتافت چون رخت از برج نیکوئی

سروى نخاست چون قدت از جويبار حسن

حافظ طمع بريدكه بيند نظير تمو

ديّار نيست غير رخت در ديار حسن

اینکه من در جست وجوی او ز خود فارغ شدم

كس نديدست و نبيند مثلش از هر سو ببين

ـ مطبوعتر ز نقشِ تو صورت نیست باز

طخرى نـويسِ ابـرويِ مشكين مثال تـو

ـ چشم فلک نبيند زين طرفهتر جواني

در دستِ کس نیفتد زیسن خوبتر نگاری

ـ در وهـم مىنگنجد كاندر تصوّر عقل

آيىد بى ھىچ مىعنى زيىن خوبتر مثالى

مغئى

۔ منغنی کسجائی بے گلبانگ رود کے تا وجد راکارسازی کنم مسختی بسزن آن نوآیین سرود مبرابا مبدو صاقبت فبرصتست مسختی نسوای طرب ساز کس که بار غمم بر زمین دوخت پای مسخنی نسوائس به گلبانگ رود روانِ بسزرگان ز خسود شساد کسن مسغنّی از آن پسرده نقشی بیار چــنان بــرکش آواز خـنیاگـری رهی زن که صوفی به حالت رود مسختی دف و چسنگ را ساز ده فسريب جسهان قسصة روشسن است مسخنّی مسلولم دو تسائی بسزن هسمی بینم از دور گردون شگفت وكسر رنسك منغ آتشسى مىزند دريسن خونفشان عرصة رستخيز به مستان نوید سرودی فرست

به پاد آور آن خسروانی سرود به رقص آیم و خرقهبازی کنم بگے بے حریفان بے آواز رود كسه از آسمان مبودهٔ نيصرتست به قبول و غزل قبصه آغاز كن بے ضوب اصولم برآور ز جای بگوی و بنزن خسروانی مسرود ز پسرویز و از بسارید یساد کسن بین تا چه گفت از درون پردهدار ک نامیدِ جنگی به رقص آوری به مستى وصالش حوالت رود به آیسین خوش نعمه آواز ده بین تا چه زاید شب آبستن است به یکستائی او که تائی بون ندانم که را خاک خواهند گرفت ندانسم چراغ که بسر می کُند تو خون صراحي و ساغر بريز بسه يارانِ رفته درودى فرست

ملامتكشي

ـ هر سر موی مرا با تو هزاران کارست

ماكجائيم و مملامتگر بسيكار كجاست

دل و دینم شد و دلبر به ملامت برخاست

گفت با ما منشین کز تو سلامت برخاست

ـ. آن شد اکنون که زابنای عوام اندیشم

محتسِب نبيز درين عيشِ نهاني دانست

_ عاشق چه کندگر نکشد بار ملامت

با هيچ دلاور سپر تير قيضا نيست

_مكن به نامه سياهي ملامتِ من مست

که آگه است که تقدیر بر سرش چه نوشت

_عشوه می داد که از کوی ملامت نرویم

دیدی آخرکه چنان عشوه خریدیم و برفت (خ)

_یارب سیبی ساز که یارم بسلامت

باز آید و برهاندم از بندِ مسلامت

_گـر مـن از سـرزنشِ مـدعيان انديشم

شسیوهٔ مستی و رندی نبرود از پیشم

_بر ما بسى كمانِ ملامت كشيدهاند

تاکار خود ز ابروی جانان گشاده ایسم

_ور نهد در رو ما خار میلامت زاهید

از گهستانش به زندانِ مکافات بریم

ـ وفاكنيم و ملامت كثيم و خوش باشيم

که در طریقتِ ماکافریست رنجیدن

_عابدانِ آفستاب از دلسر ما ضافلند

ای مسلامتگو خدا را رو مبین آنرو ببین

_گفتم ملامت آیـد گـر گـردِ دوست گـردم

والله مساراً أيسنا حسباً بسلا مسلامه

ـ ســحرگاهان كــه مسخمور شــبانه

گـــرفتم بـــاده بـــا چـــنگ و چـــغانه

ز مـــاقی کـــمان ابـرو شـنیدم
کـــه ای تــیرِ مــلامت را نشـانه
ملامت گو چه دریابد میان عاشق و معشوق
نبیند چشم نابینا خصوص اسرار بنهانی

موسى

ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست

منزلِ آن بتِ عاشق كُش عيّار كـجاست

شبِ تارست و رهِ وادي ايسمن در پايش

آتش طور كجا وعدة ديدار كجاست

سای توانگر مفروش این همه نخوت که ترا

سر و زر در کَـنَفِ هـمّتِ درویشانست

گنج قارون که فرو میرود از قهر هنوز

خوانده باشي كه هم از غيرتِ درويشانست

- احوالِ گنج قارون كايّام داد بسر باد

در گوش دل فرو خوان تا زر نهان ندارد

۔ بانگ گاری چه صدا باز دهد عشوه مخر

سامری کیست که دست از ید بیضا ببرد

۔ اینهمه شعبدهٔ خویش که سیکرد اینجا

سامری پیشِ عصا و یدِ بیضا میکرد

- شبانِ وادی ایسمن گهی رسد به سراد

كه چند سال بجان خدمتِ شعيب كند

_زآتش وادي ايسمن نه مسم خرم و بس

مومى اينجا به اميّدِ قبسى مى آيد (خ)

_مددی گر به چراغی نکند آتی طور

چارهٔ تسيره شب وادي ايسمن چکسم

با تو آن عهد که در وادی ایمن بستیم

همچو موسى ارنى گوى به ميقات بريم

- لَسمَعَ البّرقُ مِن الطّور و آنستُ بِهِ

فَـــلَعلَّى لَکَ آتٍ بشـــهابٍ قَــبّــى

- بــلبل زشــاخِ سـرو به گلبانگ پهلوی

میخواند دوش درسِ مـقاماتِ معنوی

یــعنی بـیاکه آتشِ مـوسی نـمودگـل

تـــا از درخت نکــــة تــوحید بشــنوی

موسيقى

أواز

_غــزلسرائــی ناهید صرفهای نَـبَرد

در آن مــقام کــه حــافظ بــرآورَد آواز

ــز چنگ زهره شنیدم که صبحدم می گفت

آهنگ

_ عالم از نالهٔ عشاق مبادا خالی که خوش آهنگ و فرح بخش هوائی دارد ابریشم

_قدُح مگیر چو حافظ مگر به نالهٔ چنگ که بسته اند بر ابریشم طرب دلِ شاد ارغنون

ارغنون سازِ فلک رهزنِ اهلِ هنرست چون از این غصه نتالیم و چرا نخروشیم سدر زوایای طربخانهٔ جمشیدِ فلک ارغنون سازکند زهره به آهنگِ سماع اصفهان

- نوایِ مجلسِ ما را چو برکشد مطرب گهی عراق زندگاهی اصفهانگیرد بازگشت

این مطرب از کجاست که ساز عراق ساخت

وآهسنگ بسازگشت بسه راهِ حسجاز كسرد

بانگ

_صدهزاران گُل شکفت و بانگ مرغی برنخاست

عندلیبان را چه پیش آمد هزاران را چه شد

```
۶۲۷ / جبع پریشان
```

بربط

_بدان سان سوخت چون شمعم که بر من

صراحي گريه و بربط فيغان كرد

_وانگهم در داد جامی کز فروغش بر فلک

زهره در رقص آمد و بربطزنان میگفت نوش

_ز باده خوردنِ پنهان ملول شد حافظ

به بانگ بربط و نی رازش آشکاره کنم

_مطرب كجاست تا همه محصول زهد و علم

در کسارِ جسنگ و بسربط و آوازِ نسی کستم

ـ تا بگریم که چه کشفم شد ازین سیر و سلوک

به در صحومعه با بربط و پیمانه روم

_بــيا وز خــبن ايــن سـالوميان بــين

صـــراحـــی خـــون دل و بــربط خــروشان

بم و زیر

_معاشری خوش و رودی بساز میخواهم

ک درد خمویش بگویم به نمالهٔ بم و زیر

پرده

ـ چه ساز بود که در پرده می زد آن مطرب

کے رفت عمر و هنوزم دماغ پر ز هواست

_مطرب چه پرده ساخت که در پردهٔ سماع

بسر اهل وجد و حال در های و هوی بست

ـ مــطربا پــرده بگـردان و بــزن راهِ حــراق

کے بدین راہ بشد یار و زما یاد نکرد

ـ مـطرب بساز پرده که کس بی اجل نمرد

وانكر نه اين ترانه سرايد خطا كند

- - ب ده بود اینکه زد در پرده مطرب

كه مسى رقصند با هم مست و هشيار

_پردهٔ مطربم از دست برون خواهد برد

آه اگسر زانکه در ایس پرده نیاشد بارم

ـ دلم از پرده بشد حافظ خوشگوی كجاست

تا به قول و غزلش ساز نوائى بكنيم

ـ بــزن در پــرده چـنگ ای مــاهِ مـطرب

رگش بـــخراش تـــا بـخروشم از وی

يهلوي

تا خواجه می خورد به غزلهای پهلوی

_ بلبل زشاخ سرو به گلبانگ پهلوی میخواند دوش درس مقامات معنوی یعنی بیاکه آتش موسی نمودگل تسا از درخت نکتهٔ توحید بشنوی مسرغانِ بساغ قافيه سنجند و بـذلهگـو ترانه

ـ سرودِ مجلست اكنون فلك به رقص آرد

كه شعر حافظِ شيرينسخن ترانهٔ تست

ـ چون به هوای مدحتت زهره شود ترانهساز

حاسدت از سماع آن، محرم آه و ناله بود

ـ مباش بی می و مطرب که زیر طاق کبود

بدین ترانه غم از دل به در توانی کرد

_ مطرب بسار پرده که کس بی اجل نمرد

وانكونه ايس ترانه سرايد خطاكند

ـ چو لطفِ باده کند جلوه در رخ ساقی

ز عاشقان به سرود و ترانه یاد آرید

جفانه

ز شبسهر هسستیش کسردم روانسه

به وقتِ سرخوشی از آه و نالهٔ عشاق به صوت و نغمهٔ چنگ و چغانه یاد آرید _ سحرگاهان کسه مخمور شبانه گرفتم بساده بسا چنگ و چخانه نیهادم عیقل را ره تیوشه از میی چنگ

در کسنج دساخم مَطلَب جای نصیحت

کاین گلوشه پر از زمزمهٔ چنگ و ریابست

-اگوچه باده فرحبخش و بادگلبیزست

به بانگ چنگ مخور می که محتسِب تیزمت

ـگـرم ترانهٔ چنگ صبوح نیست چه باک

نوای من به سحر آهِ عندرخواهِ منست

ـ چنگِ خميده قامت ميخواندت به عشرت

بشئوكه پندِ بيران هيچت زيان ندارد

_ من که شبها رو تقوا زدهام با دف و چنگ

ایس زمان سر به ره آرم چه حکایت باشد

ـ داني که چنگ و عود چه تقرير ميكنند

پے ہان خسورید بادہ کے تعزیر می کنند

ـ گـيسوى چـنگ بِـبُريد بـه مـرگِ مـى نـاب

تا حریفان همه خون از مرهها بگشایند

ـ به دورِ گل منشین بی شرا*ب و شاهد و چنگ*

كــه هــمچو روز بــقا هــفتهاى بُــؤد مــعدود

ـ نبود چنگ و رباب و نبید و عود که بود

گُــل وجــود مــن آخشــتهٔ گــلاب و نــيد

ـ مانعش غلغل چنگست و شِکرخواب صبوح

ورنه گـر بشنود آهِ سنحرم باز آيد

_ما می به بانگ چنگ نه امروز میکشیم

بس دُور شدكه كنبدِ چرخ اين صدا شنيد

رباب و چنگ به بانگ بلند میگویند

کے گرش موش بے پیغام اهل راز کنید

حمی خور به بانگ چنگ و مخور غصه ورکسی

گويد تراكه باده مخورگو هوالغفور

ـ چنگ بنواز و بساز، ار نَبُوَد عود چه باک

آتشم عشق و دلم عبود و تبنم منجمر گيو

ـ طامات و شطح در رهِ آهنگ چنگ نه

تسبیح و طیلسان به می و میگسار بخش

_بــه بــانگ چـنگ بگـوئيم آن حكـايتها

کے از نسہفتنِ آن دیگیِ سینہ میںزد جوش

مه با دلِ خونين لب خندان بياور همچو جام

نی گرت زخمی رسد آئی چو چنگ اندر خروش

سببين كه رقصكنان مىرود به ناله چنگ

کسی کے رخصہ نفرمودی استماع مسماع

ــ من به خيالِ زاهدى گوشهنشين و طرفه آنک

مغبچهای ز هر طرف می زندم به چنگ و دف

ـ چشمم به روی ساقی و گوشم به قولِ چنگ

فالی به چشم و گوش در این باب میزدم

ـ هـمچو چنگ ار به کناری ندهی کام دلم

از لب خسویش چسو نسی یک نفسی بستوازم

تا همه خملوتیان جمام صبوحی گیرند

چننگ صبحی به در پیر سناجات بربم

ای نور چئے مستان، در عین انتظارم

چنگی حنزین و جامی بنواز یا بگردان

ـ بردم از ره دلِ حافظ به دف و چنگ و غزل

تما جنواي من بدنام چه خواهد بودن

ـ بسرگ نسوا تسبه شد و مساز طسرب نسماند

ای چینگ ناله برکش و ای دف خروش کن

ـ چنگ در پرده همی میدهدت پند ولی

وعيظت آنگاه كيند سيودكيه قيابل باشي

ــ من حال دل زاهد با خلق نخواهم گفت

ایس قسمه اگو گویم با چنگ و رباب اولی

ـ می ده که سر به گوشِ من آورد چنگ و گفت

خوش بگذران و بنسنو ازبسن پیر منحنی

حجاز

_این مطرب از کجاست که ساز عراق ساخت

و آهنگ بازگشت به راهِ حجاز كرد

دستان

راز سربستهٔ ما بین که به دستان گفتند . هر زمان با دف و نی بر سـر بـازارِ دگـو

دای پیکی راستان خبر یارِ ما بگو احوالِ گل به بلبلِ دستانسرا بگو دهر مرغ به دستانی در گلشن شاه آمد بلبل به نواسازی حافظ به غزلگوئی ده

ـ من كـ شبها رهِ تقوا زدهام با دف و چنگ

ایس زسان سر به ره آرم چه حکایت باشد

ـ خدا را محتسب ما را به فریاد دف و نی بخش

كه سازِ شرع ازين افسانه بيقانون نخواهد شد

سبنوش جام صبوحي، به نالهٔ دف و چنگ

بيوس ضبغب سياقي به ننغمهٔ ني و عود

سراز مسربستهٔ مسابسین که به دستان گفتند

هـر زمـان بـا دف و نـی بسر مسرِ بـازارِ دگـر

ـ من به خیالِ زاهدی گوشهنشین و طرفه آنک

مغبچهای ز هر طرف میزندم به چنگ و دف

ــ بردم از ره دلِ حافظ به دف و چنگ و غنول

تا جنزای من بندنام چنه خنواهند بنودن

ـ بسرگ نسوا تسبه شسد و سساز طسرب نساند

ای چینگ ناله برکش و ای دف خروش کن

_ خسزينه داري ميراث خسوارگسان كسفرست

به قولِ مطرب و ساقی به فتوی دف و نی

این حدیثم چه خوش آمد که سحرگه میگفت

بسر در مسیکدهای با دف و نی تسرسائی

كسر مسلماني از ايسنست كسه حافظ دارد

وای اگسر از پیس امسروز بسود فسردائی

راه

حهه راه بود که در پرده می زد آن مطرب

که رفت عمر و هنوزم دساغ پر ز هواست

ـ مــطربا پــرده بگـردان و بـنزن راهِ حـراق

که بدین راه بشد بار و ز ما یاد نکسرد

سمژدگانی بده ای دل که دگر مطربِ عشق

راهِ مستانه زد و چارهٔ مسخموری کسرد

_ چـه راه مـىزند ايسن مـطربِ مـقامشناس

كسه در مسيان فسزل قسولي آشسنا آورد

دراهی بنزن که آهی بر ساز آن توان زد

شعری بخوان که با او، رطل گران توان زد

ـ چــه ره بود اینکه زد در پرده مطرب

كسه مسى رقصند بسا هم مست و هشيار

گر از این دست زند مطرب مجلس رهِ عشق

شعر حافظ ببرد وقتِ سماع از هوشم

ــمى ده كه سر به گوش سن آورد چنگ و گفت

خـوش بگــذران و بشــنو ازبــن پــير مـنحني

_ساقی بدست باش که غم در کمین ماست

مطرب تگاهدار همین ره که میزنی

رباب

ـ چه نسبت است به رندی صلاح و تقوی را

مسماع وعسظ كسجا نسغمة رباب كحا

در کے نج دماغم مَطَلَب جای نصیحت

کاین گوشه پر از زمزمهٔ چنگ و ربابست

ـنبود چنگ و رباب و نبید و صود که بود

كِسل وجسود مسن أغشته كلاب و نبيد

رباب و چنگ به بانگ بلند می گویند

كه گوش هوش به پيغام اهل راز كنيد

ــ منکه قول ناصحان را خواندمی قول رباب

گوشمالی دیدم از هجران، که اینم پند بس

_ز شــور و حــربدهٔ شـاهدانِ شــيربنكار

شِكر شكرته، سمن ريخته، رياب زده

ـ من حالِ دلِ زاهد، با خلق نخواهم گفت

کاین قصّه اگر گویم، با چنگ و رباب اولی

برود

ـ مسعاشری خسوش و رودی بسساز می خواهم

كمه دردٍ خمويش بگمويم به نمالة بم و زيسر

مكسيست حسافظ تسا نسنوشد بساده بسي آواز رود

عاشق مسكين جرا جندين تبجمل بايدش

- چو در دستست رودی خوش بزن مطرب سرودی خوش

که دستافشان غزل خوانیم و پاکوبان سراندازیم

زخمه

_ مطرب چه زخمه ساخت که در پردهٔ سماع

بسر اهمل وجد و حال در های و هو ببست

ـ با دلِ خونين لبِ حندان بياور همچو جام

نی گرت زخمی رسد آیی چو چنگ اندر خروش

زدن، نواختن

ـ مسطربا پسرده بگردان و بسزن راهِ عسراق

کے بدین راہ بشد یار و زما یاد نکرد

ـ چنگ بنواز و بساز ار نَبُوَد عود چه باک

آتشم عشق و دلم عود و تنم مجمر گیر

_ من به خيالِ زاهدى گوشهنشين و طرفه آنک

مغبچهای ز هر طرف میزندم به چنگ و دف

ـ هـمچو چنگ ار به کناری ندهی کام دلم

از لبِ خویش، چو نی، یک نفسی بنوازم

_كـوس ناموس ثـو بركنگرة عرش زنيم

مسلم عشسق تبو بسر بنام سنماوات بسريم

ای نسور چشم مستان در عین انتظارم

چنگ حزین و جامی بنواز یا بگردان

ـ بــزن در پــرده چـنگ ای مـاهِ مـطرب

رگش بـــخراش تـــا بـخروشم از وی

در کسنج دماخم مَطلَب جای نصیحت

کاین گوشه پر از زمزمهٔ چنگ و ربابست

_ فكــند زمـزمهٔ عــن در حـجاز و عـراق

نواي بانگ خرلهای حافظ شرراز

ـ شاها فلک از بزم تو در رقص و سماعست

دستِ طـرب از دامـن ایـن زمـزمه مگــل

زهره

در آسمان نه عنجب گر بگفتهٔ حافظ

سسرود زهسره بسه رقس آورد مسيحا را

ـ بگــير طـرّهٔ مـهچهرهای و قـصّه مـخوان

کــه ســعد و نحس ز تأثیر زهـره و زحـلست

_ چون به هواي مدحتت، زهره شود ترانهساز

حاسدت از سماع آن، محرم آه و ناله باد

_زهرهسازي خوش نميسازد مگرعودش بسوخت

كس ندارد ذوق مستى، ميگساران را چه شد

ـ بیاور می که نتوان شد ز مکر آسمان ایمن

به لعبِ زهره چنگی و مریخ سلحشورش

ـ وانگهم در داد جامی کز فروغش بر فلک

زهره در رقص آمد و بربطزنان میگفت نوش

ـ در زوایای طربخانهٔ جـمشیدِ فـلک

ارغنون ساز كند زهره به آهنگ سماع

_ز چنگ زهره شنیدم که صبحدم میگفت

ساز (ساز کردن، ساختن)

ـ چه ساز بود که در پرده می زد آن مطرب

که رفت عمر و دماغم هنوز پر ز هواست

ـ مـ طرب عشـق عـجب ساز و نواثى دارد

نعقش همر نعمه که زد راه به جائی دارد

_این مطرب از کجاست که ساز عراق ساخت

وآهنگ بسازگشت بسه راهِ حسجاز كسرد

ـ تـ و نيز باده به چنگ آر و راهِ صحراگير

كــه مــرغ نمغمهسرا، سازِ خـوشنوا آورد

_راهمی بنزن که آهی بر ساز آن توان زُد

شعری بخوان که با آن رطل گران توان زد

حخدا را محتسِب ما را به فریادِ دف و نی بخش

که سازِ شرع از این افسانه بی قانون نخواهد شد

_زهرهسازی خوش نمیسازد مگر عودش بسوخت

کس ندارد ذوقِ مستى ميگساران را چه شد

مطرب بساز پرده که کس بی اجل نمرد

وانكو نه اين ترانه سرايد خطا كند

در زوایای طربخانهٔ جهمشیدِ فلک

ارغنون ساز كند زهره به آهنگ سماع

ـ دلم از پرده بشد حافظ خوش گوی کجاست

تا به قول و خزلش ساز نوائس بكنيم

سبرگ نوا تبه شد و ساز طرب نماند

ای چـنگ نـاله بـرکش و ای دف خـروش کـن

_حافظ که ساز مجلس عشاق ساز کرد

خسالی مسباد عسرصهٔ ایسن برمگاه از او

_بساز ای مــطربِ خــوشخوانِ خــوشگو

به شعر فارسى صوت عراقس

ساز نوروزی

ــمى اندر مجلسِ آصف به نوروزِ جلالي نوش

که بخشد جرعهٔ جامت جهان را سازِ نوروزی

سرود، سرودن، سرائيدن

ــ در آســمان نه حجب گر بگفته حافظ

مسرود زهسره به رقبص آورد مسيحا را

ــ سرود مجلست اكنون فلك به رقص آرد

كه شعر حافظِ شيرين سخن ترانهٔ تست

ـ حافظ، سرودِ مجلسِ ما ذكر خير تست

بشتاب هان که اسب و قبا می فرستمت

_غــزليات عـراقـيست سرود حافظ

که شنید این رهِ دلسوز که فریاد نکرد؟

ـ مطربا مجليل انس است غزل خوان و مسرود

چندگوئی که چنین رفت و چنان خواهد شد

ـ سرود مجلس جمشيد گفتهاند اين بود

که جام باده بیاور که جم نخواهد ماند

ـ چو لطف باده کند جلوه در رخ ساقی

ز ماشقان به سرود و تسرانه یاد آرید

_بـياكـ بـلبل مـطبوع خـاطر حـافظ

به بوي گلبن وصل تو مي سرايد باز

ــدوشم زبلبلي چه خوش آمد که ميسرود

گُل گوش پهن کرده ز شاخ درختِ خويش

_ساقی به صوت این غزلم کاسه میگرفت

مىگفتم ايسن مسرود و مى ناب مىزدم

سماع

_مسرو بالاي من أنكه كه درآيد به سماع

چه محل جامهٔ جانراکه قبا نتوان کرد

ــ يـــار مـــا چـــون گـــيرد آغـــاز سـماع

قسدمیان بسر عسرش دستافشان کسند

ـدر سماع آی و ز سر خرقه برانداز و برقص

ورنه باگوشه رو و خبرقهٔ ما در سرگیو

ـ در زوایسای طـربخانهٔ جـمشیدِ فـلک

ارخسنون سساز كسند زهسره بسه آهنگ سسماع

_شاها فلک از بزم تو در رقص و سماعست

دستِ طـرب از دامـن ایـن زمـزمه مگـــل

گر از این دست زند مطرب مجلس رهِ عشق

شــعرِ حـافظ بِـبَرَد وقتِ سـماع از هـوشم

- جـــوانـــى بــاز مـــى آرد بــه يــادم

ســــماع چـــنگ و دستافشـــانِ ســـاقى

ـ درونِ خــلوتِ كــرّوبيانِ عــالمِ قــدسَ

صرير كلك تو باشد مسماع روحاني

صدا، صوت

فضای سینهٔ حافظ هنوز پر ز صداست یادگاری که دریس گنبد دوّار بماند بسی صوت هیزار خیوش نیباشد به صوت و نغمهٔ چنگ و چغانه یاد آرید میگفتم این سرود و می نباب میزدم عیلاج کی کنمت آخر الدواء الکی تیا بشینوی ز صوت مغنی هوالغنی

- ندای عشق تو دیشب در اندرون دادند

- از صدای سخنِ عشق ندیدم خوشتر

- رقبصیدن سبرو و حسالتِ گُلل

- به وقتِ سرخوشی از آه و نالهٔ عشاق

- ساقی به صوتِ این غزلم کاسه میگرفت

- به صوتِ بلبل و قمری اگر ننوشی می

- ساقی به بی نیازی رندان که می بده

صفير

-صفيرِ مرغ برآمد بطِ شيراب كجاست

ف خان ف تاد به بلبل نقابِ گُل که کشید

ــ مرغ روحم که همی زد سُرِ مـدره صنفیر

عاقبت دانهٔ خالِ تو فكندش در دام

ـ مـن آن مـرغم كه هر شام و سحرگاه

ز بـــامِ عـــرش مــىآيد صــفيرم

ـ صـفير بـلبل شـوريده و نـفير هـزار

برای وصل گل آمد برون زبیتِ حزن

_ز جام گل دگر بلبل چنان مستِ مي لعلست

که زد بر چرخِ فیروزه صفیرِ تختِ فیروزی

طبل

ـ دلم گرفت ز سالوس و طبلِ زیرِ گلیم

خُوش آنکه بر در میخانه بـر کشـم عَـلُمی

طربسرا (بزم خانه ـ بزمگاه)

که طاق ابروی یارِ منش مهندس شد چو از دهانِ ترام غنچه در گمان انداخت گلشنی پیرامنش چون روضهٔ دارالسلام

- طربسرای محبّت کنون شود معمور - به بزمگاه چمن دوش مست بگذشتم - بزمگاهی دلنشان چون قصرِ فردوس برین عُراق

این مطرب از کجاست که ساز عراق ساخت

و آهسنگ بسازگشت بسه راهِ حسجاز كرد

ـ مــطربا پــرده بگـردان و بـزن راهِ عـراق

کے بدین راہ بشد یار و زما یاد نکرد

_نواي مجلس ما را چو برکشد مطرب

گــهی عــراق زنـد گـاهی اصفهان گـیرد

عود

_زهرهسازی خوش نمیسازد مگر عودش بسوخت

كس ندارد ذوقِ مستى ميگساران را چه شد

ـ داني که چنگ و عود چه تقرير ميكنند

پےنهان خیرورید باده که تعزیر سی کنند

ـ بـ نوش جامِ صبوحي به نالهٔ دف و چنگ

ببوس خبغبِ ساقی به نغمهٔ نی و عود

ـ چنگ بنواز و بساز ار نَبُوّد عود چه باک

آتشم عشق و دلم عمود و تمنم معجمر گیر

غزل

ـ زلف آشفته و خوی کرده و خندان لب و مست

پیرهن چماک و غزلخوان و صراحی در دست

سر فراگوش من آورد و به آواز حزین

كفت كاي عاشق ديرينة من خوابت هست؟

ـ تـا لشكـر غـمت نكـند مُـلكِ دل خراب

قسول و غسزل بسه سساز و نسوا مسيفرستمت

_ چــه راه مــیزند ایسن مـطرب مــقامشناس

كـــه در مـــيانِ غــزل، قــولِ آشـا آورد

```
۶۲۳ / جمع پريشان
```

ــ مــطربا مــجليل انس است غـزلخوان و سرود

چندگوئی کے چنین رفت و چنان خواهمد شد

ـنــه مـن بـر آن گـل عـارض غـزلسرايـم و بس

کــه صندلیبِ تــو از هــر طــرف هــزارانـند

_ غـــزلسرائـــى نـاهيد مسرفهاى نَــبَرَد

در آن مسقام کسه حسافظ بسرآورَد آواز

_زّبورِ عثىق نوازى نىه كار ھر مرغيست

بـــــــا و نــــوگل ايــــن بــــلبل غــــزلخوان بــــاش

ـ بــلبل از فــيضِ گــل آمــوخت مـــخن ورنــه نــبود

ایسن هسمه قسول و غسزل تسعبیه در منقارش

_ساقی به صوت این غزلم کاسه می گرفت

مسیگفتم ایسن مسرود و مسی نساب مسیزدم

_نسذر كسردم گسر ازيسن خسم بسدر آيسم روزي

تـــا در مــكده شـادان و غــزلخوان بــروم

سهو در دستست رودی خوش بزن مطرب سرودی خوش

که دست افشان غزلخوانیم و پاکوبان سر اندازیم

_دلم از پرده بشد حافظ خوش گوی کجاست

تا به قسول و خسزلش ساز نوائس بكنيم

ـ بــردم از ره دل حافظ بـه دف و چـنگ و غــزل

تا جراي من بدنام چه خواهد بودن

ـبـ صحرا روكه از دامن غبار غم بيفشاني

ب کسلزار آی کسز بلبل خرل گفتن بسیاموزی

_مـــرغانِ بــاغ قــافيه سنجند و بــذله كــو

تا خسواجسه مسى خورد به غزلهاى پهلوى

تول

_ تا لشكر خمت نكند مُلكِ دل خراب

قسول و غنزل به سناز و ننوا منى فرستمت

_ چمه راه میزند ایس مطرب مقامشناس

كــه در سيانِ خــزل، قــولِ آشــا آورد

ـ به قولِ مطرب و ساقی برون رفتم که و بیگه

كران راه گران قاصد خبر دشوار مى آورد

ـ سن كه قول ناصحان را خواندمي قول رباب

گرشمالی دیدم از هجران که اینم پند بس

ـ بلبل از فيضِ گُل آموخت سخن ورنه نبود

ایسن هسمه قسول و غسزل تسعبیه در مستقارش

ـ چشمم به روی ساقی و گوشم به قولِ چنگ

فالى به چشم و گوش درين باب ميزدم

ـ دلم از پرده بشد حافظِ خوش گوی کجاست

تا به قول و خزلش ساز نوائي بكنيم

ـ در دشتِ روم خیمه زدی و غربو کوس از دشتِ روم رفت به صحرای سیستان - کوس نودولتی از بام صعادت بزنم گر ببیتم که میه نوسفرم باز آید - كوسِ ناموسِ تو بركنگرهٔ عرش زنيم فَلَم عشتي تو بر بام سماوات بريم

كغتن

ـ سناقی به نبور باده برافروز جام ما

مطرب بگو که کار جهان شد به کام ما

ـ ساقی به صوتِ این غزلم کاسه میگرفت

مسیگفتم ایسن سرود و مسی نباب مسیزدم

دلم از پرده بشد حافظِ خوش گوی کجاست

تا به قول و غزلش ساز نواثي بكنيم

- نوای بلبلت ای گیل کیجا پسند افتد

که گوشِ هوش به مرخانِ هرزهگو داری

ـ بساز ای مطرب خوش خوانِ خوش گو

بسه شسعر فسارسي، صوتِ عراقي

سهر مرغ به دستانی در گلشن شاه آمد

بلبل به نواسازی حافظ به غزل گوئی

كلبائك

دلت به وصل گل ای بلبل چمن خوش باد

كه در جمن همه كلبانگ عاشقانه تست

ــ ناگشوده گُل نقابِ آهنگِ رفتن ســـاز کــرد

ناله كن بلبل كه كلبانك دلافكاران خوشست

ـ بـر أمــتان جـانان كر مـر توان نهادن

گلبانگ سربلندی بسر آمسمان توان زد

دیگر ز شاخ سروِ سهی بلبلِ صبور

گلبانگ زد که چشم بد از روی گُل به دور

ـ تا بو که يابم آگهي از سايه مسرو سهي

گلبانگ عشق ازهر طرف بر خوشخرامی میزنم

_ خِـرَد در زنـدهرود انـداز و مـی نوش

ب گلبانگِ جسوانسانِ عسراقسی

ـ بـ لبل ز شـاخ سـرو بـه گـلبانگِ پـهلوی

میخوانید دوش درسِ میقامات معنوی

ـسحرگهم چه خوش آمد که بلبلی گلبانگ

به غنچه میزد و میگفت در سخزرانی

که تنگدل چه نشینی ز پرده بیرون آی

که در څم است شرابی چو لعل رمّانی

لحن

ـ رونـــ مــهد شـــبابــت دگــر بسـتان را

مى رسد سى دە گل، بىلىل خىوش الحان را

ـگفتم اکنون سخنِ خوش که بگوید بـا مـن

كان شِكر لهجة خوشخوانِ خوشالحان ميرفت

ـ چنین قفس نهسزای چون من خوش الحانیست

روم بـ گـلشن رضـوان كـ مسرغ أن چمنم

مطرب

حدیث از مطرب و می گو و راز دهر کمتر جو

کے کس نگشود و نگشاید به حکمت این معماً را

اقی ہے نسور بسادہ بسرافروز جام سا مسطرب بگسوکه کسار جهان شد به کسام مسا ـ مـن از وَرَع مـی و مـطرب نـدیدمی زیـن پـیش هــــواي مـــغیچگانم دریـن و آن انــداخت ـ بـاده و مـطرب و مـي جـمله مـهيّاست ولي عيش بسيار مهيا نشود، يار كجاست؟ ـ دلم زیسرده بسرون شد کیجائی ای مطرب بسنال هسان کسه ازیسن پرده کسار ما بنواست ـ جـه ساز بود کـه در پرده مـیزد آن مـطرب كسه رفت حسمر و هستوزم دمساغ پسر ز هسواست _مطرب چه برده ساخت که در پردهٔ سماع بسر اهسل وجسد و حسال در هسای و هسوببست _معطرب عشدة عجب ساز و نوائى دارد نهش هر نخمه که زد راه به جائی دارد این مطرب از کیجاست که ساز عراق ساخت و آهــــنگ بـــازگشت بــه راهِ حــجاز كــرد سطربا بسرده بگسردان و بسزن راه عسراق کسه بسدین راه بشسد پسار و زمسا پساد نکسرد ـ مـــزدگانی بـده ای دل کـه دگـر مـطرب عشــق راهِ مستانه زد و چسارهٔ مسخموری کسرد ـ مـباش بـی مـی و مـطرب کـه زیـر طـاقِ کـبود بسدین تسرانسه ضمه از دل بسدر تسوانسی کسرد _ چــه راه مـــىزند ايــن مــطرب مــقامشناس كـــــه در مـــــيانِ خـــزل قــولِ آشــنا آورد ـ بـ ه قـول مطرب و ساتی برون رفتم که و بیگه كسزان راه كسران قساصد خبير دشوار مسى آورد

تسا بگویم کسه ز مسهدِ طسربم یساد آمسد

_معطرب از كعفته حسافظ غدرلي نعز بحوان

_داشـــتم دلقـــی و صــــد عــیبِ مــرا مــیپوشید

خسرقه رهن مسى و منظرب شند و زنّار بنماند

ــ مــطربا مــجلين انس است خيزلخوان و سيرود

چند گوئی کے چنین رفت و چنان خواهد شد

_حاجتِ مطرب و می نیست تر برقع بگشا

كسه بسه رقسص آوردم آتش رويت جسو سپند

_مــطرب بساز پـرده کـه کس بـی اجـل نـمرد

وانكسو نسه ايسن تسرانه سرآيد خطاكند

ــمــفلسانيم و هـــواي مـــى و مــطرب داريـــم

آه اگـــر خــرقهٔ پشــمين بــه گــرو نـــتانند

_مــطرب از دردِ مــحبت عَــلَمى مــىپرداخت

كــه حكــيمانِ جــهان را مـــره خــون بالا بـود

_ابسر آذاری بسرآمهد بساد نسوروزی وزیسد

وجه می میخواهم و مطرب که میگوید رسید؟

ـ جــه ره بــود ایــن کــه زد در پــرده مـطرب

ك مى وقصند با همم مست و هشميار

ـ ساقى شِكّـردهان و مـطرب شــيرينسخن

هـــمنشيني نـــيککردار و نــديمي نــيکنام

_پـردهٔ مـطربم از دست بـرون خـواهـد بـرد

آه اگـــر زانکـه دریسن پسرده نسباشد بسارم

ـ بــر سـرِ تـربتِ مـن بــا مــی و مـطرب بـنشين

تا به بسویت ز لحد رقسس کنان بسرخیزم

گو از ایس دست زند مطرب مجلس ره عشق

شمعر حافظ بهبرد وقتِ سماع از هوشم

ـ مـطرب كـجاست تـا همه محصول زهـد و عـلم

در کسسار چسنگ و بسربط و آواز نسی کسنم

ـچو در دستست رودی خوش بزن مطرب سرودی خوش

که دست افشان غزل خوانیم و پاکوبان مسراندازیسم

چشم بد دور که بی مطرب و می مدهوشیم

_ خــزينه داري مــيراث خــوارگــان كــفر است

به قول مطرب و ساقی، به فتوی دف و نی

_بـــزن در پــرده چـنگ ای مـاهِ مــطرب

رگش بـــخراش تــا بــخروشم از وی

سوصسف رخ چسو ماهش در پسرده راست ناید

مسطرب بسزن نسوائسی، ساقی بعده شرابسی

_ساقی بدست باش که ضم در کمین ماست

مسطرب نگاهدار هسمین ره کسه مسیزنی

ناله...

_مرغ خوشخوان را بشارت بادكاندر راهِ عشق

دوست را با نالهٔ شبهای بیداران خوشست

ناكشوده گل نقاب آهنگ رحلت ساز كرد

ناله كن بلبل، كه گلبانگ دلافكاران خوشست

_بال بلبل اگر با منت مسر یاریست

که ما دو صاشق زاریسم و کار ما زاریست

_قدح مگير جو حافظ مگر به ناله چنگ

كـ بستهانـ بـ ابريشم طـرب دلِ شاد

رقص بر شعر تر و نالهٔ نی خوش باشد

خاصه رقصی که در آن دستِ نگاری گیرند

- حافظ ز شوق مجلین سلطان خیاث دین

خسافل مشسوكه كسارِ تمو از نساله مسيرود

_بىنوش جام صبوحى بىه نالة دف و چنگ

ببوس ضبغب ساقی به نفمهٔ نی و عود

_به وقت مرخوشي از آه و نالهٔ عثماق

به صوت و نغمهٔ چنگ و چغانه یاد آرید

سمعاشری خوش و رودی بساز میخواهم

کے دردِ خویش بگویم بے نالہ بم و زیر

_بين كه رقصكنان مىرود به ناله چنگ

کسی کے رخصہ نقرمودی استماع سماع

ـبرگ نوا تبه شد و سازِ طرب نماند

ای چنگ ناله برکش و ای دف خروش کن

_ز پــرده نــالهٔ حـافظ بـرون كــى افــتادى

اكسر نه همدم مرغانِ صبح خوان بسودى

نای

_به کام تا نرساند مرا لبش چون نای

نصيحتِ همه عالم به گوش من بادست

- گوشم همه بر قول نی و نغمهٔ چنگ است

چشمم همه بر لعل لب وگردش جامست

سخدا را محتسِب ما را به فریادِ دف و نی بخش

که سازِ شرع ازین افسانه بیقانون نخواهد شد

رقص بر شعر تر و نالهٔ نی خوش باشد

خاصه رقصی که در آن دستِ نگاری گیرند

۔ اول به بانگِ نای و نسی آرد به دل پیغام وی

وانگه به یک پیمانه می، با من وفاداری کند

حديثِ عشق كه از حرف و صوت مستغنى است

به نالهٔ دف و ننی در خبروش و ولوله بود

ـبنوش جامِ صبوحي به نالهٔ دف و چنگ

ببوس غبغب ساتی به نغمهٔ نی و عود

ـ رازِ مسربستهٔ ما بین که به دستان گفتند

هر زمان با دف و نی بر مر بازار دگر

ــ هــمچو چنگ ار به کناری ندهی کنام دلم

از لپ خسویش چسو نسی یک نےسی بسنوازم

_ز باده خوردنِ بنهان ملول شد حافظ

به بانگ بربط و نی، رازش آشکاره کنم

_مطرب كجاست تا همه محصول زهد و علم

در کسارِ جسنگ و بسربط و آواز نسی کسم

_ خـــزينه داري مــيراث خموارگــان كــفرست

به قولِ مطرب و ساقی به فتوی دف و نی

_ زبـــانت درکش ای حـــافظ زمـانی

-ابن حديثم چه خوش آمدكه سحرگه مه ،گفت

بسر در مسیکدهای با دف و نی ترسائی

ـ تو نیز باده به چنگ آر و راهِ صحراگیر که مرغ نخمه سرا ساز خوش نوا آورد _ به وقتِ سرخوشي از آه و نالهٔ عشاق به صوت و نغمهٔ چنگ و چفانه یاد آرید

_ برکش ای مرغ سحر نغمهٔ داودی باز که سلیمانِ گل از بادِ هوا بازآمد

ـگرم ترانهٔ چنگ صبوح نیست چه باک

نوای من به مسحر آه عبدرخمواه منست

.. مطرب عشق عجب ساز و نوائي دارد

نقشِ هـر نـغمه كـه زد راه بـه جـائي دارد

_نوای چنگ بدانسان زند صلای صبوح

کسه پسیر صسومعه راهِ در مسغان گسیرد

ـ نـواي مـجلين سـا را چمو بـرکشد مطرب

كسهى عسراق زند كاهي اصفهان كبيرد

ـ فكــند زمـزمهٔ عشــق در حــجاز و عـراق

نسوای بانگ فسزلهای حافظ شسیراز

دلم از پرده بشد حافظ خوشگوی كجاست

تا به قبول و غنزلش ساز نوائى بكنيم

- بسرگ نسوا تسبه شد و مساز طسرب نماند

ای چینگ ناله برکش و ای دف خروش کن

ـ وصفِ رخ چو ساهش در پرده راست ناید

مطرب بنزن نوائنی، مناقی بنده شرابی

_نسوای بالملت ای گل کجا پسند افتد

کے گوش هوش به مرغان هرزهگو داری

میان (کمر)

_ميان اوكه خدا آفريده است از هيچ

دقیقهایست که هیچ آفریده نگشادست

_ هـــــجـــت آن دهـــان و نــــينم ازو نشـــان

موى است آن ميان و ندانم كه آن چه موست

ـ شاهد آن نیست که موثی و میانی دارد

بسندهٔ طسلعتِ آن باش که آنسی دارد

_مسن گسدا هسوس مسرو قسامتی دارم

که دست در کمرش جز به سیم و زر نرود

ـ چـو در مـيانِ مـراد آوريـد دستِ اميد

ز عهدِ صحبت منا در منيانه يناد آريد

_بدان كمر نرسد دست هر گدا حافظ

خزانه ای به کف آور زگنج قارون بیش

- نشانِ موی میانش که دل درو بستم

ز من مهرس که خود در میان نمی بینم

ـ تـ ا بـ و كـ دست در كـ مر او توان زدن

در خونِ دل نشسته چو ياقوتِ احمريم

ـ سخنت رمز دهان گفت و کمر سِرٌ میان

وز میان تیغ به ما آختهای یعنی چه؟

سمیان نداری و دارم عجب که هر ساحت

مسيانِ منجلس خموبان كنني مسيان داري

ـ امـید در کـمرِ زرکشت چگـونه بـبندم

دقیقه ایست نگارا در آن میان که تو دانی

ـ مـن بـا كـمر تـو در ميان كردم دست

بنداشتمش که در میان چیزی هست

سیداست از آن میان چو بربست کمر

تا من زكمر چه طرف خواهم بربست

ناز معشوق

_غرور حسنت اجازت مگر نداد ای گل

کے پرسشی نکنی عندلیب شیدا را

از وی همه مستی و غرورست و تکبر

وز ما همه بیچارگی و عجز و نیازست

_غـ لام نـرگين جـماش آن سهى سروم

که از شراب غرورش به کس نگاهی نیست

ــ صبحدم مرغ چمن باگل نوخاسته گفت

ناز کم کن که درین باغ بسی چون تو شکفت

گُل بخندید کمه از راست نسرنجیم ولی

هیچ عاشق سخنِ سخت به معشوق نگفت

ــ گرچه از كبر سخن با مـن درويش نگفت

جان فدای شکرین پستهٔ خاموشش باد

_ آنکــه از ســنبل او غالیه تـابی دارد

باز با دلشدگان ناز و عتابی دارد

ـ چـرا چـون لاله خـونيندل نباشم

کے بسا میا نرگیں او سرگران کرد

_ چشمت از ناز به حافظ نکند میل آری

سر گنرانی صفتِ ننرگین رعنا باشد

ـدرين حضرت جو مشتاقان نياز آرند ناز آرند

که با این درد اگر در بندِ درمانند در مانند

ئازنین تر ز قدت در جمن ناز نوست

خوشتر از نقشِ تو در عالم تصویر نبود

شدم خراب جهانی زغم تمام و نشد

۶۹۶ / جمع پریشان

دریغ و درد که در جست وجوی گنج حضور

بسسى شدم به گدايى بَرِ كرام و تشد

هزار حیله برانگیخت حافظ از سر فکر

در آن هوس که شود آن نگار رام و نشد

*

ـ بسوخت حافظ و بوثی به زلف یار نبرد

مكسر دلالتِ ايسن دولتش صبا بكسند

٠

ـ دلبر که جان فرسود ازو کام دلم نگشـود ازو

نومید نتوان بود ازو باشد که دلداری کند

گفتم گره نگشودهام ز آن طره تما من بودهام

گفتا منش فرمودهام تا با تو طرّاری کند

چون من گدای بی نشان مشکل بود یاری چنان

سلطان کجا حیش نهان با رندِ بازاری کند

با چشم پر نیرنگ او حافظ مکن آهنگ او

کان طرهٔ شبرنگ او بسیار طرّاری کند

٠

این سرکشی که کنگرهٔ کاخ وصل راست

سمرها بسر آمستانهٔ او خساک در شمود

.

ـ بـخت از دهـان دوست نشانم نـمىدهد

دولت خسبر ز رازِ نسمهانم نسمی دهد

از بسهر بسوسهای زلش جان همی دهم

ايسنم هسمى سستاند و آنسم نسمى دهد

شردم دریس فراق و در آن پسرده راه نیست

يسما هست و پسردهدار نشسانم نسمىدهد

زلفش كشيد باد صبا جرخ مسفلهين

كسانجا مسجال بساد وزانسم نسمى دهد

دریغ و درد که در جست و جوی گنج حضور بست و درد که در جست و جوی گنج حضور بست و خوام نافید ... کرام نافید ... کرام

- دلر که جان پیسوه اندیکان دار میکندد اند

سر ميد سعوان و ازه يا شم كه والباري كند

كنم كرد نكلب والمان أفطره فإدن ويطع

عبي فيهوده بالمناه في المناه في المناه

عيدس يعام عرفان سيكل بهدماية، جالا

سلطان كحله بهي نتوان باردنو پازارى كندة

با چه پر سنگ پر حافظه کد آهنگوار

"كالأيطرة" شيرنگي او بنياد طيزارى كند

والله المن الأحداث المن المالية

- اين سرگلي کو گهر فکاخ وصل راست سهرها يسر آسمه تانغ او خه اکو څو شه

معد من المسلم ا

زافش گشسید ساز مسانم نسمی دهد را نشسانم نسمی دهد را نفسانم نسمی دهد را نفسانم نسمی دهد

allog to the second	15 A		ا <i>ک</i> امی
	مائي لحسط	مِنتِينِ ثَـوْ سَلِيٍّ	_ حالظ ال دولي
ي تواش نيست به جو بادبه دست	بعنى الروصا		
•	کانته ضمیمیا	المنام دو آن حسرم	_خَينَ كَتُه بِسَا
و حسريم حسريم اوست	بـــــــرده دار	;	
	ر هیهات	ــمناي وصـــلِ ا	_مسين گلدا و ت
واب بسينم خيالِ منظر دوست		T'	
,	ر اعتراض	پایما نیس ت جا کِ	_ يأر اگر تشست
الران بورد از گدائنی عار داشت	بنادشاعی گ	i.	
	باشد يار	جسون بعادرا ث	ديكه بنازگاه ، تنو
الي مسجال سسلام شك افستالة	كسى اتسف		
•	عوان کر د	آن زلف دو تسا ن	بـــــــــــــــــــــــــــــــــــــ
لهد تسو و بساد صبا المتوالة كدرد	نكينة بسرح		
			آکچه سعی است
ت ك العيار فنها نتوان تحرد	ؠٮٮؿۜٷؖٛۮ _ۣ ؞ۿٮٮ	İ	
	~ - J ~		` .
_		<i>۽ شود ک</i> ارِ دل بي	کداخت جان ک
م ٔ دریسن آرژوی خام و تشمه	بتبنوفي		
	نو شوم	بي ميز مجلبي ا	په ازب ک ښې ند
بْت خویشش کمین غلام و نشد	•	-	
ر با الله الله الله الله الله الله الله ا		•	- \/
لدی و دُردی کشیم نام و نشد			
ره خود تاب و پیچ دام و نشد _.			
			بدان هونس که به
ور دلم افتاد همچون جام و نشد			
ALL CALL			
رابِ جهان <i>ی</i> زخم تمام و نشد	شسدم خسر	ا د د په په په په په	two

چسندانک بسر کنار چو پرگار می شدم

دوران چىو نىقطە رە بىم مىيانم نىمىدهد

ـ جان پر لب است و در دل حسرت که از لبانش

نگرفته هیچ کمامی جمان از بدن برآید

از حسرتِ دهانش آمد به تنگ جانم

خود کیام تینگلستان کی زان دهن برآید

مگر به روی دلارای بار ما ور نی به هیچ وجه دگر کار بر نمی آید ز شستِ صدق گشادم هزار تیر دها ولی چه سود یکی کارگر نمی آید

- نفس برآمد و کام از تو برنمی آید فغان که بختِ من از خواب در نمی آید درين خيال بسر شد زمانِ صمر و هنوز بسلاي زلفِ سياهت بسر نمي آيد

ـ زلفِ چون عنبر خامش که ببوید هیهات

ای دلِ خام طعم این سخن از یاد ببر

ـ طوطیان در شِکّرستان کیامرانی میکنند

وز تحسر دست برسر میزند مسکین مگس

ابروی دوست کی شود دستکش خیالِ من

کس نزدست از این کمان تیر مراد بر هدف

از خمم ابسروی توام هیچ گشایشی نشد

وہ که دربن خیالِ کج عمر عزیز شــد تـلف

دريع مدت عمرم كه بر اسيد وصال

بسسر رسید و نیامد بسسر زمانِ فسراق

ـكـجاست اهـل دلى تـاكنند دلالتِ خير

که ما به دوست نبردیم ره به هیچ طریق (خ)

ـ به جز خيال دهانِ تو نيـت در دل تنگ

که کس مباد چو من در پی خیالِ محال

-اگرچه در طلبت همعنانِ بادِ شمالم

به گرد سرو خسرامان قامتت نرسیدم

اميد در شب زلفت به روز عمر نبستم

طمع به دورِ دهانت زكامِ دل ببريدم

ای عساشقان روی تسو از ذره بسیشتر

من کی رسم به وصلِ تو کز ذره کمترم

- خواهم از زلف بتان نافه گشایی کردن

فکــرِ دور است هــمانا کــه خـطا مـی بینم

- حافظ درین کمند سر مسرکشان بسیست

مسودای کیج میزکه نباشد مجالِ تو

-سرم ز دست بشد چشم از انتظار بسوخت

در آرزوی سسر و چشم مجلس آرائسی

ـ هـ ر چـند آزمـودم از وی نـبود سودم

مَنْ جَربالمجرب حَلَت بِهِ الندامه

ـ چه نقشها که برانگیختیم و سود نداشت

فسيسون مسا بسر او كشبته است افسيانه

در انستظار رویت مسا و امسیدواری

در عشوهٔ وصالت ما و خیال و خوابی

حافظ چه مینهی دل تو در خیال خوبان

کی تثبنه سیر گردد از لمعهٔ سرابی

به خواب نیز نمی بینمش چه جای وصال

چو این نبود و ندیدیم باری آن بودی

ــ وصالِ دوستان روزي مما نيست

بسخوان حسافظ غسزلهاى فسراقسي

_كسجا يمابم وصالِ چمون تمو شماهي

مسن بسدنام رنسد لأأبسالي

ـ حالى خيالِ وصلت خوش مىدهد فريبم

تا خود چه نقش بازد این صورتِ خیالی

ـ چون من خيالِ رويت جانا به خواب بينم

كرز خواب مى نبيند چشمم بجز خيالى

ـ خيال چنبر زلفش فريبت مي دهد حافظ

نكر تا حلقة اقبال ناممكن نجنباني

ـ ماهی که قدش به سرو می ماند راست آیینه به دست و روی خود می آراست دستارچهای پیشکشش کردم گفت وصلمطلبی ازهی خیالی که تراست

- من با کمر تو در میان کردم دست پنداشتمش که در میان چیزی هست

پیداست از آن میان چو بربست کمر تا سن زکمر چه طرف خواهم بربست

نام و بدنامی (پرهیز از نام و ننگ)

در کوی نیکنامی ما راگذر ندادند

گر تو نمی پسندی تعییر کن قبضا را

_گــرجــه بـــدناميــت نــزد عـاقلان

مسا نسمی خواهسیم نسنگ و نسام را

_ای دل شباب رفت و نچیدی گلی ز عیش

پیرانه سر مکن هنری ننگ و نام را

-اگرچه مستى عشقم خراب كرد ولي

اســـامِن هــــتي مـن زيـن خـراب آبــادست

_از ننگ چه گوشی که مرا نام ز ننگست

وز نام چه پرسي که مرا ننگ ز نامست

میخواره و سرگشته و رنبدیم و ننظرباز

وأنكس كه جو ما نيست درين شهر كدامست

با محتسِبم عيب مگوثيدك او نيز

پیوسته چو ما در طلب عیشِ مدامست

_ آن شد اکنون که ز ابنای عوام اندیشم

محتسب نيز درين عيش نهاني دانست

دنام حافظ رقم نيک پذيرفت ولي

پیشِ رندان رقم سود و زیان اینهمه نیست

ـ گر مریدِ راهِ عشقی فکرِ بدنامی مکن

شيخ صنعان خرقه رهن خانهٔ خمار داشت

وقتِ آن شیرین قلندر خوش که در اطوار سیر

ذكر تسبيع ملك در حلقة زنار داشت

ـ صـوفيان جـمله حـريفند و نـظرباز ولي

زيسن ميان حافظِ دلسوخته بدنام افتاد

.

ـ دى پيرِ مى فروش كه ذكرش به خير باد

گفتا شسراب نسوش و غسم دل بسبر زیاد

گفتم بباد مس دهدم باده نام و ننگ

گفتا قبول کن سخن و هر چه باد باد

سود و زیان و مایه چو خواهد شدن ز دست

از بهرِ این معامله غمگین مباش و شاد

•

_زاهد از کوچهٔ رندان به سلامت بگذر

تا خرابت نكند صحبت بدنامي چند

_من ارچه عاشقم و رندِ مست و نامه سیاه

هـزار شكـر كـه يـارانِ شـهر بـيگنهند!

رندِ عالمسوز را با مصلحت بيني چه كار

كار ملكست آنكه تدبير و تأمل بايدش

-گر من از سرزنش مدّعیان اندیشم

شیوهٔ مستی و رندی نیرود از پیشم

زهد رندان نوآموخته راهی به دهیست

من که بدنام جهانم چه صلاح اندیشم

ـ لاله ساغرگير و نرگس مست و بر ما نام فسق

داوری دارم بسسی یارب کرا داور کنم

المنة لله كه چو ما بى دل و دين بود

آنسراكمه لقب عاقل و فسرزانه تهاديم

_ بگـــذر از نــنگ و نــام خــود حــافظ

ساغر می طیلب کیه میخموری

ـ شدهام خراب و بدنام و هنوز امیدوارم

که به همتِ عزیزان برسم به نیکنامی

_گر همچو من افتادهٔ این دام شوی ای بس که خراب باده و جام شوی ما عاشق و رند و مست و عالمسوزيم با ما منشين اگر نه بدنام شوى

کے اندر خرابات دارد نشست خراب می و جام خواهم شدن ـ بيا ساقى آن بكر مستور مست به من ده که بدنام خواهم شدن

نظر بازي

ــ حافظ چه شد ار عاشق و رندست و نظرباز

بس طيبور عسجب لازم ايسام شيبابست

در دیس مسغان آمد یارم قدحی در دست

مست از می و میخواران از نرگس مستش مست

آخر به چه گویم هست از خود خبرم چون نیست

وز بهر چه گویم نیست با وی نظرم چون هست

شمع دلِ دمسازم بنشست جو او برخاست

وافغان ز نظربازان برخاست چو او بنشست

ــ مـــيخواره و ســرگشته و رنــديم و نــظرباز

وانکس که درین شهر چو ما نیست کدامست

_پــيرانــه سرم عشــق جــوانــى بســر افــتاد

وآن راز کست در دل بسنهفتم بسدر افستاد

از راهِ نــــظر مــرغ دلم گشت هــواگــير

ای دیده نگه کس که بدام که در افتاد

_صــوفيان جــمله حـريفند و نــظرباز ولي

زبن ميان حافظ دلسوخته بندنام افتاد

ـ کسی که حسن و خطِ دوست در نظر دارد

مسحققًست كسه او حساصل بسصر دارد

ـ بـ به روی یار نظر کن ز دیده منتدار

کے کار دیدہ نظر از سر بصارت کرد

ـ هرکس که دید روی تو بوسید چشم من

کاری کے کرد دیدہ من بی نظر نکرد

دادهام بساز نسظر را بسه تنذروی پسرواز

باز خواند مگرش نقش و شکاری بکند

ـ در نــظربازی مـا بـیخبران حــیرانـند

من چنینم که نمودم دگر ایشان دانند

- از بستان آن طلب ار حسین شناسی ای دل

کاین کسی گفت که در علم نظر بینا بود

ـ در مـقامات طريقت هـر كـجاكرديم سير

عسافیت را با نظربازی فراق افتاده بود

ـخـوشا دلی کـه مـدام از پـی نـظر نـرود

بسهر درش کسه بسخوانند بیخبر نبرود

طـــمع در آن لبِ شــيرين نكــردنم اولى

ولی چگــونه مگس از پــی شکــر نــرود

ـ در كـمينگاهِ نـظر بـا دل خويشم جنگست

ز ابسرو و ضمزهٔ او تسیر و کسمانی بسه مسن آر

کسمال دلبری و حسین در نظربازیست

بعه شهوهٔ نسظر از نسادران دوران باش

ـبا چنین زلف و رخش بادا نظربازی حرام

آنک روی باسمین و جعد سنبل بایدش

_عاشق روی جـوانـی خـوش نـوخاستهام

وز خمدا دولتِ ایس غمم به دعا خواستهام

عاشق و رند و نظربازم و مسیگویم فاش

تا بدانی که به چندین هنر آراستهام

_خيالِ روى توگر بگذرد به گلشن چشم

دل از پی نظر آید به سوی روزنِ چشم

_دوستان عيب نظربازي حافظ مكنيد

كسه مسن او را ز مسحبًانِ شسما مسىبينم

نفي خواطر

ـ حضوري گر همي خواهي ازو غايب مشو حافظ

مستى ما تىلق مىن تهوى دع الدنسيا و اهملها

ـ خلوت گزیده را به تماشا چه حاجتست

چون کوی دوست هست به صحرا چه حاجتست

ـ بـر دوختهام ديده چـو بـاز از هـمه عـالم

تا دیدهٔ من بسر رخ زیبای تو بازست

ــ بــــبر ز خــلق و چــو عــنقا قــياسِ كــار بگــير

كسه صيب كموشه نشينان زقاف تا قافست

-كــه گــفت حـافظ از انـديشهٔ تـو بـاز آمـد

من این نگفتهام آنکس که گفت بهتان گفت

ـمردم ديدة ما جنز به رخت ناظر نيست

دلِ سـرگشتهٔ مـا غـير تـرا ذاكـر نيست

•

ــدل مــا بــه دورِ رويت ز چــمن فـراغ دارد

که چو سرو پایبندست و چو لاله داغ دارد

سَرِ ما فرو نیاید به کمانِ ابروی کس

که درونِ گوشهگیران ز جهان فراغ دارد

سر درس عشق دارد دل دردمندِ حافظ

كه نه خاطر تماشا نه هواي باغ دارد

ـ ذكــــر رخ و زلف او دلم را

وردی است کے صبح و شام دارد

ـ هـر نـقش كـه دست عـقل بندد

جے نسقش نگار خسوش نسباشد

ــز فکر تفرقه باز آی تا شوی مجموع

به حکم آنکه چو شد اهرمن سروش آسد

_خلوتِ دل نيست جای صحبتِ اضداد

دیـــو چـــو بــيرون رود فــرشته در آيــد

_مـقيم حـلقة ذكـر است دل بدان اميد

کے حملقه ای ز سر زلفِ بار بگشاید

- چنان کرشمهٔ ساقی دلم ز دست ببرد

که باکسِ دگرم نیست برگِ گفت و شنید

ـ با چنین زلف و رخش بادا نظربازی حرام

هر که روی یاسمین و جعدِ سنبل بایدش

ـدر میان آب و آتش همچنان سرگرم تست

آین دلِ زار نزار اشکبارانم چو شمع

۔ نیست بر لوح دلم جز الفِ قامتِ دوست

چه کنم حرفِ دگر یاد نداد استادم

_پاسبانِ حرم دل شدهام شب همه شب

تا درين پرده جز انديشه او نگذارم

ـ جنان پر شد فضاي سينه از دوست

کے فکر خویش گے شد از ضمیرم

ــور چـو پـروانـه دهـد دستِ فراغبالي

جـز بـدان عـارض شـمعى نَبُود پروازم

_خاطر به دست تفرقه دادن نه زیرکی است

منجموعهای بنخواه و صراحی بیار هم

سحافظا در دلِ تنگت جو فرود آمد يار

خسانه از غیر نپرداختهای یمعنی چه

_ جــراغ روى تــرا شــمع گئنت پــروانــه

مرا ز حمالِ تو با حالِ خويش پروا نه

ــای که با زلف و رخ بار گذاری شب و روز

فرصتت بادکه خوش صبحی و شامی داری

_فحبّک راحتی فعی کلّ حین

و ذکسرک مسونسی فسی کسل حالی

ســـوبداي دلِ مـــن تـا قــيامت

مباد از شروق و سردای تو خالی

*

همی گفت این معماً با قرینی که در شیشه بماند اربعینی که صد بنت باشدش در آستینی - سحرگه رهروی در سرزمینی که ای صوفی شراب آنگه شود صاف خدا زان خرقه بیزارست صد بار

وی یادِ توام مونس در گوشهٔ تنهائی

رای درد توام درمان در بستر ناکامی

جـز کـوی تـر رهگـذر نـیامد مـا را حـقاکـه بـه چشـم در نـیامد مـا را

ـ جــز نــقشِ تــو در نــظر نـيامد مــا را خواب ارچه خوش آمد همه را در عهدت

نوای مطرب

بنال هان که ازین پرده کارِ ما به نواست که رفت عمر و هنوزم دماغ پر ز هواست فضایِ سینهٔ حافظ هنوز پر ز صداست دلم زپرده برون شد کجائی ای مطرب چه ساز بود که در پوده می زد آن مطرب ندای عشق تو دیشب در اندرون دادند

ـ مـطرب چـه پرده ساخت که در بردهٔ سماع

بسر اهمل وجد و حمال در همای و هموبیست

ـ مــطرب عشـق عـجب سـاز و نـواثـی دارد

نعشِ هسر نعمه که زد راه به جاثی دارد

مــالم از نـالهٔ عناق مـبادا خـالى

کے خوش آهنگ و فرحبخش هوائی دارد

```
۶۵۶/ جمع پریشان
```

این مطرب از کجاست که ساز عراق ساخت

وآهسنگ بسازگشت بسه راهِ حسجاز كسرد؟

_مسطربا بسرده بگسردان و بسزن راهِ عسراق

كسه بسدين راه بشد يار و زما ياد نكرد

_مــژدگانی بــده ای دل کــه دگــر مطربِ عشـق

راهِ مستانه زد و چسارهٔ مسخموری کسرد

ــ چــه راه مـــىزند ايــن مـطرب مـقامشناس

كـــه در مــيانِ خــزل قــولِ آشــنا آورد

ـ به قولِ مطرب و ساقی برون رفتم که و بیگه

كــزان راهِ كــران قــاصد خــبر دشــوار مــي آورد

_ آن کیست کر روی کرم با من وفاداری کند

بر جاي بدكارى چو من يكدم نكوكارى كند

اول به بانگِ نای و نی آرد به دل پیغام وی

وآنگ، به یک پیمانه می با من وفاداری کند

ـ مــطرب از دردِ مـحبت عـملی مـی پرداخت

كــه حــريفان جـهان را مــژه خـونيالا بـود

ـ چــه ره بــود ایسنکه زد در پــرده مـطرب

کے مسیرقصند با هے مست و هشسیار

ـپـردهٔ مـطربم از دست بـرون خـواهـد بـرد

آه اگـر زانکـه دريـن پـرده نـباشد بـارم

ـ مـــبادا جـــز حـــنابِ مــطرب و مـــی

اگـــر نـــقشی کشــد کِـلکِ دبــيرم

ـگر از این دست زند مطربِ مجلس رهِ حشق

شعر حافظ ببرد وقتِ سماع از هوشم

_مطرب كجاست تا همه محصول زهد و علم

در کسارِ جسنگ و بسربط و آوازِ نسی کسنم

ـ چو در دسست رودی خوش بزن مطرب سرودی خوش

که دستافشان غزل خوانیم و پاکوبان سراندازیم

ـ وصفِ رخِ چـو ماهش در پـرده راست ناید

مسطرب بسزن نسوائس سناقى بسده شسرابس

_بــاز ای مـطربِ خـوشخوانِ خـوشگو

بـــــــه شــــعرِ فــــارسی صــــوتِ عــــراقـــی

ـ بــزن در پــرده چــنگ ای مـاهِ مــطرب

رگش بـــخراش تــا بــخروشم از وی

نسواي مسجلين مسا را چسو بسركشد منظرب

كسهى عسراق زئسد كساهى اصفهان كسرد

نياز عاشق

ـ بيار مى كه چو حافظ هزارم استظهار به گريهٔ سحرى و نيازِ نيمشبى است

_ خلوت گزیده را به تماشا چه حاجتست

چون کوي دوست هست به صحرا چه حاجتست

جانا به حاجتی که ترا هست با خدا

كاخر دمي برس كه ما را چه حاجتست

ای پادشاهِ حسن خدا را بسوختیم

آخىر سىۋال كىن كىه گىدا را چە حاجتىت

ارباب حساجتيم و زبسانِ سـوّال نـيست

در حسفرتِ كسريم تمنّا چه حاجتست

محتاجِ قصه نيست گرت قصدِ خونِ ساست

چون رخت از آن تست به یغما چه حاجتست

جـــام جـــهاننماست ضــميرِ مـنيرِ دوست

اظهار احتياج خود آنجا چه حاجتست

آن شد که بار منت ملاح بردمی

گوهر چو دست داد به دریا چه حاجتست

ای مدّعی بسرو کسه مسرا بسا تسو کسار نیست

احباب حاضرند به اعدا چه حاجتست

ای عساشق گسدا چسو لبِ روحبخشِ یسار

مى دانىدت وظيفه تىقاضا چىه حاجتىت

حافظ تو ختم كن كه هنر خود عيان شود

با ملدّعی نزاع و محاکا چه حاجتست

*

_المـنة للّـه كـه در مـيكده بـازست

زانسرو کسه مسرا بسر در او روی نیازست

از وی هسمه مسستی و غیرورست و تکبر

وز مسا هسمه بسیجارگی و عسجز و نسیازست

مدر نمیگیرد نیاز و ناز ما با حسن دوست

خرم آن كر نازنينان بختِ برخوردار داشت

سزاهد غرور داشت سلامت نُـبُرد راه

رنسد از رو نسیاز بسه دارالسسلام رفت

ـخـوشا نـماز و نـياز كـــى كـه از سَـر درد

به آب دیده و خون جگر طهارت کرد

ـ دلا بسـوز كـه سـوز تـو كـارها بكـند

نازِ نسيمشبي دفع صد بالاكسند

ــ گـــر مــى فروش حـاجتِ رنــدان روا كــند

ایسزدگسنه بسبخشد و دفسع بسلاکسند

ـ درین حضرت چو مشتاقان نیاز آرند ناز آرند

بدین درگاه حافظ را چو میخوانند میرانند

حميان عماشق و معشوق فسرق بمسيارست

چــو يـار نـاز نـمايد شـما نياز كـند

ای سرو ناز حسن که خوش می روی به ناز

عنساق را به ناز تو هر لحظه صد نیاز

_نسیازمند بسلاگسو رخ از خسبار مشسوی

کے کسیمیای مرادست خاک کوی نیاز

ـحافظ آبِ رخ خود بر در هر سفله مريز

حاجت آن به که بر قاضی حاجات بریم

ــ زاهــد چـو از نـماز تـو کـاری نـمیرود

هـــم مــــتى شـــبانه و راز و نـــياز مـــن

ـ بـهاي نــيمكرشمه هــزار جـان طـلبند

نـــيازِ اهـــلِ دل و نـــاز نـــازنينان بـــين

_ابــروى دوست گــوشهٔ مـحراب دولتست

أنحا بحال جهره و حاجت بحواه ازو

_مساعتى ناز مفرما و بگردان عادت

جسون به پرسیدنِ ارباب نیاز آمدهای

ـ مزای قدر تو شاها به دستِ حافظ نیست

جـــز از دعــای شــبی و نـیازِ صبحدمی

واعظ ر فقیه

ـ حافظا می خور و رندی کن و خوشباش ولی

دامِ تسزوير مكسن چسون دگران قسرآن را

ـ برو بكار خود اى واعظ اين چه فريادست

مسرا فستاده دل از ره تسرا چه افتادست

_فقیه مدرسه دی مست بود و فتوی داد

كــه مــى حـرام ولى بـه ز مـالِ اوقـافست

_نه من زیعملی در جهان ملولم و بس

مسلالتِ عسلما هسم ز عسلم بسي عملست

_واعظِ شحنه شناس این عظمت گو مفروش

زانک منزلگهِ سلطان دلِ مسکین منست

ـ عیب حافظ گو مکن واعظ که رفت از خانقاه

پای آزادی چه بندی گر به جائی رفت رفت

_حديثِ عشق زحافظ شنو نه از واعظ

اگرچه صنعتِ بسیار در عبارت کرد

ـای دل بسیاکه ما به پناهِ خدا رویم

زانسج آمستين كسرته و دستِ دراز كسرد

گر ز مسجد به خرابات شدم خرده مگیر

منجلين وعظ درازست و زمان خواهد شد

ـ واعظان کاین جلوه در محراب و منبر میکنند

چون به خلوت میروند آن کارِ دیگر میکنند

مشکیلی دارم ز دانشمندِ میجلس باز پرس

تسويه فرمايان چسرا خسود تنويه كسمتر مسيكنند

كـــوئيا بـاور نــمىدارنــد روز داورى

کاین همه قلب و دغل در کارِ داور میکنند

یارب این نودولتان را بما خر خودشان نشان

کاین همه ناز از غلام ترک و استر میکنند

串

دانی که چنگ و عود چه تقریر میکنند

پنهان خوريد باده كه تعزير ميكنند

ناموسِ عشق و رونتيِ عشاق مبيبرند

عسيب جوان و سرزنشِ پير مىكنند

جز قلبِ تيره هيچ نشد حاصل و هنوز

ساطل دریس خیال که اکسیر میکنند

گویند رمز عشق مگوئید و مشنوید

مشكل حكايتيست كه تعقرير مىكنند

ما از بسرون در شده مغرور صد فریب

تا خود درون برده چه تندبیر میکنند

می خورکه شیخ و حافظ و مفتی و محتسِب

چون نیک بنگری همه ترویر میکنند

گرچه بر واعظِ شهر این سخن آسان نشود

تما ریما ورزد و سمالوس مسلمان نشود

رندی آموز و کرم کن که نه چندان هنرست

حیوانی که ننوشد می و انسان نشود

ــ واعظِ شهر چو مهرِ مَلک و شـحنه گـزید

من اگر مهر نگاری بگزینم چه شود

ـ حافظ آراسته کن بزم و بگو واعظ را

که بسین منجلسم و ترکی سرِ منبر گیر

ـ عیبم مکن به رندی و بندنامی ای حکیم

كاين بسود سسرنوشت ز ديسوانِ قسمتم

ـ دور شو از برم ای واعظ و بیهوده مگوی

من نه آنم که دگر گوش به تزویر کنم

_واعظِ ما بوی حق نشنید بشنو کاین سخن

در حضورش نیز میگویم نه غیبت میکنم

ـ ناصح به طعن گفت که رو ترکِ عشق کن

مسحتاج جنگ نیست برادر نمی کنم

این تقویم تنمام کنه بنا شاهدانِ شهر

نساز و کسرشمه بسر مسیر مسیر نسمی کنم

ــرموزِ مستى و رندى ز من بشنو نه از واعظ

که با جام و قدح هر دم ندیم ماه و پروینم

ـ ساقی چو يار مهرخ و از اهل راز بود

حافظ بخورد باده و شيخ و فقيه هم

_ واعظ مكن نصيحت شوريدگان كه ما

با خاک کوی دوست به فردوس ننگریم

_عنان به میکده خواهیم تافت زین مجلس

كمه وعط بسي عملان واجمبست نشنيدن

_اگر فقیه نصیحت کند که عشق ساز

پالهای بدهش گو دماغ را تر کن

_مرغ زيرك به درِ خانقه اكنون نهرد

که نهادست به هر مجلسِ وعظی دامی

گر مرشدِ ما پیر مغان شد چه تفاوت

در هیچ سری نیست که سِرّی ز خدا نیست

وحدت وجود

در کعبهٔ کوی تو هر آنکس که در آید

از قسبلهٔ ابسروی تسو در عین نسمازست

_ غرض ز مسجد و میخانه ام وصالِ شماست

جـز ايـن خيال ندارم خدا گواهِ منست

ـ در عشق خانقاه و خرابات فرق نيست

هر جاکه هست پرتو روی حبیب هست

آنىجا كىه كار صومعه را جلوه مىدهند

ناقوسِ ديـرِ راهب و نـام صـليب هست

÷

ـ در صــومعهٔ زاهــد و در خـلوت صـوفي

جز قبلهٔ ابروی تو محراب دعا نیست

ـ همه کس طالب يارند چه هشيار و چه مست

همه جا خانهٔ عشقست چه مسجد چه کنشت

ـ جـلوهگاهِ رخ او ديمدهٔ من تمنها نيست

ماه و خورشید هم این آینه می گردانند

در مسجد و میخانه خیالت اگر آید

مسحراب و کسمانچه ز دو ابسروی تسو سسازم

در خسراباتِ مغان نور خدا میبینم

وین عجب بین که چه نوری زکجا می بینم

جلوه بر من مفروش ای ملک الحاج که تو

خمانه مرييني و من خمانه خمدا مريينم

هــر دم از روى تـو نـقشى زنـدم راهِ خـيال

باکے گویم کے درینن پردہ چھا می بینم

÷

ـ هـــر دو عــالم یک فــروغ روی اوست

كسفتمت بسيدا و بسنهان نسيز هسم

ـ تـ و خـانقاه و خـرابات در ميانه مبين

خدا گواه که هر جا که هست با اوسم

ـ تو خود چه لعبتی ای شهسوار شیرینکار

که در بسرابر چشمی و غایب از نظری

هزار جان مقدس بسوخت زبن غيرت

که هر صباح و مسا شمع مجلسِ دگوی

ورع (موسم ورع / روزگار پرهيز)

ـ در مــــخانه بـــــنهانـــد دگــر

افستتح يسسا مسفتح الابسواب

در چسنین مسوسمی عسجب بساشد

كسه بسبندند مسيكده بسه شستاب

ـ نـخفته ام بـه خيالي كـه مـي پرد دلِ من

خمار صد شبه دارم شرابخانه كجاست

- اگرچه باده فرحبخش و باد گلبیزست

بهبانگِ چنگ مخور می که محتیب تیزست

صراحتی و حریفی گرت به چنگ افتد

ب عقل نوش کے ایام فتندانگیزست

در آستينِ مسرقع پاله پسنهان كن

که همچو چثم صراحي زمانه خونريزست

ب آبِ دیده بشوئیم خرقه ها از می

کے مسوسم وَرَع و روزگارِ پسرهیزست

•

پنهان خورید باده که تعزیر میکنند عیب جوان و سرزنشِ پیر میکنند باطل درین خیال که اکسیر میکنند مشکل حکایتیست که تقریر میکنند تا خرد درونِ پرده چه تدبیر میکنند چون نیک بنگری همه تنزویر میکنند دانی که چنگ و عود چه تقریر میکنند ناموس عشق و رونقِ عشّاق می برند جز قلبِ تیره هیچ نشد حاصل و هنوز گویند رمزِ عشق مگوئید و مشنوید ما از برون درِ شده مغرورِ صد فریب می خور که شیخ و حافظ و مفتی و محتسِب

گسره از کسارِ فسروبستهٔ مسا بگشسایند دل قوی دار که از بهرِ خدا بگشسایند بس درِ بسسته به مفتاح دعا بگشسایند تا همه مغبچگان زلفِ دوتا بگشسایند تا حریفان همه خون از مژه ها بگشسایند کسه در خسانهٔ تسزویر و ریسا بگشسایند - بسود آیاکه در میکده ها بگشایند اگر از بسهر دل زاهد خودبین بستند به صفای دل رندان صبوحی دگان نسامهٔ تسعزیتِ دخستر رز بسویسید گیسوی چنگ بِبُرید به مرگ می ناب در مسیخانه بستند خدایا مسیند حافظ این خرقه که داری تو بینی فردا که چه زُنّار ز زیرش به دخا بگشایند

*

وز فلک خون خم که جوید باز نسرگیں مست اگسر بسروید باز سِرِّ حکمت به ماکه گوید باز زین جفا رخ به خون بشوید باز سساغری از لبش نسبوید باز بسبرش مسوی تسا نموید باز گسر نمیرد به سسر بهوید باز

-حالِ خونین دلان که گوید باز شرمش از چشمِ می پرستان باد جز فلاطونِ خمنشینِ شراب هر که چون لاله کاسه گردان شد نگشاید دلم چو فنجه اگر بسکه در پرده چنگ گفت سخن گرد بسیت الحرام خم حافظ

وصال (آرزوی وصال)

كى دهد دست اين غرض يارب كه همدستان شوند

خاطرِ مسجموع ما زلفِ بسریشانِ شما مسی کند حافظ دعائی بئسنو آمینی بگو

روزي مــــا بــــاد لعـــــلِ شكّــــرافشــــــانِ شــــما

ـ دی وعده داد وصلم و در سر شراب داشت

امروز تما چمه گلوید و بسازش چمه در سنرست

دلم امسیدِ فسراوان به وصلِ روی سو داشت

ولى اجــــل بـــه رهِ عـــمر رهـــزنِ امـــلست

دلِ صـــــــوبريم هـــمچو بــيد لرزان است

ز حســرتِ قــد و بــالای چــون صــنوبرِ دوست

_رخِ تــو در دلم آمــد مـراد خـواهـم يـافت

جراكه حالِ نكو در قفاي فالِ نكوست

_از دل و جان شرفِ صحبتِ جانان غرضاست

غرض اینست وگرنه دل و جان اینهمه نیست

ددل گفت وصالش به دها باز توان یافت

عسمريست كنه عشمرم هشمه دركسار دعسا رفت

_ در بـــحر فـــتادهام چـــو مـــاهی

تــا يـار مـرا بــه شـت گـيرد

فستادهام بسزارى آیا بسود آنکه دست گیر _بـر آســتان جـانان گـر سـر تـوان نـهادن گهانگ سربلندی بسر آسسمان تسوان زد گــر دولتِ وصـالت خــواهـد درى كشـودن سرها بدين تحيّل بر آستان توان زد _یا وف یا خبر وصل تو یا مرگ رقیب بود آیاکه فیلک زین دو سه کاری بکند؟ سافظا گسسر نسروی از در او هسسم روزی گسذری بسر سسرت از گوشه کناری بکند دل به امید وصل او همدم جان نمی شود جان به هوای کوی او خدمت تن نمی کند ای مسعبر مردهای فرماکه دوشم آفتاب در شِكبرخواب صبوحي هم وثاق افتاده بود ديدم به خواب خوش كه به دستم پياله بود تسعبير رفت وكسار بسه دولت حسواله بسود _ز اخــترم نظری سعد در رهست که دوش مسيانِ مساه و رخ يسار مسن مسقابله بسود _ دوش مسىگفت كسه فسردا بسدهم كسام دلت سببى ماز خداياكه پشيمان نشود

#

گر من از باغ تو یک میوه بچینم چه شود

پیش پائی به چراغ تو ببینم چه شود

یارب اندر کَنَفِ مایهٔ آن مرو بلند

گر من صوخته یکدم بنشینم چه شود

آخر ای خاتم جمشید همایون آشار

گر فتد عکس تو بر نقش نگینم چه شود

گر فتد عکس تو بر نقش نگینم چه شود

صرا امید وصال تو زنده میدارد

وگرنه هر دمم از هجر ثست بیم هلاک

ـ سایهای بر دلِ ریشم فکن ای گنج مراد

که من این خانه بسودای تو ویران کردم

ـ نــصابِ حــن در حــدِ کــمال است

زكسساتم ده كسه مسكسين و فسقيرم

ـ به بوي مژدهٔ وصل تو تا سحر شبِ دوش

به راه باد نهادم چراغ روشنِ چشم

ـ به تختِ گل بنشانم بتی چو سلطانی

ز سنبل و سمنش ساز طوق و یاره کنم

گرم از دست برخیزد که با دلدار بنشینم

ز جامِ وصل مِي نوشم ز باغِ عيش گل چينم

.

تا خاک لعلگون شود و مشکبار هم ای آفتاب سایه ز سا بسر مدار هم ای ابر لطف بر من خاکی ببار هم چنگ حزین و جامی بنواز یا بگردان یارب دعای خسته دلان مستجاب کن هسوای مبجلس روحانیان معطر کن به بام قصر بیا و چراغ مه برگن خسداوندا مسرا آن ده که آن به وز عکس روی او شبِ هجران سرآمدی ای کاش هر چه زودتر از در درآمدی آری آسام شر لیسلای لیسلةالقسری

-بر خاکیانِ عشق فشان جرعهٔ لبش چون کاینات جمله ببوی تو زنده اند چون آبروی لاله و گل فیضِ حسنِ تست ای نورِ چشمِ مستان در عین انتظارم حسافظ وصال می طلبد از رهِ دصا حز در درآ و شبستان ما منوّر کس مستارهٔ شبِ هجران نمی فشاند نبور حوصالِ او ز عسمر جاودان به حواب دوش که ماهی برآمدی تعبیر رفت و یار سفر کرده می رمد تعبیر رفت و یار سفر کرده می رمد به یمن همّتِ حافظ امید هست که باز

مسرادبخش دلِ بیقرارِ من باشی انسیس خاطرِ امیدوارِ من باشی تسو در میانه خداوندگارِ من باشی اگر کنم گلهای غمگارِ من باشی گرت ز دست برآید نگارِ من باشی دمی انیسِ دل سوگوار من باشی

- هزار جهد بكردم كه يارِ من باشى چراغ ديده شبزنده دارِ من گردى چو خسروانِ ملاحت به بندگان نازند از آن عقيق كه خونين دلم ز عشوه او در آن چمن كه بتان دستِ عاشقان گيرند شبى به كله احزانِ عاشقان آئى

گر آهوئی چو تو یکدم شکارِ من باشی اگــر ادا نکــنی قــرضدارِ مــن بــاشی بــجای اشکِ روان در کــنارِ مـن بـاشی مگر تـو از کـرم خـویش یـارِ مـن بـاشی شود غزالهٔ خورشید صیدِ لاغر من سه بوسه کز دو لبت کردهای وظیفهٔ من من این مراد ببینم به خود که نیمشبی من ارچه حافظِ شهرم جوی نمی ارزم

وصال دوست

کارِ چراغِ خلوتیان باز در گرفت وین پیرِ سالخورده جوانی ز سر گرفت عیسی دمی خدا بفرستاد و بر گرفت ـ ساقی بیا که یار ز رخ پرده برگرفت آن شمعِ سرگرفته ز نو چهره برفروخت بارِ غمی که خاطرِ سا خسته کرده بود

زدم این فال وگذشت اختر و کار آخر شد عاقبت در قدم باد بسهار آخر شد نخوت باد دی و شوکتِ خار آخر شد گو برون آی که کار شب تار آخر شد همه در سایهٔ گیسوی نگار آخر شد قصّهٔ غصّه که در دولتِ یار آخر شد که به تدبیرِ تو تشویشِ خمار آخر شد شکرکان محنتِ بیحد و شمار آخر شد

روز هجران و شبِ فرقت یار آخر شد آن همه ناز و تنعم که خنزان سی فرمود شکر ایزد که به اقبالِ کله گوشهٔ گل صبحِ الله که بد معتکفِ پردهٔ غیب آن پسریشانیِ شبهای دراز و غیمِ دل باورم نیست ز بدعهدی ایّام هنوز ساقیا لطف نمودی قدحت پُر می باد در شمار ار چه نیاورد کسی حافظ را

_هزار شکر که دیدم به کام خوبشت باز

ز روی صدق و صفا گشته با دلم دمساز

بدین سپاس که مجلس سنورست به دوست

گرت چو شمع جفائي رسد بسوز و بساز

غرض كرشمة حسنست ورنه حاجت نيست

جــمالِ دولتِ مـحمود را بـه زلفِ ايــاز

长

منم که دیده به دیدارِ دوست کردم باز جه شکر گویمت ای کارسازِ بندهنواز

ـ شُکر خداکه هر چه طلب کردم از خدا

بسر مسنتهاي هسمّتِ خسود كسامران شسدم

در شاهراهِ دولتِ سرمد به تختِ بخت

با جام می به کام دلِ دوستان شدم

ـساقى بياكه از مدد بختِ كارساز

كامي كه خواستم ز خدا شد ميسرم

ــمنکه ره بردم به گنج حسنِ بي پايان دوست

صد گدای همچو خود را بعد ازین قارون کنم

دیدار شد میسر و بوس و کنار هم از بهخت شکر دارم و از روزگار هم زاهد بروکه طالع اگر طالع منست جامم بدست باشد و زلفِ نگار هم آن شد که چشم بد نگران بودی از کمین خصم از میان برفت و سرشک از کنار هم

_عيشم مدامست از لعسل دلخواه

كسارم بكامست الحسمدلله

ای بےخت سرکش تنگش به برکش

گــه جـام زرکش گــه لعــل دلخواه

بهوصل دوست گرت دست می دهد یکدم

بروکه هر چه سرا دست در جهان داری

چوگل به دامن ازین باغ مییری حافظ

چه غم ز ناله و فریاد باغبان داری

ـ لمــع البــرق مـن الطُّـور و آنـه بــه

فــــلملّی لک آت بشـــهاب قــبسی

وقت پرستی (اغتنام فرصت)

ـ پدار شو ای دیده که ایمن نتوان بود

زین سیل دمادم که درین منزلِ خوابست

مسبزست درو دشت بها تا نگذاریم

دست از سر آبی که جهان جمله سرابست

ــخوشتر زعيش و صحبتِ باغ و بهار چيست

ساقی کجاست گو سببِ انتظار چیست

هر وقتِ خوش که دست دهد مغتنم شمار

كس را وقوف نيست كه انجام كار چيست

پیوندِ عمر بسته به موثیست هوش دار

فمخوارِ خوبش باش غم روزگار جيست

4

_حاصل كارگه كون و مكان اينهمه نيست

باده پیش آرکه اسبابِ جهان اینهمه نیست

پنج روزی که درین مرحله مهلت داری

خوش بیاسای زمانی که زمان اینهمه نیست

بر لبِ بـحرِ فـنا مـنتظريم اى سـاقى

فوصتى دان كه زلب تا به دهان اينهمه نيست

做

ـ به مي عمارت دل كن كه اين جهانِ خراب

بر آن سرست که از خاکِ ما بسازد خشت

ــ مي خوركه هركه آخركار جهان بديد

از خمم سبک بسرآمد و رطلِ گران گرفت

فرصت نگر كمه فستنه چو در عالم اوفتاد

صوفی به جام می زد و از غم کران گرفت (خ)

خم كهن به مي سالخورده دفع كنيد

که تخم خوشدلی این است پیر دهقان گفت

ــ شبِ صحبت غنيمت دان كه بعد از روزگارِ ما

بسی گردش کند گردون بسی لیل و نهار آرد

_ چنگِ خميده قامت مي خواندت به عشرت

بشنوكم پند پيران هيچت زيان ندارد

ـ چون گُل و مـیدمی از پـرده بـرون آی و درا

كسه دگسرباره مسلاقات نسه پيدا باشد

کے دانے در صدف گوھر نیاشد غنيمت دان و مي خور در گلستان كه گل تا همفته ديگر نباشد

سخوش آمدگل وز آن خوشتر نباشد کسه در دستت بسجز سساغر نساشد زمانِ خوشدلی دریاب و دُر یاب

 ای دل از عشرتِ امروز به فردا فکنی مایهٔ نقدِ بقا راکه ضمان خواهد شد. از نظر تا شب عیدِ رمضان خواهد شـد که به باغ آمد ازین راه و از آن خواهد شد

ماهِ شعبان منه از دست قدح كاين خورشيد گل عزیزست غنیمت شمریدش صحبت

ـ چون می از خُم به سبو رفت وگُل افکند نقاب

فرصت عيش نگهدار و بيزن جامي چند

_ ای جـــوانِ ســروقد گـوثی بــزن

بسیش از آن کرز قرامت جرگان کنند

ــز روي ســـاقي مــهوش گـــلي بــچين امـروز

كه گرد عارض بستان خط بنفشه دسيد

- مساقیا عشرتِ امروز به فردا مفکن

يا ز ديسوانِ قيضا خيطِ اماني به من آر

-نسصيحتي كسنمت بشنو و بهانه مگير

هر آنچه نماصح مشفق بگویدت بپذیر

ز وصل روی جسوانسان تسمتعی بسردار

كه در كمينگه عمرست مكر عالم پير

- خسیز و در کساسهٔ زر آب طسربناک انسداز

پسیشتر زانکه شود کامهٔ سر خاک انداز

عــاقبت مـنزل مـا وادى خـاموشانست

حسالیا فسلفله در گنبدِ افسلاک انسداز

مُسلکِ ایسن سزرعه دانسی کسه ثباتی نکنند

آتشمی از جگر جام در امسلاک انسداز

کنارِ آب و پای بید و طبعِ شعر و یاری خوش

معاشر دلبری شیرین و ساقی گلعذاری خوش

الا ای دولتی طالع کمه قمدرِ وقت می دانی

گوارا بادت این عشرت که داری روزگاری خوش

شب صحبت غنيمت دان و داد خوشدلي بستان

که مهتابی دل!فروزست و طـرفِ لالهزاری خـوش

مستى در كاسة چشم است ساقى را بسناسيزد

که مستی میکند باعقل و میبخشد خماری خوش

#

_مقام امن و مي بيغش و رفيق شفيق

گرت مندام منيشر شنود زهني تنوفيق

جهان و کار جهان جمله هیچ در هیچ است

هزار بار من این نکته کردهام تحقیق

به مأمنی رو و فرصت شمر غنیمتِ وقت

كسه در كسينگه عسمرند قساطعان طسريق

4

ـ حافظا چون غم و شادی جهان در گذر است

بهتر أنست كه من خاطرٍ خود خوش دارم

ـ حافظا تكيه بـر ايّـام چـو سـهو است و خـطا

مسن چيرا عشيرتِ اميروز به قيردا فكينم

_ز آفتابِ قدح ارتفاع میش بگیر

چراكمه طالع وقت آنىچنان نىمىبينم

ـ قـدر وقت ار نشاسد دل و کاری نکند

بس خجالت كمه ازين حاصل اوقات بريم

_بسوسيدنِ لب يسار اول ز دست مكدار

کساخر مبلول گسردی از دست و لب گسزیدن

فرصت شمار صحبت كز اين دو راهه منزل

چون بگذریم دیگر نتوان به هم رسیدن

دور فسلک درنگ ندارد شتاب کن گر برگِ عیش می طلبی ترکِ خواب کن ما را ز جام باده گلگون خراب كن

ـ صبحست ساقیا قدحی پر شراب کن ــ خورشید می ز مشرقِ ساغر طلوع کرد زان پیشتر که عالم فیانی شود خراب

سایام گل چو عمر به رفتن شتاب کرد

ساقی به دور بادهٔ گلگون شتاب کن

_ای نورِ چشم من سخنی هست گوش کن

جون ماغرت پر است بنوشان و نوش کن

پـــيران مـــخن ز تــجربه گــويند گـفتمت

هان ای پسسر که پیو شوی پند گوش کن

چــه تــوقع ز جـهان گــذران مــعداری

ـ چوامكانِ خلود اي دل درين فيروزه ايوان نيست

مجالِ عیش فرصت دان به فیروزی و بمهروزی ِ

سخن دربرده میگویم چوگل از غنچه بیرون آی

که بیش از پنج روزی نیست حکم میر نوروزی

که میرسند ز پی رهنزنانِ بهمن و دی منه ز دست پیاله چه میکنی هی هی

به صوتِ بلبل و قمری اگر ننوشی می صلاح کی کنمت آخرالدواء الکی ذخیرهای بنه از رنگ و بویِ فصل بـهار چوگل نقاب برافکند و سرغ زد هـوهو

سوقت را خسیمت دان آنسقدرکه بتوانی

حاصل از حیات ای جان یکدمست تا دانی

كام بخشي گردون عمر در صوض دارد

جهد كن كه از دولت داد عيش بستاني

پسند صاشقان بشنو وز در طرب بازآ

كاين همه نمى ارزد شغل عالم قانى

دریغا عیش شبگیری که در خواب سحر بگذشت

ندانی قدرِ وقت ای دل مگر وقتی که در مانی

سمى ده كه سر به گوشِ من آورد چنگ و گفت

خـوش بگـذران و بشـنو ازبـن پـيرِ منحني

身

در شسنبلش آویدختم از روی نیاز گسفتم مین سودازده را کار بساز گفتا که لیم بگیر و زلفم بگذار در عیش خوش آویز نه در عمر دراز

ـ دیده از آتشِ دل در غم جانانه بسوخت

آتشي بود درين خانه كـه كـاشانه بسـوخت

تــنم از وامــطهٔ دوري دلبــر بگــداخت

جانم از آتشِ مهرِ رخ جانانه بسوخت

ماجراکم کن و بازآ که مرا مردم چشم

خرقه از سر بدر آورد و به شکرانه بسوخت

*

ـ بـىمهرِ رخت روزِ مـرا نـور نماندست

وز عـمر مـرا جـز شبِ ديـجور نـماندمـت

هــنگامِ وداعِ تـو ز بس گـريه كــه كـردم

دور از رخ تو چشم مرا نور نماندست

مىرفت خيالِ تو ز چشم من و مىگفت

هیهات ازین گوشه که معمور نماندست

وصلِ تو اجل را ز مسرم دور همی داشت

از دولتِ هـجر تـو كـنون دور نـماندست

نزدیک شد آندم که رقیب تر بگرید

دور از رخت این خستهٔ رنجور نماندست

صبرست مرا چارهٔ هجرانِ تـ و ليكـن

چون صبر توان کرد که مقدور نماندست

در همجر تموگر چشم مرا آب روانست

گو خونِ جگر ريـز كـه مـعذور نـماندست

حافظ زغم ازگریه نپرداخت به خنده

ماتمزده را داعیهٔ سیور نماندست

ـ ماهم این هفته برون رفت و به چشمم سالیست

حالِ هجران تو چه داني که چه مشکل حاليست

كوهِ اندوه فراقت به جه طاقت بكشد

حافظِ خسته كه از ناله تنش چون ناليست

٠

ــ شنیدهام سخنی خوش که پیر کنعان گفت

فسراق يسار نسه آن مسي كند كسه بستوان گسفت

حمديث هول قيامت كه گفت واعظ شهر

کسنایتی است که از روزگهار هیجران گفت

نشسانِ پار سفر کرده از که پرسم باز

كه هر چه گفت بريد صبا بريشان گفت

من و مقام رضا بعد ازین و شکر رقیب

که دل به دردِ تو خو کرد و ترکیِ درمان گفت

4

ـ شبِ تـــنهائيم در قــصد جـان بــود

خ___الش لط_فهای بــیکران کــر د

_ آن کشیدم ز تو ای آتشِ هجران که چو شمع

جـز فـنای خـردم از دستِ تـو تـدیر نـبود

آیستی بسود صذاب انبده حافظ بس تسر

كه بُسر هيچكش حاجتِ تنفسير ننبود

ــ حكايتِ شبِ هجران نه آن حكايت حاليست

که شمهای زبیانش به صد رساله بر آید

ـ پــروانــه را ز شمع بُـرَد مــوز دل ولی

بسى شمع عسارضِ تسو دلم را بسود كداز

دردِ عثـــقی کشـیدهام کــه مــپرس

ز هـــر هــجری چئـــيدهام کــه مــپرس

بسمى تو در كسلبة كدائسي خسويش

رنے جہائی کئے دہام کے مسپرس

_ چــرا حـافظ چـو مــى ترسيدى از هـجر

نكــــردى شُكــــرِ ايّــــام وصــالش

_کجامت همنفسی تا به شرح عرضه دهم

کے دل چے میکشد از روزگار هےجرانش

•

_روز و شب خوابم نمي آيد به چشم غمپرمت

بس که در بیماري هجر تو گریانم چو شمع

در شب هـجران مـرا پروانهٔ وصلی فرست

ورنه از دردت جهانی را بسوزانم چو شمع

بی جمالِ عالم آرای تو روزم چون شب است

باكمالِ عشق تو در عين نقصانم چو شمع

_زبانِ خامه ندارد سر بيانِ فراق

وكسرنه شرح دهم با تو داستانِ فراق

دریسغ مدّتِ عسمرم کسه بسر امسیدِ وصال

بسسر رسسيد و نسيامد بسسر زمانِ فسراق

سسری که بر سرِ گردون به فخر می سودم

بِسراسستان کسه نسهادم بسر آسستانِ فسراق

چگـونه بساز كستم بال در هـواي وصال

كمه ريىخت مرغ دلم پَر در آشيانِ فراق

كنون چه چاره كه در بحر ضم به گردايى

فـــــــــــاد زورق صــــــــــرم ز بـــــادبانِ فـــــراق

بسى ناماند ك كشتى عامر غارقه شارد

ز مسوج مسوق تسو در بسحر بسيكران فسراق

اگسر به دست من افتد فراق را بگشم

که روز هیجر سیه باد و خان و مانِ فراق

رفيقِ خيلِ خياليم و همنشينِ شكيب

قُــرين آتشِ هـــجران و هـــم قــرانِ فــراق

چگونه دعوی وصلت کنم به جان که شدست

تسئم وكسيل قسضا و دلم ضسمانِ فسراق

ز سسوز شوق دلم شد کیاب دور از یار

سدام خونِ جگر مي خورم ز خوانِ فراق

فلک چو دید سرم را اسیر چنبر عشق

بسبست گسردنِ صبرم به ریسمانِ فراق

به پای شوق گر این ره بسر شدی حافظ

بدستِ هجر ندادی کسی عنانِ فراق

_مسرا امسيد وصال تو زنده مسيدارد

وكرنه هر دمم از هجر تُست بيم هلاك

ـ به خاک پای تو سوگند و نور دیدهٔ حافظ

كه بى رخ تى فىروغ از چراغ ديده نديدم

_صنما با خم عشق تو چه تدبير كنم

تها به کس از خم تو نالهٔ شبگیر کنم

آنچه در سدّتِ هجر تو کشیدم هیهات

در یکسی نامه میحالست که تسحریر کنتم

_ بى زلف سىركشش سىر سودائى از مىلال

هـــمچون بسنفشه بـر سبر زانـو نـهادهايــم

... جــــانا چــه گــويم شــرح فــراقت

چشمی و صمد نم جانی و صد آه

_منم که بی تو نفس میکشم زهی خجلت

مگر تو مفرکنی ورنه چیست عذر گناه

_از خونِ دل نوشتم نزدیکِ دوست نامه انی رایت دهـراً مـن هِـجرک القیامه دارم من از فراقش در دیده صد علامت لیست دسوع عینی هَـذا لَـنا العلامه پرسيدم از طبيبي احوالِ دوست گفتا في بُعدها عذابٌ في قربها السلامه -جدا شد يار شيرينت كنون تنها نشين اي شمع

که حکم آسمان اینست اگر سازی وگر سوزی

ألاقسى مسن نسواها ميا الاقبى الاتصما لايسام الفسراق فكم بحر عميق من سواقى بخوان حافظ غزلهاي فراقس

ـ شـــلِّمي مُــنذُ حَـلَّت بـالعراق درونم خون شد از نادیدنِ دوست دمسوعي بسعدكم لاتسحقروها وصالِ دوستان روزي ما نيست

_ يوسفِ عزيزم رفت اي برادران رحمي کز غمش عجب بينم حالِ پير کنعاني

هدايت

-کشتی شکستگانیم ای باد شرطه برخیز

باشد کسه باز بینم دیدار آشنا را

- شب تاریک و رهِ وادي ایسمن در پیش

أتش طور كبجا وصدة ديدار كبجاست

- چنین که از همه سو دام راه می بینم

بجز حمايتِ زلفش مرا پناهي نيست

در این شب سیاهم گم گشت راهِ مقصود

از گسوشهای بسرون آی ای کسوکب هدایت

-شب ظلمت و بیابان به کجا توان رسیدن

مگر آنکه شمع رویت به رهم چراغ دارد

- دلا ز نسور هدایت گر آگهی پایی

چو شمع خندهزنان ترکِ سر توانی کرد

_زاهد ار راه به رندی نبرد معذور است

عشق کاری است که موقوفِ هدایت باشد

ـ بــوخت حافظ و بوئی به زلفِ یــار نــبرد

مكسر دلالت ايسن دولتش صبا بكند

کاروانی که بُود بدرقهاش حفظ خدای به تسجمًل بسنشیند به جلالت برود

سالک از نورِ هدایت ببرد راه به دوست که به جائی نرسدگر به ضلالت برود ای دلیلِ دلِ گسمگشته خدا را سددی کسه غریب از نَبَرد ره به دلالت برود

-گفتم که کفر زلفت گمراهِ عالمم کرد

گفتا اگر بدانی هم اوت رهبر آید

_یارب از ابیر هدایت بسرمان بارانی

بیشتر زانکه جو گردی ز میان برخیزم

_ بُوَد كه لطف ازل رهنمون شود حافظ

وگرنه تا به ابد شرمسار خود باشم

۔مددی گر به چراغی نکند آتش طور

چارهٔ تیره شب وادی ایسمن چه کسم

_دام سخت است مگر يار شود لطفِ خدا

ورنه آدم نبرد صرفه ز شيطانِ رجيم

ـبـه رحـمتِ سـبر زلفِ تو واثقم ور نه

کشش چو نبود از آن سو چه سود کوشیدن

- دلِ حافظ شد اندر جين زلفت

- لمسع البسرق من الطُّور و آنسَتُ بــــ

فسُلِملِّي لک آتٍ بشسهاب قسبسي

درونها تیره شد باشدکه از غیب

جسرافسی بسر کُسند خسلوتنشینی

همت عالي

ــمـــرو بــه خــانهٔ اربـاب بــمروّتِ دهــر

کــه کُــنج عــافیتت در سـراي خــویشتن است

_غــلام هــمّتِ أنــم كــه زيسٍ جــرخ كــبود

ز هَــر چــه رنگِ تــعلّق پــذيرد آزادست

ـ مـا آبـروی فـقر و قـناعت نـمیبریم

با بادنه بگری که روزی مقدّرست

_ز بـــادشاه وگــدا فــارغم بــحمدالله

گــداي خـاک در دوست پادشاه مـنست

_حافظ ار بر صدر ننشیند ز عالی مشربی است

عاشقِ دُردىكش اندر بندِ مال و جاه نيست

_منتِّ سدره و طوبی زپی سایه مکش

که چوخوش بنگری ای سرو روان اینهمه نیست

ــسر ما فرو نيايد به كمانِ ابروي كس

كــه درونِ گــوشهگــيران ز جــهان فــراغ دارد

درویش را نسباشد بسسرگ سسرای سلطان

مائیم و کههنه دلقی کاتش در آن توان زد

_ هـمّتِ عالى طلب جام مرصّع كو مباش

رند را آبِ عسنب يساقوتِ رمّساني بود

ـ بـ تـ اج هـدهدم از ره سبر که باز سفید

چو باشه از پی هر صیدِ مختصر نرود

_ ذرّه را تا نَبُود همت عالى حافظ

طالب چشمهٔ خورشیدِ درخشان نشود

کــه در گــداصــفتی کــیمیاگـری دانند

ـ بــــر درِ اربــابِ بـــيمروّتِ دنـيا

چند نشینی که خواجه کی بدر آید؟

ـ به منت دگوان خو مكن كه در دو جهان

رضای ایسزد و انسمام پادشاهت بس

كيست حافظ تا ننوشد باده بي آواز رود

عاشقِ مسكين چرا چندين تجمّل بايدش

_ خــوشا آنــدم كــه اســتغناى مســتى

فـــراغت بـــاشد از شــاه و وزيسرم

٠

ـ من که دارم در گدایی گنج سلطانی به دست

كى نىظر درگىردش گىردون دون پرور كىنم

گرچه گردآلود فقرم شرم باد از همتم

گمر به آب چشمهٔ خورشید دامن ترکنم

من که از یاقوت و لعل اشک دارم گنجها

كى نظر در فيضِ خورشيد بلند اختركنم

حافظ آبِ رخ خود بر درِ هر سفله مريز

حاجت آن به که بَرِ قاضی حاجات بریم

ـشاه اگر جرعهٔ رندان نه به حرمت نوشد

التفاتش بسه مسي صافِ مسروق نكنيم

سكستر از ذره نستى پست منسو مسهر بسورز

تا به خلوتگهِ خورشید رسی چرخزنان

به خبرمن دو جهان سبر فبرو نمی آرند

دماغ كبر گدايان و خوشه چينان بين

که بَرَد به نزد شاهان از من گدا پیآمی

که به کوی میفروشان دو هزار جم به جامی

ـ بيا كه خرقهٔ من گرچه رهن ميكده هاست

ز مسالِ وقسف نبینی به نامِ من درمی

ـ ساقی به بی نیازیِ رندان که می بده

تا بشنوی ز بانگ مسغنی هوالغنی

درویشه و گدا و بسرابسر نسمی کنم

پئسمین کلاهِ خوبش به صد تناج خسروی

_دل خسية مين كيبرش هيئتي هست

نـــخواهــد ز سنگیندلان مــومیایی

مسرا گسر تسر بگسذاری ای نسفیر طامع

بسسی بسادشائی کسنم در گسدایسی

4

با شاهدِ شوخِ شنگ و با بربط و نی کنجی و فراضتی و یک شیشهٔ می چون گرم شود ز باده ما را رگ و پی منت نبریم یک جو از حاتم طبی

_ يار مردانِ خدا باش كه در كشتى نوح

هست خاکی که به آبی نخرد طوفان را

_مـرو بــه خـانهٔ ارباب بـيمروّتِ دهـر

که کُنج عافیتت در مرای خویشتن است

_ دریسن زمانه رفیقی که خالی از خللست

صراحي مي ناب و سفينهٔ غزلست

_نیکنامی خواهی ای دل با بدان صحبت مدار

خودپسندى جانِ من برهانِ ناداني بود

ـخلوتِ دل نيست جاي صحبتِ اضداد ديـو چـو بـيرون رود فـرشته در آيـد صحبتِ حكّام ظلمتِ شب يلداست نور ز خورشيد جوى بوكه بر آيد بـــر در ارباب بــيمروّتِ دنــيا جند نشيني كه خواجه كي بـدر آيـد

ـ نخست موعظهٔ پير صحبت اين حرفست

کسه از مساحب ناجنس احتراز کنید

ـ مـن و هممصحبتی اهـل ریا؟ دورم باد

از گسرانان جهان رطل گران ما را بس

-اگر رفيق شفيقي درست پيمان باش

حسريفِ خسانه وگسرمابه وگسلستان بساش

گرت هواست که با خضر همنشین باشی

نهان ز چشم سکندر چو آپ حیوان باش

گرت هواست که چون جم به مِرٌ غیب رسی

بسيا و هسمدم جام جهاننما مي باش

مسريد طساعت بسيكانكان مشسو حسافظ

ولى مسعاشر رنسدانِ بسارسا مسىباش

ـ حاليا مصلحتِ وقت در آن سيبينم كهكشم رخت به ميخانه و خوش بنشينم جام می گیرم و از اهلِ ریا دور شوم میمنی از خلقِ جهان پاکدلی بگزینم

جز صراحي و كتابم نبود يار و نديم تا حريفانِ دغا را به جهان كم بينم

روح را صحبتِ ناجنس عذابيست اليم رخ از رندانِ بسىسامان مىپوشان گــرانـهای مشتی دلقبسوشان گفت پرهيز كن از صحبتِ پيمانشكنان مردِ يزدان شو و فارغ گذر از اهرسنان وفاي صحبتِ ياران و همنشينان بين غــــنيمت دان امــــور اتـــفاقى

ـ چاک خواهم زدن این دلق ریائی چکنم ـ خـدا راكـم نشـين بـا خرقهپوشان تر نازی طبعی و طاقت نیاری ـ بير پيمانهکشِ ماکه روانش خوش باد دامن دوست به دست آر و ز دشمن بگسل سحقوق صحبت ما را به باد داد و برفت ـ دمــي بــا نــيکخواهـان مـتّفق بـاش

ظاهراً مصلحتِ وقت در آن سيبيني أى كــه مــنظور بــزرگانِ حـقيقت بـينى بهتر آنست که با مردم ید ننشینی _عجب از لطف تو ای گل که نشستی با خار سخنى بىغرض از بندهٔ مخلص بشنو نازنینی چو تو پاکیزهدل و پاک نهاد

از خدا سيطلبم صحبتِ روشن راثي كه گوئى نبودست خود آشنائى ز هم صحبت بعد جدائسي جدائي _دل که آئینهٔ شاهیست غباری دارد _ رفیقان چنان عهدِ صحبت شکستند

وز نسااهسلان تسمام دامسن درکش

_ای دوست دل از جفای دشمن برکش بسا روی نکو شراب روشن درکش ب اهل هن گوي گريبان بگشای

هنر (نامرادی هنرمند)

_اگرچه عرضِ هنر پیشِ یار بی ادبیست

زبان خموش ولیکن دهان پر از عربیست

پسری نمه و دیو در کرشمهٔ حسن

بسوخت دیده ز حیرت که این چه بوالعجبیست

درین چمن گل بی خار کس نچید آری

جــراغ مـصطفوى بـا شـرارِ بـولهبيـت

سبب مهرس که چرخ از چه سفلهپرور شــد

كمه كمام بخشى او را بمهانه بسيسبب

÷

_نیست در شهر نگاری که دلِ ما ببرد

بختم اریار شود رختم از اینجا ببرد

کو حریفی کِش مرمست که پیشِ کرمش

عـــاشقِ ســـوخته دل نـــام تـــمنّا بِـبَرَد

در خيال اين همه لعبت به هوس مي بازم

بسوكه صاحبنظرى نام تماشا ببرد

療

ــ هـــمای گـو مـفکن سایهٔ شـرف هـرگز

در آن دیار که طوطی کم از زغن باشد

ـره نبرديم به مقصود خبود اندر شيراز

خسرٌم أن روز كـــه حـــافظ رهِ بــغداد كــند

_دفــتر دانش ما جـمله بئــويد بـه مــى

كسه فسلك ديسدم و در قسصدِ دلِ دانا بسود

ـ هـــنر بـــى عيبِ حـــرمان نــيست ليكـن

ز مسن مسحروم تر کسی سسائلی بسود

ـ معرفت نسيست دريس قوم خدا را سببي

تسا بسرم گسوهر خسود را بسه خسریدار دگسر

_زیادتی مطلب کار بر خود آسان کن

صراحي مي لعل و بني چو ماهت بس

فسلک به میردم نادان دهند زمنام میراد

تو اهل فخلی و دانش همین گناهت بس

_ جای آن است که خون موج زند در دلِ لعل

زین تخابن کے خزف می شکند بازارش

ـما آزمودهايم درين شهر بختِ خويش

بيرون كشيد بايد ازين ورطه رختِ خويش

از بسکسه دست میگزم و آه میکشم

آتش زدم چـوگـل بـه تـنِ لخت لختِ خــوبش

ـ هـنر نـمىخرد ايـام و بـيش ازينم نيست

كسجا روم به حقيقت بدين كساد متاع

ـ حـافظ عـروس طـبع مـرا جـلوه آرزوست

آیسینهای نسسدارم از آن آه مسسیکشم

ـ حيفست بلبلي چو من اكنون درين قفس

با اين لسانِ عذب كه خامش چو سوسنم

آب و هنوای فنارس عنجب سنفلهپرورست

کو همرهی که خیمه ازیسن خاک برکنم

ـ سخندانی و خوشخوانی نمی ورزند در شیراز

بیا حافظ که تا خود را به مُلکِ دیگر اندازیم

ـگـل بـه جـوش آمـد و از مـی نـزدیمـش آبـی

لاجسرم زآتش حسرمان و هسوس مسىجوشيم

حافظ این حال عجب باکه توان گفت که ما

باللانيم كه در مسوسم گل خاموشيم

دوستان عيبِ من بيدلِ حيران مكنيد

گــوهری دارم و صـاحبنظری مــیجویم

_نــوای بــلبلت ای گــل کــجا بـــند افـتد

کے گریش هوش به مرغانِ هرزهگو داری

ـ به عُجب علم نتوان شد ز اسباب طرب محروم

بیا ساقی که جاهل را هنی تر می رسد روزی

ـ چـرا یـه یک نی قندش نمی خرند آنکس

که کود صد شِکرافشانی از نبی قبلمی

_ازگـل بـارميم خنچهٔ عـيشى نشكـفت

حبيدا دجسلة بسغداد و مسى ريسحاني

سقوتِ شماعرهٔ من سمحر از فسرطِ مملال

مستنفر شسده از بسنده گسریزان مسیرفت

نقشِ خوارزم و خيال لبِ جيحون ميبست

با هزاران گله از شلک سلیمان میرفت

مى شد آنكس كه جز او جانِ سخن كس نشناخت

من همی دیدم و از کالبدم جان میرفت

چیون هیمی گفتمش ای مونس دیرینهٔ من

سخت میگفت و دل آزرده و گریان میرفت

گفتم اکنون سخن خوش که بگوید با من

كان شكرلهجة خوشخوانِ خوش الحان مي رفت

لابه بسیار نمودم که مرو سود نداشت

زانكـ كـار از نيظر رحمتِ سلطان مىرفت

پادشاها ز سسر لطف و کسرم بازش خوان

چكند سوخته از غمایت حرمان مروفت

یاد دوست (فراموشی)

- چو با حبیب نشینی و باده پیمائی

ای باد اگر به گلشنِ احباب بگذری

گو نامِ ما زیاد بعمدا چه میبری

من از جان بندهٔ سلطان اویسم

- کلکِ مشکین تو روزی که زما یاد کند

بسه یساد دار مسحبّانِ بسادیما را زنهار صرضه ده بسرِ جانان پیام ما خود آید آنکه یاد نیاری زنامِ ما اگسرچه یادش از چاکس نباشد بسرد اجس دو صد بنده که آزاد کند

حقوقِ بندگی مخلصانه یاد آرید به صوت و نغمهٔ چنگ و چغانه یاد آرید ز هاشقان به سرود و ترانه یاد آرید ز عهدِ صحبت ما در میانه یاد آرید ز همرهانِ به سر تازیانه یاد آرید ز بسیوفائی دورِ زمانه یاد آرید ز روی حافظ و این آستانه یاد آرید ز روی حافظ و این آستانه یاد آرید معاشران زحریف شبانه یاد آرید به وقتِ سرخوشی از آه و نالهٔ عشاق چو لطف باده کند جلوه در رخِ ساقی چو در میانِ مراد آورید دستِ امید سمندِ دولت اگر چند سر کشیده رود نسمی خورید زمانی غم وفاداران به وجه مرحمت ای ساکنان صدر جلال

ـ شــهباز دستِ پــادشهم ايــن چـه حـالتست

كىز يىاد بىردەانىد ھىواي نشىيىنى لىت شِكّر بەمستان داد و چشمت مى بە مىخواران

منم کز غایتِ حرمان نه با آنم نه با اینم چو هر خاکی که باد آورد فیضی برد از انعامت

ز حالِ بنده یاد آور که خدمتکارِ دیرینم -الا ای همنشینِ دل که یارانت برفت از یاد مرا روزی سباد آندم که بی یادِ تو بنشینم ـ مگـرش خـدمت ديرين من از ياد برفت

ای نسسیم سنحری بناد دهش عنهدِ قندیم

كوئي بسرفت حافظ از يادٍ شماه يحيى

يسارب بسه يسادش آور درويش بير وريدن

تست يسار و ياد حريفان نمم كند

يسادش بسخير سساقي مسكسين نواز مسن

ـ آیسا دریسن امیدکه داردگدای شهر

روزی بسود کسه پساد کسند پسادشاه ازو

_يار من چون بخرامد به تماشاي چمن

بسرمهانش ز مسن ای بسیک صبا بیغامی

آن حسریفی کسه شب و روز می صاف کشد

بُسوّد آیساکسه کسند یاد ز دُردآشامی

ياران باوفا

ـ هـر سـر موي مرا با تو هزاران كارست

مساكسجائيم و مسلامتكر بسيكار كسجاست

ـ بــه تــن مــقصرم از خـدمتِ مـلازست

ـ بندة طالع خويشم كه در اين قحطِ وفا

عشيق آن لولى سرميت خريدار منست

-اگرچه دوست به چیزی نمی خرد ما را

بنه عنالمی نفروشیم منوثی از سنر دوست

در طریقت رنجین خاطر نباشد می بیار

هر کدورت را که بینی چون صفائی رفت رفت

در صحبت شمال و صبا می فرستمت حقوق خدمتِ ما عرضه كرد بركرمت كه كارخانة دوران مباد بسيرقمت

_حیفست طائری چو تو در خاکدانِ غم زایسجا به آشیان وفعا می فرستمت هر صبح و شام قافلهای از دعای خیر _چه لطف بود که ناگاه رشحهٔ قلمت به نوکِ خامه رقم کردهای سیلام مرا

که در حسابِ خرد مهو نیست بر قلمت که گر سرم برود بر ندارم از قدمت نگویم از منِ بیدل به سهو کردی باد بیاکه با سرِ زلفت قرار خواهم بست

یساد بساد آن روزگساران یساد بساد بسانگی نسوش شسادخواران یساد بساد از مسن ایشسان را هسزاران یساد بساد

روزِ وصلِ دوستداران یاد باد کامم از تلخیِ خم چون زهر گشت گرچه یاران فارغند از یادِ من

نهادهایم مگر او به تیغ بردارد که حق صحبتِ مهر و وفا نگه دارد کسمالِ دولت و دین بوالوفا کرد از ما بجز حکایتِ مهر و وفا سرس (خ) من ترکِ خاکبرسی این در نمی کنم که در طریقتِ ماکافریست رنجیدن

- چو خامه در ره فرمان او سرِ طاعت - سر و زر و دل و جانم فدای آن یاری - وفسا از خسواجگانِ شسهر با مسن - ما قصهٔ سکندر و دارا نخوانندهایم - حافظ جنابِ پیرِ مغان مأمنِ وفاست - وفاکنیم و ملامت کشیم و خوش باشیم

یاران ب*ی*وفا

ـ درین زمانه رفیقی که خالی از خللست

صراحى مى ناب و سفينة غرلست

دی میشد و گفتم صنما عهد بجای آر

گفتا غلطي خواجه درين عهد وفيا نيست

_مـــن از بــيگانگان ديگــر نــنالم

کے بیا میں ہر چہ کرد آن آشنا کرد

گـر از سلطان طـمع كـردم خـطا بـود

ور از دلبر وفا جستم جنفا كرد

_یاری اندر کس نمی بیئم یاران را چه شد

دوستی کی آخر آمد دوستداران را چه شد

کس نمیگوید که یاری داشت حتی دوستی

حقشناسان را چه حال افتاد یاران را چه شد

ـ حافظ ابناى زمانرا غم مسكينان نيست

زین سیان گر بتوان به که کناری گیرند

#

-معاشران ز حریف شبانه یاد آرید به وقتِ سرخوشی از آه و نالهٔ عضّاق چو لطفِ باده کند جلوه در رخ ساقی چـو در میانِ مراد آوریـد دستِ امید سمندِ دولت اگر چند سر کشیده رَوَد نسمىخوريد زمساني غم وفاداران به وجه مرحمت ای ساکنان صدر جلال

روفا مجوی زکس ور سخن نمیشنوی بهرزه طالبِ سيمرغ وكيميا مى باش ـحافظ غم دل باكه بگويم كه درين دور جز جام نشاید که بود محرم رازم ــ جز صراحي و كتابم نَبُوّد يار و نـديم تا حريفانِ دغا را به جهان كم بينم خود خلط بود أنجه ما پنداشتيم يادش بخير ساقي مسكين نواز من وفاي صحبتِ يـاران و هـمنشينان بـين مسائيم و آسستانهٔ دولت بسناه تسو كسه گلوئي نبودست خلود أشنائي نـخواهـد ز سـنگيندلان مـوميائي هر پاکاروی که بود تر دامن شد كو مرد نبديد از چه آبستن شد

ـ مـا زياران چشـم يارى داشـتيم ـ مستست يار و ياد حريفان نمي كند ـ حديثِ عهدِ محبّت زكس نميشنوم _ يارانِ همنشين همه از هم جدا شدند ــ رفيقان چنان عهدِ صحبت شكـــتند دلِ خستهٔ من گرش همتی هست ـ هر دوست که دم زد ز وفا دشمن شد گويند شب آبستن و اينست عجب

ـ عـمرى ز پـى مـراد ضـايع دارم با هر که بگفتم که تیرا دوست شیدم

وز دور فلک چیست که نافع دارم شد دشمن من وه که چه طالع دارم

حقوق بندگی مخلصانه یاد آرید

به صوت و نغمهٔ چنگ و چغانه یاد آرید

ز عاشقان به سرود و ترانه یاد آرید

ز عهدِ صحبت ما در میانه یاد آرید

ز هــمرهانِ بــه ســر تـازيانه يـاد آريـد

ز بســــــــــوفائــ دور زمـــــانه يـــــاد آريــــد

ز روی حسافظ و ایس آستانه پاد آریــد

یار سفرکرده

ـ دلبسرم حزم سفر كرد خدا را ياران ـ نشانِ بار سفرکرده از که پرسم باز فعان كه آن مع نامهربانِ مهر كسل _ پارب سببی ساز که بارم بسلامت خساکِ رہِ آن یسار مسفرکردہ بیارید

چه کنم با دلِ مجروح که مرهم با اوست که هر چه گفت بریدِ صبا پریشان گفت به ترک صحبتِ ياران خود چه آسان گفت باز آید و برهاندم از بندِ ملامت تا چشم جهانبين كنمش جاي اقامت من نیز دل به باد دهم هر چه باد باد به وداعی دلِ غمدیدهٔ ما شاد نکرد آشیان در شکنِ طرّهٔ شمشاد نکرد زانکه چالاکتر از این حرکت باد نکرد که بدین راه بشد یار و زما یاد نکرد دوش آگهی زیار سفرکرده داد باد سیاد باد آنکه زما وقتِ سفر یاد نکرد سایه تا بازگرفتی زچمن سرغِ سحر شاید ار پیک صبا از تو بیاموزد کار مطربا پرده بگردان و بون راه عراق

یادِ حریفِ شهر و رفیقِ سفر نکرد یا او به شاهراهِ طریقت گذر نکرد او خودگذر به ما چر نسیم سحر نکرد دلبر برفت و دلشدگان را خبر نکرد یا بختِ سن طریق مروّت فروگذاشت سن ایستاده تا کنمش جان فدا چو شمع

مر تا قدمش چون پری از عیب بری بود بیچاره ندانست که یارش سفری بود با حسنِ ادب شیوهٔ صاحبنظری بود آری چکسنم دولتِ دورِ قسمری بود هر کجا هست خدایا بسلامت دارش - آن یار کزو خانهٔ ما جای پسری بود دل گفت فروکش کنم این شهر به بویش منظور خسردمند من آن ماه که او را از چسنگی منش اختر بدمهر بدر بسرد -آن سفرکرده که صد قافله دل همره اوست

_ دیدم به خواب دوش که ماهی برآمیدی

کز عکیں روی او شبِ هجران سس آمیدی

تسعبير رفت يار سفر كرده مىرمىد

ای کیاج هیر چه زودتیر از در درآمدی

ـخوش بودی ار بخواب بدیدی دیارِ خویش

تا يادِ صحبتش سوى ما رهبر آمدى

•

_ای صبا سوختگان بر مر ره منتظرند گر از آن یار مسفرکرده پیامی داری

ياري ناتوان

ـ به ملازمانِ سلطان که رساند این دعا را

که به شکر پادشاهی ز نظر مران گدا را

_ای صاحب کرامت شکرانهٔ سلامت

روزی تـــفقّدی کـــن درویشِ بــینوا را

ـ ما را بر آستانِ تو بس حقِ خدمت است

ای خسواجه بازبین به تسرخم غلام را

ـ تنش درست و دلئن شاد باد و خاطر خوش

كــه دست دادش و يساري نساتوانسي داد

ـ بخواری منگر ای منعم ضعیفان و نحیفان را

که صدر مجلی عشرت گدای رهنشین دارد

جو بر روی زمین باشی توانائی غنیمت دان

كه دوران ناتوانيها بسى زيس زمين دارد

بلاگردان جان و تن دهای مستمندانست

که بیند خیر از آن خرمن که ننگ از خوشه چین دارد

•

-از عبدالت نَبُود دور گرش برسد حال

پادشاهی که به همسایه گدائی دارد

کے کے ار خسیر بھیروی و رہاکے رد

ـ خدا را رحمی ای منعم که درویشِ سر کویت

دُری دیگر نمی داند رهی دیگر نمیگرد

_اَيا بِر لعل كرده جام زرّين

بسبخشا بسر کسسی کش زر نسباشد

ـ تــوانگــرا دلِ درویش خود بـدست آور

که مخزن زر وگنج دِرَم نخواهد ماند

بسر ایسن رواقِ زیسرجد نوشتهاند به زر

کے جز نکوئی اهل کرم نخواهد ماند

ای شاہِ حسن چشم به حال گدا فکن

كاين گوش بس حكايتِ شاه و كدا شنيد

ـ چو غنچه گرچه فروبستگی است کار جهان

تسو هسمچو باد بهاری گرهگشنا میباش

_نظر کردن به درویشان منافی بزرگی نیست

سلیمان با چنان حشمت نظرها بود با مورش

_ آنکس که اوفتاد خدایش گرفت دست

پس بسر تسو بساد تسا غم افتادگان خوری

- مسروّت گسرچه نسامی بسینشان است

نسیازی مسرضه کسن بسر نسازینی

تـــوابت بـاشد ای دارای خـرمن

اگــر رحــمی کــنی بــر خـوشهچینی

دایسم گیل این بستان شاداب نمی ماند

درياب ضعيفان را در وقتِ توانائي

ـ امروز که بازارت پرجوشِ خریدارست

دریساب و بسنه گسنجی از مسایه نسیکوئی

يوسف

ــمنازآن حسن روزافزون که يوسف داشت دانستم

كه عشق از پرده مصمت برون آرد زليخا را

-ساهِ كنعاني من مسندِ مصر آنِ تو شد

وقتِ آنست کے بسدرود کے زندان را

ببين كه سيبِ زنخدانِ او چه مىگويد

هـزار يـوسف مـصرى فتاده در چه ماست

_شنیدهام سخنی خوش که پیر کنعان گفت

فسراق یسار نه آن مسی کند کسه بستوان گسفت

تـــرسم بــرادرانِ خــيورش قــبا كــند

ـ يـار مفروش به دنياكه بسي سود نكرد

أنكمه يسوسف به زرِ ناسره بفروخته بسود

*

ـ عــزيزِ مــصر بــه رغــم بــرادرانِ غـيور

ز قسعرِ چساه بسرآمند بنه اوج ساه رسید

يوسف كمكشته باز آيد به كنعان غم مخور

كبلة احزان شود روزى گلستان غم مخور

بدين شكسته بيت الحزن كه مي آرد

نشانِ يسوسفِ دل از چسهِ زنسخدانش

_اينكه پيرانه سرم صحبتِ يوسف بنواخت

اجر مسبریست که در کلبهٔ احزان کردم

_الا ای پوسف مصری که کردت سلطنت مغرور

پدر را باز پرس آخر کجا شد مهر فرزندی

_گھفتند خلایق کمه تموثی یسوسف ثمانی

جون نیک بدیدم به حقیقت به از آنی

_يسوسف عسزيزم رفت اى بسرادران رحسى

كن خمش صجب بينم حالِ پير كنعانى

_ هـر آنکـه کُـنج قـناعت بـه گنج دنیا داد

فروخت پسوسف مسصری به کمترین ثمنی

_حافظ مكن انديشه كه آن يوسف مهروى

باز آید و از کلبهٔ احزان بدر آئی

فهرست راهنما

درست) آشتی جوئی (و نوازش طلبی) آشتی جو تی نیز ے بیماری عاشق آشکارا خوردن بادہ ے بادہنوشی آشکار آشنا (ہوی آشنا) ہے ہوی آشنا أشتا و بكانه آشنا و بیگانه نیز 🕳 رقیب (جور رقیب) أشوب ہے حوادث (فتنه و بلا) آصف ثانی ہے قوامالدین محمد صاحب عیار آصف صاحب عيار ہے قوام الدين محمد صاحب اَغوش و بوس ے بوس و اَغوش آل مظفر ے مظفریان آمرزش خواهي 🕳 عفر و رحمت الهي آموزگار سخن ہے عشق (آموزگار سخن) لااَن سے دلیری آراز (سرود، نغمه، گلبانگ، زمزمه) آه ر نالهٔ شبانه 🕳 دعا آه ر نالهٔ عشاق آه و نالهٔ عشاق نیز ہے اشک آیندهنگری مے مرگاندیشی (ر زندگی پس از مرگ) آئین بادہگساری ہ بادہگساری (آئین بادہگساری) آلین دلبری 🕳 دلبری آلينة سكندر م جام جم

آب انگور 🗻 بادہ آب خرایات ہے بادہ آب دیدہ ہے اٹسک آب عنب 🕳 یادہ آتش درون 🕳 آتش عشق آتش دل 🕳 سوز دل آتش زدن بےخرقه ہے خرقه سوزی (آتش زدن بهخرقه) آتش عشق آئش عشق نيز 🕳 عشق؛ سوختن و ساختن آتش طور ہے موسی(ع) آتش نهفته 🕳 آتش عشق آئش هجران 🕳 هجران (فراق، جدائی) أخرت انديشي آخرت و دنیا ہے دنیا ر آخرت آرامگه یار مهکوی دوست (و خاک کوی دوست) آرزوی خام 🗻 ناکامی اُرزوی وصال ہے وصال آزادی دختر رز مے بادہ (آزادی دختر رز) آزادگی ہے استفنا آزار جهان 🕳 جهان آزار نرساندن کمآزاری آزردگی از ارضاع زمان و اهل زمانه ـــ زمانه آستان معشوق ہے کموی دوست (و خماک کموی

۰۰۷ / جمع پریشان

آئینہ جام ے جام جم

ابدیت عشق 🕳 عشق (ازلی و ابدی)

ابراسحاق ہے شاہ شیخ ابواسحن ابوالفوارس ہے شاہ شجاع ابوالمعالى ـ برهان الدين ابونصر [بن] ابوالمعالى هـ برهان الدين

اتحاد (عرفاني) ہے وحدث رجود

اتلاف عمر ہے عمر (اتلاف عمر)

اجر ہے باداش و کیفر

احباب و اعدا عد درست و دشمن

احسان ه کمک به مستمندان

احمد [بن] شيخ اويس حسن ايكاني به ابلكاني،

احرال پرسیدن ہے بیماری عاشق اختيار

اختیار نیز ہے جبر (تقدیر)

اخلاص ہے صدق و صفا و اخلاص

اخلاق حافظ ہے عرفان حافظ؛ همت عالى؛ حسن خلق؛ عهد و وفا؛ دوستى و صلح؛ ياران باوفا؛ تنهائی؛ نقر؛ نناعت؛ امیدراری و خوشبینی؛ بخل (دُم بخیلان)؛ جود؛ ترک شکایت؛ صبر؛ شکر؛ استفنا؛ دعا؛ كم آزارى؛ حسن طلب تحمل بلا؛ هنر (و نامرادی هنرمند)؛ راز پوشیدن؛ عیب پیوشیدن؛ نظربازی (و زیبایرستی)؛ عدل

ارزق ہوشان ہے صوفی

ازلیت عشق عشق (ازلی و ابدی)

استملاء ہے قرس صمر د

استفنا

استفنا نيز ہے همت عالى

اسرار مے راز پوشیدن

ائيک

اشك غماز اشک (کارسازی) اشک نیز ہے دعا اعتدال و میانهروی اعتماد بر خداوند ، توكل اغتنام فرصت ے بھشت نقد اغتنام فرصت نبز ے وقت پرسنی افسوس و دریغ به دریغ و افسوس افشای راز عاشق ے اشک غماز افشای راز نکردن ک راز پوشیدن اقبال ہے بخت بیدار اقبال ناممكن م ناكامي اقرار به گناه و احد عفو ے عیب پوشی

الست نے عهد الست الست نيز ه سرنوشت؛ فيض ازل الفت ہے درستی و صلح

الفِ قامت ہے قامت یار

ام الخبائث ہے بادہ

امام خواجد، امام شهر ہے شیخ خانقاه

امرد ہے معشوق مذکر

امساک ہے بخل (ذم بخیلان)

امیدواری و خوشبینی

انتظار بازگشت

انتظار بازگشت نیز ب معشوق (بازگشت معشوق) اندوہ طلبی ے غم پرستی

اندیشهٔ فلسفی حافظ ے حیرت ریأس فلسفی

انس، مجلس نے مجلس انس

انعام ہے حسن طلب

اریس ایلکانی ہ اہلکانی، اریس

اهريمن

ایلکانی، احمد

ایلکانی، اوپس

ابنجو، شاہ شیخ ابواسحق ہے شاہ شیخ ابواسحق

بازگشت (انتظار بازگشت) ہے انتظار بازگشت بازگشت به اصل ہے فوس صعود بازگشت معشوق ب مشعوق (بازگشت معشوق) بازی سرنوشت و بازی غیرت 🕳 سرنوشت... بالا ہے قامت یار بتان ہے خوبان بخت بد [= بخت خفته] يخت بيدار بخشایش خداوند ے عفو و رحمت الهی بخل (ذم بخیلان) بخل (دُم بخيلان) نيز 🕳 قحط جود بدبینی و نومیدی ہے زمانه... بدنامی/ نام ہے نام/ بدنامی برهانالدين (خواجه فتحاله ابوالمعالي) بزم ے مجلس انس بزم 🖚 مجلس خاص بشارت ہے امیدواری و خوشہینی بلا ہے حوادث (مُننه و بلا) بلاکشیدن ہے تحمل بلا بلاکشی و عشق ب عشق (و بلاکشی و نرک تنعم) بلبل رگل 🖚 گل و بلبل بلند همتی ہے همت عالی بنده / بندگی (غلام / غلامی؛ چاکر / چاکری) بنفشه (استعاره از مو) به زلف (تطاول زلف) بوالفتح ابوالمعالى ك برهان الدين بوس و آغوش بونصر [بن] بوالعمالي ب برهان الدين بری آشنا بوی آشنا نیز ہے وصال بوی زلف یار 🖚 بوی آشنا بهار (فصل طرب) بھار و بادہ ہے بادہ و بھار بہشت گمشدہ ہے قوس صعود بهشت نقد

بادییمایی ہے ناکامی باد صبا (کارساز رگرهگشا) باد صبا (نسیم) باد صبانیز به پیک و پیام باده (آزادی دختر رز) باده (بادزهر ریا) بادہ پر سئی ہے بادہ ستائی بادہیمائی صوفی ر زاہد ہے شربالیہود باده (درمان غرور) بادەستانى باده (شادی روی کسی خوردن) بادة صبوح باده (غمزدائی باده) بادہفروش ہے ساقی بادہ گساری ہ (آئین بادہ گساری) بادهنوشي آشكار بادەنوشى (أثين بادەنوشى) بادەنوشى ينهان بادەنوشى ينهان نيز 🕳 شراباليهو د بادەنوشى (على رغم مخالفان) بادەنوئىي (ر تحقير عقل) بادہنوشی (و تحقیر عقل) نیز ہے عقل (و عشق و باده) بادهنوشی (و رهائی از شک) بادهنوشی (و مستی و بیخبری) باده و بهار باده ر ساده (شراب و شاهد، می و معشوق) بساده نيز عه جمام جميم، جميرعه كأس الكرام؛ شرباليهود؛ ميخانه؛ دير مغان؛ خرابات؛ پير مغان؛ باران اشک؛ اشک باز آمدن بار از سفر ہے معشوق (بازگشت معشوق)

بازار جهان ہے جهان

بیان ناپذیری عشق 🕳 عشق (بیان ناپذیری عشق) بيت الحرم ٢ كمبه (حج، قبله، حرم) بیت الغزل معرفت ہے شعر حافظ... بی خبری / بی خبران پخبری و مسئی به بادهنوشی (مستی و پیخبری) بيخوابي عاشق بیخوابی عاشق ہے عشق (و بی خوابی) بیداد بار ہے جفای یار بداری عاشقان 🕳 شبزندهداری بیگانه سٹیزی 🕳 غیرت بیگانه و آشنا ہے آشنا و بیگانه بیماری عاشق، بیماری معشوق، عیادت. بسيماري عاشق، بسيماري مسعشوق، عسادت نیز ہے درد بی درمان بینشانی معشوق ب معشوق (بینشانی معشوق) ہی نیازی ہے استفنا بى وفايان ب ياران بى وفا بى وفائى معشوق ب معشوق (بى وفائى معشوق) بی وفائی و بدعهدی جهان ـ جهان بهودگی اشک و آه به معشوق (سنگدلی معشوق)

پاداش و کیفر
پادزهر ریا ہے بادہ (پادزهر ریا)
پادشاہ ہے شاہ
پادشاہ ہے شاہ
پارسائی و عشق ہے عشق (و پارسائی)
پردہ دری اشک ہے اشک غماز
پرسیدن احوال ہے بیماری عاشق...
پروانہ و شمع ہے شمع و پروانه
پرعیز ہے ورع (موسم ورع)
پسته (استعارہ از دھان و لب) ہے دھان و لب
پسر در شعر حافظ ہے معشوق مذکر
پشمینہ ہے خوقہ (دلق، پشمینہ)

بشيماني پشیمانی نیز کے توبہ و پرهیز پناء بردن بر خدا م توکل بند (پندپذیری) يندنايذبري پنهان خوردنِ باده 🕳 بادهنوشي پنهان پوشیدن عیب ے عیب پوشی پیالہ ے جام جم پیر خرابات ہے پیر مغان پیری دردیکش 🕳 پیر مغان ہیر (لزوم گزینش ہیر) يير ماگفت.... پیر مغان پیرمغان نیز ہے بادہ پیر میخانه 🕳 پیر مغان پیر می فروش ہے پیر مغان ہر نیز ہے ہیر مغان؛ مدایت پیک خوش خبر ہے باد صبا (نسیم) پیک ر بیام یک و پیام نیز ے باد صبا (نسیم) بیمان مے عهد و وفا بیمانشکنی ہے عهدشکنی

نجاهر به فسق مه باده نوشی آشکار
تجلی نیز مه عشق و تجلی
تجلی و عشق مه عشق و تجلی
تحمل بلا
تحمل بلا نیز مه ترک شکایت؛ درد بی درمان؛
سوختن و ساختن؛ صبر و ثبات؛ عشق (ثبات
قدم)؛ غم پرسشی؛ ناکامی
تدنی مه قوس نزول

تبسم معشوق ہے دھان و لب

تردید و شک کشک و تودید

ترسابچة بادەفووش 🖚 ساقى

توكل نيز 🖚 تحمل بلا تهذیب نفس 🖚 تصفیه درون تیر مڑہ ہے مڑگان ثبات قدم در عشق ے عشق (ثبات قدم) ثبات و صبر ہے صبر و ثبات ٹر اب ہے یاداش و کیفر جادوی چشم 🕳 چشم یار جاذبة جمال جاذبه جمال نيز 🕳 حسن جام جم جام جم نیز ہے بادہ جانان ہے معشوق (وصف معشوق) جانبازی و عشق ے عشق (و جانبازی) جان دادن برای دیدن درست معشق (ر جانبازی) جائدارو ہے بادہ جانسپاری (دیدار یار) جانسپاری عاشق ہے عشق (و جانبازی) جان نثاری عاشق نیز ے بیماری معشوق؛ تحمل بلا؛ ترک شکایت؛ سوخنن و ساختن جاودانگی عشق ہے عشق (ازلی و ابدی) جبر (تقدیر) جبر (تقدیر) نیز ے اختیار جبر نیز ے تحمل بلا؛ رضا و تسلیم؛ سرنوشت جدائی ہے تنہائی؛ هجران (فراق، جدایی) جرعة كأسالكرام جرعة كأس الكرام نيز ــ باده؛ جام جم جرم ہوشی ہے عیب ہوشی جعد مشکین ہے زلف (تطاول زلف) جفای بار جفای یار نیز ہے سوختن و ساختن؛ عاشق (ثبات قدم)؛ معشوق (بیاعتنائی و عاشقکشی معشوق)

تركان 🕳 خوبان ترک نملق ترک تعلق نیز ہے استغنا؛ تصفیهٔ درون؛ دنیا و أخرت؛ قناعت؛ همت عالى ترک شکایت ترک شکایت نیز ہے تحمل بلا ترک تنعم ب عشق (و بلاکشی و ترک تنعم) ٹزویر 🗻 ریا تسليم و رضا تسلیم و رضا 🕳 رضا و تسلیم تصفية درون تصفیهٔ درون نیز می ترک تعلق؛ نفی خواطر تصوف ہے عرفان حافظ تمادل مے اعتدال و میاندروی تمالي ہے قوس صعود تمالی (استملاء قوس صعود) نیز ب قوس نزول تعلن (ثرک تعلق) 🕳 ترک تعلق تفقد هے کمک به مستمندان تقاضای وظیفہ ے حسن طلب تقدير 🕳 جبر (تقدير) تقدیر ہے سرنوشت تکبر ے غرور و خودفروشی تمنای وصال ہے وصال تندباد حوادث مه حوادث (فتنه ريلا) تنهائی نیز مه انتظار بازگشت؛ مجران (فراق، جدائي)؛ ياران بيروفا توبه در بهار توبه و برهيز تربه و پرهیز نیز مه پشیمانی؛ عافیت ستیزی؛ ورع (موسم ورع روزگار پرهيز) ٹرحید 🕳 وحدت وجود تورانشاه ع جلال الدين تورانشاه

ثوكل

حاجت 🕳 دعا حاجى قوام (قوامالدين حسن) حافظ (شعر حافظ) مع شعر حافظ حال (زوال حال) م زوال حال حال ر مقام حایل ہے حجاب (حجاب خود) حب ہے عشق حج ہکعبہ (حج، قبله، حرم) حجاب (حجاب خود) حرم ے کعبہ (حج، قبله، حرم) حرمان ہے ناکامی حرمان اهل هنر سے هنر (و نامرادی هنرمند) حسادت ہے غیرت حسرت ہے دریغ و افسوس حسرت کے ناکامی حسرت بوس و آغوش ہے بوس و آغوش حسرت گذشته ها ہے عهد طرب... حبرت رصال ہے رصال ~~ح~~سن محسن نيز 🕳 جاذبهٔ جمال؛ (عشق و زيبائي) حسنشناسی ہے نظربازی (و زیباپرستی) حُسن طلب عه (ثقاضای وظیفه) خسن طلب (نقاضای وظیفه) نیز به عشق و مفلسي؛ قحط جود؛ قناعت حُسن عهد ہے عهد و وفا ئىس فروشى / ئىس فروشان خسن و ملامت ہے دلبری حبودان ہے طعن حبودان حشر مے آخرثاندیشی حقشناسي حوادث (فتنه ر بلا) حوران 🕳 خوبان حیرت و یأس فلسفی

جلال الحق والدين ع جلال الدين تورانشاه جلال الدين تورانشاه جلال الدين شاه شجاع عدشاه شجاع جلب خاطر یار ہے آئیتی جو ئی جلوه فروشی ہے حسن فروشی / حسن فروشان جمال (جلوه جمال) جمال يار ع جاذبة جمال جمال بار ہے حسن جم (جام جم) 🕳 جام جم جود ہے حسن طلب جود (تحط جود) ہے عشن و مفلسی جود (تحط جود) ہے تحط جود جور رقیب 🖚 رقیب (جور رقیب) جور بار ہے جفای یار الف) أزار جهان ب) بی وفائی و بدعهدی جهان ب) زوال قدرتها ت) فانی بودن و بیاعتباری جهان ت) نریب جهان جهان (فانی بودن و بیاعتباری جهان) نیز ہے زوال 👚 ځسن خلق (خوشخوش) 🗎 حال جهان نیز ہے دنیا ر آخوت؛ عہر (اتبلاف عہر)؛ وقت پرستی

چاه ذقن می چاه زنخدان چاه زنخدان چشم یار چهرهٔ معشوق چهرهٔ معشوق (مقایسه با خورشید و ماه) چهرهٔ معشوق (مقایسه با گل) چهرهٔ معشوق نیز می رخ (روی معشوق) چه زنخدان می چاه زنخدان

خطرات عشق عدمة (مشكل آساننما) خلف رعدہ ہے عهد شکنی خلوتگزیش ر انزوا خلوثگه خاص ہے مجلس خاص خلوتنشینی (ترک خلوت/ دم خلوت) خلوص بے صدق و صفا و اخلاص خم ایرو 🗻 ابرو خمر ہے بادہ خمریہ سرائی ہے بادہ ستائی خندهٔ معشوق ہے دھان و لپ خواجه خواجه جلال الدين ہے جلال الدين توراتشاه خواجه فتحاله ہے برہانالدین خبواجمه قروام الديس حسن مه حاجي قوام (قوامالدين حسن) خبواجيه قوام الدين محمد صناحب عياريه قوام الدين محمد صاحب عيار خواطر (نفی خواطر) ہے نفی خواطر خوبان (خوبرویان، زیبارویان، نازنینان) خوبان نیز ہے معشوق مذکر خربی (زیبائی) 🖚 حسن خودپرستی کے غرور و خودفروشی خودپسندی کے غرور و خودفروشی خودفروشی ہے جُسن فروشی / حسن فروشان؛ غرود و خودفروتنی خردی ہے حجاب (حجاب خرد) خوشبائس خوش بینی و امیدواری به امیدواری و خوش بینی خوشدلی ہے خوشباشی خوشگذرانی ہے خوشبائی خون دختر رز ہے بادہ خیال خام ہے ناکامی خيال معشوق

خيل عاشقان ہے عاشقان....

حیرت و یأس فلمفی نیز ہے بادہ نوشی (و رہائی از شک) زمانه...؛ شک و تو دید؛ مدرسه (فرار از مدرسه) خاثم سليمانى خاص، مجلس 🕳 مجلس خاص خال خال مشکین ہے خال خال مندو ہے خال خام طمعی ہے ناکامی خاموشي خانقاه خانقاه نيز 🗻 ريا خبررسانی باد صبا ہے باد صبا خدا (نور خدا/ توحید) خدا نیز ہے وحدث رجود خداوند (عفو و بخشایش خیداونید نے عفو و رحمت الهي) خواب آباد ہے قوس نزول خوابات خوابات نیز ہے بادہ خرد ہے عقل (ر عشق و باده) خرسندی ہے تناعت خرقه (دلق، بشمینه) خرقه (رصن می و مطرب) خرقه (شست و شوی خرقه با می) خرقه پوش ہے صوفی خرقهسوزی (آتش زدن به خرقه) خسرو که شاه خشنودی که رضا و تسلیم خضر نیز 🖚 پیر (لزوم گزینش ہیر) خط

خط نیز ہے معشوق مذکر

دلبر یگانہ ہے معشوق یگانہ داد 🕳 عدل داروی غم ے بادہ (غمزدائی بادہ) دلېر ي دلبری نیز ے جاذبہ جمال؛ غمزہ؛ نظربازی (و دامگه حادثه 🗻 قوس نزول دانش ہے مدرسہ (فرار از مدرسہ) زيبايرستي) دل بیمار عاشق مه درمان دل دانهٔ اشک سے اشک دلربائی کے دلبری دائة خال ہے خال دل (سوز دل) ہے سوز دل دختر رز ہے بادہ دل شيدا و زنجير زلف دختر رز ہے بادہ (آزادی دختر رز) دل شیدا و زنجیر زلف نیز مه زلف (تطاول زلف) درد ہے بادہ دل عاشق و زلف معشوق درد بے درمان دل عاشق و زلف معشوق نيز 🖚 دل شيدا و زنجير درد ہی درمان نیز ہے بیماری عاشق... درد بی درمان نیز هه درمان دل زلف دل نيز عه تصفية درون درد فراق ہے هجران (فراق، جدائی) دل نيز هه سوز دل درد و دریغ به دریغ و افسوس دل و زلف ہے دل شیدا و زنجیر زلف؛ دل عاشق و در سوگ عزیزان سه سوگ عزیزان زلف معشوق درمان دل دلق 🕳 خرقه (دلق، بشمینه) درمان دل نیز ب درد بی درمان دلق پوش 🖚 صوفی درمان غرور علم باده (درمان غرور) دلیل راه 🖚 پیر (لزوم گزینش پیر) درمان ناپذیری عاشق ے درد بیدرمان دنیا ہے جہان درویشان/ درویشی دنیا ر آخرت درویشان/ درویشی نیز: فقر (سلطنت فقر)؛ دنیا ر آخرت نیز ہے ترک تعلق درا نداشتن درد عاشق هدرد بي درمان دریغ و افسوس در جهان ہے دنیا ر آخرت دستگیری از ضعیقان کے پاری ناتوان دوری ہے هجران (فراق، جدائی) دشمن و دوست به دوست و دشمن دشواری های سلوک کے سلوک دوستان دوست (غمخواری) دوست ہے معشوق (وصف معشوق) دعای امل نظر دعای حافظ در حق محبوب و ممدوح مه دوست (مقام درست) دوست و دشمن دعای اهل نظر درست و دشمن نيز همنشين بد (يار مخالف) دعای سعر (کارسازی) دعوی کرامات ہے شطح و طامات.. درستی 🖚 عشق درست*ی* و صلح دفتر دانش ہے مدرسه (فرار از مدرسه) دوستی و صلح نیز ہے کم آزاری؛ باران باوفا دلیر ہے معشوق وصف معشوق)

دو کون ہے دنیا ر آخرت رقيب (جور رقيب) رقیب نیز ہے آشنا و بیگانه؛ طعن حسودان؛ در عالم 🗻 دنیا و آخرت دولت ہے بخت بیدار رمضان (روزه، ماه و عید صیام) حمان و لب دهان و لب نيز 🖚 بوس و آغوش رندي دیدهٔ حقین ہ رؤیت (دیدهٔ حقین) رندی نیز 🕳 عشق (و رندی) دیر مغان ہے خرابات رندی و عشق ہے عشق (و رندی) رود (فرزند) ہے معشوق مذکر دیر مغان نیز ہے بادہ؛ پیر مغان روز الست نے عہد الست ديو ہے اھريمن روز بازخراست ہے آخرتاندیشی ديوانه و زنجير هه دل شيدا و زنجير زلف روزگار پرهيز ہے ورع (موسم ورع/ روزگار پرهيز) روز واقعه ہے مرگاندیشی (و زندگی پس از مرگ) ذکر ہے دعا ذم بخیلان ہے بخل (ذم بخیلان) روزه 🖚 رمضان رزبت (دیده حقین) روی معشوق ہے رخ (روی معشوق) راز آفرینش ب حیرت و یأس فلسفی راز پوشیدن روی و ریا ہے ریا رازداری براز پوشیدن راز و نیاز نیم شب 🕳 دعا ریا نیز ے بادہ (پادزهر ریا)؛ خانقاہ؛ صوفی راستی ہے صدق و صفا و اخلاص ریا ئیز 🕳 خانقاہ ریا نیز 🗻 صوفی راہ بی نھایت ہے سلوک راہروی ہے سلوک ریا نیز 🖚 ورع (موسم ورع/ روزگار پرهیز) رثا ہے سوگ عزیزان ریاستیزی (مبارزه با ریاکاری) رجعت به اصل 🕳 قوس صعود رباضت 🕳 تصفیهٔ درون رحمت الهي ہے عقو و رحمت الهي رخ (روی معشوق) زاری 🕳 اشک رخ (روی معشرق) نیز ہے چھرہ معشوق زاهد زاهد نیز به ریا؛ شیخ خانقاه؛ صوفی؛ راعظ و فقیه رستگاری رستگاری و عشق ہے عشق (و رستگاری) زرق 🕳 ریا زلف (تطاول زلف) رشک 🕳 غیرت رضا و تسليم زلف نیز ہے ہوی آشنا رضا و تسليم نيز به تحمل بلا؛ تسليم و رضا؛ عدل زلف و دل عهدل شیدا و زنجیر زلف رقابت با صبا/ رقیب صبا زلف یار رقابت عاشق با صبا ہے باد صبا زلف یار (بنفشه و سنبل) زمانه (آزردگی از اوضاع زمان و اهل زمانه) رقص ۾ سماع

سرای مفان ہے خرابات سر زلف ہے زلف (تطاول زلف) برشک ہے اٹک سرگشتگی مے حیرت و بأس فلسفی سرنوشت (بازی سرنوشت و بازی غیرت) سرنوشت نیز ہے جبر (تقدیر)؛ رضا و تسلیم سرو (استعاره از قامت) ہے قامت یار سرود کے آواز (سرود، نغمه، گلبانگ، زمزمه) سرور کے امیدواری و خوش بینی سروش (هاتف، فرشته، ملک) سفر 🕳 عزم سفر سفر کردہ 🖚 یار سفر کردہ سفر نیز ے شیراز ے غربت (غم غربت)؛ هنر (و نامرادی هنرمند) سلطة زلف عه زلف (تطاول زلف) سلسله و ديوانه مه دل شيدا و زنجير زلف سلطان ہے شاہ سلطان ابوالفوارس ـ شاه شجاع سلطان اویس 🕳 ایلکانی، اویس سلطنت فقر (گنج در گدائی) سلطنت فقر نيز 🕳 فقر (سلطنت فقر) سلوک سلوک (آیین سلوک) سلوک (ترک اُسایش ر تنعم) سلوک شعر سے شعر حافظ... سلوک (واماندگی و کاهلی) سلوک نیز کے پیر؛ ترک تعلق؛ تصفیهٔ درون؛ طلب؛ هدابت سليمان و داود(ع) سماع و رفص ہے موسیقی سمن بریان 🖚 خوبان سنگدلی معشوق مے جفای یار؛ معشوق (سنگدلی معشوق)

زمانه (آزردگی از اوضاع زمان و اهل زمانه) نیز ہے ۔ سِرّ ہے راز پوشیدن عهد طرب...؛ ورع زمزمه هـ آواز (سرود؛ نغمه؛ گلبانگ؛ زمزمه) زنجیر زلف و دل شیدا ہے دل شیدا و زنجیر زلف زنخدان ہے جاہ زنخدان زندگی پس از مرگ ہے مرگ اندیشی (و زندگی پس زندهٔ بیدار ہے مرگ اندیشی (و زندگی پس از مرگ) زوال حال زوال حال نيز ـ جهان؛ ناكامي زوال قدرتها ہے جهان زهد ہے زاهد زمد / زمد ریا زهد رہا نیز ہے رہا؛ صونی؛ خانقاء زهدستبزى زیباپرستی و نظربازی ـه نظربازی (و زیباپرستی) زيبارريان 🖚 خوبان زيبالي 🕳 حُسن زیبائی و عشق ب عشق (و زیبائی)

سابقهٔ لعلف ازل به لطف الهی
ساقی (جمال و جاذبه)
ساقی کوثر به علی بن ابیطالب (ع)
ساقی (مخاطبات)
ساقی (مخاطبات)
سالوس به ریا
ستایش باده به بادهستائی
ستایش باده به بادهستائی
ستمستیزی به عدل
ستیزه با ریا به ریاستیزی
سحر چشم به چشم یار
سحرخیزی به شبازندهداری
سخرخیزی به شبازندهداری
سخن آموزی عشق به عشق (آموزگار سخن)
سخن گفتن دری به شعر حافظ...
سخن و سخندانی به هنر (و نامرادی هنرمند)

شب وصل شب وصل نیز ہے وصال شبهای انتظار مه انتظار بازگشت شب هجر ع هجران (فراق و جدائي) شجاع الدين منصور ــ شاه منصور شجاع مظفری ہے شاہ شجاع شحنة نجف م على ابن ابي طالب (ع) شواب ہے بادہ شرابخانه 🕳 خرابات شراب و خوقه شراب و شاهد نه باده و ساده ئو باليهو د شرب اليهود ـ باده؛ بادهنوشي پنهان؛ شطح و طامات (دعوی کرامات) شطح و طامات نیز ہے صوفی شعر حافظ شعر حافظ نیز ہے هنر (و نامرادی هنرمند) شکابت (ترک شکایت) ہے ترک شکایت ثک شکرنیز به رضا و تسلیم شکرخند ہے دھان ر لب شک زدائی به مدد باده مه (بادهنوشی و رهائی از شک) شكستن عهد عهدشكني شک ر تردید شک ر تردید نیز ہے حیرت ر بأس فلمفی شکیبائی ہے مبرو ثبات شمع و پروانه شیخ ابواسحق ے شاہ شیخ ابواسحق شیخ اریس [بن] حسن ایلکائی ہے ایلکائی، اریس شيخ خانقاه شیخ نیز ے زاہد؛ صوفی؛ راعظ ر فقیہ

شبنشيني 🕳 شبزندهداري

سوختن خرقه ہے خرقهسوزی (آتشزدن به خرقه) سوختن و ساختن سوختن و ساختن نبز ہے درد بی۔درمان؛ غمہرستی سودای خام مے ناکامی سوز دل سوز دل نیز 🗻 آتش عشق؛ سوختن و ساختن؛ عشق؛ هجران (فراق، جدائي) سوگ عزیزان سوگ عزیزان نیز ہے مرگاندیشی (و زندگی پس از مرگ) سیب زنخدان ہے چاء زنخدان سير صعودي 🕳 قوس صعود سیر صعودی نیز 🕳 قوس نزول سیر و سلوک کے سلوک سیل اشک ہے اشک سيه چشمان 🕳 خو بان

شادی خوردن ہے بادہ (شادی روی کسی خوردن) شادمانی ہے امیدواری و خوش بینی مشاه ترکانه 🕳 شاه شجاع شاهدان ہے خوبان شاهد بازی مه صوفی؛ نظربازی (و زیبایرستی) شاهد و شراب مه باده و ساده شاه شجاع (جلال الدين) شاه شيخ ابواسحق شاه منصور شاء نصرة الدين 🕳 شاه يحيى شاه يحيى شبان وادی ایمن ہے موسی (ع) شبروی به عیاری شب زندهداري شب زنده داری نیز ب عشق (ر بی خوابی) شب صحبت ہے شب رصل شب قدر ہے شب رصل

شیدائی دل و زنجیر زلف به دل شیدا و زنجیر زلف شیدائی و عشق به عشق و شیدائی شیراز شیراز شیر خدا به علی بن ابی طالب(ع) شیرین و فرهاد شیطان به اهریمن شیطان به اهریمن شیعه گرائی حافظ به علی بن ابی طالب(ع)

صابری و عشق ہے عشق (و صابری)
صاحب عیار ہے قوام الدین محمد صاحب عیار
صبا ہے باد صبا (نسیم)
صبر
صبر نیز ہے تحمل بلا
صبر نیز ہے ترک شکایت؛ عشق (ثبات قدم)؛
ناکامی
صبر و ثبات ہے عشق (و صابری)

صبر ر تبات ہے عشق (ر صابری)
صبرح اصبوحی ہے بادہ صبرح
صحبت ناجنس ہے همنشین بد (بار مخالف)
صدق و صفا ر اخلاص
صعود معنوی ہے قوس صعود
صلاح سنیزی ہے عافیت سنیزی
صلح ر دوستی ہے دوستی و صلح
صلح و درستی نیز ہے آشتی جوئی
صلح ہے حین طلب

صوف*ی*

صوفی نیز ہے درویشان/ درویشی؛ خانقاہ؛ زاھد؛ ریا

صوفی (بی اعتباری خرقه) ہے خرقه (دلق، پشمینه) صومعه ہے خانقاہ صیام ہے رمضان

ضعیف نوازی کمک به مستمندان

طاق ابرو ہے ابرو طالع خوب ہے بخت بیدار طامات ہے شطح و طامات.. طبیبان مدعی ہے مدعیان طبیب دل بیمار ہے درمان دل طراری ہے عیاری

طرب نیز ہے بھار (فصل طرب)؛ خوشباشی فصل طہرب…؛ وقت پہرستی؛ بہشت نقد؛ مطرب؛ موسیقی موسیقی طرء؛ زلف (تطاول زلف) طریقت نیز ہے سلوک

طعن حــودان طغرا ہے ابرو طلب

طلب نیز ہے دعا؛ حسن طلب؛ سوک؛ هدایت طمع خام ہے ناکامی طهارت نفس ہے تصفیهٔ درون

ظریقان ہے خوبان ظلم ستیزی ہے عدل

عارض معشرق ہے رخ (روی معشوق)
عارف ہے درویشان/ درویشی
عاشقان (همه کس طالب یارند)
عاشق (بیخوابی ۔..) ہے بیخوابی عاشق
عاشق نیز ہے آنش عشق
عاشق نیز ہے آنش عشق
عاشق کشی معشوق ہے معشوق (نگدلی)؛ جفای
یار؛ معشوق (بی اعتبائی و عاشق کشی معشوق)
عاشق (گفت و شنود عاشق و معشوق) ہے گفت و

عاشق (نباز...) ہے نباز عاشق عشاق عشاق عشاق عشاق عشاق عشاق عاشق رگویه و زاری ہے اشک

عشق (ثبات قدم) عشق (دشواریها) عشق (درلت عشق) عشق (مشكل آسان نما) عشق (و بلاکشی و ترک تنعم) عشق (ر بی خوابی) عشق (و بی خوابی) نیز ہے بی خوابی عاشق عشق (و بی خوابی) نیز ہے شب زندہداری عشق (و بارسائی) عشق (و پارسائی) نیز ہے عافیت سیزی عشق (ر نجلي) عشق (و جانبازی) عشق (و رستگاری) عشق (و رندی) عشق (و رندی) نیز ہے رندی عشق (و زيبائي) عشق (و شيداني) عشق (و صابری) عشق (و صابری) نیز ــه صبر و ثبات عشق (و مفلسي) عشتی (و وفاداری) عشق (و وفاداری) نیز ہے عهد و وفا عشق نيز ــ آتش عشق؛ آه و نالة عشاق؛ بوس و آغرش؛ بوی آشنا؛ بیماری عاشق؛ جاذبه جمال؛ درد بیدرمان؛ دوستی و صلح رازپوشیدن؛ طلب؛ عاشقان؛ عاشقی؛ عقل (و عشق و باده) ناکامی؛ نظربازی (و زیباپرستی)؛ هجران (فراق، جدائی) عفوطلبی ہے عیبپوشی عفو و رحمت الهي عفو و رحمت الهي نيز مه لطف الهي؛ عيبيوشي عقل (و عشق و باده) عقل (و عشق و باده) نیز ہے بادہنوشی (و تحقیر عقل) علاج دل ہے درمان دل

عاشقی و ناکامی ہے ناکامی عاشقی و وفاداری نیز ــه ترک شکایت عاشقی نیز ہے عشق؛ بیماری عاشق... عافيتستيزي عافیت سیزی نیز به توبه و پرهیز؛ عشق (و بارسائی) عالم ـ جهان عالم ذر ہے عهد الست عالی مشربی ہے همت عالی عدل عدل نیز ہے کم آزاری عذرخواهي 🕳 عيبيوشي عرفان حافظ ہے خدا؛ درویشان/ درویشی؛ فقر (سلطنت نقر)؛ شک؛ توکل؛ فنا؛ سلوک؛ صوفی؛ خانقاء؛ خرقه؛ رضا؛ ترک تعلق؛ تصفیهٔ درون؛ پیر؛ عشق؛ لطف الهي؛ فيض ازل؛ عنايت؛ هدايت؛ وحدت وجود؛ وقت برستی؛ حبجاب (تو خود حجاب خودی)؛ راز پوشیدن؛ هبرط (قرس نزول)؛ تعالى استعلا؛ (قوص صعود)؛ شطح و طامات (دعوی کرامات)؛ نفی خواطر؛ پیر (لزوم گزینش يير)؛ يير مغان؛ طلب عزم سفر عزم سفر نیز ہے سفر؛ غربت؛ سفرکردہ عزيز مصر ہے يوسف (ع) عشاق ب عاشفان... عشَّاق به (آه و ناله ...) به آه و ناله عشَّاق عشرت ہے خوشباشی عشق عشق (آسان نمائی) عشق (آموزگار سخن) عشق (آموزگار سخن) نیز ہے شعر حافظ... عشق (ازلی و ابدی)

عشق (بار امانت)

عشق (بیان ناپذیری عشق)

غربت (غم غربت) نیز ہے شیراز؛ سفر

غرور (درمان غرور با باده) ہے بادہ (درمان غرور)

علاجناپذیری عاشق ہدرد بیدرمان غرور و خودفروشي غرور و خودفروشی نیز ہے بادہ (درمان غرور) علم 🕳 مدرسه (فرار از مدرسه) غزلسرائي حافظ هه شعر حافظ... علو همت ہے همت عالى على ابن ابي طالب (ع) غفلت غفلت نيز ه عمر (اتلاف عمر) عمر (اتلاف عمر) غلمان ہے معشوق مذکر عمر (اتلاف) نيز ہے جهان غمازی اشک ہے اشک غماز عنايت عنايت نيز 🕳 فيض ازل؛ سرنوشت...؛ عفو و غمارستى رحمت الهي؛ لطف الهي ہے هدايت غم برستی نیز ہے سوختن و ساختن عنبر ہے ہوی آشنا غمزدائی بادہ ع بادہ (غمزدائی بادہ) عندلیب 🕳 گل و بلبل غم غربت ے غربت (غم غربت)؛ هجران (فراق، عهد الست عهد الست نيز 🕳 جبر (تقدير) جدائر) غنیمت وقت ے وقت پرستی عهدشكني غول ہے اہریمن عهدشکنی نیز ہے معشوق (بیوفائی معشوق) غیبت یار ب انتظار بازگشت عهد طرب (باد و دریغ ایام گذشته) عهد و وفا عهد و وفا نیز ہے صبر و ثبات، عشق (و وفاداری) ا غيرت نيز 🕳 رقيب (جور رقيب) معشوق (ببوقائي معشوق)؛ ياران بيوفا فارس ہے شیراز فانی بودن و بی اعتباری جهان ی جهان عیادت نیز ب بیماری عاشق... فتحاث [بن] ابوالمعالى ب برهان الدين فتنه 🗻 حوادث (فتنه و بلا) عيبيوشي فداکاری عاشق ہے عشق و (جانبازی) عيب جوڻي (ذم عيب جوثي) فرار از مدرسه 🕳 مدرسه (فرار از مدرسه) عید رمضان ہے رمضان فراق ہے مجران عید صیام ہے رمضان فراق ہے هجران (فراق، جدائی) عیسی (مسیح) عيش نقد 🖚 بهشت نقد فراموشی عهد ے عهدشکنی فردا ہے آخوت اندیشی عیش و عشرت ہے خوشہاشی فرشته هاسروش (هانف، فرشته، ملک) فرصت شناسی ہے وقت پرستی غالبه 🕳 بری آشنا فریب جهان ہے جهان غربت (غم غربت)

فساد اهل علم ہے مدرسه (قرار از مدرسه)

فاد خانقاه ے خاتقاه

کارسازی و گرهگشایی صبا ہے باد صبا (نسیم)

كأس الكرام ـ جرعة كأس الكرام

کبر ب غرور و خودفروشی كرامات 🖚 شطح و طامات... کرشمہ 🗻 غمزہ کرم ہے کمک به مستمندان کساد بازار هئر ہے هئر (ر نامرادی هنرمند) كمبه (حج؛ قبله؛ حرم) کلک حافظ ہے شعر حافظ... کلید گنج مقصود ہے دعا کمآزاری کم آزاری نیز ب درستی ر صلح کمان ابرو 🕳 ابرو کمر ہے میان کمر کمک به مستمندان کمک به مستمندان نیز 🕳 باری ناتوان کنار و بوس 🗻 يوس و آغوش كُنج قناعت 🕳 قناعت کوی درست (آرزوی رسیدن) کوی دوست (دامنگیری) کری دوست (ستایش کوی درست) کوی دوست (ر خاک کوی درست) کوی مغان ہے خرابات کیفر و پاداش ے پاداش رکیفر گدائی 🕳 نقر (سلطنت نقر) گریہ ہے اٹنک گفت و شنودها گفت و گو 🕳 گفت و شنودها گلبانگ مے آواز (سرود، نغمه، گلبانگ، زمزمه) گل (آمدن و رفتن گل) گل و بلبل كنامكاري گناه ر عفر 🕳 عیبیوشی

فسادکاری ہے صوفی
فصل طرب ہے بھار (فصل طرب)
فضل ہے مدرسہ (فرار از مدرسہ)
فقر (سلطنت فقر)
فقر (سلطنت فقر) نیز ہے درریشان/ درویشی؛
فقر نیز ہے حسن طلب؛ قحط جود
فقر نیز ہے حسن طلب؛ قحط جود
فقیه ر واعظ ہے راعظ و فقیه
فلسفی اندیشی حافظ ہے حیرت و یاس فلسفی
فیض ازل
فیض ازل
قبلہ ہے کمبہ (حج؛ قبلہ، حرم)
قحط جود
قحط جود
نیز ہے بخل (ذم بخیلان)؛ حسن طلب؛

قحط جود نیز ہے بخل (ذم بخیلان)؛ حس عشق ر مفلسی قحط وفا ہے یاران بیوفا قد ہے قامت یار قدح ہے جام جم قدمِ عشق ہے عشق (ازلی و ابدی) قرآن قسام بھشت و دوزخ ہے علی بن ابی طالب

مسام بہست و دورج کے طبی بی ابی طالب قساوت معشوق کے معشوق

قناعت نيز 🕳 حسن طلب؛ عشق و مفلسي؛ فـقر

فناعت

(سلطنت فقر)؛ همت عالی قوام (قوام الدین حسن) قوام الدین حسن به حاجی قوام (قوام الدین حسن) قوام الدین محمد صاحب عیار قوس صعود قوس نزول قیامت به آخرت اندیشی قیامت به آخرت اندیشی قیل و قال علم به مدرسه (فرار از مدرسه)

گنج تناعت 🕳 تناعت گنج و گدائی ہے فقر (سلطنت فقر) گیسر ہے زلف (تطاول زلف)

لب و دهان که دهان و لب لذت اندوء نے غمیرستی لطف الهي لطف الهي نيز عه عفو و رحمت الهي لطف الهي نيز هه فيض ازل لطیفان ہے خوبان لعل نوشین ہے دھان ر لب لقاءاله مه رؤيت (ديدة حقيين)

ماء رمضان 🕳 رمضان ماہ صیام ہے رمضان ماہ کنعانی ہے پوسف(ع) مبارزه با ریاکاری ـه ریاستیزی مجلس انس مجلس خاص محبت مه دوستي و صلح؛ عشق محبوب نے معشوق (وصف معشوق) محبوب مذکر ہے معشوق مذکر محتسب محتسب نیز نے رہا؛ ورع (سوسم ورع/ روزگار ۔ منیع نے عیسی (منیع) يرهيز) محراب ابرو نے ابرو محرمیت ہے راز پوشیدن محرومیت نے ناکامی محفل مے مجلس خاص محمدبن على (قسوام الديسن صاحب عيار) ه قوامالدين محمد صاحبعيار مدارا و مروت ب دوستی و صلح

مدام مه باده

مدح شاہ ہے شاء

مدرسه (فرار از مدرسه) مدرسه (فرار از مدرسه) نیز نه خیرت و یأس نلسفي

مدعان مدعیان نیز مے طعن حسودان؛ غرور و خودفروشی م ثبه ہے سوگ عزیزان مرشد ہے ہیر (لزوم گزینش ہیر) مرشد حافظ ہے پیر مغان مرقم ہے خرقہ (دلق؛ پشمینه) مرگاندیشی (و زندگی پس از مرگ) مرگاندیشی (زندگی پس از میرگ) نیز ہے سوگ عزيزان

> مروت و مدارا به دوستی و صلح مؤده مه امیدواری و خوشیینی ستمندان هے کمک به مستمندان

> > مسعود شاه (جلالالدين)

مستوری کے عافیت سنیزی مستوری نیز ہے توبہ و پرھیز مستى 🕳 باده؛ جرعة كأس الكرام؛ ميخانه مستی و بیخبری به باده نوشی (و مستی و بیخبری)

> مسکین نوازی ہے کمک به مستمندان مشایخ ے شیخ خانقاہ مشكل آماننما ب عشق (مشكل آماننما) مشكلات طريقت سه سلوك

مصاحب ناجنس مه همنشین بد (یار مخالف)

مطرب نیز ہے طرب؛ موسیقی مظفريان (آل مظفر) - امير مبارزالدين؛ شاه شجاع؛ شاه منصور؛ شاه يحيى معاد ہے آخرتاندیشی معرفت

مغبجه باده فروش ہے ساقی مغروری 🛶 غرور و خودفروشی مغنی نیز ہے مطرب؛ موسیقی مفلئی و عشق نے عشق و مفلئی مقام و حال ہے حال و مقام مکانبه ہے بیک و پیام مکافات ہے باداش و کیفر مكر عالم ــ جهان مل ہے بادہ ملاحت رحسن ہے دلیری ملامتكشي ملامتیگری نیز ہے نام/ بدنامی ملک/ ملایک ہے سروش (ھاتف، فرشته، ملک) ملمع ہے خرقہ (دلق، پشمینه) ممدرحان حافظ ہے شاه... مناعت طبع ہے همت عالی منزلگه انس نه کنوی دوست (و خناک کنوی درست) متصور مظفری ہے شاہ منصور موج اٹنگ و سرٹنگ ہے اٹنگ موسم ورع ـ ورع (موسم ورع/ روزگار پرهيز) موسی (ع) موسيقى الف) آواز ب) آهنگ ب) ارغنون ت) اصفهان ث) بانگ ر گلبانگ ج) بربط ج) بم و زیر ح) پرده خ) حجاز د) چغانه) ذ) چنگ ر) خنیاگری ز) خوشخوانی () راه س) رود ش) رباب ص) زعره ض) سازع) سرودغ) عراق ف) عبود ق) قبول و غزل ک) مطرب گ) مقام ل) مغنی م) ناله ن) نای و نی و) نقش م) نوا موی ـ زلف (نطاول زلف)؛ دل شيدا و زنجير

موی میان ہے میان (کمر)

مهجوری ہے هجران (فراق، جدائی)

معشوق (اوصاف معشوق) معشوق (اوصاف معشوق) نیز ہے ابرو؛ رخ (روی معشوق)؛ چاه زنخدان؛ چشم يار؛ خال؛ خط؛ دهان ر لب؛ زلف؛ (تطاول زلف)؛ خامت بار؛ مركان؛ چشم؛ ابرو؛ دهان و لب؛ خال؛ زلف؛ چاه زنخدان؛ میان (کمر)؛ قامت بار؛ دلبـری؛ بـوس و أغـوش؛ معشوق (بازگشت معشوق) معشوق (بازگشت معشوق) نیز ب انتظار بازگشت معشوق (بیاعتنالی و عاشق کشی معشوق) معشوق (بی اعتنائی و عاشقکشی معشوق) نیز ب جفای یار معشوق (بینشانی معشوق) معشوق (بیرفائی معشوق) معشوق (چهره) نه چهرهٔ معشوق معشوق (خاک بای معشوق) معشوق (خيال...) ـ خيال معشوق معشوق (سنگدلی معشوق) معشوق (سنگدلی معشوق) نیز کے معشوق (بیاعتنائی و عاشقکشی معشوق)؛ جفای بار معشوق (عمربخشي) معشوق (غمزهٔ معشوق) ہے غمزہ معشوق (گفت و شنود عاشق و معشوق) 🗻 گفت و شنودها معشوق مذكر معشوق مذکر نیز ہے خط معشوق (تاز...) ـه تاز معشوق معشرق (وصال معشوق) ہے وصال معشوق (وصف میان) ہے میان (کمر) معشوق يكانه معشوق نیز ہے ہوس و آغوش؛ ہوی آشنا؛ جماذبہ جمال؛ خوبان؛ دليرى؛ عاشقان؛ هيجران (فراق، جدالی)

معمای وجود مه حیرت و یأس فلمفی

۷۱۶/جمع پريشان

نثار جان ہے عشق (و جانبازی) مهر 🕳 عشق نجات بخشی عشق ہے عشق (و رستگاری) مهر بانان ہے عاشقان نخوت ہے غرور و خودنووشی مهربانی ــه دوستی و صلح؛ یاران باوفا نرگس 🖚 چشم يار مهرورزان 🖚 عاشقان نزول به دنیا 🖚 نوس نزول مهرویان ہے خوبان می ہے بادہ نسیم ہ باد صبا (نسیم) نصرةالدين شاه يحيى كشاه يحيى میان (کمر) نصیحت ہذیری ہے بند (بندیذیری) میانه روی و اعتدال به اعتدال و میانه روی نصیحت نابذیری ہے بند نابذیری میثاق ہے عهد و وفا نظربازی (و زیبایرستم) مىخانە نظربازی و زیباپرستی نیز مه بوس و آغوش؛ جاذبه میخانه نیز 🕳 باده؛ خرابات جمال؛ دليري؛ ميان (كمر) میکدہ ہے خرابات نظم دری ہے شعر حافظ... می و معشوق کے بادہ و سادہ نغمه هے آواز (سرود، نغمه، گلبانگ، زمزمه) نفحه 🕳 یری آشنا ناپایداری جهان به جهان نفي خواطر ناز 🕳 غمزہ نازک بدنان ہے خوبان نفی خواطر نیز ہے تصفیهٔ درون ناز معشوق نقش خیال ہے خیال معشوق نازنینان ہے خوبان نقض عهد 🕳 عهد شكني ئاصح 🕳 پند (پندپذیری) نکوروئی ہے حسن تکهت ہے یوی آشنا ناصح نیز 🕳 پندناپذیری نگاهداری راز به راز بوشیدن نافه 🕳 بوی آشنا تنگ و نام 🗻 نام/ بدنامی نافه نیز ہے زلف (تطاول زلف) نوازش طلبی ہے آشتی جوئی ناکامی عاشق ب معشوق (بینشانی معشوق) نوازش طلبی نیز ب بیماری عاشق... ناكامي نيز ــ زوال حال نوای مطرب ہے مطرب نوشانوش ہ بادہ (شادی روی کسی خوردن) نالهٔ شیانه کے دعا ناله عشاق ـ آه و ناله عشاق نومیدی و بدبینی ک زمانه... نام/ بدنامی نياز عاشق نام/ بدنامی نیز ہے ملامتیگری نیاز نیز ہے دعا

نیایش 🕳 دعا

وادی ایمن 🖚 موسی (ع)

وارستگی ہے استغنا؛ ترک تعلق

نامرادی هنرمند ہے هنر (و نامرادی هنرمند)

نام ر ننگ ہے نام / بدنامی نامهنگاری ہے پیک و پیام

ناوک مؤگان ہے مؤگان

هجران (فراق، جدائی) هجران نیز ے انتظار بازگشت؛ تنهائی؛ پار سفر کر دہ هدایت مدایت نیز ہے تصفیہ درون حزاردستان ہے گل و بلبل همت عالي همت عالى نيز مه استغنا؛ حسن طلب؛ قناعت همصحبت بد مه همتشین بد (بار مخالف) همنشین بد (بار مخالف) همنشين بد نيز عه ياران بيروفا همه خدائی ہے وحدت وجود ھندوی خال ہے خال هنر (و نامرادی هنرمند) هنر (و نامرادی هنرمند) نیز مه حسن طلب؛ زمانه... هئر حافظ ہے شمر حافظ... هوای کری یار حکوی دوست (و خاک کوی درست) هرای وطن مه شیراز؛ غربت (غم غربت) باد دوست (فراموشی) باد دوست نیز ہے خیال معشوق باد و دریم ایام گذشته مه عهد طرب... یار ہے معشوق (وصف معشوق) ياران بارغا پاران باوفا نیز به دوستی و صلح ياران بي و فا ياران بيوفا نيز م معشوق (بيوفائي معشوق)؛ همنشین بد (یار مخالف) یار بینشان ہے معشوق (بینشانی معشوق) بار بی ممتا ہے معشوق یگانه يار سفركرده

یار سفرکردہ نیز ہے هجران (فراق، جدائی)

واعظ ہے بند (بندیذیری) واعظ و فقیه واعظ و فقیه نیز ہے زاحد؛ شیخ خانقاه واقعه های پس از مرگ ہے مرگاندیشی (و زندگی یس از مرگ) وحدت وجود نیز ہے ہرفان حافظ ورد 🛶 دعا ورع (موسم ورع/ روزگار پرهیز) وصال وصال نیز مه بوس و آغوش؛ شب وصل؛ معشوق (بازگشت ممشوق)؛ وصال (أرزوى وصال) وصال دوست رصف ابرو حوابرو وصف باده مه بادهستائی وصف چهره مه رخ (روی معلوی) وصف دھان و لب ہے دھان و لب وصف زلف ہے زلف (تطاول زلف) وصف معشوق ہے معشوق (وصف معشوق) وصف میان (کمر) ہے میان (کمر) وصف نابذیری عشق م عشق (بیان نابذیری (; : * وصل (شب وصل) 🖚 شب وصل وطن درستی ہے شیراز؛ غربت (غم غربت) وظیفہ (مقرری) ہے حسن طلب رعظ ہے ہند (ہندپذیری) وفاداری 🕳 حق شناسی وفاداری مے یاران ہاوقا وفاداری و عشق ب عشق (و وفاداری) وفا نداشتن معشوق ہے معشوق (بیوفائی معشوق) وفا و عهد ــه عهد و وفا وقتيرستي رقت پرستی نیز ہے بھٹت نقد

هاتف ہے سروش (هاتف، فرشته، ملک)

هبوط (قوس نزول) ہے قوس نزول

٧١٨/جمع پريشان

یار غایب ہے انتظار بازگشت

یار مخالف ہے همنشین بد (یار مخالف)

یاری ناتوان

یاری ناتوان نیز ہے کمک به مستمندان

یاری ناتوان نیز ہے کمک به مستمندان

یأس فلسفی ہے حیرت و یأس فلسفی

یحیی مظفری ہے شاہ یحیی

یکتای بی همتا ہے معشوق بی همتا

یکرنگی ہے صدق و صفا و اخلاص یوسف(ع)

